ΕΤΑΙΡΙΑ ΘΡΑΚΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ
ΒΡΑΒΕΙΟΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΠΑΡΑ ΤΗ ΣΤΕΓΗ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ
ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ 38 - ΑΘΗΝΑΙ Τ. Τ. 126

ΑΡΧΕΙΟΝ ΘΡΑΚΗΣ

ΙΔΡΥΤΗΣ
ΠΟΛΥΔΩΡΟΣ ΠΑΠΑΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΡΙΤΗ

ΤΟΜΟΣ ΤΡΙΑΚΟΣΤΟΣ ΕΚΤΟΣ

36

ΑΘΗΝΑΙ

1973

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ἐπιθυμοῦμεν νὰ γνωρίσωμεν εἰς τὰ μέλη τοῦ Σωματείου μας καὶ εἰς τοὺς ἀναγνώστας τοῦ «ΑΡΧΕΙΟΥ ΘΡΑΚΗΣ» ὅτι ἡ διακοπὴ τῆς ἐκδόσεως τούτου ἀπὸ τοῦ ἔτους 1971 μέχρι σήμερον ὀφείλεται εἰς τὴν ληφθεῖσαν ἀπόφασιν μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ Σωματείου «ΘΡΑΚΙΚΟΝ ΚΕΝΤΡΟΝ» διὰ τὴν ἀπὸ κοινοῦ ἔκδοσιν ἐνιαίου Ἀρχείου τῶν Λαογραφικῶν, Ἱστορικῶν καὶ Ἐθνικῶν ἐν γένει περὶ Θράκης μελετῶν.

Πρὸς πραγματοποίησιν δὲ τοῦ σκοποῦ τούτου, ὅστις ἀποτελεῖ κοινὸν πόθον τῶν συμπατριωτῶν μας, ἐγένοντο ἐπανειλημμέναι συσκέψεις μεταξὺ ἐκπροσώπων τῶν δύο Σωματείων καὶ τῆς ὑπὸ τούτων ὁρισθείσης Συντακτικῆς Ἐπιτροπῆς ἐξ ἐπιλέκτων εἰδικῶν ἐπιστημόνων.

Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ δὲ ταύτῃ ἐπιθυμοῦμεν, ὅπως ἐκφράσωμεν τὴν πλήρη ἱκανοποίησιν ἡμῶν, διότι εὕρομεν πρόθυμον ἀνταπόκρισιν πρὸς τὴν ἐπιδιωκομένην πατριωτικὴν ταύτην προσπάθειαν, τόσον ἐκ μέρους τοῦ Προέδρου τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου, ἐγκρίτου δικηγόρου καὶ συμπατριώτου μας κ. Θωμᾶ Παπαδοπούλου, ὡς καὶ τῶν πλείστων μελῶν τούτου, καθὼς καὶ ἐκ μέρους τῆς Συντακτικῆς τῆς κοινῆς ἐκδόσεως Ἐπιτροπῆς.

Πλὴν ὅμως, ἐπειδὴ ἀνέκυψαν δυσχέρειαί τινες διὰ τὴν κοινὴν ἔκδοσιν, αἵτινες ἐλπίζομεν ν' ἀρθοῦν ἐν καιρῷ, συνεχίζομεν ἤδη τὴν ἔκδοσιν τοῦ «ΑΡΧΕΙΟΥ ΘΡΑΚΗΣ» κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο, ὡς καὶ κατὰ τὸ παρελθόν.

Τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον

Ὁ Πρόεδρος
ΔΗΜ. Ι. ΜΑΓΚΡΙΩΤΗΣ

Ὁ Γεν. Γραμματεὺς
ΕΥΑΓΓ. ΣΤΑΥΡΙΔΗΣ

Κ. Δ. ΣΤΕΡΓΙΟΠΟΥΛΟΥ

ΟΙ ΑΡΧΑΙΟΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ ΚΑΙ ΤΑ ΟΡΙΑ ΤΗΣ ΘΡΑΚΗΣ

Θεωρεῖται, ὡς γνωστόν, Θράκη περιοχὴ τῆς Εὐρώπης, ἡ ὁποία ὁρίζεται βορείως ἀπὸ τὴν ὀροσειρὰν τοῦ Αἵμου, ἀπὸ τὸν ποταμὸν Νέστον δυτικά, ἀπὸ τὸν Εὔξεινον, τὴν Προποντίδα καὶ τὸν Ἑλλήσποντον ἀνατολικά, νοτίως ἀπὸ τὸ πέλαγος ποὺ ἀποτελεῖ προέκτασιν τοῦ Αἰγαίου καὶ ὀνομάζεται Θρακικόν. Κατὰ τμήματα, μικρότερα ἢ μεγαλύτερα, ἀνήκει εἰς τρία κράτη, τὴν Ἑλλάδα, τὴν Τουρκίαν καὶ τὴν Βουλγαρίαν. Τὸ θέμα εἶναι ἂν ἡ σημερινὴ Θράκη ὡς ἔκτασις συμπίπτει μὲ τὴν ἀρχαίαν.

Κατ' ἀρχὴν ἔρχεται ἡ ἐρώτησις ἂν ὑφίσταται δυνατότης ἀντιμετωπίσεως αὐτοῦ. Ἡ ἔρευνα πάντοτε ἀναζητεῖ νὰ εὕρῃ τὰς πηγὰς καὶ τὰ εἰς αὐτὰς ὑπάρχοντα στοιχεῖα. Διὰ τὴν Θράκην, ὅπως καὶ δι' ἄλλας χώρας, εἰδικὴν ὁμάδα μαρτυριῶν ἀποτελοῦν αἱ παρεχόμεναι ἀπὸ τοὺς συγγραφεῖς τῆς ἀρχαιότητος. Εἰς αὐτοὺς ὑπολογίζονται, σχεδὸν κατ' ἀποκλειστικότητα, οἱ Ἕλληνες, διότι πολὺ ἀργότερα προσετέθησαν καὶ Λατῖνοι, ἀλλὰ χωρὶς σημαντικὴν προσφοράν.

Τὸ ὑλικὸν ὅμως ποὺ δίδουν οἱ συγγραφεῖς ἔχει μειονεκτήματα. Γενικῶς εἶναι ὀλιγώτερον ἀπὸ ὅσον ἐχάθη καὶ ὡς πρὸς τὸ ποιὸν ὄχι πολυτιμότερον ἀπὸ ἐκεῖνο. Διὰ τὴν Θράκην, καθὼς ἀποδεικνύει τὸ ὑφιστάμενον, ὁμιλοῦν παντὸς εἴδους ἔργα, ἀλλ' ἐγράφησαν καὶ εἰδικά, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἀναφέρονται δύο, τὸ ἕνα τοῦ Θρασύλλου καὶ τὸ ἄλλο τοῦ Σωστράτου, μὲ τὸν ἴδιον τίτλον «Θρακικά». Ἡ ἀτυχία εἶναι ὅτι τὰ τελευταῖα δὲν διεσώθησαν καὶ ἀπὸ τὰ πρῶτα πολὺ ὀλίγα διεφύλαξε ὁ χρόνος.

Παρὰ ταῦτα, ἡ ἔρευνα δὲν ἀπεγοητεύθη. Μὲ βάσιν τὰ σωζόμενα διετύπωσε γνώμας, ποὺ εἶναι ποικίλαι, ἀλλ' ὄχι σπανίως καὶ ἀντίθετοι πρὸς τὸ νόημα τῶν μαρτυριῶν. Ἡ ὁμιλία[1] στοχάζεται νὰ παρουσιάσῃ τὸ θέμα μὲ στήριγμα τὰ ἴδια στοιχεῖα; ὅσα φυσικὰ ἔχουν ἰδιάζουσαν σημασίαν, ἀλλὰ κατὰ χρονολογικὴν σειράν, ὥστε νὰ καταστῇ σαφέστερον ποίαν τὸ πιθανώτερον χώραν ἐννοοῦσαν ὡς Θράκην οἱ συγγραφεῖς, ὅταν εἰς τὰ ἔργα των ἀνέγραφον τὸ ὄνομά της.

Ἐκ πρώτης ὄψεως, μὲ τὸ ἀντίκρυσμα τοῦ χάρτου[2], δημιουργεῖται ἡ ἐντύπωσις ὅτι δύο σημεῖα τοῦ ὁρίζοντος ἐφρόντισε ἡ φύσις, καὶ εἰς τὸ προκείμενον ἡ θάλασσα, νὰ προσδιορίσῃ. Ὅμως, τμῆμα τῶν ἀνατολικῶν ὁρίων ὑπερ-

1. Ἡ ὁμιλία ἔγινε τὴν 30ὴν Μαρτίου 1973 εἰς τὴν μεγάλην αἴθουσαν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, ὀργανωθεῖσα ὑπὸ τῆς Ἐθνικῆς Ἑνώσεως Βορείων Ἑλλήνων.

2. Βλ. ἀρ. 1.

πηδᾶ τὴν θαλασσίαν λωρίδα καὶ καταλαμβάνει ἀντίστοιχον μέρος τῆς ἀντίπεραν Μικρᾶς Ἀσίας. Ὡς πρὸς τὰ νότια ἐκφράζονται ἐνίοτε ἀμφιβολίαι ἂν αἱ παρακείμεναι νῆσοι ὑπῆρξαν θρακικαί. Οὕτω, ἡ ἀνατολὴ καὶ ὁ νότος δὲν δύνανται νὰ χαροῦν τὴν ἐξαίρεσιν τῆς ἐρεύνης.

Εἰς αὐτὴν δύνανται νὰ διακριθοῦν πέντε σταθμοί. Ἔχουν ἀσφαλῶς συμβα-

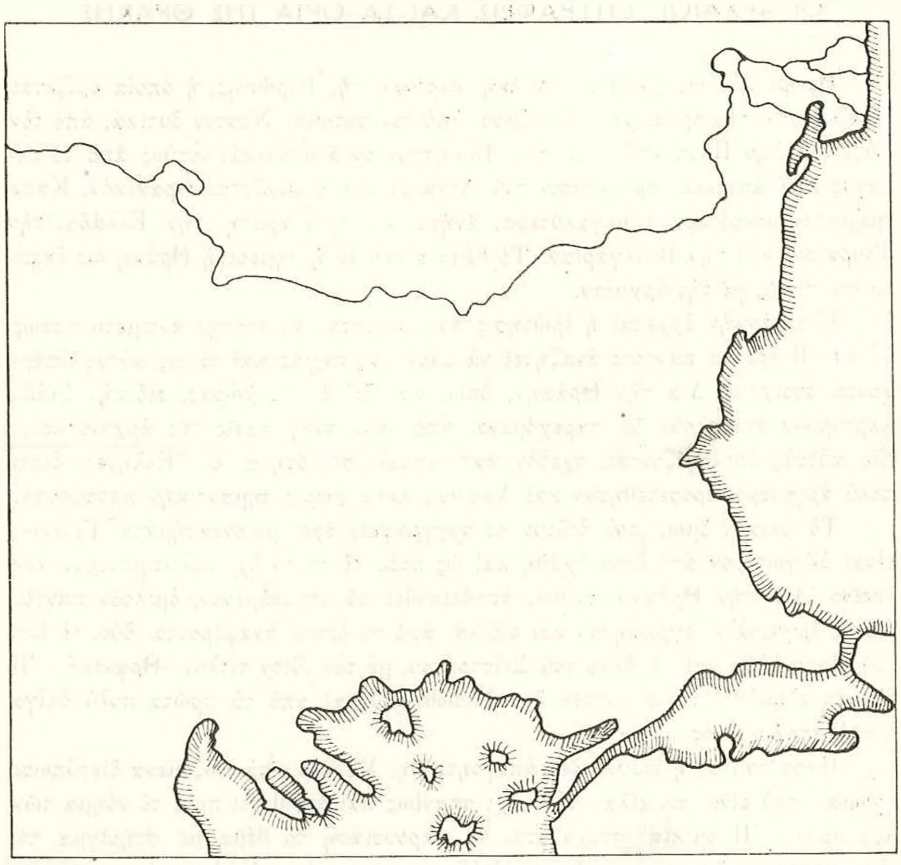

1. Αἱ ἀκταὶ τῆς Θράκης

τικότητα, διότι καὶ ὅσοι συγγραφεῖς ἀνήκουν εἰς ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν σταθμὸν ἐκθέτουν τὸ θέμα μὲ ἱκανὰς ἐνίοτε διαφοράς, ἀλλ' ἀνταποκρίνονται καὶ εἰς πραγματικὴν ἀνάγκην, συνισταμένην εἰς τὴν παρουσίασιν τῶν φάσεων ἐξελίξεως ποὺ ἔλαβε τὸ θέμα ὅσον τὸ δυνατὸν παραστατικώτερα. Ὁ πρῶτος σταθμὸς ἀνάγεται εἰς τὴν μυθολογίαν, ὁ ἑπόμενος συμπίπτει μὲ τὴν ἐποχὴν τοῦ Ὁμήρου, ὕστερα ἔρχονται οἱ κλασικοὶ χρόνοι, ἀκολουθοῦν οἱ ἑλληνιστικοὶ καὶ τελευταία ἡ ρωμαϊκὴ περίοδος.

1. ΟΙ ΜΥΘΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ

Κατὰ τοὺς μυθικοὺς χρόνους ἡ χώρα ἐθεωρεῖτο λίαν ἐκτεταμένη. Τὴν σχετικὴν ἀπήχησιν περιέχει ὁ μῦθος, τὸν ὁποῖον διέσωσεν ὁ ἀτθιδογράφος Ἄνδρων. Κατ᾽ αὐτόν, ὁ Ὠκεανός, ἀπὸ τὰς δύο συζύγους ποὺ ἔλαβε, ἀπέκτησε τέσσαρας θυγατέρας, τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα ἐδόθησαν εἰς ἰσαρίθμους χώρας, Ἀσίαν, Λιβύην, Εὐρώπην καὶ Θράκην.

Εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ σταματᾶ ὁ ἁπλοῦς καὶ τόσον σύντομος μῦθος σχετικὰ μὲ τὴν προέλευσιν τῶν τεσσάρων τοπωνυμίων. Ὅπως ὅμως εἰς κάθε μῦθον, οὕτω καὶ εἰς αὐτὸν δύνανται νὰ προκληθοῦν ἀπορίαι καὶ νὰ δημιουργηθοῦν ἀντίστοιχοι σκέψεις. Ἡ βασικὴ ἀναφέρεται εἰς τὴν φυσικὴν μέριμναν ποὺ ἔπρεπε νὰ ἀναλάβῃ ὁ Ὠκεανὸς ἀσφαλίζων ἑκάστην κόρην, μόλις ἐγεννᾶτο, μὲ περιοχὴν ὄχι θαλασσίαν. Τὴν μεγαλυτέραν εἰς ἔκτασιν ἔδωσε εἰς τὴν πρώτην καὶ τὴν τακτικὴν αὐτὴν ἐτήρησε καὶ εἰς τὰς ἄλλας. Ἐπειδὴ ὅμως τοὺς παλαιοὺς ἐκείνους χρόνους ὁ ἀριθμὸς τῶν γνωστῶν ἠπείρων δὲν ὑπερέβαινε τὰς τρεῖς, ἐπόμενον ἦτο νὰ δημιουργηθῇ θέμα ἀναλόγου ἱκανοποιήσεως καὶ τῆς τελευταίας κόρης. Ὡς μοναδικὸς τρόπος ἀπαλλαγῆς ἀπὸ τὸ ἀδιέξοδον ἀπέμεινε νὰ διατεθῇ μέρος μιᾶς ἀπὸ τὰς κτήσεις, αἱ ὁποῖαι εἶχαν δοθῇ εἰς τὰς τρεῖς πρώτας ἀδελφάς. Ὁ κλῆρος ἔπεσε εἰς τὴν Εὐρώπην. Οἱ λόγοι δὲν εἶναι φυσικὰ γνωστοί. Ἴσως, διότι ἐθεωρήθη μεγαλυτέρα τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Λιβύης ἡ χώρα Εὐρώπη. Ἴσως, διότι ἔπρεπε νὰ ἀποφευχθῇ ἡ σύγκρουσις ποὺ θὰ ἐπήρχετο, ἐὰν ἡ ἀπόσπασις τοῦ σχετικοῦ μεριδίου ἐγίνετο ἀπὸ τὰς δύο θυγατέρας τοῦ Ὠκεανοῦ ποὺ ἦσαν ἀπὸ τὴν πρώτην του γυναῖκα.

Ἀσχέτως πάντως πρὸς τοὺς λόγους, αὐτοὺς ἢ ἄλλους, οἱ ὁποῖοι φυσικὸν εἶναι νὰ μὴ ἀνευρίσκωνται κατ᾽ ἀκρίβειαν, ὡς μόνον βέβαιον ἠμπορεῖ νὰ θεωρηθῇ τὸ ὅτι ἡ κόρη Θράκη ἱκανοποιήθη μὲ τὴν ἐκχώρησιν μεγάλης ἐκτάσεως καὶ κατὰ συνέχειαν μὲ τὴν κόρην Εὐρώπην, ἡ ὁποία ἦτο ἀπὸ τὴν ἰδίαν μὲ αὐτὴν μητέρα. Ὁ κάτοικος τῆς Μεσογείου, ἀσφαλῶς ὁ Ἕλλην, ποὺ ἐδημιούργησε τὴν παράδοσιν, μὴ δυνάμενος νὰ φαντασθῇ ἀδικημένην τὴν κόρην Θράκην, ἐθεώρησε ἀχανῆ τὴν χώραν, ἡ ὁποία παρεχωρήθη εἰς αὐτὴν καὶ ἔλαβε τὸ ὄνομά της.

Ὑπὸ τὸ νόημα τοῦτο μεταβιβάζεται εἰς τὰς μεταγενεστέρας περιόδους ἡ γεωγραφικὴ ἔννοια Θράκη. Παραλλήλως ὅμως ἀρχίζουν νὰ προβάλλουν αἱ διαθέσεις ἐντοπισμοῦ εἰς συγκεκριμένον τμῆμα τῆς εὐρωπαϊκῆς ἠπείρου, ἄλλοτε μικρὸν καὶ ἄλλοτε μέγα, παρουσιαζόμενον οὕτω πάντοτε ὡς πρόβλημα.

2. Η ΟΜΗΡΙΚΗ ΘΡΑΚΗ

Ἐκπρόσωπος τῆς πρώτης ἀλλαγῆς εἶναι ὁ Ὅ μ η ρ ο ς, διὰ τὸν ὁποῖον φαίνεται παράξενον πῶς τὸν ἀναμιγνύουν εἰς τοιοῦτον θέμα. Ὁ λόγος εἶναι ὅτι δὲν ἀναγράφονται εἰς τὰ ἔπη ὀλίγαι ἢ ἀσήμαντοι εἰδήσεις διὰ χώρας καὶ λαούς, γεγονὸς ποὺ ὠδήγησε τὸν Στράβωνα νὰ γράψῃ ὅτι ὁ ποιητὴς «πρῶτος τῆς γεω-

γραφίας ἦρξεν». Ὅλοι σχεδὸν οἱ συγγραφεῖς τῆς ἀρχαιότητος ποὺ ἀσχολοῦνται εἰδικὰ μὲ τὸν κλάδον αὐτὸν ἐθεώρουν ὑποχρέωσίν των νὰ ἀνάγωνται εἰς τὸν Ὅμηρον. Διαφορετικὰ δὲν πράττει καὶ ἡ νεωτέρα ἔρευνα, λαμβάνουσα πάντοτε τοῦτον ὡς πρώτην πηγήν.

Αἱ μαρτυρίαι ποὺ ἀποτελοῦν μίαν ὁμάδα εἶναι αἱ διακρινόμεναι ἀπὸ γενικότητα. Ἀναφέρονται εἰς τοὺς ἀνέμους, οἱ ὁποῖοι πνέουν «Θρήικηθεν», εἰς ἥρωας

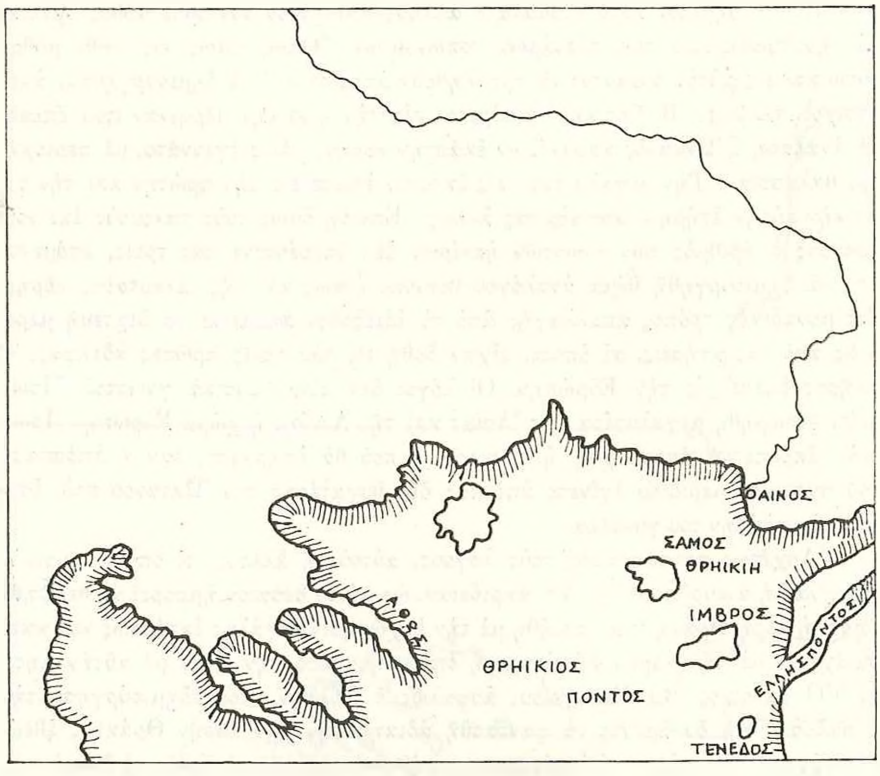

2. Ἡ ὁμηρικὴ Θράκη

ποὺ κατάγονται ἀπὸ τὴν «ἐριβώλακα» Θράκην, εἰς τὸν θεὸν Ἥφαιστον ποὺ μεταβαίνει «Θρήικηνδε», διὰ νὰ ἐκτελέσῃ ὡρισμένην διαταγὴν τοῦ Διός. Ἀλλ' εἰς αὐτὰς δὲν διαπιστώνεται ποία εἶναι ἡ ἔκτασις καὶ οὔτε φαίνεται ἰσχύουσα ἡ ἄποψις, ὅπως τὴν εἶχε πλάσει ὁ μῦθος.

Τοῦτο συνάγεται ἰδίως ἀπὸ ἄλλα κείμενα ἀναφερόμενα εἰς ὡρισμένον χῶρον, ὅπως φαίνεται εἰς τὸν χάρτην[1].

Ἕνας ἐπὶ παραδείγματι ἡγέτης Θρακῶν πολεμιστῶν κατάγεται εἰδικῶς

1. Βλ. ἀρ. 2.

ἀπὸ τὴν περιοχὴν τῆς πόλεως Αἴνου, παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἕβρου. Ἄλλοι ἥρωες ἀναφέρονται ὡς ἡγέται τῶν Θρακῶν, τοὺς ὁποίους ὁ

Ἑλλήσποντος ἀγάρροος ἐντὸς ἐέργει. (Β 845)

Ὁ στίχος οὗτος τῆς Ἰλιάδος ἤγειρε πλῆθος συζητήσεων μεταξὺ τῶν ἀρχαίων συγγραφέων μὲ ἀποτέλεσμα νὰ μετατοπισθῇ τὸ θέμα εἰς τὸ νόημα τοῦ ὅρου Ἑλλήσποντος. Καθὼς μαρτυρεῖ ὁ Στράβων, κατὰ μίαν ἄποψιν εἶναι ὅλη ἡ Προποντίς, κατ' ἄλλην μέρος αὐτῆς, κατὰ τρίτην συμπεριλαμβάνει τμῆμα τοῦ Αἰγαίου πελάγους καὶ τὸν Μέλανα κόλπον, κατὰ τὴν τετάρτην καὶ τὸ Μυρτῷον πέλαγος, ἐνῶ κατὰ τὴν τελευταίαν νοεῖται καὶ τὸ Αἰγαῖον μέχρι τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου. Ἡ ποικιλία αὐτὴ βασίζεται εἰς τὸν Ὅμηρον, καὶ εἰδικῶς εἰς τὸν στίχον ποὺ ἐμνημονεύθη, ἀλλ' ὁ ὁποῖος στερεῖται τοιαύτην ὑπόνοιαν.

Ἡ τακτικὴ τῶν μελετητῶν νὰ δίδουν εἰς στίχους τοῦ ποιητοῦ γεωγραφικὴν ἐπέκτασιν τῆς ἐννοίας Θράκη ἐφηρμόσθη καὶ εἰς ἄλλα δύο σημεῖα.

Τὸ ἕνα εἶναι τὸ νοτιοδυτικόν. Κατὰ τὴν Ἰλιάδα, ἡ Ἥρα

Πιερίην ἐπιβᾶσα καὶ Ἠμαθίην ἐρατεινὴν
σεύατ' ἐφ' ἱπποπόλων Θρηικῶν ὄρεα σκιόεντα,
ἀκροτάτας κορυφάς· οὐδὲ χθόνα μάρπτε ποδοῖιν·
ἐξ Ἄθόω δ' ἐπὶ πόντον ἐβήσετο κυμαίνοντα,
Λῆμνον δ' εἰσαφίκανε, πόλιν θείου Θόαντος. (Ξ 225 - 9)

Ἀπὸ τοὺς στίχους αὐτοὺς ἐπιστεύθη ὅτι ὁ Ὅμηρος θεωρεῖ θρακικὴν τὴν παραλίαν ἕως τὸν θεσσαλικὸν Πηνειόν, ἐνῶ δὲν διακρίνεται τοιαύτη νύξις.

Διὰ τὰ ὄρεια ἐχρησιμοποιήθη τρίστιχον τῆς Ἰλιάδος, ὅπου ὁ Ζεὺς παρουσιάζεται

ἐφ' ἱπποπόλων Θρηικῶν καθορώμενος αἶαν
Μυσῶν τ' ἀγχεμάχων καὶ ἀγαυῶν Ἱππημολγῶν
γαλακτοφάγων, Ἀβίωνε τε δικαιοτάτων ἀνθρώπων. (Ν 4 - 6)

Οὕτω ἀπεδόθη εἰς τὸν ποιητὴν ὁ προσδιορισμὸς τοῦ Ἴστρου ὡς ὀρείου συγόρου, ἐνῶ δὲν συνάγεται ὅτι ὁ Ὅμηρος ἐντάσσει τοὺς Μυσοὺς εἰς τὰ θρακικὰ ἔθνη οὔτε ὅτι τοῦ εἶναι γνωστὸς ὁ ποταμός.

Γενικῶς, εἶναι βέβαιον ὅτι ἡ ἀπουσία μνημονεύσεως δὲν βεβαιώνει γνῶσιν ἢ ἄγνοιαν οὔτε δύναται νὰ καταλογισθῇ ὡς παράλειψις, ἐφ' ὅσον ὁ ποιητὴς δὲν ἔχει στόχον τὴν γεωγραφικὴν ἀπεικόνισιν τῆς χώρας. Ἐπίσης, ἐκεῖ, ὅπου μνημονεύει Θρᾶκας καὶ Κίκονας χωριστὰ ἢ ὁμοίως Θρᾶκας καὶ Μυσούς, δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἑρμηνεία μὲ κάλυμμα οἱονδήποτε σχῆμα. Ὅπως εἶναι διατυπωμένα τὰ σχετικὰ χωρία, μερικὰ μάλιστα ἐπαναλαμβανόμενα ὁμοιοτύπως, φαίνονται παράλληλοι ἔννοιαι Θρᾶκες — Κίκονες καὶ Θρᾶκες — Μυσοί.

Ἐὰν ἀντικρυσθοῦν τὰ στοιχεῖα εἰς τὴν πραγματικότητά των, ἡ ὁμηρικὴ Θράκη ἐντοπίζεται βασικῶς εἰς τὴν περιοχὴν Αἴνου καὶ δυτικῶς ἐπεκτείνεται ἕως τὸν Ἄθων, ὁ ὁποῖος ὀνομάζεται «Θρηίκιος» εἰς στίχον τοῦ «Ὑμνου εἰς τὸν Ἀπόλλωνα». Ἀνατολικῶς, δὲν συμπεριλαμβάνει τὴν Χερρόνησον, διότι πολεμι-

σταὶ τῆς Σηστοῦ, ποὺ μετέχουν εἰς τὴν ἄμυναν τῆς Τροίας, ἐντάσσονται εἰς τμῆμα μὲ ἄνδρας ἀπὸ πόλεις τῆς Μ. Ἀσίας. Ἡ νῆσος Σαμοθράκη, ἡ «Θρηικίη Σάμος» τοῦ ποιητοῦ, ἀνήκει εἰς τὴν χώραν. Διὰ τὰς ἄλλας ἀποτελεῖ σχετικὴν ἔνδειξιν τὸ ὅτι ἀναφέρεται εἰς τὴν Ἰλιάδα ὁ «Θρηίκιος πόντος», τὸ Θρακικὸν πέλαγος, τὰ ὕδατα τοῦ ὁποίου περιέκλειον ἐπὶ πλέον τὰς νήσους Θάσον, Ἴμβρον, Τένεδον καὶ Λῆμνον.

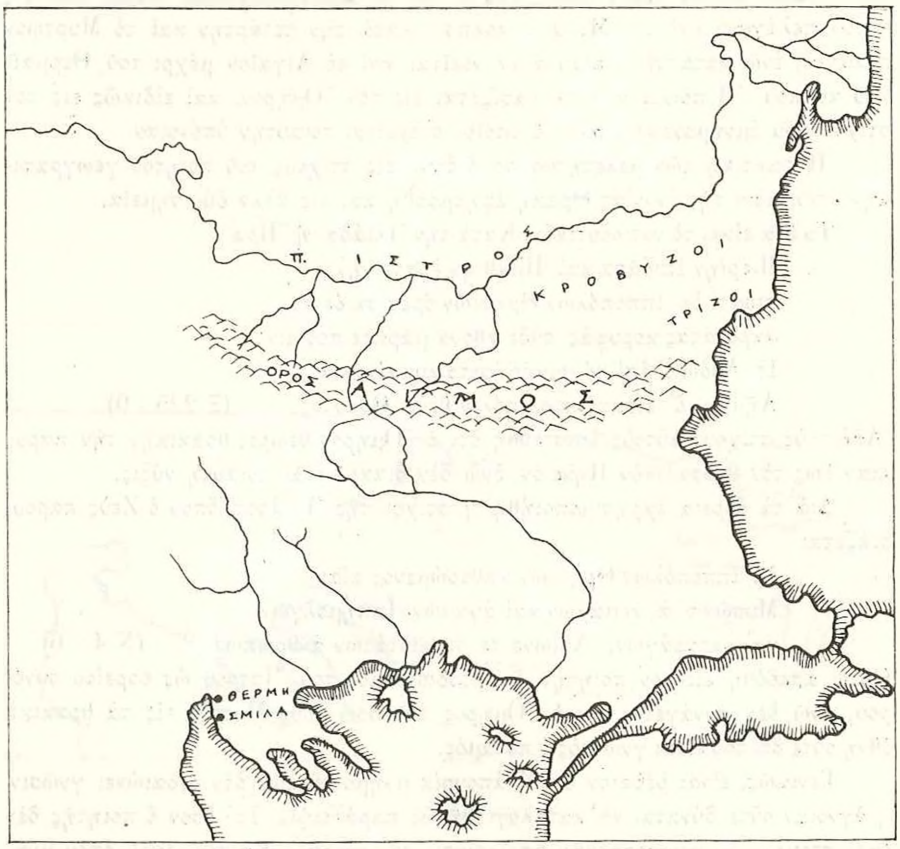

3. Ἡ Θράκη κατὰ τὸν Ἑκαταῖον

3. ΟΙ ΚΛΑΣΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ

Τὸν ὁμηρικὸν σταθμὸν ἀκολουθοῦν οἱ κλασικοὶ αἰῶνες, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἀρχίζει μὲ ἐπιστημονικὸν πρίσμα ἡ ἔρευνα γεωγραφικῶν θεμάτων. Φορεῖς σχετικῶν μὲ τὴν Θράκην εἰδήσεων εἶναι μεγάλοι συγγραφεῖς.

Αἱ ἀπόψεις τοῦ Ἑ κ α τ α ί ο υ εἶναι σχεδὸν ἐντελῶς ἄγνωστοι, διότι τὰ διασωθέντα ἀποσπάσματα τοῦ ἔργου του εἶναι ὀλίγα καὶ ἰσχνά. Ἀναγράφον-

ται ἁπλῶς ὀνόματα δέκα τεσσάρων θρακικῶν ἐθνῶν καὶ δέκα ἑπτὰ πόλεων, ἀλλ' ὡρισμένα ἀπὸ αὐτὰ δύνανται νὰ εἶναι χρήσιμα.

Τὰ δύο ἔθνη Κρόβυζοι καὶ Τριζοί, ὅπως φαίνεται εἰς τὸν χάρτην[1], κατοι-

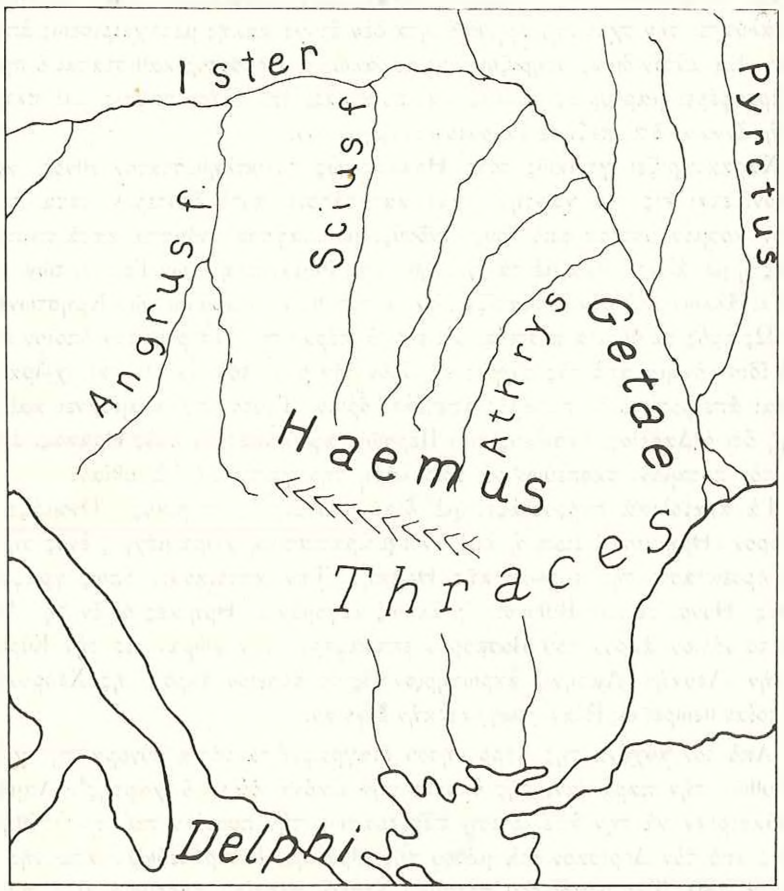

4. Ἡ Θράκη κατὰ τὸν Ἡρόδοτον

κοῦσαν βορείως τοῦ Αἵμου καὶ νοτίως τοῦ Ἴστρου, ἡ πόλις Καβησσὸς ἔκειτο βορείως τοῦ ὄρους καὶ ἡ Ὀργάμη παρὰ τὸν ποταμόν, στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα πείθουν ὅτι τὰ βόρεια σύνορα ἦσαν εἰς τὸν Ἴστρον. Οὕτω, ὁ Αἵμος, δὲν ἀποτελεῖ ὅριον τῆς λεγομένης κυρίως Θράκης, ὄρου, ὁ ὁποῖος δὲν ἐξάγεται ἀπὸ τὰ σωζόμενα χωρία τοῦ Ἑκαταίου, καθὼς ὑποθέτουν. Ὡς πρὸς τὰ νοτιοδυτικά, μεταξὺ τῶν πόλεων ποὺ ἐντάσσονται εἰς τὴν χώραν ἀναφέρονται ἡ Σμίλα καὶ ἡ Θέρμη, ἡ δευτέρα κειμένη εἰς τὸ ἀκρότερον σημεῖον, εἰς τὴν θέσιν τῆς Θεσσαλονίκης.

1. Βλ. ἀρ. 3.

Τοῦτο σημαίνει ὅτι κατὰ τὸν συγγραφέα ἕως ἐκεῖ ἔφθανε ἡ Θράκη.

Τὸν ὁρίζοντα τῆς χώρας, συγκριτικῶς πρὸς τὸν Ἑκαταῖον καὶ τὸν Ὅμηρον, ἀνοίγει καθαρώτερα ὁ Ἡ ρ ό δ ο τ ο ς. Τοῦτο εἶναι φυσικόν. Ὁ ποιητὴς δὲν ὑποχρεώνει εἰς ἱστορικογεωγραφικὴν ἀκρίβειαν, ὁ δὲ πεζογράφος ποὺ καλύπτει τὴν σχετικὴν ἁρμοδιότητα δὲν ἔτυχε καλῆς μεταχειρίσεως ἀπὸ τὸν χρόνον. Εἰς αὐτὸν ὅμως στηριζόμενος ἀσφαλῶς ὁ Ἡρόδοτος καθίσταται ὁ πρῶτος ποὺ προσφέρει μαρτυρίας πολλὰς καὶ ποικίλας, ἐπὶ πλέον σαφεῖς καὶ πλήρεις, ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ὅτι ἐπέζησε ἀκέραιον τὸ ἔργον του.

Χαρακτηρίζει γενικῶς τοὺς Θρᾶκας ὡς πολυπληθέστατον ἔθνος, καθὼς ἀπεικονίζεται εἰς τὸν χάρτην[1], καὶ κατατάσσει αὐτὸ δεύτερον κατὰ σειρὰν εἰς τὸν κόσμον ὕστερα ἀπὸ τοὺς Ἰνδούς, μὲ διάφορα ὀνόματα κατὰ περιοχάς, μικρὰς ἢ μεγάλας, ἀλλὰ μὲ τὰ ἴδια ἤθη καὶ ἔθιμα, πλὴν τῶν Γετῶν, τῶν Τραυσῶν καὶ ἄλλων ποὺ δὲν ὀνοματίζει, ἀλλὰ τοποθετεῖ ὑπεράνω τῶν Κρηστωναίων.

Ὡς πρὸς τὰ βόρεια πιστεύει ὅτι εἰς τὰ πέραν τοῦ Ἴστρου, τὸν ὁποῖον ἐννοεῖ μὲ τὸ ἴδιον ὄνομα ἀπὸ τὰς πηγὰς εἰς ὅλον τὸν ροῦν του, ἐκτείνεται «χώρα ἔρημος καὶ ἄπειρος», ὁ δὲ ποταμὸς ἀπετέλει ὅριον. Τοῦτο ἐπαναλαμβάνει καὶ ὅταν ἱστορῇ ὅτι ὁ Δαρεῖος, βασιλεὺς τῶν Περσῶν, ἀφοῦ ὑπέταξε τοὺς Θρᾶκας, ἐγεφύρωσε τὸν ποταμόν, σκοπεύων νὰ καταλάβῃ τὴν γειτονικὴν Σκυθίαν.

Τὰ ἀνατολικὰ παρουσιάζει μὲ διακυμάνσεις ὁ ἱστορικός. Ὀνομάζει τὸν Βόσπορον «Θρηίκιον», διότι ἡ ἀπέναντι μικρασιατικὴ χώρα μέχρις ἑνὸς σημείου εἶναι προέκτασις τῆς εὐρωπαϊκῆς Θράκης. Τὴν κατοικοῦν, ὅπως γράφει, οἱ Θρᾶκες «Θυνοί τε καὶ Βιθυνοὶ» ἢ ἄλλως λεγόμενοι «Θρήικες οἱ ἐν τῇ Ἀσίῃ». Ἀπὸ τὸ νότιον ἄκρον τοῦ Βοσπόρου ἐπαναφέρει τὴν χώραν εἰς τὴν Εὐρώπην ἕως τὴν «Λευκὴν Ἀκτήν», ἀκρωτήριον εἰς τὸ βόρειον ἄκρον τῆς Χερρονήσου, τὴν ὁποίαν θεωρεῖ ὡς ἰδίαν γεωγραφικὴν ἔννοιαν.

Ἀπὸ τὸν αὐχένα τῆς Χερρονήσου διαγράφει τὰ νότια σύνορα τῆς χώρας, ἀκολουθῶν τὴν παραλίαν, τῆς ὁποίας τὴν εἰκόνα δίδει ὁ χάρτης[2]. Λαμβάνει τὴν εὐκαιρίαν νὰ τὴν ἀπεικονίσῃ περιγράφων τὴν πορείαν ποὺ ἠκολούθησε ὁ Ξέρξης ἀπὸ τὸν Δορίσκον διὰ μέσου τῆς Θράκης, ἐκστρατεύων κατὰ τῆς Ἑλλάδος τὸ 480. Τὴν μέχρι τοῦ ποταμοῦ Νέστου πορείαν παρουσιάζει ὁ συγγραφεὺς διὰ μέσου θρακικῶν ἐθνῶν ποὺ καλοῦνται Παῖτοι, Κίκονες, Βίστονες, Σαπαῖοι, Δερσαῖοι, Ἠδωνοὶ καὶ Σάτραι. Εἰς τὴν συνέχειαν τῆς περιγραφῆς αὐτῆς, δυτικὰ τῶν Ἀβδήρων, δὲν μνημονεύει τὸ ὄνομα Θράκη, ἀλλ' ἀναφέρει ὅτι ἐπὶ τῆς ἐποχῆς του ἐξακολουθοῦν ἀκόμη νὰ σέβωνται οἱ Θρᾶκες τὴν ὁδὸν πορείας τοῦ περσικοῦ στρατοῦ διατηροῦντες αὐτὴν ἀνέπαφον. Ἐὰν ἡ μαρτυρία συμπεριλαμβάνῃ ὅλον τὸ μῆκος, πρέπει νὰ ὑποτεθῇ ὅτι κατὰ τὸν ἱστορικὸν ἡ Θράκη

1. Βλ. ἀρ. 4. Ἐλήφθη ἐκ W. Sieglin-Kiessling, Atlas antiquus, Gotha 1909, πίν. II. Ἡ γῆ κατὰ τὸν Ἡρόδοτον (τμῆμα: Ἡ Θράκη ἀρ. 1).

2 Βλ. ἀρ. 5 ἐκ Sieglin-Kiessling ἔνθ. ἀν. πίν. 171 (τμῆμα τῆς Θράκης κατὰ τοὺς Περσικοὺς χρόνους ἀρ. 8).

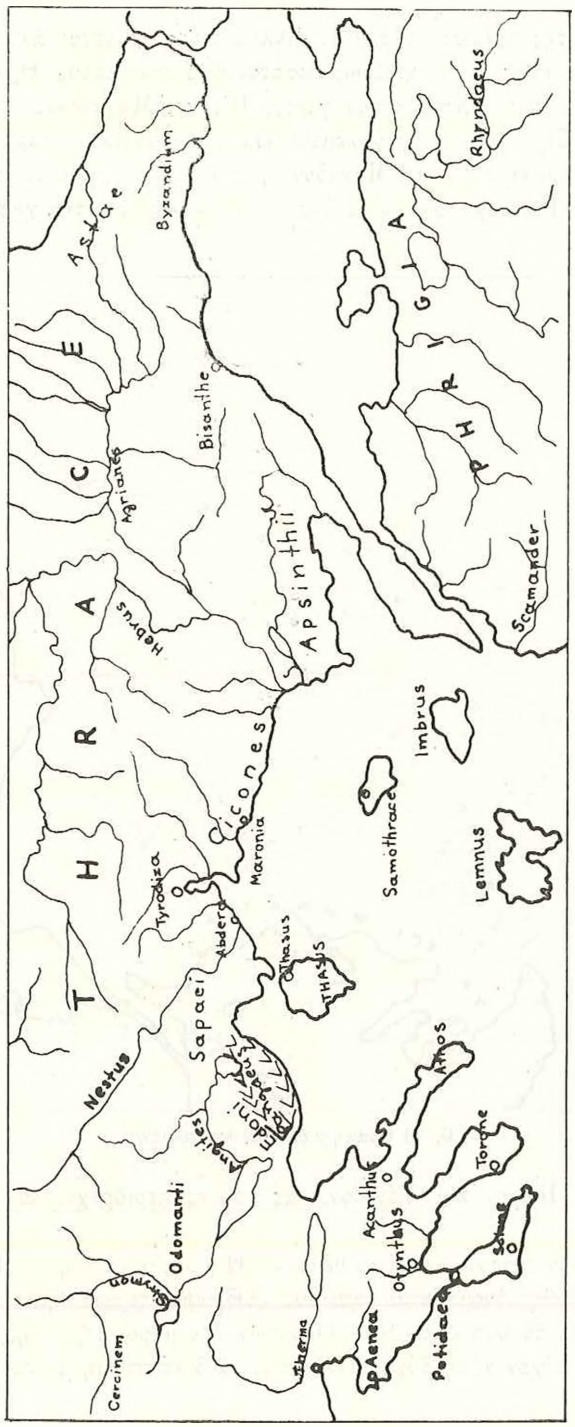

5. Τμήμα τῆς Θράκης κατὰ τοὺς Περσικοὺς πολέμους

ἔφθανε μέχρι τῆς πόλεως Ἀκάνθου. Ἀλλὰ τοῦτο φαίνεται ἀντιτιθέμενον πρὸς τὸ γεγονὸς ὅτι ἀναφέρει ἰδιαιτέρως ἕκαστον ἀπὸ τοὺς λαούς, Θρᾶκας, Παίονας, Ἐορδούς, Βοττιαίους, Χαλκιδικὸν γένος, Πίερας, Μακεδόνας, οἱ ὁποῖοι παρέσχον εἰς τὸν Ξέρξην πεζικὰς δυνάμεις. Οὕτω παρουσιάζει παρεμβολὴν μικρῶν περιοχῶν μεταξὺ Θράκης καὶ Μακεδονίας ποὺ δὲν ὑπήγοντο εἰς τὴν μίαν ἢ τὴν ἄλλην χώραν. Τέλος χαρακτηρίζει ὡς «ἐπικειμένας» εἰς τὴν χώραν τὰς νήσους

6. Ἡ Θράκη κατὰ τὸν Θουκυδίδην

Σαμοθράκην, Ἴμβρον καὶ Τένεδον, τὰς ὁποίας περιβρέχει τὸ «Θρηίκιον πέλαγος».

Κατ' ἄλλον τρόπον βλέπει τὸ θέμα ὁ Θουκυδίδης. Εἰς τὴν φράσιν του, ὅπου ὁ Σεύθης ὀνομάζεται βασιλεὺς «Ὀδρυσῶν τε καὶ τῆς ἄλλης Θράικης», διαφαίνεται ὅτι τὸ βασίλειον τῶν Ὀδρυσῶν ἦτο μέρος τῆς ὅλης χώρας. Ἀλλὰ ποίαν ἔκτασιν εἶχεν αὕτη δύναται περίπου νὰ διαπιστωθῇ μὲ προσφυγὴν εἰς εἰ-

δικὰ χωρία. Μερικὰ προέρχονται ἀπὸ αὐτοψίαν, ἰδίως τὰ νοτιοδυτικά, ἕνεκα τῶν δεσμῶν ποὺ εἶχε μὲ τὴν περιοχὴν ὁ ἱστορικός.

Ἀναφέρει ὅτι ὁ βασιλεὺς τῶν Θρακῶν Σιτάλκης, προκειμένου τὸ 429 νὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τῆς Μακεδονίας, ἐστρατολόγησε μεταξὺ ἄλλων καὶ τοὺς Γέτας καὶ ἄλλους ποὺ κατοικοῦσαν, ὅπως φαίνεται εἰς τὸν χάρτην[1], μεταξὺ Αἵμου καὶ Ἴστρου πρὸς τὸν Εὔξεινον. Δυτικῶς συμπληρώνουν τὴν βορείαν μεθόριον οἱ Τριβαλλοί, ὁ χαρακτηρισμὸς τῶν ὁποίων ὡς «αὐτονόμων» ὑποδηλώνει γνώμην περὶ θρακικῆς καταγωγῆς των.

Εἰς τὰ βορειοδυτικά, πρὸς βορρᾶν τοῦ ὄρους Σκόμβρου μέχρι τοῦ ποταμοῦ Ὀσκίου τοποθετεῖ τοὺς Τρῆρας καὶ τοὺς Τιλαταίους, νοτίως αὐτῶν τοὺς Ἀγριᾶνας, τοὺς Λαιαίους καὶ ἄλλα παιονικὰ ἔθνη, ὅσα ἦσαν ὑπὸ τὴν ἀρχὴν τοῦ Σιτάλκου. Νοτιώτερον ἀναφέρει τὴν Κερκίνην, ὄρος μεταξὺ τῶν Παιόνων, πολλοὶ τῶν ὁποίων εἶναι αὐτόνομοι, καὶ τῶν Σιντῶν. Ὡς πρὸς τὰ νοτιώτερα ἱστορεῖ ὅτι μετετοπίσθησαν ἀπὸ τὰς χώρας των ὑπὸ τῶν Μακεδόνων οἱ Πίερες πρὸς τὴν περιοχὴν τοῦ Παγγαίου, οἱ Βοττιαῖοι ποὺ ἔγιναν γείτονες τῶν Χαλκιδέων τῆς Χαλκιδικῆς, οἱ Ἐορδοὶ καὶ οἱ Ἄλμωπες, κατελήφθησαν δὲ ἐπίσης ἄλλα μέρη, Ἀνθεμοῦς, Γρηστωνία καὶ Βισαλτία, ποὺ εὑρίσκονται ἀκόμη ὑπὸ τὴν κατοχήν των. Ἡ τοιαύτη ἀναφορὰ δίδει πιθανὴν τὴν ἐντύπωσιν ὅτι ἀπὸ τὸν Θουκυδίδην θεωροῦνται θρακικαὶ ὅλαι αἱ κατοικούμεναι ἀπὸ τοὺς μνημονευθέντας λαοὺς περιοχαί, ἀπὸ τὸ βορειοδυτικώτερον ἄκρον ἕως τὰ βόρεια τῆς Χαλκιδικῆς χερσονήσου καὶ δυτικώτερα.

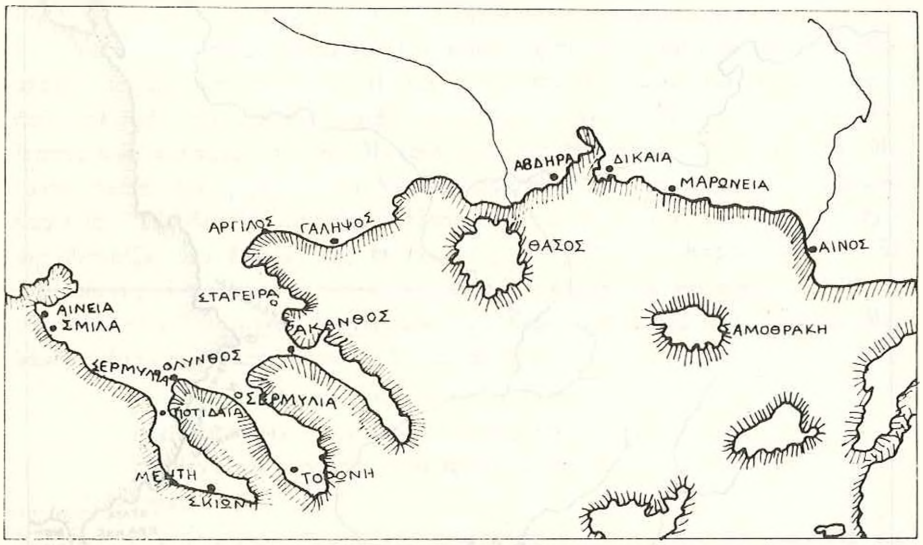

7. Ὁ «Θράικιος φόρος».

1. Βλ. ἀρ. 6.

Ἀπὸ τὸ σημεῖον αὐτὸ ἀρχίζει μία περιοχὴ ποὺ συνδέεται ἄμεσα μὲ τὸν ὅρον «τὰ ἐπὶ Θράικης χωρία» ἢ ἐπὶ τὸ ἁπλούστερον «τὰ ἐπὶ Θράικης», παρουσιαζόμενον ὡς ἰδιαιτέραν ἑνότητα γεωγραφικὴν καὶ ἀντιπροσωπεύοντα ἕνα ἀπὸ τοὺς συμμάχους τῶν Ἀθηναίων κατὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον. Οὐσιαστικὰ ἐντοπίζεται εἰς τοὺς Χαλκιδεῖς τῆς Χαλκιδικῆς ἢ εἰς τὴν Ποτείδαιαν ἢ ἀναφέρεται ἀορίστως, ἑρμηνευόμενος οὕτω ἄλλοτε Χαλκιδικὴ καὶ ἄλλοτε γενικῶς θρακικὴ παραλία. Ἀλλ' ἡ μαρτυρία ὅτι οἱ σταλέντες εἰς «τὰ ἐπὶ Θράικης» τὸ

8. Ἡ Θράκη κατὰ τὸν Ξενοφῶντα

424 δύο στρατηγοὶ τῶν Ἀθηνῶν εὑρίσκοντο εἰς Θάσον ὁ ἕνας καὶ εἰς Ἀμφίπολιν ὁ ἄλλος, ὁδηγεῖ μᾶλλον εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι εἰς τὸν γεωγραφικὸν ὅρον περιλαμβάνετο ἡ Χαλκιδικὴ καὶ ἡ συνεχομένη μὲ αὐτὴν πρὸς ἀνατολὰς τῆς Θάσου παραλία, πιθανὸν ὅλη ἡ ἐπικράτεια τοῦ λεγομένου «Θραικικοῦ φόρου», καθὼς τὴν διαγράφει ὁ χάρτης[1]. Ἐνῷ αὐτὴ χαρακτηρίζεται θρακική, ἀνατολικῶς εἶναι

1. Βλ. ἀρ. 7 κατὰ Casson, Macedonia. Thrace and Illyria, Oxford 1926 σ. 95.

ἄλλη, ὁ Ἑλλήσποντος, σύμμαχος ἐπίσης τῶν Ἀθηνῶν, περιλαμβάνων τὴν Χερρόνησον καὶ τὴν ἔναντι αὐτῆς παραλίαν τῆς Μ. Ἀσίας, χωρὶς νὰ εἶναι τμήματα τῆς Θράκης.

Συνέχειαν τοῦ Θουκυδίδου ἀποτελεῖ ὁ Ξενοφῶν, γράφων τὸν ὅρον «τὰ ἐπὶ Θράικης» μὲ τὸ ἴδιον, καθὼς ἐκεῖνος, περιεχόμενον, ἀλλὰ δίδων πολλὰ στοιχεῖα ὡς πρὸς τὴν ἀνατολικὴν πλευράν, ὡς ὁ χάρτης[1]. Ἀναφέρονται «Θράικιαι κῶμαι», ἔξω ἀπὸ τὸ Βυζάντιον, τὸ «Δέλτα καλούμενον τῆς Θράικης», τὰ ὀνόματα ἐθνῶν, ὅπως «Μελανδῖται, Θυνοὶ καὶ Τρανίψαι», οἱ «ὀρεινοὶ Θρᾷκες», οἱ «Μελιναφάγοι καλούμενοι Θρᾷκες εἰς τὸν Σαλμυδησσόν». Ἀναγράφεται ἡ ἡ «Βιθυνὶς Θράικη» φθάνουσα ἕως τὴν Ἡράκλειαν, δεξιὰ τοῦ εἰσπλέοντος εἰς τὸν Εὔξεινον, ἀλλ' εἶναι χωριστὸν ἀπὸ τὴν χώραν διαμέρισμα ἡ Χερρόνησος.

Κατὰ τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ 4ου αἰῶνος, ἡ Θράκη παρουσιάζεται ἀπὸ τέσσαρας διαφορετικὰς σκοπιάς. Ἡ μία εἶναι ἱστορική. Σύμφωνα μὲ τὸν λόγον ποὺ εἶπε πρὸς τοὺς συμπολεμιστάς του ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος, ὁ πατήρ του Φίλιππος εἶχε προσφέρει εἰς τὴν Μακεδονίαν «τῆς Θράικης» πολλὰ τμήματα. Μὲ τοῦτο νοεῖται ὅτι ἡ μέχρι τοῦ Νέστου περιοχὴ ἔγινε τμῆμα τοῦ μακεδονικοῦ βασιλείου. Τὴν δευτέραν ἄποψιν ἐκπροσωποῦν πολιτικοὶ τῶν Ἀθηνῶν. Ὁ Αἰσχίνης ἐντοπίζει τὴν ἔννοιαν τῆς Θράκης εἰς τὸ κράτος τοῦ Κερσοβλέπτου, ὁ δὲ Δημοσθένης, ἀναφέρων τὸ ὄνομά της, ἐννοεῖ τὸ πρὸς τὰ νότια καὶ τὰ νοτιοανατολικὰ παράλια τμῆμα, διαχωρίζων τὴν Χερρόνησον. Εἰς κωμῳδίαν τοῦ Μενάνδρου ἐμφανίζεται τὸ πρόσωπον Γέτας νὰ λέγῃ

> πάντες μὲν οἱ Θρᾷκες, μάλιστα δ' οἱ Γέται
> ἡμεῖς ἁπάντων — καὶ γὰρ αὐτὸς εὔχομαι
> ἐκεῖθεν εἶναι τὸ γένος — οὐ σφόδ' ἐγκρατεῖς
> ἐσμεν[2].

Εἰς τοὺς στίχους αὐτοὺς ἐκφράζεται ἀνύποπτα ἡ γνώμη ποὺ ἐπικρατοῦσε εἰς Ἀθήνας ὡς πρὸς τὴν ὁρειον συνοριακὴν γραμμήν. Ἕως ἐκεῖ, τὸν ποταμὸν Ἴστρον, ὡς ὁ χάρτης, εἶχεν ἐκστρατεύσει ὁ Ἀλέξανδρος, μὲ τὸν σκοπὸν νὰ ἐξασφαλισθῇ, πρὶν πορευθῇ κατὰ τῶν Περσῶν. Ἡ χώρα, ὅση εἶχε ἀπομείνει μετὰ τὴν προσάρτησιν τμήματος εἰς τὴν Μακεδονίαν ἀπὸ τὸν Φίλιππον, ὀργανοῦται τώρα ὡς ἰδία διοικητικὴ μονὰς ὑπὸ εἰδικὸν ἄρχοντα μὲ τὸν τίτλον «στρατηγὸς ἐπὶ Θράικης». Δύο τέλος διαφέροντα μεταξύ των στοιχεῖα δίδει ὁ Ἀριστοτέλης, ἀφ' ἑνὸς τιτλοφορῶν τὸ ἔργον του «Πολιτεία τῶν Χαλκιδέων τῶν ἐπὶ Θράικης» καὶ ἀφ' ἑτέρου ἀναφέρων τοὺς Φιλίππους ὡς πόλιν τῆς Μακεδονίας.

---

1. Βλ. ἀρ. 8.

2. Μενάνδρου ἀπ. 547 (ἐκδ. I M. Edmond, The fragments of Attic comedy: τ. IIIb Leiden 1961, σ. 784).

3. Βλ. ἀρ. 9 ἐκ Sieglin-Kiessling, ἔνθ. ἀν. πίν. 9II (τὸ κράτος τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου ἀρ. 6).

1. ΟΙ ΕΛΛΗΝΙΣΤΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ

Οἱ ἑλληνιστικοὶ χρόνοι, παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι κατ' αὐτοὺς ἐγράφησαν ὄχι ὀλίγα ἔργα, γενικὰ καὶ εἰδικά, ἠτύχησαν εἰς τὴν διάσωσιν μαρτυριῶν. Διὰ τοῦτο παρουσιάζουν ἀμυδροτέραν παρ' ὅσον συμβαίνει διὰ τὰς ἄλλας περιόδους τὴν ἀπεικόνισιν τῶν ὁρίων.

Κατὰ τὸν Ἀ ρ ρ ι α ν ό ν, μεταγενέστερον συγγραφέα, ἀλλὰ στηριζόμενον εἰς πηγὰς τῆς ἐποχῆς αὐτῆς, ὁ Λυσίμαχος, στρατηγὸς τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἔλαβε τὴν ἀρχὴν «Θράϊκη καὶ Χερσονήσου καὶ ὅσα Θρᾳξὶ σύνορα ἔθνη», ποὺ φθάνουν

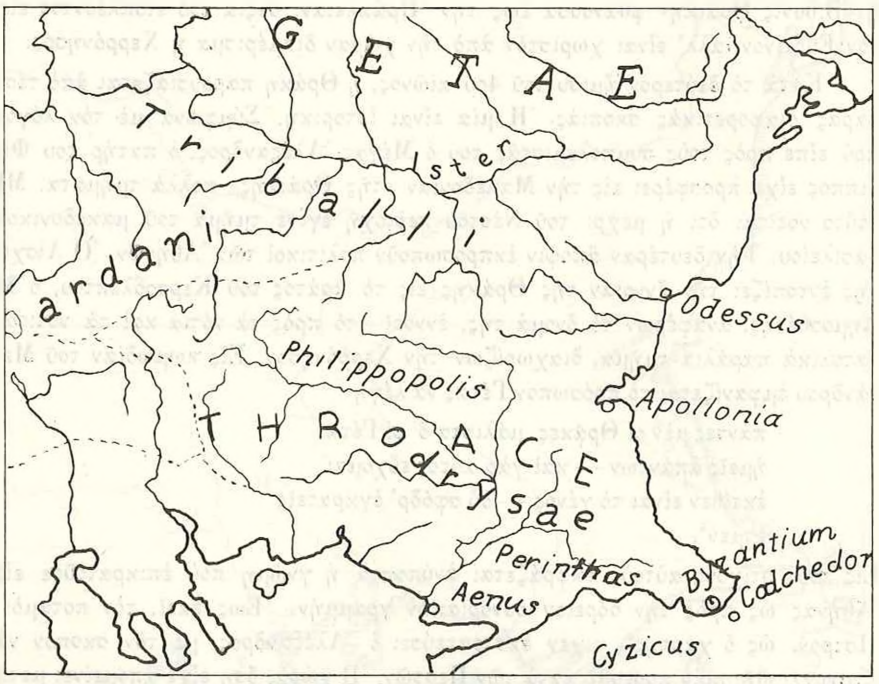

9. Ἡ Θράκη ἐπὶ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου

ἕως τὸν Εὔξεινον, εἰς τὴν ἀκτὴν τοῦ ὁποίου εἶναι ἡ Σαλμυδησσός, ἐνῶ αἱ περιοχαὶ τῶν Ἰλλυριῶν, Τριβαλλῶν καὶ Ἀγριάνων, ἐπὶ πλέον ἡ Μακεδονία καὶ ἡ Ἤπειρος ποὺ φθάνει ἕως τὰ Κεραύνια περιῆλθον εἰς τὸν Κρατερὸν καὶ τὸν Ἀντίπατρον. Κατὰ τὴν μαρτυρίαν αὐτὴν διαχωρίζεται ἡ Χερρόνησος ἀπὸ τὴν Θράκην, δὲν κατατάσσονται μεταξὺ τῶν θρακικῶν ἐθνῶν οἱ Ἀγριᾶνες καὶ οἱ Τριβαλλοί, χαρακτηρίζονται ὡς γειτονικὰ μὲ τοὺς Θρᾷκας τὰ ἔθνη ποὺ εἶναι ἐγκατεστημένα μέχρι τοῦ Εὐξείνου πρὸς τὴν περιοχὴν τῆς Σαλμυδησσοῦ. Οὕτω, φαίνεται ὅτι ἐπὶ Λυσιμάχου ὡς Θράκη νοεῖται ἡ ἀπὸ Ραδόπης καὶ νοτίως αὐτῆς ἐκτεινομένη χώρα μὲ δυτικὸν ὅριον πρὸς τὴν Μακεδονίαν τὸν ποταμὸν Νέστον.

Διαφορετικὴν εἰκόνα, ὡς ὁ χάρτης[1], δίδει ὁ Πολύβιος εἰς τὰ διασωθέντα μέρη τῆς ἱστορίας του. Τὸ ὄνομα τῆς χώρας, μνημονευόμενον πολλάκις, νοεῖται ἄλλοτε ἀορίστως, ἄλλοτε ἐντοπισμένον εἰς τὴν περιοχὴν πέριξ τοῦ Βυζαντίου, ἐνίοτε μὲ διαχωρισμὸν τῆς Χερρονήσου ἢ τέλος μὲ συνυπολογισμὸν τμημάτων, ὅπως τῆς Χαλκιδικῆς καὶ τῆς μέχρι τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἔβρου παρα-

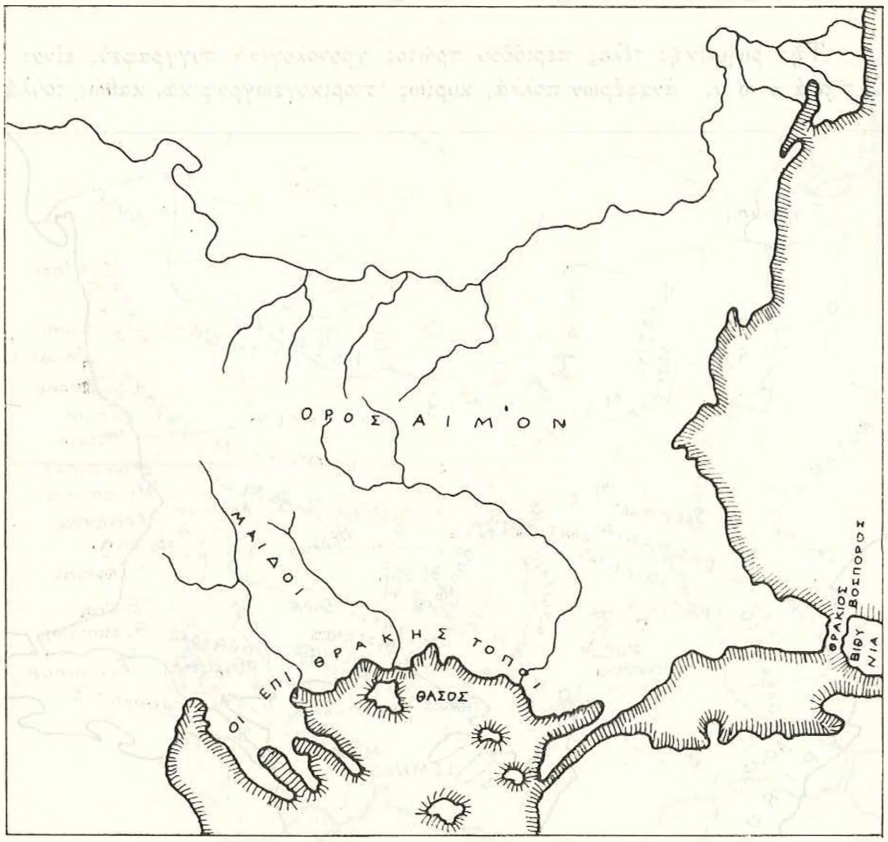

10. Ἡ Θράκη κατὰ τὸν Πολύβιον

λίας, καθὼς τὸ διαπιστώνει ἡ χρησιμοποίησις τοῦ ὅρου «τὰ ἐπὶ Θράικης». Ἀναφέρονται ὀνόματα ἐλαχίστων ἐθνῶν καὶ πόλεων, τῶν ὁποίων ὁ ἀριθμὸς καὶ αἱ θέσεις δὲν ἐπαρκοῦν εἰς τὴν κατὰ προσέγγισιν χάραξιν τῆς μεθορίου κατὰ τὰς ἀπόψεις τοῦ συγγραφέως. Εἰς δύο μόνον μαρτυρίας δύναται νὰ ἀποδοθῇ σημασία. Γείτονες τῆς Μακεδονίας παρουσιάζονται οἱ Θρᾷκες, εἰδικῶς οἱ Μαιδοί, ἀλλὰ τὸ θετικὸν αὐτὸ στοιχεῖον δὲν καλύπτει ὅλην τὴν δυτικὴν πλευρὰν τῆς

1. Βλ. ἀρ. 10.

χώρας. Μὲ τὴν χωριστὴν ἔπειτα μνημόνευσιν Θρακῶν καὶ Βιθυνῶν ἀποδεικνύεται ὅτι δὲν συμπεριλαμβάνει τὴν Βιθυνίαν εἰς τὴν Θράκην ὁ συγγραφεύς, ἐνῶ τὸν Βόσπορον καλεῖ «Θρᾴκιον» ἀπὸ συνήθειαν ἢ πρὸς ἀποφυγὴν συγχύσεως πρὸς τὸν Κιμμερικόν.

5. Η ΡΩΜΑΪΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

Τῆς ρωμαϊκῆς τέλος περιόδου πρῶτος χρονολογικὰ συγγραφεὺς εἶναι ὁ Στράβων, ἀναφέρων πολλά, κυρίως ἱστορικογεωγραφικά, καθὼς τοὐλά-

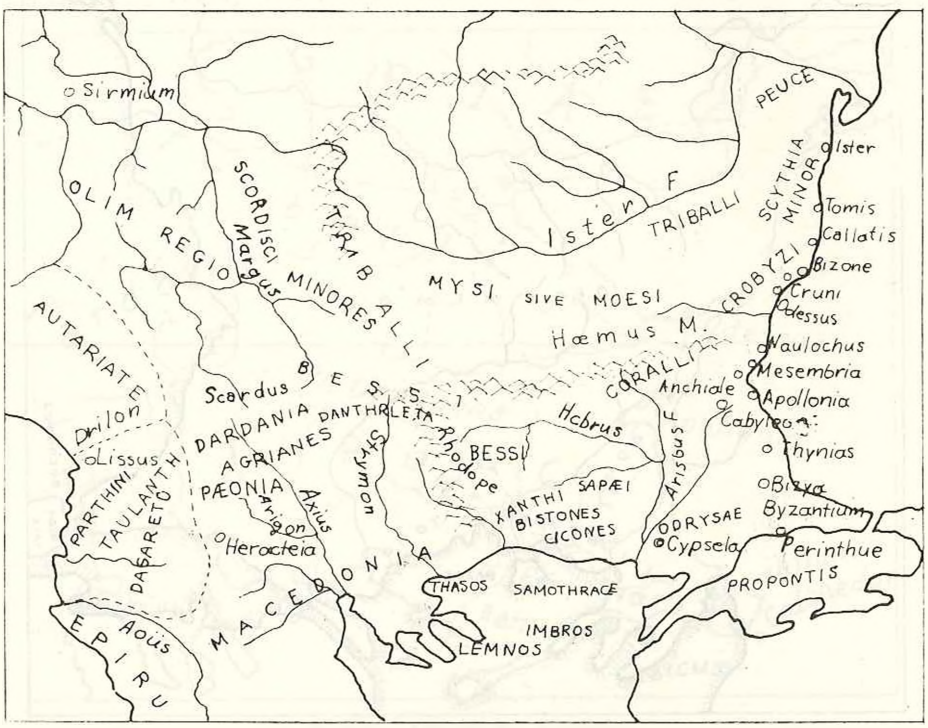

11. Ἡ Θράκη κατὰ τὸν Στράβωνα

χιστον τὸ διαπιστώνουν τὰ διασωθέντα τμήματα τοῦ εἰδικοῦ διὰ τὴν Θράκην κεφαλαίου τοῦ ἔργου του.

Κατὰ τὸν γεωγράφον, ἀπὸ μίαν τῶν ἐκδόσεων τοῦ ὁποίου ἐλήφθη ὁ χάρτης[1], νοτίως τοῦ Ἴστρου εἶναι «τὰ ἰλλυρικὰ καὶ τὰ Θρᾴκια καὶ ὅσα τούτοις ἀναμέμικται τῶν κελτικῶν ἢ τινῶν ἄλλων», μέχρι τῆς Ἑλλάδος. Ἡ γενικὴ αὐτὴ μαρτυρία ἐνισχύεται μὲ εἰδικάς. Ὁ ἡγέτης τῶν Γετῶν Βοιρεβίστας, σύγ-

1. Βλ. ἀρ. 11 ἀπὸ Hor. L. Jones, The Geography of Strabo, τ. III, χάρτ. VI.

χρονος τοῦ συγγραφέως, ἐπεξέτεινε ἱκανῶς τὴν ἐπικράτειαν τοῦ ἔθνους του, ὑποτάξας πολλοὺς γειτονικοὺς λαούς. Διαβὰς τὸν Ἴστρον, ἐλεηλάτησε τὴν Θράκην καὶ ἔφθασεν ἕως τὴν Μακεδονίαν καὶ τὴν Ἰλλυρίαν. Κατὰ τὰς ἀπόψεις τῶν παλαιοτέρων του συγγραφέων, ὅπως γράφει ὁ Στράβων, οἱ Γέται, κατοικοῦντες «ἐφ' ἑκάτερα τοῦ Ἴστρου», καὶ οἱ Μυσοὶ ἦσαν Θρᾶκες, καθὼς καὶ οἱ Τριβαλλοί.

Ὡς πρὸς τὰ δυτικὰ κατὰ τὴν γνώμην του «ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῶν μακεδονι-

12. Ἡ Θράκη κατὰ τὸν Πομπώνιον Μέλαν

κῶν καὶ τῶν παιονικῶν ὀρέων» μέχρι τοῦ ποταμοῦ Στρυμόνος κατοικοῦν Μακεδόνες, Παίονες καὶ μερικοὶ «ὀρεινοὶ Θρᾷκες», ἐνῷ ὅλα «τὰ πέραν τοῦ Στρυμόνος ἤδη μέχρι τοῦ Ποντικοῦ στόματος καὶ τοῦ Αἵμου» ἀνήκουν εἰς τοὺς Θρᾷκας, πλὴν τῆς παραλίας, ἡ ὁποία κατοικεῖται ἀπὸ Ἕλληνας. Οὕτω, ὡς πρὸς τὴν δύσιν θεωρεῖ τὸ κάτω τμῆμα τοῦ ροῦ τοῦ Στρυμόνος ὡς ὅριον τῆς Θράκης, ἐνῷ εἰς τὸ ἄνω προεκτείνει αὐτὴν καὶ δυτικῶς τοῦ ποταμοῦ, ὅπου εἶναι ἐγκατεστημένοι μερικοὶ ἀπὸ τοὺς «καλουμένους ὀρεινοὺς Θρᾷκας».

13. Ἡ Θράκη κατὰ τὸν Πλίνιον

Γενικῶς, κατὰ τὸν γεωγράφον, εἰς τὴν περιοχὴν ποὺ εὑρίσκεται «ἐντὸς τοῦ Ἴστρου καὶ κύκλῳ τῆς θαλάττης», ἀρχίζουσα ἀπὸ τὸν μυχὸν τῆς Ἀδριατικῆς καὶ φθάνουσα ἕως τὸ Ἱερὸν στόμα τοῦ Ἴστρου, περιλαμβάνονται ἡ Ἑλλάς, οἱ Μακεδόνες καὶ οἱ Ἠπειρῶται, ἄνω δὲ αὐτῶν κατοικοῦν ἔθνη, φθάνονται μέχρι τοῦ Ἴστρου καὶ κατευθυνόμενα τὰ μὲν Ἰλλυρικὰ πρὸς τὴν Ἀδριατικὴν θάλασ-

σαν, τὰ δὲ θρακικὰ καὶ ὅσα τυχὸν σκυθικὰ ἢ κελτικὰ ἔχουν μὲ αὐτὰ ἀναμιχθῆ πρὸς τὸν Εὔξεινον.

Κατὰ τὸν λατῖνον συγγραφέα Π ο μ π ώ ν ι ο ν Μ έ λ α ν . ἡ χώρα ὁρίζεται, ὅπως δεικνύει ὁ χάρτης[1], ἀπὸ τὴν θάλασσαν καὶ τὸν Ἴστρον, διαρρέεται ἀπὸ τοὺς ποταμοὺς Ἔβρον, Νέστον καὶ Στρυμόνα, χαίρεται τέλος ὑψωμένα εἰς τὸ ἔδαφός της τὰ ὄρη Αἷμον, Ροδόπην καὶ Ὄρβηλον. Εἰς τοὺς Θρᾷκας, οἱ ὁποῖοι ἀποτελοῦν ἕνα ἔθνος, ἀλλὰ διακρίνονται μεταξύ των μὲ ποικιλίαν ὀνομάτων καὶ διαφέρουν ὡς πρὸς τὰ ἤθη καὶ τὰ ἔθιμα, ὑπάγονται καὶ οἱ Γέται. Ἡ παραλία τοῦ νότου φθάνει ἕως τὸν Ἄθων, τὴν Παλλήνην, τὴν Ὄλυνθον, τὴν Μένδην καὶ τὴν Σκιώνην, περιλαμβάνουσα οὕτω ὅλην τὴν Χαλκιδικὴν χερσόνησον. Ἡ Μακεδονία ἀναφέρεται δυτικῶς τῆς οὕτω διαγραφομένης Θράκης, τῆς ὁποίας τὴν ἔκτασιν συμπληρώνουν αἱ μνημονευόμεναι ὡς ἀνήκουσαι εἰς τὰ χωρικά της ὕδατα ὀκτὼ νῆσοι, Θάσος, Ἴμβρος, Σαμοθράκη, Σκάνδιλος, Ἡολύαιγος, Σκίαθος, Ἁλόννησος καὶ Λῆμνος.

Ὀλίγον νεώτερος τοῦ συμπατριώτου του Μέλα, ὁ Π λ ί ν ι ο ς παρουσιάζει τὴν εἰς 50 στρατηγίας διαιρουμένην Θράκην μὲ ἀντιφάσκοντα στοιχεῖα ἔχουσαν, ὡς ὁ χάρτης[2], τὸν Στρυμόνα ὡς σύνορον μὲ τὴν Μακεδονίαν, ἐνῷ συμπεριλαμβάνει ὡς θρακικὴν καὶ τὴν πόλιν Ὄλυνθον καὶ ἀναφέρει τὰ θρακικὰ φῦλα Δενσελέτας καὶ Μαιδούς, ἐγκατεστημένους δεξιὰ τοῦ ποταμοῦ, εἰδικῶς εἰς τὸν ἄνω ροῦν αὐτοῦ. Ἡ ἀναγραφὴ τῶν Μοισῶν, τῶν Γετῶν καὶ ἄλλων ποὺ κατοικοῦσαν βορείως τοῦ Αἵμου εἰς τὸ περὶ Θράκης κεφάλαιον ὁδηγεῖ εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ὁ συγγραφεὺς θεωρεῖ τὸν Ἴστρον ὡς βόρειον σύνορον αὐτῆς. Νοτιοανατολικῶς, διαχωρίζει ἀπὸ τὴν χώραν τὴν Χερρόνησον, ἀναγράφει δὲ ὅτι Μακεδονικὸν ὀνομάζουν οἱ Ρωμαῖοι τὸ Θρακικὸν πέλαγος. Τοῦτο ἀσφαλῶς ὀφείλεται εἰς ἐπίδρασιν τῆς μεγάλης ἀκτινοβολίας ποὺ εἶχε ἡ Μακεδονία, ἡ μόνη ὑπολογίσιμος ἀμυντικὴ δύναμις εἰς τὸν ἀγῶνα κατὰ τῶν ἐπεκτασιακῶν σχεδίων τῆς Ρώμης πρὸς ἀνατολάς.

Κατὰ τὸν Κλαύδιον Π τ ο λ ε μ α ῖ ο ν, κατὰ τὰς ἀπόψεις τοῦ ὁποίου εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον συντεταγμένος ὁ παρουσιαζόμενος χάρτης[3], ἡ Θράκη ὁρίζεται ἀπὸ τὴν Κάτω Μυσίαν διὰ τοῦ ποταμοῦ Κιάβρου, παραποτάμου τοῦ Δουνάβεως, τοῦ σημερινοῦ Ζιβρίτσα, ὄρίου κάτω καὶ ἄνω Μυσίας, ὑπὲρ τὸ ὄρος Αἷμον μέχρι «τοῦ ἐπὶ τοῦ Πόντου πέρατος». Πρὸς δυσμὰς γειτονεύει μὲ τὴν ἄνω Μυσίαν καὶ μὲ τὸ τμῆμα τῆς Μακεδονίας τὸ ἀπὸ τὸ ὄρος Ὄρβηλον «μέχρι πέρατος» ἐπίσης. Νοτίως ὁρίζεται ἀπὸ τὸ σημεῖον αὐτὸ μέχρι τῶν ἐκβολῶν τοῦ Νέστου διὰ τοῦ ὄρους Παγγαίου καὶ κατὰ συνέχειαν μὲ τὴν παραλίαν τοῦ Αἰγαίου πελάγους ἕως τὸν Μέλανα κόλπον καὶ τέλος μὲ τὴν γραμμήν, ἡ ὁποία, τέμνουσα τὴν Χερρόνησον, φθάνει εἰς τὸ ἐπὶ τῆς Προποντίδος σημεῖον της. Ἐκεῖθεν ἀρχίζει ἡ ἀνατο-

1. Βλ. ἀρ. 12.
2. Βλ. ἀρ. 13.
3. Βλ. ἀρ. 14 ἐκ Kiepert Fornae orbis antiqui, XVII.

14. Ἡ Θράκη κατὰ τὸν Πτολεμαῖον

λικὴ πλευρὰ τῆς χώρας, ἀκολουθοῦσα τὴν παραλίαν τῆς Προποντίδος, τοῦ Βοσπόρου, ὁ ὁποῖος καλεῖται «Θράικιος», καὶ τοῦ Εὐξείνου ἕως τὸ ὅριον «πρὸς τὴν κάτω Μυσίαν». Οὕτω δὲν περιλαμβάνεται εἰς τὴν Θράκην ἡ Χερρόνησος καὶ ἡ βορείως τοῦ Αἵμου χώρα. Ἀναφέρονται παρακείμεναι νῆσοι ἡ δυτικωτέρα τῶν Κυανέων ὑπὲρ τὸν Βόσπορον, ἡ Προκόννησος εἰς τὴν Προποντίδα, ἡ Θάσος,

15. Ἡ Θράκη ἐπὶ τῶν διαδόχων τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου

ἡ Σαμοθράκη καὶ ἡ Ἴμβρος εἰς τὸ Αἰγαῖον. Ἡ ὅλη αὐτὴ ἔκτασις τῆς Θράκης διαιρεῖται εἰς 15 στρατηγίας.

Τὸ κλείσιμον τῶν μαρτυριῶν γίνεται μὲ τὸν Ηὸπλιον Ἑρέννιον Δέξιππον τὸν Ἀθηναῖον, ποὺ ἔζησε τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ 3ου αἰῶνος μ.Χ. Κατ' αὐτόν, ἡ Φιλιππούπολις εἶναι «μεθόριος τῆς Θρᾳκῶν καὶ Μακεδόνων γῆς», κειμένη «ἐπὶ τῷ Ἕβρῳ ποταμῷ».

*
**

Ὅπως ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὴν σύντομον ἀναδρομὴν εἰς τοὺς ἀρχαίους συγγραφεῖς, ἡ Θράκη δὲν ἀποτελοῦσε ἀναξιόλογον πόλον ἕλξεως τῆς ἐρευνητικῆς των διαθέσεως. Μὲ τὴν γενομένην παράθεσιν τῶν στοιχείων διαμορφώνεται εἶδος

χρονικοῦ τῶν εἰδήσεων ἢ γνωμῶν ποὺ διετύπωσαν οὗτοι, μὲ φυσικὴν συνέπειαν τὴν κατὰ γενετικὸν τρόπον ἀπεικόνισιν τῶν ὁρίων, καθὼς ταῦτα προβάλλουν, σαφῶς ἢ ἀμυδρῶς, ἀπὸ τὰς φιλολογικὰς πηγάς.

Γενικὴ διαπίστωσις εἶναι ὅτι παρατηροῦνται πολλαὶ διαφοραί, ὀφειλόμεναι εἰς ποικίλους λόγους. Ἀσφαλῶς, ἦτο δυσχερὲς διὰ τοὺς συγγραφεῖς τὸ ἔργον, διότι ἡ ἐνδοχώρα δὲν παρεῖχε τὴν ἀναγκαίαν προσιτότητα διὰ περιήγησιν εἰς

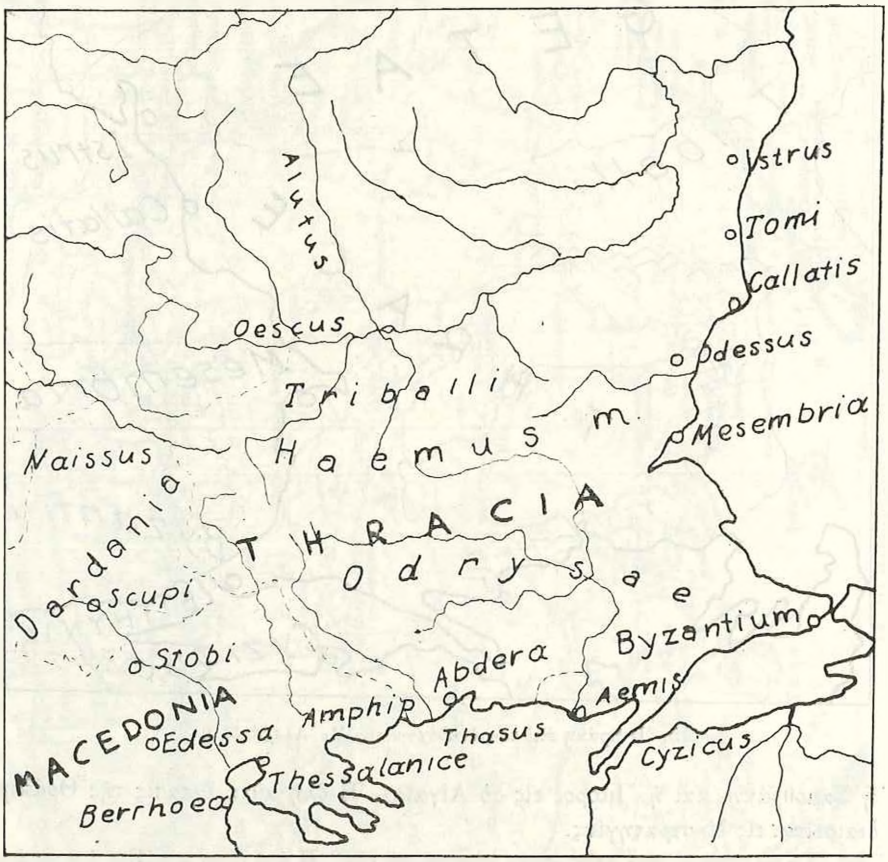

16. Ἡ Θράκη ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Αὐγούστου

ὅλθος. Παρὰ τοῦτο, δὲν παρουσιάζουν σημεῖα γενικῆς ἀνευθυνότητος εἰς τὴν ἀναγραφὴν τῶν εἰδήσεων, τὰς ὁποίας ἐλάμβανον ἀμέσως ἢ ἐμμέσως ἀπὸ τοὺς ἐντοπίους, Ἕλληνας ἢ Θρᾷκας, κατοικοῦντας εἰς τὰ παράλια ἢ εἰς περιοχὰς πολὺ πλησίον αὐτῶν. Παρὰ τὴν ἀδυναμίαν νὰ προβαίνουν εἰς ἔρευναν διεισδύοντες εἰς τὴν χώραν, φαίνεται ὅτι δὲν ἀπεδέχοντο χωρὶς ἀνησυχίαν ἐπιβεβαιώσεως τοῦ σχετικοῦ ὑλικοῦ, εὐθὺς μόλις ἤρχιζαν τὴν συγκέντρωσίν του. Τοῦτο συνά-

γεται: ἀπὸ τὰ κείμενα πολλῶν, εἰς τοὺς ὁποίους ἐστηρίχθησαν ἄλλοι, ἀσχέτως ἂν οὗτοι ἐνίοτε τὰ παρεμόρφωναν. Ὡρισμέναι διαφοραί, ἰδίως ὡς πρὸς τὸ πλῆθος τῶν πληροφοριῶν, ἔχουν τὴν ἑρμηνείαν των. Ἕκαστος συγγραφεὺς δὲν ἠδύνατο νὰ ἐκταθῇ περισσότερον ἀπὸ τὸν στόχον ποὺ εἶχε ὁρίσει διὰ τὸ ἔργον του,

17. Ἡ Θράκη ἐπὶ τῶν αὐτοκρατόρων Τραϊανοῦ καὶ Ἀδριανοῦ

διότι ἐκινδύνευε νὰ εὑρεθῇ ἔξω ἀπὸ τὸ ὀρθόδοξον νοούμενον διάγραμμα.

Μὲ τὰς εἰδήσεις, ὅπως παρουσιάσθησαν, ἔγιναν οἱονεὶ ξεναγήσεις εἰς τὴν μεθόριον τῆς Θράκης ἀπὸ τοὺς συγγραφεῖς, κυρίως Ὅμηρον, Ἑκαταῖον, Ἡρόδοτον, Θουκυδίδην, Ξενοφῶντα, Ἀρριανόν, Πολύβιον, Στράβωνα, Μέλαν, Πλί-

νιαν καὶ Πτολεμαῖον. Ὁ ἕνας εἶναι ποιητής, πέντε εἶναι ἱστορικοὶ καὶ τὰ ἔργα των, ἐκτὸς ἑνός, εἶναι ἀκέραια. Ὅ,τι ἦτο δυνατὸν ἢ ἐπιτρεπτὸν ἀπὸ τὴν οἰκονομίαν αὐτῶν, τὸ ἔδωσαν, ἀλλ', ὡς εἶναι φυσικόν, μένουν πολλαὶ ἀπορίαι, ἐφ' ὅσον δὲν εἶχαν ἄμεσον σκοπὸν τὴν ὁριογραφικὴν ἀναπαράστασιν τῆς χώρας. Οἱ ὑπόλοιποι πέντε ἔγραψαν γεωγραφικὰ ἔργα. Ὁ Ἐκαταῖος ἔχει ἀποδεκατισθῇ ἀπὸ τὸν χρόνον, ἐνῷ, ἀκέραιος, θὰ ἦτο πολὺ χρήσιμος εἰς τὴν ἔρευναν, ὅπως βεβαιώνουν τὰ διασωθέντα ἀποσπάσματα. Ἀπὸ τὸν Στράβωνα ὑπάρχουν πολλαὶ εἰδήσεις, ἀλλ' ἠφανίσθησαν καὶ ἄλλαι ποὺ θὰ ἦσαν πολύτιμοι συμπληρώσεις. Οἱ Λατῖνοι Πλίνιος καὶ Μέλας παρέχουν ἐνδείξεις κάποιας συγχύσεως. Ὁ μόνος συγγραφεὺς ποὺ περιγράφει μὲ περισσοτέραν σαφήνειαν τὸ θέμα καὶ διὰ τὰ τέσσαρα σημεῖα τοῦ ὁρίζοντος εἶναι ὁ Πτολεμαῖος. Οἱ ὑπόλοιποι ποὺ ἐμνημονεύθησαν κατὰ λιτὸν τρόπον ιδιεσώθησαν εἰς λίαν ἐπίσης πενιχρὰ ἀποσπάσματα.

Οὕτω, αἱ μαρτυρίαι, αἱ ὁποῖαι γενικῶς δὲν χαρακτηρίζονται ἀπὸ μονομέρειαν προελευσιακήν, ἀνήκουν εἰς ὅλα σχεδὸν τὰ εἴδη τοῦ λόγου, πεζοῦ καὶ ποιητικοῦ, εἰς ἐκπροσώπους τοῦ ἔπους καὶ τῆς κωμωδίας, εἰς ἱστορικούς, φιλοσόφους, πολιτικούς, γεωγράφους. Ἡ ποικιλία ποὺ παρουσιάζουν ὡς ἄμεσοι ἢ ἔμμεσοι, μείζονος ἢ ἐλάσσονος σημασίας, κύριαι ἢ παρέμβλητοι, πηγάζει ἀπὸ τὸ εἶδος τοῦ ἔργου, ὅπου ἀναγράφονται, καὶ ἀπὸ τὸν σκοπὸν ποὺ ἐπεδίωκεν ἕκαστος συγγραφεύς, ὅταν τὸ ἔγραφε. Ὅλαι ἀποκτοῦν χρησιμότητα, δυνάμεναι νὰ βοηθήσουν εἰς τὴν ἔκθεσιν μερικῶν μόνον λόγῳ τοῦ διατιθεμένου χρόνου ἀπόψεων.

Ἡ πρώτη εἶναι ὅτι τὸ ὄνομα Θράκη ὑφίσταται στένωσιν ὁρίων ἀπὸ τοὺς μυθικοὺς χρόνους ἕως τοὺς ἐσχάτους τῆς ἀρχαιότητος. Δὲν ἀνταποκρίνεται εἰς τὴν ἰδίαν ἔκτασιν ποὺ τοῦ δίδεται κατὰ τὸν τελευταῖον σταθμόν, ὅπως συνέβαινε κατὰ τὸν πρῶτον, τὴν ἐποχὴν τοῦ μύθου. Οἱ ἐνδιάμεσοι τὴν παρουσιάζουν διαφορετικήν, ἐνίοτε καὶ εἰς τὸν αὐτὸν συγγραφέα κατὰ χωρία. Αἱ διαφοραὶ τοποθετοῦνται πότε εἰς ἕνα σημεῖον, ὅπως ἡ «Βιθυνὶς Θράικη» πρὸς ἀνατολάς, καὶ πότε εἰς ἄλλο, ὅπως «τὰ ἐπὶ Θράικης» εἰς τὸ νοτιοδυτικόν, ὅροι ποὺ μαρτυροῦν ὅτι τὸ ὄνομα τῆς χώρας περιελάμβανε εἰς τὴν δικαιοδοσίαν του καὶ τὰς περιοχάς, εἰς τὰς ὁποίας οὗτοι ἀντιστοιχοῦσαν. Εἶναι ὑπολείμματα - δεῖκται παλαιῶν θρακικῶν ἐγκαταστάσεων, ἀσχέτως ἂν τὰ μέρη αὐτά, μὲ τὰς ἐπερχομένας σὺν τῷ χρόνῳ μεταβολάς, ἀπεσπάσθησαν ὁριστικῶς ἢ ἐξέφευγον προσωρινῶς ἀπὸ τὴν ἐνιαίαν Θράκην ὡς γεωγραφικὴν ἔννοιαν. Δι' αὐτὸ καὶ οἱ ὅροι οὗτοι δύνανται νὰ θεωρηθοῦν στηρίγματα ἐξ ἴσου ἀντιθέτων θεωριῶν, ὅτι οἱ Θρᾶκες ἦσαν πρὶν ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας ἐγκατεστημένοι εἰς ὅλα τὰ οὕτω καλούμενα μέρη ἢ ὅτι τὰ δύο ἔθνη ἦσαν ἀρχῆθεν γηγενῆ, ἀλλ' οἱ Θρᾶκες ἐπεξετάθησαν πρὸς ἀνατολὰς ἢ πρὸς νότον, ὅπως παραδίδεται ὅτι καὶ εἰς τὴν Ἀττικὴν ἀκόμη κατῆλθον, συνδεόμενοι μὲ τὸν φόνον τοῦ βασιλέως τῶν Ἀθηνῶν Κόδρου.

Ἄλλη ἄποψις, μὲ ἀφετηρίαν τὰς μαρτυρίας, εἶναι ὅτι διὰ τὴν ἀπόδοσιν αὐτῆς ἢ ἐκείνης τῆς ἐκτάσεως εἰς τὴν Θράκην λαμβάνονται ἀπὸ τοὺς συγγραφεῖς δύο βάσεις, ἡ ἐθνολογικὴ καὶ ἡ πολιτική. Εἰς τὴν πρώτην ἀντιστοιχεῖ μία μορφή,

ἡ γνώμη, κατὰ τὴν ὁποίαν τὴν ἔκτασιν τῆς χώρας συνιστᾷ ἡ κατοικουμένη ἀπὸ τὰ ἔθνη τὰ πιστευόμενα ὡς θρακικά. Ἡ ἄλλη ὅμως βάσις διακρίνεται εἰς τρεῖς μορφάς. Ἡ μία ἐμφανίζεται, ὅταν καταλαμβάνεται διὰ πολέμου τμῆμα τῆς χώρας ἀπὸ ξένον ἔθνος καὶ ὑπ' αὐτὸ παραμένη ἐπὶ διάστημα, μακρὸν ἢ σύντομον. Ἡ δευτέρα, ὅταν τὴν Θράκην ὡς ἐθνικὸν σύνολον ὑποτάσσῃ ἄλλο κράτος, τὸ

18. Ἡ Θράκη ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Διοκλητιανοῦ

ὁποῖον, προβαῖνον ἑκάστοτε εἰς διοικητικὰς μεταβολάς, ἐντοπίζει εἰς αὐτὴν ἢ ἄλλην ἔκτασιν τὸ ὄνομα τῆς χώρας. Ἡ τρίτη, ὅταν ἕνα ἀπὸ τὰ θρακικὰ ἔθνη ἐπιβάλλεται πολιτικῶς εἰς ἄλλα, ὀλίγα, πολλὰ ἢ ὅλα ἢ καὶ εἰς γειτονικὰ μὴ θρακικά, ὁπότε παρατηρεῖται μεγέθυνσις ἢ σμίκρυνσις τῆς ἐννοίας Θράκη ὡς πρὸς τὴν ἔκτασιν. Ὀλίγα ἀντιπροσωπευτικὰ δείγματα ἀποτελοῦν τέσσαρες χάρται.

νιον καὶ Πτολεμαῖον. Ὁ ἕνας εἶναι ποιητής, πέντε εἶναι ἱστορικοὶ καὶ τὰ ἔργα των, ἐκτὸς ἑνός, εἶναι ἀκέραια. Ὅ,τι ἦτο δυνατὸν ἢ ἐπιτρεπτὸν ἀπὸ τὴν οἰκονομίαν αὐτῶν, τὸ ἔδωσαν, ἀλλ', ὡς εἶναι φυσικόν, μένουν πολλαὶ ἀπορίαι, ἐφ' ὅσον δὲν εἶχαν ἄμεσον σκοπὸν τὴν ὁριογραφικὴν ἀναπαράστασιν τῆς χώρας. Οἱ ὑπόλοιποι πέντε ἔγραψαν γεωγραφικὰ ἔργα. Ὁ Ἐκαταῖος ἔχει ἀποδεκατισθῆ ἀπὸ τὸν χρόνον, ἐνῷ, ἀκέραιος, θὰ ἦτο πολὺ χρήσιμος εἰς τὴν ἔρευναν, ὅπως βεβαιώνουν τὰ διασωθέντα ἀποσπάσματα. Ἀπὸ τὸν Στράβωνα ὑπάρχουν πολλαὶ εἰδήσεις, ἀλλ' ἠφανίσθησαν καὶ ἄλλαι ποὺ θὰ ἦσαν πολύτιμοι συμπληρώσεις. Οἱ Λατῖνοι Πλίνιος καὶ Μέλας παρέχουν ἐνδείξεις κάποιας συγχύσεως. Ὁ μόνος συγγραφεὺς ποὺ περιγράφει μὲ περισσοτέραν σαφήνειαν τὸ θέμα καὶ διὰ τὰ τέσσαρα σημεῖα τοῦ ὁρίζοντος εἶναι ὁ Πτολεμαῖος. Οἱ ὑπόλοιποι ποὺ ἐμνημονεύθησαν κατὰ λιτὸν τρόπον ἰδιεσώθησαν εἰς λίαν ἐπίσης πενιχρὰ ἀποσπάσματα.

Οὕτω, αἱ μαρτυρίαι, αἱ ὁποῖαι γενικῶς δὲν χαρακτηρίζονται ἀπὸ μονομέρειαν προελευσιακήν, ἀνήκουν εἰς ὅλα σχεδὸν τὰ εἴδη τοῦ λόγου, πεζοῦ καὶ ποιητικοῦ, εἰς ἐκπροσώπους τοῦ ἔπους καὶ τῆς κωμωδίας, εἰς ἱστορικούς, φιλοσόφους, πολιτικούς, γεωγράφους. Ἡ ποικιλία ποὺ παρουσιάζουν ὡς ἄμεσοι ἢ ἔμμεσοι, μείζονος ἢ ἐλάσσονος σημασίας, κύριαι ἢ παρέμβλητοι, πηγάζει ἀπὸ τὸ εἶδος τοῦ ἔργου, ὅπου ἀναγράφονται, καὶ ἀπὸ τὸν σκοπὸν ποὺ ἐπεδίωκεν ἕκαστος συγγραφεύς, ὅταν τὸ ἔγραφε. Ὅλαι ἀποκτοῦν χρησιμότητα, δυνάμεναι νὰ βοηθήσουν εἰς τὴν ἔκθεσιν μερικῶν μόνον λόγῳ τοῦ διατιθεμένου χρόνου ἀπόψεων.

Ἡ πρώτη εἶναι ὅτι τὸ ὄνομα Θράκη ὑφίσταται στένωσιν ὁρίων ἀπὸ τοὺς μυθικοὺς χρόνους ἕως τοὺς ἐσχάτους τῆς ἀρχαιότητος. Δὲν ἀνταποκρίνεται εἰς τὴν ἰδίαν ἔκτασιν ποὺ τοῦ δίδεται κατὰ τὸν τελευταῖον σταθμόν, ὅπως συνέβαινε κατὰ τὸν πρῶτον, τὴν ἐποχὴν τοῦ μύθου. Οἱ ἐνδιάμεσοι τὴν παρουσιάζουν διαφορετικήν, ἐνίοτε καὶ εἰς τὸν αὐτὸν συγγραφέα κατὰ χωρία. Αἱ ἰδιαφοραὶ τοποθετοῦνται πότε εἰς ἕνα σημεῖον, ὅπως ἡ «Βιθυνὶς Θράικη» πρὸς ἀνατολάς, καὶ πότε εἰς ἄλλο, ὅπως «τὰ ἐπὶ Θράικης» εἰς τὸ νοτιοδυτικόν, ὅροι ποὺ μαρτυροῦν ὅτι τὸ ὄνομα τῆς χώρας περιελάμβανε εἰς τὴν δικαιοδοσίαν του καὶ τὰς περιοχάς, εἰς τὰς ὁποίας οὗτοι ἀντιστοιχοῦσαν. Εἶναι ὑπολείμματα - δεῖκται παλαιῶν θρακικῶν ἐγκαταστάσεων, ἀσχέτως ἂν τὰ μέρη αὐτά, μὲ τὰς ἐπερχομένας σὺν τῷ χρόνῳ μεταβολάς, ἀπεσπάσθησαν ὁριστικῶς ἢ ἐξέφευγον προσωρινῶς ἀπὸ τὴν ἐνιαίαν Θράκην ὡς γεωγραφικὴν ἔννοιαν. Δι' αὐτὸ καὶ οἱ ὅροι οὗτοι δύνανται νὰ θεωρηθοῦν στηρίγματα ἐξ ἴσου ἀντιθέτων θεωριῶν, ὅτι οἱ Θρᾶκες ἦσαν πρὶν ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας ἐγκατεστημένοι εἰς ὅλα τὰ οὕτω καλούμενα μέρη ἢ ὅτι τὰ δύο ἔθνη ἦσαν ἀρχῆθεν γηγενῆ, ἀλλ' οἱ Θρᾶκες ἐπεξετάθησαν πρὸς ἀνατολὰς ἢ πρὸς νότον, ὅπως παραδίδεται ὅτι καὶ εἰς τὴν Ἀττικὴν ἀκόμη κατῆλθον, συνδεόμενοι μὲ τὸν φόνον τοῦ βασιλέως τῶν Ἀθηνῶν Κόδρου.

Ἄλλη ἄποψις, μὲ ἀφετηρίαν τὰς μαρτυρίας, εἶναι ὅτι διὰ τὴν ἀπόδοσιν αὐτῆς ἢ ἐκείνης τῆς ἐκτάσεως εἰς τὴν Θράκην λαμβάνονται ἀπὸ τοὺς συγγραφεῖς δύο βάσεις, ἡ ἐθνολογικὴ καὶ ἡ πολιτική. Εἰς τὴν πρώτην ἀντιστοιχεῖ μία μορφή.

ἡ γνώμη, κατὰ τὴν ὁποίαν τὴν ἔκτασιν τῆς χώρας συνιστᾷ ἡ κατοικουμένη ἀπὸ τὰ ἔθνη τὰ πιστευόμενα ὡς θρακικά. Ἡ ἄλλη ὅμως βάσις διακρίνεται εἰς τρεῖς μορφάς. Ἡ μία ἐμφανίζεται, ὅταν καταλαμβάνεται διὰ πολέμου τμῆμα τῆς χώρας ἀπὸ ξένον ἔθνος καὶ ὑπ' αὐτὸ παραμένη ἐπὶ διάστημα, μακρὸν ἢ σύντομον. Ἡ δευτέρα, ὅταν τὴν Θράκην ὡς ἐθνικὸν σύνολον ὑποτάσσῃ ἄλλο κράτος, τὸ

18. Ἡ Θράκη ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Διοκλητιανοῦ

ὁποῖον, προβαῖνον ἑκάστοτε εἰς διοικητικὰς μεταβολάς, ἐντοπίζει εἰς αὐτὴν ἢ ἄλλην ἔκτασιν τὸ ὄνομα τῆς χώρας. Ἡ τρίτη, ὅταν ἕνα ἀπὸ τὰ θρακικὰ ἔθνη ἐπιβάλλεται πολιτικῶς εἰς ἄλλα, ὀλίγα, πολλὰ ἢ ὅλα ἢ καὶ εἰς γειτονικὰ μὴ θρακικά, ὁπότε παρατηρεῖται μεγέθυνσις ἢ σμίκρυνσις τῆς ἐννοίας Θράκη ὡς πρὸς τὴν ἔκτασιν. Ὀλίγα ἀντιπροσωπευτικὰ δείγματα ἀποτελοῦν τέσσαρες χάρται.

Ὁ πρῶτος παρουσιάζει τὴν ἔκτασιν τῆς χώρας, ὡς διεμορφώθησαν τὰ βασίλεια μετὰ τὴν μάχην τῆς Ἴψου. Οἱ ἄλλοι τρεῖς ἐμφανίζουν τὴν Θράκην κατὰ τὰς διοικητικὰς διαιρέσεις, αἱ ὁποῖαι ἔγιναν εἰς τὸ ρωμαϊκὸν κράτος ἀπὸ τοὺς αὐτοκράτορας Αὔγουστον, Τραϊανὸν καὶ Διοκλητιανόν[1]. Αἱ μεταβολαὶ ὅμως αὗται εἶναι γενικῶς πολλαὶ καὶ αἱ πλεῖσται ἀπροσδιόριστοι μὲ τοπικὴν καὶ χρονολογικὴν ἀκρίβειαν, σύμφωνα μὲ τὰ ὑφιστάμενα φιλολογικὰ δεδομένα.

Ἡ σύμπτωσις τῶν ἀπόψεων ποὺ δίδονται ἀπὸ τοὺς συγγραφεῖς μὲ τὰς πολλὰς ἢ ὀλίγας εἰδήσεις των εἶναι ἐπιτευκτὴ εἰς ὅσον γενικότητος, ὅταν ἐθνολογικῶς τὸ εὐρωπαϊκὸν τμῆμα, ποὺ ἐκτείνεται τοὐλάχιστον νοτίως τοῦ ποταμοῦ Ἴστρου καὶ ἀνατολικῶς τῆς Ἰλλυρίας καὶ τῆς Μακεδονίας, ἀποδοθῇ εἰς τὴν ἀρχαίαν Θράκην, μὲ ἀνατολικὰς ἀκτὰς εἰς τὸν Εὔξεινον, εἰς τὴν Προποντίδα μὲ τὴν Προκόννησον καὶ εἰς τὸν Ἑλλήσποντον, μὲ προέκτασιν εἰς μικρὰν λωρίδα τῆς Μ. Ἀσίας παρὰ τὸν Βόσπορον, μὲ χωρικὰ πρὸς τὸν νότον ὕδατα καθοριζόμενα ἀπὸ τὸ Θρακικὸν πέλαγος, περιβρέχον τὰς νήσους Θάσον, Σαμοθράκην, Ἴμβρον, Τένεδον καὶ Λῆμνον. Ἀπόλυτος ἀκρίβεια περὶ τὴν δυτικὴν μεθόριον καὶ καθ' ὅλα τὰ σημεῖα δὲν καθίσταται δυνατή.

Ἡ ἔκτασις αὕτη ὑφίσταται κατὰ συγγραφεῖς, περιόδους ἢ ἐκτάκτους περιστάσεις, πλῆθος ἐναλλαγῶν, συνισταμένων εἰς συστολὰς ἢ διευρύνσεις, ἄλλοτε μικρὰς καὶ ἄλλοτε μεγάλας, μὲ ἔκδηλον τὴν εἰκόνα πραγματικῶν περιπετειῶν τοῦ ὀνόματος Θράκη. Παρὰ τοῦτο, εἰς τὴν ἀρχαίαν γραμματείαν, ἑλληνικὴν καὶ λατινικήν, διατηρεῖται κυριαρχοῦσα ἡ παράδοσις τῆς ἐθνολογικῆς βάσεως, ἀπὸ τὴν ὁποίαν γίνεται μὲ κάποιαν δυσχέρειαν ἡ ἀπαγκίστρωσις, ὅταν ἀντικρύζεται πολιτικὴ κατάστασις μὲ συνέπειαν τὴν μεταβολὴν τῆς θρακικῆς μεθορίου. Διὰ τοὺς λόγους τούτους εἶναι ἀπαραίτητος ἰδιαιτέρα προσοχὴ εἰς τὴν ἑρμηνείαν ἀρχαίων κειμένων ποὺ ἀναφέρουν τὸ ὄνομα Θράκη. Εἶναι δυνατὸν ἐνίοτε νὰ νοῆται εἰς τὸν ἴδιον συγγραφέα μὲ διάφορον περιεχόμενον ὡς πρὸς τὴν ἔκτασιν, διότι λαμβάνεται ὑπὸ διαφορετικὴν βάσιν, πολιτικὴν ἢ ἐθνολογικήν, ἢ ἀνταποκρίνεται εἰς διάφορον χρονικὴν περίοδον, παροῦσαν ἢ παρελθοῦσαν, ἀπωτέραν ἢ πρόσφατον.

*
**

Τὸ πρόβλημα τοῦτο, ἐντοπιζόμενον ὡς ὄργανον συνεννοήσεως διὰ τὸ γεωγραφικὸν νόημα τῆς ἀρχαίας Θράκης, ἀνέλαβε νὰ θέσῃ κατὰ τρόπον της ἡ ὁμιλία. Παρ' ὅλας ὅμως τὰς διακυμάνσεις αὐτοῦ, αἱ ὁποῖαι εἰς περιπτώσεις ἀτόμων προκαλοῦν συμπάθειαν, τὸ θέμα, ὡς τεχνικόν, σχετιζόμενον μὲ γεωγραφικῆς φύσεως πτυχὴν καὶ συνδεόμενον ἐπὶ πλέον μὲ κείμενα ποὺ ἀναφέρονται εἰς λεπτομερείας ὁμοιοτήτων ἢ διαφορῶν, εἶναι ἀπὸ φύσεως πεζόν, τεθειμένον ἐξ ἑαυτοῦ μακρὰν συναισθήματος. Ὅταν οὕτω συνεργάζωνται τόσον πολλαὶ συγ-

1. Βλ. ἀρ. 15, 16, 17 καὶ 18. Οἱ χάρται ἐλήφθησαν ἐκ Sieglin-Kiessling ἔνθ. ἀν. κατὰ σειρὰν π. 10 II (ἀρ. 7), π. 26 II (ἀρ. 3), π. 27 I (ἀρ. 4) καὶ π. 27 II (ἀρ. 2).

κυρίαι, καθίσταται ἀτερπὴς ἡ ἀκρόασις. Ἡ ἰδιομορφία ὅμως τοῦ θέματος, ὅπως μαρτυρεῖ ἔντονα ἡ ποικιλία τῶν εἰδήσεων ποὺ ἀπαντοῦν εἰς τοὺς ἀρχαίους συγγραφεῖς, καθὼς καὶ αἱ σχετικαὶ συζητήσεις, αἱ ὁποῖαι προεκλήθησαν μεταξύ των, εἶναι ὅτι κέκτηται τὴν ἀποκλειστικότητα εἰς τὴν προσφορὰν στοιχείων ὑποδομῆς δι' ὅλα ὅσα συνιστοῦν τὸ καθόλου περιεχόμενον τῆς ἐννοίας Θράκη.

Ἄλλωστε, ἡ χώρα, ἀπὸ τοὺς παλαιοτάτους χρόνους, ἔχει συνδεθῆ μὲ τὴν Ἑλλάδα. Κατοικουμένη τότε ἀπὸ ἔθνος συγγενές, ἀνέπτυσσε μὲ τοὺς Ἕλληνας τῆς ἀρχαιότητος στενωτέρους συνεχῶς καθισταμένους δεσμοὺς ποὺ ἀνεδείχθη-

19. Ἡ σημερινὴ ἑλληνικὴ Θράκη.

σαν εὐρύτατοι κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς καὶ τοὺς μεταγενεστέρους χρόνους. Σήμερον, μικρὸν εἰς ἔκτασιν τμῆμα της, ὡς ὁ χάρτης[1], ἀλλ' ἐξαιρέτως σημαντικὸν καὶ προσφιλὲς μέσα εἰς τὴν ὅλην ἐπικράτειαν, ἀποτελεῖ ἐλάχιστον πραγματικὸν ὑπόλειμμα τοῦ παρελθόντος ποὺ ὑπῆρξε πλούσιον εἰς ὀργανικὰς σχέσεις μὲ τὸ σύνολον τῆς Θράκης.

1. Βλ. ἀρ. 19.

ΔΗΜ. Ι. ΜΑΓΚΡΙΩΤΗ
Προέδρου τῆς Ἑταιρείας Θρακικῶν Μελετῶν

Ι. ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΣ, Ο ΘΡΑΞ ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ
ΤΑ ΑΒΔΗΡΑ ΚΑΙ ΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΔΗΜΟΚΡΙΤΕΙΟΝ ΙΔΡΥΜΑ

Α΄. Περὶ τῆς ζωῆς καὶ τῆς προσωπικότητος ἐν γένει τοῦ Δημοκρίτου

1. Ἀποτελεῖ πράγματι ἔργον δικαιοσύνης, δι' ἡμᾶς τοὺς Ἕλληνας καὶ ἰδίως, τοὺς Θράκας, νὰ ὑπενθυμίσωμεν εἰς ὅλον τὸν κόσμον τὸν ἐξ Ἀβδήρων τῆς περιφερείας Ξάνθης ἐρευνητὴν καὶ φιλόσοφον, τὸν πρῶτον θεμελιωτὴν τῆς Ἐμπειρικῆς Σχολῆς, τὸν καὶ ἱδρυτὴν τῆς περιφήμου ἀτομικῆς θεωρίας, τὸν

ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΣ

Δημόκριτον. Καὶ δὲν θὰ πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὑπερβολή, ἂν εἰποῦμεν ὅτι ἀποτελεῖ οὐσιώδη παράλειψιν τὸ γεγονὸς ὅτι μέχρι σήμερον οὐδὲν ἀξιόλογον ἀναμνηστικὸν μνημεῖον ἐγένετο πρὸς τιμήν του, μολονότι τυγχάνει οὗτος πασίγνωστος μεταξὺ τῶν κύκλων τῶν ἐπιστημόνων ὅλου τοῦ κόσμου, τῶν ἀσχολουμένων μὲ τὴν ἀτομικὴν ἐνέργειαν.

Μὲ τὸ ἐρευνητικὸν καὶ διεισδυτικὸν πνεῦμα του, τὴν ἐξαιρετικὰ καλλιεργημένην διάνοιάν του, τὸν βαθύτατον στοχασμόν του, διεῖδεν οὗτος, πρὸ 2.500 περίπου ἐτῶν, μίαν φυσικὴν πραγματικότητα, ἡ ὁποία ἤσκησε μεγίστην ἐπίδρασιν, ὄχι μόνον εἰς τὸν ἀρχαῖον κόσμον, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν σημερινόν, τὸν θεωρούμενον λίαν ἐξειλιγμένον ἐπιστημονικῶς καὶ τεχνολογικῶς.

2. Ὁ χρόνος τῆς γεννήσεώς του δὲν μᾶς εἶναι ἐπακριβῶς γνωστός. Πιθανολογεῖται, ὅμως, ὅτι ἐγεννήθη μεταξὺ τῶν ἐτῶν 470 καὶ 469 π.Χ.

Κατὰ τὸν Διονύσιον Λαέρτιον, ὁ ὁποῖος ἔγραψε τοὺς βίους ἀρχαίων φιλοσόφων, ὁ Δημόκριτος ἦτο ὁ πλέον πολυμαθὴς καὶ ὀξυνούστερος φιλόσοφος ὅλων τῶν πρὸ τοῦ Ἀριστοτέλους φιλοσόφων. Ἦτο, τρόπον τινά, πανεπιστήμων καὶ κάτοχος ὅλων τῶν κλάδων τῆς ἀνθρωπίνης γνώσεως.

Ἦτο δὲ καὶ πολυγραφώτατος, ὡς προκύπτει ἀπὸ τὴν πληθὺν τῶν συγγραμμάτων του. Ἐκ τῆς τεραστίας καὶ πολυπλεύρου συγγραφικῆς του δράσεως τῆς ὁποίας ὁμοίαν ἐκ τῶν ἀρχαίων μόνον ὁ Ἀριστοτέλης καὶ ὁ Ποσειδώνιος δύνανται νὰ ἐμφανίσουν, οὐδὲν σχεδὸν ὁλόκληρον σύγγραμμά του διεσώθη, εἰμὴ μόνον ἀποσπάσματα, τριακόσια περίπου, ἐκ τῶν ὁποίων τὰ περισσότερα περιέχουν ἕνα ἢ δύο στίχους.

3. Τὰ ὀλίγα τὰ ὁποῖα γνωρίζομεν περὶ τῆς ζωῆς ἢ τῆς θεωρίας τοῦ Δημοκρίτου ἀντλοῦμεν ἐκ τοῦ πολυτιμοτάτου συγγράμματος Διογένους τοῦ Λαερτίου. «Βίοι φιλοσόφων» ὡς καὶ ἐκ τοῦ μεταγενεστέρου ὀπαδοῦ τῶν θεωριῶν του Λατίνου συγγραφέως, Λουκρητίου, «de natura rerum» ὡς ἐπίσης καὶ ἀποσπασμάτων ἔργων του διασωθέντων εἰς συγγράμματα ἄλλων ἀρχαίων συγγραφέων.

Ὁ πατήρ του, ὀνόματι Ἡγίστρατος ἢ Ἀθηνόκριτος, ἦτο πλουσιώτατος. Ὁ Δημόκριτος εἶχε φοιτήσει εἰς τὴν Σχολὴν τοῦ Φιλοσόφου Λευκίππου, τὸν ὁποῖον φαίνεται ὅτι διεδέχθη εἰς τὴν διεύθυνσιν τῆς σχολῆς.

Κατὰ τὸν Θράσυλλον, ὁ Δημόκριτος εἶχεν ἀσπασθῆ τὰς ἰδέας τοῦ Πυθαγόρου, τοῦ ὁποίου λέγεται ὅτι ἦτο καὶ μαθητής, μολονότι τοῦτο εἶναι ἀπίθανον, διότι ἔρχεται εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὰς χρονολογίας, ἀφοῦ ὑπάρχει μεταξὺ τοῦ Δημοκρίτου καὶ τοῦ Πυθαγόρου διαφορὰ 100 καὶ πλέον ἐτῶν. Πάντως, ἦτο θαυμαστὴς τοῦ Πυθαγόρου, ὡς προκύπτει ἐκ τῶν συγγραμμάτων του. Κατὰ τὸν Λαέρτιον καὶ Γλαῦκον τὸν Ραγῖνον, θὰ εἶχεν ὁπωσδήποτε παρακολουθήσει τὴν διδασκαλίαν κάποιου Πυθαγορικοῦ, ἴσως εἰς τὴν Πυθαγόρειον Σχολὴν τοῦ Κρότωνος.

4. Ὡς ἄνθρωπος, ὁ Δημόκριτος ἦτο ἀξιοπρεπής, ὡς γράφει ὁ Διογένης ὁ Λαέρτιος. Ἔζη ἐνίοτε βίον μονήρη, ὡς ἐρημίτης. Κατὰ δὲ τὸν Ἀντισθένην, διέτριβεν ἀκόμη καὶ εἰς τάφους, ὅπου ἐξήσκει ποικιλοτρόπως τοὺς στοχασμούς του.

Τόση δὲ ἦτο ἡ φιλομάθειά του, ὥστε, διὰ νὰ μένῃ ἀπερίσπαστος, ἀπεμονώνετο, κατὰ τὸν Λαέρτιον, εἰς ἓν δωμάτιον τοῦ κήπου τῆς πατρικῆς οἰκίας του, ὅπου καὶ παρεδίδετο εἰς τοὺς στοχασμούς του.

Ἔζη μὲ ἀπόλυτον λιτότητα. Ἀντίκρυζε τὰ πάντα μὲ στωϊκότητα καὶ μὲ

Ἄβδηρα: Κεφαλαὶ πηλίνων εἰδωλίων(1).

γέλιον. Δι' ὃ καὶ ἀπεκλήθη, ἴσως εἰρωνικῶς, «γελασῖνος».

Λέγεται δὲ μάλιστα χαρακτηριστικῶς, ὅτι ὁ μὲν Ἡράκλειτος, ὅταν ἐξωργίζετο, ἔκλαιεν, ὁ δὲ Δημόκριτος ἐγέλα.

«Τοῖς δὲ σοφοῖς, ἀντὶ ὀργῆς, Ἡρακλείτῳ μὲν δάκρυα, Δημοκρίτῳ δὲ γέλως ἐπήει», γράφει ὁ Στοβαῖος.

5. Πρὸς ἀπόκτησιν γνώσεων, ὁ Δημόκριτος εἶχε ταξιδεύσει εἰς Αἴγυπτον, ὅπου ἐδιδάχθη Γεωμετρίαν ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων Ἱερέων. Ἐπίσης ἐταξίδευσεν εἰς Περσίαν, εἰς Χαλδαίαν, εἰς Αἰθιοπίαν, εἰς Ἰνδίας, ὅπου συνεζήτησε μετὰ τῶν γυμνοσοφιστῶν δηλ. τῶν σημερινῶν φακιρῶν, καθὼς καὶ εἰς τὴν Μεγάλην Ἑλλάδα, δηλ. τὴν Κάτω Ἰταλίαν.

Κατὰ τὸν Δημήτριον Φαληρέα, ὁ Δημόκριτος δὲν ἐπεσκέφθη ποτὲ τὰς

(1) Αἱ δημοσιευόμεναι εἰς τὴν μελέτην περὶ Δημοκρτίου, ἀρχαιότητες ἐλήφθησαν ἐκ τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Δελτίου, Τόμος 20ός.

Ἀθήνας. Ἔχει δὲ τοῦτο σημασίαν, διότι δὲν ἤθελε νὰ λάβῃ δόξαν ἀπὸ οἱανδήποτε πόλιν, ἀλλὰ ἐκεῖνος λόγῳ τῆς προσωπικότητός του ἤθελε νὰ παρέχῃ δόξαν εἰς τὴν πόλιν ὅπου διέμενεν.

Πάντως, ὑποτίθεται, ὅτι κάποτε μετέβη εἰς Ἀθήνας, ἀλλὰ δὲν ἐξετιμήθη, δι' ὃ καί, παραπονούμενος, ἔλεγε:

«Ἦλθον εἰς Ἀθήνας καὶ οὔτις (οὐδεὶς) μ' ἔγνωκεν».

Ἡ μετάβασίς του εἰς Ἀθήνας συνάγεται ἐκ πληροφοριῶν τοῦ Θρασύλλου, ὁ ὁποῖος ἀναφέρει, ὅτι ἐὰν ὁ διάλογος τοῦ Πλάτωνος «Ἀντερασταί», δηλ. «Ἀντίπαλοι», εἶναι πράγματι ἰδικός του, τότε ὁ συζητῶν ἀνώνυμος μὲ τὸν Σωκράτην φιλόσοφος, ὁ ὁποῖος ἀνέπτυσε διαφορετικὰς ἀπόψεις ἀπὸ ὅλους τοὺς ἄλλους, εἶναι ὁ Δημόκριτος.

Ἐπειδὴ διὰ τὸ ταξίδια του εἶχεν ἀνάγκην πολλῶν χρημάτων ἐζήτησε καὶ ἔλαβεν ἀπὸ τοὺς ἀδελφούς του τὸ μερίδιόν του, ἐκ τῆς μεγάλης πατρικῆς του περιουσίας. Ἀνήρχετο δὲ τοῦτο εἰς τὸ ποσὸν τῶν 100 ταλάντων, ποσὸν τεράστιον διὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ἂν ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ὅτι τὸ ἐργοστάσιον κατασκευῆς πολεμικοῦ ὑλικοῦ, τὸ ὁποῖον ὁ Δημοσθένης εἶχεν εἰς Παιανίαν (τὸ σημερινὸν Λιόπεσι Ἀττικῆς) ἀπετιμήθη κατὰ τὸν Πλούταρχον εἰς 15 τάλαντα.

Μετὰ τὴν ἐπάνοδον εἰς τὴν πατρίδα του, ἐκ τῆς μακρᾶς ἀποδημίας του, ἐδημοσίευσε τὸ σύγγραμμά του «Ὁ Μέγας Διάκοσμος».

Ἀνεφέραμεν, ἐν ἀρχῇ, ὅτι ὁ Δημόκριτος ἦτο πολυγραφώτατος συγγραφεὺς καὶ ὅτι σχεδὸν ἀπὸ ὁλόκληρον σύγγραμμά του οὐδὲν διεσώθη.

Διὰ πρώτην φορὰν τὰ ἔργα του συνεκεντρώθηκαν καὶ κατεγράφησαν εἰς Ἀλεξάνδρειαν, κατ' ἐντολὴν τοῦ Βασιλέως, τοῦ Πτολεμαίου τοῦ Β', ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ καὶ διευθυντοῦ τῆς Βιβλιοθήκης Ἀλεξανδρείας, Καλλιμάχου. Μετὰ πάροδον δὲ 300 ἐτῶν περίπου, ὁ Θράσυλλος, ὁ ὁποῖος ἤκμασε κατὰ τὸν χρόνον τοῦ Τιβερίου, περισυνέλεξε 60 συγγράμματα τοῦ Δημοκρίτου τὰ ὁποῖα κατέταξεν εἰς τετραλογίας ὡς ἑξῆς:

α) Ἠθικά, τετραλογίαι 2. β) Φυσικά, τετραλογίαι 4. γ) Ἀσύντακτα, τετραλογίαι 2. δ) Μαθηματικά, τετραλογίαι 3. ε) Μουσικά, τετραλογίαι 2 καὶ στ) Τεχνικά, τετραλογίαι 2.

Πλὴν τούτων καὶ ἄλλα 9 συγγράμματα τοῦ Δημοκρίτου ἀναφέρει ὁ Διογένης ὁ Λαέρτιος, τὰ ὁποῖα δὲν περιελήφθησαν εἰς τὰς καταρτισθείσας ἀπὸ τὸν Θράσυλλον τετραλογίας τῶν συγγραμμάτων του.

Ὡς πρὸς τὴν σύνθεσιν καὶ τὴν καλλιέπειαν τούτων, ὁ Κικέρων κρίνει ὅτι τὰ συγγράμματα τοῦ Δημοκρίτου εἶναι ἐφάμιλλα τῶν ἔργων τοῦ Πλάτωνος.

Ὁ Ἀριστοτέλης ἐξετίμα πολὺ τὸν Δημόκριτον καὶ εἰς πολλὰ τῶν συγγραμμάτων του κάμνει μνείαν τῆς διδασκαλίας τοῦ Δημοκρίτου. Ἀντιθέτως, ὅμως, ὁ Πλάτων οὐδαμοῦ εἰς τὰ ἔργα του ἀναφέρει τὸ ὄνομα κἂν τοῦ Δημοκρίτου. Ἴσως, διότι ἡ περὶ ἰδεῶν θεωρία του ἀποτελεῖ, εἰς τὴν φιλοσοφίαν, τὸ ἄκρον ἀντίθετον πρὸς τὴν θεωρίαν τοῦ Δημοκρίτου περὶ ἀτόμων ἢ ἴσως διότι

Ἄβδηρα: Ἀνάγλυφος προτομὴ Σατύρου ἐκ πλαστικοῦ ἀγγείου.

διεφώνει γενικῶς πρὸς τὰς ἀπόψεις του καὶ εἶχε ν᾽ ἀντιπαλαίσῃ πρὸς τὸν ἄριστον τῶν φιλοσόφων.

Κατὰ τὸν Διογένην τὸν Λαέρτιον, ὁ Πλάτων, ἀφοῦ εἶχε συγκεντρώσει ὅσα ἠδυνήθη ἐκ τῶν συγγραμμάτων τοῦ Δημοκρίτου, ἠθέλησε νὰ τὰ κατακαύσῃ, ἀλλὰ ἠμποδίσθη ὑπὸ τῶν Πυθαγορικῶν Ἀμίλκα καὶ Κλεινία.

Ἂν ἡ πληροφορία αὕτη ἀληθεύει, ὅσον καὶ ἂν φαίνεται ἀπίθανος, μαρτυρεῖ πάντως τὴν προσωπικὴν δυσμένειαν τοῦ Πλάτωνος πρὸς τὸν Δημόκριτον καὶ τὴν διδασκαλίαν του.

6. Τὸ πλέον χαρακτηριστικὸν περιστατικόν, τὸ ὁποῖον ἀποδεικνύει τὴν

ἀμοιβαίαν ἀγάπην καὶ ἀφοσίωσιν τῶν συμπατριωτῶν καὶ τοῦ Δημοκρίτου, εἶναι τὸ γεγονὸς ὅτι, ὅταν ἐπέστρεψεν ἀπὸ τὰ ταξίδια του εἰς τὰς μακρυνὰς χώρας, ἔζη ὡς ἐρημίτης εἰς κατάφυτον ἀπὸ λεύκας λόφον τῆς πατρίδος του.

Οἱ Ἀβδηρῖται οἱ ὁποῖοι τὸν παρηκολούθουν, ἐσχημάτισαν τὴν γνώμην ὅτι ὁ Δημόκριτος εἶχε παραφρονήσει.

Ἀπέστειλαν, λοιπόν, ἓν ψήφισμα τῆς Βουλῆς καὶ τοῦ Δήμου τῶν Ἀβδηριτῶν πρὸς τὸν περίφημον ἰατρὸν τῆς ἐποχῆς Ἱπποκράτην εἰς τὴν Κῶ καὶ τὸν παρεκάλουν ἱκετευτικῶς νὰ σπεύσῃ εἰς Ἄβδηρα, ἵνα θεραπεύσῃ τὸν Δημόκριτον «εἰς τὸν ὁποῖον ἐστήριζον τὴν δόξαν των». Ὑπέσχοντο δὲ εἰς τὸν Ἱπποκράτην, ὅτι, ἐὰν ἐθεράπευσεν αὐτόν, ἡ πόλις τῶν Ἀβδήρων θὰ ἐθεώρει αὐτὸν ὡς σωτῆρα.

Ὁ Ἱπποκράτης, μόλις ἔλαβε τὸ ψήφισμα, ἀνεχώρησεν ἀμέσως εἰς Ἄβδηρα.

Ὅταν ἔφθασεν εἰς τὰ Ἄβδηρα, ὁλόκληρος ἡ πόλις ἦτο παρατεταγμένη εἰς τὴν παραλίαν διὰ νὰ τὸν ὑποδεχθῇ.

Συνηντήθη ἀμέσως μὲ τὸν Δημόκριτον, συνεζήτησε μαζί του καί, ὅταν ἔφυγεν, ἐπληροφόρησε τοὺς συμπατριώτας του ὅτι ὁ Δημόκριτος ἦτο ἀπολύτως ὑγιὴς καὶ διανοητικῶς, ὅτι δηλαδὴ «τὰ εἶχε τετρακόσια».

7. Πολλὰ ἀναφέρονται διὰ τὴν ζωὴν τοῦ Δημοκρίτου.

Ἓν ἐξ αὐτῶν ἀναφέρει ὅτι, ὅταν εἶχεν ἀποθάνει μία ἀπὸ τὰς πολυαγαπημένας γυναίκας τοῦ Δαρείου, οὗτος προσεκάλεσε τὸν Δημόκριτον νὰ ἔλθῃ διὰ νὰ τὴν ἐπαναφέρῃ εἰς τὴν ζωήν.

Ἐκεῖνος ἀπήντησεν, ὅτι θὰ ἠδύνατο νὰ πραγματοποιήσῃ τὴν ἐπιθυμίαν του, ἐὰν προηγουμένως ἀνέγραφεν εἰς τὴν ἐπιτύμβιον πλάκα τοῦ τάφου της τρία ὀνόματα ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι ποτὲ δὲν ἐλυπήθησαν καὶ ποτὲ δὲν ἐπένθησαν.

Ὡς ἦτο φυσικόν, ὁ Δαρεῖος δὲν ἠδυνήθη νὰ πράξῃ τοῦτο. Καὶ τότε ὁ Δημόκριτος εἶπε γελῶν:

«Τί οὖν πάντων ἀτοπώτατε θρηνεῖς ἀνέδην, ὡς μόνος ἀλγεινῷ τοιούτῳ συμπλακεὶς ὁ μηδὲ ἕνα τῶν πώποτε γεγονότων ἄμοιρον οἰκείῳ πένθους ἔχων εὑρεῖν;». Δηλαδή, «τί, λοιπόν, ὦ ἄνθρωπε παραλογώτατε θρηνεῖς, ἔτσι ἐπιπόλαια, ὡς νὰ εἶσαι ὁ μόνος ποὺ ἔπαθες τέτοιο πάθημα, σὺ ποὺ δὲν ἠμπόρεσες νὰ εὕρῃς οὔτε καὶ ἕναν ἄνθρωπον ὅστις νὰ μὴν ἐγνώρισε παρόμοιο πένθος;».

Ἓν ἄλλο χαρακτηριστικὸν περιστατικὸν ἀπὸ τὴν ζωήν του, τὸ ὁποῖον ἀποδεικνύει τὴν αὐτοκυριαρχίαν του καὶ τὴν διείσδυσίν του εἰς τὰ μυστικὰ τῆς ζωῆς, εἶναι τὸ ἑξῆς γεγονός, τὸ ὁποῖον περιγράφει ὁ Λουκιανός: Ὅταν ἐπλησίαζεν ἡ ὥρα τοῦ θανάτου του, εἰς ἡλικίαν 104 ἐτῶν, ἡ ἀδελφή του παρεπονέθη ὅτι μὲ τὸν θάνατόν του δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ λάβῃ μέρος εἰς τὴν ἑορτὴν τῶν Θεσμοφορίων. Ὁ Δημόκριτος τότε τῆς εἶπε νὰ μὴν ἀνησυχῇ, διότι θὰ ἀποθάνῃ, ὅταν τελειώσῃ ἡ ἑορτή. Παρήγγειλε, λοιπόν, καὶ τοῦ ἔφεραν ζεστοὺς ἄρτους, τοὺς ὁποίους ἐπλησίαζεν εἰς τὴν μύτην του, διὰ νὰ εἰσπνέῃ τὸ

ἄρωμά των. Μὲ αὐτὸν δὲ τὸν τρόπον παρέτεινε τὴν ζωήν του ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας, ἕως τῆς λήξεως τῆς ἑορτῆς τῶν Θεσμοφορίων, μεθ' ἣν ἀπέθανεν.

Δεῖγμα δὲ τῆς μεγάλης του ἀνθρωπογνωστικῆς ἱκανότητος εἶναι τὸ γεγονός, ὅτι ἀνέσυρεν ἀπὸ τὴν ἀφάνειαν, ἐμόρφωσε καὶ ἀνέδειξε πρόσωπα τὰ ὁποῖα εὑρίσκοντο εἰς κατωτάτην κοινωνικὴν τάξιν, ἐπειδὴ εἶχε διαγνώσει τὴν ἀξίαν των. Ἐπὶ παραδείγματι, τὸν διάσημον σοφιστὴν Πρωταγόραν, ὁ ὁποῖος ἦτο προηγουμένως ἀχθοφόρος, τὸν λυρικὸν ποιητὴν Διαγόραν, ὁ ὁποῖος ἦτο δοῦλος ἐκ Μήλου.

Τὸν πρῶτον προσέλαβεν ὡς γραφέα του, τὸν δεύτερον ὡς μαθητήν του.

Κατὰ τὸν Λουκιανόν, ὁ Δημόκριτος, ὁ ὁποῖος ὡς ἄνθρωπος διήγαγε βίαν «ἀλυπότατον», ζήσας 104 ἔτη, εἶχε ὅαρυνθῇ πλέον νὰ ζῇ καὶ δὲν ἐδέχετο, κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας του, καμμίαν τροφήν.

Τρεῖς ἰωνικαὶ κύλικες ἀνευρεθεῖσαι ἐγγὺς τοῦ τάφου.

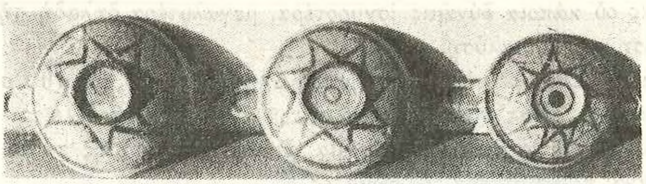

Ἐξωτερικὴ γραμμικὴ διακόσμησις τῶν ἔναντι κυλίκων.

Εἰς τὴν ἐπιτύμβιον πλάκα τοῦ τάφου του ἀνεγράφη ἀπὸ τὸν Ἵππαρχον τὸ ἑξῆς ἐπίγραμμα, τὸ ὁποῖον ἀναφέρομεν ἐν μεταφράσει.

«Τίς ἄλλος σοφὸς ὑπάρχει, ὁ ὁποῖος ἔκαμεν ἕνα τόσον μεγάλον ἔργον » ὡσὰν τὸν Δημόκριτον, τὸν παντογνώστην, ὁ ὁποῖος ἠδυνήθη καὶ τὸν θάνα- » τον ἀκόμη νὰ συγκρατήσῃ ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας εἰς τὴν οἰκίαν του, εἰσπνέων » τὸ ἄρωμα ζεστοῦ ἄρτου;».

Β.' Ὀλίγα τινὰ περὶ τῆς ἀτομικῆς θεωρίας, ὡς τὴν διεμόρφωσε καὶ τὴν ἐπεξέτεινεν ὁ Δημόκριτος

Ἡ κοσμολογικὴ καὶ γνωσιολογικὴ θεωρία τοῦ ἀτόμου, ὅπως κυρίως ἀνέπτυξεν αὐτὴν ὁ Δημόκριτος, εἰς πολὺ γενικὰς γραμμάς, ἔχει ὡς ἑξῆς:

Αἱ ἀρχαί, ἤτοι τὰ πρῶτα ἀπαραίτητα στοιχεῖα διὰ τὴν γένεσιν ὅλων τῶν ὄντων εἶναι τὸ ΟΝ καὶ τὸ ΜΗ ΟΝ.

Καὶ ὄν μὲν εἶναι τὸ πλῆρες, αὐτὸ δηλαδὴ τὸ ὁποῖον πληροῖ, ἤτοι γεμίζει τὸν χῶρον. Μὲ ἄλλας λέξεις εἶναι ἡ ὕλη τῶν ὄντων. Μὴ ὄν δέ, εἶναι τὸ κενόν, ἤτοι ὁ κενὸς χῶρος, ὁ ὁποῖος, κατὰ τὸν Δημόκριτον, εἶναι ἄπειρος.

Ἀλλὰ καὶ ἡ ὕλη τῶν ὄντων ἀποτελεῖται ἀπὸ ἄπειρα μικρὰ σωμάτια, τὰ ὁποῖα δὲν ὑποπίπτουν εἰς τὰς αἰσθήσεις μας, χωρίζονται δὲ μεταξύ των διὰ τοῦ ὑπάρχοντος κενοῦ χώρου. Εἶναι ταῦτα ἁπλᾶ καὶ ἀδιαίρετα καὶ διὰ τοῦτο ἐκλήθησαν ἄτομα. Εἶναι προσέτι, κατὰ τὸν Δημόκριτον, ἄφθαρτα, ἀναλλοίωτα καὶ αἰώνια.

Ποιοτικῶς τὰ ἄτομα εἶναι ὅμοια μεταξύ των. Κατὰ τὸ σχῆμα, ὅμως (τὸν ρυσμὸν) καὶ τὸ μέγεθος, διαφέρουν καὶ δὲν ὑποπίπτουν εἰς τὰς αἰσθήσεις μας.

Ἀπὸ τὴν ἕνωσιν δὲ (τὴν διαθιγὴν) τῶν ἀπείρων τούτων καὶ ποικίλων κατὰ τὸ σχῆμα καὶ τὸ μέγεθος ἀτόμων, δέχεται ὁ Δημόκριτος, ὅτι παρήχθησαν πάντα τὰ ὄντα τοῦ Σύμπαντος, ἅτινα ὑποπίπτουν εἰς τὰς αἰσθήσεις μας. Διαφέρουν, ὅμως, μεταξύ των μόνον κατὰ τὴν σύνθεσιν ἢ κατὰ τὸ σχῆμα ἢ κατὰ τὴν θέσιν, ἣν ἔχουν εἰς τὸν χῶρον. Ποιοτικῶς, ὡς προείπομεν, ὅλα τὰ ἄτομα εἶναι τῆς αὐτῆς ὕλης. Ἑρμηνεύει δὲ τὴν ἕλξιν τῶν σωμάτων (ἀτόμων) ἐκ τοῦ ὅτι ἄλλα μέν, ἐξ αὐτῶν, εἶναι ἀκανόνιστα (σκαληνά), ἄλλα ἀγκιστρώδη, ἄλλα δὲ κοῖλα ἢ κυρτὰ καὶ ἄλλα μὲ ἀναριθμήτους διαφοράς. Νομίζει δέ, ὅτι τὰ ἄτομα παραμένουν ἐπί τινα χρόνον ἡνωμένα εἰς τὰ διάφορα σώματα, μέχρις οὗ κάποια δύναμις ἰσχυροτέρα, μεγαλυτέρα δηλαδὴ τῆς συνοχῆς των, ἐπιδράσῃ καὶ τὰ διαλύσῃ.

Ἰδιαιτέρως ἐπέσυρε τὴν προσοχὴν τοῦ Δημοκρίτου ἡ σύνθεσις τοῦ ἀνθρώπου. Κατ' αὐτόν, τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου ἀποτελεῖται ἀπὸ ὑλικὰ ἄτομα, ἡ δὲ ψυχὴ ἀποτελεῖ σύμπλεγμα ἀτόμων λεπτοτάτης φύσεως, ὡς τοῦ πυρός, καὶ εἶναι πολυτιμοτέρα τοῦ σώματος.

Τὸ πῦρ τῆς ψυχῆς εἶναι ἡ αἰτία ὄχι μόνον τῆς ζωῆς, ἀλλὰ καὶ τῆς νοήσεως. Ἐταύτιζε δὲ τὸν νοῦν καὶ τὴν ψυχήν, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν Ἀναξαγόραν, ὁ ὁποῖος διέκρινε τὸν νοῦν ἀπὸ τὴν ψυχήν.

Ἐδίδασκεν ὅτι διὰ τοῦ θανάτου ὁ ἄνθρωπος, καθὼς καὶ ἡ ψυχή του, καταστρέφονται, ἐνῷ τὰ ἄτομα, ἐκ τῶν ὁποίων συνεστήθη, ἐξακολουθοῦν νὰ παραμένουν ἀναλλοίωτα.

Μὲ τὸ νὰ ἀρνῆται ὁ Δημόκριτος τὴν πνευματικότητα τῆς ψυχῆς καὶ νὰ θεωρῇ τὰς λειτουργίας της ὡς ἐνέργειαν τῶν ἀποτελούντων αὐτὴν ἀτόμων, ἔγινεν ὁ ἱδρυτὴς τοῦ ΜΟΝΙΣΜΟΥ καὶ τῆς ὑλιστικῆς φιλοσοφίας.

Παρὰ ταῦτα, ὅμως, ὁ Δημόκριτος παραδέχεται ὅτι μόνον ἡ νόησις, ἤτοι τὸ λογικὸν μᾶς παρέχει τὴν ἀληθινὴν γνῶσιν τῶν ὄντων, ἐνῷ ἡ ἀντίληψις τῶν αἰσθήσεων, πολλάκις, μᾶς παραπλανᾷ. Κατὰ τὸν Δημόκριτον, λοιπόν, ὑπάρχει εἷς πραγματικὸς καὶ ὑπαρκτὸς κόσμος, πολὺ διάφορος ἐκείνου τὸν ὁποῖον ἀντιλαμβανόμεθα μὲ τὰς αἰσθήσεις μας. Ὡς πρὸς τὸ σημεῖον δὲ αὐτό, αἱ ἀπόψεις του συμφωνοῦν, μὲ τὰ δεδομένα τῆς συγχρόνου ἐπιστήμης.

Ἐφρόνει δὲ ὁ Δημόκριτος, ὅτι ἐκεῖνο, ὅπερ ἔχει μεγάλην ἀξίαν διὰ τὸν ἄνθρωπον, εἰς τὴν θεωρίαν καὶ εἰς τὴν ζωήν, εἶναι ἡ ἀ ν ύ ψ ω σ ί ς τ ο υ ὑ π ε ρ ά ν ω τ ῶ ν ἀ ν τ ι λ ή ψ ε ω ν, ἃ ς λ α μ β ά ν ο μ ε ν δ ι ὰ τ ῶ ν α ἰ σ θ ή σ ε ω ν, δηλαδὴ ὁ ὑ π ε ρ α ι σ θ η τ ὸ ς κ ό σ μ ο ς. Ἐδίδασκε δέ, προσέτι, ὅτι ὄχι μόνον ὁ μικρόκοσμος ἀποτελεῖται ἀπὸ ἄτομα, ἀλλὰ καὶ ὁ μέγας κόσμος, δηλαδὴ τὸ Σύμπαν, τὸ ὁποῖον ἀντελαμβάνετο ὡς ἔμψυχον. Διὰ τοῦτο, ἐδέχετο, ἀσπαζόμενος φαίνεται τὰς Πανθεϊστικὰς ἀντιλήψεις τοῦ Φυσιοκρατικοῦ Πανθεϊσμοῦ, ὅτι δὲν ὑπάρχει μόνον εἷς Θεός, ἀλλὰ ἄπειροι Θεοί,

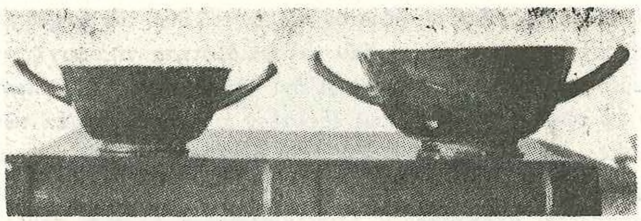

Μελαμβαφεῖς κύλικες ἀνευρεθεῖσαι ἐγγὺς τοῦ τάφου.

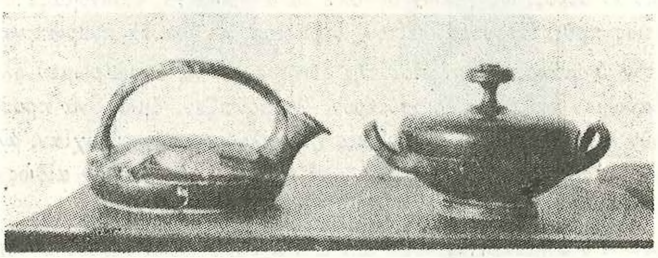

Ἐρυθρόμορφος ἀσκὸς καὶ μελαμβαφὴς πυξὶς ἐκ τοῦ τάφου τῆς «Ξανθηότουμπας».

εἰς τὴν φύσιν, δηλαδὴ ὄντα ὅμοια μὲν κατὰ τὴν σύνθεσιν πρὸς τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ ἀνώτερα αὐτοῦ.

Οἱ Θεοὶ δὲ οὗτοι, ὡς ἀγαθοὶ ἢ κακοὶ δαίμονες, κατοικοῦν εἰς τὸν ἀέρα καὶ ἐμφανίζονται εἰς τοὺς ἀνθρώπους εἴτε εἰς τὰ ὄνειρα, εἴτε εἰς τοὺς χρησμοὺς καὶ τὰ μαντεῖα. Ὡς ἐκ τούτου, ἡ περὶ κοσμογονίας θεωρία τοῦ Δημοκρίτου, ὡς παράγουσα τὸν κόσμον ἐκ μιᾶς μόνον ἀρχῆς, ἤτοι ἐκ τῆς ὕλης τῶν ἀτόμων, εἶναι θ ε ω ρ ί α κ α θ α ρ ῶ ς ἑ ν ι σ τ ι κ ή, ὑ λ ι σ τ ι κ ῆ ς φ ύ σ ε ω ς. Καί, ὡς τοιαύτη, εὑρίσκεται εἰς πλήρη ἀντίθεσιν πρὸς τὴν δυϊστικὴν θεωρίαν τοῦ Ἀναξαγόρου.

Γ.΄ Αἱ περὶ ἠθικῆς ἀντιλήψεις του

Ὅπως, εἰς τὴν γνωσιολογικὴν θεωρίαν του, ὁ Δημόκριτος ἐθεώρει ὅτι ἡ διανόησις εἶναι πολὺ ἀνωτέρα τῆς ἀντιλήψεως, ἡ ὁποία ἀποκτᾶται ἐκ τῶν αἰσθήσεων, ὁμοίως καὶ εἰς τὴν ἠθικὴν θεωρίαν του, ἐθεώρει ὅτι ἡ ἀνύψωσις τοῦ ἀνθρώπου ὑπεράνω τοῦ αἰσθητοῦ κόσμου, ἤτοι ὁ πνευματικὸς βίος ἔχει πολὺ μεγαλυτέραν ἀξίαν ἀπὸ τὸν βίον τῶν αἰσθήσεων. Εἶναι δὲ αἱ ἀντιλήψεις αὗται τοῦ Δημοκρίτου ἀντίθετοι πρὸς τὴν παχυλὴν ὑλοφροσύνην τῶν μεταγενεστέρων ὑλιστῶν, διότι μαρτυροῦν τὴν ὑψηλὴν πνευματικὴν στάθμην αὐτοῦ. Ἀπόδειξις τῆς πνευματικότητός του εἶναι τὸ γεγονὸς ὅτι, ὡς ὕψιστον σκοπὸν τοῦ βίου τοῦ ἀνθρώπου, ἐθεώρει, ὁ Δημόκριτος τὴν σύμμετρον εὐθυμίαν καὶ φαιδρότητα τῆς ψυχῆς, τὴν ὁποίαν ἀπεκάλει «εὐεστὼ ἀθαμβίη». Ἠγνόει δὲ ὄχι τὴν εὐθυμίαν ἥτις προκύπτει ἀπὸ τὴν ἡδονὴν ἐκ τῶν αἰσθήσεων, ὅπως ἐξέλαβον αὐτὴν μερικοὶ ἐκ τῶν ἀρχαίων, παρεξηγήσαντες τὴν διδασκαλίαν τοῦ Δημοκρίτου, ἀλλὰ τὴν εὐθυμίαν ἐκείνην ἢ τὴν γαλήνην καὶ ἀταραξίαν, δηλαδὴ τὴν εἰρήνην, ἣν ἀπολαμβάνει ἡ ψυχή, ὅταν δὲν ταράσσεται ἀπὸ φόβον ἢ δεισιδαιμονίαν ἢ ἄλλο τι πάθος ἢ ἀπὸ τὰ ἀναπόφευκτα κακὰ τοῦ βίου.

Ἐκ παρομοίας φαίνεται παρεξηγήσεως τῆς εὐθυμίας καὶ αἰσιοδοξίας τοῦ Δημοκρίτου, προῆλθε καὶ ἡ μωρὰ παράδοσις τῶν ἀρχαίων περὶ τοῦ Δημοκρίτου, κατὰ τὴν ὁποίαν οὗτος, ὡς γελῶν δι' ὅλα τὰ ἀνθρώπινα, ἐπωνομάζετο «γελασῖνος», ἀντιθέτως πρὸς τὸν Ἡράκλειτον, ὁ ὁποῖος δι' ὅλα τὰ ἀνθρώπινα ἔκλαιεν.

Κατὰ τὸν Δημόκριτον, σκοπὸς τῆς ζωῆς εἶναι νὰ ὑποφέρωμεν ὀλιγώτερον καὶ ν' ἀπολαύωμεν ταύτης περισσότερον. Ἐφρόντιζεν, ὅμως, νὰ προσθέτῃ, ὅτι δὲν ἀποτελοῦν αἱ σωματικαὶ ἀπολαύσεις ἢ ὁ πλοῦτος τὴν εὐτυχίαν, ἀλλὰ ἡ εὐθύτης, ὁ καλὸς χαρακτὴρ καὶ ἡ ὑγεία καὶ ὅτι «ἡ πρὸς ἑαυτὸν αἰδὼς» εἶναι τὸ μέτρον τῶν καλῶν ἢ τῶν κακῶν πράξεων, ἤτοι ἡ ἀξιοπρέπεια.

Ἐθεώρει δὲ ὁ Δημόκριτος, ὡς ἀνωτάτην βαθμίδα ἠθικῆς διαγωγῆς τοῦ ἀνθρώπου, τὴν ἐξάσκησιν τῆς ἀρετῆς, οὐχὶ ἕνεκα ἀμοιβῆς τινος καὶ ἰδιοτελείας, ἀλλὰ λόγῳ αὐτῆς ταύτης τῆς ἀρετῆς. Ἐπίσης ἡ ἀποχὴ ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας ἔδει νὰ ἀσκῆται οὐχὶ ἕνεκα φόβου ἢ δεισιδαιμονίας, ἀλλὰ διότι ἡ ἁμαρτία εἶναι ἀξία ἀποστροφῆς.

Αἱ περὶ ἠθικῆς ἐν γένει ἀπόψεις τοῦ Δημοκρίτου (2) ἦσαν πολὺ ὑψηλαὶ διὰ τὴν ἐποχήν του καὶ ἐφάμιλλοι πρὸς ἐκείνας τοῦ Σωκράτους.

Ὑπεστήριζεν ὅτι ἀπὸ τρία κυρίως πράγματα ἐξαρτᾶται ἡ ἠθικὴ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου:

Ἀπὸ τὸ βουλεύεσθαι καλῶς, ἀπὸ τὸ λέγειν ἀναμαρτήτως καὶ ἀπὸ τὸ πράττειν ἃ δεῖ.

---

(2) Ὅρα Γ. Ἀβτζῆ «Δημόκριτος ὁ Ἀβδηρίτης» σελ. 45 καὶ ἐπέκεινα.

Ἐπίσης, ὅτι ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἀγαπᾶ τὰ ἀγαθὰ τῆς ψυχῆς, ἀποζητεῖ τὰ πλέον Θεϊκά, ἐνῶ ἐκεῖνος ποὺ προτιμᾷ τὰς σωματικὰς ἀπολαύσεις ἀποζητεῖ τὰ ἀνθρώπινα ἀγαθά.

Ὅτι τὸ μεγαλύτερον δεινὸν διὰ τὴν νεότητα εἶναι ἡ ἐπιπολαία ἀνατροφὴ κ.λ.π.

* * *

Μὲ τὴν ἀναπτυχθεῖσαν, εἰς πολὺ ἁδρὰς γραμμιάς, ἀτομικὴν θεωρίαν τοῦ Δημοκρίτου, παρατηροῦμεν ὅτι προσεπάθησεν οὗτος νὰ ἐπιλύσῃ ὅλα τὰ προβλήματα τῆς γνωσιολογίας καὶ τῆς κοσμογονίας. Ἀλλ' ἡ θεωρία αὕτη, παρὰ τὴν χρησιμοποίησίν της, ἀπὸ τὸν Ἐπίκουρον, παρέμεινεν ἐπὶ 2000 ἔτη εἰς ἀδράνειαν.

Κεφαλὴ εἰδωλίου γυναικὸς καὶ εἰδώλιον Ἔρωτος, εἰδωλίου γυναικός,

Ἤδη, ὅμως, ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἄγγλου φυσιοδίκου Βάκωνος (1561 - 1620) καὶ ἰδίᾳ ἀπὸ τοῦ 19ου αἰῶνος, διεμορφώθη ἡ θεωρία τοῦ Δημοκρίτου εἰς ἀληθῆ ἐπιστημονικὴν θεωρίαν, τὴν ἀποκληθεῖσαν «ἀ τ ο μ ι κ ή ν». Ὁ δὲ Ἄγγλος φυσικὸς καὶ χημικὸς Δάλτων, δεχθεὶς τὴν ἀτομικὴν θεωρίαν τοῦ Λευκίππου καὶ τοῦ Δημοκρίτου, διετύπωσε τὸν χημικὸν νόμον τῶν ἁπλῶν πολλαπλασίων ἢ πολλαπλῶν ἀναλογιῶν.

Βεβαίως, ὀψιαίτερον, ἡ μελέτη τῶν φαινομένων τῆς ἀκτινεργείας ἀπέδειξεν ὅτι τὰ ἄτομα δὲν εἶναι ἄτμητα, ἀλλ' ἀποτελοῦνται ἀπὸ θετικῶς ἠλεκτρισμένον πυρῆνα, πέριξ τοῦ ὁποίου κινοῦνται τὰ ἠλεκτρόνια, τὰ ὁποῖα ἀποτε-

λοῦν ὁμάδας ἠλεκτρισμένας ἀρνητικῶς. Πάντως, ὅμως, εἶναι ἄξιος θαυμασμοῦ ὁ Δημόκριτος, ὁ ὁποῖος, μὲ μόνην τὴν μεγαλοφυᾶ διεισδυτικότητα τῆς σκέψεώς του καὶ χωρὶς κανὲν ἀπὸ τὰ σημερινὰ τεχνικὰ μέσα, συνέλαβε τὴν ἀτομικὴν θεωρίαν, περὶ δομῆς τῆς ὕλης, ἥτις καὶ ἀπετέλεσε τὴν ὁάσιν τῆς φυσικῆς καὶ χημείας τῶν νεωτέρων χρόνων.

II. ΤΑ ΑΒΔΗΡΑ (3)

1. Ἡ Ἱστορία τῶν Ἀβδήρων

Τὰ Ἄβδηρα, ἔχουν ἱδρυθῆ, συμφώνως μὲ τὴν μυθολογικὴν παράδοσιν ἀπὸ τὸν Ἡρακλῆν, εἰς τὴν παραλίαν τῆς Θράκης, 16 χιλιόμετρα, ἀνατολικῶς τῶν ἐκβολῶν τοῦ Νέστου, καὶ περὶ τὰ 27 χιλιόμετρα, νοτίως τῆς Ξάνθης, εἰς τὸ ἀκρωτήριον Μπαλούστρα, πιθανῶς κατὰ παραφθορὰν τοῦ ὀνόματος τῆς Πολίχνης Πολύστυλον τῶν Βυζαντινῶν χρόνων.

Ἡ περιοχὴ τῆς πόλεως — κράτους τῶν Ἀβδήρων, — ἐξετείνετο μεταξὺ τοῦ ποταμοῦ Νέστου καὶ τῆς Βιστονίδος λίμνης (Μπουροῦ) τῆς Ροδόπης καὶ Αἰγαίου, ὑποτίθεται δὲ ὅτι ἔφθανε πρὸς Β. μέχρι τῶν ὑπωρειῶν τῆς Ροδόπης.

Συμφώνως πρὸς τὴν μυθολογικὴν παράδοσιν, τὰ Ἄβδηρα, εἶχαν ἱδρυθῆ ἀπὸ τὸν Ἡρακλέα ὁ ὁποῖος εἶχε διαταχθῆ ἀπὸ τὸν βασιλέα τῶν Μυκηνῶν Εὐρυσθέα νὰ συλλάβῃ καὶ νὰ φέρῃ στὰς Μυκήνας τὰ ἀνθρωποφάγα ἄλογα τοῦ βασιλέως τῶν Βιστόνων Θρακῶν, Διομήδους.

Ὁ Ἡρακλῆς τὰ συνέλαβεν, ἀλλὰ ἕως ὅτου ἀποκρούσει τοὺς Βίστονας, τὰ ἐνεπιστεύθη εἰς τὸν φίλον του Ἄβδηρον νὰ τὰ φυλάξῃ καὶ αὐτὰ τὸν κατεσπάραξαν. Πρὸς τιμὴν λοιπὸν τοῦ φίλου του Ἀβδήρου καὶ στὴν ἰδίαν θέσιν, ἔκτισε τὰ Ἄβδηρα.

Ἀργότερον, τὸ 656 - 652 π.Χ. ἔγινεν ἡ πρώτη προσπάθεια διὰ τὴν ἵδρυσιν μιᾶς ἀποικίας ἀπὸ τὸν Κλαζομένιον Τιμησίαν. Ἀπέτυχεν ὅμως ἐξ αἰτίας τῶν Θρακῶν, οἱ ὁποῖοι ἐπετέθησαν καὶ κατέστρεψαν τὴν πρώτην ἐγκατάστασιν.

Μετὰ ἕνα αἰῶνα περίπου, ἤτοι, τὸ 545 π.Χ. οἱ κάτοικοι τῆς Ἰωνικῆς πόλεως Τέω, μὴ ὑπομένοντες τὴν Περσικὴν δουλείαν ἀπέπλευσαν μὲ κατεύθυνσιν τὸ Βόρειον Αἰγαῖον καὶ ἀπεβιβάσθησαν εἰς τὴν παραλίαν αὐτὴν τῆς Θράκης, ὅπου ἔκτισαν τὰ Ἄβδηρα. Δεδομένου ὅμως ὅτι ἡ περιοχὴ αὐτὴ κατὰ τοὺς ἱστορικούς, Ἡρόδοτον, Στράβωνα καὶ Πλίνιον κατωκεῖτο ἀπὸ τὰ πολεμοχαρῆ Θρακικὰ φύλα, τῶν Σίντων, Σαπαίων καὶ Βιστόνων, ἠναγκάσθησαν οἱ νέοι

---

(3) Ὅρα Δ. Λαζαρίδη: Ἄβδηρα καὶ Δίκαια, Ἔκδοσις Ἀθηναϊκοῦ Τεχνολογικοῦ Ὁμίλου. Ἐκ τῆς πολὺ ἐμπεριστατωμένης ταύτης μελέτης ἔχομεν ἐρανισθῆ τὰς πλείστας πληροφορίας περὶ τῶν Ἀβδήρων. Μ. Παρασκευαΐδου: Ἡ ἱστορία καὶ ὁ πολιτισμὸς τῶν Ἀβδήρων τῆς Θράκης. Ἐφημερὶς «Ἐλεύθερος Κόσμος» 29) 7) 72.

εἰδώλιον παιδίσκης.

ἄποικοι νὰ πολεμήσουν ἐναντίον των πολὺ σκληρά.

Ἐξαιρετικὸν ἐνδιαφέρον διὰ τοὺς ἀγῶνας τῶν ἀρχαίων Ἀβδηριτῶν κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, παρουσιάζει ὁ δεύτερος παιὰν τοῦ Πινδάρου.

Ἡ νέα πόλις, ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τῆς ἱδρύσεώς της εἶχεν ἀγροτικὸν καὶ ἐμπορικὸν χαρακτῆρα. Ἡ δὲ πλουσία νομισματοκοπία τῶν Ἀβδήρων ἀποδεικνύει τὴν ἐμπορικὴν σημασίαν της. Ἡ ἐλευθερία τῶν Ἀβδηριτῶν δὲν διήρκεσε πολύ, διότι ὁ Βασιλεὺς τῶν Περσῶν, Δαρεῖος, τὸ 512 π.Χ. ἐπιστρέφων στὴν Ἀσίαν ἀπὸ τὴν ἐκστρατείαν του ἐναντίον τῶν Σκυθῶν ἀνέθεσεν εἰς τὸν στρατηγόν του Μεγάβαζον νὰ ὁλοκληρώσῃ τὴν κατάληψιν ὁλοκλήρου τῆς Θράκης.

Μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς ἐκστρατείας τοῦ Ξέρξη κατὰ τῆς Ἑλλάδος, τὸ 480 π.Χ., τὰ Ἄβδηρα ἀπηλευθερώθησαν.

Ἐπηκολούθησε μακρὰ περίοδος εἰρήνης καὶ οἰκονομικῆς εὐμαρείας.

Μὲ τὴν ἵδρυσιν τῆς Ἀθηναϊκῆς συμμαχίας, τὰ Ἄβδηρα ἔγιναν μέλος της καὶ ἐπλήρωναν κατ' ἔτος εἰς τὸ ταμεῖον τῆς Συμμαχίας, ποσὸν 10 - 15 ταλάντων. Αἱ σχέσεις Ἀβδήρων καὶ Ἀθηνῶν ἐγίνοντο διαρκῶς στενώτεραι, ἕως ὅτου,

τὸ 450 π.Χ. τὰ Ἄβδηρα προσήρμοσαν τὸν νομισματικόν των κανόνα πρὸς τὸν Ἀττικόν.

Ἡ Ἀθηναϊκὴ κυριαρχία διετηρήθη ἕως τὸ 405 π.Χ. διότι μετὰ τὴν ἐπισυμβάσαν ἥτταν τῶν Ἀθηναίων ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων εἰς Λίγὸς ποταμούς, ὑπετάγησαν καὶ τὰ Ἄβδηρα μαζὶ μὲ ἄλλας πόλεις, εἰς τοὺς Λακεδαιμονίους.

Τὸ 376 π.Χ. ἡ πόλις τῶν Ἀβδήρων κατεστράφη ἀπὸ τὴν Θρακικὴν φυλήν, τῶν Τριβολῶν, οἱ ὁποῖοι εἰσέβαλον εἰς τὴν πόλιν καὶ ἀφοῦ τὴν ἐκυρίευσαν, τὴν ἐλεηλάτησαν. Ἀλλὰ κατὰ τὴν ἀναχώρησίν των, οἱ κάτοικοι τῶν Ἀβδήρων, ἐκστρατεύσαντες «πανδημεί», ἐφόνευσαν πολλοὺς ἐκ τῶν εἰσβολέων. Οὗτοι πρὸς ἀντεκδίκησιν εἰσέβαλον ἐκ νέου εἰς τὰ Ἄβδηρα καὶ κατὰ τὴν ἐπακολουθήσασαν μάχην, ἐφονεύθησαν ὅλοι οἱ ἄνδρες ὅσοι ἔλαβον μέρος.

Κατὰ τὴν κρίσιμον ὅμως ταύτην στιγμήν, κατὰ τὸν Διόδωρον Σικελιώτην, ὁ Ἀθηναῖος στρατηγὸς Χαβρίας ἀφίχθη εἰς τὰ Ἄβδηρα, ἐξεδίωξε τοὺς Τριβολοὺς καὶ ἔσωσε τὴν πόλιν ἀπὸ ὁλοκληρωτικὴν καταστροφήν.

Τὸ 350 π.Χ. ὁ βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας, Φίλιππος ὁ Β΄ ἐκυρίευσε μεταξὺ ἄλλων πόλεων τῆς Θράκης καὶ τὰ Ἄβδηρα. Ἐπειδὴ ὅμως τὰ Ἄβδηρα ἐνεπλάκησαν εἰς τὰς ἔριδας καὶ τοὺς ἀγῶνας μεταξὺ τῶν Σελευκιδῶν καὶ τῶν Πτολεμαίων, περιῆλθον διαδοχικῶς εἰς τὴν κυριαρχίαν ἀμφοτέρων, μέχρις ὅτου τὸ 170 π.Χ. Ρωμαϊκὰ στρατεύματα κατέλαβον τὴν πόλιν τῶν Ἀβδήρων. Μὲ τὴν Ρωμαϊκὴν κατάκτησιν τῆς Μακεδονίας, καὶ τῆς Θράκης καὶ τῆς μεταβολῆς των εἰς Ρωμαϊκὰς ἐπαρχίας, τὰ Ἄβδηρα παρέμειναν ἐλευθέρα πόλις. Παρὰ ταῦτα ὅμως ἡ πρακμή των ἐσυνεχίσθη. Ἔχουν γίνει τώρα μία μικρὴ ἄσημη πόλις τὴν ὁποίαν ὁ Νέστος μὲ τὰ δημιουργηθέντα ἕλη τὴν εἶχε σχεδὸν νεκρώσει.

2. Ὁ πολιτισμὸς τῶν Ἀβδήρων

Οἱ Ἕλληνες ἄποικοι ποὺ ἔκτισαν τὰ Ἄβδηρα, κατήγοντο ἀπὸ τὴν Ἰωνίαν εἰς τὴν ὁποίαν εἶχον ἀκμάσει τὰ γράμματα, αἱ φυσικαὶ ἐπιστῆμαι, ἡ φιλοσοφία, αἱ τέχναι καὶ ἡ ποίησις. Μεταξὺ τῶν πρώτων ἀποίκων ποὺ ἦλθαν στὰ Ἄβδηρα ἦτο καὶ ὁ ποιητὴς Ἀνακρέων, τοῦ ὁποίου διεσώθησαν ἐπιγράμματα διὰ τρεῖς ἡρωϊκοὺς Ἀβδηρίτας.

Δὲν εἶναι δέ, διόλου παράξενον ὅτι στὴν ἀρχαϊκὴν καὶ τὴν κλασσικὴν ἐποχήν, ὑπῆρξαν διάσημοι ἐκπρόσωποι τῆς φιλοσοφίας, τῶν ἐπιστημῶν καὶ τῶν γραμμάτων ποὺ κατήγοντο ἀπὸ τὰ Ἄβδηρα, ὡς ὁ Δημόκριτος, ὁ Πρωταγόρας, ὁ Λεύκιππος, ὁ Ἀνάξαρχος κλπ.

Ἐκ τῶν ἀρχαίων συγγραφέων εἶναι γνωστὴ ἡ πολιτιστικὴ ἄνοδος, ἡ ἐμπορικὴ ἀκμὴ καὶ ὁ πλοῦτος τῶν Ἀβδήρων. Ὁ Λαέρτιος, ὁ Πίνδαρος, εἰς τοὺς παιάνας του, ὁ Ἡρόδοτος εἰς πολλὰ κεφάλαια τῆς ἱστορίας του, ὁ Θουκυδίδης ὁμοίως ὁ Ἀπολλόδωρος, ὁ γεωγράφος Στράβων, ὁ Διόδωρος, ὁ Σικελιώτης καὶ ἄλλοι, ἀναφέρουν γεγονότα μαρτυροῦντα τὴν μεγάλην ἄνθησιν ἀπὸ πολιτιστικῆς, καλλιτεχνικῆς, πνευματικῆς καὶ οἰκονομικῆς ἀπόψεως, τῶν Ἀβδήρων.

3. Οἱ ἀρχαιολογικοὶ θησαυροὶ τῶν Ἀβδήρων

Τὰ ἀνωτέρω γεγονότα μαρτυροῦν ὅτι βασίμως δύναται νὰ ὑποστηριχθῇ ἡ ὕπαρξις κατεχωσμένων πολλῶν ἀρχαιοτήτων μεγάλης καλλιτεχνικῆς ἀξίας εἰς τὴν περιοχὴν τῶν ἀρχαίων Ἀβδήρων.

Τρανὴν ἀπόδειξιν τοῦ γεγονότος τούτου ἀποτελοῦν αἱ δοκιμαστικαὶ ἀρχαιολογικαὶ ἀνασκαφαὶ αἱ ὁποῖαι ἐνηργήθησαν κατὰ τὰ ἔτη 1950 — 1966 ἀπὸ τὴν Ἀρχαιολογικὴν Ἑταιρείαν, ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν καὶ συμμετοχὴν τῶν Ἀρχαιολόγων Δ. Λαζαρίδη, Ἀ. Βαβρίτσα, δίδων Χάϊδω Κουκούλη καὶ Μυρσίνης Συρόγλου. Ἀνευρέθησαν δὲ παρὰ τὰ γλίσχρα χρηματικὰ μέσα τὰ ὁποῖα διετέθησαν, σημαντικὰ ἀξιόλογα ἀρχαιολογικὰ εὑρήματα καλλιτεχνικῆς ἀρτιότητος καὶ

Κεφαλαὶ εἰδωλίων ἑλληνιστικῶν χρόνων.

τύπου τῆς κλασσικῆς ἐποχῆς, τοῦ 5ου καὶ 4ου π.Χ. αἰῶνος, ὡς καὶ τῶν ἑλληνιστικῶν καὶ βυζαντινῶν χρόνων. Μεταξὺ τῶν ἀνευρεθέντων ἀρχαιολογικῶν εὑρημάτων ἦσαν οἰκία μὲ ψηφιδωτὸν δάπεδον μὲ παράστασιν δελφίνων, ὄστρακα ἑλληνικῶν ἀγγείων, πλῆθος ἀγγείων, ἰδία ὑδριῶν, τύμβοι, ἰωνικοὶ κύλικες μὲ γραμμικὴν διακόσμησιν (τοῦ 5ου αἰῶνος π.Χ.), ρυτὰ θαυμάσια, πήλινα εἰδώλια διαφόρων τύπων καὶ χρονικῶν περιόδων, διάφορα νομίσματα τῶν Ἀβδήρων, λύχνοι, μικρὰ ἀντικείμενα ἐκ χαλκοῦ ἢ μολύβδου (ὅρα ἀνάτυπον ἐκ τῶν Χρονικῶν τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Δελτίου Τόμος 20) 1965).

Εἰς τὸ Μουσεῖον Καβάλας εὑρίσκονται πολυάριθμα μικρὰ εὑρήματα τῶν ἀνασκαφῶν. Κυρίως δέ, εἶναι πήλινα ἀγάλματα, ἐξόχου τέχνης, τὰ ὁποῖα παρέχουν ἀμυδρὰν εἰκόνα τῆς ἀρχαίας πόλεως μὲ κομψὰς γυναῖκας, στολισμένας μὲ διαδήματα καὶ ἀνθοστεφανωμένας μὲ ὡραίας καὶ πλουσίας κομμώσεις, μὲ χορευτρίας καὶ ἠθοποιούς, μὲ τοὺς θεοὺς καὶ τοὺς ἥρωας, τοὺς σατύρους καὶ τοὺς σειληνούς.

Ἀνευρέθησαν ἐπίσης καὶ ἑκατοντάδες τεμάχια ἀγγείων ποὺ ὀνομάζονται «μεγαρικοὶ σκύφοι» ποὺ ἔχουν πλουσίαν ἀνάγλυφον διακόσμησιν μὲ μορφὲς ἀν-

θρώπινες, ἁρματοδρομίες, μάχες μὲ ἄγρια ζῶα, πλούσια φυτικὰ κοσμήματα. πτηνά, κλπ.

Μεταξὺ τῶν εὑρημάτων περιλαμβάνονται καὶ δύο μαρμάρινα κεφαλαὶ ἀριστουργηματικῆς τέχνης, ἀπὸ τὰς ὁποίας καταφαίνεται τὸ ὑψηλὸν ἐπίπεδον τῆς Γλυπτικῆς κατὰ τὴν περίοδον αὐτὴν ὡς καὶ αἱ ἐπιδράσεις τῶν μεγάλων καλλιτεχνῶν, ὡς τοῦ Σκόπα. Ὁμοίως περιλαμβάνονται ἑκατοντάδες ἐνσφραγίστων λαβῶν ἀμφορέων οἴνου, δεκάδες λυχνάρια διαφόρων τύπων, ὅπλα καὶ κεραμίδια στέγης, καθὼς καὶ πολλὰ ἄλλα ἀρχαιολογικὰ εὑρήματα.

Ἀπὸ τὰ εὑρήματα λοιπὸν ταῦτα σαφῶς προκύπτει ὅτι τὰ Ἄβδηρα δὲν ἦσαν μόνον μία μεγάλη καὶ πλουσία πόλις, ἀλλὰ ἐπίσης καὶ σπουδαῖον κέντρον καλλιτεχνικῆς δραστηριότητος μὲ ἐπιδράσεις τῆς τέχνης, ἰδίως, τῆς Μύρινας καὶ τῆς Τανάγρας.

Δὲν πρέπει δὲ ν' ἀγνοῆται ἀπὸ τοὺς ἁρμοδίους κύκλους τῆς Ἀρχαιολογικῆς ὑπηρεσίας, ὅτι διενεργεῖται εἰς τὴν περιοχὴν τῶν ἀρχαίων Ἀβδήρων καὶ οὐκ ὀλίγη ἀρχαιοκαπηλεία, δεδομένου, ὅτι συχνότατα οἱ ἀσχολούμενοι μὲ τὰς γεωργικάς των ἐργασίας ἰδιοκτῆται τῶν ἀγρῶν ποὺ κεῖνται εἰς τούτους, ἀνευρίσκουν ἀνασκάπτοντες διάφορα εἰδώλια καὶ ἄλλα ἀντικείμενα ἀρχαιολογικῆς σημασίας. Τὸ γεγονὸς τοῦτο ἐπιβάλλει, σὺν τοῖς ἄλλοις, νὰ ἐνεργηθῶσι συστηματικαὶ ἀρχαιολογικαὶ ἀνασκαφαὶ αἱ ὁποῖαι θ' ἀποκαλύψουν ἀσφαλῶς πολλοὺς κατεχωσμένους ἀρχαιολογικοὺς θησαυρούς. Ἡ ἀνεύρεσις δὲ τούτων, πλὴν τῆς μεγάλης ἀρχαιολογικῆς των σημασίας, θὰ διεφώτιζε πλήρως τὴν ὑψηλὴν στάθμην τοῦ ἰδιωτικοῦ καὶ τοῦ δημοσίου βίου τῶν ἀρχαίων Ἀβδήρων καὶ θὰ ἦτο πόλος ἕλξεως εἰς πολλοὺς ἀρχαιοφίλους, ἡμετέρους καὶ ξένους.

4. Διατὶ τὰ περὶ Ἀβδηριτῶν σκώμματα τῶν ἀρχαίων;

Ἐνῷ τὰ Ἄβδηρα ὑπῆρξαν εἰς τὴν ἀρχαιότητα ἡ πατρὶς δύο ἐκ τῶν μεγαλυτέρων φιλοσόφων τῆς Ἑλλάδος, ἤτοι τοῦ Δημοκρίτου καὶ τοῦ Πρωταγόρου, ἐν τούτοις, εἶχον ἀποκτήσει κακὴν φήμην, ὅτι κατῳκοῦντο δῆθεν ἀπὸ ἀνοήτους καὶ ἐπιπολαίους ἀνθρώπους;

Εἶναι γνωστὸν τὸ ἀνέκδοτον, ὅτι οἱ Ἀβδηρῖται ἐδαπάνησαν πολλὰ χρήματα διὰ τὴν κατασκευὴν μιᾶς κρήνης πολυτελοῦς καί, μόνον ὅταν ἡ κρήνη αὕτη ἦτο ἑτοίμη, ἀντελήφθησαν ὅτι δὲν ὑπῆρχεν ὕδωρ.

Ἐπίσης οἱ ἀρχαῖοι ἀναφέρουν καὶ τὸ Ἀβδηρικὸν πάθος, ὡς ἀσθένειαν, ὅπερ ἦτο ἓν εἶδος παροδικῆς μανίας, ἡ ὁποία ἐπεκράτει εἰς τὰ Ἄβδηρα.

Ἡ ἀλήθεια, εἶναι, ὅτι, κατὰ τὴν ἀρχαιότητα, ἐκυκλοφόρουν πλεῖστα ἀνέκδοτα, σατυρίζοντα τοὺς Ἀβδηρίτας. Εἶχε δημιουργηθῆ καὶ μία ὁλόκληρος φιλολογία ἀπὸ σκωπτικὰ ἀνέκδοτα καὶ κωμικὰ ἐπεισόδια εἰς βάρος τῶν Ἀβδηριτῶν.

Ἀκόμη καὶ ξένοι ἀπέδωσαν εἰς τοὺς Ἀβδηρίτας διάφορα κωμικὰ ἀνέκ-

δοτα εἰς βάρος των. Εἶναι ἀρκετὰ γνωστὸς ὁ μῦθος τοῦ Λαφονταίν «Δημόκριτος ὁ Ἀβδηρίτης», ὡς καὶ τὸ ἀνέκδοτον «περὶ ὄνου σκιᾶς», τὸ ὁποῖον ἀποδίδεται εἰς δύο Ἀβδηρίτας.

Ποία ἄραγε νὰ εἶναι ἡ αἰτία ὅλης αὐτῆς τῆς δυσφημιστικῆς ἐκστρατείας κατὰ τῶν Ἀβδηριτῶν;

Φαίνεται, μᾶλλον, πιθανὴ ἡ ἐξήγησις ἐκείνη, κατὰ τὴν ὁποίαν, ἐπειδὴ τὰ Ἄβδηρα εἶχον ἀποκτήσει μεγάλην εὐημερίαν, ἐκ τοῦ ἀκμάζοντος τότε ἐμπορίου των, καὶ ἐπειδὴ εἶχον νὰ ἐπιδείξουν μεγάλους καὶ πολλοὺς σοφούς, καταγομένους ἐκ τῆς πόλεώς των, ὅπως καμμία σχεδὸν ἀρχαία πόλις, πλὴν τῶν Ἀθηνῶν, ἦσαν πολὺ ὑπερήφανοι καὶ ἔβλεπον τοὺς ἄλλους Ἕλληνας «ἀπὸ

Ρυτὸν μὲ πλαστικὴν παράστασιν Τρίτωνος ἀριστερά, καὶ κεφαλὴ εἰδωλίου γυναικὸς δεξιά.

περιωπῆς». Κατεχρῶντο, τρόπον τινά, τῆς νεοπλουτικῆς ἐπιδείξεως, ὡς προκύπτει καὶ ἀπὸ τὸ ἀνέκδοτον περὶ πολυτελοῦς κρήνης. Δι' ὅ, καὶ ἐπέσυραν τὸν φθόνον ὡς καὶ τὰ σκώμματα, ἰδίως τῶν Ἀθηναίων, οἱ ὁποῖοι ἦσαν φιλοσκώμμονες καὶ προσεπάθουν εἰς πᾶσαν εὐκαιρίαν νὰ γελοιοποιήσουν τὴν ὑπεροψίαν τῶν Ἀβδηριτῶν, μὲ τὸ νὰ ὑπερβάλλουν τὰς ἀδυναμίας των καὶ νὰ τὰς ὑποτιμοῦν.

Τοιουτοτρόπως, ἐδημιουργήθη καὶ ἡ φράσις «Ἀβδηριτισμὸν ὀφλισκάνειν», ὅπως λέγομεν σήμερον «αὐτὸς χρωστᾷ τῆς Μιχαλοῦς».

Ἀποτελεῖ, ὅμως, ἀπόδοσιν δικαιοσύνης, πρὸς τοὺς ἀρχαίους Ἀβδηρίτας, ἡ ἐκ μέρους ἡμῶν,

τῶν μεταγενεστέρων, ἀπόρριψις τῶν εἰς βάρος τῶν σκωμμάτων καὶ ἡ ἀναγνώρισις τῆς ὑψηλῆς πολιτιστικῆς στάθμης τῶν κατοίκων τῶν ἀρχαίων Ἀβδήρων, τὰ ὁποῖα ὑπῆρξαν ἡ πατρὶς πολλῶν διασήμων ἀρχαίων φιλοσόφων.

ΙΙΙ. ΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΔΗΜΟΚΡΙΤΕΙΟΝ ΙΔΡΥΜΑ

Μολονότι διακηρύσσομεν, ὀρθῶς βεβαίως, ὅτι εἴμεθα τὸ λίκνον τοῦ πολιτισμοῦ, ἐν τούτοις, ἔχομεν παραλείψει ἓν οὐσιῶδες καθῆκον, παρελείψαμεν τοὐτέστι ν' ἀποτίσωμεν φόρον τιμῆς πρὸς ἕνα τῶν μεγαλυτέρων φιλοσόφων τῆς ἀρχαιότητος, τὸν Θρᾷκα φιλόσοφον Δημόκριτον, ὅστις εἶναι καὶ ἐκ τῶν μᾶλλον γνωστῶν παγκοσμίως καὶ μάλιστα πολὺ ἐπίκαιρος διὰ τὴν σημερινὴν ἐποχήν, τῆς ἀτομικῆς ἐνεργείας, διότι εἶναι σὺν τοῖς ἄλλοις, καὶ ὁ πατὴρ τῆς ἀτομικῆς θεωρίας.

Τὴν παράλειψιν ταύτην, ἐπιθυμεῖ κι ἐπιζητεῖ ἐπιμόνως νὰ ἐπανορθώσῃ ἡ Ἑταιρεία Θρακικῶν Μελετῶν, ἥτις μετὰ τῶν Θρακικῶν σωματείων τῆς πρωτευούσης — Θρακικὸν Κέντρον καὶ Ἕνωσις τῶν ἐξ Ἀνατολικῆς Ρωμυλίας (ἢ Βορείου Θράκης) Ἑλλήνων — ὡς καὶ τοῦ Θρακικοῦ Σωματείου τῆς συμπρωτευούσης, ἤτοι τοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ Σωματείου τῶν Ξανθιωτῶν, «ὁ Δημόκριτος», τῇ συνεργασίᾳ καὶ συμπαραστάσει τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ξάνθης, Κου Ἀντωνίου, ἐκπροσώπων τῆς πόλεως Ξάνθης, ὡς τοῦ Δημάρχου της καὶ Προέδρων τῶν πνευματικῶν Σωματείων της, κατήρτισε καταστατικὸν συστάσεως Ἱδρύματος πρὸς τὸν ἀνωτέρω σκοπόν.

Τὸ καταστατικὸν τοῦτο ἐνεκρίθη τελικῶς ὑπὸ τοῦ ἁρμοδίου κατὰ νόμον Συμβουλίου τοῦ Ὑπουργείου Οἰκονομικῶν (ἐπὶ τῶν κληροδοτημάτων — Ἱδρυμάτων) καὶ περιεβλήθη τὸν τύπον τοῦ Διατάγματος, ὑπογραφὲν ὑπό τε τοῦ Ὑπουργοῦ Οἰκονομικῶν καὶ τοῦ ἐποπτεύοντος ἁρμοδίου Ὑπουργοῦ, Πολιτισμοῦ καὶ Ἐπιστημῶν. Πλὴν ὅμως δὲν ἐδημοσιεύθη, λόγῳ τοῦ ὅτι τὸ ἐν αὐτῷ ἀναγραφόμενον κεφάλαιον, ἐκρίθη ἀνεπαρκές. Καὶ πράγματι τοῦτο εἶναι τελείως ἀνεπαρκὲς δι' ἕνα τοσοῦτῳ μεγαλεπήβολον σκοπόν, καθ' ὅσον αἱ ἱδρυταὶ αὐτοῦ, κατὰ τὸ πλεῖστον, Θρακικὰ σωματεῖα, δὲν διαθέτουσι τὰ πρὸς ἵδρυσιν καὶ λειτουργίαν τοῦ Ἱδρύματος τούτου ἀναγκαιοῦντα χρηματικὰ μέσα.

Εἶναι ὅθεν, τὸ ἀναγραφόμενον ἐν τῷ καταστατικῷ τοῦ Ἱδρύματος, κεφάλαιον, καθαρῶς συμβολικόν. Καὶ μόνον, ἐὰν ἤθελον διατεθῆ τὰ ἀπαιτούμενα διὰ τὴν ἵδρυσιν τοῦ Μεγάρου τοῦ Ἱδρύματος καὶ τῶν ἐγκαταστάσεών του χρηματικὰ μέσα παρὰ τοῦ Κράτους ἢ παρὰ τῶν διαθετόντων ἄφθονα χρηματικὰ μέσα εὐπόρων πατριωτῶν Ἑλλήνων, μ'μητῶν τῶν μεγάλων εὐεργετῶν τῆς Πατρίδος μας (Ζάππα, Ἀβέρωφ, Σίνα κλπ.) ὁ δραματισμὸς οὗτος τῆς ἑταιρείας

μας καὶ τῶν Θρακῶν ἐν γένει, θὰ καταστῇ δυνατὸν νὰ πραγματοποιηθῇ καὶ δὲν θὰ παραμένῃ ἐπὶ μακρὸν ἴσως, ἕνας εὐσεβὴς πατριωτικὸς πόθος...

Θέλομεν ὅμως νὰ ἐλπίζωμεν ὅτι καὶ εἰς τὴν ὑλιστικὴν ταύτην ἐποχήν μας, ὑπάρχουν εὐτυχῶς, ἀκόμη, εὐγενεῖς ψυχαί, τὰς ὁποίας ὁ ὑλικὸς πλοῦτος δὲν τὰς ἔχει ἀπορροφήσει μέχρι τοιούτου σημείου ὥστε νὰ μὴ συγκινοῦνται καὶ νὰ μὴ δονοῦνται ἀπὸ πατριωτικοὺς παλμοὺς καὶ ἀπὸ ἐξάρσεις ἐθνικὰς καὶ πνευματικάς. Θέλομεν νὰ πιστεύωμεν ὅτι ὑπάρχουν ἀκόμη ἰδεολόγοι πατριῶται οἱ ὁποῖοι νὰ θέλουν νὰ συνδέσουν τὸ ὄνομά των μὲ τὸ ἔργον καθαρῶς ἐθνικόν, ὑψίστης σημασίας ἐθνικῶς καὶ πολιτιστικῶς, ὡς τὸ περὶ οὗ πρόκειται, δεδομένου ὅτι πλὴν τοῦ βασικοῦ λόγου ὁ ὁποῖος ὤθησεν ἡμᾶς τοὺς Θράκας εἰς τὴν

Κεφαλαὶ πηλίνων εἰδωλίων.

σύστασιν τοῦ Διεθνοῦς Δημοκριτείου Ἱδρύματος, ἤτοι ἡ ἀπότισις τιμῆς διὰ τὸν μεγαλοφυᾶ Θρᾷκα φιλόσοφον, Δημόκριτον, εἶναι προσέτι καὶ ἕνας ἄλλος πολὺ βασικὸς λόγος, ἤτοι, ἡ ἰδιότυπος ἐθνολογικὴ σύστασις τῆς Θράκης, καθὼς ἐπίσης καὶ ἡ διὰ τῆς συστάσεως τοῦ Διεθνοῦς τούτου Ἱδρύματος καὶ τῆς πνευματικῆς του ἀκτινοβολίας, διακήρυξις ἀνὰ πᾶσαν τὴν ὑφήλιον, τῆς Ἑλληνικότητος τῆς Θράκης μας.

(Διὰ τοὺς ἐπιθυμοῦντας νὰ λάβωσι περισσοτέρας πληροφορίας ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου, ἡ Ἑταιρεία ἡμῶν, εὑρίσκεται εἰς τὴν διάθεσιν αὐτῶν).

1. Ποία θὰ εἶναι ἡ ἕδρα τοῦ Ἱδρύματος;

Τὰ Ἄβδηρα, παρὰ τὴν Ξάνθην, ἤτοι ἡ γενέτειρα τοῦ Δημοκρίτου.

2. Ποῖοι οἱ σκοποὶ τοῦ Ἱδρύματος, κατὰ τὸ καταστατικόν;

α) Ἡ ἀπότισις τιμῆς πρὸς τὸν Θρᾶκα φιλόσοφον Δημόκριτον.

β) Ἡ ἀξιοποίησις τοῦ χώρου τῶν ἀρχαίων Ἀβδήρων: Ἤτοι:
— ἡ ἀποκάλυψις τῶν κατεχωσμένων ἀρχαιολογικῶν θησαυρῶν
— ἡ τουριστικὴ ἀξιοποίησις τῆς ἐγκαταλελειμένης θαυμασίας περιοχῆς τῶν Ἀβδήρων, ἡ κατασκευὴ ἔργων τουριστικῶν, ὁδοποιΐας κλπ.
— ἡ παλινόστησις τῶν μεταναστευσάντων Θρακῶν, ἡ προσέλκυσις νέων κατοίκων κλπ.

γ) Ἡ διεθνὴς προβολὴ τῆς Ἑλληνικότητος τῆς Θράκης.

δ) Ἡ σύγκλησις διεθνῶν συνεδρίων εἰς τὸ ἀνεγερθησόμενον εἰς τὸν χῶρον τῶν ἀρχαίων Ἀβδήρων Μέγαρον τοῦ Διεθνοῦς Δημοκριτείου Ἱδρύ-

Πήλινα εἰδώλια ἠθοποιῶν καὶ χορευτρίας.

ματος, ὡς ἐπίσης καὶ ἡ διάδοσις μεταξὺ τῶν ἀτομικῶν καὶ ἐν γένει τῶν ἐπιστημόνων καὶ τῶν διανοουμένων ὅλου τοῦ κόσμου ὡς ἐπίσης καὶ ἡ ἐκλαΐκευσις τῆς ἰδέας τῆς χρησιμοποιήσεως τῆς ἀτομικῆς ἐνεργείας δι' εἰρηνικοὺς ἀποκλειστικῶς σκοπούς, πρὸς δημιουργίαν ἀνθρωπιστικῆς ἀτομικῆς συνειδήσεως καὶ πρὸς ἐγκαινίασιν μιᾶς νέας περιόδου ἐξανθρωπισμοῦ, πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς ἐξυπηρετήσεως καὶ ἀνυψώσεως τῆς ζωῆς τῶν ἀνθρώπων καθὼς ἐπίσης, ἐπικοινωνία καὶ συνεργασία μετὰ ὁμοειδῶν ὀργανώσεων καὶ ἱδρυμάτων τῆς ἀλλοδαπῆς.

3. Ποῖοι, οἱ Ἱδρυταί

1ον) Ἡ Ἱερὰ Μητρόπολις Ξάνθης διὰ τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου, Κου Ἀντωνίου, 2) Ὁ Ἀθηναϊκὸς Τεχνολογικὸς Ὅμιλος διὰ τοῦ κ. Κ. Δο-

ξιάδη, διεθνῶς γνωστοῦ πολεοδόμου, 3ον) τέσσαρα Θρακικὰ Σωματεῖα τῶν Ἀθηνῶν διὰ τῶν Προέδρων των ἤτοι α) ἡ Ἑταιρεία Θρακικῶν Μελετῶν, 6) τὸ Θρακικὸν Κέντρον, γ) ἡ Ἕνωσις τῶν ἐξ Ἀνατολικῆς Ρωμυλίας Ἑλλήνων καὶ δ) ὁ Σύνδεσμος Νέων Θρακῶν Ἐπιστημόνων, 4ον) ὁ Δῆμος Ξάνθης διὰ τοῦ Δημάρχου του, 5ον) τὸ Ἐμπορικὸν καὶ Βιομηχανικὸν Ἐπιμελητήριον Ξάνθης διὰ τοῦ Προέδρου του, 6ον) ἡ Κοινότης Ἀβδήρων διὰ τοῦ Προέδρου ἢ τοῦ Γραμματέως αὐτῆς καὶ 7ον) ὁ Σύλλογος Ξανθιωτῶν Θεσσαλονίκης «ὁ Δημόκριτος» διὰ τοῦ Προέδρου του.

4. Ποῖα τὰ Μέλη τοῦ Ἱδρύματος

Μέλος τοῦ Ἱδρύματος δύναται νὰ εἶναι, ἀνεξαρτήτως φύλου, ἐθνικότητος καὶ θρησκεύματος πᾶς ἔχων δίπλωμα φυσικομαθηματικῶν ἀνεγνωρισμένης πανεπιστημιακῆς σχολῆς ὡς καὶ ἄλλοι διπλωματοῦχοι ἐπιστήμονες (φιλόλογοι, ἱστορικοί, βιολόγοι, ἰατροί, δικηγόροι κλπ.).

5. Ποία ἡ Διοίκησις

α) Προσωρινὴ Διοίκησις

Οἱ ὡς ἄνω ἀναφερόμενοι ἱδρυταί, μετ' ἐκλογὴν ἓξ (6) ἑτέρων προσώπων, ἐκλεγομένων ὑπὸ τούτων λόγῳ εἰδικότητος καὶ καταλληλότητος, θέλουσιν ἀποτελέσει μετ' αὐτῶν τὴν προσωρινὴν Διοικοῦσαν Ἐπιτροπὴν τοῦ Ἱδρύματος. Προορισμὸς ταύτης θὰ εἶναι ἡ κατασκευὴ τῶν διὰ τὴν λειτουργίαν τοῦ Ἱδρύματος ἀπαραιτήτων ἐγκαταστάσεων εἰς Ἄβδηρα, ὡς αὗται περιγράφονται κατωτέρω. Ἡ προσωρινὴ Διοικοῦσα Ἐπιτροπὴ δύναται νὰ ἀναθέσῃ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἀποφάσεών της εἰς πενταμελῆ ἐκτελεστικὴν ἐπιτροπήν.

β) Ὁριστικὴ Διοίκησις

Μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν ἐργασιῶν τῶν ἐγκαταστάσεων θέλει συγκροτηθῇ τό:

ΔΙΕΘΝΕΣ ΓΕΝΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ

Τοῦτο θὰ ἀποτελεσθῇ ἐκ τῶν 10 ἱδρυτῶν, 6 καθηγητῶν τῶν πανεπιστημίων Ἀθηνῶν καὶ Θεσσαλονίκης, ὑποδειχθησομένων ὑπὸ τῶν οἰκείων σχολῶν, 6 ἐκπροσώπων δημοσίων ὑπηρεσιῶν καὶ ὀργανισμῶν, ὑποδειχθησομένων ἁρμοδίως καὶ ἐξ 9 ἀλλοδαπῶν ἀτομικῶν ἐπιστημόνων, ὑποδειχθησομένων ὑπὸ Διεθνῶν ὀργανώσεων. Ἡ θητεία τοῦ Διεθνοῦς Γενικοῦ Συμβουλίου θὰ εἶναι δετής.

ΔΙΕΘΝΕΣ ΕΚΤΕΛΕΣΤΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ

Τὸ Διεθνὲς Γενικὸν Συμβούλιον, μετὰ τὴν κατάρτισίν του εἰς σῶμα, θὰ ἐκλέξῃ ἐκ τῶν μελῶν του ἕτερον ὀλιγομελὲς συμβούλιον, τὸ Διεθνὲς Ἐκτελεστικὸν Συμβούλιον, τοῦ ὁποίου αἱ ἀποφάσεις ὑπόκεινται εἰς τὴν ἔγκρισιν τοῦ Διεθνοῦς Γενικοῦ Συμβουλίου.

Ὁ Πρόεδρος, εἷς τῶν Ἀντιπροέδρων καὶ ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς ἀμφοτέρων τῶν Συμβουλίων θὰ εἶναι πάντοτε Ἕλληνες ὑπήκοοι.

Ὁ Πρόεδρος καὶ Γενικὸς Γραμματεὺς ἀμφοτέρων τῶν Συμβουλίων θὰ εἶναι τὰ αὐτὰ πρόσωπα.

6. Ποῖα τὰ μέσα διὰ τὴν ἐπίτευξιν τῶν σκοπῶν τοῦ Ἱδρύματος

1. Ἡ οἰκοδόμησις, ὡς ἀνωτέρω ἐλέχθη, εἰς Ἄβδηρα καὶ πλησίον τῆς τοποθεσίας τῆς ἀρχαίας πόλεως, κτιριακοῦ συγκροτήματος, περιλαμβάνοντος γραφεῖα, αἰθούσας συνεδριάσεων, βιβλιοθήκας, ξενῶνας, ἑστιατόρια καὶ ἄλλας χρησίμους ἐγκαταστάσεις.
2. Ἡ κατασκευὴ γυμναστηρίου.
3. Ἡ εἰς τὴν εἰδυλλιακὴν ἀκτὴν τῶν Ἀβδήρων κατασκευὴ συγχρονισμένων ἐγκαταστάσεων διὰ λουομένους.
4. Ἡ παραχώρησις χώρων εἰς ξένας ἀντιπροσωπείας δι' ἀνέγερσιν ἰδίων περιπτέρων ἰδίαις των δαπάναις.
5. Ὡς καὶ ἀνωτέρω σημειοῦμεν, προβλέπεται ὅτι θὰ γίνῃ ἡ διενέργεια ἀνασκαφῶν εἰς εὐρεῖαν κλίμακα, διὰ τὴν ἀποκάλυψιν τῶν ἐρειπίων τῆς πλουσιωτάτης ἀρχαίας πόλεως τῶν Ἀβδήρων καὶ ἡ συγκέντρωσις εἰς Μουσεῖον τῶν ἀμυθήτου ἀξίας θησαυρῶν της, πολλοὺς τῶν ὁποίων νέμεται σήμερον ἡ ἀρχαιοκαπηλία. Ὡς καὶ ἀλλαχοῦ τοῦ παρόντος σημειοῦται, αἱ μέχρι τοῦδε γενόμεναι εἰς μικροτάτην κλίμακα ἀνασκαφαὶ ἀπεκάλυψαν θαυμάσια εὑρήματα, τὰ ὁποῖα μαρτυροῦν διὰ τὴν μεγάλην καλλιτεχνικὴν καὶ πολιτιστικὴν ἀκμὴν τῶν ἀρχαίων Ἀβδήρων. Τὰ εὑρήματα ταῦτα κοσμοῦν τώρα μίαν αἴθουσαν τοῦ μουσείου Καβάλας, διότι εἰς Ξάνθην δὲν ὑπάρχει ὄχι μόνον μουσεῖον ἀλλ' οὔτε καὶ Ἐφορεία Ἀρχαιοτήτων.

7. Ποία θὰ εἶναι ἡ Λειτουργία τοῦ Ἱδρύματος

Ὅταν θὰ ἔχουν συντελεσθεῖ αἱ ἐγκαταστάσεις τοῦ Ἱδρύματος, μετὰ βασιμότητος πιστεύομεν ὅτι πολλοὶ ἀτομικοὶ ἐπιστήμονες καὶ φιλόσοφοι ἀπὸ ὅλον τὸν κόσμον θὰ προσέρχωνται εἰς Ἄβδηρα διὰ τὴν συμμετοχήν των εἰς τὰ Διεθνῆ Συνέδρια, τὰ ὁποῖα θὰ ὀργανώνωνται ἐκεῖ, διὰ νὰ συζητήσουν καὶ νὰ κάμουν ἀνακοινώσεις σχετικὰς μὲ τὴν χρησιμοποίησιν τῆς ἀτομικῆς ἐνεργείας

δι' εἰρηνικοὺς ἀποκλειστικῶς σκοπούς. Ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸν ἐνδιάμεσον χρόνον τὰ μέλη τοῦ Διεθνοῦς Δημοκριτείου Ἱδρύματος θὰ δύνανται νὰ φιλοξενῶνται εἰς τὸ Ἵδρυμα καί, ἐμπνεόμενα ἀπὸ τὸ εἰδυλλιακὸν περιβάλλον, νὰ ἐπιδίδωνται εἰς τὰς προσφιλεῖς των μελέτας.

Αἱ λεπτομέρειαι τῶν τε προκαταρκτικῶν ἐργασιῶν τῆς συγκροτήσεως τοῦ Ἱδρύματος καθὼς καὶ τὰ τῆς λειτουργίας αὐτοῦ θὰ ρυθμισθοῦν ὑπὸ τοῦ καταστατικοῦ ὡς καὶ ὑπὸ τοῦ καταρτισθησομένου κανονισμοῦ λειτουργίας.

8. Τὸ Διεθνὲς Δημοκρίτειον Ἵδρυμα, ἔργον ὑψηλοῦ πολιτιστικοῦ καὶ πνευματικοῦ ὁραματισμοῦ

Ὡς καὶ ἀνωτέρω σημειοῦται, βασικὴ προϋπόθεσις τῆς πραγματοποιήσεως τοῦ πατριωτικοῦ καὶ ὑψηλοῦ πολιτιστικοῦ καὶ πνευματικοῦ τούτου ὁραματισμοῦ εἶναι ἡ ἐξεύρεσις τῶν ἀπαραιτήτων ὑλικῶν μέσων.

Θέλομεν ὅμως νὰ πιστεύωμεν ὅτι, ἐὰν ὑπάρχῃ ἡ καλὴ θέλησις καὶ τοιαύτη ἀσφαλῶς ὑπάρχει, ὁ πατριωτικὸς καὶ πολιτιστικὸς οὗτος ὁραματισμὸς τῶν Θρακῶν, θὰ γίνῃ πραγματικότης.

Ἡ πραγματοποίησις δὲ τῆς ἰδέας τοῦ Διεθνοῦς Δημοκριτείου Ἱδρύματος εἴμεθα βέβαιοι ὅτι θὰ προσδώσῃ πνευματικὴν ἀκτινοβολίαν καὶ αἴγλην, οὐ μόνον εἰς τὴν Ἀκριτικὴν περιφέρειαν τῆς Ξάνθης, ἀλλὰ καὶ εἰς ὅλην τὴν Θράκην, ἔτι δὲ καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα ὁλόκληρον.

Διότι, ἡ ἀξιοποίησις τῆς πνευματικῆς κληρονομίας τοῦ πλέον ἐπικαίρου καὶ διεθνῶς σήμερον γνωστοῦ ἐκ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων φιλοσόφων, ἤτοι τοῦ μεγαλοφυοῦς Δημοκρίτου, θ' ἀποτελέσῃ ἀσφαλῶς πόλον ἕλξεως ὅλων τῶν ἀτομικῶν ἐπιστημόνων τῆς ὑφηλίου πρὸς τὰ Ἄβδηρα, ἡ δὲ εἰς εὐρεῖαν κλίμακα ἐνέργεια ἀρχαιολογικῶν ἀνασκαφῶν εἰς τὸν χῶρον τῶν ἀρχαίων Ἀβδήρων, θέλει προκαλέσει τὸ παγκόσμιον ἐνδιαφέρον τῶν ἀρχαιολόγων καὶ τῶν περιηγητῶν ἐν γένει πρὸς τὴν περιφέρειαν ταύτην. Οὕτω πως, θέλει καταστῇ παγκοσμίως γνωστόν, ὅτι εἰς τὴν Ἑλλάδα, τὸ πρῶτον, ἐγένετο ἡ σύλληψις τῆς περὶ τοῦ ἀτόμου ἰδέας ὑπὸ τοῦ Δημοκρίτου, συνέπεια τῆς ὁποίας ὑπῆρξεν ἡ ἀτομικὴ ἐνέργεια καὶ αἱ ποικίλαι ἐφαρμογαὶ ταύτης.

Ἐξ ἄλλου, ἡ σύστασις τοῦ Διεθνοῦς Δημοκριτείου Ἱδρύματος ὅπερ θ' ἀποτελέσῃ τὸ κέντρον τῶν συναντήσεων καὶ τῶν διεθνῶν συνεδρίων τῶν ἀτομικῶν ἐπιστημόνων ὅλου τοῦ κόσμου, διὰ τὴν μελέτην καὶ ἐφαρμογὴν τῆς ἀτομικῆς ἐνεργείας διὰ εἰρηνικοὺς ἀποκλειστικοὺς σκοπούς, θὰ συμβάλλῃ τὰ μέγιστα εἰς τὴν εὐστοχωτέραν καὶ αὐθεντικωτέραν προβολὴν τῆς Ἑλληνικότητος τῆς Θράκης μας, εἰς τὴν ὁποίαν ἄλλως τε κεῖται καὶ ἡ γενέτειρα τοῦ Δημοκρίτου, τὰ Ἄβδηρα.

Πλὴν ὅμως τῶν ἀνωτέρω, ἡ ἀξιοποίησις τῆς πατρογονικῆς μας πνευματικῆς κληρονομίας διὰ τοῦ Διεθνοῦς Δημοκριτείου Ἱδρύματος, θὰ ἔχῃ ὡς ἄμε-

σον συνέπειαν εἰς τὸ νὰ μεταβληθῇ ἡ ἀκριτικὴ αὕτη περιφέρεια τῆς Θράκης, ἤτοι τῆς Ξάνθης, εἰς πηγὴν οἰκονομικῆς ἀνθήσεως καὶ προόδου ὁλοκλήρου τῆς Θράκης, διότι θὰ ἐπακολουθήσουν ἔργα ὑποδομῆς καὶ ἀξιοποιήσεως τῆς ἐγκαταλελειμένης παραλίας τῶν ἀρχαίων Ἀβδήρων, ἀρχαιολογικαὶ ἀνασκαφαὶ εἰς εὑρεῖαν κλίμακα, καὶ διάφορα συναφῆ ἔργα. Μὲ τὴν ἔναρξιν δὲ τῆς νέας μεγάλης ὁδικῆς ἀρτηρίας, ἤτοι, τῆς Ἐγνατίας ὁδοῦ, τὴν ὁποίαν ἔχει προγραμματίσῃ καὶ ἔθεσεν εἰς ἐφαρμογὴν ἡ Ἐθνικὴ μας Κυβέρνησις, ὁλόκληρος ἡ περιοχὴ τῆς Ξάνθης καὶ γενικῶς, τῆς Θράκης, θ' ἀλλάξῃ ὄψιν, διότι θὰ ἔχῃ ὡς ἀποτέλεσμα, νὰ σφύζῃ αὕτη ἀπὸ ζωὴν καὶ οἰκονομικὴν εὐεξίαν, μὲ πλείστας εὐνοϊκὰς ἐπιπτώσεις εἰς ὁλόκληρον τὴν χώραν.

Μεταξὺ δὲ τούτων, θὰ εἶναι ἀσφαλῶς, οὐ μόνον ἡ ἀνάσχεσις τοῦ μεταναστευτικοῦ ρεύματος τῶν Ἑλλήνων κατοίκων τῆς Θράκης, ἀλλὰ καὶ ἡ παλινόστησις τῶν ἀποδημησάντων ἐκ ταύτης, ἔτι δὲ καὶ ἡ προσέλευσις νέων κατοίκων ἐξ ἄλλων περιφερειῶν, λόγῳ τῆς δημιουργίας νέων ἐργασιῶν καὶ εὐνοϊκῶν ὅρων διαβιώσεως.

Θὰ ἐπακολουθήσῃ δὲ οὕτως ἕνας ἀληθινὸς συναγερμὸς δημιουργικῆς ἐξάρσεως χάρις εἰς τὸν πατριωτισμὸν καὶ τὸ δημιουργικὸν δαιμόνιον τοῦ Ἕλληνος καὶ εἰς τὴν θερμουργὸν πνοὴν καὶ στοργικὴν συμπαράστασιν τῆς Ἐθνικῆς μας Κυβερνήσεως.

Τέλος, πιστεύομεν ὅτι ἡ πραγματοποίησις τῆς ἰδέας τοῦ Διεθνῶς Δημοκριτείου Ἱδρύματος θὰ συμβάλλῃ οὐσιωδῶς καὶ κατὰ τὸν ἀποτελεσματικώτερον τρόπον εἰς τὴν προαγωγὴν τοῦ πνεύματος τῆς εἰρηνικῆς συνεργασίας καὶ συμβιώσεως μεταξὺ τῶν λαῶν διὰ τῆς ὀρθῆς κατανοήσεως καὶ καταλλήλου χρησιμοποιήσεως τῶν εἰρηνικῶν ἐφαρμογῶν τῆς ἀτομικῆς ἐνεργείας, τῶν ὁποίων διαπρεπεῖς ἐπιστήμονες ὅλου τοῦ κόσμου θὰ ἔχωσιν ὡς κύριον μέλημα τὴν μελέτην καὶ ἀξιοποίησιν. Διότι μόνον μὲ τοιοῦτο πνεῦμα κατανοήσεως καὶ εὐθύνης, ἡ ἀτομικὴ ἐνέργεια θὰ καταστῇ δυνατὸν οὐ μόνον ν' ἀποφευχθῇ ὅπως ἀποβῇ πηγὴ συμφορῶν διὰ τὴν ἀνθρωπότητα, ἀλλὰ τοὐναντίον, πηγὴ εὐλογιῶν καὶ εἰρηνικῆς συμβιώσεως.

ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
ΜΕΓΑΡΟΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

'Αριθ. Πρωτ. 334

'Εν 'Αθήναις τῇ 1η 'Ιουνίου 1971

Π ρ ὸ ς
Τὸν Κύριον Κωνσταντῖνον Μπάμιον
Καθηγητὴν Παιδαγωγικῆς 'Ακαδημίας
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΝ

'Αξιότιμε Κύριε καθηγητά,

Εὐχαρίστως γνωρίζομεν ὑμῖν ὅτι ἡ ὑφ' ὑμῶν ὑποβληθεῖσα εἰς τὸν διαγωνισμὸν τῆς 'Εταιρείας συλλογὴ γλωσσικοῦ ὑλικοῦ ὑπὸ τὸν τίτλον «'Ονόματα Σουφλίου» ἐκρίθη ὑπὸ τῆς ἁρμοδίας ἐπιτροπῆς καὶ ἔτυχε τοῦ βραβείου ἐκ δραχμῶν χιλίων πεντακοσίων (1.500).

Συγχαίροντες ὑμῖν ἐπὶ τούτῳ, εὐελπιστοῦμεν ὅτι θέλετε συνεχίσει τὴν εὐγενῆ καὶ ἐθνωφελῆ ταύτην προσπάθειαν προσφέροντες νέον καὶ ἀφθονώτερον γλωσσικὸν ὑλικὸν συμβάλλοντες οὕτως εἰς τὸ ἐπιστημονικὸν ἅμα καὶ ἐθνικὸν ἔργον τῆς 'Εταιρείας.

Μετὰ πάσης τιμῆς

'Ο Πρόεδρος
(Φ. ΔΡΑΓΟΥΜΗΣ)

'Ο Γραμματεὺς
(Α. ΚΑΡΑΝΑΣΤΑΣΗΣ)

ΚΩΣΤΑ Π. ΜΠΑΜΙΟΥ
Καθηγητοῦ Παιδαγωγικῆς Ἀκαδημίας

ΟΝΟΜΑΤΑ ΣΟΥΦΛΙΟΥ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τὸ Σουφλὶ τῆς Δυτικῆς Θράκης εὑρίσκεται εἰς ἀπόστασιν χιλίων πεντακοσίων μέτρων ἀπὸ τὸν Ἕβρον, ἑξήντα ἐννέα χιλιομέτρων ἀπὸ τὴν Ἀλεξανδρούπολιν καὶ εἴκοσι ὀκτὼ ἀπὸ τὸ Διδυμότειχον. Εἶναι μικρὴ πόλις μὲ ἕξ, περίπου, χιλιάδας κατοίκους, οἱ ὁποῖοι ἀσχολοῦνται μὲ τὴν σηροτροφίαν, τὴν ἀμπελουργίαν καὶ τὴν γεωργίαν, γενικώτερον.

Διὰ τὴν ὀνομασίαν του ἡ παράδοσις οὐδέν, δυστυχῶς, ἄξιον λόγου διέσωσεν. Εὐτυχῶς, ὅμως, διασώζεται ἀκόμη σημαντικὸν μέρος ἀπὸ τὸν γλωσσικὸν καὶ λαογραφικόν, ἐν γένει, θησαυρόν του. Καὶ ἡ παροῦσα, ἀποτελεῖ μέρος μιᾶς προσπαθείας διασώσεως αὐτοῦ, ἀκριβῶς, τοῦ θησαυροῦ.

Τὰ «Ὀνόματα Σουφλίου» ἐλήφθησαν ἀπὸ τὸν «Κατάλογον ἀγροφυλακικῶν 1927 - 1928» τοῦ Δήμου Σουφλίου, καὶ ἐχωρίσθησαν εἰς, Α΄ ἀνθρωπωνυμικὰ καὶ Β΄ βαπτιστικά.

Α΄ Τὰ ἀνθρωπωνυμικὰ ὑποδιαιροῦνται εἰς τέσσαρας ὁμάδας:

I. -ας, -άρας, -ίκας, -ιας, -ιᾶς.

II. -ές.

III. -ης, -σης, -ξης > -ης, -ηζς, -(η)ς, -ῆς, -άρ(η)ς, -αρ(η)ς, -άδης, -άκ(η)ς, -ίδης, -ίτ(η)ς, -ιώτ(η)ς, -ούδ(η)ς, -τζῆς, -τζης.

IV. -ος > -ους, -ός, -ιος > -ιους, -όγλου, -σγλου.

Κατεγράφησαν ὅπως λαλοῦνται καθημερινῶς καὶ ὄχι ὅπως ἀναγράφονται «ἐπισήμως» εἰς τὸν «Κατάλογον ἀγροφυλακικῶν 1927 - 1928» τοῦ Δήμου Σουφλίου. Π.χ. τὸ Βαρσάμι'ς εἰς τὸν «Κατάλογον...» Βαρσαμίδης,

» Γαβρ:ήλ'ς » » » Γαβρ:ηλίδης
» Ζγίκους » » » Ζηκίδης
» Καφαλ'σμένους » » Καφαλίδης,
» Λιάνους » » » Λιανόπουλος,
» Τυρῆς » » » Τυρόπουλος,
» Πιτρουπούδ'ς » » Ἐπιτρόπου,

»	Ἀλιξούδ'ς	»	»	Ἀλεξίου,
»	Στάθιους	»	»	Εὐσταθίου,
»	Ζαφείρ'ς	»	»	Ζαφειρίου,
»	Ἀντρούδ'ς	»	»	Ἀνδρεάδης,
	κλπ.			κλπ.

Αἱ καταλήξεις τῆς δευτέρας στήλης -ίδης, -όπουλος, -ου, -ίου καὶ -άδης προσετέθησαν εἰς τὰ ἀνθρωπωνυμικὰ κατὰ τὴν σύνταξιν τῶν Δημοταλογίων τοῦ Δήμου (1923 κ.ἑ.). Μὲ τὴν ἰδίαν εὐκαιρίαν, ἐπίσης, μερικοὶ ἄλλαξαν τὰ κακόηχα ἢ ἀνεπιθύμητα ἐπώνυμά των εἰς ἄλλα «καλύτερα», κατὰ τὴν γνώμην των. Π.χ. τὸ Μπουτσιαβάρας μετετράπη εἰς Σταυρόπουλος, τὸ Μπουϊατζῆς εἰς Ἀντωνιάδης κλπ. Καὶ εἰς τὰς δύο περιπτώσεις ἐπροτιμήθησαν αἱ παλαιότεραι μορφαὶ τῶν ἐπωνύμων, ὅπως ἄλλωστε λαλοῦνται καὶ σήμερα ἀκόμη ἀπὸ τοὺς γεροντοτέρους.

Β' Τὰ βαπτιστικὰ χωρίζονται εἰς, Ι ἀρρένων καὶ ΙΙ θηλέων. Κατεγράφησαν ἐκ τοῦ «Καταλόγου...» τοῦ Δήμου 73 βαπτιστικὰ ἀρρένων καὶ 42 θηλέων, τὰ ὁποῖα κατανέμονται εἰς 1277 ἄνδρας φορολογουμένους καὶ εἰς 220 γυναίκας φορολογουμένας, ἀντιστοίχως.

Ἐταξινομήθησαν ἀλφαβητικῶς, βάσει τοῦ «Καταλόγου...» τοῦ Δήμου Σουφλίου. Ἀναγράφεται, πρῶτον, τὸ «ἐπίσημον» ὄνομα καὶ ἐν συνεχείᾳ ὁ τρόπος (ἢ οἱ τρόποι) τῆς λαλιᾶς του. Πάντοτε προτίθεται τὸ συνηθέστερον καὶ ἀκολουθεῖ τὸ ὀλιγώτερον σύνηθες. Μετὰ σημειώνονται τὰ ὑποκοριστικὰ καὶ τὰ μεγεθυντικά, ὅπου βεβαίως ὑπάρχουν.

Εἰς τὸ τέλος ἀκολουθοῦν δύο πίνακες: Ὁ πρῶτος περιλαμβάνει τὰ 73 βαπτιστικὰ τῶν 1277 ἀνδρῶν καὶ ὁ δεύτερος τὰ 42 βαπτιστικὰ τῶν 220 γυναικῶν τοῦ «Καταλόγου...» τοῦ Δήμου κατὰ σειρὰν συχνότητος (f), κατ' ἀπόλυτον σειρὰν (R) καὶ ἐπὶ τοῖς % (P).

Ὡς πηγὴ διὰ τὰ «Ὀνόματα Σουφλίου» ἐχρησιμοποιήθη βασικῶς ὁ «Κατάλογος ἀγροφυλακικῶν 1927 - 1928» τοῦ Δήμου Σουφλίου, καθὼς καὶ σημαντικὸς ἀριθμὸς συγγενῶν ἢ γνωστῶν μου Σουφλιωτῶν.

Τέλος, διὰ τὴν ἀπόδοσιν τῆς προφορᾶς τῶν «Ὀνομάτων Σουφλίου» ἐλήφθησαν, κατὰ τὸ δυνατόν, ὑπ' ὄψιν αἱ «Ὁδηγίαι...» τῆς ἐν Ἀθήναις Γλωσσικῆς Ἑταιρείας (1).

1) Ἡ ἐν Ἀθήναις Γλωσσικὴ Ἑταιρεία, «Ὁδηγίαι πρὸς Συλλογὴν τοῦ Δημώδους Γλωσσικοῦ Ὑλικοῦ», ἔκδ. Γ', ἐν Ἀθήναις 1961.

Α΄ ΑΝΘΡΩΠΩΝΥΜΙΚΑ ΣΟΥΦΛΙΟΥ (κατὰ καταλήξεις).

Ι. -ας : Βράβας, Γαμάγας, Γκαζέμπας, Γκα^{b}ζάλας, Γκιούρντας, Γκιόργκας, Γκόρτσιαντας, Γκότσ'κας, Γκουβέντας, Γκουντιάκας, Γκουτσέλας, Γκυρί^{d}τζας, Γλύστρας, Ζαπάρτας, Ζ'γκράνας ([1]), Ζέρβας, Ζούμας, Ἰξιάρας ([2]), Κάουρας, Καλπάκας, Κάλφας, Κανάργιας, Καραμπάτσας, Καρπούζας, Κατσιάφας, Καψαλιάρας, Κ'νάβας, Κόνσουλας, Κουτσούλας, Κουτσουντάνας, Λόλας, Μαμούγκας, Μανιάκας, Μαντζάνας, Μάτσ'κας, Μέρμηγκας, Μήτσ'κας, Μισόπαπας, Μούτας, Μουτιάκας, Μπαΐρας, Μπαντέλας, Μπαρμπάλας, Μπα^{d}τζιάκας, Μπέλας, Μπιζέρας, Μπιστίνας, Μπλίτσας ([3]), Μπόμπουλας, Μπουντιώνας, Μπούκας, Μπουλγκούρας, Μπουντζιούκας, Μπούρας, Μπουχούνας, Μπράτσας, Νταλαβέρας, Νταλαντόλας, Ντακούλας, Ντέλκας, Ντιούκας, Ντιούλιας, Ντόξας, Ντούμας, Ντούμπας, Ντούρβας, Πάλλας, Πάντας, Παπανικόλας, Παπασιλέκας, Παπατσαρούχας, Παπαφούσκας, Πατιρίτσας, Πατρώνας, Πέμας, Πέτσιανας, Πιστιάλκας, Πίττας, Πουζιούτας, Πουτιουλιάκας, Ρέντας, Σαλιάγκας, Σουμάκας, Σουμούνας, Στιούκας, Τάψας, Τζούφας, Τιαβλιάκας, Τιάκας, Τιαντιούκας, Τόλκας, Τσιαλιάφας, Τσιαμίτας, Τσιαμόκουρας, Τσιάντας, Τσιαντούκας, Τσίμας, Τσιότας, Τσιρουπούλας, Τσιώνας, Φούσκας, Χατζηκώστας.

-άρας : Λαχτάρας, Μαντάρας, Μουτσάρας, Μπακλαβάρας, Μπαμπάρας, Μπουτσιαβάρας, Χαραμπάρας.

-ίκας : Ἀντζίκας, Μουρίκας, Μουσίκας, Μουτρίκας, Μπρίκας, Νταβρανίκας, Τσιλίκας.

-ιας : Γκαγκούλιας, Γκαϊφίλιας, Γκόστιας, Κάλιας, Μαλιαχούστιας, Μόκου^{d}τζιας, Μούτλιας, Μούχλιας, Μπέντιας, Ντεληκώτιας, Ντιώνιας, Στράντζιας, Τιότιας, Φίλιας, Χουντρουβάϊας, Ψουρουφίλιας.

-ιᾶς : Ἀλατζιᾶς, Γιαβαχτσιᾶς, Μπα^{d}τσιᾶς, Παπαλιᾶς, Πασιᾶς, Πατσιᾶς.

---

1) Ζουγκράνας. 2) Ἐξιάρας. 3) Μπλίτσας ἢ Καραμπιλιώτ'ς (χωρίον Καράμπιλ').

II. -ές : Κατσές, Λουγαρνές, Μιρζές, Μπουνταλές.

III. -ης : Ἄκατης, Βράνης, Γκόρδης, Γκούντλης, Dτζίdτζιλης, Καραγιώργης, Κ-κ-λης, Μόκαλης, Νταρίσαπλης, Ντιάκαλης, Ντίχτιρης, Οὔτσιαβλης, Παπαγιώργης, Παπαδ'μήτρης, Σέντιρης, Σέτσιρης, Σιούης, Τάτσιλης, Τιόφουρης.

-σης, -ζης > -ης, -ηζς : Καλέης, Καπασούηζς, Καραγιόηζς, Κιρκινέηζς, Νταρμπάης, Ντουργκάης, Παλαβούηζς, Τουπούηζς.

-(η)ς: Ἀπουστουλούμ'ς, Βαρσάμ'ς, Γαβριήλ'ς, Γκαρίλ'ς, Dτζιβιλέκ'ς, Ζαγκότσ'ς, Ζαλίμ'ς, Ζαφείρ'ς, Καμαργιάνν'ς, Καμπούρ'ς, Καραμάν'ς, Καρατσιώλ'ς, Κατσιούλ'ς, Κιλτσίκ'ς, Κιουσεμπακάλ'ς, Κουκόλ'ς, Κουντουγιάνν'ς, Κουτσιούν'ς, Λουγουθέτ'ς, Μανάβ'ς, Μαρσιάν'ς, Μηντιούρ'ς, Μουτάφ'ς, Μπακάλ'ς, Μπαντιάν'ς, Μπαχτσιαβάν'ς, Ναλμπάντ'ς, Ντουργκούτ'ς, Παπαγιάνν'ς, Πασβάντ'ς, Πατέλ'ς, Πιχλιβάν'ς, Π'λιάκ'ς, Σαράντ'ς, Σιαρναφέρ'ς, Σιγκρέκ'ς, Σιΐτάν'ς, Σιμσιρίκ'ς, Σιρέτ'ς, Σιρκέλ'ς, Στραβουδούλ'ς, Τασιούλ'ς, Τεπεντελέν'ς, Τουπάλ'ς, Τσιακ-ρ'ς, Τσιαλ-κ'ς, Τσιαμτσιακ-ρ'ς, Τσιγγέλ'ς, Τσικρικών'ς, Τσιλιγκίρ'ς, Τσουγιάνν'ς, Τσουτσουγιάνν'ς, Χατζητουπάλ'ς.

-ῆς : Κακαλῆς, Καλπακλῆς, Μακρῆς, Πανταζῆς, Παπαλιξανδρῆς, Παπαμαυρουδῆς, Πιρπιρῆς, Σμιρλῆς, Τιρζῆς, Τσιουρπανλῆς, Τυρῆς.

-άρ(η)ς : Θιουχάρ'ς, Καλιτσάρ'ς, Καντζιάρ'ς, Κατσ'κάρ'ς, Λιαλιάρ'ς, Μαλουσάρ'ς, Μαντζιάρ'ς, Μαρθάρ'ς, Μητσιάρ'ς, Μιντιλάρ'ς, Παγανιάρ'ς, Σακάρ'ς, Σιΐδάρ'ς, Φυλλάρ'ς, Χανιάρ'ς.

-αρ(η)ς : Πύργαρ'ς, Φούργαρ'ς.

-άδης : Δημιάδης.

-άκ(η)ς : Καραβλασάκ'ς, Κατσιάκ'ς, Κουμουλντάκ'ς, Λυμπιράκ'ς, Τσιουλάκ'ς.

-ίδης : Μιχαηλίδης*, Νικολαΐδης*, Πελαργίδης*, Πετρίδης*, Σακιλλαρίδης.

-ίτ(η)ς : Ἀρβανίτ'ς, Κουρμαλίτ'ς, Μπαμπαλίτ'ς, Μπουρουλίτ'ς.

-ιώτ(η)ς : Γκουλιουνιώτ'ς, Δαδιώτ'ς, Καραβαριώτ'ς, Κιπλιώτ'ς**.

-ούδ(η)ς : Ἀγγιλακούδ'ς, Ἀλιξούδ'ς, Ἀντρούδ'ς, Ἀνιμούδ'ς, Βαγγιλακούδ'ς, Βασιλακούδ'ς, Βλασακούδ'ς, Δαμασκ'νούδ'ς, Διαμαντούδ'ς, Δουλούδ'ς, Ζιμπιλούδ'ς, Θιουφανούδ'ς, Καλδούδ'ς, Κουρούδ'ς, Κουτσούδ'ς, Κυρανούδ'ς, Μιχούδ'ς, Μπακαλούδ'ς, Μπαμνιούδ'ς, Νικουλτσιούδ'ς, Νικούδ'ς, Παπαβλασακούδ'ς, Παπαμουσκούδ'ς, Παυλούδ'ς, Π'θαμούδ'ς, Πριπούδ'ς, Σταυρακούδ'ς, Τιουφουρούδ'ς, Τιρζούδ'ς, Τουπαλούδ'ς, Τσιουμπανούδ'ς.

-τζῆς : Ἀραμπατζῆς, Γκιρτζῆς, Καλαϊτζῆς, Κ'φατζῆς (1), Κουϊμτζῆς, Λουτρουτζῆς, Μουμτζῆς, Μπαλτζῆς, Μπουϊατζῆς, Νταουλτζῆς, Ντιμιρτζῆς, Ντιρμιντζῆς, Παπαχατζῆς, Σαπουντζῆς, Τζιαμτζῆς, Φουτσιτζῆς.

-τζης : Λανάρατζης.

IV. -ος > -ους : Ἀξούρ'στους, Γκάζους, Ζάχους, Ζγίκους, Ζλάτκους, Ζντράτσ'κους, Καζάκους, Καψαλ'σμένους, Κουζούκους, Κούκους, Κουτσουδήμους, Κουφουστάμους, Λάζους, Λιάνους, Μάγγους, Μαλλίτους, Μάρκους, Μίλκους, Μιντιάλκους, Μπασιάκους, Μύρους, Νάνους, Ξυπόλ'τους, Παπαμόσκους, Παπαχρήστους, Παράσχους, Παρθένους, Πλιάκους, Πουλύμιρους, Ρίζους, Σιούρδους, Τιάμαρους, Τσιάκαλους, Φάκους, Χίτους, Χούχους, Χρυσουχόους.

-ός : Ἀλβανός, Αὐγιρινός (2), Κηπουρός (3), Σταυρινός (4).

---

1) Ξένοι, νυμφευθέντες καὶ ἐγκατασταθέντες εἰς Σουφλί. 2) Χωρίον Κιπλί.

1) Κουβατζῆς, 2) ἢ Αὐγέρ'κους, 3) ἢ Μπαχτσιαβάν'ς, 4) ἢ Σταυρινές.

-ιος> -ιους : Γκαντάτσιους, Γκόλιους, Γκότσιους, Ζώϊους, Κίτσιους, Μπάμνιους, Μπόζιους, Ντιλιπούλιους, Ντιλιτάσιους, Οὔτσιους, Παλιάτσιους, Παπατέτιους, Πούλιους, Πούρτσιους, Σουφουτάσιους, Στάθιους, Στόϊους, Τάσιους, Τσίτσιους.

-όγλου : Ἀβτζιόγλου, Γκιρτζόγλου, Κωνσταντζόγλου, Μαργατζόγλου, Χατζιόγλου.

-ογλου : Ἀντώνογλου, Λιάνογλου, Μουχτάρογλου, Ντεμίρογλου, Παπαγιάννογλου, Παπαδήμογλου, Παπάζογλου, Σταύρογλου, Χατζ' γιάννογλου.

Β' ΒΑΠΤΙΣΤΙΚΑ ΟΝΟΜΑΤΑ ΣΟΥΦΛΙΟΥ

Ι. Ἀρρένων

1. Ἀγγελῆς: Ἀγγιλῆς.
2. Ἀλέξανδρος: Ἀλέξαντρους, Ἀλέξαντρης, Ἀλέκους, Ἀλέξ'ς, ὑποκ. Λιξαντρούδ'ς, μεγ. Ἀλέκαας.
3. Ἀθανάσιος: Θανάης, Νιάης, Νάσιους, ὑποκ. Θανασάκ'ς, Θανασούδ'ς.
4. Ἀναστάσιος: Ἀναστάης, Τάσιους, ὑποκ. Τασιούλ'ς.
5. Ἀντώνιος: Ἀντών'ς, Ντών'ς, ὑποκ. Ἀντουνούδ'ς, Ἀντουνάκ'ς.
6. Ἀπόστολος: Ἀπουστόλ'ς, Ἀπόστουλης, Ἀπόστουλους, Πουστόλ'ς, Πουτιόλ'ς, Πουτιόλας, Πουτιουλίκας, Τιόλιους, ὑποκ. Πουστουλάκ'ς, Πουστουλούδ'ς, μεγ. Πουστόλαας.
7. Ἀργύριος: Ἀργύρ'ς, ὑποκ. Ἀργυρούδ'ς, Ἀργυράκους.
8. Ἀριστείδης: Ἀριστείδης, Ἀριστές.
9. Βασίλειος: Βασίλ'ς, ὑποκ. Βασιλούδ'ς, Βασιλάκ'ς, Βασιλάκους.
10. Ἀριστοτέλης: Ἀριστουτέλ'ς, Τιτέλ'ς.
11. Βασιλικός: Βασιλ'κός.
12. Βλασάκης: Βλασάκ'ς, ὑποκ. Βλασακούδ'ς, μεγ. Βλασάκαας.
13. Βλάσιος: Βλάσιους, Βλάης.
14. Γεώργιος: Γιώργης, Γιώργους, Γιώρ'ς, Γιώρας, Τζιότζης, ὑποκ. Γιουργάκ'ς.
15. Γιαννάκης: Γιαννάκ'ς.
16. Γρηγόριος: Γρηγόρ'ς, Γληγόρ'ς, Γόλ'ς, Γόλ'ς, Ἀγρηγόρ'ς, ὑποκ. Γληγουράκους, Γληγορούδ'ς.
17. Δημήτριος: Δημήτρης, Δημητρός, Μουτιός, Μήτσιους, Μήτ'λης, ὑποκ. Δημητράκ'ς.

18. Δῆμος: Δήμους, ὑποκ. Δημούδ'ς, Δημάκους.
19. Δημοσθένης: Δημουστέν'ς, Μουτιέν'ς, ὑποκ. Μουτινούδ'ς.
20. Δούλης: Δούλ'ς, Δούλ'ς, ὑποκ. Δουλούδ'ς, Δουλάκους.
21. Ἐλευθέριος: Λιφτέρ'ς, ὑποκ. Λιφτιρούδ'ς, Λιφτιράκους.
22. Ἐμμανουὴλ (1): Μανόλ'ς, ὑποκ. Μανουλάκ'ς.
23. Εὐάγγελος: Βαγγέλ'ς, ὑποκ. Βαγγιλούδ'ς, Βαγγιλάκους.
24. Εὐθύμιος: Θύμνιους.
25. Εὐστάθιος: Στάθιους.
26. Εὐστράτιος: Στράτιους, Στρατής, ὑποκ. Στρατάκους.
27. Ζήσης: Ζήης, ὑποκ. Ζησούδ'ς.
28. Ἠλίας: Λίας, Λιᾶς, ὑποκ. Λιάκους, Λιούδ'ς.
29. Θεμιστοκλῆς: Θιμιστουκλῆς, Μουκλῆς, Κλῆς, ὑποκ. Θιμιστουκλάκους.
30. Θεοδόσιος: Θιουδόης.
31. Θεόδωρος: Θόδουρους, Θόδουρης, Ντιόντιουλης, ὑποκ. Θουδουρούδ'ς, Θουδουράκους, Θουδουράκ'ς.
32. Θεοφάνης: Θιουφάν'ς, ὑποκ. Θιουφανούδ'ς.
33. Θεοχάρης: Θιουχάρ'ς.
34. Ἱπποκράτης: Ἱππουκράτ'ς.
35. Ἰωάννης: Γιάνν'ς, Γιάγκους, ὑποκ. Γιαννούδ'ς, Γιαννάκ'ς, Γιαννάκους.
36. Καλούδης: Καλούδ'ς.
37. Κυριαζῆς: Κυριαζῆς.
38. Κυριάκος: Κυριάκους, Κυριάκ'ς.
39. Κωνσταντῖνος: Κουσταντίνους, Κουσταντής, Κώστας, Κώτσιους, ὑποκ. Κουσταντούδ'ς, Κουστάκ'ς, Κουτσιάκ'ς.
40. Λεωνίδας: Λιουνίδας, Λιγουνίδας, Λιγών'ς.
41. Μαργαζῆς: Μαργαζῆς, ὑποκ. Μαργαζούδ'ς.
42. Μαργαρίτης: Μαργαρίτ'ς.
43. Μαυρωδῆς: Μαυρουδῆς, Μουντῆς.
44. Μίλιος: Μίλιους.
45. Μιχαήλ: Μιχάλ'ς, Μιχαλιός, ὑποκ. Μιχαλούδ'ς, Μιχαλάκ'ς.
46. Μῖχος: Μίχους, ὑποκ. Μιχούδ'ς.
47. Μόσχος: Μόσχους, Μόσκους, Μόσκης, Μόσκιας, ὑποκ. Μουσκούδ'ς.
48. Νεόφυτος: Νιόφυτους.
49. Νικόλαος: Νικόλας, Νίκους, Κόλιας, ὑποκ. Νικουλάκ'ς, Νικούδ'ς, Νικάκ'ς.
50. Παναγιώτης: Παναγιώτ'ς, Παναϊώτ'ς, Πουνιώτ'ς, Πάνους, ὑποκ. Παναϊουτάκ'ς.

---

1) Σπάνιον ὄνομα. Ἀνήκει εἰς ξένον νυμφευθέντα καὶ ἐγκατασταθέντα εἰς τὸ Σουφλί.

51. Παντελῆς ([1]) : Παντιλῆς.
52. Παρασκευᾶς: Παρασκιβᾶς.
53. Πασχάλης: Πασχάλ'ς, Π'σχάλ'ς, Πακάλ'ς, Τιάλης, ὑποκ. Πασκαλάκ'ς, Πακαλούδ'ς, Πακαλιάκ'ς.
54. Περικλῆς: Πιρικλῆς, ὑποκ. Περικλούδ'ς.
55. Πέτρος ([2]) : Πέτρους.
56. Πολύμερος: Πουλύμιρους.
57. Σταμάτιος: Σταμάτ'ς, Μάτιους, ὑποκ. Σταματάκ'ς, Ματιάκ'ς, Ματιούδ'ς, Σταματούδ'ς.
58. Στάμος: Στάμους.
59. Σταυράκης: Σταυράκ'ς, Σταυρακούδ'ς.
60. Σταυρινός: Σταυρινός, Σταυρινές.
61. Σταῦρος: Σταύρους, Σταύρης, ὑποκ. Σταυράκ'ς.
62. Στέργιος: Στέργιους.
63. Στυλιανός ([3]) : Στέλιους.
64. Συμεών: Συμιών'ς.
65. Σωκράτης: Σουκράτ'ς, ὑποκ. Σουκρατούδ'ς.
66. Σωτήριος: Σουτήρ'ς, ὑποκ. Σουτηράκους, Σουτηρούδ'ς, Σουτηράκ'ς.
67. Τριαντάφυλλος: Τραντάφ'λης, Τρανταφύλ'ς, Ντιάφ'λης, ὑποκ. Τρανταφ'λούδ'ς, Τρανταφ'λάκους.
68. Φίλιππας: Φίλιππας.
69. Χαράλαμπος: Χαράλαμπους, Χαράλαμπης, Λάμπης, Λιάμπης, ὑποκ. Λαμπούδ'ς, Λαμπάκους.
70. Χρῖστος: Χρίστους, Λίτσιους, ὑποκ. Χριστάκ'ς, Λιτσιούδ'ς.
71. Χριστάκης: Χριστάκ'ς.
72. Χριστόδουλος: Χριστόδουλους, Χριστόδουλης, Τιόλιους.
73. Χρυσόστομος: Χρυσόστουμους, Χρυσόστουμης, Τιόμους.

II. Θηλέων

1. 'Αγγελική: 'Αγγλική, 'Αγγιλ'κή, ὑποκ. 'Αγγιλ'κούδα.
2. 'Αγγέλω: 'Αγγέλου, ὑποκ. 'Αγγιλούδα.
3. 'Αγνή: 'Αγνή, ὑποκ. 'Αγνούδα.
4. 'Αγοραστή: 'Αγουραστή, ὑποκ. 'Αγουραστούδα.
5. 'Αθανασία: 'Αθανασία, Θανασία, Θανάσου, Νιάτσιου.
6. Αἰκατερίνη: Κατιρίν', Κατίνα, Κατίν'.
7. 'Αναστασία: 'Αναστασιά, Ναστασία, Ναστασιά, Τασιά.

1, 2, 3). Σπάνια ὀνόματα, τὰ ὁποῖα ἀνήκουν εἰς ξένους ἐγκατασταθέντας, εἰς τὸ Σουφλί.

8. Ἄννα: Ἄννα: Ἄννα, Γιάννου, ὑποκ. Ἀννούλα, Ἀννούλ' Ἀννούδ'.
9. Ἀποστολιά: Ἀπουστουλιά, Πουστουλιά, Πουτιόλου, ὑποκ. Πουστουλούδα, Πουστουλίτσα.
10. Βάϊα: Βάϊα, Βαϊώ, ὑποκ. Βαΐτσ'.
11. Βασιλική: Βασιλ'κή, Βασίλου, Βασιλιώ, ὑποκ. Βασιλ'κούδα.
12. Βιργινία: Βιργινία, Βέργου, ὑποκ. Βιργινούδα, Βιργούδα.
13. Γεωργία: Γιουργία, Γιουργού.
14. Δέσποινα: Δέσποινα, Δέσπου, Ντέπου, Ντέπ', ὑποκ. Δισπούδ'.
15. Δήμητρα: Δήμ'τρα, Δημήτρου, Μούτιου, σπάν. ὑποκ. Δημ'τρούλα, Δημ' τρούλ'.
16. Διαλεχτή: Διαλιχτή, ὑποκ. Διαλιχτούδα.
17. Ἑλένη: Ἰλέν', Λέν', Λινιώ, ὑποκ. Ἰλινίτσα, Ἰλινάκ', Ἰλινούδ'.
18. Ἐλιβάβετ: Σάβιτ, ὑποκ. Σαβούδα.
19. Ἐρυφίλη (1): Ἐρυφίλ'.
20. Εὐαγγελία: Βαγγιλία, Βαγγιλιώ, ὑποκ. Βαγγιλούδα, μεγ. Βαγγέλου.
21. Ζωίτσα (2): Ζουίτσα.
22. Θαλάσσω: Θαλάσσου.
23. Θεοδώρα: Θουδώρα, Ντιώλια, Ντιώλ'.
24. Καλούδα: Καλούδα.
25. Κουρτέσα: Κουρτέσα.
26. Λαμπρινή: Λαμπιρνή, Λάμπου, ὑποκ. Λαμπούδα.
27. Λασκαρίνα: Λασκαρίνα.
28. Λουλούδω: Λουλούδου.
29. Μαρία: Μαρίγια, Μουλιώ, Μάρου, ὑποκ. Μαρίκα, Μαριούδ'.
30. Μαριγώ: Μαρ'γώ, ὑποκ. Μαρ'γούλα, Μαρ'γούλ'.
31. Νεραντζιά: Νιραντζιά, Νιράντζου, ὑποκ. Νιραντζούδα, Νιραντζούδ'.
32. Ξανθή: Ξανθή, ὑποκ. Ξανθούλ'.
33. Παγόνα: Παγούνου, ὑποκ. Παγουνίτσα.
34. Παναγιώτα: Παναϊώτα, Παναϊώτου, Πουνιώτου, Πουτιώτ', Πώτ'.
35. Περιστέρα: Πιριστέρα, Πιτέλα, ὑποκ.Πιριστιρούδα.
36. Σουλτάνα: Σουλτάνα, Τιάνια.
37. Σοφία: Σουφία, Σουφιά, ὑποκ. Σουφούλα, Σουφούλ'.
38. Σταμάτα: Σταμάτα, Μάτια, Μάτιου, ὑποκ. Σταματούδα, Ματιούδα, Ματούλα, Ματούλ'.
39. Τριάδω: Τριάδου, Τριάδα, Ντιάντιου, ὑποκ. Τριαδούλα, Τριαδούλ'.
40. Τριανταφύλλω: Τρανταφ'λιά, Τρανταφύλλου, Τιφύλλιου, ὑποκ. Τρανταφ' λούδα.
41. Φανή: Φανή, ὑποκ. Φανούδα, Φανούλα, Φανούλ'.
42. Χρυσῆ: Χρυσῆ, Χρύσου, ὑποκ. Χρυσούλα, Χρυσούλ'.

1, 2). Ἀνήκουν εἰς ξένας, αἱ ὁποῖαι ἐνυμφεύθησαν καὶ ἐγκατεστάθησαν εἰς τὸ Σουφλί.

Πίναξ Ι. Βαπτιστικὰ 1277 ἀνδρῶν Σουφλίου κατὰ σειρὰν συχνότητος. (Ἐκ τοῦ «Καταλόγου ἀγροφυλακικῶν 1927 - 1928» τοῦ Δήμου Σουφλίου).

α) α	ὄνομα	f (συχνότης)	R (σειρὰ)	P (ο/ο)
1	Ἰωάννης	102	1	7,99
2	Χρῖστος	101	2	7,91
3	Δημήτριος	100	3	7,83
4	Παναγιώτης	98	4	7,67
5	Ἀπόστολος	92	5	7,20
6	Γεώργιος	86	6	6,73
7	Πασχάλης	81	7	6,34
8	Εὐάγγελος	72	8	5,64
9	Ἀθανάσιος	68	9	5,32
10	Ἠλίας	58	10	5,54
11	Χαράλαμπος	42	11	3,29
12	Νικόλαος	37	12	2,90
13	Σταμάτιος	34	13	2,66
14	Κωνσταντῖνος	27	14	2,11
15	Δῆμος	21	15,5	1,64
16	Θεόδωρος	21	15,5	1,64
17	Γρηγόριος	20	17,5	1,57
18	Σταῦρος	20	17,5	1,57
19	Βασίλειος	17	19,5	1,33
20	Μόσχος	17	19,5	1,33
21	Τριατάφυλλος	16	21	1,25
22	Ἀντώνιος	15	22	1,17
23	Ἀναστάσιος	10	23	0,78
24	Μαυρωδῆς	9	24,5	0,70
25	Μιχαὴλ	9	24,5	0,70
26	Ἀλέξανδρος	8	26	0,63
27	Ἀριστείδης	7	28	0,55
28	Λεωνίδας	7	28	0,55
29	Χριστόδουλος	7	28	0,55
30	Σταυράκης	5	30	0,39
31	Κυριάκος	4	32	0,31
32	Στάμος	4	32	0,31
33	Σωτήριος	4	32	0,31
34	Εὐστράτιος	3	36	0,24
35	Θεοδόσιος	3	36	0,24
36	Στέργιος	3	36	0,24

α) α	ὄνομα	f (συχνότης)	R (σειρὰ)	P (ο/ο)
37	Συμεὼν	3	36	0,24
38	Χριστάκης	3	36	0,24
39	Δημοσθένης	2	42,5	0,16
40	Δούλης	2	42,5	0,16
41	Εὐθύμιος	2	42,5	0,16
42	Κυριαζὴς	2	42,5	0,16
43	Μαργαρίτης	2	42,5	0,16
44	Παντελῆς	2	42,5	0,16
45	Περικλῆς	2	42,5	0,16
46	Φίλιππος	2	42'5	0,16
47	Ἀγγελῆς	1	60	0,08
48	Ἀργύριος	1	60	0,08
49	Ἀριστοτέλης	1	60	0,08
50	Βασιλικὸς	1	60	0,08
51	Βλασάκης	1	60	0,08
52	Βλάσιος	1	60	0,08
53	Γιαννάκης	1	60	0,08
54	Ἐλευθέριος	1	60	0,08
55	Ἐμμανουὴλ (1)	1	60	0,08
56	Εὐστάθιος	1	60	0,08
57	Ζήσης	1	60	0,08
58	Θεμιστοκλῆς	1	60	0,08
59	Θεοφάνης	1	60	0,08
60	Θεοχάρης	1	60	0,08
61	Ἱπποκράτης	1	60	0,08
62	Καλούδης	1	60	0,08
63	Μαργαζῆς	1	60	0,08
64	Μίλιος	1	60	0,08
65	Μῖχος	1	60	0,08
66	Νεόφυτος	1	60	0,08
67	Παρασκευᾶς	1	60	0,08
68	Πέτρος (2)	1	60	0,08
69	Πολύμερος	1	60	0,08
70	Σταυρινὸς	1	60	0,08
71	Στυλιανὸς (3)	1	60	0,08

1). Σπάνιον ὄνομα. Ἀνήκει εἰς ξένον ἐγκατασταθέντα εἰς τὸ Σουφλί.

2, 3). Ὀνόματα σπάνια, τὰ ὁποῖα ἀνήκουν εἰς ξένους νυμφευθέντας καὶ ἐγκατασταθέντας εἰς τὸ Σουφλί.

72	Σωκράτης	1	60	0,08
73	Χρυσόστομος	1	60	0,08

Πίναξ ΙΙ. Βαπτιστικὰ 220 γυναικῶν Σουφλίου κατὰ σειρὰν συχνότητος. (Ἐκ τοῦ «Καταλόγου ἀγροφυλακικῶν 1927 - 1928» τοῦ Δήμου Σουφλίου).

α) α	ὄνομα	f (συχνότης)	R (σειρὰ)	P (o/o)
1	Μαρία	25	1	11,36
2	Δήμητρα	23	2	10,45
3	Θεοδώρα	12	4	5,45
4	Παναγιώτα	12	4	5,45
5	Σταμάτα	12	4	5,45
6	Ἄννα	11	7	5.—
7	Βασιλικὴ	11	7	5.—
8	Δέσποινα	11	7	5.—
9	Ἀποστολιὰ	9	9	4,09
10	Ἀναστασία	8	10,5	3,64
11	Βάϊα	8	10,5	3,64
12	Ἀθανασία	6	13,5	2,73
13	Ἐλισάβετ	6	13,5	2,73
14	Σουλτάνα	6	13,5	2,73
15	Χρυσῆ	6	13,5	2,73
16	Ἑλένη	4	17	1,82
17	Λαμπρινὴ	4	17	1,82
18	Τριάδω	4	17	1,82
19	Ἀγγέλω	3	22	1,36
20	Ἁγνὴ	3	22	1.36
21	Βιργινία	3	22	1,36
22	Γεωργία	3	22	1,36
23	Εὐαγγελία	3	22	1,36
24	Παγόνα	3	22	1,36
25	Τριανταφύλλω	3	22	1,36
26	Διαλεχτὴ	2	27,5	0,91
27	Καλούδα	2	27,5	0,91
28	Λουλούδω	2	27,5	0,91
29	Σοφία	2	27,5	0,91
30	Ἀγγελικὴ	1	36	0,45
31	Ἀγοραστὴ	1	36	0,45
32	Λἰκατερίνη	1	36	0,45
33	Ἐρυφίλη (1)	1	36	0,45

34	Ζωΐτσα (2)	1	36	0,45
35	Θαλάσσω	1	36	0,45
36	Κουρτέσα	1	36	0,45
37	Λασκαρίνα	1	36	0,45
38	Μαριγὼ	1	36	0,45
39	Νεραντζιὰ	1	36	0,45
40	Ξανθὴ (3)	1	36	0,45
41	Περιστέρα	1	36	0,45
42	Φανὴ	1	36	0,45

1, 2, 3). Σπάνια ὀνόματα. Ἀνήκουν εἰς ξένας, αἱ ὁποῖαι ἐνυμφεύθησαν καὶ ἐγκατεστάθησαν εἰς τὸ Σουφλί.

ΔΗΜ. ΔΙΟΝ. ΖΑΓΚΛΗ
Στρατηγοῦ ἐ.ἀ.

ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΙ ΚΑΙ ΒΟΥΛΓΑΡΟΙ

Ἡ παρά τόν Ἀχελῶον ποταμόν μάχη μεταξύ Ἑλλήνων (Βυζαντινῶν) καί Βουλγάρων ὑπό τόν Συμεών

Εἰς τήν ἱστορίαν τῆς Ἑλλάδος ὑπάρχουν μερικά σκοτεινά σημεῖα, τά ὁποῖα ἔπαιξαν σπουδαῖον ρόλον εἰς τήν καθόλου ἐξέλιξιν αὐτῆς, σημεῖα τά ὁποῖα οἱ ἱστορικοί ἀντιπαρέρχονται, ἁπλῶς μνημονεύοντες αὐτά, χωρίς νά ὑπεισέλθωσιν εἰς τήν ἐξέτασιν τούτων πρός ἀνεύρεσιν καί χαρακτηρισμόν τῶν αἰτίων.

Ἓν τῶν σημείων τούτων, νομίζομεν ὅτι εἶναι καί ἡ δεινή ἥττα τῶν Ἑλληνικῶν στρατευμάτων παρά τόν Ἀχελῶον ποταμόν τῆς Θράκης τό 917 μ.Χ., ἥτταν τήν ὁποίαν ὑπέστησαν ὑπό τῶν Βουλγάρων, τῶν ὁποίων ἡγεῖτο ὁ Συμεών, ἡ ὁποία ἁπλῶς ἀναφέρεται ὑπό τῶν ἱστορικῶν ὡς ἓν ἁπλοῦν ἐπεισόδιον, καί διά τήν ὁποίαν τόσον καυχῶνται οἱ Βούλγαροι καί οἱ Σλαῦοι ἱστορικοί συγγραφεῖς.

Ἡ μάχη αὕτη, τῆς ὁποίας ἀποτέλεσμα ἦτο ἡ συντριπτική ἥττα τῶν Ἑλληνικῶν στρατευμάτων ὑπό τῶν Βουλγάρων, συνήφθη τό 917 παρά τόν μικρόν ποταμόν Ἀχελῶον ἤ Ἀχελόν (ἐγγύς τῆς Ἀγχιάλου). Ἂς ἐξετάσωμεν τά αἴτια τά συντελέσαντα εἰς τήν καταστροφικήν αὐτήν ἥτταν τῶν Ἑλλήνων, διά τήν ὁποίαν, ὁ Λέων ὁ Διάκονος γράφει ὅτι, μετά 60 ἔτη, ὁπότε συνέγραφε τήν ἱστορίαν του, «καί νῦν ἐστίν ὁρᾶν εἰσέτι σωρείας ὀστῶν παρά τήν Ἀγχίαλον, καθ' ἣν ἀκλεῶς συνεκόπη τότε (917) φεύγων τῶν Ρωμαίων τό στράτευμα».

Ὁ Συμεών, ὁ ἄρχων τῶν Βουλγάρων, ἀπό τοῦ 896 ὁπότε ἐπέτυχεν φοβεράν νίκην του κατά τῶν Ἑλλήνων (Βυζαντινῶν) παρά τό Βουλγαρόφυγον (Νῦν Μπαμπᾶ—Ἐσκῆ) τῆς Θράκης, καί ὑπέγραψεν συνθήκην εἰρήνης μετά τοῦ αὐτοκράτορος Λέοντος ΣΤ' τοῦ Σοφοῦ, καθ' ἣν ἐχρησιμοποιήθη ὡς πρέσβυς ὁ Μάγιστρος Λέων ὁ Χοιροσφάκτης, καί παρέδωσεν εἰς τόν Λέοντα 120.000 αἰχμαλώτους ἄνευ λύτρων (1), διετέλει ἐν εἰρήνῃ μετά τοῦ Βυζαντίου. Ἡ εἰρήνη αὕτη, παρά τά μυθολογήματα τῶν Βουλγάρων ἱστορικῶν ZLATARSKY καί RIZOFF,

1) Βλέπε ἐπιστολήν ΙΗ, Λέοντος τοῦ Χοιροσφάκτου, δημοσιευθεῖσαν εἰς τό Δελτίον τῆς ἱστορικῆς ἑταιρείας τῆς Ἑλλάδος, Τόμ. 1ος (1883) σ. 396.

ὡς καὶ τῶν Σλαύων τοιούτων, μηδὲ τοῦ VASILIEV ἐξαιρουμένου (2), διήρκεσεν ἐπὶ 18 ἔτη, μέχρι τοῦ 913, ἔτος θανάτου τοῦ βασιλέως Λέοντος ΣΤ'.

Εἰς τὸν διαδεχθέντα τὸν Λέοντα, ἀδελφὸν αὐτοῦ Ἀλέξανδρον (τοῦ διαδόχου Κωνσταντίνου Ζ'. τοῦ Πορφυραγεννήτου ὄντος μόλις 7ετοῦς), ὁ Συμεὼν ἀπέστειλε πρεσβείαν, διὰ τῆς ὁποίας ἐπρότεινεν ἀναγέωσιν τῶν συνθηκῶν, ἀλλὰ τὴν ὁποίαν πρεσβείαν, ὁ δείλαιος «καὶ μηδὲν βασιλέως ἔργον διαπράττεσθαι, ἀλλὰ τὸ τρυφᾶν καὶ ἀσελγείαις σχολάζειν ἠγαπηκώς, (3) Ἀλέξανδρος, ἐξεδίωξεν βαναύσως, συνοδεύσας τὴν πρᾶξιν του ταύτην διὰ ὕβρεων καὶ ἀπειλῶν κατὰ τοῦ Συμεών (4). Ἀποτέλεσμα τῆς συμπεριφορᾶς ταύτης τοῦ Ἀλεξάνδρου ὑπῆρξεν ἡ διάλυσις τῶν ὑπαρχουσῶν συνθηκῶν εἰρήνης. Ὁ Συμεὼν μένεα πνέων, προετοιμάσθη διὰ εἰσβολὴν εἰς τὴν Θράκην. Πράγματι τὸν Αὔγουστον τοῦ 913, ὁπότε ὁ Ἀλέξανδρος εἶχεν ἀποθάνει (ἀπέθανε τὴν 6ην Ἰουνίου 913) καὶ τὸ κράτος διηύθυνεν ἐπιτροπεία, τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου ὄντος ἀνηλίκου, ὁ Συμεὼν εἰσβάλει εἰς τὴν Θράκην, καὶ λεηλατῶν αὐτὴν φθάνει μέχρι τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ πολιορκεῖ ταύτην ἀπὸ ξηρᾶς «καὶ δὴ περικαθήσας αὐτὴν χάρακα περιέβαλεν ἀπὸ Βλαχερνῶν καὶ μέχρι τῆς Χρυσῆς πόρτης, ἐλπίσι μετέωρος ἦν ὡς ἀπονητὶ ταύτην ἑλεῖν...» (5). Βλέπων ὁ Συμεὼν τὰ προασπίζοντα τὴν Κων) πολιν τείχη καὶ ἐπὶ τῶν ἐπάλξεων αὐτῶν τὸν στρατὸν ἕτοιμον νὰ ὑπερασπίσῃ τὴν πόλιν, ὡς καὶ τὰ ἐπ' αὐτῶν πολεμικὰ μηχανήματα (τοξοβόλα καὶ πετροβόλα) καὶ πιθανῶς στερούμενος πολιορκητικῶν μηχανημάτων, ἀντελήφθη ὅτι ἡ κατάληψις τῆς πόλεως δὲν ἦτο εὔκολος ἐπιχείρησις, προέβη εἰς προτάσεις εἰρήνης. Παρὰ τὰς γενομένας συνεννοήσεις καὶ ἑκατέρωθεν φιλοφρονήσεις (οἱ δύο υἱοὶ τοῦ Συμεὼν εἰσῆλθον εἰς τὴν πόλιν καὶ συνέφαγον μετὰ τοῦ μικροῦ βασιλέως Κων) νου, ὁ Πατριάρχης Νικόλαος ὁ Μυστικὸς ἐξῆλθε καὶ ἀνέγνωσε εὐχὴν εἰς τὸν φίλον του Συμεών), συνθήκη εἰρήνης δὲν ὑπεγράφη, ὁ δὲ Συμεὼν μετὰ τοῦ Στρατοῦ του ἐπέστρεψεν εἰς Βουλγαρίαν.

Τὸ ἑπόμενον ἔτος (914), ὁ Συμεών, παρὰ τὰς ὑποσχέσεις του πρὸς τὸν

---

2) Βλέπε A. A. VASILIEV. Ἱστορία τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας, μετάφρασις Δ. Σαβράμη, Τόμος Β' σελὶς 392 - 398, ἔκδοσις 1954.

3) Συνεχισταὶ Θεοφάνους, VI, (DE ALEXANDRO BASILII F), 2, σελὶς 378, ἔκδοσις Βόννης.

4) Συνεχισταὶ Θεοφάνους. VI (DE ALEXANDRO BASILII F) 6, σελ. 380. «Ὁ δὲ ἄρχων Βουλγαρίας Συμεὼν πρέσβεις πρὸς Ἀλέξανδρον ἐξαπέστειλεν περὶ εἰρήνης, μηνύων ὡς ταύτην ἀσπάζοιτο, καὶ τοῦ φιλοφρονεῖσθαι αὐτὸν καὶ τιμᾶσθαι, ὥσπερ δὴ καὶ ἐπὶ τοῦ βασιλέως Λέοντος. Ὁ δὲ ἀνοίᾳ καὶ ἀφροσύνῃ κρατηθεὶς τοὺς πρέσβεις ἀτίμως ἐξέπεμψεν, ἀπειλαῖς χρώμενος κατὰ Συμεὼν καὶ καταπλήττειν οἰόμενος. Τῆς οὖν εἰρήνης διαλυθείσης ὅπλα κατὰ χριστιανῶν κινῆσαι Συμεὼν ἐβουλεύετο». Βλέπε καὶ Συμεὼν Μάγιστρος, 3, σελ. 717, καὶ Γεώργιος Μοναχός, 6, σελ. 873, ἀμφοτέρων ἐκδόσεως Βόννης, (ἐπαναλαμβάνουσι τὰ αὐτά).

5) Συνεχισταὶ Θεοφάνους, VI (Κωνστ. Πορφυρογ.) 5, σελ. σελ. 385, Συμεὼν Μάγιστρος, 5, σελ. 721, καὶ Γεώργιος Μοναχός, 7, σελ. 877, ἁπάντων ἔκδ. Βόννης.

φίλον του Πατριάρχην Νικόλαον Α΄. τὸν Μυστικὸν περὶ εἰρηνικῶν σχέσεων (6), εἰσέβαλεν πάλιν εἰς τὴν Θράκην καὶ ἐλεηλάτει αὐτήν. Τὸν μῆνα δὲ Σεπτέμβριον τοῦ 914, κατέλαβε καὶ τὴν Ἀδριανούπολιν κατόπιν προδοσίας τοῦ φρουράρχου αὐτῆς, Ἀρμενίου τὸ γένος, στρατηγοῦ Παγκρατούκα, τὴν ὁποίαν ὅμως μετ' ὀλίγον παρέδωσεν εἰς τοὺς Ἕλληνας, ἀφοῦ ἔλαβε πλούσια δῶρα. Ἔκτοτε, ὁ Συμεών, ἐξηκολούθη τὰς ληστρικὰς ἐπιδρομάς του, μικρᾶς ἢ μεγάλης ἐκτάσεως, εἰς τὴν Θράκην καὶ ἐπὶ Θράκης Μακεδονίαν πρὸς ἀπόκτησιν λείας, καταστρέφων, κατὰ τὸ Βουλγαρικὸν σύστημα (7), τὰς καταλαμβανομένας πόλεις καὶ ἀροτριῶν αὐτάς, διὰ νὰ μὴ φαίνεται ἴχνος αὐτῶν, ὡς γράφει καὶ ὁ Βούλγαρος SAKAZOV (8).

Αἱ ἐπιδρομαὶ καὶ αἱ ἐκ τούτων λεηλασίαι, πλὴν τοῦ εὐκόλου ἐφοδιασμοῦ τῶν Βουλγάρων διὰ τροφίμων καὶ ἄλλων ἀγαθῶν, διὰ τοῦτο αἱ ἐπδρομαὶ ἀπέβαινον οἰκονομικαὶ ἐπιχειρήσεις πολὺ προσοδοφόροι, εἶχον καὶ μίαν ἄλλην ἀφορμήν. Ὁ Συμεών, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Λέοντος, ἴσως καὶ ὀλίγον πρὸ αὐτοῦ, εἶχε καταληφθεῖ ὑπὸ τῆς ἐμμονου ἰδέας νὰ ἀνέλθῃ εἰς τὸν θρόνον τοῦ Βυζαντίου, ὡς βασιλεὺς Βουλγάρων καὶ Γραικῶν (ὡς ἀπεκάλουν τότε οἱ Βούλγαροι τοὺς Ἕλληνας), ὡς αὐτοεκλήθη ὀραδύτερον μετὰ τὴν μάχην παρὰ τὸν Ἀχελῶ-

---

6) Βλέπε ἐπιστολὰς Νικολάου Α΄. τοῦ Μυστικοῦ (MIGNE PATROLOGIA GRAECA, τόμ. PIA΄. σ. 61). «Πέρυσιν (913) εἰς ὄψιν ἀλλήλων καταστάντων ἡμῶν ἐπηγγείλω πάντα εἰρηνικά, πάντα φιλίας καθαρά· καὶ ὡς ἀπό γε τοῦ νῦν λυθήσεται μὲν πᾶσα ἔρις, πᾶσα πρόφασις σκανδάλων»,γράφει ὁ Νικόλαος πρὸς τὸν Συμεών.

7) Οἱ ἴδιοι οἱ Βούλγαροι ἱστορικοὶ συγγραφεῖς μᾶς δίδουν μίαν εἰκόνα τοῦ Βουλγαρικοῦ ἐκπολιτιστικοῦ συστήματος, καὶ τοῦ ὁποίου ἔχομεν πικρὰν πεῖραν κατὰ τὴν τελευταίαν περίοδον τῶν Βουλγάρων, ἀπὸ τῆς ἀπελευθερώσεως αὐτῶν μέχρι σήμερον. Οἱ Βούλγαροι ZLATARSKY (GESCHICHTE DER BULGAREN, 25, 26, 30) καὶ IVAN SAKAZOV (BUGARISCHE WIRTSCHAFTSGESCHICHTE, BERLIN — LEIPZIG 1929, 24, 25, 40 - 41, 57), μᾶς δίδουν τὴν εἰκόνα αὐτήν, ὅταν γράφουν: «Οἱ Βούλγαροι ἐπεχείρησαν εἰσβολὰς εἰς τὴν ἑλληνικὴν χώραν κάτω τοῦ Αἵμου, διὰ νὰ ἀπαγάγωσιν αἰχμαλώτους καὶ λάφυρα διὰ τῶν ὁποίων ὄχι μόνον ηὔξησαν τὸ ποσὸν τῶν ἀγαθῶν των, ἀλλὰ διὰ τῶν μέσων τούτων προσεπάθουν, νὰ ἀδυνατίσωσι καὶ ἐξοντώσωσι τὸν ἑλληνικὸν πληθυσμὸν καὶ νὰ καταλάβουν ἐν δεδομένῃ εὐκαιρίᾳ καὶ τὴν χώραν των... Ἡ νοτίως τοῦ Αἵμου ἑλληνικὴ χώρα, εἰς τὴν ὁποίαν οἱ Ἕλληνες εἶχον συσσωρεύσει διὰ τῆς γεωργίας καὶ τοῦ ἐμπορίου ἄφθονα πλούτη, ἦτο ὁ στόχος τῶν Βουλγαρικῶν ἐπιδρομῶν. Οἱ αἰχμάλωτοι, οἱ δοῦλοι καὶ τὰ λάφυρα ἐκ τῆς χώρας τῶν Ἑλλήνων κατέστησαν τὴν ζωὴν τῶν Βουλγάρων καλυτέραν καὶ ἀπετέλεσαν τὴν βάσιν διὰ τὴν δημιουργίαν τοῦ Βουλγαρικοῦ πολιτισμοῦ!!». Αὐτῆς τῆς πολιτικῆς νοοτροπίας τῶν Βουλγάρων δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἀποστῇ ὁ Συμεών, ὁ χριστιανὸς καὶ τέως μοναχός.

8) IVAN SAKAZOV, BULGARICHE WIRTSCHAFTSGESCHICHTE, BERLIN — LEIPZIG, σελὶς 124. «ALS SYMEON DIE BYZANTINISCHEN STADTE EINGENOMMEN HATTE, ORDETE ER AN, DASS IHR GEBIET UMGEPFLUGT UND BEPFLANZT WURDE». Οὕτω ὁ Συμεών, εὑρὼν τὴν πόλιν Βιζύην κενήν, διότι οἱ κάτοικοι ἔντρομοι πρὸ τῶν ἐπιδρομῶν του τὴν ἐγκατέλειψαν, «προστάττει τὴν γῆν ἀροτριοθῆναι καὶ σπαρῆναι, ὃ δὴ καὶ γέγονεν». ISVESTIJIA, Τόμ. 4ος, 2 (1899) σελὶς 193.

ον, ἢ τοὐλάχιστον νὰ καταστῇ βασιλεοπάτωρ δίδων μίαν τῶν θυγατέρων του ὡς σύζυγον εἰς τὸν μικρὸν βασιλέα Κων)νον, ὁπότε καὶ πάλιν ἡ βασιλεία θὰ περιήρχετο εἰς αὐτόν. Τὴν ἰδέαν του ταύτην ἐνίσχυσαν ἀφ' ἑνὸς μὲν ὁ συνεχιζόμενος πόλεμος κατὰ τῶν Ἀράβων καὶ ἐπομένως ἡ διάθεσις τῶν πολεμικῶν δυνάμεων τοῦ κράτους πρὸς τὴν κατεύθυνσιν ταύτην, ἀφ' ἑτέρου ἡ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Λέοντος καὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου δημιουργηθεῖσα κατάστασις εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὡς ἐκ τῆς ἐμφανίσεως πολλῶν μνηστήρων διὰ τὸν θρόνον, ὡς ἐκ τῆς ἀνηλικιότητος τοῦ βασιλέως. Ὁ πρῶτος ἐπιχειρήσας νὰ καταλάβῃ τὸν θρόνον ἀρχηγὸς τοῦ στρατοῦ Δοὺξ Κωνσταντῖνος ἀπέτυχεν ἐκ τυχαίων γεγονότων καὶ ἐφονεύθη. Ἡ ἐπιτροπεία τοῦ ἀνηλίκου βασιλέως κατὰ μέγα μέρος διέκειτο ἐχθρικῶς πρὸς αὐτόν, καὶ οἱ διάφοροι τιτλοῦχοι τοῦ κράτους εἶχον διαιρεθεῖ τοὐλάχιστον εἰς δύο ἀντιμαχομένας μερίδας, ἑκάστης ὑποστηριζούσης ἴδιον ὑποψήφιον βασιλέα. Ἡ εὔκολος καὶ ἄνευ σχεδὸν ἀντιστάσεως ἄφιξις αὐτοῦ πρὸ τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἡ πολιορκία ταύτης, ἐνίσχυσαν ἔτι περισσότερον τὴν ἰδέαν του ταύτην· πρὸς πραγματοποίησιν δὲ τῆς ἰδέας του ταύτης, ὅλαι του αἱ προσπάθειαι εἰς τὸ μέλλον κατευθύνονται πρὸς ἕνα καὶ μόνον σκοπόν, τὴν κατάληψιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Αἱ συνεχεῖς ἐπιδρομαὶ καὶ λεηλασίαι τοῦ Συμεών, ἠνάγκασαν τοὺς ἐν τέλει, τῶν ὁποίων προΐστατο τώρα ἡ βασιλομήτωρ Ζωή, νὰ σκεφθοῦν σοβαρώτερον πρὸς ὀργάνωσιν τοῦ κατὰ τῶν Βουλγάρων πολέμου. Ἔλαβον δὲ πρὸς τοῦτο τὰς κάτωθι ἀποφάσεις. 1) Νὰ καταβληθῇ προσπάθεια διὰ τὴν σύναψιν ὁπωσδήποτε εἰρήνης μετὰ τῶν Ἀράβων, πρὸς ἀπελευθέρωσιν τοῦ στρατοῦ τῆς Ἀσίας καὶ μεταφορὰν αὐτοῦ εἰς τὴν Θράκην πρὸς ἀντιμετώπισιν τῶν Βουλγάρων τοῦ Συμεών, καὶ 2) Ὅπως ἐξεύρωσι συμμάχους, ἐκ τῶν βορείως τοῦ Δουνάβεως βαρβάρων φυλῶν, πρὸς εἰσβολὴν ἀπὸ βορρᾶ εἰς Βουλγαρίαν, ἵνα οὕτω διὰ τοῦ διμετώπου ἀγῶνος κατορθωθῇ ἡ συντριβὴ τῶν Βουλγάρων. Προτάσει τοῦ στρατηγοῦ τῆς Χερσῶνος Ἰωάννου Βογᾶ, ἀπεφασίσθη ἡ ἀποστολὴ τούτου εἰς τοὺς Πατζινάκας πρὸς σύναψιν συμμαχίας. Πρὸς σύναψιν εἰρήνης μετὰ τῶν Ἀράβων ἀπεστάλησαν εἰς Συρίαν ὁ πατρίκιος Ἰωάννης Ρωδινὸς ἢ Ραδηνὸς καὶ Μιχαὴλ ὁ Δοξαρᾶς, οἱ ὁποῖοι πράγματι κατώρθωσαν νὰ συνάψωσιν τὴν ἐπιδιωκομένην συνθήκην εἰρήνης. Ὁ Ἰωάννης Βογᾶς, ἀφοῦ ἔλαβε τὸν τίτλον τοῦ πατρικίου καὶ πλούσια δῶρα, εἶχε προηγηθεῖ τῶν ἄλλων εἰς τὴν χώραν τῶν Πατζινάκων καὶ ἀφοῦ προσέφερεν εἰς τοὺς ἀρχηγοὺς αὐτῶν τὰ δῶρα, κατώρθωσε νὰ τοὺς πείσῃ διὰ τὴν σύναψιν συμμαχίας μὲ ἀντικειμενικὸν σκοπὸν τὴν εἰσβολὴν αὐτῶν εἰς τὴν Βουλγαρίαν, ἐν δεδομένῃ στιγμῇ, λαβὼν δὲ ὁμήρους ἐπέστρεψεν εἰς τὴν πρωτεύουσαν.

Τὸ ἔτος 917 οἱ Ἕλληνες (Βυζαντινοὶ) ἦσαν ἕτοιμοι διὰ πολεμικὰς ἐπιχειρήσεις κατὰ τῶν Βουλγάρων. Ὁ στρατὸς τῶν Θεμάτων τῆς Ἀσίας εἶχε μεταφερθεῖ εἰς τὴν Θράκην, ἐν ᾧ ὁ Ἰωάννης Βογᾶς ἀπεστάλη ὅπως ὁδηγήσῃ τοὺς Πατζινάκας εἰς Δούναβιν, ὅπου θὰ μετεβίβαζεν τούτους εἰς τὴν Βουλγαρίαν ὁ

ἑλληνικὸς στόλος, ὁ ὁποῖος ἑτοιμάζετο πρὸς ἀπόπλουν. Τοῦ μὲν στρατοῦ ὡρίσθη ἀρχηγός, ὁ τότε ἀρχηγὸς αὐτοῦ (Δομέστικος τῶν σχολῶν) Λέων ὁ Φωκᾶς, τοῦ δὲ στόλου ὁ ναύαρχος (Δρουγγάριος τῶν πλωΐμων) Ρωμανὸς ὁ Λεκαπηνός. Διὰ τὸν ἀρχηγὸν τοῦ στρατοῦ Λέοντα τὸν Φωκᾶν, οἱ μὲν (Συνεχισταὶ Θεοφάνους, Συμεὼν μάγιστρος καὶ Γεώργιος Μοναχὸς) μᾶς παρουσιάζουν τοῦτον, μᾶλλον διὰ προσωπικὴν ἀνδρείαν διακρινόμενον, παρὰ διὰ φρόνησιν (9), οἱ δὲ (Λέων ὁ Διάκονος) «ἀνδρείᾳ καὶ τροπαίοις τηνικαῦτα τῶν λοιπῶν στρατηγῶν ὑπερφέροντα». Ὡς πρὸς τὸν ἀρχηγὸν τοῦ στόλου Ρωμανὸν τὸν Λεκαπηνόν, ἡ μετέπειτα πολιτεία του, ἤτοι ἡ μὴ μεταβίβασις τῶν Πατζινάκων εἰς τὴν Βουλγαρίαν, ἡ ἐγκατάλειψις τῆς θέσεώς του ἐκ τοῦ Δουνάβεως ἄνευ λόγου πολεμικοῦ, πράξεις προδοσίας κατὰ τῆς πατρίδος διὰ τὰς ὁποίας κατεδικάσθη εἰς τύφλωσιν ὑπὸ δικαστηρίου εἰς Κωνσταντινούπολιν μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν αὐτοῦ καὶ αἱ ἐν συνεχείᾳ δολοπλοκίαι αὐτοῦ αἱ ὁποῖαι τὸν ἀνεβίβασαν εἰς τὸν θρόνον τοῦ Βυζαντίου εἶναι χαρακτηριστικὰ τοῦ χαρακτῆρος αὐτοῦ ὡς καὶ τῶν σκέψεών του. Παρὰ τὰς μεγάλας προετοιμασίας διὰ τὸν κατὰ τῶν Βουλγάρων ἀγῶνα ἡ κατάστασις εἰς τὴν Κων)πολιν δὲν ἦτο εὐχάριστος, καὶ πολλὰ τὰ κακὰ προεμηνύοντο. Τὸ νεαρὸν τοῦ βασιλέως, καὶ ἡ ἐχθρότης τῶν περισσοτέρων μελῶν τῆς ἐπιτροπείας, διορισθέντων ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἐδημιούργησε φατρίας τῶν ἐν τέλει ἀλληλοϋποβλεπομένας, ἑκάστη τῶν ὁποίων, ὡς καὶ ἀνωτέρω ἐλέχθη, ὑπεστήριζε ἴδιον ὑποψήφιον βασιλέα ἀπομακρυνομένου τοῦ μικροῦ Κων)νου. Ἡ ἐπάνοδος τῆς Ζωῆς εἰς τὰ ἀνάκτορα, ὄχι μόνον δὲν μετέβαλεν ἐπὶ τὰ βελτίω τὴν κατάστασιν, ἀλλὰ ἐπεδείνωσεν ταύτην διὰ τῆς ἀπομακρύνσεως τῶν ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου διορισθέντων ἐπιτρόπων, καὶ τῆς ἀνόδου εἰς τὸ περιβάλλον τῆς Ζωῆς ἄλλων. Εἰς τὴν κατάστασιν αὐτήν, τῆς πρὸς ἀλλήλους κακυποψίας τῶν ἐπιβούλων σκέψεων καὶ ἐπιθυμιῶν ἑκατέρωθεν, εἰς τὰς ὁποίας ἐπρυτάνευεν ἡ κατάληψις τῆς βασιλείας, πρέπει νὰ ἀποδώσωμεν τὰς ἀποτυχίας καὶ τὴν ἐπακολουθήσασαν δεινὴν ἦτταν. Οἱ χρονογράφοι μᾶς δίδουν ὡρισμένας ἐνδείξεις ἂν μὴ ἀποδείξεις ἐπ' αὐτοῦ. Οἱ Συνεχισταὶ Θεοφάνους γράφουν: «Ἐξαγαγόντων οὖν τὰ σεβάσμια καὶ ζωοποιὰ ξύλα... ἅπαντες προσκυνήσαντες καὶ ἐπομοσάμενοι συναποθνήσκειν ἀλλήλοις, πανστρατὶ κατὰ Βουλγάρων ἐξώρμησαν». Ὁ Συμεὼν ὁ Μάγιστρος γράφει: «Οἱ οὖν στρατηγοὶ καὶ ἄρχοντες πάντες τὴν εἰς ἀλλήλους ὁμ ό νο ι α ν ἐπισφίγγοντες ἐν τοῖς τιμίοις ξύλοις ὤμοσαν καὶ τοῦ ὅρκου γενομένου πανστρατὶ ἐξώρμησαν». Τὰ αὐτὰ ἐπαναλαμβάνει καὶ ὁ Γεώργιος ὁ Μοναχός. Καὶ ναὶ μὲν οἱ Βυζαντινοί, πορευόμενοι εἰς ἐκστρατείαν προσήρχοντο εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας καὶ προσερχόμενοι μετὰ κατανύξεως ἐζήτουν τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν προστασίαν τῆς ὑπερμάχου στρα-

9) Συνεχισταὶ Θεοφάνους, VI (Κων. Πορφ.) 10, σελ. 388. «...Λέοντος Μαγίστρου τοῦ Φωκᾶ δομεστίκου τῶν σχολῶν τυγχάνοντος, ᾧ ἀνδρία μᾶλλον ἢ ἐπιστατικὴ φρόνησις προσανέκειτο».

τηγοῦ τῆς Θεοτόκου. Ἀλλὰ ἐδῶ δὲν ἔχομεν τοιοῦτον τι, ἀλλὰ συγκέντρωσιν τῶν ἀρχηγῶν τοῦ στρατοῦ καὶ τοῦ στόλου καὶ πάντων τῶν ἐν τέλει καὶ ὁρκωμοσίαν αὐτῶν ἐπὶ τῶν προσκομισθέντων τιμίων ξύλων, ὅτι ἅπαντες θὰ ἐπιδείξουν πρὸς ἀλλήλους ὁμόνοιαν καὶ ὅτι θὰ συναποθάνουν ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης ὑπερασπίζοντες τὰ δίκαια τῆς Πατρίδος, ὅρκους ὅμως τοὺς ὁποίους δὲν ἐτήρησαν, πρῶτος δέ, ὡς θὰ ἴδωμεν, παρέβη τούτους ὁ ἀρχηγὸς τοῦ στόλου Ρωμανὸς Λεκαπηνός, ἀδιαφορήσας διὰ τὰ γενησόμενα. Οἱ χρονογράφοι ἀναφέρουν τὰ ὀνόματα τῶν διαφόρων στρατηγῶν καὶ ἀρχηγῶν εἰδικῶν μονάδων τοῦ στρατοῦ, ὡς ἦσαν οἱ Ἱκανάτοι κλπ.

Ὁ στόλος διετάχθη νὰ ἀποπλεύσῃ καὶ ἀφοῦ εἰσέλθει εἰς τὸν Δούναβιν, ὄχι μόνον νὰ βοηθήσῃ τὰς ἐνεργείας τοῦ στρατοῦ δι' ἀποβατικῶν ἐπιχειρήσεων, ὡς θὰ ἐλέγομεν σήμερον, πρὸς προσβολὴν καὶ καταστροφὴν τῶν παροχθίων Βουλγαρικῶν πόλεων, καὶ τῆς ἀπαγορεύσεως πάσης βοηθείας πρὸς τοὺς Βουλγάρους, προερχομένης ἐκ τῶν πέραν τοῦ ποταμοῦ βαρβάρων φυλῶν, ἀλλὰ κυρίως νὰ μεταβιβάσῃ εἰς τὴν Βουλγαρικὴν ὄχθην τοὺς ἀπὸ τοῦ Βογᾶ ὁδηγουμένους συμμάχους Πατζινάκας. Ὁ στρατὸς ἐπροχώρησε μέχρι Ἀγχιάλου, ἀκολουθήσας μᾶλλον τὴν παραλίαν ὁδὸν πρὸς ἀποφυγὴν τῶν στενωπῶν καὶ τῶν ὀρεινῶν διαβάσεων. Ἐκεῖ παρὰ τὸν μικρὸν ποταμὸν Ἀχελῶον ἢ Ἀχελὸν ἦλθον εἰς ἐπαφὴν μετὰ τῶν Βουλγάρων καὶ τὴν 20ὴν Αὐγούστου τοῦ 917 συνήφθη μάχη κρατερά, ἡ ὁποία ἐν ᾧ ὑπῆρξε νικηφόρος κατ' ἀρχὰς καὶ εἶχε φέρει εἰς ἀδιέξοδον τὸν Συμεών, ἔπειτα ὅλως παραδόξως μετετράπη εἰς δεινὴν ἧτταν καὶ τρομερὰν σφαγὴν τῶν Ἑλληνικῶν στρατευμάτων. Καὶ τίθεται τὸ ἐρώτημα, ποῦ ὀφείλεται τοῦτο; Οἱ Συνεχισταὶ Θεοφάνους (VI, 10, σελ. 389, ἔκδ. Βόννης) γράφουσι τὰ κάτωθι ὀλίγα: «Μηνὶ δὲ Αὐγούστῳ εἰκάδι, ἰνδικτιῶνος ε΄, ὁ πόλε-« μος μεταξὺ Ρωμαίων τε καὶ Βουλγάρων πρὸς τῷ Ἀχελώῳ συγκεκράτηται πο-« ταμῷ· καὶ οἷα τὰ τοῦ Θεοῦ κρίματα, ὡς ἀνεξερεύνητα καὶ ἀνεξιχνίαστα, τρέ-« πονται Ρωμαῖοι παυστρατὶ καὶ γέγονε φυγὴ παντελὴς καὶ φρικώδης ὁλολυ-« γή, τῶν μὲν ὑπ' ἀλλήλων συμπατουμένων, τῶν δὲ ὑπὸ τῶν πολεμίων ἀναι-« ρουμένων, αἵματός τε χύσις οἵα ἐξ αἰῶνος οὐ γέγονεν. ὁ δὲ Λέων ἐν Με-« σημβρίᾳ διεσώθη φυγών.». Οἱ Συμεὼν Μάγιστρος καὶ Γεώργιος Μοναχὸς ἐπαναλαμβάνουσι τὰ αὐτὰ ὡς ἄνω. Ἡ διατύπωσις τῆς ἄνω παραγράφου εἶναι λίαν περίεργος. Οὐδὲν περὶ τῆς διεξαγωγῆς τῆς μάχης, οὐδὲν περὶ τῶν αἰτίων τῆς ἥττης ἀναφέρουσι. Οὐδόλως ἀναφέρουσι πῶς τὰ νικηφόρα τάγματα τῆς Ἀνατολῆς, ὑπὸ πεπειραμένους καὶ ἡρωϊκοὺς ἀρχηγοὺς διελύθησαν ὡς ἱστὸς ἀράχνης ἢ κατεσφάγησαν ὑπὸ τῶν Βουλγάρων. Τὰ πάντα ἐπιρρίπτονται εἰς τὴν θείαν δίκην. Παρὰ τὴν σιωπὴν των ταύτην, περαιτέρω ἀναφέρουσι δι' ὀλίγων τὴν καταδίκην τοῦ Ρωμανοῦ διὰ προδοσίαν, ὡς ἀνωτέρω ἐγράφη. Τὰ πράγματα ὅμως φαίνεται ὅτι ἐξειλίχθησαν κατ' ἄλλον τρόπον, ὡς ὁ σύγχρονος σχεδὸν Λέων ὁ Διάκονος γράφει. Φαίνεται ὅτι ὁ Κων)νος Ζ΄. ὁ Πορφυρογέν-νητος, ὅταν διέταξε τὴν συγγραφὴν τῆς ἱστορίας ταύτης, δὲν ἐπέτρεψε τὴν

ἀναγραφὴν τῶν λεπτομερειῶν καὶ τῶν αἰτίων τῆς ἥττης, δεδομένου ὅτι ὁ κύριος ὑπεύθυνος ταύτης ὑπῆρξεν ὁ πενθερός του καὶ τέως συβασιλεὺς Ρωμανός. Τὸ μόνον τὸ ὁποῖον ἐπέτρεψεν νὰ γραφῇ, εἶναι ἕν μέρος τῶν γεγονότων, τὸ ὁποῖον οἱ Συνεχισταὶ Θεοφάνους (VI, 10, σελ. 389—390) ἀναφέρουσι: «Ἀπε-
« στάλη δὲ καὶ Ρωμανὸς πατρίκιος δρουγγάριος ὢν τῶν πλωΐμων μετὰ παντὸς
« τοῦ στόλου ἐν τῷ Δανουβίῳ ποταμῷ βοηθῆσαι Λέοντι Φωκᾷ· ἀλλὰ καὶ Ἰωάν-
« νης ὁ Βογᾶς καταγαγεῖν Πατζινάγκας, ὡς εἴρηται. κελευσθέντος δὲ τοῦ δρογ-
« γαρίου Ρωμανοῦ τούτους διαπερᾶσαι κατὰ Βουλγάρων ὥστε συμμαχῆσαι
« Λέοντι τῷ Φωκᾷ, Ρωμανοῦ δὲ καὶ Ἰωάννου εἰς ἔριδας καὶ λογομαχίας ἐλ-
« θόντων, ὁρῶντες αὐτοὺς οἱ Πατζινάκαι πρὸς ἀλλήλους διαμαχομένους καὶ
« συστασιάζοντας ὑπεχώρησαν εἰς τὰ ἴδια. Τοῦ πολέμου δὲ τέλος λαβόντος, καὶ
« ὑποστρεφάντων ἐν τῇ πόλει τοῦ τε Ρωμανοῦ καὶ τοῦ Βογᾶ, τὰ καθ' ἑαυτῶν
« ἐκινήθησαν· καὶ εἰς τοσοῦτον κίνδυνον τὸν δρουγγάριον περιέστησαν, ὥστε
« καὶ καταδικάζουσαν ψῆφον ἐξήνεγκαν τῶν ὀφθαλμῶν στερηθῆναι ὡς ἀμε-
« λείᾳ, μᾶλλον δὲ κακουργίᾳ μὴ διαπεράσαντα Πατζινάγκας, ἀλλ' ὑποχωρή-
« σαντα τάχιον καὶ μηδὲ τοὺς φεύγοντας Ρωμαίους ἐν τοῖς πλοίοις ὑποδεξάμε-
« νον. καὶ τοῦτο ἂν ἐπεπόνθει, εἰ μὴ παρὰ Κωνσταντίνου πατρικίου τοῦ Γογγύλη
« καὶ Στεφάνου μαγίστρου, ὡς δυνάμενον παρὰ τῇ Αὐγούστῃ πολλά, τὰ τῆς
« καταδίκης ἀνετράπη». Οἱ Συμεὼν Μάγιστρος καὶ Γεώργιος Μοναχὸς σχεδὸν ἐπαναλαμβάνουσι τὰ αὐτά. Ἐκ τῆς παραθέσεως τοῦ ἄνω χωρίου διαπιστοῦται μία τῶν αἰτιῶν τῆς ἥττης. Ὁ ναύαρχος Ρωμανός, ὄχι μόνον δὲν ἐξετέλεσεν τὰς ἐντολὰς τὰς ὁποίας ἔλαβεν, δηλαδὴ νὰ βοηθήσῃ τὸν ἀρχηγὸν τοῦ στρατοῦ Λέοντα τὸν Φωκᾶν, ἀσφαλῶς δι' ἀποβάσεως καὶ λεηλασίας τῶν παροχθίων πόλεων τῶν Βουλγάρων, ὁπότε θὰ ἐξηνάγκαζε τὸν Συμεὼν νὰ στρέψῃ καὶ πρὸς τὰ ἐκεῖ μέρος τῶν δυνάμεών του, ἀλλ' οὔτε καὶ τὴν δευτέραν ἐντολήν, δηλαδὴ τὴν μεταβίβασιν εἰς Βουλγαρίαν τῶν συμμάχων Πατζινάκων, ἐκ τῆς ἀπέναντι ὄχθης τοῦ Δουνάβεως, ὅπου εἶχον ἀφιχθεῖ ὁδηγούμενοι ὑπὸ τοῦ Βογᾶ, ἀλλὰ περιελθὼν εἰς ἔριδας μετὰ τοῦ Βογᾶ, ἠνάγκασε τούτους διὰ τῆς στάσεως ταύτης νὰ ἀναχωρήσωσιν. Καὶ ὄχι μόνον τὰ ἀνωτέρω, ἀλλὰ χωρὶς λόγον καὶ ἄνευ οὐδεμιᾶς πιέσεως, οἱ Βούλγαροι ἐστερροῦντο στόλου, ἐγκατέλειψε τὴν θέσιν του, καὶ ἔσπευσε πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν, διερχόμενος δὲ ἐξ Ἀγχιάλου, ἠργήθη νὰ παραλάβῃ, ἣ δὲν ἐφρόντισε (ἀπέφυγε) νὰ παραλάβῃ τοὺς φεύγοντας στρατιώτας τοῦ ἡττηθέντος στρατοῦ καὶ διασώσῃ τούτους. Διατί ὅλα ταῦτα; Δι' ἡμᾶς ὅλα ταῦτα ἀποτελοῦν στοιχεῖα προδοσίας κατὰ τῆς Πατρίδος, μὲ μοναδικὸν σκοπὸν νὰ μὴ ἄρῃ δάφνας ὁ ἀντίζηλος Λέων, ἀλλὰ νὰ ἡττηθῇ καὶ νὰ προφθάσῃ οὗτος (ὁ Ρωμανὸς) νὰ καταλάβῃ τὴν βασιλείαν. Τὰ πάντα ἦσαν προσχεδιασμένα, ἀλλὰ ἡ καταστροφὴ ἦτο τόσο μεγάλη, ὥστε παρὰ τὴν προστασίαν δὲν ἠδυνήθη νὰ ἀποφύγῃ τὴν δίκην. Ἡ προδοσία ἀπεδείχθη πλήρως καὶ κατεδικάσθη εἰς τύφλωσιν. Οἱ συνεταῖροι εἰς τὴν συνωμοσίαν ἠγρύπνουν, καὶ μάλιστα συνεταῖροι τὰ μάλα ἰσχύοντες παρὰ τῇ βασιλίσσῃ Ζωῇ, καὶ τῇ ἐπεμβάσει αὐτῶν ἡ καταδικα-

στική ἀπόφασις ἠκυρώθη. Τὸ ὅτι ἡ φυγὴ τοῦ Ρωμανοῦ ἦτο προσχεδιασμένη, ὡς καὶ ὁ σκοπὸς αὐτῆς γνωστός, ἀποδεικνύεται καὶ ἐκ τοῦ ὅτι ἐφρόντισε νὰ γνωστοποιήσῃ, δι' ἑνὸς τῶν μεμυημένων «ὑπασπιστῶν» τοῦ Λέοντος, κατὰ τὴν ὥραν τῆς μάχης τὸν Λέοντα Φωκᾶν, περὶ τῆς φυγῆς τοῦ Ρωμανοῦ, καὶ ὁ ὁποῖος Λέων ὑπὸ τὸ κράτος καὶ μόνον τῆς σκέψεως ὅτι θὰ ἐπρολάμβανε τοῦτον ὁ ἀντίζηλος Ρωμανὸς καὶ θὰ κατελάμβανε τὴν βασιλείαν, ἐγκατέλειψε τὴν μάχην καὶ ἐστράφη πρὸς τὰ ὀπίσω, ὁ μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης νικητής. Πρὸς πιστοποίησιν τῶν ἀνωτέρω θὰ ἀναφέρωμεν ὅσα ὁ ἱστορικὸς τοῦ Βυζαντίου Λέων ὁ Διάκονος (10) γράφει: (Ἱστορία VII, ζ'. σελ. 122 κ. ἑξ. ἔκδ. Βόννης) «Ἄρτι τοῦ αὐτοκρά-
« τορος Λέοντος φθινάδι νόσῳ τῶν ἔνθεν μεταστάντος, καὶ Ἀλεξάνδρου τοῦ
« αὐτοῦ συναίμου, κατόπιν ἐκείνῳ συναπελθόντος, τῆς δὲ Ρωμαϊκῆς ἀρχῆς πρός
« τε Κωνσταντίνου, τοῦ τιθηνουμένου παιδὸς αὐτοῦ, καὶ τῆς Αὐγούστης Ζωῆς,
« ἐπισφαλῶς φερομμένης, Συμεών, ὁ τῶν Μυσῶν (Βουλγάρων) ἀρχηγός, ἀνὴρ
« τολμητίας καὶ θερμουργὸς τὰ πολεμικά, πάλαι σφαδάζων καὶ τὴν κατὰ Ρω-
« μαίων μάχην ὠδίνων, εὐκαιρίας δραξάμενος, λεηλατῶν οὐκ ἀνίη Μακεδο-
« νίαν (11) καὶ Θράκην· εἰς ἀπόνοιάν τε τὴν Σκυθικὴν καὶ συνήθη ἐπαρθείς,
« αὐτοκράτορα ἑαυτὸν ἀνακηρύττειν Ῥωμαίοις ἐκέλευεν. οἱ δέ, τὴν ὑπαιθρον
« ἀλαζονείαν καὶ ὕβριν τοῦ Σκύθου μὴ φέροντες, τὰ ὅπλα κινεῖν κατ' αὐτοῦ
« ἔγνωσαν. καὶ δὴ Λέοντα τὸν Φωκᾶν, ἀνδρείᾳ καὶ τροπαίοις τηνικαῦτα τῶν
« λοιπῶν στρατηγῶν ὑπερφέροντα, ἀρχηγὸν τῆς στρατιᾶς προστησάμενοι καὶ
« Δομέστικον τῶν σχολῶν ἀνειπόντες· Ρωμανὸν δέ, τῶν ἐμπύρων νεῶν προ-
« χειρισάμενοι ναύαρχον (Δρουγγάριον τῶν πλωΐμων τὸν εἰς τὴν τοιαύτην ἀ-
« φιγμένον ἀρχὴν ὀνομάζουσι)· τὸν μὲν ἐκ γῆς, τὸν δὲ ἐκ θαλάσσης, Μυσοῖς
« ἐπιτίθεσθαι προὔπεμψαν. περαιωθέντα δὲ τὸν Λέοντα καὶ τὴν Μυσίαν κατειλη-
« φότα φασὶ ἐκτόπως διαγωνίσασθαι, καὶ ἀναρίθμητα πλήθη κατακόψαι τῶν
« δυσμενῶν, ὡς τὸν Συμεὼν εἰς ἀπορίαν συνελαθῆναι δεινήν, καὶ ἀμηχανεῖν
« ὅ,τι καὶ δράσῃ, καὶ ὅπως ἐκφύγῃ οὕτω θρασὺν ἄνδρα καὶ ἀκαταγώνιστον.
« ἤδη δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἀπειρηκότων Μυσῶν καὶ πρὸς φυγαδείαν τρεπομένων,
« ἀγγελίαν πρός τινας λέγεται τῶν ὑπασπιστῶν ἀνενεχθῆναι τῷ Λέοντι, ὡς ὁ
« Δρουγκάριος Ῥωμανὸς αὐτοῖς ἱστίοις ἀπάρας, κατὰ πρύμναν ἱσταμένου τοῦ
« πνεύματος, ἔρωτι τυραννίδος ἀποπλέει εἰς τὸ Βυζάντιον. τὸν δέ, τῷ ἀπαισίῳ
« τῆς ἀγγελίας περιαλγήσαντα, διαλῦσαί τε τὸν συνασπισμόν, καί, νῶτα τοῖς

10) Ὁ Λεὼν ὁ Διάκονος ἐγεννήθη ἐν Κωνσταντινουπόλει τὸ 950 μ.Χ., ἤτοι μόλις 33 ἔτη μετὰ τὴν μάχην ταύτην, ἔλαβε μέρος εἰς τὴν 1ην ἐκστρατείαν τοῦ Βασιλείου τοῦ Βουλγαροκτόνου πρὸς Σόφιαν τὸ 986 καὶ κατὰ τὸ 990 συνέγραψε τὴν πολύτιμον ἱστορίαν του, περιέχουσαν τὰ γεγονότα ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Κωνσταντίνου Ζ'. (599) μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ Ἰωάννου Τσιμισκῆ (976 μ.Χ.).

11) Μακεδονία ἐνταῦθα εἶναι τὸ θέμα τῆς ἐπὶ Θράκην Μακεδονίας μὲ πρωτεύουσαν τὴν Ἀδριανούπολιν. Οὐδεμία σχέσις ὑπάρχει, ἀπὸ ἀπόψεως χώρου μὲ τὴν κυρίως Μακεδονίαν τοῦ Φιλίππου καὶ Ἀλεξάνδρου.

« Μυσοὶς δόντα, ἐπείγεσθαι πρὸς τὴν βασιλεύουσαν, εἴ πως τὸν τοῦ Ῥωμανοῦ « προτερήσοι ἐπίπλουν, καὶ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἡγεμονίας ἐγκρατὴς γένοιτο. τὸν « δὲ Συμεών, τὴν ἀπροφάσιστον καὶ ἀλλόκοτον ἰδόντα Ῥωμαίων φυγήν, ἐνδοι- « άσαι μὲν ἐς τὸ παραυτίκα μή τι σκαιωρούμενον εἴη, καὶ ὅλεθρος Μυσοῖς ἐπι- « σπομένοις ἐγγένηται· μαθόντα δὲ ἀνὰ κράτος φεύγειν αὐτούς, ἕπεσθαί τε, καὶ « ἄπειρα πλήθη συγκόψαι ἀνηλεῶς. καὶ νῦν ἐστὶν ὁρᾶν εἰσέτι σωρείας ὀστῶν « παρὰ τὴν Ἀγχίαλον, καθ' ἣν ἀκλεῶς συνεκόπη τότε φεῦγον τῶν Ῥωμαίων τὸ « στράτευμα». Ἰδοὺ ποία εἶναι ἡ αἰτία τῆς δεινῆς αὐτῆς ἥττης ἢ μᾶλλον τῆς προδοσίας καὶ τῆς ἐκουσίας σφαγῆς τοῦ στρατοῦ , ὑπὸ τῶν ἀρχηγῶν αὐτοῦ, διὰ τῆς χειρὸς τῶν Βουλγάρων τοῦ Συμεών. Ἰδοὺ ποία εἶναι ἡ αἰτία τῆς ἀνελπίστου νίκης ταύτης τῶν Βουλγάρων, τὴν ὁποίαν ἀποσιωποῦν οἱ κατ' ἐντολὴν τοῦ αὐτοκράτορος Κων)νου τοῦ Ζ'. γράψαντες, Συνεχισταὶ Θεοφάνους, τὴν ἱστορίαν τῆς ἐποχῆς ταύτης, ὡς ὁμοίως ἀποσιωποῦν ταύτην οἱ Βούλγαροι καὶ Σλαῦοι συγγραφεῖς μηδὲ τοῦ VASILIEV ἐξαιρουμένου. Ὁ VASILIEV γράφει τὰ ἑξῆς: «Ὁ Βουλγαρικὸς στρατὸς ἐνίκησεν εἰς ἀρκετὰς μάχας τοὺς Ἕλληνας, « τῶν ὁποίων αἱ ἀπώλειαι ὑπῆρξαν πολὺ μεγάλαι κυρίως τὸ 917, ὅταν ὁ στρα- « τὸς τοῦ Βυζαντίου ἐξεμηδενίσθη εἰς τὸν Ἀχελῶον ποταμόν, πλησίον τῆς Ἀγχι- « άλου (εἰς τὴν Θράκην). Ὁ ἱστορικὸς Λέων ὁ Διάκονος ἐπεσκέφθη εἰς τὰ « τέλη τοῦ δεκάτου αἰῶνος τὸν τρόπον τῆς μάχης καὶ ἔγραψε τὰ ἑξῆς: «καὶ νῦν « ἐστίν ὁρᾶν εἰσέτι σωρείας ὀστῶν παρὰ τὴν Ἀγχίαλον, καθ' ἣν ἀκλεῶς συνε- « κόπη τότε φεῦγον τῶν Ῥωμαίων τὸ στράτευμα». Βλέπομεν ἐνταῦθα τὸν VASILIEV μνημονεύοντα τὰ ἀποτελέσματα τῆς μάχης, ὡς ὁ Λέων ὁ Διάκονος τὰ ἀναφέρει, ἀλλὰ δὲν βλέπομεν καμμίαν ἐξήγησιν τῆς ἀπροόπτου αὐτῆς νίκης τῶν Βουλγάρων καὶ καταστροφῆς τῶν Ἑλλήνων, ἐξήγησιν τὴν ὁποίαν δίδει ὁ Λέων ὁ Διάκονος τὸν ὁποῖον μνημονεύει οὗτος. Δὲν δίδει καμμίαν ἐξήγησιν διότι τοῦτο δὲν συμφέρει εἰς τοὺς Βουλγάρους καὶ Σλάβους, διότι τὴν νίκην τὴν θεωροῦν ὡς φυσικὸν ἀποτέλεσμα τῶν πολεμικῶν ἱκανοτήτων τῶν Βουλγάρων καὶ τοῦ Συμεών, καὶ ὄχι ἀποτέλεσμα τῆς προδοσίας τῶν ἡγητόρων τοῦ στρατοῦ καὶ τοῦ στόλου τῶν Ἑλλήνων, οἱ ὁποῖοι ἐκ τῆς σπουδαρχίας καὶ τῆς ἀμοιβαίας ἀντιζηλίας ὁρμώμενοι, ἐθυσίασαν τὰ τέκνα τῆς πατρίδος καὶ ἔδωσαν τὴν νίκην εἰς τὸν ἐχθρόν, ἀδιαφοροῦντες διὰ τοῦτο, ἀρκεῖ νὰ ἤρχοντο πρῶτοι ἀδιαφόρως νικηταὶ ἢ ἡττημένοι εἰς τὴν Κων)πολιν, διὰ νὰ ἁρπάσωσι τὴν ἀρχήν, ἐκδιώκοντες τὸν μικρὸν βασιλέα. Τὰ ἀνωτέρω ἀναφερθέντα καὶ δικαστικῶς τότε πιστοποιηθέντα, ὡς πρὸς τὸν Ρωμανόν, καὶ ἡ μετέπειτα πολιτικὴ αὐτοῦ, ἡ ὁποία κατέληξε, χάρις εἰς τὴν ἱκανότητα τῆς ὑποστηριζούσης αὐτὸν φατρίας, εἰς τὴν ἀναβίβασιν αὐτοῦ καὶ τῆς οἰκογενείας του εἰς τὸν θρόνον τοῦ Βυζαντίου, ἀποτελοῦν πλήρη ἀπόδειξιν τῆς προδοσίας αὐτοῦ καὶ τῶν περὶ αὐτόν. Οὕτω ἀπαλλάσσομεν τῆς εὐθύνης τὸν Λέοντα Φωκᾶν, ὁ ὁποῖος νικητὴς ὤν, ἔδωκε τὴν τελευταίαν στιγμήν, ὡς ὁ Λέων ὁ Διάκονος ἀναφέρει, τὴν νίκην εἰς τοὺς Βουλγάρους τοῦ Συμεών, οἱ ὁποῖοι δὲν ἐπίστευον εἰς τοὺς ὀφθαλμούς των, καὶ ἐθεώ-

ρησαν ὡς παγίδα τὴν διαταχθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Λέοντος ὑποχώρησιν, καθ' ἣν στιγμὴν ἦσαν ἕτοιμοι νὰ τραπῶσιν εἰς φυγήν, «ὡς τὸν Συμεὼν εἰς ἀπορίαν συνελαθῆναι δεινήν, καὶ ἀμηχανεῖν ὅ,τι καὶ δράσῃ, καὶ ὅπως ἐκφύγῃ οὕτω ἄνδρα θρασὺν καὶ ἀκαταγώνιστον. ἤδη δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἀπειρηκότων Μυσῶν καὶ πρὸς φυγαδείαν τρεπομένων, ἀγγελίαν...». γράφει Λέων ὁ Διάκονος, διὰ νὰ συνεχίσῃ περαιτέρω καὶ μᾶς ἀπακαλύψῃ ρητῶς πῶς ὁ Λέων ὁ Φωκᾶς ἔδωκε τὴν νίκην εἰς τοὺς Βουλγάρους γράφων: «Τὸν δὲ (Λέοντα), τῷ ἀπαισίῳ τῆς ἀγγελίας περιαλγήσαντα, διαλῦσαι τε τὸν συναγερμόν, καί, νῶτα τοῖς Μυσοῖς δόντα, ἐπείγεσθαι πρὸς τὴν βασιλεύουσαν, εἴ πως τὸν τοῦ Ρωμανοῦ πρωτερήσοι ἐπίπλουν, καὶ τῆς Ρωμαϊκῆς ἡγεμονίας ἐγκρατὴς γένοιτο».

Πάντοτε δυστυχῶς, τὰ αὐτὰ αἴτια μὲ τὰ αὐτὰ ἀποτελέσματα, ἐμφανίζονται εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Ἑλλάδος, πάντοτε ἄνευ ἐξαιρέσεως καταστροφικά. Ὅσάκις προῒσταντο τῶν Ἑλλήνων, βασιλεῖς ἢ ὑπεύθυνοι ἀρχηγοί, ἰσχυροί, οἱ Ἕλληνες ὑπῆρξαν ἀκαταγώνιστοι. Ὅταν ὅμως τὰ ἀνωτέρω δὲν ὑφίσταντο ,ἡ σπουδαρχία, ἡ ἀντιζηλία καὶ ἡ ἐξ αὐτῶν ἔρις, ἐπέφερον πάντοτε τὴν καταστροφήν.

Ἀθῆναι 10 Ἰανουαρίου 1960
Δημ. Δ. Ζάγκλης
Ὑποστράτηγος ἐ.ἀ.

ΑΝΤΩΝΙΟΥ Β. ΚΑΨΗ
Θρακολόγου

ΑΙΜΟΣ ΑΝΤΙ ΤΟΥ ΕΣΦΑΛΜΕΝΟΥ «ΜΠΑΛΚΑΝ»

Δὲν εἶναι ὀρθὸν ν' ἀντικατασταθῇ τὸ ὄνομα ΑΙΜΟΣ μὲ τὸ «ΜΠΑΛΚΑΝ» (BALKAN).

JOVAN CVIJIC (1918)

«ΜΠΑΛΚΑΝ», σημαίνει «δουνὸ» εἰς τὴν τουρκικὴν

Ἰ. Χλωροῦ (Λεξικὸν Τουρκοελληνικὸν 1890)

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Εἶναι γνωστὸν ὅτι ἕνα ἀπὸ τὰ γεωγραφικὰ διαμερίσματα ποὺ συνετέλεσε σημαντικὰ εἰς τὴν ἀναγέννησιν τῆς Εὐρώπης καὶ τοῦ συγχρόνου πολιτισμοῦ εἶναι ἀναμφισβητήτως ἡ νοτιωτέρα τοῦ Δουνάβεως (ἢ Ἴστρου) ποταμοῦ, Χερσόνησος ταῦ Αἵμου (ἀπὸ τὸ ὄρος), ἢ Ἑλληνικὴ Χερσόνησος (ἀπὸ τὸν πολιτισμὸν ποὺ ἀνεπτύχθη εἰς τὸν χῶρον αὐτόν).

Ἀπὸ τῆς πτώσεως τῆς Ἑλληνικῆς Αὐτοκρατορίας τοῦ Βυζαντίου (1453) ἡ Χερσόνησος αὐτὴ παρέμεινε ἐπὶ 400 χρόνια περίπου κάτω ἀπὸ τὸν Τουρκικὸ ζυγὸ καὶ ἡ Ἑλληνικὴ Ἐπανάστασις τοῦ 1821 μὲ τοὺς ἀγῶνας καὶ τὰς θυσίας τῶν ἀγωνιστῶν της δὲν κατώρθωσε νὰ ἀξιοποιηθῇ εἰς τὸ σύνολόν της, διότι ἡ διεθνὴς σκοπιμότης τῶν δῆθεν «Προστατίδων» μεγάλων δυνάμεων πρὸς τὸν «Μεγάλον Ἄρρωστο» (τὴν ὀθωμανικὴν αὐτοκρατορίαν) δὲν ἐπέτρεψεν εἰς τὸν ἀλύτρωτον ἑλληνισμὸν ν' ἀποκτήσῃ συνολικῶς τὸν ἐνιαῖον ἐθνικόν του χῶρον καὶ νὰ διατηρήσῃ τὰς παραδόσεις του.

Συνέπεια τούτου ὑπῆρξε καὶ ἡ προσπάθεια τῶν διαφόρων κατακτητῶν τῶν ἀλυτρώτων αὐτῶν περιοχῶν τῆς Ἑλληνικῆς Χερσονήσου νὰ ἐκδιώξουν τοὺς αὐτόχθονας ὑποδούλους Ἕλληνας, ἀλλὰ ταυτοχρόνως νὰ ἐξαλείψουν καὶ κάθε ἴχνος ποὺ θὰ ὑπενθύμιζε τὴν ἱστορικήν των ὑπόστασιν.

Βεβαίως εἰς τὰς ἐθνολογικὰς μεταβολὰς τῶν λαῶν παρατηρεῖται τὸ φαινόμενον διατηρήσεως ἀπὸ τοὺς κατακτητὰς τοπωνυμιῶν τοῦ προκατόχου λαοῦ π.χ. οἱ Ἰταλοὶ διετήρησαν τὰ προϊταλικὰ ἐτρουσκικὰ τοπωνύμια τῆς χώρας των καὶ οἱ Τοῦρκοι τὰ Ἑλληνικὰ τοπωνύμια τῆς Ἰωνίας (Μ. Ἀσίας) μὲ μικρὰς προσαρμογὰς εἰς τὴν γλῶσσαν των: π.χ. τὴν «βασιλεύουσαν» τοῦ ἐκχριστιανισμένου

ἑλληνικοῦ Κράτους τοῦ Βυζαντίου, τὸ εἰς τὴν Πόλιν, τὸ μετέτρεψαν εἰς «Ἰσταμπούλ» τὸ εἰς Ἀμισὸν εἰς «Σαμσοῦν», τὸ εἰς Κῶ (τῆς Δωδεκανήσου) εἰς «Ἰστάνκοϊ», τὸ Σμύρνην εἰς «Ἰσμίρ», τὸ Ἰκόνιον εἰς «Κόνια», τὸ Προῦσα εἰς «Μποῦρσα», τὸ Σεβάστεια εἰς «Σιβάς», τὸ Ἄγκυρα εἰς «Ἄγκαρα», τὸ Τραπεζοῦς εἰς «Τραβζόν», τὸ Κερασοῦς εἰς «Τσιρέσουμ» καὶ τὸ εἰς τὴν Ἀδριανού (πολιν) εἰς «Ἐντιρνέ», τὸ ἀκρωτήριον Αἱμόνιον (ἀπὸ τὸ Αἷμος) εἰς «Ἐμινὲ» κλπ.

Ἀλλὰ παράλληλα μὲ τὴν προσπάθειαν αὐτὴν ἀναπροσαρμογῆς εἰς τὴν γλῶσσαν τῶν κατακτητῶν τῶν διαφόρων ἑλληνικῶν τοπωνυμιῶν ὑπῆρξε καὶ ἡ προσπάθειά των νὰ ἐξαφανίσουν τελείως τὰ ὀνόματα πολλῶν πόλεων, κωμοπόλεων, τοποθεσιῶν, ποταμῶν, ὀρέων κλπ., ὥστε μὲ τὴν ἀλλαγὴ τῆς ἀρχικῆς των ἑλληνικῆς ὀνομασίας ποὺ ἐκληρονόμησαν νὰ λησμονηθῆ καὶ τελικὰ νὰ ἐξαφανισθῆ κάθε ἴχνος τῆς ἱστορικῆς των προελεύσεως.

Μὲ αὐτὰς τὰς προϋποθέσεις παρατηροῦμεν ἀκόμα καὶ σήμερα τελείως ἀλλοιωμένας ἀπὸ τοὺς Τούρκους τὰς ἀρχαίας ὀνομασίας τῶν πόλεων τῆς νοτιωτέρας τοῦ Αἵμου Χερσονήσου, ὅπως τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν πόλιν Βουρτιδιζὸν (μετέπειτα 40 Ἐκκλησίας) νὰ ἐκβαρβαρίζεται εἰς τὴν τουρκικὴν «Κυρ - Κλισὲ» (δηλ. ἐκκλησία τῆς ἐξοχῆς), τὴν ἀρχαίαν Βεργούλη (μετέπειτα Ἀρκαδιούπολιν) εἰς «Λουλὲ Μπουργκάς», τὴν πόλιν Ἀθύρα εἰς «Μπουγιοὺκ Τσεκμετζέ», τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν ἀποικία τῶν Σαμίων, τὴν Βισάνθη (μετέπειτα Ραιδεστὸ) εἰς «Τεκφὺρ ντάγ» ἢ «Τεκὶρ ντάγ» κλπ.

Διὰ τὸν ἴδιο λόγο, νὰ ἐξαφανισθῆ δηλ. ἡ ἀρχικὴ ὀνομασία τῶν ἑλληνικῶν πόλεων, ἤλλαξαν καὶ οἱ Βούλγαροι τὰ ὀνόματα τῶν ἀρχαίων πόλεων Ἀγχιάλου (ἀποικίας Μιλησίων εἰς τὸν Εὔξεινον Πόντον) εἰς Πομόριε (εἰς τὴν βουλγαρικὴν σημαίνει κοντὰ εἰς τὴν θάλασσαν), τὴν βυζαντινὴν πόλιν Βερόην εἰς Στάρα Ζαγορὰ (ζαγορὰ εἰς τὴν βουλγαρικὴν σημαίνει «πίσω ἀπὸ τὸ ὄρος», ὅπου οἱ Βούλγαροι ἀπὸ τὴν παραδουνάβειον περιοχὴν ἐχαρακτήριζον «ζαγορά», ὅ,τι εὑρίσκετο πίσω ἀπὸ τὴν ὀροσειρὰν τοῦ Αἵμου), τὸ ἑλληνικὸν ἐμπορικὸν κέντρον Πίζον εἰς «Δημητρίεβο», τὴν ἀρχαίαν πόλιν Ἄρζο εἰς «Καλουγέροβο», τὴν Παρεμβολὴν εἰς «Βελόζεμ», τὴν ἀρχαίαν Μεσημβρίαν (ἀποικίαν τῶν Βυζαντίων ἀπὸ τὸν 5ον αἰ. π.Χ.) εἰς «Νεσέμπερ», τὴν ἔπαλξιν τοῦ ἑλληνισμοῦ Στενήμαχο εἰς «Ἀσενοβγκράδ», τὴν πόλιν ποὺ ἵδρυσε ὁ πατέρας τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου Φίλιππος ὁ Β΄., τὴν Φιλιππούπολιν εἰς «Πλόβντιβ», τὴν Σήλυμνον εἰς «Σλίβεν» κ.ο.κ.

Τὰς τουρκικὰς ὀνομασίας «Τατὰρ Μπαζαρτζὶκ» (ἀρχαίαν θρακικὴν Βησαπάραν) καὶ Καζανλὶκ (ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν Παυτάλιαν) καθὼς καὶ τὴν ρωμαϊκὴν ὀνομασίαν τῆς Δεβελτοῦ (εἰς τὸν Εὔξεινον Πόντον), οἱ Βούλγαροι τὰς διετήρησαν εἰς τὰ γεωγραφικά των τοπωνύμια.

Εἰς τὴν Βόρειον Μακεδονίαν (Μακεδονία τῶν Σκοπίων, ὅπως τὴν ὀνομάζουν οἱ Γιουγκοσλάβοι), ἡ ἀρχαία ἑλληνικὴ πρωτεύουσα τῆς Παιονίας, ἡ Βυ-

λαζώρα μετὰ τὸν 14ον αἰ. ἐκαλεῖτο ἀπὸ τοὺς Τούρκους κατακτητάς της «Κιουπρουλοῦ», οἱ δὲ Γιουγκοσλάβοι τῆς ἔδωσαν τὴν ὀνομασίαν «Τίτο Βέλες» (πρὸς τιμὴν τοῦ Τίτο καὶ ἀπὸ τὸ ὄνομα Βελεσσᾶ), ἡ ἀρχαία ἑλληνικὴ πόλις Ἡράκλεια τῆς Λυγκιστίδος, μετὰ τὴν τουρκικὴν κατάκτησίν της (1382) ἐκαλεῖτο Μοναστήριον καὶ οἱ Γιουγκοσλάβοι τῆς ἔδωσαν τὸ ὄνομα Βιτόλια, ἡ ἀρχαία ρωμαϊκὴ καὶ βυζαντινὴ πόλις Θεράνδα ὀνομάζεται ἀπὸ τοὺς Γιουγκοσλάβους «Πρίζρεν» κ.ο.κ.

Ἀπὸ τὰ ὀνόματα τῶν ὑδρωνυμίων (ποταμῶν, λιμνῶν) σημειώνεται: ὁ ἐκβαρβαρισμὸς τοῦ ποταμοῦ τῆς ἑλληνικῆς μυθολογίας, τοῦ Ἔβρου εἰς τὴν Θράκην (τοῦ ἀρχαίου πιθανῶς ἑλληνοθρακικοῦ ὀνόματος Μάριτσος ἢ Μάρις) εἰς «Μαρίτζα» (ὁ βυζαντινὸς χρονογράφος γράφει ὅτι: «ὃν καὶ Μαρίτσαν ὁ χυδαῖος κατονομάζει λαός»), τοῦ Νέστου ποταμοῦ εἰς τὸ τουρκικὸν «Καρασοῦ», καὶ εἰς τὸ βουλγαρικὸν «Μέσια», τοῦ Ἄρζου ποταμοῦ εἰς «Καρὰ Μπουρνὰρ» ἢ «Καρὰ Καλντερίμ», ὁ Μέλας ποταμὸς μετωνομάσθη ἀπὸ τοὺς Τούρκους εἰς «Καβάτ», ὁ ποταμὸς καὶ ὁ κόλπος τῶν Ἀθύρων (εἰς τὴν Μαύρην θάλασσαν) εἰς «Μπουγιοὺκ Τσεκμετζέ», τὸ στενὸ τοῦ Βοσπόρου εἰς «Μπουγάζ», τὰ στενὰ τοῦ Ἀξιοῦ (Σιδηραῖ Πύλαι) εἰς «Ντεμὶρ Καπού», ὁ Ἀξιὸς ποταμὸς μετωνομάσθη ἀπὸ τοὺς σλάβους εἰς «Βαρντὰρ» κλπ.

Ἀπὸ τὰ ὀνόματα τῶν βουνῶν, τῶν «ὀρεονυμίων», τὸ ὄρος τῆς ἑλληνικῆς μυθολογίας, ἡ Ροδόπη (σύζυγος τοῦ Αἵμου καὶ κοιτὶς τῶν ὀρφικῶν) ἐκβαρβαρίσθη ἀπὸ τοὺς Τούρκους εἰς «Ντεσπὸτ ντὰγκ» (τὴν τουρκικὴν αὐτὴν ὀνομασίαν διετήρησαν καὶ οἱ Βούλγαροι), τὸ ἀρχαῖον ἑλληνικὸν ὄνομα τοῦ ὄρους Σκόμβρος ἢ Σκόμιον (Β.Δ. τῆς Ροδόπης) ἠλλοιώθη ἀπὸ τοὺς Βουλγάρους εἰς «Ρίλα» καὶ ἡ ὑψηλοτέρα του κορυφὴ (2925 μ. ὕψος), ὁ ἀρχαῖος Δοῦναξ (τοῦ Στράβωνος Δ. 209) μετεγλωττίσθη ἀπὸ τοὺς Τούρκους εἰς «Μουσαλᾶ» καὶ ἡ ὀνομασία αὐτὴ διετηρήθη καὶ ἀπὸ τοὺς Βουλγάρους, τὸ ἀρχαῖον ὄρος Κερκίνη μετεβλήθη εἰς «Μπέλες» καὶ «Μπελάσιτσα», ὁ ἀρχαῖος Ὄρβηλος εἰς τὴν Μακεδονίαν (ὀροσειρὰ μεταξὺ Στρυμόνος - Νέστου) μετεβλήθη εἰς «Περὶμ» ἢ «Περὶν ντὰγκ» καὶ τὸ ὄρος τοῦ ἀρχαίου Σκάρδου μετεβλήθη ἀπὸ τοὺς Σέρβους εἰς «Σὰρ Πλάνινα» κλπ.

Δὲν θὰ ἐπεκταθῶμεν περισσότερον κατονομάζοντες καὶ τὰ τόσα ἄλλα ἑλληνικὰ τοπωνύμια ποὺ ἐξεβαρβαρίσθησαν εἰς τὴν νοτιωτέραν τοῦ Δουνάβεως ἢ τοῦ Αἵμου Χερσόνησον, διότι αὐτὸ θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ἀποτελέσῃ θέμα ἰδιαιτέρας ἐπισταμένης καὶ ἐξονυχιστικῆς εὐρυτέρας ἐρεύνης καὶ μελέτης.

Καὶ μόνον ἀπὸ τὴν συνοπτικὴν αὐτὴν ἀνασκόπησιν καὶ τὸν τρόπον ἀλλοιώσεως τῆς ἀρχικῆς ὀνομασίας τῶν διαφόρων ἑλληνικῶν τοπωνυμίων (πόλεων, κωμοπόλεων, ποταμῶν, παραποτάμων, κόλπων, λιμνῶν, ἀκρωτηρίων κλπ.) καταφαίνεται σαφῶς ἡ προσπάθεια ἐξαφανίσεως τῆς ἱστορικῆς προελεύσεως τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν ὀνομάτων, τῶν τοπωνυμίων τῆς νοτιωτέρας τοῦ Δουνάβεως ἢ Αἵμου Χερσονήσου, ὥστε νὰ δημιουργηθῇ τεχνητὴ σύγχυσις εἰς τὸν γεωγραφι-

κὸν αὐτὸν χῶρον ποὺ θὰ καλύψῃ τὴν ἔλλειψιν ἱστορικῶν προϋποθέσεων τῶν κατακτητῶν.

Τὸ ὄρος ὅμως ποὺ ἐδημιούργησε τὴν μεγαλυτέραν σύγχυσιν καὶ πλάνην ἀπὸ ὅλα τὰ ὀρεωνύμια τῆς νοτιωτέρας τοῦ Δουνάβεως ἢ κυρίως τῆς Χερσονήσου τοῦ Αἵμου εἶναι τὸ ὁμώνυμον ὄρος Α ἷ μ ο ς.

Ἡ ὀνομασία τῶν ὀροσειρῶν τοῦ Αἵμου ποὺ ἀρχίζουν ἀπὸ τὴν κοιλάδα τοῦ ἀρχαίου ποταμοῦ Κιάμβρου, ταῦ σημερινοῦ Τιμὸκ καὶ σχηματίζουν εἰς τὸ δυτικόν τους τμῆμα τόξον μὲ νοτιοανατολικὴν κατεύθυνσιν πρὸς ἀνατολὰς μέχρι τοῦ Αἱμονίου ἀκρωτηρίου εἰς τὸν Εὔξεινον Πόντον, εἶχαν καὶ ἔχουν γενικωτέραν γεωγραφικὴν σημασίαν, ἐφ' ὅσον τὸ ὄρος Αἷμος σχετίζεται καὶ μὲ τὴν ὀνομασίαν ὁλοκλήρου τῆς Χερσονήσου, ὅπου δεσπόζει.

Τὸ κυρίαρχον αὐτὸ ὄρος ἐπὶ τῆς νοτιοανατολικῆς Χερσονήσου τῆς Εὐρώπης, ἀφοῦ διατηροῦσε ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας τὴν ἀρχικὴν γεωγραφικήν του ὀνομασίαν ΑΙΜΟΣ, κατὰ τὸν περασμένο αἰῶνα οἱ κατακτηταί του ἀπὸ ἀμάθειαν ἠγνόησαν τὸ πραγματικόν του ὄνομα καὶ τοῦ ἔδωσαν τὸ ἐσφαλμένο καὶ βάρβαρο ὄνομα «Μπαλκάν», ὅπως θ' ἀντιληφθῇ τοῦτο καὶ ὁ ἀναγνώστης ἀμέσως ἀπὸ τὰ ἑπόμενα.

Α Ι Μ Ο Σ ΑΝΤΙ ΤΟΥ ΕΣΦΑΛΜΕΝΟΥ «ΜΠΑΛΚΑΝ»

Ὁ γεωγραφικὸς ὅρος «Μπαλκὰν» ἢ «Μπαλκάνια» καὶ «Μπαλκανικὴ» Χερσόνησος ποὺ χαρακτηρίζει τὴν νοτιωτέραν τοῦ Δουνάβεως Χερσόνησον, προέρχεται ἀπὸ τὸ τουρκικὸ «Μπαλκάν», ποὺ σημαίνει «βουνὸ» («μπαλκὰν» = σειρὰ μεγάλων δασωδῶν ὀρέων καὶ «μπαλκὰν» λὴκ εἶναι ἐπίθετον καὶ σημαίνει τόπος ὀρεινός, δασώδης) (1).

Οἱ Τοῦρκοι εἶχαν δώσει τὸ ὄνομα αὐτὸ στὸν Ἀνατολικὸν ἢ Μικρὸν Αἷμο πρὸς τὸν Εὔξεινον ποὺ εἶχε τὸ πιὸ χαμηλὸ ὑψόμετρο (2).

Ὁ γεωγράφος Σβίτζιχ ἀναφέρει ὅτι εἶναι πολὺ πιθανὸν τὸν γεωγραφικὸν αὐτὸν ὅρον «μπαλκὰν» νὰ εἶχαν ἀκούσει, κατὰ τὴν περίοδο τῆς τουρκοκρατίας, διάφοροι εὐρωπαῖοι ταξιδιῶται καὶ ἐρευνηταὶ ἀπὸ τοὺς Τούρκους συνοδούς των (ἀγωγιάτας των) ποὺ ἀπὸ ἀμάθειαν, ὅταν δὲν ἐγνώριζαν τὸ πραγματικὸ ὄνομα ἑνὸς βουνοῦ, ἔδιδαν εἰς κάθε βουνὸ τὸ ὄνομα «μπαλκάν» (3).

Εἰς αὐτὴν τὴν ἄγνοιαν καὶ ἀμάθειαν τῶν Τούρκων βασίσθηκαν μὲ κάποιαν ἀφέλειαν ὁ Ἀμὶ Μπουὲ καὶ ἄλλοι ἐξερευνηταὶ διὰ νὰ γενικεύσουν τὴν λανθασμένην καὶ ἐκβαρβαρισμένην αὐτὴν ὀνομασίαν «Μπαλκὰν» (= βουνὸ) εἰς ὅλην τὴν ὑπόλοιπον ὀροσειρὰν τοῦ Αἵμου, εἰς τὸν κεντρικὸν καὶ Δυτικὸν Αἷμον.

Περιγράφων τὰς ὀροσειρὰς τοῦ Αἵμου ὁ Ἀμὶ Μπουέ, ἀναφέρει ὅτι ἡ ὀνομασία τοῦ Μεγάλου Βουνοῦ («Μπαλκὰν») ἢ εἰς τὴν τουρκικὴν «Κοτζᾶ Μπαλκὰν» (= Ἀρχαῖο Βουνὸ) περιορίζεται εἰς τὸ δυτικὸν τμῆμα τοῦ Αἵμου, δυτικῶς τῆς Σίπκας (4).

Ἄλλη ἀφορμὴ ἀλλοιώσεως τοῦ γεωγραφικοῦ ὄρου Αἷμος εἰς τὸ ἐκβαρβαρισμένο οὐσιαστικὸ ὄνομα «Μπαλκὰν» (βουνὸ) παρουσιάσθη κατὰ τὰ τέλη τοῦ 18ου αἰῶνος, ὅταν ἐξεδόθη ἕνα μικρὸν ἐγχειρίδιον Φυσικῆς Γεωγραφίας τοῦ Γκάττερερ (5), ὅπου ἐξετάζων τὰς φυσικὰς διαιρέσεις τοῦ κόσμου καὶ ἰδιαιτέρως τὰς ἀναγλύφους γραμμὰς εἰς τὴν Ἰβηρικὴν Χερσόνησον (τῶν ἀρχαίων Ἰβήρων), ἔδωσε τὸ ὄνομα «Πυρηναϊκὴ Χερσόνησος» (ἀπὸ τὰ Πυρηναῖα ὄρη) διὰ νὰ διακρίνῃ τὰς βορεινὰς καὶ νοτιοδυτικὰς χώρας τῶν Ἄλπεων, κατόπιν τὰς ὀρεινὰς καὶ νοτίους χώρας τοῦ Αἵμου (6).

Τὸ ἐγχειρίδιον αὐτὸ τῆς γεωγραφίας τοῦ Γκάττερερ φαίνεται ὅτι ἐνέπνευσε τὸν γερμανὸν γεωγράφο Αὐγ. Ζένε καὶ εἰς τὸν βιβλίον του «ΓΑΙΑ» (7), ἀφοῦ ἀναφέρει καὶ αὐτὸς τὸν γεωγραφικὸν ὅρον «Πυρηναϊκὴ Χερσόνησος» καὶ τὴν Ἰταλία χαρακτηρίζει ὡς «Ἀλπικὴν» Χερσόνησον κατ' ἀναλογίαν, παραλλήλως μὲ τὸν γεωγραφικὸν ὅρον «Χερσόνησος τοῦ Αἵμου», ὁ ἴδιος διὰ πρώτην φορὰν χρησιμοποίησε καὶ τὴν ὀνομασία «Μπαλκανικὴ Χερσόνησος», ποὺ πλαισιώνεται βορεινὰ ἀπὸ τὰς ὀροσειρὰς τῶν Ἀλβανικῶν Ἄλπεων Σκάρδου καὶ Αἵμου καὶ εἰς τὴν Χερσόνησον αὐτὴν τοῦ Αἵμου ἢ τοῦ «Μπαλκάν», τοποθετεῖ μόνον τὴν νοτιωτέραν τῶν ὀροσειρῶν αὐτῶν περιοχήν, ἐνῶ τὰς βορειοτέρας παροχθίας περιοχὰς τοῦ Δουνάβεως, τὰς τοποθετεῖ εἰς τὴν χώραν τῶν Καρπα-

θίων (°), ὅπου ἡ τοποθέτησις αὐτὴ εἶναι λανθασμένη, ἐφ' ὅσον ἡ μεταξὺ Δουνάβεως καὶ Αἵμου περιοχὴ ἀνήκει εἰς τὴν Χερσόνησον τοῦ Αἵμου. Ἐπίσης ἐσφαλμένως ὁ Ζένε περιορίζει (εἰς τὴν 3ην ἔκδοσιν τοῦ βιβλίου του, «ΓΑΙΑ» 1830) τὸν γεωγραφικὸν ὅρον «Ἑλληνικὴ Χερσόνησος» εἰς τὴν νοτιωτέραν τοῦ Ἰσθμοῦ ἔκτασιν τοῦ Μωρηᾶ ἢ τῆς Πελοποννήσου (°), χωρὶς νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν του τὴν γεωμορφολογίαν τῆς νοτιωτέρας τοῦ Δουνάβεως Χερσονήσου τοῦ Αἵμου ἢ τῆς ἱστορίας καὶ τοῦ πολιτισμοῦ της, ἀλλ' ἐβασίσθη πιθανώτατα εἰς πολιτικὰ κριτήρια, ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι τὰ ὅρια τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους εἶχαν περιορισθῆ τότε (Πρωτόκολλον τοῦ Λονδίνου 1830) μεταξὺ Ἀμβρακικοῦ καὶ Παγασητικοῦ κόλπου καὶ ὁ Ζένε ἐχαρακτήρισε ὡς ἑλληνικὴν Χερσόνησον τὸν νοτιώτερον τῶν συνόρων αὐτῶν γεωγραφικὸν χῶρον τοῦ Μωρηᾶ!!

Ὁ Ζένε εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Αἵμου προσέθεσε καὶ τὸ λανθασμένο ὄνομα «Μπαλκὰν» ποὺ εὑρίσκετο ἤδη εἰς τὸν Μεγάλον Ἄτλαντα τοῦ ντὲ Βαγκουντὺ (1757) ἢ εἰς κάποιον ἄλλον σύγχρονόν του χάρτην.

Ἀλλ' ἡ ὀνομασία «μπαλκὰν» (ὄρος) εἶναι λανθασμένη διότι ὅλα τὰ γεωγραφικὰ ὀνόματα ὄρος, λίμνη, ποταμὸς κλπ. δέχονται ἐπιθετικὸν προσδιορισμόν π.χ. Ἀχερουσία λίμνη, λίμνη Ἰωαννίνων, λίμνη Πρέσπας, Ἀλφειὸς ποταμός, Πηνειὸς ποταμὸς κλπ. Καὶ οὐδέποτε λέγονται «λίμνη», «ποταμὸς» κλπ., διότι ὑπάρχει πάντοτε τὸ ἐρώτημα ποιά λίμνη; ποιός ποταμός; ἀλλὰ καλοῦνται ἁπλῶς μὲ τὰ ὑδρωνύμιά των (χωρὶς τὸ ὄνομα λίμνη, ποταμός), καλοῦνται δηλ. Ἀχερουσία, Πρέσπα (ἐννοεῖται λίμνη), ἢ Ἀλφειός, Πηνειός, Ἔβρος, Νέστος, (ἐννοεῖται ποταμός).

Ἐπίσης καὶ διὰ τὸ γεωγραφικὸ ὄνομα «Μπαλκὰν» δηλ. «βουνὸ» τίθεται τὸ ἐρώτημα ποιό «βουνό;» καὶ διὰ νὰ προσδιορισθῆ ποιό εἶναι αὐτὸ τὸ βουνὸ εἶναι ἀπαιραίτητον νὰ συνδεθῆ μὲ τὸ ἐπιθετικό του ὀρεονύμιον π.χ. ὄρος Δοῦναξ, Πύργηνα ὄργ, ὄρος Ροδόπη, ὄρος Αἶμος εἰς τὴν Θράκην, ὄρος Ὄλυμπος εἰς τὴν Μακεδονίαν, ὄρος Πίνδος εἰς τὴν Ἤπειρον, ὄργ τῶν Ἄλπεων εἰς τὴν Εὐρώπην, Ἰμαλάϊα ὄργ εἰς τὴν Ἀσίαν κλπ. καὶ κανένα ὄρος εἰς ὁλόκληρον τὸν κόσμον δὲν ὀνομάζεται μὲ τὸ οὐσιαστικὸν ὄνομα «ὄρος» (ἢ βουνό), ἀλλὰ καλοῦνται ἁπλῶς μὲ τὰ ὀρεωνύμια (χωρὶς τὸ ὄνομα ὄρος) δηλ. Αἶμος, Ροδόπη, Δοῦναξ, Πήργηνα, Ὄλυμπος, Πίνδος, Ἄλπεις, Ἰμαλάϊα κλπ.

Μόνον ἡ ὀρσειρὰ τοῦ Αἵμου ποὺ δεσπόζει εἰς τὴν νοτιωτέραν τοῦ Δουνάβεως Χερσόνησον ὀνομάζεται «ὄρος» καὶ μάλιστα μὲ τὸ ἐκβαρβαρισμένο τουρκικὸν ὄνομα «μπαλκὰν» (ὄρος ἢ βουνό).

Οἱ σλάβοι τῶν περιοχῶν αὐτῶν ἔδωσαν εἰς τὸν Αἶμον τὴν αὐθαίρετον ὀνομασίαν «Στάρα Πλάνινα» ποὺ σημαίνει εἰς τὴν βουλγαρικὴν «ἀρχαῖο» ἢ «γηραιὸ ὄρος» καὶ ὁ σλάβος γεωγράφος Σβίτζιχ ὑπεστήριξε ὅτι εἶναι ἡ μόνη ὀρθὴ ὀνομασία!!! Δηλαδὴ ἐζήτησε ν' ἀντικατασταθῆ τὸ λανθασμένο τουρκικὸ «μπαλκὰν» (ὄρος) μὲ τὸ ἐπίσης λανθασμένο σλαβικὸ «Στάρα Πλάνινα» (ἀρχαῖο ὄρος), χωρὶς τὸ ὀρεωνύμιό του Αἶμος. Τὸ προθηματικὸ Γέρο (ἢ ἀρχαῖο ἢ παλαιὸ) θὰ

ἦτο δυνατὸν νὰ τοποθετηθῇ πρὸ τοῦ οὐσιαστικοῦ ὀνόματος Αἷμος καὶ νὰ σχηματισθῇ ὁ γεωγραφικὸς ὅρος Γέρο - Αἷμος, ὅπως λέγεται καὶ ὁ Γέρο - Ὄλυμπος ἢ ὁ Γέρο - Κίσσαβος κλπ.

Κατὰ ταῦτα συνάγεται ἀναμφισβητήτως ὅτι ἦτο λανθασμένη καὶ ἀφελὴς ἡ ἐκλογὴ τοῦ ἐκβαρβαρισμένου ὀνόματος «μπαλκὰν» καὶ ὅλων τῶν παραγώγων του «μπαλκάνια» — «μπαλκανικὴ» — «μπαλκάνιοι» κλπ.

Αὐτὴ ἡ πλάνη ἐπιβεβαιοῦται ἀπὸ πολλοὺς γεωγράφους καὶ ἱστορικοὺς καὶ ἀπὸ τὸν σλάβο Σβίτζιχ ποὺ τονίζει χαρακτηριστικὰ ὅτι «δὲν εἶναι ὀρθὸν ν' ἀντικατασταθῇ τὸ ὄνομα Αἷμος μὲ τὸ ὄνομα «Μπαλκὰν» (10) καὶ τὸ ὄνομα «Μπαλκανικὴ» Χερσόνησος προέρχεται ἀπὸ μίαν λανθασμένην ἀντίληψιν τοῦ ἀναγλύφου τῆς Χερσονήσου (11).

Τὸ ἐσφαλμένο αὐτὸ ὄνομα «μπαλκὰν» ἀντελήφθησαν καὶ ἄλλοι γεωργάφοι ὅπως ὁ Θ. Φίσερ, Βάγνερ, Κ. Ἐστράϊχ κλπ. ποὺ ἐπεχείρησαν νὰ εἰσαγάγουν τὸν γεωγραφικὸν ὅρον «Νοτιοανατολικὴ Εὐρωπαϊκὴ Χερσόνησος» (12). Ἄλλοι ἔδωσαν τὸ ὄνομα τοῦ κατακτητοῦ δηλ. «Τουρκία τῆς Εὐρώπης» ἢ «Εὐρωπαϊκὴ Τουρκία» ἢ «Ὀθωμανικὴ Αὐτοκρατορία εἰς τὴν Εὐρώπην», ἀλλὰ μετὰ τὴν Βερολίνειον Συνθήκην τοῦ 1878 διὰ τῆς ὁποίας ἡ Τουρκία περιωρίσθη εἰς τὸν χῶρον τῆς Εὐρώπης, οἱ γεωγραφικοὶ αὐτοὶ ὅροι ἔπαυσαν νὰ χρησιμοποιοῦνται. Ὁ Μὸλλ ἀρνεῖται τὴν προσωνυμία τῆς «Μπαλκανικῆς» Χερσονήσου, διότι δὲν στηρίζεται εἰς τὴν γεωγραφικὴν πραγματικότητα καὶ τὴν μετονομάζει: «Νοτιοανατολικὴ Εὐρωπαϊκὴ Χερσόνησο» (13).

Ἀλλὰ καὶ ἡ ἀπρόσωπος αὐτὴ προσωνυμία «Νοτιοανατολικὴ Εὐρώπη» εἶναι λανθασμένη καὶ δὲν ἐπεκράτησε.

Εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ 19ου αἰῶνος οἱ Γερμανοὶ γεωγράφοι Κὰρλ Ρίττερ (1779 - 1859) καὶ Ἀλέξανδρος Χοῦμπολτ (1769 - 1859), ἱδρυταὶ τῆς λεγομένης συγκριτικῆς γεωγραφίας, διεκήρυξαν τὴν ἀντικατάστασιν τῶν ἱστορικῶν διαιρέσεων τῶν χωρῶν τῆς Γῆς μὲ διαιρέσεις ποὺ θὰ βασίζονται εἰς τοὺς κυριωτέρους γεωγραφικοὺς χαρακτῆρας καὶ ἐξέλεξαν ὀνόματα ποὺ ν' ἀνταποκρίνωνται ἰδίως εἰς τὰς ὀροσειράς (14).

Οἱ Ρίττερ καὶ Χοῦμπολτ διεκήρυξαν τὴν διαίρεσιν τῶν διαμερισμάτων τῆς Γῆς βάσει τῶν γεωγραφικῶν των χαρακτήρων καὶ ἰδίως τῶν ὀρεινῶν ὄγκων.

Οὕτω διὰ τὸν καθορισμὸν τοῦ γεωγραφικοῦ ὀνόματος τοῦ ὄρους καὶ τῆς Χερσονήσου, ὅπου δεσπόζει ὁ ὀρεινὸς ὄγκος τοῦ Αἵμου, θὰ πρέπη νὰ ἐρευνηθῇ ἡ γεωτεκτονικὴ καὶ γεωγραφικὴ ἑνότης τῆς νοτιωτέρας τοῦ Αἵμου Χερσονήσου, ὥστε νὰ ἐξακριβωθῇ εἰς ποῖον γεωγραφικὸν χῶρον ἀνήκει ἀπὸ τὸν ὁποῖον θὰ λάβῃ ἡ περιοχὴ τῆς Χερσονήσου τὸ ἀντίστοιχον γεωγραφικόν της ὄνομα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Ἰ. Χλωροῦ, Λεξικὸν Τουρκο-Ἑλληνικόν, Τόμ. Α', Ἐν Κωνσταντινουπόλει 1890, σελ. 328.

2. J. Cvijic, La Peninsule Balkanique, Paris 1918, σελ. 3., W. Tomaschek, Die Alte Thraker II2, 90.
3. J. Cvijic, ἔνθ' ἀνωτ. σελ. 5.
4. Ami Boué, La Turquie d'Europe, Paris 1840, Tome I, σελ. 91.
5. Gatterer, Abriss der Geographie, Gottingen 1775.
6. Y. Ghataigneau, εἰς τὸ Géographie Universelle τῶν P. Vidal de la Blache - L. Gallois, Tome VII, Paris 1934, σελ. 395.
7. August Zeune, GEA, Versuch einer Wissenschaftlichen Erd des chreibung, Berlin 1808.
8. Ὁ Aug. Zeune χρησιμοποίησε τὸν γεωγραφικὸν ὅρον «Haemushalbinsel» καὶ διὰ πρώτην φορὰν χρησιμοποίησε καὶ τὴν ὀνομασίαν «Balkanhalbinsel» ἔνθ' ἀν. σελ. 238.
9. Aug. Zeune, GEA, ἔνθ' ἀν. Γ' Ἔκδοσις 1830, σελ. 246 ἑπ., ὅπου τὴν νοτιωτέραν τοῦ Ἰσθμοῦ ἔκτασιν τοῦ Μωρηᾶ ὀνομάζει Griechischehalbinsel.
10. Jovan Cvijic, ἔνθ' ἀν. σελ. 3.
11. Jovan Cvijic, ἔνθ' ἀν. σελ. 6.
12. Th. Fischer, H. Wagner, K. Oestreich χαρακτηρίζουν τὴν νοτιωτέραν τοῦ Αἵμου Χερσόνησον ὡς Südost europaische Halbinsel.
13. Otto Maul, Lander Kunde der Südeuropa. Wien 1929, σελ. 400, Ἀλεξ. Σίνου, Γεωγραφικὴ Ἑνότης τοῦ Ἑλληνικοῦ Μεσογειακοῦ Χώρου, Ἀθῆναι, 1945, Α', σελ. 37.
14. Jovan Cvijic, ἔνθ' ἀν. σελ. 2.

ΑΠΟ ΤΗΝ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗΝ ΕΝΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ Η ΝΟΤΙΩΣ ΤΟΥ ΑΙΜΟΥ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ ΕΙΝΑΙ ΕΛΛΗΝΙΚΗ

Ἡ ἀνάγλυφος διαμόρφωσις τῆς νοτιωτέρας, τοῦ Δουνάβεως καὶ κυρίως τοῦ Αἵμου, Χερσονήσου, ἀποτελεῖ γεωγραφικὴν ἑνότητα μὲ τὸν ἑλληνικὸν αἰγαιομεσογειακὸν χῶρον, ὥστε ἀπὸ τὸ στοιχεῖο αὐτὸ τῆς φύσεως νὰ χαρακτηρίζεται καὶ ἡ περιοχὴ αὐτὴ μὲ τὸν γεωγραφικὸν ὅρο «Ἑλληνικὴ Χερσόνησος».

Ἀκόμη πρὶν ἀπὸ 2 ἑκατομμύρια χρόνια (κατὰ τὸ τέλος τῆς πλειοκαίνου μέχρι τῶν ἀρχῶν τῆς τεταρτογενοῦς διαπλάσεως τῆς Γῆς), ὅταν μὲ τὴν καταβύθιση τῆς «Αἰγηΐδος» καὶ τὸν κατακερματισμόν της, ἤρχισε νὰ διαμορφώνεται βαθμιαίως ἡ τελικὴ γεωτεκτονικὴ μορφολογία τῆς «Ἑλληνικῆς Χερσονήσου» ἡ πίεσις τῶν ἀλπικῶν πτυχώσεων καὶ τῆς Ἑλληνικῆς μάζης συνέπτυξαν τότε τὰς ὁροσειρὰς τοῦ Αἵμου. Ἡ γεωτεκτονικὴ αὐτὴ ὀρεογραφία ἀποτελεῖ τὸ χαρακτηριστικὸν γεωμορφολογικὸν στοιχεῖον διαχωρισμοῦ τῆς βορειοτέρας παραδουναβείου περιοχῆς ἀπὸ τὸν νοτιώτερον τοῦ Αἵμου Θράκο - μακεδονικὸν χῶρον ποὺ συνδέεται ἐλευθέρως πρὸς τὸν ἑλληνικὸν γεωγραφικὸν χῶρο - ἀποδέκτη, πρὸς τὴν «ἑλληνικὴν θάλασσα» τοῦ Αἰγαίου Πελάγους.

Ἡ ἀδιάσπαστος γεωτεκτονικὴ αὐτὴ ἑνότης τοῦ ἑλληνικοῦ χώρου μὲ τὴν νοτιωτέραν τοῦ Αἵμου περιοχὴ δικαιολογεῖ καὶ τὸν γεωγραφικὸν χαρακτηρισμὸν τῆς «Ἑλληνικῆς Χερσονήσου».

Εἰς τὴν γεωγραφικὴν αὐτὴν ἑνότητα τοῦ ἑλληνικοῦ χώρου, ὁ ὀρεινὸς ὄγκος τοῦ Αἵμου (συνολικοῦ μήκους 500 καὶ πλέον χλμ. καὶ πλάτους μεταξὺ 21 - 45 χλμ.) ποὺ ἀποτελεῖ τὸ βορεινὸν ἀκραῖον γεωφυσικὸν ὅριόν του, συγχρόνως διαχωρίζει τὰ ὕδατα τῆς παραδουναβείου ἀπὸ τὴν αἰγαιομεσογειακὴν περιοχὴν καὶ ἡ ὅλη ὀρσειρὰ τοῦ Αἵμου, ἀπαρτίζεται ἀπὸ τρία κυρίως τεκτονικὰ καὶ μορφολογικὰ τμήματα, ἤτοι:

α.— Τὸν Δυτικὸν Αἷμον ποὺ ἐκτείνεται ἀπὸ τὴν κοιλάδα τοῦ ἀρχαίου ποταμοῦ Κιάμβρου (σημερινοῦ Τιμὸκ) μέχρι τῆς κοιλάδος τοῦ ἀρχαίου Οἴσκου (σημερινοῦ Ἴσκερ εἰς μῆκος 135 χλμ. μὲ ὀρεινοὺς ὄγκους ὕψους 2186 μέτρων), καὶ εἰς τὸ δυτικόν του τμῆμα σχηματίζει τόξον μὲ νοτιοανατολικὴν κατεύθυνσιν.

β.— Τὸν Κεντρικὸν Αἷμον ποὺ ἐκτείνεται ἀπὸ τὴν κοιλάδα τοῦ ποταμοῦ Ὄσκιου ἢ Ἴσκιου (Ἴσκερ) εἰς μῆκος 230 χλμ. μὲ ὀρεινοὺς ὄγκους ὕψους μεταξὺ 1500 - 2374 μέτρων. Ἐκεῖ ποὺ σχηματίζονται αἱ Σιδηραῖ Πύλαι, ὁ Κεντρικὸς Αἷμος συνεχίζει μὲ κατεύθυνσιν πρὸς ἀνατολὰς καὶ τὰ ὄρη κατευθύνονται πλησίον τῶν ποταμῶν Στρέμα καὶ Τόνζο (ἢ Τούντζα) (παραποτάμων τοῦ Ἔβρου) ποὺ ρέουν νοτίως πρὸς τὴν κοιλάδα Φιλιππουπόλεως.

γ.—Τὸν Ἀνατολικὸν Αἷμον ποὺ ἐκτείνεται ἀπὸ τὴν Σήλυμνο (σημερινὸ Σλίβεν) μέχρι τοῦ Εὐξείνου Πόντου (Αἱμόνιο ἀκρωτήριον) εἰς μῆκος 135 χλμ. καὶ ἡ ὀρεινὴ αὐτὴ περιοχὴ ἀποτελεῖται ἀπὸ μίαν ἀλυσσίδα μὲ τρεῖς κυματοειδεῖς λοφώδεις γραμμάς, ὅπου ἐλάχιστα σημεῖα ἔχουν ὕψος 1.000 περίπου μέτρων ἄνω τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης.

Εἰς τὴν νοτιωτέραν τοῦ Αἵμου γεωγραφικὴν αὐτὴν ἑνότητα τοῦ ἑλληνικοῦ χώρου ποὺ χαρακτηρίζει τὸν γεωγραφικὸν ὅρον: «Ἑλληνικὴ Χερσόνησος», ὅπου ὁ ὀρεινὸς ὄγκος τοῦ Αἵμου δεσπόζει, θὰ πρέπει νὰ ἐρευνηθῇ καὶ ἡ ἐτυμολογία καὶ ἡ ἱστορικὴ προέλευσις τοῦ γεωγραφικοῦ ὀνόματος τοῦ ὄρους Αἵμου καθὼς καὶ ἡ ἱστορία καὶ ὁ πολιτισμὸς ποὺ ἀνεπτύχθη εἰς τὴν περιοχὴν αὐτῆς τῆς ἐκτάσεως, ὥστε νὰ προσδιορισθῇ μὲ ἱστορικὴν καὶ ἐπιστημονικὴν ἀκρίβειαν ποία πρέπει νὰ εἶναι ἡ πραγματική, ἡ ἀληθινὴ ὀνομασία τοῦ ὄρους καὶ γενικώτερον τῆς Ἑλληνικῆς Χερσονήσου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

L. Adamovic, Die Planzengeographische Stellung und Gliederung der Balkanhalbinsel Denkschr. d.K.A.d. Wiss-Math-naturn Kl. Bd. 80, Wien 1907.

Ami Boué, Résultats de ma première tournée dans le Nord et le Centre de la Turquie d'Europe. Bull. de la Société Géographique de France, Paris 1836, Tome VIII, σελ. 16.

Emm. Martonne, Traité de Géographie physique, Paris 1925, I, σελ. 496, 1157.

P. Vital de la Blache - L. Gallois, Géographie Universelle, Paris 1934, VII, σελ. 493.

Ἀλεξ. Σίνου, Γεωγραφικὴ Ἑνότης τοῦ Ἑλληνικοῦ Μεσογειακοῦ Χώρου, Ἀθῆναι 1945, Α.

Ἀντωνίου Β. Καψῆ, Ὁ Ἑλληνισμὸς τῆς Θράκης, Τόμ. Α', (ὑπὸ ἐκτύπωσιν). Ἀναλυτικώτερον ἀναφέρεται ὡς Κεφάλαιον: ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΚΑΙ ΦΥΣΙΚΟΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ.

ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΟΝΟΜΑΤΟΣ «ΑΙΜΟΣ»

Ἡ ἐτυμολογία τοῦ γεωγραφικοῦ ὀνόματος «ΑΙΜΟΣ» ποὺ θὰ ἐξετασθῇ μὲ μεγάλη συντομία φαίνεται ὅτι προέρχεται ἀπὸ τὸ σανσκριτικὸν HIM, HI - MAS, HEMANTAS ποὺ σημαίνει «χειμὼν» καὶ «χιὼν» (1) ὅπως τὸ HIM - ALAYA (Ἱμαλάϊα = χιονότοπος, οἶκος χιόνος) ἢ HIMAYT (= τὸ χιονισμένο) ἢ τὸ ὄρος IMAUS (2).

Ἡ ἐτυμολογία τοῦ ὀνόματος «ΑΙΜΟΣ» ταυτάζεται μὲ τὸ Ἱμάϊον (τὰ Ἱμαλάϊα) τοῦ Στράβωνος (3), τοῦ Πτολεμαίου (4) καὶ τοῦ Πλινίου (5) ἢ ὀρθότερον Ἴμαϊον ἢ Ἴμαϊον (6).

Τὸ ὄνομα Ἴμαιον ὁ Πλίνιος θεωρεῖ ὅτι σημαίνει «ὄρος χιονισμένο» (7).

Ἄλλην ἐτυμολογία τοῦ ὀνόματος «ΑΙΜΟΣ» φαίνεται ὅτι ἔχει προέλευσιν ἀπὸ τὸ οὐσιαστικὸ «αἶμος» ποὺ σημαίνει = «θάμνος» ἢ ποὺ σημαίνει «δρυμὸς» καὶ ἀναφέρεται ἀπὸ τὸν Αἰσχύλον (8) δηλ. ὅτι εἶναι περιοχὴ μὲ θάμνους καὶ ἐξ αὐτοῦ προσδιορίζεται τὸ ὄνομα τοῦ ὄρους «ΑΙΜΟΥ».

Ἐπίσης ἡ ἐτυμολογία τοῦ ὀνόματος «ΑΙΜΟΣ» προέρχεται καὶ ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴν μυθολογίαν, ἡ ὁποία ἀναφέρει ὅτι, ὅταν ὁ Ζεὺς κατεδίωξε τὸν Τυφῶνα αὐτὸς «...ἦκεν εἰς Θράκην καὶ μαχόμενος περὶ τὸν Αἷμον ὅλα ἔβαλλεν ὄρη· τούτων δ' ἐπ' αὐτὸν ὑπὸ τοῦ κεραυνοῦ πάλιν ὠθουμένων πολὺ ἐπὶ τοῦ ὄρους ἐξέκλυσεν αἷμα· καὶ φασὶν ἐκ τούτου τὸ ὄρος κληθῆναι Αἷμον» (9). Οὕτω ἡ ἐτυμολογία τοῦ «ΑΙΜΟΥ» ἔχει πιθανωτέραν προέλευσιν ἀπὸ τὸ «αἷμα» ποὺ ἐχύθη καὶ ἀπὸ τὸ ἑλληνικὸν ἐπίθετο «ΑΙΜΩΝ», ποὺ σημαίνει «αἱματηρός», αἱματώδης (10).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. G. Curtius, Grundzüg, σελ. 201.
2. Henry Liddel - Robert Scott, Μέγα Λεξικὸν τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης, μετάφρ. Ἀνέστη Κωνσταντινίδη, ἐν Ἀθήναις 1901, Β', 638.
3. Στράβωνος, Γεωγραφικά, Β. C 129.
4. Πτολεμαίου, Γεωγραφικὴ Ὑφήγησις, ἔκδ. Müller. Paris 1883, Βιβλ. Ζ. 13.
5. Πλινίου. Φυσικὴ Ἱστορία, μεταφ. εἰς Γαλλικὴν M. E. Littré, Paris 1848, Tome I, VI, 17.
6. Βλασίου Σκορδέλη, Θρακικαὶ Μελέται, Λειψία, 1877, σελ. 35.
7. Forbirger, Geogr. II, σελ. 51.
8. Αἰσχύλου, Ἀπόσπ. 8.

9. Ἀπολλοδώρου, Βιβλιοθήκη, Α, 6,3, σελ. 12, Διοδώρου Σικελιώτου, Δ. 81, Ὀρφ. Ἀργοναυτικὰ 79.
10. Ἱστορία Ἑλληνικοῦ Ἔθνους — Ἐκδοτικὴ — Ἀθῆναι 1972, Α', σελ. 358.

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΠΡΟΕΛΕΥΣΙΣ ΤΩΝ ΟΝΟΜΑΤΩΝ «ΑΙΜΟΣ» ΚΑΙ «ΕΛΛΗΝΙΚΗ» ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ

Ο ΑΙΜΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗΝ ΜΥΘΟΛΟΓΙΑΝ

Ἀπὸ τὴν μυθολογίαν ποὺ περικλείει τὴν αὐγὴν τῆς ἱστορίας ἑνὸς Ἔθνους, ἡ μυθικὴ παράδοσις διὰ τὸ ὄρος «ΑΙΜΟΣ» εἶναι κατ' ἐξοχὴν ἑλληνική.

Τὸ ὄνομα «ΑΙΜΟΣ» ἀναφέρεται εἰς τὴν ἑλληνικὴν μυθολογίαν ὡς υἱὸς τοῦ Βορέου καὶ τῆς Ὠρειθυίας (1). Ὁ Βορρᾶς ἢ Βορέας, προσωποποίησις τοῦ ὁμωνύμου ἀνέμου ποὺ εἶχε κατοικίαν εἰς ἕνα σπήλαιον τῆς Θράκης ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἐκαλεῖτο «Θρηΐκιος» ἢ «Θρηΐξ» ἢ καὶ «Στρυμόνιος» ἀπήγαγε τὴν θυγατέρα τοῦ βασιλέως τῶν Ἀθηνῶν Ἐρεχθέως, τὴν Ὠρειθυίαν καὶ τὴν μετέφερεν εἰς τὴν Θράκην (2), ὅπου ἀπὸ τὴν σύζευξιν αὐτὴν ἐγεννήθησαν οἱ Βορεάδαι καὶ ὁ Βοῦτος καὶ ὁ Λουκοῦργος ἢ ὁ Αἶμος (3).

Κατὰ τὸν Φιλόστρατον ὁ «Αἶμος» ἦτο υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ πολέμου ἀπὸ τὴν Θράκην, τοῦ Ἄρεως (4).

Ὁ Λουκιανὸς (120 - 200 μ.Χ.) ἀναφέρει ὡς ἐκδοχὴν τῆς μυθολογίας διὰ τὰ ὄρη Αἶμος καὶ Ροδόπη ὅτι: «οὗτοι ἀδελφοὶ τυγχάνοντες καὶ εἰς ἐπιθυμίαν ἀλλήλων ἐμπεσόντες, ὁ μὲν αὐτὴν Ἥραν προσηγόρευσεν, ἡ δὲ τὸν ἀγαπώμενον Δία, μυσοπονήρως. Οἱ δὲ ἀτιμούμενοι Θεοὶ τὴν πρᾶξιν βαρέως ἐνεγκόντες, εἰς ὁμώνυμα ὄρη μετέβαλον ἀμφοτέρους, ὡς ἱστορεῖ Θράσυλος ὁ Μενδήσιος» (5). Περὶ τῆς μεταμορφώσεως τῶν δύο αὐτῶν ὀρέων τῆς Θράκης ἀναφέρουν ἐπίσης ὁ Ὀβίδιος (6) καὶ ὁ Ψευδοπλούταρχος» (7).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Στεφάνου Βυζαντίου, Λεξικὸν εἰς τὴν λέξιν: «ΑΙΜΟΣ», P. W. Stuttgart 1912, Στ. 2221.
2. Πλάτωνος, Φαῖδρος Γ. 229, Ἡροδότου, Ἱστορίαι Ζ. 189, P. Decharme, Μυθολογία τῆς Ἀρχαίας Ἑλλάδος, Ἑλλην. μετάφρ. Α. Ἀδαμαντίου, σελ. 550 - 551, Ζὰν Ρισπέν, Μεγάλη Ἑλληνικὴ Μυθολογία, Τόμ. Β', Ἑλλην. μετάφρ. Α. Ἀλεξάνδρου, Ἀθῆναι 1965, σελ. 169 - 171.
3. Ἰάκ. Δραγάτση, Ἐγκυκλοπαιδικὸν Λεξικὸν Ἐλευθερουδάκη εἰς λέξιν «Βορέας», Τόμ. 39, σελ. 411, Ἀχ. Σαμοθράκη, Λεξικὸν Γεωγραφικὸν καὶ Ἱστορικὸν τῆς Θράκης, Ἀθῆναι 1940, σελ. 257 - 258.
4. Φιλοστράτου, Βίος Σοφιστῶν, Her. II, 15 ἑπ. σελ. 157 ἑπ., P. W., ἔνθ' ἀν. Στ. 2221.
5. Λουκιανοῦ, Δραπέται 25.
6. Ovidii, Metamorph. VII, 87.
7. Ψευδοπλουτάρχου, Περὶ Ποταμῶν 11,3.

ΤΑ ΟΝΟΜΑΤΑ «ΑΙΜΟΣ» ΚΑΙ «ΕΛΛΗΝΙΚΗ» ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥΣ ΧΡΟΝΟΥΣ ΜΕΧΡΙ ΙΔΡΥΣΕΩΣ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΗΣ ΕΙΣ ΒΥΖΑΝΤΙΟΝ (330 μ.Χ.)

Διὰ τὸν Ὅμηρον τὸ ὄνομα τοῦ ὄρους ΑΙΜΟΥ δὲν ἀναφέρεται, ἀλλὰ μόνον τὸ ὄνομα «ΑΙΜΩΝ» ποὺ προέρχεται ἀπὸ τὸ μυθικὸ ὄνομα ΑΙΜΟΣ καὶ ἀναφέρεται εἰς τὴν Ἰλιάδα (1).

Πρῶτος ὁ διδάσκαλος τῆς ἱστορίας Ἡρόδοτος (483 - 410 π.Χ.), διαχωρίζων τὴν Ἀσίαν ἀπὸ τὸν ἑλληνικὸν κόσμον τῆς νοτιωτέρας τοῦ Δουνάβεως περιοχῆς, ἀναφέρει ὅτι «...τὴν δὲ Εὐρώπη καὶ τ ὸ ἑ λ λ η ν ι κ ὸ ν ἤγγνται κεχώρισθαι» (2).

Οὕτω βορειοδυτικῶς τοῦ «ἑ λ λ η ν ι κ ο ῦ» δηλ. ἐπὶ τῆς Ἑλληνικῆς Χερσονήσου τοποθετεῖ τὰς ὀροσειρὰς τοῦ Αἵμου: «ἐκ Παιόνου καὶ Ροδόπης, μέσων σχίζων τὸν Αἷμον» (3). Ὁ Θουκυδίδης (470 - 394 π.Χ.) ἀναφέρων ὅτι ὅλος ὁ ἑλληνικὸς κόσμος ἐκινητοποιήθη (εἰς τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον) γράφει: «ἐκ παντὸς Ἑ λ λ η ν ι κ ο ῦ παροικεσία» (4) περιλαμβάνει καὶ τὴν νοτιωτέραν τοῦ Δουνάβεως Ἑλληνικὴν Χερσόνησον, ὅπου εἰς τὸ «Ἑ λ λ η ν ι κ ὸ ν» (5) τοποθετεῖ τὰ ὄρη τοῦ Αἵμου ὡς βορεινὸν σύνορον τῶν Θρακῶν «τοὺς ἐντὸς τοῦ Αἵμου τε ὄρους καὶ τῆς Ροδόπης Θρᾶκας...» (6) καὶ τὴν Μεσόγειον μὲ τὸ Αἰγαῖον (μέχρι τῶν ἀκτῶν τῆς Θράκης καὶ Μακεδονίας) ἀποκαλεῖ: «τῆς νῦν ἑλληνικῆς θαλάσσης» (7), ὅπως καὶ ὁ Πλούταρχος (8) καὶ ὁ Ἀρριανός (9), τὴν ὁποίαν καὶ θεωρεῖ «ἡμετέραν θάλασσαν» (10) καὶ ἀπὸ τοὺς νεωτέρους ὁ Φιλόστρατος (2ος π.Χ. αἰ.) ἀναφέρει «θάλατταν ἑλληνικήν» (11). Ὁ ἱστορικὸς Πολύβιος (3ος π.Χ. αἰ.), συγκρίνων τὸ μέγεθος τῶν Ἄλπεων μὲ τὰ ὄρη τῆς Θράκης, ἀναφέρει τὰ ὀνόματα τῶν ὀροσειρῶν τοῦ Αἵμου, τῆς Ροδόπης καὶ τοῦ Δούνακος (12).

Διὰ τοὺς μακεδονικοὺς χρόνους (μετὰ τὴν μάχην τῆς Χαιρωνείας τὸ 339 π.Χ.) καὶ ἰδίως κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου καὶ τῆς Ἑλληνιστικῆς περιόδου μέχρι τῆς ρωμαϊκῆς κυριαρχίας (146 π.Χ.), ὅταν ὁ ἑλληνικὸς κόσμος ἤνοιξε τὴν πρώτην κοσμοϊστορικὴν περίοδον καὶ ἀπετέλεσε τὴν «ο ἰ κ ο υ μ έ ν η ν» εἰς αὐτὴν δὲ συμπεριελαμβάνετο καὶ ἡ νοτιωτέρα τοῦ Δουνάβεως (Ἴστρου) ποταμοῦ Χερσόνησος, ἡ «Εὐρωπαϊκὴ Ἑλλάς», ὅπως τὴν χαρακτηρίζει ὁ Ἔρν. Κούρτιος, (διαχωρίζων ταύτην ἀπὸ τὴν Ἀσιατικὴν Ἑλλάδα) (13).

Διὰ τὴν περίοδον αὐτὴν τῶν μακεδόνων καὶ τῶν ἑλληνιστικῶν χρόνων ἡ νοτιωτέρα τοῦ Δουνάβεως περιοχὴ ὀνομάζεται ἀπὸ τὸν Γουστ. Χέρτσμπεργκ: «Ἑ λ λ η ν ι κ ὴ Χερσόνησος» (14) ἢ «Ἑ λ λ η ν ο - μακεδονικὴ Χερσόνησος (15).

Κατὰ τὴν πρὸ τῆς ρωμαϊκῆς κυριαρχίας εἰς τὴν Θράκην περίοδον, ὅταν ὁ Ρωμαῖος Λούκουλος τὸ 72 π.Χ. ἐξεστράτευσε κατὰ τῶν Βησσῶν, τῶν καλουμέ-

νων Αἱμιμοντανίων, τῶν ἔκτοτε χαρακτηριζομένων εἰδικῶς Αἱμορειτῶν ([16]), τῶν περὶ τὸν Αἷμον κατοικούντων ([17]) «...οἱ περὶ τὸν Αἷμον καὶ ὑπὲρ αὐτοῦ οἰκοῦντες μέχρι Πόντου...» ([18]).

Διὰ τοὺς ρωμαϊκοὺς χρόνους ὁ Ἕλλην γεωγράφος Στράβων (67 - π.Χ. 23 μ.Χ.) ἀναφέρει ὅτι ἡ ἐντὸς τοῦ Ἴστρου (Δουνάβεως) περιοχὴ μέχρι τῆς Προποντίδος εἶναι Θρακικὴ — «τὰ Θράκια» ([19]) ἢ τὰ «πέραν Στρυμόνος ἤδη μέχρι τοῦ Ποντικοῦ στόματος καὶ τοῦ Αἵμου πάντα Θρακῶν ἐστίν» ([20]). Αὐτὴ ἡ ἔκτασις τῆς Θράκης συμπεριελαμβάνετο εἰς τὴν Μακεδονίαν: «Ἐν Θράκῃ, ἥ νῦν Μακεδονία καλεῖται» ([21]) καὶ ὁ εὐρύτερος αὐτός, νοτίως τοῦ Αἵμου, γεωγραφικὸς ὅρος τῆς Μακεδονίας (μετὰ τῆς Θράκης) ἀποτελεῖ τὴν Ἑλληνικὴν Χερσόνησον, διότι καὶ ὁ χῶρος αὐτὸς καλεῖται Ἑλλάς: «Ἔστιν μὲν οὖν Ἑ λ λ ὰ ς καὶ ἡ Μακεδονία» ([22]). Ὁ ἴδιος ὁ Στράβων ἀναφέρει ὅτι: «...τὸ Αἷμον ἔστιν ὄρος, μέγιστον» ([23]) καθὼς ἐπίσης ἀναφέρει ὅτι ὁ «Πολύβιος θεωρεῖ ὡς ὑψηλότερα ἑλληνικὰ ὄρη εἰς τὴν Θράκην τὸν Α ἷ μ ο, Ροδόπη, Δούνακα» ([24]). Ἀπὸ τοὺς λατίνους ἱστορικοὺς ὁ Πλίνιος ὁ πρεσβύτερος (23 μ.Χ. - 79) ἀναφέρει τὸν γεωγραφικὸν ὅρον «Αἷμος» ([25]) ἢ ὄρος Αἷμος ([26]). Ἐπίσης ὁ γεωγράφος ἀπὸ τὴν Ἱσπανίαν Πομπώνιος Μέλας (ἀκμάσας ἐπὶ Σενέκα, 40 μ.Χ.), ἀναφέρει τὸν γεωγραφικὸν ὅρον Α ἷ μ ο ς ([27]) καὶ ὁ Πολύβιος Γ. Κορν. Τάκιτος (50 μ.Χ. - 117/120) ἐπαναλαμβάνει τὸν γεωγραφικὸν ὅρον «Αἷμος» ἢ «ὄρος Αἷμος» ([28]).

Ὁ Ἕλλην γεωγράφος Κλαύδιος Πτολεμαῖος (138 μ.Χ. - 180) ἀναφέρει τὸν γεωγραφικὸν ὅρον «Αἷμος τὸ ὄρος» ([29]).

Ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ ρωμαίου αὐτοκράτορος Καρακάλλα μὲ τὴν Κονστιτούτσιο Ἀντωνίνα (212 μ.Χ.) ἡ νοτιωτέρα τοῦ Ἴστρου (Δουνάβεως) Χερσόνησος ὀνομάζεται «Ρωμαΐς γῆ» ἢ «Ρωμανία» δηλ. γῆ τῶν Ἑλλήνων ἢ «Ἑλληνικὴ Χερσόνησος».

Ὁ Σλάβος ἱστορικὸς καὶ Ὑπουργὸς τῆς Παιδείας εἰς Βουλγαρίαν Γίρετσεκ διὰ τοὺς ρωμαϊκοὺς χρόνους (146 π.Χ. - 330 μ.Χ.) χαράσσει μίαν γραμμὴν διαχωρισμοῦ λατινικῆς καὶ ἑ λ λ η ν ι κ ῆ ς ἐπιδράσεως, γνωστὴ ὡς «γραμμὴ Γίρετσεκ», ἡ ὁποία ἀρχίζει ἀπὸ τὸ Λίσσο (Ἀλέσσιο) τῆς Ἀδριατικῆς καὶ διὰ μέσου τῆς Νικοπόλεως πρὸς Ἴστρον (Δούναβιν) καταλήγει εἰς τοὺς Τόμους (σημερινὴν Κωνστάντζαν) τοῦ Εὐξείνου Πόντου ([30]). Συμφώνως μὲ αὐτὴν τὴν «γραμμὴν Γίρετσεκ» εἰς τὴν νοτιωτέραν τοῦ Δουνάβεως Χερσόνησον παρέμενε σταθερὸς κατὰ τοὺς ρωμαϊκοὺς χρόνους ὁ ἑλληνισμὸς καὶ ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα καὶ γενικώτερον ὁ Ἑλληνικὸς πολιτισμός.

Ὁ Πευτιγγέρειος Χάρτης ἢ Πίναξ ἀναφέρει τὰς ὀροσειρὰς τοῦ Αἵμου μὲ τὸν γεωγραφικὸν ὅρον «ΜΟΝΤΕ ΕΜΜΟ» ([31]).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Ὁ μ ή ρ ο υ, Ἰλιάς, Δ. 226, 394 ἑπ.
2. Ἡ ρ ο δ ό τ ο υ, Ἱστορία, Α. 4.

3. 'Ηροδότου, 'Ιστορία, Δ, 49.
4. Θουκιδίδου, 'Ιστορίαι, Γ. 57.
5. Θουκιδίδου, 'Ιστορίαι, Δ. 20.
6. Θουκιδίδου, 'Ιστορίαι, Β. 96.
7. Θουκιδίδου, 'Ιστορίαι, Α. 4.
8. Πλουτάρχου, Κίμων 13, παρ. β, Σερτώριος - Εὐμένης, 19.
9. 'Αρριανοῦ, 'Ανάβασις 'Αλεξάνδρου, Β. 25, 1.
10. 'Αρριανοῦ, 'Ανάβασις 'Αλεξάνδρου, Ε, VI, 2.
11. Φιλοστράτου, Βίος Σοφιστῶν, Λειψία 1821, σελ. 99, ΙΒ.
12. Πολυβίου, 'Ιστορίαι, ΛΔ. 10.
13. 'Ερνέστου Κουρτίου, 'Ελληνικὴ 'Ιστορία, μετάφρ. Σπ. Λάμπρου, 'Αθῆναι 1898, Α, σελ. 11, 12, 17, 18 ἑπ.
14. G. Hertzberg, 'Ιστορία τῆς 'Ελλάδος, ἐπὶ τῆς ρωμαϊκῆς κυριαρχίας, μετάφρ. Π. Καρολίδου, 'Αθῆναι 1962, Α, σελ. 34, 38, 39, 47, 52, 56, 57, 58, 64, 76, 83, 153, 158, 166, 170, 176, 220, 301, 571, 601 ἑπ.
15. G. Hertzberg, ἔνθ' ἀν. Α', σελ. 43, 44, 51, 59, 104, 128, 553, 581 ἑπ.
16. 'Α. 'Αρβανιτοπούλου, εἰς λέξιν: «ΑΙΜΟΣ» 'Εγκυκλ. Λεξικὸν 'Ελευθερουδάκη, Α, σελ. 536.
17. Στράβωνος, Γεωγραφικὰ Ζ. 318.
18. Στράβωνος, Γεωγρ. Ζ. 323, Ζ. 329, 'Επιτομὴ 10, Ζ. 331, 'Επιτομὴ 48.
19. Στράβωνος, Γεωγρ. Ζ, κεφ. Ε, 313.1.
20. Στράβωνος, Γεωγρ. Ζ. κεφ. Ζ, 323.
21. Στράβωνος, Γεωγρ. 'Εκ τοῦ βιβλίου Ζ, 330, 'Επιτομὴ 24.
22. Στράβωνος, Γεωγρ. 'Εκ τοῦ βιβλίου Ζ, 329. 'Επιτομὴ 9.
23. Στράβωνος, Γεωγρ. Ζ. κεφ. Ε, 313.
24. Στράβωνος, Γεωγρ. Δ. Κεφ. ΣΤ, 218.
25. Plinii, Histoire Naturelle — Μετάφρ. εἰς Γαλλικὴν ἀπὸ τὸν M. E. Littrê, Paris 1848, Tome I, Βιβλ. IV, 17,5; 18,1 Βιβλ. XXXI, 30,1, Βιβλ. IV, 18,6.
26. (HAEMON - HAEMOΣ) βλ. Pomponii Mela, De Chorographia, De Situ Orbis — 'Εκδ. J. J. Dubochet, Paris 1845, σελ. 624.
27. P. Corn Taciti, Historiae ('Εκδ. Harvart University Press 1862). Βιβλ. ΙΙΙ, 38, Βιβλ. IV, 51.
28. Πτολεμαίου, Γεωγρ. 'Υφήγησις, ἔνθ' ἀν. Βιβλ. ΙΙΙ, κεφ. Ι, σελ. 457. Κεφ. ΙΑ, σελ. 477, 481.
29. K. Jirecek, Geschichte der Serben, Gotha 1911, I, σελ. 38 - 39, τοῦ ἰδίου, Geschichte der Bulgaren, Prag 1877, σελ. 65 - 66, J. Cvijic, Peninsule Balkanique, Paris 1918, σελ. 89, Δ. Ζακυθηνοῦ, Βυζάντιον, 'Αθῆναι 1951, σελ. 23 - 24, 'Αντ. Καψῆ, 'Ο 'Ελληνισμὸς τῆς Θράκης στοὺς Ρωμαϊκοὺς Χρόνους, 'Αθῆναι 1963, σελ. 108 - 109.
30. 'Η Tabula Peutinger συνετάχθη κατὰ τὸν 4ον μ.Χ. αἰῶνα ἀπὸ κάποιον Καστόριον διὰ νὰ χαράξῃ τοὺς ρωμαϊκοὺς δρόμους καὶ ἐδημοσιεύθη τὸ 1507 ἀπὸ τὸν Κορράδον Peutinger. Ἤδη τὸ ἔγχρωμον πρωτότυπον τοῦ Πίνακος τούτου εὑρίσκεται εἰς τὴν 'Εθνικὴν Βιβλιοθήκην τῆς Βιέννης.

ΤΑ ΟΝΟΜΑΤΑ «ΑΙΜΟΣ» ΚΑΙ «ΕΛΛΗΝΙΚΗ» ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ (ἤ ΡΩΜΑΝΙΑ) ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΟΒΥΖΑΝΤΙΝΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟΝ ΜΕΧΡΙ ΤΗΣ ΠΤΩΣΕΩΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑΣ ΤΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ (1453)

Εἰς τὰ ἑπόμενα χίλια χρόνια τῆς Ἑλληνικῆς Αὐτοκρατορίας τοῦ Βυζαντίου (330 ἤ 395 μ.Χ. - 1453), ἡ νοτιωτέρα τοῦ Δουνάβεως (Ἴστρου) ποταμοῦ Χερσόνησος χαρακτηρίζεται ἐπίσης μὲ τὸ ὄνομα τοῦ πολιτισμοῦ ποὺ ἀνεπτύχθη, δηλ. «Ἑλληνική» καὶ ἀπὸ τὴ ρωμαϊκὴ κατάκτησι παρέμεινε ἡ ὀνομασία «Ρωμανία» (δηλ. χώρα τῶν Ρωμαίων — Ρωμηῶν = Ἑλλήνων) ἤ «Ἑλληνοβυζαντινὴ» ἤ «Βυζαντινὴ Χερσόνησος».

Κατὰ τὰ τέλη τοῦ Δ' αἰῶνος τὸ Βυζάντιον παρέλαβε αὐτουσίαν τὴν ἐδαφικήν του διαμόρφωσιν ἀπὸ τὴ Ρωμαϊκὴ αὐτοκρατορία καὶ εἰς τὰ χίλια καὶ πλέον αὐτὰ χρόνια τῆς ζωῆς τοῦ ἑλληνοχριστιανικοῦ κράτους τοῦ Βυζαντίου τὰ γεωγραφικὰ πλαίσιά του, μὲ ἐπίκεντρον τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἐξετείνοντο ἀπὸ τὴν κοιλάδα τοῦ Δουνάβεως μέχρι τοῦ Εὐφράτου καὶ συνέδεον τὴν Εὐρώπην μὲν τὸν Ἰνδικὸν Ὠκεανόν (1), ὅπου εἰς τὴν Εὐρώπην ὁ ροῦς τοῦ Δουνάβεως καθώριζε τὸ βορεινὸ σύνορο τοῦ ἐκχριστιανισθέντος κράτους τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους (2).

Κατὰ τὴν μακραίωνον αὐτὴν βυζαντινὴν περίοδον ὁ Δούναβις ἀποτελοῦσε τὸ σύνορον τῆς ἀκμῆς τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐπὶ 504 χρόνια (330 μ.Χ. - 717 καὶ ἀπὸ τὸ 969 - 1086), ἐνῶ αἱ ὀροσειραὶ τοῦ Αἵμου - Σκάρδου ἀποτελοῦσαν σύνορο ὑποχωρήσεώς του ἐπὶ 520 χρόνια (717 μ.Χ. - 969, 1086 - 1204 καὶ κατὰ τὴν περίοδο τῆς φραγκοκρατίας ἀπὸ τὸ 1204 - 1261 καὶ μετὰ μέχρι τὸ 1354).

Κατὰ τὴν βυζαντινὴν περίοδον ὁ ὀρεινὸς ὄγκος τοῦ Αἵμου ἀναφέρεται μὲ τὸν γεωγραφικὸν ὅρον «Αἶμος», «Αἷμων» ἤ «Ἔμμονα» (3). Τὸν γεωγραφικὸν ὅρον «ΑΙΜΟΣ» ἀναφέρει καὶ ὁ Ἕλλην ἱστορικὸς Ἀμμιανὸς Μαρκελλῖνος (350 μ.Χ. - 400) ὡς Αἱμιμόντις (ὄρος Αἵμου) (4) ἤ Αἱμιμοντάναι (ὀροσειραὶ Αἵμου (5).

Τὸ βασίλειον τῆς Χερσονήσου τοῦ Αἵμου ἦτο «Ἑλληνικὸν» καὶ ἡ Χερσόνησος Ἑλληνική, ὅταν τὸ 491 μ.Χ. ὁ λαὸς τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐζήτει ἕναν ρωμαῖον (= Ἕλληνα) βασιλέα (6). Ὁ βυζαντινὸς χρονογράφος Ηροκόπιος Καισαρείας (τέλη 5ου αἰ., πέθανε μετὰ τὸ 562) ἀναφέρει ὅτι εἰς τὴν νοτιωτέραν τοῦ Δουνάβεως γεωγραφικὴν ἔκτασιν τῆς Χερσονήσου ἡ Ἑλλὰς ἐξετείνετο ἀπὸ τὸ Ἰόνιον μέχρι Κωνσταντινουπόλεως καὶ εἰς τὴν περιοχὴν αὐτὴν ὑπῆρχον Ἰλλυριοὶ (εἰς τὴν Χερσόνησον πρὸς τὴν Ἀδριατικὴν) καὶ Ἕλληνες: «Ἰλλυριοὺς δὲ καὶ Θράκην ὅλην εἴη δ' ἂν ἐκ κόλπου τοῦ Ἰονίου μέχρις εἰς τὰ Βυζαντίων προάστεια» (7). Εἰς τὴν ρηθεῖσαν ἔκτασιν ὁ Προκόπιος περιλαμβάνει τὴν Ἰλλυρίαν Κασσάνδραν (Ποτίδαιαν), Χερρόνησον, Θεσσαλίαν κλπ. καὶ συμπεραίνει

ὅτι: «οὕτω τε σχεδὸν ἅπαντας Ἕλληνας» ([8]), ὅπου Ἕλληνες σημαίνει Ἑ λ λ ὰ ς ἢ «Χερσόνησος τῆς Ἑλλάδος».

Ἀπὸ τὸν Μένανδρο (κατὰ τὸ 573 μ.Χ.) πιθανολογεῖται ὅτι τὸ ὄνομα τῆς Ἑ λ λ ά δ ο ς νοεῖται τὸ βορειοευρωπαϊκὸν τμῆμα τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους, ἡ «Ρωμαϊκὴ» ([9]) (δηλ. ἡ Ἑλληνικὴ χώρα).

Ὁ Ἐφέσου Ἰωάννης τὸ 584 χρησιμοποιεῖ τὸ ὄνομα Ἑ λ λ ά ς, (δηλ. «Ἑλληνικὴ Χερσόνησος» διὰ νὰ δηλώσῃ τὴν νοτιωτέραν τοῦ Ἴστρου (Δουνάβεως) Χερσόνησον ([10]).

Ὁ Εὐάγριος κατὰ τὴν εἰσβολὴν τῶν Ἀβάρων τὸ 585, διὰ τὴν νοτιωτέραν αὐτὴν τοῦ Δουνάβεως Χερσόνησον, ἀναφέρει: «Ἑ λ λ ά δ α πᾶσαν» (δηλ. «Ἑλληνικὴ Χερσόνησος») μέχρι τοῦ μακροῦ τείχους» ([11]).

Κατὰ τὸν ἱστορικὸν Θεοφύλακτον Σιμοκάττην (ἤκμασεν ἐπὶ Ἡρακλείου 610 - 640) ὁ Δούναβις ποταμὸς γίνεται μὲ τὴ συνθήκη εἰρήνης τοῦ 600 «μεσίτης» ([12]) ἤτοι χωριστικὴ γραμμὴ - σύνορο μεταξὺ Ἑλληνικοῦ Κράτους τοῦ Βυζαντίου ἀπὸ τοὺς βαρβάρους τοῦ βορρᾶ καὶ τὰ ὅρια τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους ἔφθαναν τότε μέχρι τοῦ Ἴστρου (Δουνάβεως) καὶ τοῦ Σάβου ποταμῶν ([13]).

Μέχρι καὶ τὸ 679 μ.Χ. καὶ μεταγενεστέρως ἡ νοτιωτέρα τοῦ Δουνάβεως χώρα ἢ Ἑλληνικὴ Χερσόνησος ἀνήκει εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Κράτος ([14]).

Μὲ τὴν συνθήκη τοῦ 716 μεταξὺ Βυζαντίου καὶ Βουλγάρων ἡ νοτιωτέρα τοῦ Αἵμου Χερσόνησος παρέμεινεν εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Κράτος ([15]).

Ἐπίσης καὶ εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ Κωνσταντίνου Ε' (741 - 775) μὲ τὴν συνθήκην Εἰρήνης τοῦ 773 τὸ Ἑλληνικὸν Κράτος παρέμεινε νοτιώτερον τοῦ Αἵμου ([16]).

Μὲ τὴν τριακονταετῆ συνθήκην εἰρήνης τοῦ 814, μεταξὺ τοῦ Ἕλληνος Λέοντος Ε' καὶ τοῦ Βουλγάρου Ὁμουρτάγ, ἡ νοτιωτέρα τοῦ Αἵμου Χερσόνησος παρέμεινεν εἰς τὴν κυριαρχίαν τῶν Ἑλλήνων καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους ([17]).

Καὶ ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Κωνσταντίνου Ζ' (913 - 959) ἡ νοτιωτέρα τοῦ Αἵμου περιοχὴ κατὰ τὰ ἔτη 912 - 927 ἀνῆκε εἰς τὴν «ρωμαϊκὴν βασιλείαν» (Ἑλληνικὸν Κράτος καὶ Ἑλληνικὴ Χερσόνησος): «τῆς πάσης δύσεως ἡ κυριότης τῇ ρωμαϊκῇ βασιλείᾳ τυγχάνει» ([18]) καὶ τὸ 927 μὲ ἄλλη συνθήκη τὸ Ἑλληνικὸν Κράτος τοῦ Βυζαντίου παραμένει εἰς τὴν νοτιωτέραν τοῦ Αἵμου Χερσόνησον καὶ τὸ 963 ἡ συνθήκη αὕτη ἀνενεώθη ([19]).

Εἰς τὴν ἐποχὴν τῶν Νικηφόρου Φωκᾶ, Ἰωάν. Τσιμισκῆ καὶ Βασιλείου Β' (963 - 1025) ὁ Δούναβις γίνεται καὶ πάλι τὸ βορεινὸν ὅριον τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους τοῦ Βυζαντίου ([20]), ὅπως καὶ εἰς τὴν ἐποχὴν τῶν Κομνηνῶν (1025 - 1185) ([21]). Τὸ γεωγραφικὸν ὄνομα τοῦ Αἵμου ἐπαναλαμβάνεται σταθερῶς ἀπὸ τοὺς Βυζαντινοὺς χρονογράφους εἰς ὅλην τὴν ἱστορικὴν αὐτὴν περίοδον ἀπὸ τὸ 963 μέχρι τοῦ 1185. Τὸ 970 ἀναφέρεται ὁ γεωγραφικὸς ὅρος «ΑΙΜΟΣ» ([22]), ὡς καὶ κατὰ τὰ ἔτη 1025 - 1057 ([23]).

Τὸ ὄνομα τοῦ Α ἷ μ ο υ ἀναφέρεται εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ Ἰσακίου Ἀγγέλου ([24]) καὶ κατὰ τὴν ἀνακωχὴν τοῦ 1188, ὅπου ὁ Ἰσαάκιος Ἄγγελος ἄφισε τοὺς Βλαχο - βουλγάρους εἰς τὴν μεταξὺ τοῦ Αἵμου καὶ Δουνάβεως περιοχήν ([25]). Ἐπίσης καὶ εἰς τὴν συνθήκην τῆς Ἀδριανουπόλεως τὸ 1190 ὁ Α ἷ μ ο ς ἀναφέρεται ὡς διαχωριστικὸν ὅριον μεταξὺ Βυζαντίου καὶ Βουλγάρων ([26]). Αὐτὸ προκύπτει καὶ ἀπὸ ἕνα Χρυσόβουλον πρὸς τὴν Βενετίαν τὸ 1198, ὅπου ἡ νοτιωτέρα τῶν ὀροσειρῶν τοῦ Αἵμου Χερσόνησος ἀνήκει εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Κράτος τοῦ Βυζαντίου ([27]).

Κατὰ τὴν χρονικὴν αὐτὴν περίοδον, ἰδίως κατὰ τὰ ἔτη 1203 - 1204, τὸ ὄνομα Αἷμος ἐπαναλαμβάνεται ἰσταθερῶς ἀπὸ τοὺς Βυζαντινοὺς χρονογράφους ([28]).

Ἐπίσης καὶ μέχρι τὸ 1261 ἀναφέρεται τὸ ὄνομα Αἷμος ([29]).

Καὶ εἰς τὴν ἐποχὴν τῶν Παλαιολόγων ἡ νοτιωτέρα τοῦ Αἵμου χώρα τῶν Ρωμαίων (= Ἑλλήνων) ἀντιστοιχεῖ μὲ τὴν Ἑλληνικὴν Χερσόνησον, ὅπως τοῦτο συνάγεται καὶ ἀπὸ ἕνα ἱστορικὸν γεγονός, ὅταν δηλ. ἀνεκατελήφθη ἡ Κωνσταντινούπολις ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας (25-7-1261), ὁ Μιχαὴλ Παλαιολόγος (1258 - 1282) ἐξηκολούθησε καὶ ἐπισήμως νὰ φέρῃ τὸν κοινὸν τίτλον τοῦ βασιλέως τῶν Ρωμαίων (= Ἑλλήνων): «οὕτω βασιλεὺς ἀναγορευθῆναι Ῥωμαίων» ([30]) καὶ «ἡ Κωνσταντινούπολις προνοίᾳ Θεοῦ καὶ αὖθις ὑπὸ χεῖρα τοῦ βασιλέως τῶν Ῥωμαίων ἐγένετο» ([31]). Ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ τέλος τοῦ ἰδίου ἔτους ἐστέφθη ἐκ νέου εἰς τὴν Ἁγίαν Σοφίαν ὡς «αὐτοκράτωρ τῶν Ἑλλήνων» καὶ ἡ στέψις αὐτὴ συμβόλιζε τὴν ἀνανέωσιν μιᾶς νέας ζωῆς τῆς Ἑλληνικῆς Αὐτοκρατορίας τοῦ Βυζαντίου εἰς ὅλην τὴν ἔκτασίν της ([32]) καὶ τότε (1261) ἀναφέρεται τὸ ὄνομα τοῦ Αἵμου ([33]).

Χαρακτηριστικὰ ἱστορικὰ γεγονότα ποὺ μαρτυροῦν ὅτι αἱ ὀροσειρὲς τοῦ Αἵμου χώριζαν τὴν νοτιωτέραν Χερσόνησον «Ρωμανίαν» (Ἑλλάδα) ἀπὸ τὴν βορειοτέραν του παραδουνάβειον περιοχὴν ἀποτελοῦν καὶ ἡ συνθήκη τοῦ 1263 ([34]), καθὼς καὶ ἡ συνθήκη τοῦ 1270, ὅταν ὁ Ἕλλην Αὐτοκράτωρ Μιχαὴλ Η′ Παλαιολόγος διὰ τὰς νοτιωτέρας τοῦ Αἵμου Ἑλληνικὰς πόλεις ἔλεγεν ὅτι: «Ρωμανίας (= Ἑλλάδος) γὰρ εἶναι μέρος ἐκείνας καὶ Ῥωμαίους αὐτοὺς» ([35]) καὶ τὸ ὄνομα τοῦ γεωγραφικοῦ ὅρου Α ἷ μ ο ς ἐπαναλαμβάνεται ἀπὸ τοὺς Βυζαντινοὺς χρονογράφους κατὰ τὰ ἔτη 1272 - 1332 ([36]).

Ἡ Εἰρήνη τοῦ 1339 καθώριζεν ἐπίσης τὰς ὀροσειρὰς τοῦ Αἵμου ὅριον τῆς χώρας τῶν Μυσῶν (παραδουναβείων) ἀπὸ τὴν νοτιωτέραν Χερσόνησον τῶν Ἑλλήνων (ἢ Ἑλληνικὴν Χερσόνησον), τὴν «Ρωμανίαν» ([37]).

Εἰς τὴν ἐπιστολήν του ὁ σουλτάνος τῆς Αἰγύπτου Νασὰρ προσηγόρευσε τὸν αὐτοκράτορα Ἀνδρόνικο Γ′ Παλαιολόγον (1328 - 1341) ὡς «τὴν σπάθην τῆς βασιλείας τῶν Μακεδόνων» (ἐννοεῖ τὴν σπάθην τῶν στρατιωτικῶν κατορθωμάτων τῶν Φιλίππου, Μ. Ἀλεξάνδρου κλπ.) καὶ «τὴν ἀνδρειότητα τῆς βασιλείας τῶν Ἑλλήνων» ([38]), ὁμοίως προσηγόρευσε τὸν Ἰωάννην Καντακουζη-

νὸν (1347 - 1354) ὡς «βασιλέα τῶν Ἑλλήνων» ([39]). Ἀλλὰ καὶ ἀργότερα ὁ Ἰωάννης Η΄ (1425 - 1448) ἦτο βασιλεὺς τῆς Ἑλλάδος (= Ἑλληνικῆς Χερσονήσου) : «ὦ τῆς Ἑλλάδος ἥλιε βασιλεῦ» ([40]) καὶ ὁ Κωνσταντῖνος Παλαιολόγος ἦτο τῶν «Ἑλλήνων ἀγαθῇ τύχῃ βεβασιλευκώς» ([41]).

Τὸ ὄνομα τῆς Ἑλληνικῆς Χερσονήσου «Ρωμανία» (Ἑλληνικὴ χώρα) παρέμεινε μέχρι τῆς πτώσεως τοῦ Βυζαντίου (1453) ποὺ ἀναφέρεται καὶ εἰς τὰ τραγούδια τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ: «Οἱ Τοῦρκοι ὅταν ἐκούρσευσαν τημ' Πόλ' τηρ' Ρωμανίαν...» ([42]).

Τὸ κράτος αὐτοῦ τοῦ Βυζαντίου, ἡ «Ρωμανία» (ἡ Ἑλληνικὴ χώρα), ἢ «Ρωμαϊκὴ» (= Ἑλληνικὴ χώρα) «βασιλεία», μερικοὶ θέλησαν νὰ τὸ παρουσιάσουν ὅτι ἐπὶ χίλια χρόνια παρήκμαζε διὰ νὰ ἰσχυρισθοῦν ὅτι τὰ πάντα προέρχονται ἀπὸ τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα καὶ τὸ ρωμαϊκὸ κράτος, ἐνῶ ἡ κρίσις αὐτὴ προέρχεται ἀπὸ ἄγνοια τῆς βυζαντινῆς λογοτεχνίας, δικαίου, πολιτικο - κοινωνικο - ἐκκλησιαστικῶν καὶ ἄλλων συνθηκῶν ([43]).

Καὶ ὅμως χωρὶς αὐτὸ τὸ Ἑλληνικὸν Κράτος τοῦ Βυζαντίου μὲ τὴν νοτιωτέραν τοῦ Δουνάβεως Ἑλληνικὴν Χερσόνησον ἢ Ἑλληνοβυζαντινὴν ἢ Βυζαντιγὴν Χερσόνησον, μὲ τὴν «Ἑλλάδα Πᾶσαν», εἰς τὴν Εὐρωπαϊκὴν Ἑ λ λ ά δ α, ἡ ἀνθρωπότης δὲν θὰ ἔβλεπε τὴν μεγάλην ἐποχὴν τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἀναγεννήσεως εἰς τὸν 14ον καὶ 15ον αἰῶνα ([44]).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. L. Brehier, Vie et Mort de Byzance, Paris 1948, σελ. 2.
2. A. Heisenberg, Staat und Gesellschaft des Byzantinisches Reiches, «Die Kultur der Gegenwart», II, IV, 1,2, Leipzig - Berlin 1923, σελ. 364, Διον. Ζακυθηνοῦ, Βυζάντιον, Ἀθῆναι 1951, σελ. 17.
3. P. Wissowa, εἰς λέξιν: «HAEMUS»,Τόμ. 10, Στουττγάρτη 1910), στήλη 2221
4. Aminianus Marcellinus, Rerum Gestarum, Ἔκδ. Harward University Press MCML VIII (1958), XXX, 7,3.
5. Aminianus Marcellinus, ἔνθ' ἀν. XXVII, 4,6, XXX, 8,1.
6. Κωνσταντίνου Πορφυρογεννήτου, Ἔκδ. Βόννης, σελ. 418 - 419.
7. Προκοπίου, Μυστικαὶ ἱστορίαι, ἢ Ἀνέκδοτα, (Ἔκδ. J. Haury) Leipzig, σελ. 114 καὶ παραπλησία περικοπὴ εἰς σελ. 163 ἑπ.
8. Προκοπίου, ἔνθ' ἀν., σελ. 164.
9. Μενάνδρου, (Ἔκδ. Dindorf), σελ. 98, ἀπόσπ. 48, βλ. καὶ Ἀντ. Κεραμοπούλου, Οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ Βόρειοι Γείτονες, Ἀθῆναι 1945, σελ. 113 - 114.
10. Ὁ Ἐφέσου Ἰωάννης, κατὰ μετάφρασιν τοῦ Schönfelder, σελ. 255, Κ. Ἀμάντου, Ἱστορία τοῦ Βυζαντινοῦ Κράτους, Ἀθῆναι 1939, Α, σελ. 283.
11. Εὐαγρίου. Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία, VI, 1c, Patrologia Graeca, Τόμ. 86, στ. 2860.
12. Θεοφυλάκτου Σιμοκάττη, Ἔκδ. De Boor, Leipzig 1887, σελ. 273.
13. K. Jirecek, Geschichte der Serben, Gotha 1911, I, σελ. 88, 106, τοῦ ἰδίου, Geschichte der Bulgaren, Prag 1876, σελ. 90, Ἀντ. Κεραμοπούλου, ἔνθ' ἀν., σελ. 38, 104, Κ. Ἀμάντου, ἔνθ' ἀν. Α΄, σελ. 9.

14. G. Hertzberg, Geschichte der Byzantiner und des osmanisches Reiches, Berlin 1883, σελ. 60,6, K. Jirecek, Geschichte der Serben, I, σελ. 106.
15. Θεοφάνους, Χρονογραφία. Ἐκδ. De Boor, Leipzig 1883, 479, F. Dölger, Regesten der Kaiserkunden des ostroemischen Reiches, München 1924, I, 1, No 276 (716), Κ. Ἀμάντου, ἔνθ' ἀν. Β' Ἐκδ. 1963, Α, σελ. 329.
16. Θεοφάνους, Χρονογραφία, ἔνθ' ἀν. 447, 470, Νικηφόρου, Ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως, Σύντομος Ἱστορία, Ἐκδ. De Boor, Leipzig 1880, 79, Ἰ. Ζωναρᾶ, Ἐκδ. Bonnae, 3, 278, Γεωργίου Κεδρηνοῦ, Σύνοψις Ἱστοριῶν, Ἐκδ. Bonnae 1839, II, 13, F. Dölger, ἔνθ' ἀν. I, 1, No 337 (773), K. Jirecek, Geschichte der Bulgaren, ἔνθ' ἀν., σελ. 143, Κ. Ἀμάντου, ἔνθ' ἀν. Α, σελ.
17. Θεοφάνους Συνεχιστοῦ, Χρονογραφία, Ἐκδ. Bonnae, 64, 65, 67, 69, F. Dölger, Reg. I, 1 No 392 (814) καὶ No 393 (814), Gust. Hetzberg, Geschichte der Byzantiner, ἔνθ' ἀν. σελ. 125, K. Jirecek, Geschichte der Serben, I, σελ. 186.
18. Ἑλληνικὴ Πατρολογία (Patrologia Graeca), 111, 176 Α.
19. Γεωργίου Κεδρηνοῦ, ἔνθ' ἀν. II, 346, F. Dölger, ἔνθ' ἀν. I, i No 694 (963).
20. Γεωργίου Κεδρηνοῦ, ἔνθ' ἀν. II, 463, 476 ἑπ. Κ. Ἀμάντου, Μακεδονικὰ 49, K. Jirecek, Geschichte der Bulgaren, σελ. 200, τοῦ ἰδίου, Geschichte der Serben, I, σελ. 205, A. A. Vasiliev, Histoire de l'Empire Byzantin, Paris 1932 (μετάφρασις εἰς Γαλλικὴν ἐκ τῆς ρωσσικῆς ὑπὸ τῶν P. Brodin - A. Bourguina) I, σελ. 423 - 424.
21. Νικηφόρου Γρηγορᾶ, I, 27, Κ. Ἀμάντου, Μακεδονικά 54.
22. Γεωργίου Κεδρηνοῦ, ἔνθ' ἀν. II, σελ. 384.
23. Γεωργίου Κεδρηνοῦ, ἔνθ' ἀν. II, σελ. 589, 594, 596, 597, 600.
24. Νικήτα Χωνιάτη, Ἱστορία. Ἐκδ. Bonnae 1835, Α', σελ. 486, 487, 493.
25. Νικήτα Χωνιάτη, ἔνθ' ἀν. Α', σελ. 521, F. Dölger, ἔνθ' ἀν. I, 2 No 1580 (1188), L. Brehier, ἔνθ' ἀν., σελ. 351.
26. Νικήτα Χωνιάτη, ἔνθ' ἀν. Β. σελ. 569, F. Dölger, ἔνθ' ἀν. I, 2 No 1605 (1190).
27. F. Dölger, ἔνθ' ἀν. I, 2 No 1647 (1198).
28. Νικήτα Χωνιάτη, ἔνθ' ἀν. Β, σελ. 569, 624, Γ. Ἀκροπολίτου, Ἔργα (Ἐκδ. Bonnae 1836), Α', σελ. 21, 50, 114, 126, Ἄννας Κομνηνῆς, Ἀλεξιάς (Ἐκδ. Bonnae 1839), Α, III, σελ. 333, Α, VII, 2, σελ. 334, Α, XIV, 8, σελ.
29. Νικήτα Χωνιάτη, ἔνθ' ἀν., σελ. 808.
30. Γ. Παχυμέρη, (Ἐκδ. Bonnae 1835), Α, σελ. 82.
31. Γ. Ἀκροπολίτη, Χρονικὴ Συγγραφή, (Ἐκδ. Bonnae 1836), σελ. 193.
32. A. A. Vasiliev, ἔνθ' ἀν. II, σελ. 255 - 256, G. Ostrogorsky, Histoire de l'Etat Byzantin, Paris 1956, σελ. 474.
33. Γ. Παχυμέρη, ἔνθ' ἀν. Α, III, σελ. 210.
34. Γ. Παχυμέρη, ἔνθ' ἀν. Α, 211, 232, 350, F. Dölger, ἔνθ' ἀν. I, 2 No 1916 (1263), Μαργ. Κωνσταντινίδη, Μεσημβρία τοῦ Εὐξείνου, Ἀθῆναι 1945, σελ. 37.
35. Γ. Παχυμέρη, ἔνθ' ἀν. Α, σελ. 343, 4, F. Dölger, ἔνθ' ἀν. I, 2 No 1969 (1270), Μαργ. Κωνσταντινίδη, ἔνθ' ἀν., σελ. 39 καὶ σημ. 1.

36. Γ. Παχυμέρη, ἔνθ' ἀν. Α, V, σελ. 342, 350, VI, 427, 481, Νικηφόρου Γρηγορᾶ, Ρωμαϊκὴ Ἱστορία (Ἔκδ. Bonnae 1829), Τόμος Α, κεφ. Θ, σελ. 457, κεφ. Ι, σελ. 482.
37. Νικηφόρου Γρηγορᾶ, ἔνθ' ἀν. Α, σελ. 483 - 484 καὶ 487.
38. W. Regel, Analecta Byzantinorussica, Petrograd 1891, σελ. 57 - 58.
39. Ἰω. Καντακουζηνοῦ, Ἱστορίαι (Ἔκδ. Bonnae 1831), Δ. σελ. 94.
40. Σπ. Λάμπρου, Ἀργυροπούλεια, Ἀθῆναι 1910, σελ. 7.
41. Σπ. Λάμπρου, Ἀργυροπούλεια, ἔνθ' ἀν. σελ. 29.
42. Νικ. Πολίτου, Ἐκλογαὶ ἀπὸ τὰ τραγούδια τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, Ἀθῆναι 1914, σελ. 265.
43. H. Gelzer, Byzantinische Kulturgeschichte, Tubingen 1909, σελ. 2 - 3.
44. H. Gelzer, ἔνθ' ἀν., σελ. 17.

ΤΑ ΟΝΟΜΑΤΑ «ΑΙΜΟΣ» ΚΑΙ «ΕΛΛΗΝΙΚΗ» ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ (Ἢ ΡΟΥΜΕΛΗ) ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟΝ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑΣ (1453 - 1821)

Μετὰ τὴν εἰσβολὴ τῶν Τούρκων εἰς τὴν Καλλίπολιν τῆς Θράκης (23 Μαρτίου 1354) καὶ τὴν κατάκτησιν ἀπὸ τὸν σουλτάνο Μουρὰτ Α' τῆς Ἀδριανουπόλεως (1361), ἡ νοτιωτέρα τοῦ Αἵμου περιοχὴ τῆς Ἑλληνικῆς Χερσονήσου ἀπετέλεσεν ἕνα τμῆμα εὐρυτέρας διοικητικῆς περιοχῆς τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν ὁποίαν οἱ κατακτηταὶ ἔδωσαν τὸ ὄνομα «Ρούμελι» ἢ «Ρουμελὶ» καὶ διοικητής της ἦτο ὁ «μπεγκλὲρ μπέης» τῆς Ρούμελης ἢ Ρουμιλί (1).

Τὸ πρῶτο συνθετικὸ τῆς «Ρούμελι» ἢ «Ρούμιλι», ἤτοι τὸ «ρούμ» (ποὺ σημαίνει στὴν τουρκικὴ Ρωμηὸς (= Ἕλλην) καὶ μάλιστα ὁ Τοῦρκος Σεμσεντὶν εἰς τὸ τουρκικὸν λεξικόν του ἀναφέρει ὅτι αὐτὸ τὸ «ρούμ» ἀνήκει εἰς τὴν νεοελληνικὴν φυλὴν (2) καὶ σημαίνει τὸν Ἕλληνα τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας ἢ τὸν σύγχρονον Ἕλληνα τῆς Τουρκίας (3).

Τὸ δεύτερο συνθετικὸν «ιλ» ἢ «ελ» σημαίνει εἰς τὴν τουρκικὴν γλῶσσαν «χώρα ἀλλοδαπὴ» (ξένη), ἡ δὲ κατάληξις «ι» (μετὰ τοῦ «ιλ» ἢ «ελ») σημαίνει τὸ κτητικό «των», ἐνῶ τὴν ἰδικήν των χώραν, τὴν πατρίδα των, οἱ Τοῦρκοι τὴν χαρακτηρίζουν μὲ τὰς λέξεις «βατὰν» «μεκιάν» (4).

Οἱ Τοῦρκοι εἰς τὴν νοτιωτέραν τοῦ Αἵμου Χερσόνησον ἔδωσαν τὸ ὄνομα «Ρούμελι» ἢ «Ρούμιλι» διότι ἡ χώρα αὐτὴ τῶν Ἑλλήνων ἦτο ξένη εἰς αὐτοὺς καὶ εἰς τὴν στενὴν ἔννοιαν τοῦ ὀνόματος τούτου συμπεριελαμβάνοντο αἱ δύο ἐδαφικὲς περιοχὲς Θράκης καὶ Μακεδονίας (5).

Ἡ νοτιωτέρα τοῦ Δουνάβεως ἢ τοῦ Αἵμου Χερσόνησος ἐπισημαίνεται κατὰ τὴν περίοδον τῆς Τουρκοκρατίας ἀπὸ διαφόρους περιηγητὰς καὶ γεωγράφους ὡς ΕΛΛΑΣ — ΓΡΑΙΚΙΑ — ἢ ΡΟΜΑΝΙΑ ἢ «ΡΟΥΜ» (δηλ. ὡς χώρα τῶν Ἑλλήνων, ἢ Ἑλληνικὴ χώρα, ἢ Ἑλληνικὴ Χερσόνησος, καὶ τὸ ὄνομα ΑΙΜΟΣ ὡς γεωγραφικὸς ὅρος παρέμεινε σταθερόν.

Τοῦτο ἐπιβεβαιώνεται ἀμέσως μετὰ τὴν πτῶσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως (1453) μετὰ τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ 15ου καὶ κατὰ τὸν 16ον αἰῶνα.

Τὸ 1481 ἕνας χάρτης χαρακτηρίζει τὴν νοτιωτέραν τοῦ Αἵμου Χερσόνησον ὡς «ΡΟΜΙΛΙΑ» (6) (χώρα τῶν Ἑλλήνων).

Τὸ 1530 ὁ Λαυρέντιος Φρίζιος εἰς χάρτην του ὀνομάζει τὴν νοτιωτέραν τοῦ Ὀρβήλου χώραν «ΓΡΑΙΚΙΑ» (7).

Τὸ 1542 ὁ γεωργάφος Νικόλαος Σοφιανὸς εἰς χάρτην του (8) χαρακτηρίζει τὴν νοτιωτέραν τοῦ Αἵμου - Σκάρδου Χερσόνησον ὡς «ΓΡΑΙΚΙΑ».

Τὸ 1567 ὁ περιηγητὴς Νικόλαος ντὲ Νικολάϊ γράφει ὅτι ἡ νοτιωτέρα τοῦ Αἵμου περιοχὴ ὀνομάζεται: «ΡΩΜΑΝΙΑ» καὶ βορείως πλαισιώνεται ἀπὸ τὰς ὀροσειρὰς ποὺ φέρνουν τὸν γεωγραφικὸν ὅρον «ΑΙΜΟΣ» (9).

Τὸ 1570 ὁ γεωγράφος Ἀμπραχὰμ Ὀρτέλιος εἰς χάρτην του διὰ τὴν νεωτέραν Ἑλλάδα — τὴν ΓΡΑΙΚΙΑ (10) περιλαμβάνει εἰς τὴν νοτιωτέραν τοῦ Αἵμου Χερσόνησον τὴν «ΡΩΜΑΝΙΑ».

Τὸ 1578 ὁ Π. Καλλιμάχης εἰς τὸ χρονικόν του περὶ Τούρκων ἀναφέρει ὅτι: «ἡ Θράκη ποὺ ἀποτελεῖ συνέχειαν τῆς Μακεδονίας ἀποκλείνει πρὸς τὸν Αἷμον» (11).

Τὸ 1589 ὁ γεωγράφος Κορνέλιος εἰς χάρτην του (12) διὰ τὴν Ἑλλάδα — «ΓΡΑΙΚΙΑ», ἡ νοτιωτέρα τοῦ Αἵμου Χερσόνησος ὀνομάζεται «ΡΩΜΑΝΙΑ».

Τὸ 1590 ἀναδημοσιεύεται ὁ χάρτης τοῦ Σοφιανοῦ «ΕΛΛΑΣ — ΓΡΑΙΚΙΑ».

Τὸ 1598 ὁ περιηγητὴς Γκιοζέππε Ροζάτσιο ἀναφέρει χάρτην διὰ τὴν Ἑλλάδα — «ΓΡΑΙΚΙΑ» (13), ὅπου φθάνει μέχρι τοῦ Δουνάβεως - Σάβου ποταμῶν.

Καὶ κατὰ τὸν ἑπόμενον 17ον αἰῶνα ὁ γεωγραφικὸς ὅρος «ΑΙΜΟΣ» ἐξακολουθεῖ καὶ ἀναφέρεται σταθερῶς ἀπὸ τοὺς περιηγητὰς καὶ τοὺς γεωγράφους καὶ ἡ νοτιωτέρα τοῦ Αἵμου Χερσόνησος χαρακτηρίζεται Ἑλληνικὴ ἢ Γραικικὴ Χερσόνησος.

Τὸ 1600 ὁ περιηγητὴς Γουΐλλιαμ Μπίντολφ ἀναφέρει χάρτη τοῦ γεωγράφου Χ. Μὸλλ διὰ τὴν Ἑλλάδα — «ΓΡΑΙΚΙΑ» (14).

Τὸ 1610 ὁ περιηγητὴς Σάντυ γράφει ὅτι ἡ Θράκη εὑρίσκεται εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ Τούρκου διοικητοῦ τῆς «ΡΩΜΑΝΙΑΣ» καὶ ἀποτελεῖ ἕνα μεγάλο τμῆμα τῆς Ἑλλάδος, ἡ δὲ Θρακικὴ περιοχὴ πλαισιώνεται: βορείως ἀπὸ τὰς ὀροσειρὰς τοῦ Αἵμου, τὰς ὁποίας οἱ Λατῖνοι τὰς ὀνομάζουν «ἁλυσσίδα τοῦ κόσμου» (κατέννα μοῦντι) (15), ὅπως τὰς χαρακτήριζε προηγουμένως, κατὰ τὴν περίοδον τῆς ἀναγεννήσεως τῆς Εὐρώπης, καὶ ὁ Φλαμανδὸς γεωγράφος καὶ μαθηματικὸς Γεράρδος Κράμερ (ἢ ἐκ τοῦ ἐκλατινισθέντος ὀνόματός του Μερκάτωρ) (1512 - 1594) (16).

Τὸ 1623 δημοσιεύονται δύο χάρτες διὰ τὴν Ἑλλάδα — τὴν «ΡΩΜΑΝΙΑ» τοῦ Γερ. Μερκάτωρ (17), ποὺ περιλαμβάνουν τὴν «ΡΟΥΜΕΛΙΑ», αὐτὴ ποὺ ἐκτείνεται: βορείως εἰς τὰς ὀροσειρὰς μὲ τὸ γεωγραφικὸν ὄνομα «ΑΙΜΟΣ».

Τὸ 1626 ὁ γεωγράφος Τζὼν Σπὶντ ἐχάραξε χάρτην διὰ τὴν Ἑλλάδα (18).

Τὸ 1630 οἱ περιηγηταὶ Φερμανὲλ — Φωδὲλ καὶ Μπουτουὲν εἰς τὰς ταξιδιωτικάς των ἐντυπώσεις εἰς τὴν Ἑλλάδα γράφουν ὅτι: «ἡ Ἑλλὰς τῶν Ἑλλήνων εἶναι ἡ περιοχὴ τῆς Ρούμελης, αὐτὴν ποὺ ὀνομάζει ὁ Λεονκλάβιο «ΡΟΥΜΕΛΙΑ» καὶ οἱ Τοῦρκοι «Ρουμ — ὶλαὲτ» (19) (δηλ. διοικητικὸν διαμέρισμα τῆς Ἑλληνικῆς περιοχῆς ἢ τῆς Ἑλληνικῆς Χερσονήσου).

Τὸ 1634 ὁ ἄγγλος συγγραφεὺς Ράϊντερ Μπλοὺντ (1602 - 1680) εἰς χάρτην του διὰ τὴν Ἑλλάδα — «ΓΡΑΙΚΙΑ», περιλαμβάνει καὶ τὴν Θράκη (20) μέχρι τῶν ὀροσειρῶν τοῦ Αἵμου μὲ τὴν κοιλάδα τοῦ Ἔβρου ποταμοῦ.

Τὸ 1645 ὁ γεωγράφος Π. Μαριὲττ εἰς χάρτην του διὰ τὴν σύγχρονον τότε Ἑλλάδα (21) περιλαμβάνει τὴν νοτιωτέραν τοῦ Αἵμου Χερσόνησον μὲ τὴν «ΡΩΜΑΝΙΑ».

Τὸ 1650 οἱ Ὁλλανδοὶ Ἰωάννης καὶ Κορνήλιος Μπλάου ἐφιλοτέχνησαν χάρτην διὰ τὴν Ἑλλάδα — ΓΡΑΙΚΙΑ (22) ἡ ὁποία ἐκτείνεται μέχρι τῶν ὀροσειρῶν τοῦ Αἵμου καὶ συμπεριλαμβάνει τὴν «ΡΩΜΑΝΙΑ».

Τὸ 1660 ὁ περιηγητὴς Βερνάρδος Ράντολφ εἰς χάρτην του διὰ τὴν Ἑλλάδα — «ΓΡΑΙΚΙΑ» (23) αὕτη ἐκτείνεται βορείως μέχρι τῶν ὀροσειρῶν τοῦ Αἵμου.

Τὸ 1674 ὁ περιηγητὴς Ἐδουάρδος Μπράουν ἀναφέρει ὅτι τὸ διοικητικὸν διαμέρισμα τῆς «ΡΟΥΜΕΛΙ» εἶναι τὸ ἴδιο μὲ τῆς Ἑλλάδος (24).

Τὸ 1676 ὁ περιηγητὴς Ἀντ. Ζουδὲν ντὲ Ροσφὸρ γράφει ὅτι: «Οἱ Τοῦρκοι κατέχουν ὁλόκληρον τὴν Ἑλλάδα ποὺ ὀνομάζεται «ΡΩΜΑΝΙΑ» (25).

Τὸ 1677 συμφώνως πρὸς τὰς σημειώσεις τοῦ Ἀββᾶ Μπωντράν, χαράσσεται χάρτης διὰ τὴν Ἑλλάδα (26), ἡ ὁποία ἐκτείνεται βορείως μέχρι τοῦ Αἵμου καὶ εἰς τὴν νοτιωτέραν τῶν ὀροσειρῶν αὐτῶν περιοχὴν περιλαμβάνεται ἡ «ΡΩΜΑΝΙΑ».

Τὸ 1687 ὁ γεωγράφος Φ. ντὲ Γουὶτ εἰς χάρτην του διὰ τὴν τουρκικὴν αὐτοκρατορίαν εἰς Εὐρώπην, «ΑΠΑΣΑΝ τὴν ΕΛΛΑΔΑ» τοποθετεῖ εἰς τὴν νοτιωτέραν τῶν ὀροσειρῶν τοῦ Αἵμου Χερσόνησον τὰς περιοχὰς τῆς «ΡΩΜΑΝΙΑ» (27).

Τὸ 1697 δημοσιεύεται χάρτης τοῦ Ἀβραὰμ Ὀρτέλιους διὰ τὴν Ἑλλάδα ποὺ ἐκτείνεται εἰς τὴν νοτιωτέραν τοῦ Αἵμου κοιλάδα τοῦ Ἔβρου ποταμοῦ καὶ τονίζει ὁ ἴδιος ὅτι «Ἡ Ἑλλὰς ἀποτελεῖ τὴν πλέον ἔνδοξον περιοχὴν τῆς Εὐρώπης» (28).

Τὸ 1699 ὁ γεωγράφος Ἰωάννης Βαπτιστὴς Νολὲν εἰς χάρτην του τῆς ἀρχαίας καὶ νέας Ἑλλάδος (29) αὕτη τοποθετεῖται βορείως μέχρι τοῦ ὄρους Αἵμου ποὺ τὸ ὀνομάζει «Ἄλυσσίδα τοῦ κόσμου» καὶ εἰς τὴν νοτιωτέραν τοῦ Αἵμου Χερσόνησον περιλαμβάνει τὴν «ΡΩΜΑΝΙΑ» μὲ τὴν Θράκην καὶ Μακεδονίαν.

Καὶ εἰς τὸν ἑπόμενον 18ον αἰῶνα οἱ περιηγηταὶ καὶ οἱ γεωγράφοι χαρακτηρίζουν τὴν νοτιωτέρα τῶν ὀροσειρῶν τοῦ Αἵμου Χερσόνησον ὡς ΓΡΑΙΚΙΑ — ΡΩΜΑΝΙΑ — ἢ ΡΩΜΑΝΙΑ.

Τὸ 1700 ὁ γεωγράφος Αὔγουστος Βιντὲλ εἰς χάρτην του τῆς ΝΕΑΣ ΕΛ-

ΛΑΔΟΣ ([30]) αὕτη ἐκτείνεται βορείως μέχρι τοῦ Αἵμου καὶ ἡ νοτιωτέρα τῶν ὀροσειρῶν αὐτῶν Χερσόνησος καλεῖται «ΡΩΜΑΝΙΑ».

Τὸ 1712 ὁ Ἰωάννης Βαπτ. Χομάννους εἰς χάρτην του μεθ' ΑΠΑΣΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ([31]) αὕτη συμπεριλαμβάνει εἰς τὴν νοτιωτέραν τῶν ὀροσειρῶν τοῦ Αἵμου Χερσόνησον καὶ τὴν «ΡΩΜΑΝΙΑ».

Τὸ 1714 ὁ περιηγητὴς Παῦλος Λούκας εἰς τὸ ταξιδιωτικόν του βιβλίον διὰ τὴν Ἑλλάδα κλπ. παραθέτει ἕναν χάρτη τοῦ γεωγράφου Γκιγιὼμ ντὲ Λίλ ([32]), ὅπου εἰς τὴν νοτιωτέραν τοῦ Αἵμου Χερσόνησον μὲ τὴν κοιλάδα τοῦ Ἔβρου ποταμοῦ τοποθετεῖται ἡ «ΡΩΜΑΝΙΑ».

Τὰς ὀροσειρὰς τοῦ Αἵμου ὁ Π. Λούκας τὰς ἀναφέρει μὲ τὸν γεωγραφικὸν ὅρον «Ἔρβαντ» καὶ διευκρινίζει ὅτι ἐλέγετο ΑΙΜΟΣ.

Τὸ 1715 ὁ γεωγράφος Ν. ντὲ Φὲρ εἰς χάρτην τῆς ΕΛΛΑΔΟΣ ἢ τοῦ νοτίου τμήματος τῆς Τουρκίας εἰς τὴν Εὐρώπην ([33]) αὕτη τοποθετεῖται εἰς τὴν νοτιωτέραν τοῦ Αἵμου Χερσόνησον μὲ τὴν κοιλάδα τοῦ Ἔβρου καὶ ἀναφέρεται ὡς «ΡΩΜΑΝΙΑ».

Τὸ 1730 ὁ γεωγράφος Γκιγιὼμ ντὲ Λὶλ εἰς χάρτην του τῆς ΕΛΛΑΔΟΣ ([34]) ἡ Ἑλληνικὴ αὐτὴ χώρα ἐκτείνεται μέχρι τοῦ Αἵμου καὶ ἡ νοτιωτέρα του περιοχὴ μὲ τὴν Θράκη ὀνομάζεται ΡΩΜΑΝΙΑ.

Διὰ πρώτην φορὰν τὸ ἀνατολικώτερον τμῆμα τῆς ὀροσειρᾶς τοῦ Αἵμου (πρὸς τὸν Εὔξεινον Πόντον) ἀναφέρεται ὡς «Μπαλκάν».

Τὸ 1731 ὁ γεωγράφος Φίλιππος Μπουὰς ἐχάραξε ἕναν χάρτη διὰ τὴν ΕΛΛΑΔΑ ([35]).

Τὸ 1741 οἱ κληρονόμοι τοῦ γεωγράφου Χομάννους εἰς χάρτην διὰ τὴν Εὐρωπαϊκὴν Τουρκίαν, χαράσσει τὴν προτέραν ΕΛΛΑΔΑ ([36]) ἡ ὁποία πλαισιώνεται βορείως ἀπὸ τὰς ὀροσειράς, ποὺ ἐξακολουθοῦν ν' ἀναφέρωνται μὲ τὸν γεωγραφικόν τους ὅρον ΑΙΜΟΣ.

Τὸ 1766 οἱ ἴδιοι οἱ κληρονόμοι τοῦ Χομάνους εἰς χάρτην των (διὰ τὴν Οὐγγαρίαν) ([37]) παραθέτουν πίνακα διὰ τὴν «ΡΩΜΑΝΙΑ» ἢ τὴν ΡΩΜΑΝΙΑ ΤΟΥΡΚΙΚΗΝ (δηλ. τὴν ὑπὸ τῶν Τούρκων χώραν τῶν Ἑλλήνων).

Μὲ τὴν μείωσιν τοῦ ἐποικισμοῦ Τούρκων εἰς τὰς διαφόρους Ἑλληνικὰς ἐπαρχίας τῆς Εὐρώπης, ὁ Ἑλληνισμὸς ἀνασυγκροτεῖται εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Χερσόνησον, ὥστε νὰ δημιουργηθῇ ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ 18ου αἰῶνος ὁ Χρυσοῦς Αἰὼν τοῦ ὑποδούλου Ἑλληνισμοῦ μέχρι καὶ τῶν περιοχῶν τοῦ Δουνάβεως.

Τὸ 1766 μὲ τὴν φροντίδα τῶν κληρονόμων τοῦ Χομάνους ἀνεδημοσιεύθη ὑπὸ τοῦ Αὐγ. Μπρέμιο χάρτης δι' ΑΠΑΣΑΝ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ([38]), ὅπου ἡ Ἑλληνικὴ αὐτὴ χερσόνησος πλαισιώνεται βορείως ἀπὸ τὰς ὀροσειρὰς τοῦ Σκάρδου καὶ τοῦ ΑΙΜΟΥ.

Διὰ πρώτην φορὰν τὸ ὄρος ΑΙΜΟΣ ἀναφέρεται καὶ μὲ τὸ λανθασμένον καὶ ἐκβαρβαρισμένο τουρκικὸ ὄνομα, τὸ «γὺν μπαλκάν», ἐνῶ ἡ νοτιωτέρα τῶν ὀρο-

σειρῶν Σκάρδου — Αἵμου Χερσόνησος ὀνομάζεται: ΡΩΜΑΝΙΑ μὲ τὴν «ΡΟΥΜΙΛΙ» καὶ τὴν ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΝ.

Τὸ 1774 ὁ γεωγράφος μηχανικὸς τοῦ ναυτικοῦ Ρίτζι Ζαννόνι εἰς χάρτην του διὰ τὸ νότιον τμῆμα τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας (39), εἰς Εὐρώπην, ἡ Χερσόνησος αὕτη πλαισιώνεται βορείως ἀπὸ τὸν Αἷμον ποὺ χαρακτηρίζεται μὲ τὸν γεωγραφικὸν ὅρον «Ὄρος ΑΙΜΟΣ» ἢ «Ἐμὲ ντὰγκ» (παραποίησις ἐξ ἀγνοίας ἐκ τοῦ Αἱμονίου ἴσως κόλπου).

Τὸ 1780 εἰς χάρτην τοῦ Γουλιέλμου ντὲ Λὶλ διὰ τὴν «ΕΛΛΑΔΑ» (40), ἡ χώρα αὕτη ἀποτελεῖ τὸ νοτιώτερον τμῆμα τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας εἰς τὴν Εὐρώπην.

Ὁ αὐτὸς χάρτης τοῦ Γκ. ντὲ Λὶλ ἀνεδημοσιεύθη εἰς τὸ Λονδῖνον τὴν 14ην Μαΐου 1794 ἀπὸ τοὺς Λώρι καὶ Οὐάϊτλ (41).

Τὸ 1788 ὁ κόμης Κ. Σασμπὲφ ντὲ Βόλνεϋ ἀνεδημοσίευσεν ἕνα χάρτην σχετικῶς μὲ ἐνδεχόμενον διαμελισμὸν τῆς Τουρκίας (42), ὅπου ἡ νοτιωτέρα τῶν ὀροσειρῶν Σκάρδου — Αἵμου Χερσόνησος ὀνομάζεται «ΡΩΜΕΛΙΑ».

Τὸ 1791 ὁ διδάσκαλος τοῦ Γένους Γρηγόριος Κωνσταντᾶς καὶ ὁ Δανιὴλ Φιλιππίδης ἐξέδωκαν τὴν Νεωτέραν των Γεωγραφίαν, ὅπου εἰς τὸ κεφάλαιον διὰ τὴν «ΕΛΛΑΔΑ» ὁ Γρ. Κωνσταντᾶς γράφει ὅτι εἰς τήν: «Ἑλλάδα θέλω τὴν δώσει μία ἔκτασι μεγαλύτερη ἀπ' ἐκείνη ὅπου τὴν δίνουν οἱ Εὐρωπαῖοι» (43). Συνεχίζων γράφει: «Ἡ Ἑλλάδα τώρα διαιρεῖται εἰς Εὐρωπέϊκη Ἑλλάδα καὶ Ἀσιατική...» (44).

Ἐπίσης γράφει ὅτι: «Τὰ ἀξιολογώτερα ὄρη τῆς Ἑλλάδος εἶναι καὶ ἡ Ροδόπη καὶ ὁ Αἷμος εἰς τὴν Θράκη» (45).

«Ἡ Εὐρωπαϊκὴ Ἑλλάδα ἐκτείνεται νοτιώτερον τῶν ὀροσειρῶν τοῦ Αἵμου (μεταξὺ 36½ μοιρῶν καὶ 43 ἀρκτώου πλάτους, καὶ μεταξὺ 37 καὶ 46 καὶ 35 λεπτὰ μήκους) (46) καὶ μὲ τὰς ὀροσειρὰς ὑπὸ τὸ γεωγραφικὸν ὄνομα «Α Ι-Μ Ο Σ» πλαισιώνεται βορείως ἡ Χερσόνησος τῆς «Εὐρωπαϊκῆς Ἑλλάδος» ἢ τῆς Ἑλληνικῆς Χερσονήσου.

Τὸ 1795 ὁ Ἄγγλος γεωγράφος Φάρντεν εἰς χάρτην του διὰ τὰς Εὐρωπαϊκὰς κατακτήσεις τῶν Ὀθωμανῶν ἢ διὰ τὴν Τουρκίαν εἰς τὴν Εὐρώπην (47) χαρακτηρίζει «ΡΟΥΜΙΛΙ» τὴν νοτιωτέραν τῶν ὀροσειρῶν τοῦ Αἵμου Χερσόνησον.

Τὸ 1796 ὁ Φ. Γκιούσσφελντ εἰς χάρτην του διὰ τὴν Οὐγγαρίαν μὲ τὰς ἐπαρχίας τῶν Ὀθωμανικῶν κρατῶν (48) (τῆς Εὐρώπης), τὴν νοτιωτέραν τῶν ὀροσειρῶν τοῦ Αἵμου Χερσόνησον χαρακτηρίζει ὡς «ΡΟΥΜΙΛΙ».

Τὸ 1797 ὁ Ρήγας Βελεστινλῆς Θετταλὸς ἐξέδωκε εἰς τὴν Βιέννην τὴν ΧΑΡΤΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ (49) ἡ ὁποία ἐκτείνεται εἰς ὁλόκληρον τὴν νοτιωτέραν τοῦ Δουνάβεως — Σάββα ποταμῶν Ἑλληνικὴν Χερσόνησον, ὅπου συμπεριλαμβάνει τὴν νεογραικικὴ φυλή.

Ἡ Χερσόνησος τῆς ΧΑΡΤΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ τοῦ Ρήγα Φεραίου χωρί-

ζεται ἀπὸ ὀροσειρὲς ποὺ ἀναφέρονται μὲ τὸ γεωγραφικὸν ὄνομα ΑΙΜΟΣ, ἀλλ' ἐπίσης καὶ μὲ τὸ ἐκβαρβαρισμένο καὶ λαυθασμένο τουρκικὸ ὄνομα «Κοτζιὰ Μπαλκὰν — Κουμάνιτα ὄρη».

Ἡ ΧΑΡΤΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ, (ἀνετυπώθη διὰ πρώτην φορὰν τὸ 1949 ἀπὸ τὸν συγγραφέα τοῦ παρόντος) ἐπεσφραγίσθη μὲ τὸν ἡρωϊκὸ θάνατο τοῦ Ρήγα εἰς τὰς 11 πρὸς τὴν 12ην Ἰουνίου 1798.

Καὶ κατὰ τὸν 19ον αἰῶνα ἡ νοτιωτέρα τοῦ Δουνάβεως ἢ τοῦ Αἵμου Χερσόνησος ἐξακολουθεῖ νὰ ἔχη τὴν ἰδίαν κλασικὴν ὀνομασίαν τοῦ πολιτισμοῦ ποὺ ἀνεπτύχθη, δηλ. χώρα τῶν Ἑλλήνων ἢ Ἑλληνικὴ Χερσόνησος τοῦ Αἵμου, ὅπως τὴν χαρακτηρίζουν οἱ γεωγράφοι, οἱ περιηγηταὶ καὶ οἱ διάφοροι ἱστορικοὶ καὶ ἄλλοι συγγραφεῖς εἰς τὰ ταξιδιωτικά, ἱστορικὰ βιβλία των καὶ εἰς τοὺς χάρτας των.

Τὸ 1800 ὁ Χέρισσον εἰς χάρτην διὰ τὴν ΕΛΛΑΔΑ (σχεδιασθέντα ἀπὸ τὸν Ι. Β. Ταργντιὲ) ([50]) τοποθετεῖ τὴν Ἑλληνικὴν αὐτὴν Χερσόνησον νοτίως τῶν ὀροσειρῶν τοῦ Αἵμου καὶ τὸ τμῆμα αὐτὸ ὀνομάζεται «ΡΟΜΕΛΙ».

Τὸ 1807 ἐπανεξεδόθη ἀπὸ τὸν Ἄνθιμο Γαζῆ ἡ Γεωγραφία τοῦ Μελετίου ὁ ὁποῖος γράφει διὰ τὴν ΕΛΛΑΔΑ ὅτι: «Ἡ Ἑλλὰς τὸ μέγα καὶ πολυθρύλλητον ὄνομα εἰς τοὺς ἀρχαίους καιρούς... εἰς τοὺς νῦν Γραικία καλεῖται ὑπὸ τῶν Εὐρωπαίων τῶν μὴ Ἑλλήνων... κοινῶς δὲ τανῦν, λέγεται ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ ἄλλων» ([51]).

Εἰς τὸ βιβλίον αὐτὸ τῆς γεωγραφίας τοῦ Μελετίου παρατίθενται δύο χάρτες ἐκ τῶν ὁποίων ὁ ἕνας ἐπιγράφεται: «Γραικία» (δηλ. Ἑλλὰς) καὶ ὁ ἄλλος «Ἡ Ἑλλάς» ([52]), εἰς ἀμφοτέρους δὲ ἡ Ἑλλὰς τοποθετεῖται εἰς τὴν νοτίως τῶν ὀροσειρῶν τοῦ Αἵμου Ἑλληνικὴν Χερσόνησον.

Τὸ 1811 ὁ Γκαετάνο Πάλμα εἰς χάρτην του διὰ τὴν Εὐρωπαϊκὴν Τουρκίαν, τὴν πάλαι ΕΛΛΑΔΑ ([53]), τὴν Ἑλληνικὴν αὐτὴν Χερσόνησον τοποθετεῖ νοτίως τοῦ Αἵμου καὶ τὴν ὀνομάζει «ΡΟΥΜΕΛΗ».

Τὸ 1812 ὁ γεωγράφος Π. Λαπὶ εἰς χάρτην του διὰ τὴν Εὐρώπην ([54]) χαρακτηρίζει τὰς ὀροσειρὰς τοῦ Αἵμου ὡς «ΑΙΜΟΝΙΟΝ» ὄρος, «Ἐμινὲ ντὰγ» ἢ «Μπαλκὰν» καὶ τὴν νοτιωτέραν τῶν ὀροσειρῶν αὐτῶν τοῦ Αἵμου Χερσόνησον ὀνομάζει: ΡΟΥΜΕΛΗ.

Κατὰ τὸ ἔτος τῆς ἐξεγέρσεως τοῦ ὑποδούλου Ἑλληνισμοῦ, τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821, σύμφωνα μὲ παρατηρήσεις τοῦ γεωγράφου Πουκεβίλ, ἐχαράχθη ἀπὸ τὸν Ι. Β. Μπαρμπὶ ντὲ Μποκὰς ἕνας χάρτης διὰ τὴν «ΝΕΑΝ ΕΛΛΑΔΑ» ([55]) αὕτη ἐκτείνεται εἰς τὴν νοτιωτέραν τοῦ Αἵμου Ἑλληνικὴν Χερσόνησον.

Τὸ αὐτὸ ἔτος 1821 ὁ γεωγράφος - ὑδρογράφος Ἀρροσμὶθ εἰς περιγραφικὸν χάρτην του διὰ τὴν ΕΛΛΑΔΑ ([56]) τοποθετεῖ τὴν χώραν αὐτὴν εἰς τὴν νοτιωτέραν τῶν ὀροσειρῶν τοῦ Αἵμου Χερσόνησον, τὴν ὁποίαν ὀνομάζει «ΡΟΜΑΝΙΑ» ἢ «ΡΟΥΜΙΛΙ».

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Gust. Hertzberg, Geschichte der Byzantiner und des osmanisches

Reiches, Berlin 1833, σελ. 493, τοῦ ἰδίου, Geschichte Griechenlands seit dem Absterben des antiken Leben bis zur gegenwart, Berlin 1877, II, σελ. 319.
2. Shemsedine Samy bey, Kamoussi turki, Istamboul 1317 (1900), σελ. 975, καὶ Nicephoros Moschopoulos, La Question de Palestine et le Patriarcat de Jerusalem, Athènes 1948, σελ. 64.
3. Shemsedine Samy bey, ἔνθ' ἀν., σελ. 545, Nicephoros Moschopoulos, ἔνθ' ἀν., σελ. 64.
4. Νικηφόρου Μοσχοπούλου, 'Η 'Ανατολικὴ Ρωμυλία ὡς γεωγραφικὸς ὅρος — πόθεν — πῶς καὶ πότε εἰσήχθη: «Ρωμυλία» ἢ «Ρούμελι»; εἰς 'Εφημερίδα Καθημερινὴ 15 'Ιουνίου 1946.
5. Encyclopédie d'Islam, Tome III, σελ. 1259, 37 - 55.
6. Cambridge Medieval History of Europe. Vol. IV, No 45 - Turkish Sultanate.
7. Laurentius Frisius, Carta Marina universalis 1530, φύλλον 2.
8. Nic. Sophianus, 'Ο χάρτης ἐπιγράφεται: GRAECIA καὶ εὑρίσκεται εἰς τὸ βιβλίον τοῦ Fresne - Canaye, Le Voyage du Levant (1573), par Hauser - Paris 1897, σελ. 37.
9. Nicolas de Nicolay, Les Navigations, peregrinations et voyages, faits en la Turquie, En Envers, MDLXXVII (1567), σελ. 262.
10. Abraham Ortelius, 'Ο χάρτης ἐπιγράφεται: GRAECIA (Universae secundum κλπ.) καὶ παρατίθεται εἰς τὸν "Ατλαντά του: Theatrum Orbis Terrarum, Fol. 40.
11. P. Callimachi, Chronicorum Turcicorum, Lib. I, MDLXXVIII (1578), σελ. 73.
12. Cornelius, 'Ο χάρτης του διὰ τὴν «GRAECIA» παρατίθεται εἰς τὸν Atlanta: Speculum Orbis Terrae καὶ ὁ χάρτης ἐπιγράφεται: Turcia Turcive imperii seu κλπ. Fol. 15 καὶ 16.
13. Gioseppe Rosaccio, Viaggio da Venetia a Constantinopoli· per mare e per terra. In Venetia, 1589.
14. William Biddulf, The Travels of four Englishmen and a Preacher into... Thracia and Black Sea, (ἤρχισε τὸ 1600 καὶ ἐτελείωσε τὸ 1611), V, μετὰ τὴν σελίδα 513.
15. Sandy's travels, containing an History of the original and present State of the Turkish Empire; of Greece, of..., London 1673. An. Dom: 1610, σελ. 33, 36.
16. G. Kramer ἢ Mercator, Atlas sive Cosmographia, Amsterdam 1589.
17. Gerardi Mercatoris, Atlas sive Cosmographiae Meditationes de Fabrica Mundi et Fabricati Figura denno auctus Sumptibus et typis aeneis Henrici Houdij, Amsterodami An. D. 1623, σελ. 322, 324.
18. George Mylonas, The Balkan States - Saint Louis, Missouri 1946, σελ. 45.
19. Fermanel - Fauvel - Baudouin, Observations curieuses sur les Voyages du Levant, fait en M.DCXXX (1630), A Rouen MDCLXVIII (1668), σελ. 109.
20. Ridder Hendrick Blunt, Na de Levant Gedaam in Jaar 1634 - Te Leyden 1707 - πρὸ τῆς σελίδος 1.
21. P. Mariette, Atlas, Paris 1645, 'Ο χάρτης του ἐπιγράφεται: Grèce Moderne ou Partie Meridionale de la Turquie en Europe.

22. John et Cornelius Blaue, Cosmographia Blaviena, Amsterdam, 1650. Ὁ χάρτης του ἐπιγράφεται: GRAECIA.
23. Bernard Randolf, The Present State of the Morea, London 1689. Ὁ χάρτης ἐπιγράφεται: GREECE ἢ La Graecia con parte della Natolia.
24. Edward Brown, M.D., A Brief Account of some Travels in... Macedonia... κλπ., London 1673, ὁ ἴδιος, Relations de plusieurs Voyages, A Paris, MDCLXXIV (1674), σελ. 98.
25. Ant. Jouvin de Rochefort, Le Voyageur d'Europe où est le Voyage de Turquie, A Paris MDC.LXXVI (1676), σελ. 232.
26. Abbé Baudrand, Ὁ χάρτης ἐπιγράφεται: La Grèce, tirée des Mémoires de Mr l'Abbé Baudrand, A Paris 1692.
27. F. de Witt, Ὁ χάρτης του ἐπιγράφεται: Danubii Fluvii sive Turcici IMPERII in EUROPA, Nova Tabula, quâ Omna, tatem GRAECA quam HUNGARIA Regna Provincia Cum ARCHIPELAGI INSULIS - AMSTERDAM 1687.
28. Abrahamo Ortelio, Theatro del Mondo, Jn Venezia MDCXCVII (1697), σελ. 181. Ὁ χάρτης παρατίθεται εἰς σελ. 180.
29. Jean Bapt - Nolin, Atlas, Paris 1699. Ὁ χάρτης του ἐπιγράφεται: La Grèce Ancienne et Moderne.
30. August Vindel, GRAECIA NOVA et Mare Aegeum. Archipelagus, Macedonia, Albania, Epirus, Thessalia et Morea,... Tobie Curadi Lotteli Geographi Augustae Vindel.
31. John Bap. Hommano, Ὁ χάρτης ἐπιγράφεται: Fluviorum in Europa Principiis Danubii cum Adjacentibus Regnis nec non totius Graecia et Archipelagi. Novissima Tabula.
32. Paul Lucas, Voyage du Sr Paul Lucas fait par ordre du Roy dans la Grèce, L'Asie Mineure, La Macédoine et l'Afrique, A Amsterdam M.DCC. XIV (1714), Tome I, σελ. 1. Ὁ χάρτης ἐπιγράφεται: CARTE Des Pays du Levant parcourus par Mr Paul Lucas dressée sur ses mémoires et sur quelques autres par G. De l'Isle de l'Académie Roy. des Sciences.
33. N. de Fer, Ὁ χάρτης του ἐπιγράφεται: La Grèce ou la Partie Meridionale de la Turquie en Europe par N. de Fer, géographe de sa Majesté Catholique, A Paris 1715.
34. Ὁ χάρτης ἐπιγράφεται: Carte de la Grèce, Dressée sur un grand nombre de mémoires anciens et modernes sur ceux de Mrs Wheler et Tournefort, Par G. de l'Isle, de l'Académie Rle des Sciences et 1er Géogr. du Roy. A Amsterdam.
35. Ὁ χάρτης ἐπιγράφεται: Carte de la Grèce. Pour servir à l'intelligence — des Voyages Historiques de Pausanias, Dressée par Philippe Buache, premier géographe du Roi. 1731, Tome I, σελ. 1 (No 1).
36. Ὁ χάρτης ἐπιγράφεται: Imperii Tyrcici Europaei Terra in primis GRAECIA adonavit Jo. Chr. Herenberg. Curantibus Homannianis Heredibus A 1741 Cum Avril s.c.M.
37. Homannianis Heredibus HYNGARIAE... ROMANIA vel ROMELIA TURCICA - TABULA.
38. Augusto Gottlob Boemio, Totus Danubii cum Adjacentibus Regnis nec TOTIUS GRAECIAE e ARCHIPELAGI - Novissima Tabula - Cura Homaniarum Heredum - C.P.S.C.M. A. 1766.

39. Rizzi Zannoni, de l'Académie des Sciences et Belles Lettres de Cotlingue, Pr. Ingenieur géographe de la motrine. Ὁ χάρτης ἐπιγράφεται: CARTE DE LA PARTIE SEPTENTRIONALE DE L'EMPIRE OTTOMAN - M.D. CCLXXIV (1774). Ἡ ὀροσειρὰ τοῦ Αἵμου ἀναφέρεται: «Mt Hoemus» ou Eminch Dag (δηλ. ὄρος Αἵμος ἢ ὄρος τοῦ Αἵμου).
40. Ὁ χάρτης ἐπιγράφεται: GRAECIA Pars Septentrionalis. Auctore Guillelmo Delisle. A Paris 1780.
41. Ὁ χάρτης τοῦ G. Delisle ἀνεδημοσιεύθη ὑπὸ τῶν Laurie and Whittle (14-5-1794) London.
42. C. Fr. Chasseboeuf, Compte de Volney, Considerations sur la guerre des Turcs, Londres 1788. Ὁ χάρτης πού παρατίθεται ἐπιγράφεται: CARTE RELATIVE au partage eventuel DE LA TURQUIE - βλ. T. G. Djuvara. Cent Projets - Projet de Volney (1788), σελ. 320.
43. Γρηγόριος Κωνσταντᾶς καὶ Δανιὴλ Φιλιππίδης, Νεωτερικὴ Γεωγραφία, Τόμος Πρῶτος περιέχων τὴν Εὐρωπαϊκὴν Τουρκία, Ἰταλία, Σπανία, Πορτουγαλλία καὶ Φράντζα, Ἐν Βιέννῃ 1791, Α', σελ. 124.
44. Γρηγόριος Κωνσταντᾶς καὶ Δανιὴλ Φιλιππίδης, ἔνθ' ἀν., Α', σελ. 127.
45. Γρηγόριος Κωνσταντᾶς κλπ., ἔνθ' ἀν., Α, σελ. 128.
46. Γρηγόριος Κωνσταντᾶς κλπ., ἔνθ' ἀν., Α, σελ. 127.
47. Ὁ χάρτης ἐπιγράφεται: European Dominions of the Ottomans or Turkey in Europe, London-Published by W. Farden, geogr. to the King - August 12th 1795.
48. F. L. Güssfeld, General Charte von Ungarn nebsten augenzen den Provinzen Osmanischen Reiches, 1796.
49. Ἡ χάρτα αὐτὴ λεπτομερέστερον ἐπιγράφεται: ΧΑΡΤΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ἐν ᾗ συμπεριλαμβάνονται... ΜΕΡΟΣ ΤΩΝ εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ μικρὰν Ἀσίαν ΠΟΛΥΑΡΙΘΜΩΝ ΑΠΟΙΚΙΩΝ ΑΥΤΗΣ... Ἀπ' Ἄρκτου, διὰ... Δουνάβεως καὶ Σάββα τῶν ποταμῶν... Ἐξεδόθη ἀπὸ τὸν Ρήγα Φεραῖο χάριν τῶν Ἑλλήνων καὶ Φιλελλήνων, ἐχαράχθη εἰς Βιέννην τὸ 1797 ὑπὸ τοῦ Φρανσουὰ Μῆλερ. Ἡ Χάρτα αὐτὴ τὸ πρῶτον, μετὰ τὸ 1797, ἀνετυπώσαμεν τὸ 1949· βλ. Ἀντ. Καψῆ, Ὁ Ρήγας Φεραῖος καὶ αἱ διεκδικήσεις τοῦ ὑποδούλου Ἑλληνισμοῦ κατὰ τὸν 18ον αἰῶνα.
50. Herisson: Carte de la Grèce et des pays adjacents, Paris 1800.
51. Μελετίου, Γεωγραφία Παλαιὰ καὶ Νέα, ἐξεδόθη τὸ Δεύτερον ὑπὸ Ἀνθίμου Γαζῆ, τοῦ Μηλιώτου, ἐν Βενετίᾳ 1807, Τόμος Β', σελ. 247.
52. Μελετίου, ἔνθ' ἀν., Β', σελ. 474.
53. Gaetano Palma, Χάρτης τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας, Πάλαι μὲν Ἑλλάδος, ἐν Τεργέστῃ 1811.
54. P. Lapie, Carte d'Europe, A Paris 1812.
55. Ὁ Χάρτης ἐπιγράφεται: «CARTE DE LA GRECE MODERNE», χαραχθεὶς ὑπὸ τοῦ J. B. Barbié de Bocace, Paris 1821.
56. A. Arrowsmith: «Outlines of Greece».

ΤΑ ΟΝΟΜΑΤΑ «ΑΙΜΟΣ» καὶ «ΕΛΛΗΝΙΚΗ» ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ (ἢ ΡΩΜΑΝΙΑ ἢ ΡΟΥΜΙΛΙ) ΑΠΟ ΤΟ 1821 ΜΕΧΡΙ ΤΗΣ ΒΕΡΟΛΙΝΕΙΟΥ ΣΥΝΘΗΚΗΣ (1878)

Καὶ μετὰ τὴν Ἑλληνικὴν Ἐπανάστασιν τοῦ 1821 οἱ γεωγράφοι, οἱ περιηγηταί, οἱ ἱστορικοὶ κλπ. χαρακτηρίζουν Ἑλληνικὴν τὴν νοτιωτέραν τοῦ Αἵμου Χερσόνησον, ὄχι μόνον ἀπὸ τὴν ἱστορίαν καὶ τὸν πολιτισμὸν ποὺ ἀνεπτύχθη εἰς αὐτὴν ἐπὶ τόσους αἰῶνες μέχρι τότε, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν σύγχρονον ἐθνολογικήν της σύνθεσιν.

Τὸ 1822 ὁ Μ. Φ. Δ. Ρέϊντερ εἰς ἕνα ἐθνολογικόν του χάρτη διὰ τὸ μέλλον τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας καὶ τὴν ὑπόθεσιν τῶν Ἑλλήνων (1) τὴν νοτιωτέραν τῶν ὀροσειρῶν τοῦ Αἵμου Χερσόνησον τοποθετεῖ εἰς τὸν χῶρον τῶν Ἑλλήνων καὶ τὴν ὀνομάζει «ΡΩΜΑΝΙ».

Τὸ αὐτὸ ἔτος 1822 ὁ Βέρελντ εἰς τὸν Νέον Ἄτλαντά του παραθέτει χάρτην διὰ τὴν ΕΛΛΑΔΑ (2) (τὸν αὐτὸν ποὺ ἐχάραξε ὁ Γκ. ντὲ Λὶλ τὸ 1730) καὶ περιγράφει τὴν Ἑλλάδα ὁλοκληρωμένην εἰς τὸν ἐθνικόν της χῶρον, ὅπου ἡ νοτιωτέρα τῶν ὀροσειρῶν τοῦ Αἵμου Ἑλληνικὴ Χερσόνησος ὀνομάζεται «ΡΩΜΑΝΙΑ».

Τὸ 1824 ὁ Ἄροσμὶθ εἰς χάρτην του τῆς ΕΛΛΑΔΟΣ (3) ἡ Χερσόνησος αὐτὴ τῆς Ἑλλάδος ἐκτείνεται νοτίως τοῦ ὄρους Αἵμος καὶ ὀνομάζεται «ΡΩΜΑΝΙΑ» ἢ «ΡΟΥΜΙΛΙ» (δηλ. χώρα ἢ Χερσόνησος τῶν Ἑλλήνων).

Τὸ 1826 ὁ Α. Μπρουὲ εἰς χάρτην του διὰ τὴν «ΝΕΑΝ ΕΛΛΑΔΑ» (4) τὸ ὄρος Αἷμος πρὸς τὴν Μαύρην Θάλασσαν καλεῖται Αἱμόνιον ὄρος (Ἐμινὲ ντὰγκ) καὶ τὸ κεντρικόν του τμῆμα «ΑΙΜΟΣ» (ἢ Μπαλκὰν) καὶ ἡ νοτιωτέρα, τῶν ὀροσειρῶν Αἵμου καὶ Ὀρβήλου (ἢ Ἀρτζεντάρε), Χερσόνησος ὀνομάζεται «ΡΩΜΕΛΙΑ» (δηλ. χώρα τῶν Ἑλλήνων ἢ Ἑλληνικὴ Χερσόνησος).

Τὸ 1826 ὁ γεωγράφος Λ. Βιδιὲν εἰς χάρτην διὰ τὴν ΕΛΛΑΔΑ (5), τὴν τοποθετεῖ εἰς τὴν νοτιωτέραν τοῦ Αἵμου καὶ Ὀρβήλου (ἢ Ἀρτζεντάρε), Χερσόνησον τῆς Ἑλλάδος (μὲ τὴν Θράκην καὶ Μακεδονίαν) ποὺ ὀνομάζεται καὶ ΡΟΥΜΕΛΗ.

Ὁ Γενικὸς Πρόξενος τῆς Γαλλίας εἰς Θεσσαλονίκην Φελὶξ ντὲ Μποζοὺρ κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα ἐχρησιμοποίησε τὸν γεωγραφικὸν ὅρον «ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ» (6) καὶ δι' ἄλλους λόγους, ὡς προαναφέραμεν, καὶ διότι τὸ ἐπικρατέστερον τότε στοιχεῖον εἰς τὴν Χερσόνησον ἦτο τὸ Ἑλληνικόν (7).

Τὸ σχέδιον τοῦ Ὑπουργοῦ Ἐξωτερικῶν τῆς Γαλλίας Πολινιὰκ (εἰς τὰς 8 Αὐγούστου 1829) συμπεριελάμβανε καὶ ἕνα χάρτη διὰ τὴν ΕΛΛΑΔΑ (8). Τὸ σχέδιον αὐτὸ προέβλεπε ἵδρυσιν Ἑλληνικοῦ Χριστιανικοῦ Κράτους τοῦ ὁποίου ἡ νοτιωτέρα, τῶν ὀροσειρῶν τοῦ Αἵμου, Χερσόνησος (καὶ κατὰ τὸν εἰρημένον χάρτην τῆς Ἑλλάδος) ὀνομάζεται «ΡΩΜΑΝΙΑ».

Τὸ αὐτὸ ἔτος ὁ γερμανὸς γεωγράφος Φρὰντς φὸν Βάϊς εἰς χάρτην του

διὰ τὴν Εὐρωπαϊκὴν Τουρκίαν (9) τὴν ὀροσειρὰν τοῦ Αἵμου διαιρεῖ εἰς τρία τμήματα μὲ διαφορετικὰ ὀνόματα. Τὸν Δυτικὸν Αἵμον τὸν ὀνομάζει ὄρος ΑΙΜΟΣ, τὸν κεντρικὸν «Μπαλκὰν Γκεμπέργκ» (δηλ. βουνὸ — τουρκικὰ μπαλκάν, βουνοῦ (γερμανικὰ γκεμπέργκ) !!! καὶ τὸν Ἀνατολικὸν Αἵμον ὀνομάζει ὄρος ΑΙΜΟΣ, ἀλλὰ τὸ ἀκραῖον ἀνατολικὸν τμῆμα του πρὸς τὴν Μαύρην Θάλασσαν τὸ χαρακτηρίζει μὲ τὸ τουρκικὸν ὄνομα «Μπεχεντζίκ...») ἢ Ἐμινὲ ντὰγκ (δηλ. Αἱμόνιον ὄρος, ἀπὸ τὸ Αἷμος).

Ὅταν μετὰ τὴν πτῶσιν τῆς Ἑλληνικῆς Αὐτοκρατορίας τοῦ Βυζαντίου διὰ πρώτην φορὰν ἐχαράχθησαν ὑπὸ τοῦ Πρωτοκόλλου τοῦ Λονδίνου (1830) τὰ σύνορα τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους μεταξὺ Παγασητικοῦ — Ἀμβρακικοῦ Κόλπου τὸ αὐτὸ ἔτος 1830 ἀνώτατος στρατιωτικός, ὁ Ἐνεχολιμ εἰς χάρτην (10) τοποθετεῖ ἕνα τμῆμα τῆς νοτιωτέρας τοῦ Αἵμου Χερσονήσου μὲ τὴν ἀρχαίαν Θράκην, ποὺ τὸ ὀνομάζει ΡΩΜΕΛΗ.

Τὸ 1832 ὁ περιηγητὴς Ἀδόλφος Σλάντε, διὰ τὰ ταξίδια εἰς τὴν Τουρκίαν, Ἑλλάδα, καὶ μίαν περιήγησιν εἰς τὴν Μαύρην Θάλασσαν, παραθέτει εἰς τὸ βιβλίον του ἕνα χάρτη (11), ὅπου ὁ νοτιώτερος τοῦ Αἵμου ἑλληνικὸς χῶρος ὀνομάζεται «ΡΟΥΜΕΛΗ».

Τὸ 1832 οἱ Λορενζὸλ ντὰ Πόντε καὶ ὁ Τζὼν Ὀτζιλμπὺ εἰς τὴν Βιβλιοθήκην ἢ Λεξικὸν τῆς Ν. Ὑόρκης καὶ εἰς τὴν λέξιν: ΑΙΜΟΣ, γράφουν ὅτι «τὸ ὄρος Αἷμος ἐκτείνεται εἰς τὴν Εὐρώπην βορείως τῆς Μακεδονίας καὶ Θράκης, ὅπου δυτικῶς ἑνώνεται μὲ τὸν Σκάρδον καὶ ἀνατολικῶς καταλήγει εἰς τὸν ἔσχατον Αἷμον» τοῦ ὁποίου τὸ σύγχρονον ὄνομα εἶναι «Ἐμινὲ ντὰγκ ἢ Μπαλκάν» (12).

Τὸ 1843 ὁ γεωγράφος Ζ. Ζ. Χέλλερτ εἰς τὸν Ἄτλαντά του διὰ τὴν Ὀθωμανικὴν Αὐτοκρατορίαν, παραθέτει καὶ ἕναν χάρτην τῆς Ρούμελης (13), ὅπου αἱ ὀροσειρές της εἰς τὸν Κεντρικὸν καὶ Δυτικὸν Αἵμον καλοῦνται μὲ τὸν γενικὸν γεωγραφικὸν ὅρον ΑΙΜΟΣ, ἀλλὰ καὶ μὲ τὸ λανθασμένο τουρκικὸ ὄνομα «Μπαλκάν», τὸ δὲ τμῆμα τοῦ Ἀνατολικοῦ Αἵμου καλεῖται Αἷμος, ἀλλὰ καὶ μὲ τὸ τουρκικὸν ὄνομα «Ἐμινὲ ντὰγκ» (ποὺ ἀποτελεῖ παρέκκλησιν τοῦ Ἑλληνικοῦ Αἱμονίου) ἡ δὲ νοτιωτέρα τῶν ὀροσειρῶν τοῦ Αἵμου Ἑλληνικὴ Χερσόνησος (μὲ τὴν Θράκη καὶ Μακεδονία) ὀνομάζεται ΡΟΥΜΕΛΗ.

Τὸ 1845 ὁ γεωγράφος Ζοζὲφ Ρίττερ φὸν Σέντα εἰς χάρτην του διὰ τὴν ΕΛΛΑΔΑ (14) (εἰς τὴν Εὐρωπαϊκὴν Τουρκίαν) τοποθετεῖ τὴν χώραν αὐτὴν εἰς τὴν νοτιωτέραν τῶν ὀροσειρῶν τοῦ Αἵμου Χερσόνησον τῆς Ἑλλάδος τὴν ὁποίαν ὀνομάζει ΡΟΥΜΕΛΗ.

Τὸ 1854 ὁ Γεώργιος Φόουλερ εἰς τὸ βιβλίον του διὰ τὴν Τουρκίαν παραθέτει ἕνα χάρτη διὰ τὴν Τουρκίαν εἰς Εὐρώπην καὶ Ἑλλάδα (15), ὅπου ἡ νοτιωτέρα τῶν ὀροσειρῶν τοῦ Αἵμου — Σκάρδου Χερσόνησος τῆς Ἑλλάδος (μὲ τὴν Θράκην καὶ Μακεδονίαν) ὀνομάζεται «ΡΩΜΑΝΙΑ».

Τὸ 1855 ὁ Φραντζ φὸν Βάϊς εἰς τὸν τοπογραφικόν του χάρτην διὰ τὴν

ΕΛΛΑΔΑ ([16]), ἡ νοτιωτέρα τῶν ὀροσειρῶν Αἵμου — Σκάρδου Χερσόνησος τῆς Ἑλλάδος (μὲ τὴν Θράκην καὶ Μακεδονίαν) ὀνομάζεται «ΡΟΥΜΕΛΙΑ».

Τὸ 1861 ὁ σλάβος Δημήτριος Στεφάνοβιτς εἰς τὸ βιβλίον του: «Σλάβοι καὶ Ἕλληνες ἐνώπιον τῆς Τουρκίας», γράφει ὅτι: «ὡς Ἑλλάδα ἀντιλαμβάνεται τὴν Βυζαντινὴν Αὐτοκρατορίαν ἀπὸ τῆς Κρήτης μέχρι τῶν ὀροσειρῶν τοῦ Αἵμου» ([17]).

Τὸ 1870 ὁ Χένρυ Λάγκε εἰς χάρτην του διὰ τὴν Εὐρωπαϊκὴν Τουρκίαν καὶ ΕΛΛΑΔΑ ([18]) ἡ νοτιωτέρα τῶν ὀροσειρῶν Αἵμου — Σκάρδου Χερσόνησος τῆς Ἑλλάδος (μὲ τὴν Θράκην καὶ Μακεδονίαν) ὀνομάζεται ΡΟΥΜΙΛΙ.

Τὸ 1877 ὁ γεωγραφικὸς οἶκος τοῦ Στάνφορντ ἐξέδωκεν εἰς τὸ Λονδῖνον ἕνα ἐθνολογικὸν χάρτην τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας καὶ ΕΛΛΑΔΟΣ ([19]), ὅπου ἡ νοτιωτέρα τοῦ Αἵμου Χερσόνησος τῆς Ἑλλάδος μὲ τὴν Θράκην καὶ Μακεδονίαν ὀνομάζεται ΡΟΥΜΙΛΙ καὶ ὁ χῶρος αὐτὸς τονίζεται μὲ γαλάζιο χρῶμα ποὺ εἶναι τὸ ἐθνολογικὸ χρῶμα τοῦ ἐπικρατεστέρου Ἑλληνικοῦ στοιχείου.

Τὸ 1877 ὁ γερμανὸς γεωγράφος Χένρικ Κίππερτ εἰς πολιτικόν του χάρτην διὰ τὴν Τουρκίαν καὶ ΕΛΛΑΔΑ ([20]), αἱ ὀροσειρὲς τοῦ Αἵμου ὀνομάζονται μὲ τὸ λανθασμένο τουρκικὸν ὄνομα «Κοτζὰ Μπαλκὰν» (μεγάλο βουνὸ) καὶ εἰς τὴν νοτιωτέραν τῶν ὀροσειρῶν τοῦ Αἵμου περιοχὴν ἐκτείνεται ἡ Χερσόνησος τῆς Ἑλλάδος.

Τὸ 1878 ὁ ἴδιος Χ. Κίππερτ εἰς ἐθνολογικόν του χάρτη ([21]) ἡ νοτιωτέρα τῶν ὀροσειρῶν τοῦ Αἵμου Χερσόνησος τῆς Ἑλλάδος ἢ Ἑλληνικὴ Χερσόνησος τονίζεται μὲ τὸ γαλάζιο χρῶμα ποὺ ἀντιστοιχεῖ μὲ τὸ ἐπικρατέστερον Ἑλληνικὸν στοιχεῖον.

Μὲ τὴν Συνθήκην τοῦ Βερολίνου (1878), βάσει τῆς ὁποίας ἔγινεν αὐτόνομος ἡ Ἀνατολικὴ Ρωμυλία (ἢ Βόρειος Θράκη), οἱ Γουΐλλιαμ Σμὶθ καὶ υἱοὶ ἐξετύπωσαν (Ἰούλιος 1878) σχετικὸν χάρτην διὰ τὴν Εὐρωπαϊκὴν Τουρκίαν ([22]), ὅπου ἡ αὐτονομηθεῖσα περιοχὴ τῆς Ἀνατολικῆς Ρωμυλίας (δηλ. τῆς Ἀνατολικῆς χώρας τῶν Ἑλλήνων) ἐκτείνεται νοτίως τῶν ὀροσειρῶν τοῦ Αἵμου (εἰς τὸν χάρτην καλεῖται μὲ τὸ λανθασμένο τουρκικὸν ὄνομα «Μπαλκὰν») μέχρι τῶν ὀχθῶν τοῦ Ἄρδα ποταμοῦ, ἐνῶ ἡ Δυτικὴ Ρωμυλία (δηλ. ἡ Δυτικὴ χώρα τῶν Ἑλλήνων) ἐκτείνεται νοτίως τοῦ ὄρους Σκάρδου μέχρι τοῦ Αἰγαίου Πελάγους.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. M. F. A. Reider, L'Empire Turc, Considéré relativement à son existence future et à la cause des Grecs Leipzig 1822.
2. Waereld, Nieuwe Atlas. Ὁ χάρτης ἐπιγράφεται: «CARTE DE LA GRECE».
3. A. Arrowsmith, «Map of Greece» (1824).
4. A. Bruë, «Carte General de la GRECE MODERNE de l'ARCHIPEL, de l'ALBANIE, de la MACEDOINE et de la ROMELIE», Paris 1824.
5. L. Vivien, «Carte de la Turquie d'Europe et de la GRECE», Paris 1826.
6. Felix de Beaujour, Voyage Itinéraire dans l'Empire ottoman, 2 Τόμοι, Paris 1829.

7. Χρ. Νάλτσα, Τὸ Μακεδονικὸν ζήτημα καὶ ἡ Σοβιετικὴ Πολιτική, Θεσσαλονίκη 1954, σελ. 17 καὶ σημ. 3.
8. Projet de Polignac (1829) «Carte de la GRECE, Turquie d'Europe et Etats circovoisins», βλ. G. Naradoungian, Receuil d'actes internationaux de la Porte ottomane. No 54, σελ. 166 - 173, T. G. Djuvara, Cent Projets de Partage de la Turquie, Paris 1914, σελ. 387, 389, βλ. ἐπίσης A. Pingaud, Le Projet Polignac, 1829. Revue d'Histoire diplomatique, 1900, σελ. 400 ἑπ. Alfred Nettement, Histoire de la restauration, 1860, t. VIII, σελ. 310 - 315, Ed. Driault, Histoire Diplomatique de la Grèce de 1821 à nos jours. Tome Première (1821 - 1830), Paris 1925, σελ. 45.
9. Franz von Weiss, «Carte der Europaischen Turkey», 1829.
10. Eneholm, (colonel d'Etat - Major), «Carte générale d'une partie de la Romélie comprenant l'ancienne Thrace», εἰς τὸ βιβλίον του (τέλος) Notice sur les villes situées de là des Balkans, occupées par les troupes Russes pendant la glorieuse campagne de 1829 - St. Pétersvourg 1830.
11. Adolphus Slade, Records of Travels in Turkey, Greece, and of a Cruise in the Black Sea, with capitan Pacha, in the years 1827, 1830, and 1831 - London 1832.
12. Lorenzol Da Ponte καὶ John Ogilby, εἰς τὸν J. Lemprière, Bibliotheca Classica or A Dictionary of all the Principal Names and Terms relating to the Geography, Topography, History, Litterature and Mythology of Antiquity and of the Ancients. New York 1832, εἰς λέξιν HAEMUS τοῦ ὁποίου τὸ ἀνατολικώτερον ἄκρον του χαρακτηρίζεται μὲ τὸ ὄνομα Haemi externa (ἔσχατος Αἷμος), τὸ σύγχρονον ὄνομά του εἶνοι Emineh Dag ἢ Balkan.
13. J. J. Hellert, Atlas de l'Empire Ottoman, Planche Het. III. ὅπου ὁ Χάρτης ἐπιγράφεται: «Carte Générale de la Valachie, de la Bulgarie et de la Roumelie, Dressée d'après les cartes les plus récentes du dépôt topographique du Ministère de la guerre à St. Petersbourg - par J. J. Hellert, 1843 - A Paris.
14. Joseph Ritter von Scheda's, General-Karte Turkey und des Konigreiches Griechenland, 1845.
15. George Foweler, Turkey; or A History of the origin, Progress and Decline of the Ottoman Empire. London 1854. Ὁ Χάρτης (σελ. 274) ἐπιγράφεται: «Turkey in Europe and GREECE».
16. Coll. Franz von Weiss: «Topographical Map of GREECE, Turkey in Europe, The Archipelago, and Part of Asia Minor - London 1855.
17. Dimitri Stephanovitch, Slaves et Grecs devant la Turquie, Paris 1861, σελ. 8.
18. Henry Lange «Die Europaische Turkei und GRIECHENLAND», Leipzig 1870.
19. Stanford, «Ethnological Map of European Turkey and Greece - London 1877.
20. v. Henrick Kieppert, «Politische Uberjicht Karte der Turkey und GRIECHENLAND», Berlin 1877.
21. Henri Kieppert, «Tableau Ethnographique des pays du Sud-Est de l'Europe», Berlin 1878.
22 W. H. Smith and Son's Map of Eastern Europe according to the Berlin Congress Treaty, July 1878.

ΑΝΤΙΚΡΟΥΣΙΣ ΤΟΥ ΕΣΦΑΛΜΕΝΟΥ ΟΝΟΜΑΤΟΣ «ΜΠΑΛΚΑΝ»

Τὸ λανθασμένο τουρκικὸν ὄνομα «Μπαλκανικὴ» Χερσόνησος ποὺ ἔδωσε ὁ Ζένε εἰς τὸν νοτιώτερον τοῦ Αἵμου χῶρον, ἐνῶ εἰς τὴν Γ' ἔκδοσιν τοῦ βιβλίου του «ΓΑΙΑ» ὀνομάζει Ἑλληνικὴν Χερσόνησον τὸν Μωρηᾶ (Πελοπόννησον) (1). Τοῦτο ἔπραξεν, ἴσως, ἀπὸ πολιτικὴ σκοπιμότητα διότι τὸ Πρωτόκολλον τοῦ Λονδίνου τὸ 1830 τὸν χῶρον αὐτὸν σχεδὸν ἀνεγνώριζεν ὡς Ἑλληνικὸν Κράτος!!!

Πρῶτος ἀντέκρουσεν τὸν Ζένε ὁ συνάδελφός του εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τοῦ Βερολίνου καθηγητὴς Κάρολος Ρίττερ, ὅστις χαρακτηρίζει ΕΛΛΗΝΙΚΗΝ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΝ τὴν μεταξὺ Δουνάβεως καὶ Νοτίου Πελοποννήσου ἔκτασιν.

Συγκεκριμένως ὁ Κάρολος Ρίττερ ἀναφέρει εἰς τὰ μαθήματα ποὺ ἐδίδαξε (μετὰ τὸν θάνατόν του ἐξεδόθησαν ἀπὸ τὸν Ντάνιελ τὸ 1863) (2), ὅτι: «Ἡ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ εἶναι μία χώρα μὲ πολλὰς ὀροσειράς ποὺ ἀναπτύσσεται νοτίως τῶν Δαλματικῶν Ἑλληνικῶν Ἀλπικῶν ὀροσειρῶν τοῦ ὀρεινοῦ συγκροτήματος τοῦ ΑΙΜΟΥ (3) καὶ ἀλλοῦ γράφει ὅτι «τὸ ὀρεινὸν ἔδαφος τῆς ΒΟΡΕΙΟΥ ΕΛΛΑΔΟΣ συνδέεται πρὸ στὴν μεγάλην αὐτὴν ἀλπικὴν ὀροσειρὰν τοῦ ΑΙΜΟΥ» (4).

Ἐπίσης καὶ ὁ Κόνραντ Μπέρσιαν εἰς τὸ βιβλίον του: «ΕΛΛΑΣ» μὲ ὑπότιτλον «ΒΟΡΕΙΟΣ ΕΛΛΑΣ» ἀναφέρει ὅτι, «τὸ ὄνομα τῆς ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΥ ἀπὸ πολλοὺς νεωτέρους γεωγράφους ἐπεκτείνεται εἰς ὅλην τὴν Ἀνατολικὴν Χερσόνησον τῆς Νοτίου Εὐρώπης, τῆς ὁποίας τὰ βορεινὰ σύνορά της σχηματίζει ἡ γραμμὴ ἀπὸ τὴν Ἀδριατικὴν θάλασσαν μέχρι τῶν ἐκβολῶν τοῦ Δουνάβεως» (5).

Ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας ὁ γεωλόγος Κωνσταντῖνος Μητσόπουλος (καθηγητὴς τοῦ Μ. Πολυτεχνείου τὸ 1878 καὶ τοῦ Πανεπιστημίου ἀπὸ τὸ 1881) χαρακτηριστικῶς ἔγραφε τὸ 1897 ὅτι: «Αἱ φυσικαὶ δυνάμεις ἐπὶ μυριάδες ἐτῶν διεμόρφωσαν κατάλληλον τῆς γῆς τόπον οὕτω, ὅπως ἐν αὐτῷ ἐνωρίτατα διαμορφωθῇ λαὸς προοδευτικός, φιλελεύθερος καὶ γενναῖος. Καὶ ὡς τοιοῦτον τόπον ἐξελέγξαντο τὴν ΕΛΛΗΝΙΚΗΝ Χερσόνησον, ἐν ᾗ ἀνεπτύχθη τὸ ἑλληνικὸν πνεῦμα, τὸ καύχημα καὶ σέμνωμα τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου. Ἂν δὲν ὑπῆρχεν Ἑλληνικὴ χώρα ἀπὸ τοῦ Ἴστρου ἄχρι τῆς Κρήτης καὶ Κύπρου, καὶ ἀπὸ τοῦ Ἰονίου Πελάγους ἄχρι τοῦ Ἀντιταύρου καὶ τοῦ Ἀργαίου καὶ πέραν ὁ ἑλληνικὸς πολιτισμὸς καὶ καθόλου εὐρωπαϊκὸς θὰ ἦτο ἀδύνατον νὰ διαμορφωθῇ καὶ νὰ ἐκδηλωθῇ τὸ πνεῦμα, ἡ ψυχὴ τοῦ κόσμου ἐν πλήρει τῇ μεγαλοπρεπείᾳ αὐτοῦ» (6). Καὶ συνεχίζει: «Ἐν μέσῳ τῶν τριῶν τοῦ παλαιοῦ κόσμου ἠπείρων ἐξαπλοῦται ἡ ΕΛΛΗΝΙΚΗ Χερσόνησος ἣ τοῦ ΑΙΜΟΥ, ἧς τὸ ὄνομα θέλουσι νὰ ἐκβαρβαρίσωσιν οἱ ἐπήλυδες αὐτῆς λαοὶ καλοῦντες αὐτὴν Βαλκανικήν. Ἄρχεται δὲ ἀπὸ τοῦ Ἴστρου καὶ τοῦ παραποτάμου αὐτοῦ Σαύου ἀπὸ 45° - 44° ΒΠ καὶ πρὸς ΝΑ διεύθυνσιν καταλήγει εἰς τὸ θραῦσμα αὐτῆς, τὴν ἡρωϊκὴν Κρήτην ὑπὸ 35° ΒΠ» (7).

Ὁ ἱστορικὸς δὲ καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Παῦλος Καρολίδης ἔγραφεν ὅτι: «Ἡ Βαλκανικὴ Ὁμοσπονδία εἶναι τοσοῦτον παράλογος διὰ τοὺς ὀπωσοῦν γινώσκοντας τὴν γεωγραφίαν καὶ ἐθνογραφίαν, τῆς γενικώτερον καλουμένης ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΥ ΤΟΥ ΑΙΜΟΥ ἢ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΥ (ἢ Ἰλλυρικῆς) ὅσον βάρβαρον καὶ κακόηχον τὸ ὄνομα Βαλκάνια οὐδεμίαν σχέσιν ἔχει οὔτε πρὸς τὴν ἱστορίαν, οὔτε πρὸς τὴν γεωγραφίαν τὴν ἑλληνικήν, σοφώτερον δὲ καὶ γνησιώτερον λαβοῦσα τὸ ὄνομα παρὰ τοῖς σπουδαιοτέροις τῶν γεωγράφων καὶ ἐθνογράφων εἶναι ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗ, οἰκουμένη ὑπὸ Ἑλλήνων ἔκπαλαι καὶ ὑπὸ συγγενῶν τοῖς Ἕλλησιν ἐθνῶν ἰλλυρικῶν καὶ θρακικῶν» (8).

Σχετικῶς μὲ τὴν ὀνομασίαν τῆς νοτιωτέρας τοῦ Αἵμου Χερσονήσου ὁ Σλάβος Σβίτσιχ γράφει ὅτι: «Πρὶν ἀπὸ τὸν 19ον αἰῶνα τίποτε δὲν ἀπασχολοῦσε, παρὰ ἡ ἱστορία τῆς ἀρχαιότητος καὶ τῶν ἀρχαίων πολιτισμῶν τῆς περιοχῆς αὐτῆς. Οἱ μορφωμένοι ἄνθρωποι, εὑρίσκοντο ὑπὸ τὴν βαθεῖαν ἐντύπωσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ καὶ δι' αὐτὸ ὑπερίσχυσε τὸ ὄνομα τῆς ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ Χερσονήσου ἢ ΓΡΑΙΚΙΚΗΣ» (9).

Καὶ καταλήγει ὁ Σβίτζιχ ὅτι: «δὲν εἶναι ὀρθὸν ν' ἀντικατασταθῇ τὸ ὄνομα Α ἵ μ ο ς μὲ τὸ ὄνομα «Μπαλκάν» (10).

*
**

Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο θὰ ἔδει νὰ τεθῇ ὡς παρένθεσις ἕνα ἄλλο ἐρώτημα ποὺ προκύπτει ἀπὸ μίαν πραγματικότητα. Δηλ. ἐὰν ἐπιτρέπεται νὰ ἐξακολουθοῦν οἱ ἀγῶνες στίβου κλπ. εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Χερσόνησον τοῦ Λίμου νὰ τιτλοφοροῦνται ὡς «Μπαλκανικοὶ» Ἀγῶνες ἢ «Μπαλκανιάδες» κλπ.

Ἡ καθιέρωσις τῶν ὀνομασιῶν αὐτῶν ἢ ἔστω καὶ ὑπὸ τὴν ἐξευγενισμένην αὐτῶν ὀνομασίαν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν «Βαλκανικοὶ» Ἀγῶνες ἢ «Βαλκανιάδες» ἢ «Βαλκανικὰ» Συνέδρια κλπ. ποὺ ἀντιπροσωπεύουν ἄγνοιαν καὶ εἶναι κατάλοιπα τῆς ἐποχῆς τῆς δουλείας, τῆς ὀθωμανικῆς κατακτήσεως καὶ τοῦ σκοταδισμοῦ, δὲν εὐσταθεῖ ἱστορικο - ἐπιστημονικῶς διὰ νὰ ἀπορριφθῇ καὶ ἐκδιωχθῇ τὸ ὀλυμπιακὸν πνεῦμα καὶ ἡ ἀντίστοιχος ὀνομασία του.

Εἶναι ἀπαράδεκτον ν' ἀποβληθῇ ἡ Ὀλυμπιακὴ ὀνομασία καὶ ν' ἀντικατασταθῇ μὲ τὴν ἐκβαρβαρισμένην ὀνομασίαν τοῦ ὄρους «Μπαλκάν», τουλάχιστον εἰς τὴν χώραν ὅπου ἐγεννήθη ἡ ὀλυμπιακὴ ἰδέα, ἡ πρώτη ἰδέα τῆς ἀμφικτυονίας τῶν ἐθνῶν, τὸ ἀρχαῖον πνεῦμα ἀθάνατον ποὺ ἔψαλλε ὁ ποιητής μας Παλαμᾶς εἰς τὸν Ὀλυμπιακόν του Ὕμνον ὅτι:

«Κάμποι, βουνὰ καὶ πέλαγα φέγγουν μαζί σου,
σὰν ἕνας λευκοπόρφυρος μέγας ναός,
καὶ τρέχει στὸ ναὸ ἐδῶ προσκυνητής σου,
Ἀρχαῖο πνεῦμ' ἀθάνατο, κάθε λαός».

Ἐφ' ὅσον «κάθε λαός», ἀπὸ ὅλας τὰς Ἠπείρους Εὐρώπην — Ἀσίαν —

Ἀφρικὴν — Αὐστραλίαν καὶ Ἀμερικήν, (ὅπου ὑπάρχει καὶ πόλις μὲ τὸ ὄνομα Ὀλυμπία τῆς πολιτείας Οὐάσιγκτων καὶ ὀροσειρὰ εἰς τὴν αὐτὴν πολιτείαν «Ὀλύμπικ»), ὅλοι οἱ πολιτισμένοι λαοὶ τῆς Γῆς φωτολῆπται - προσκυνηταὶ τοῦ ὀλυμπιακοῦ πνεύματος ἔχουν υἱοθετήσει διεθνῶς διὰ τοὺς ἀγῶνας τοῦ στίβου τὴν ὀνομασίαν Ὀ λ υ μ π ι α κ ο ὶ ἀγῶνες, δὲν εἶναι παραδεκτὸν ὁ φωτοδότης τῆς ὀλυμπιακῆς ἰδέας, ἡ Ἑλλὰς νὰ χρησιμοποιῆ διὰ τοὺς ἀγῶνας στίβου καὶ τῶν ἄλλων ἀθλημάτων εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Χερσόνησον ἢ Χερσόνησον τοῦ Αἵμου, ἀκόμη καὶ εἰς τὴν κοιτίδα τοῦ ναοῦ τοῦ ὀλυμπιακοῦ πνεύματος, ξένας πρὸς αὐτὸ ὀνομασίας.

Οὕτω καὶ εἰς τὴν εἰδικὴν αὐτὴν περίπτωσιν ἐπιβάλλεται ἡ ἀνάγκη ὅπως, διὰ τοὺς ἀγῶνας στίβου καὶ τῶν ἄλλων ἀθλημάτων, καθιερωθῆ ἐφεξῆς ἡ ὀνομασία Ὀ λ υ μ π ι α κ ο ὶ ἢ Ὀ λ ύ μ π ι α ἢ Ὀ λ υ μ π ι ά δ ε ς (στίβου, ποδοσφαίρου, μπάσκετ κλπ.) εἰς Ἀθήνας, εἰς Κωνσταντινούπολιν, εἰς Θεσσαλονίκην, εἰς Σόφιαν, εἰς Βουκουρέστι, εἰς Βελιγράδιον κλπ., κατὰ τὸ ἀρχαῖον «Ὀλύμπια, ὁ Ἀθήνησιν ἀγὼν» ἢ «Ὀλυμπίᾳ» ἐν Ἐφέσῳ, ἐν Θεσσαλονίκῃ, ἐν Τεγέᾳ Ἀρκαδίας, ἐν Νικαίᾳ κλπ.

Ἀλλὰ καὶ αἱ πνευματικαὶ ἐκδηλώσεις εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Χερσόνησον τοῦ Αἵμου ὑπὸ μορφὴν Συνεδρίων κλπ., ἐφεξῆς δέον νὰ χαρακτηρίζωνται: Ὀ λ υ μ π ι α κ ὰ Συνέδρια καθότι ἡ ὀνομασία αὐτὴ ἀνταποκρίνεται ἀπολύτως καὶ εἰς τὸ πνευματικὸν περιεχόμενον τῆς ὀλυμπιακῆς ἰδέας.

Εἰς τὴν Ὀλυμπίαν λέγεται ὅτι ὁ Ἡρόδοτος πρῶτος ἀνέγνωσε μέρος τοῦ ἱστορικοῦ του ἔργου καὶ ἐπροκάλεσε τὸν ζῆλον τοῦ Θουκυδίδου, ἐκεῖ ὁ Πλάτων ἐτιμήθη ἀπὸ τοὺς θαυμαστὰς τῶν ἔργων του, ὁ Θεμιστοκλῆς ἀπεθεώθη ἀπὸ τὸ πανελλήνιον εἰς τὸ στάδιον τῆς 77ης Ὀλυμπιάδος (472 π.Χ.) διὰ τὴν θριαμβευτικήν του νίκην, προασπιζόμενος τὸ πνεῦμα τῆς ἐλευθερίας τῆς Δύσεως κατὰ τοῦ Πέρσου εἰσβολέως ἐξ Ἀνατολῆς.

Τὸ ὀλυμπιακὸν πνεῦμα ἐξέλιπε, ὅταν οἱ Ρωμαῖοι, ἐκμεταλλευόμενοι τὴν διχόνοιαν τῶν Ἑλλήνων, κατέκτησαν τὴν Ἑλλάδα, ὅπου ἀπὸ τοὺς ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας ἀπεσύροντο οἱ Ἕλληνες καὶ ἀντ' αὐτῶν ἐλάμβανον μέρος περισσότεροι ξένοι, κυρίως οἱ κατακτηταί, καὶ ὁ στέφανος τοῦ νικητοῦ, ὁ κότινος ἀπὸ κλάδον ἐλαίας τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, αὐτὸς ποὺ ὑμνήθη καὶ ἀπὸ τὸν Πίνδαρον εἰς τὰς ᾠδάς του, ἐξυτελίσθη ἀπὸ τὸν τύραννον Νέρωνα ὁ ὁποῖος, μολονότι ἡττήθη οἰκτρῶς, ἠξίωσε νὰ κοσμηθῆ δι' αὐτοῦ, ὥστε διὰ τῆς πράξεώς του ταύτης νὰ ἐπισφραγισθῆ ἡ τελικὴ καταστροφὴ τῶν ὀλυμπιακῶν καὶ τοῦ ἀρχαίου ὀλυμπιακοῦ πνεύματος.

Μετὰ τὴν ἀνασύστασιν ὅμως τῶν ὀλυμπιακῶν ἀγώνων εἰς Ἀθήνας ἀπὸ τὸ 1896 καὶ τὴν παγκοσμίαν προσπάθειαν ἀναβιώσεως τῆς ὀλυμπιακῆς ἰδέας, ἡ ἄποψις περὶ καθιερώσεως τοῦ χαρακτηρισμοῦ Ὀλυμπιακῶν τῶν Ἀγώνων καὶ Ὀλυμπιακῶν τῶν Συνεδρίων εἰς τὸν χῶρον τῆς Χερσονήσου τοῦ Αἵμου, ἡ πλή-

ρης ἀπόρριψις καὶ ἀποβολὴ τῆς ὀνομασίας «Μπαλκανικοὶ» 'Αγῶνες καὶ «Μπαλκανικὰ» Συνέδρια κρίνεται ἀπολύτως ἐπιβεβλημένη.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Zeune, GEA, ἔνθ' ἀν., Berlin 1830.
2. H. Daniel, EUROPA, Berlin 1863.
3. H. Daniel, ἔνθ' ἀν., σελ. 275.
4. H. Daniel, ἔνθ' ἀν., σελ. 288.
5. Conrad Bursian, GRIECHENLAND, ὑπὸ τὸν τίτλον τοῦ Α' τόμου του: DAS NORDLICHE GRIECHENLAND, Leipzig 1862, σελ. 4 καὶ σημ. 2.
6. Κ. Μητσοπούλου, Φυσικὴ Γεωγραφία τῆς Θράκης - Θρακικὴ 'Επετηρίς, ἔτος Πρῶτον, ἐν 'Αθήναις 1897, σελ. 242.
7. Κ. Μητσοπούλου, ἔνθ' ἀν., σελ. 243.
8. Η. Καρολίδου, συνέχεια Κ. Παπαρρηγοπούλου, 'Ιστορία τοῦ 'Ελληνικοῦ "Εθνους, ΣΤ. β, 'Αθῆναι 1932. (συμπλήρωμα Ε' "Εκδ. 1925), σελ. 406.
9. Jovan Cvijic, La Peninsule Balkanique, Paris 1918, σελ. 1, ὅπου χαρακτηρίζει: «Peninsule Hellénique ou Grecque.
10. J. Cvijic, ἔνθ' ἀν., σελ. 3.

ΓΕΝΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΙΣ ΚΑΙ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

'Εκ τῶν ὡς ἄνω συνοπτικῶς ἐκτεθέντων ἐπὶ τῆς γεωγραφικῆς καὶ ἱστορικῆς ἐρεύνης τοῦ θέματός μας συνάγονται τὰ ἑξῆς συμπεράσματα:

Πρῶτον: "Οτι ἡ γεωτεκτονικὴ διαμόρφωσις τῆς νοτιωτέρας τοῦ Δουνάβεως ἢ τοῦ Αἵμου Χερσονήσου ἀποτελεῖ γεωγραφικὴν ἑνότητα μετὰ τῆς ἑλληνικῆς θαλάσσης τοῦ Αἰγαίου καὶ γενικώτερον μετὰ τοῦ ἑλληνικοῦ χώρου τῆς Μεσογείου.

Δεύτερον: "Οτι ἡ νοτιωτέρα αὐτὴ τοῦ Δουνάβεως ἢ τοῦ Αἵμου Χερσόνησος ἀπὸ τὰ βάθη τῶν αἰώνων, ἀπὸ τὴν 'Ελληνικὴν ἀκόμη μυθολογίαν ἐπὶ 3500 περίπου χρόνια μέχρι τοῦ 19ου αἰῶνος καὶ ἀργότερον χαρακτηρίζεται ἀπὸ τὸ ὄνομα τοῦ 'Ελληνικοῦ πολιτισμοῦ ποὺ κατίσχυσε ὡς ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ,

Εἰδικώτερον μέχρι τῶν 'Ελληνιστικῶν καὶ προβυζαντινῶν χρόνων ἡ νοτιωτέρα τοῦ Δουνάβεως ἢ τοῦ Αἵμου Χερσόνησος χαρακτηρίζεται καὶ ἀπὸ τοὺς ἱστορικοὺς ὡς ΕΛΛΗΝΙΚΗ ἢ ΕΛΛΗΝΟΜΑΚΕΔΟΝΙΚΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ (1), κατὰ τοὺς προβυζαντινοὺς ρωμαϊκοὺς χρόνους ὡς «Ρωμαῖς γῆ» ἢ «Ρωμανία», ποὺ σημαίνει ἐπίσης «γῆ τῶν 'Ελλήνων» ἢ «ΕΛΛΗΝΙΚΗ» Χερσόνησος καὶ κατὰ τὴν βυζαντινὴν περίοδον (330 μ.Χ. - 1453), παραλλήλως μὲ τὸ ὄνομα ΕΛΛΑΣ ἢ ΕΛΛΗΝΙΚΗ Χερσόνησος χαρακτηρίζεται καὶ ὡς «ΡΩΜΑΝΙΑ» ἢ «ΡΟΥΜΕΛΗ» (δηλ. χώρα τῶν 'Ελλήνων ἢ ΕΛΛΗΝΙΚΗ Χερσόνησος).

Τρίτον: "Οτι καθ' ὅλην τὴν μακραίωνον ἱστορικὴν ἐξέλιξιν τῆς νο-

τιωτέρας τοῦ Δουνάβεως ἢ Αἵμου Ἑλληνικῆς Χερσονήσου τὸ ὄνομα τοῦ ἐπικρατεστέρου ὀρεινοῦ της ὄγκου μὲ τὸν γεωγραφικὸν ὅρον ΑΙΜΟΣ παρέμεινε σταθερῶς ἀναλλοίωτον καὶ συνεχῶς ἄνευ χρονικοῦ τινὸς κενοῦ ἀπὸ τὴν προϊστορικὴν ἐποχήν, ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴν μυθολογίαν μέχρι τοῦ 19ου αἰῶνος μὲ μίαν παρέκκλισιν τῶν γεωγράφων Μερκάτορος (1512 - 1594), Σάντυ (1610), Ἰων. Βαπτ. Νολὲν (1699), ἴσως καὶ ἄλλου τινός, οἱ ὁποῖοι, χωρὶς νὰ καταργήσωσιν τὸ ὄνομα ΑΙΜΟΣ, ἔδωσαν εἰς αὐτὸν καὶ τὸν χαρακτηρισμὸν τῆς «ἀλύσσεως τοῦ κόσμου» (κατένα μοῦντι).

Τ έ τ α ρ τ ο ν: Συνοψίζοντες τὰ ἀνωτέρω ἀποφαινόμεθα εἰς γενικὰς γραμμὰς ὅτι ἐκ τῆς γεωγραφικῆς ἑνότητος τῆς νοτιωτέρας τοῦ Αἵμου Χερσονήσου μετὰ τοῦ λοιποῦ Ἑλληνικοῦ αἰγαιο - μεσογειακοῦ χώρου, ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἐπικρατήσαντος εἰς τὴν Χερσόνησον ταύτην, ἐπὶ 3500 χρόνια, Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ καὶ τοῦ ὀνόματος τοῦ γεωγραφικοῦ ὅρου ΑΙΜΟΣ, συνάγεται ὅτι γεωγραφικῶς, ἱστορικῶς καὶ ἐπιστημονικῶς καθιερώθη τὸ ὄνομα τῆς Χερσονήσου ταύτης ὡς ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ ἢ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ ΤΟΥ ΑΙΜΟΥ.

Π έ μ π τ ο ν: Ὅτι παρὰ πάντα τὰ ἀνωτέρω, εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ 19ου αἰῶνος, παραλλήλως πρὸς τὸν γεωγραφικὸν ὅρον ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ ΤΟΥ ΑΙΜΟΥ, ἢ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ ΤΟΥ ΑΙΜΟΥ, ἀναφέρεται ἀναιτιολογήτως, κυρίως ἀπὸ τὸν γερμανὸν γεωγράφον Ζένε καὶ τὸ λανθασμένο καὶ ἐκβαρβαρισμένον τουρκικὸν ὄνομα «Μπαλκανικὴ» Χερσόνησος διὰ νὰ χαρακτηρίσῃ τὴν νοτιωτέραν τοῦ Αἵμου Χερσόνησον.

Ἀνεξαρτήτως πολιτικῆς ἢ ἄλλης σκοπιμότητος, ἡ ἀλλοίωσις τῶν τοπωνυμίων καὶ τῶν γεωγραφικῶν ὅρων, εἶναι ἐπιστημονικῶς ἀπαράδεκτος καὶ δι' ἕνα ἄλλον καθαρῶς ἱστορικὸν καὶ πραγματικὸν λόγον διότι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ δίδωνται ἐκβαρβαρισμένα ὀνόματα, ὅπως τὸ «Μπαλκὰν» (= βουνὸ εἰς τὴν τουρκικὴν) ἢ «Μπαλκανικὴ» Χερσόνησος κλπ., ὀνόματα τελείως ἄγνωστα καὶ ἄσχετα διὰ παρωχημένας μάλιστα ἱστορικὰς περιόδους.

Δὲν εὐσταθεῖ ἐπιστημονικῶς νὰ γράφεται ἀπὸ συγχρόνους ἱστορικούς, γεωγράφους κλπ. ὅτι π.χ. κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν μυθολογίαν ὁ «Μπαλκὰν» (δηλ. ὁ Αἵμος) εἶχε γυναῖκα του τὸ «Ντεσπὸτ ντὰγ» (δηλ. τὴν Ροδόπη) ἢ ὅτι τὸ 658 π.Χ. ἱδρύθη ἀπὸ τοὺς Μεγαρεῖς ἡ «Ἰσταμπούλ» (δηλ. τὸ ἀρχαῖον Βυζάντιον, ἡ μεταγενεστέρα Κωνσταντινούπολις) ἢ ὅτι ἀπὸ τὸν Ἡρόδοτον καὶ τὸν Θουκυδίδην ἀναφέρεται τὸ «Καρᾶ - σου» (δηλ. ὅπως ὀνομάζουν οἱ Τοῦρκοι τοὺς ποταμοὺς τῆς Θράκης — Μακεδονίας, Νέστον καὶ Στρυμῶνα) !!! κ.ο.κ. Παρὰ ταῦτα πολλοὶ ἱστορικοὶ δυστυχῶς διαπράττουν τὸ ἐπιστημονικὸν αὐτὸ σφάλμα καὶ χρησιμοποιοῦν ἠλλοιωμένα σύγχρονα ἐπωνύμια διὰ παρωχημένας ἱστορικὰς περιόδους τῆς Ἑλληνικῆς Χερσονήσου, ἰδιαιτέρως δὲ θὰ ἔδει νὰ σημειωθῇ ὅτι οἱ σλάβοι ἱστορικοὶ μὲ ὕποπτον ἀφέλειαν ἀποφεύγουν σταθερῶς νὰ χρησιμοποιοῦν τοὺς πραγματικοὺς ἱστορικοὺς γεωγραφικοὺς ὅρους ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΧΕΡΣΟΝΗ-

ΣΟΣ ΤΟΥ ΑΙΜΟΥ καὶ χρησιμοποιοῦν τὸ ἐκβαρβαρισμένον καὶ λανθασμένον ὄνομα «Μπαλκὰν» ἢ «Μπαλκανικὴ» Χερσόνησος κλπ. διὰ νὰ χαρακτηρίσουν τὴν νοτιωτέραν τοῦ Αἵμου Χερσόνησον κατὰ τὰς διαφόρους, προγενεστέρους τοῦ 19ου αἰῶνος, περιόδους τῆς ἱστορίας.

Ἀλλ' εἰς ποίαν πηγὴν τῆς προϊστορίας, τῆς ἱστορίας τῆς ἀρχαϊκῆς καὶ κλασικῆς ἐποχῆς ἢ τῆς μακεδονικῆς ἑλληνιστικῆς - προβυζαντινῆς ἢ βυζαντινῆς τοιαύτης ἀναφέρεται τὸ ὄνομα «Μπαλκὰν» ἢ «Μπαλκανικὴ» ἢ ὅπως, ἐξευγενίσθη, εἰς τὴν ἑλληνικὴν «Βαλκάνια» ἢ «Βαλκανική»;

Εἰς καμμίαν ἱστορικὴν πηγὴν δὲν θὰ εὑρεθῇ ὁ γεωγραφικὸς αὐτὸς ὅρος, ἀκριβῶς διότι οὐδεὶς συγγραφεὺς τῶν ὡς ἄνω ἐποχῶν ἀναφέρει, ἔστω καὶ μίαν φοράν, τὸ ὄνομα «Μπαλκὰν» κλπ.

ΑΝΑΓΚΗ ΕΠΑΝΑΦΟΡΑΣ ΤΩΝ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΩΣ — ΙΣΤΟΡΙΚΩΣ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΩΣ ΚΑΘΙΕΡΩΘΕΝΤΩΝ ΟΝΟΜΑΤΩΝ ΑΙΜΟΣ ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ

Κατόπιν τῶν ἀνωτέρω, ἐφ' ὅσον διεπιστώθη καὶ ἀπεδείχθη ἀναμφισβητήτως καὶ γεωγραφικῶς καὶ ἱστορικῶς ὅτι ἡ νοτιωτέρα τῶν ὀροσειρῶν τοῦ Αἵμου Χερσόνησος εἶχε ὡς γεωγραφικὸν ὅρον τὸ ὄνομα «ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ» καὶ ὁ ὀρεινὸς ὄγκος ποὺ δεσπόζει εἰς αὐτὴν τὴν Χερσόνησον εἶχε τὸ ὄνομα ΑΙΜΟΣ καὶ ἀπὸ τὸ ὄνομα αὐτὸ ἡ Χερσόνησος ὀνομάζεται καὶ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ ΤΟΥ ΑΙΜΟΥ γεννᾶται τὸ σαφὲς ἀντίστοιχον ἐρώτημα:

Ὑπάρχει ἐντιμότης πνεύματος εἰς τὸν ἱστορικόν, τὸν γεωγράφον τὸν ἐπιστήμονα καὶ γενικῶς εἰς πάντα διανοούμενον, ὅταν ἐν γνώσει τῶν ἀνωτέρω ἐξακολουθεῖ νὰ μένῃ ἀδιάφορος θεατὴς πρὸ τοῦ ἐκβαρβαρισμένου καὶ ἐκ τοῦ σκότους τῆς ἀμαθείας καὶ ἀγνοίας προερχομένου λανθασμένου καὶ ἀπατηλοῦ τουρκικοῦ ὀνόματος «Μπαλκὰν» «Μπαλκανικὴ» «Μπαλκάνιος» (καὶ ὅλα τὰ παράγωγα τούτου);

Τὴν ἀπάντησιν νομίζω ὅτι τὴν δίδουν ὁ Διόδωρος ὁ Σικελιώτης (Α΄ αἰ. π.Χ.), ὅταν γράφει ὅτι «ὑπολεπτέον τὴν προφῆτιν τῆς ἀληθείας ἱστορίαν» (1), ὁ ρωμαῖος ρήτωρ Κικέρων (106 - 43 π.Χ.), ὅταν διεκήρυττε ὅτι: «πρῶτος νόμος ποὺ ἐπιβάλλεται εἰς τὸν ἱστορικὸν εἶναι νὰ μὴ τολμήσῃ νὰ πῇ τίποτα ποὺ ξεύρει ἐσφαλμένον καὶ ὁ δεύτερος νὰ τολμήσῃ νὰ εἴπῃ ὅ,τι πιστεύει ἀληθές» (2), ὁ ἱστορικὸς Ἡρωδιανὸς (Γ΄ μ.Χ. αἰών), ὅταν ἔγραφεν ὅτι «οἱ πλεῖστοι τῶν περὶ συγκομιδὴν ἱστορίας ἀσχοληθέντων ἐνίων πάλαι γεγονότων, μνήμην ἀνανεώσασθαι σπουδασάντων παιδείας κλέος ἄῤῥιζον μνώμενοι, ὅπως μὴ σιωπήσαντες λάθοιεν, εἰς τὸν πολὺν ὅμιλον ἀριθμούμενοι, τῆς μὲν ἀληθείας ἐν ταῖς ἀφηγέσεσιν ὠλιγώρησαν...» (3) καὶ ὁ γάλλος ἱστορικο - φιλόσοφος Μισλὲ (1798 - 1874), ὅταν τονίζει ὅτι «ὁ ἱστορικὸς ὀφείλει νὰ εἶναι ἕτοιμος ν' ἀντισταθῇ εἰς τὰς προλήψεις καὶ τὰς ἰδικάς του καὶ τῶν ἀναγνωστῶν του, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν πλάνην

ἢ αὐταπάτην ποὺ καὶ αὐτοὶ οἱ σύγχρονοί του ἔχουν καθιερώσει» (4).

Μὲ αὐτὰς τὰς προϋποθέσεις ἀποτελεῖ ἐπιβεβλημένον καθῆκον ὅπως διεθνῶς ἐξαλειφθῶσιν ἅπαντα τὰ ἀλλοιωθέντα ἢ παραποιηθέντα τοπωνύμια τῆς Ἑλληνικῆς Χερσονήσου καὶ εἰδικώτερον τὰ ἐκβαρβαρισμένα καὶ ἐσφαλμένα γεωγραφικὰ ὀνόματα «Μπαλκὰν» καὶ «Μπαλκανικὴ» Χερσόνησος καὶ νὰ ἐπαναφερθῇ ἡ ἀντίστοιχος ἀρχικὴ των ὀνομασία ΑΙΜΟΣ καὶ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ ἢ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ ΤΟΥ ΑΙΜΟΥ.

Ἐφ' ὅσον ἡ ἐπαναφορὰ τῶν γεωγραφικῶν τούτων ὀνομάτων τοῦ ὡς ἄνω ὄρους καὶ Χερσονήσου πραγματοποιηθῇ καὶ καθιερωθῶσιν διεθνῶς ὡς γεωγραφικοὶ ὅροι τὸ ὄρος ΑΙΜΟΣ καὶ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ἢ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ ΤΟΥ ΑΙΜΟΥ, (ἡ νοτιωτέρα τοῦ Αἵμου Χερσόνησος), τότε καὶ ἡ Ἑλλὰς ἀναμφισβητήτως θὰ δεχθῇ τὴν τοιαύτην ἐπαναφορὰν τῶν ἀρχικῶν καὶ ἱστορικῶν τούτων ὀνομάτων.

Ἐὰν ὅμως τυχὸν πολιτικὴ σκοπιμότης ὁποθενδήποτε προερχομένη, ἤθελεν ἐπιβραδύνει ἢ καὶ ἀποτρέψει τὴν ἐπαναφορὰν τῶν ὡς ἄνω πραγματικῶν καὶ ἱστορικῶς ἀληθῶν γεωγραφικῶν ὀνομάτων καὶ ἐξακολουθήσουν τὰ ἐσφαλμένα τουρκικὰ ὀνόματα «Μπαλκὰν» (βουνὸ) «Μπαλκανικὴ» Χερσόνησος καὶ τὰ παράγωγά των νὰ χρησιμοποιοῦνται ὡς σύγχρονοι γεωγραφικοὶ ὅροι, περίπτωσις ποὺ θὰ σημαίνῃ ἐμμονὴν εἰς τὴν ἤδη ὑπάρχουσαν διὰ τὰ ὀνόματα ταῦτα ἄγνοιαν καὶ σκοταδισμόν, τότε ἡ Ἑλλὰς θὰ πρέπῃ νὰ λάβῃ τὴν πρέπουσαν θέσιν ἡ ὁποία δὲν εἶναι ἄλλη ἀπὸ τὴν Ἑλληνικήν.

Διότι ἐφ' ὅσον ἡ Ἑλλάς, ἀπὸ τὴν μακραίωνον ἱστορίαν της ἀνήκει φύσει καὶ θέσει εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Χερσόνησον καὶ εἶναι χώρα Ἑλληνική, φωτοδότις - κοιτὶς τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ τοῦ συγχρόνου εὐρωπαϊκοῦ καὶ γενικώτερον τοῦ παγκοσμίου πολιτισμοῦ, τότε, ἀφοῦ διακηρύξει ὅτι δὲν εἶναι χώρα «μπαλκανική», κατόπιν θὰ πρέπει καὶ ὀφείλει, ἔστω καὶ μόνη, νὰ καθιερώσῃ ἐκ νέου τὰ γεωγραφικὰ ὀνόματα ΑΙΜΟΣ καὶ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ ἢ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ ΤΟΥ ΑΙΜΟΥ ποὺ ὅπως διεπιστώθη καὶ ἀπὸ τὰς προαναφερθείσας τόσας μαρτυρίας καὶ ἀποδείξεις, ἀνταποκρίνονται καὶ πρὸς τὴν γεωγραφικὴν θέσιν καὶ πρὸς τὴν ἱστορικὴν - πολιτιστικὴν ὑποδομὴν τῆς νοτιωτέρας τοῦ Αἵμου Χερσονήσου, ὀνόματα ποὺ ἐσεβάσθησαν οἱ αἰῶνες, ὥστε νὰ μὴ διαιωνίζεται, τουλάχιστον εἰς τὰ γεωγραφικὰ ὀνόματα τῆς Χερσονήσου ταύτης, ἡ μνήμη τῶν κατακτητῶν καὶ νὰ ἐνθυμώμεθα τοὺς στίχους τοῦ Παλαμᾶ ἀπὸ τὸν Μολώχ του:

Τῶν Ἑλλήνων τὴν πατρίδα
βάρβαροι τὴν ἀτιμάζουν!
. . . . . .
Κι ὅταν, μ' ἕνα τρίσβαθο ὤχ!
τῶν Ἑλλήνων Θεέ, ρωτοῦμε σέ:
«Εἶσ' ἐσὺ ὁ ξανθὸς Ἀπόλλωνας;»
Ἀποκρίνεσαι: «Εἶμ' ἐγὼ ὁ Μολώχ!».

Ἤδη ἀπὸ τὰς πυρακτωμένας ἀγκάλας τῆς τερατώδους αὐτῆς θεότητος τοῦ Μολώχ, (πρὸς ἐξευμενισμὸν τοῦ ὁποίου προσεφέροντο θυσίαι ζώντων βρεφῶν), διεσώθησαν κατὰ ἕνα τρόπον ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα καὶ ἰδίως ἀπὸ τὸν Ἑλληνικὸν Τύπον, τὰ παραποιηθέντα ὀνόματα τῶν πόλεων «Ἰσταμπούλ» καὶ Πλοβντίβ» καὶ καθιέρωσεν τὰ ὀνόματα Κωνσταντινούπολις καὶ Φιλιππούπολις.

Πρὸς τὴν ἄποψιν τῆς ἐπαναφορᾶς τῶν ἀρχικῶν ὀνομάτων τοῦ ὄρους ΑΙΜΟΥ καὶ τῆς νοτιωτέρας τούτου Χερσονήσου, θέλομεν νὰ πιστεύωμεν ὅτι θὰ συνταυτισθῶσιν καὶ οἱ γείτονές μας, ὅσοι μάλιστα ἐξ αὐτῶν ἔτυχε νὰ ἔχωσιν τὸν αὐτὸν μὲ τὴν Ἑλλάδα κοινὸν κατακτητήν, ποὺ ἐξεβαρβάρισε τὸ ὄνομα τοῦ ὄρους ΑΙΜΟΥ καὶ τὸ μετέβαλε εἰς «Μπαλκὰν» καὶ τῆς ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ Χερσονήσου εἰς «Μπαλκανικήν», ἐκτὸς ἐὰν θέλουν νὰ παραμείνουν «μπαλκάνιοι» καὶ ἡ χώρα των «μπαλκανική», ὅπερ κατόπιν καὶ τῶν προαναφερθέντων θὰ σημαίνῃ «χώρα ἄξεστος» καὶ κατωτέρου πολιτισμοῦ, χώρα ἄσχετος μὲ τὸν Ἑλληνικὸν τὸν σύγχρονον πολιτισμὸν τῆς Δύσεως καὶ τῆς πολιτισμένης Ἀνθρωπότητος.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Διοδώρου Σικελιώτου, Βιβλιοθήκη Ἱστορική, Βίβλος Ι, 2 παρ. 1.
2. Cicero, De oratore II, XV, 62.
3. Ἡρωδιανοῦ, Ἱστοριῶν, Βιβλ. Α, σελ. 15, Kreutzer, de Herodiano (Bonn 1881).
4. Jules Michelet, βλ. Monod, La vie et la pensée de Jules Michelet (1923, Vol. 2).

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΖΟΪΚΙΔΗ ΣΒΩΛΑ

ΤΟ ΡΟΔΕΛΑΙΟΝ (Θρακική Ἠθογραφία)

Τὸ Ἑλληνικὸ Ἔθνος μέσα στὴ μεγάλη του ζωή, (οἱ ἱστορικοὶ τὴν πλαισιώνουν σὲ 3 χιλιάδες χρόνια περίπου ἱστορημένη ζωὴ καὶ ποιός ξέρει πόση Προϊστορικὴ καὶ Μυθικὴ) ἐγνώρισε φίλους καὶ ἐχθρούς. Ἄλλα ἔθνη τὸ ἀγάπησαν καὶ τὸ ἐσεβάστηκαν κι' ἄλλα τὸ ἐμίσησαν, τὸ ἀνταγωνίστηκαν στὴν πορεία του καὶ φυσικά, ἀνάμεσά τους ἀναπτύχθηκαν πόλεμοι κατακτήσεις καὶ καθυστέρηση τοῦ παγκοσμίου πολιτισμοῦ.

Νὰ τὰ ἀπαριθμήσουμε τὰ φιλικὰ καὶ τὰ ἐχθρικὰ ἔθνη, ἴσως δὲ θὰ κάνουμε ἄσχημα ἂν καὶ ἡ προσπάθειά μας θὰ προσκόψη πάνω σὲ σωρὸ ἀπὸ ὀνόματα καὶ ἴσως παραλείψουμε μερικὰ ἔθνη. Γιὰ νὰ διαμαρτυρηθοῦν ὅμως αὐτά, δὲν ὑπάρχει φόβος γιατὶ πολλὰ ἀπὸ τὰ φιλικὰ καὶ τὰ ἐχθρικὰ ἔθνη, ποὺ σχετίστηκαν μὲ τὸ Ἑλληνικὸ Ἔθνος, συγχωνεύτηκαν μὲ ἄλλα πιὸ δραστήρια καὶ πολυπληθέστατα καὶ τώρα πιὰ ἔπαψαν νὰ ὑπάρχουν καὶ σὰν ὄνομα ἀκόμα καὶ φυσικὰ ὁ κόπος μας θὰ πάη χαμένος γιὰ τὸν ἀναγνώστη τῆς σημερινῆς διατριβῆς μας. Τότε κι' ἐμεῖς ἐδῶ θὰ παραιτηθοῦμε ἀπὸ τὸν κόπο νὰ κουράσουμε τὸν ἀναγνώστη καὶ νὰ γεμίσουμε τὸ χαρτί μας χωρὶς νὰ ἔχουμε πρακτικὸ κέρδος.

Θὰ περιοριστοῦμε μονάχα ν' ἀναφέρουμε ὅτι ἀπὸ ὅλους τοὺς ἱστορικοὺς ἀντίδικους, ὅπως πιστεύουν, τὸ Ἑλληνικὸ Ἔθνος πέρασε ἴσως μὲ προσοχὴ καὶ μὲ μεγάλη ἀνθρώπινη καὶ πολιτισμένη διαγωγὴ ἀνάμεσα ἄλλων ἐθνῶν, γι' αὐτὸ καὶ θαυμάζεται τὸ Ἑλληνικὸ Ἔθνος ὅτι δὲν συναγωνίστηκε τὰ ἄλλα Ἔθνη στὴν ἀγριότητα* καὶ στὴν κατάκτηση, ἀλλὰ μόνο ἀναφέρεται μὲ σεβασμὸ γιὰ τοὺς κόπους του στὴν ἐξάπλωση τῶν ἠθικῶν καὶ φιλοσοφικῶν ἀρχῶν καὶ γενικὰ μὲ τὸ νὰ ὑπηρετήση τὸν ἀνθρώπινο Πολιτισμὸ ὅσον οὐδὲν ἄλλο Ἔθνος. Ὅπως προαναφέραμε μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Ἐθνῶν μὲ τὰ ὁποῖα ἦρθε σὲ ἐπαφὴ ἔγιναν πολεμικὲς ἐπιχειρήσεις καὶ ὅλες αὐτὲς οἱ ἐχθρικὲς σχέσεις ἔβλαψαν τὸ Ἑλληνικὸ Ἔθνος καὶ τὸν ἄλλο κόσμο καὶ ὅλες μαζὶ ἐπέφεραν τὸν ἀδυνατισμό του, τὴν ἠθικὴ καὶ οἰκονομικὴ ἐξαθλίωση καὶ τέλος ἐπέφεραν τὴν Ἐθνικὴ συρίκνωση σὲ στενώτερα ὅρια, μὲ χαμηλότερο Ἐθνικὸ γόητρο καὶ πολιτισμό. Ἀλλὰ ἰδίως μὲ τοὺς καθυστερημένους Τούρκους καὶ Σλάβους ἔμπλεξε τὸ Ἔθνος μας ἀρκετά, ὥστε αἰσθάνεται συνεχῶς πίεση καὶ ἐνόχληση σαδιστικὴ ἀπὸ αὐτούς. Οἱ

* «Τὰ ποιέειν ἥρμοσται Βαρβάροις ἢπερ Ἕλλησιν». Ὁ Ξέρξης ἀνεσκολόπισε τὸ κεφάλι τοῦ Λεωνίδα στὶς Θερμοπύλες. Ὁ Παυσανίας δὲν ἐπέτρεψε ἀνασκολοπισμὸ τοῦ Μαρδονίου στὶς Πλαταιές.

πιέσεις αὐτὲς ἐπέφεραν τὴν οἰκονομική, ἠθικὴ καὶ πολιτικὴ διαφοροποίηση τῶν λαῶν τῆς Βαλκανικῆς — Ἑλλήνων — Βουλγάρων καὶ Τούρκων καὶ μιὰ μικρὴ ἔνδειξη τῆς ἀλλαγῆς αὐτῆς εἶναι, τὸ ἐπιχειρούμενο συγγραφικὸ τόλμημα γιὰ Ἠθογραφία τῶν λαῶν τῆς Βαλκανικῆς. Συνεπῶς γιὰ τοὺς κατακτητὰς Τούρκους καὶ ἐπιδραμεῖς Βουλγάρους θὰ ἐπιχειρήσουμε Ἐθνικὸ χαρακτηρισμὸ μαζὶ μὲ τὸ ρόλο τῶν Ἑλλήνων ἀνάμεσά τους. Καὶ ἀρχίζουμε ἀπὸ τοὺς Τούρκους:

Τὸ Τουρκικὸ Ἔθνος μὲ καταγωγὴ ἀπὸ τοὺς Μογγόλους καὶ Τατάρους καὶ μὲ ὄνομα Τουρκομάνοι ἀπὸ τὴν Κίνα μέχρι Κασπία, χώρισε σὲ δύο ἢ τρεῖς πτέρυγες. Ἄλλοι πῆγαν Νοτιοανατολικὰ μέχρι τὸν Ἰνδὸ ποταμὸ ὅπου ἀργότερα μὲ τοὺς Πέρσες καὶ Ἄραβες ἔφτασαν μέχρι τὴν Ἰνδονησία καὶ διέδωσαν τὸ Μωαμεθανισμό. Ἡ ἄλλη πτέρυγα πάλι βάδισε νότια ἀπὸ τὴν Κασπία καὶ ἀφοῦ πῆρε νωρὶς - νωρὶς τὸ Μωαμεθανισμὸ ξεχύθηκε δυτικὰ εἰς βάρος τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας καὶ πέρασε τὴν Μεσοποταμία. Ἔφτασε μέχρι τὸ Ἰκόνιο μὲ τὸν ἥρωα Ἐρτογρούλ, ποὺ μπῆκε στὴν ὑπηρεσία τῶν Σελτζούκων ἀπογόνων τοῦ Μωάμεθ καὶ ἵδρυσαν τὰ Χαλιφάτα, Κράτη μὲ ἕδρα τὴ Βαγδάτη, τὴ Δαμασκό, τὴ Μέκκα καὶ πιὸ πέρα δυτικὰ κατὰ τὴν Τυνησία καὶ ἐνωρίτερα κατέκλυσαν τὰ νησιὰ Κύπρο — Κρήτη — Σικελία — Θεσσαλονίκη μέχρι τὸ ἔτος 900 μ.Χ.

Οἱ Ἄραβες πρωτήτερα (ἐλέγονταν Σαρακηνοὶ) ἐνεργοῦσαν σχεδὸν ἀνεξάρτητα ἀπὸ τοὺς Τούρκους κατακτητὲς στὴν Ἀλγερία — Μαρόκκο καὶ στὴν Ἱσπανία καὶ ἵδρυσαν Κράτος μὲ ἕδρα ἄλλου Χαλιφάτου τῆς Κόρδοβας τῆς Ἱσπανίας, ἐνῶ οἱ καθαρόαιμοι Τοῦρκοι ἐβάδιζαν ἐναντίον τῆς Εὐρώπης, τῆς Ἀδριανούπολης καὶ Κωνσταντινούπολης τὸ ἔτος 1250. Μὲ τὴν ἐνέργεια αὐτὴ οἱ Μουσουλμάνοι στὴν Μικρασία καὶ Παλαιστίνη κατέκτησαν καὶ ὑπέταξαν τοὺς Βυζαντινοὺς Χριστιανοὺς καὶ προέβαιναν σὲ ἐξισλαμισμὸ τῶν μὴ Μουσουλμάνων χωρὶς ἀντίκρυσμα προνομίων. Μάλιστα πολλὲς φορὲς οἱ Τοῦρκοι προέβαιναν σὲ ὁμαδικὲς σφαγὲς Ἑλλήνων καὶ Ἀρμενίων. Μὲ τὴν ἀγριότητα αὐτὴ καὶ τὸ σαδισμὸ σὲ λίγα χρόνια ὅλος ὁ Χριστιανισμὸς τῆς Μικρασίας—Παλαιστίνης καὶ Βορείων παραλίων τῆς Ἀφρικῆς διαφοροποιήθηκε ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῆς θρησκείας, τῆς γλώσσης καὶ τῆς περιουσίας. Ἐπεκράτησαν πλέον οἱ Μουσουλμάνοι, οἱ Ἀραβο - Τοῦρκοι καὶ οἱ κάτοχοι τῆς γῆς καὶ τῶν ἐπιχειρήσεων ἔπαυσαν νὰ εἶναι οἱ Χριστιανοί. Οἱ Χριστιανοὶ ἢ ἔφυγαν ἢ φτώχηναν. Οἱ Τοῦρκοι ὅμως στὰ νησιὰ καὶ στὸν Εὐρωπαϊκὸ χῶρο ἄλλαξαν μυαλά. Μὲ σκοπὸ νὰ προσεταιριστοῦν τοὺς παλαιοὺς κατοίκους τῶν νησιῶν τοὺς Χριστιανούς, ποὺ τοὺς εἶχαν ἀνάγκη γιὰ ἐξόρμηση στὴ θάλασσα, ἀπόφευγαν νὰ τοὺς προσβάλουν στὴ θρησκεία καὶ στὴν περιουσία καὶ ὅσοι ἀπὸ αὐτοὺς θελημτικὰ ἄλλαξαν θρησκεία καὶ ὄνομα ἔμειναν στὰ καράβια τους καὶ αὐτοὶ οἱ νέοι Μουσουλμάνοι, ὅπως ὁ Καπουντὰν - Πασιὰς ὁ Χαϊρεντὴν Μπαρμπαρόσσας, Ἀλγερινὸς πλέον κουρσάρος, ἦταν ἀπόγονος ἑνὸς Χριστιανοῦ ἀπὸ τὰ Γιαννιτσὰ τῆς Θεσσαλονίκης καὶ πῆρε τὸ ὄνομα Μπαρμπαρόσσα Πασιὰ καὶ ἐλάμβανε μέρος σὲ συσκέψεις μὲ Εὐ-

ρωπαίους καὶ πόσοι ἄλλοι μικρότεροι ποὺ ρήμαζαν τὰ Ἑλληνικὰ παράλια.

Ὅσοι Ἕλληνες καπετανέοι εἶχαν Ἑλληνικὸ φιλότιμο ἔφυγαν μὲ τὶς οἰκογένειές τους ἔξω ἀπὸ τὸ Γιβραλτὰρ καὶ ἐκεῖ ἐγνώρσαν ἄλλες θάλασσες καὶ ἄλλους συνεργάτες. Ἐμπῆκαν στὴν ὑπηρεσία τῶν Ἱσπανῶν - Πορτογάλων - Γάλλων - Ἄγγλων - Ὁλλανδῶν - Βέλγων ἀποικιστῶν καὶ εἶναι αὐτοὶ οἱ Ἕλληνες ἐφοπλιστὲς ποὺ ἔχουν σήμερα πολλὰ καράβια καὶ διαμένουν στὸ Λονδῖνο χωρὶς νὰ καταδέχωνται σήμερα νὰ κρεμάσουν τὸ κ α υ ρ έ λ ι τ ὴ ν Ἑ λ λ η ν ι κ ὴ σ η μ α ί α στὰ καράβια τους καὶ ἴσως πολλοὶ δὲ γνωρίζουν μήτε Ἑλληνικά. Ἔχουν ξένα ὀνόματα, ξένη μόρφωση, ξένη ὑπηκοότητα. Ἄχρηστοι εἶναι πιὰ σήμερα ἴσως ἐπιβλαβεῖς γιὰ τὴν ἐπίσημη Ἑλλάδα γιατὶ ποτὲ δὲν τὴ θυμήθηκαν μήτε πόνεσαν, μήτε δάκρυσαν γι' αὐτήν.

Δυστυχῶς πολλοὶ ἀπὸ αὐτοὺς συμβούλεψαν ἐκεῖ ὅπου βρίσκονταν σκληρὸ φέρσιμο στοὺς Ἕλληνες, ποὺ θέλησαν ἐπανάσταση, ὅπως στὴ μεγάλη Ἐπανάσταση τοῦ 1821 καὶ ἀργότερα μέχρι σήμερα ποὺ ἔστειλαν τὸ Νέλσωνα, Σκόμπυ καὶ Χάρντιγκ στὴν Κύπρο καὶ ἀλλοῦ.

Ὅσοι ἀπὸ τοὺς φιλότιμους Ἕλληνες ναυτικοὺς εἶχαν Ἑλληνικὴ καρδιὰ καὶ φιλότιμο ἔφυγαν στὴ Ρωσία καὶ λίγο ἀργότερα κατέβηκαν στὴν ἀπελευθέρωση, ὅπως ἡ Μπουμπουλίνα, Τομπάζης, Κανάρης, Μιαούλης, Κουντουριώτης, κλπ. Ἐμεῖς σήμερα δὲ θὰ περιγράψουμε τὴν ζωὴ τῶν κατακτητῶν Τούρκων, τῶν Ἑλλήνων θαλασσινῶν καὶ τῶν ἄλλων Χριστιανῶν ραγιάδων μὲ λεπτομέρεια, ἀλλὰ θὰ ἀναφέρουμε κάποια ἐπεισόδια τῆς ζωῆς ὅλων τῶν Βαλκανικῶν σὰν ἠθογραφία. Τέτοια ἐπεισόδια μπορεῖ νὰ ὑπάρχουν καὶ ἄλλα μέσα στὴν Ὀθωμανικὴ Αὐτοκρατορία μεταξὺ κατακτητῶν καὶ ραγιάδων, ἐμεῖς ὅμως ὁρμηθήκαμε ἀπὸ κάποια συγγραφὴ σατυρικῆς ἠθογραφίας ποὺ γράφει κάποιος Βούλγαρος γιὰ τοὺς ὁμοεθνεῖς του ἀγρότες τῆς Βουλγαρίας ποὺ βγάζουν σήμερα τὸ ξακουστὸ Ροδέλαιο καὶ τὸ λένε αὐτοὶ Γκιουλγιά.

Κεῖνος ὁ Βούλγαρος ὁ ἠθογράφος ἐπιγράφει τὸ ἔργο του «Μπάϊ - Γκάνιος» καὶ παρουσιάζει ἕναν ἄντρακλα γεροδύναμο ἀγρότη, ἀφελῆ ποὺ μὲ τὴν πολλὴ ἐργασία του, μὲ τὴ μεγάλη οἰκονομία του σὲ ἔξοδα τῆς ζωῆς, κατορθώνει νὰ ἀποχτήσῃ κτήματα καλὰ στὴν καλὴ κοιλάδα τοῦ ἄνω Ἔβρου ποταμοῦ στὴν περιοχὴ τῆς Γάμπυλης - Νέας Ζαγορᾶς - Φιλιππούπολης.

Ἐκεῖ ὁ ἀγρότης αὐτὸς γίνεται ἕνας καλογοικοκύρης σύμφωνα μὲ τὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς — κατὰ τὸ ἔτος 1830 ἕως 1850 — γίνεται τσιφλικάς, ἀποχτάει τίτλο τοῦ Βοεβόντα καὶ ἔχει πλούσιο νοικοκυριό. Πολλὰ παιδιά, πολλὲς νύφες, πολλὰ κτήματα καὶ μεγάλη παραγωγὴ γεωργικῶν προϊόντων καθὼς καὶ τὸ πολύτιμο ἄρωμα τὸ Ροδέλαιο τὸ Γκιουλγιά. Ἀλλὰ εἶναι ξυπνητὸς καὶ βλέπει ὅτι οἱ ἔμποροι, Ἑβραῖοι καὶ Ἕλληνες τοῦ παίρνουν τὰ προϊόντα μέσα ἀπὸ τὰ χέρια ὅσο θέλουν γιὰ ἕνα ξεροκόμματο καὶ ὕστερα τὸ νοθεύουν καὶ τὸ ἀκριβοπωλοῦν κι' ἔτσι ἀπὸ τοὺς κόπους τῶν γεωργῶν ὠφελοῦνται πολὺ οἱ μεταπράτες. Στὴ Βαλκανικὴ οἱ Ἑβραῖοι, οἱ Ἀρμένηδες καὶ προπάντων πολλοὶ Ἕλληνες ἀποφεύγουν

νὰ γίνουν παραγωγοὶ γεωργικῶν προϊόντων, ἀλλὰ προτιμοῦσαν νὰ κάμουν τὸ μεταπράτη, μάλιστα στὸ Ρωμιό, στὸν Ἕλληνα, ὅλοι ἔδωσαν τὸ παρατσούκλι ὅτι εἶναι ὁ τσιφούτης, ὁ Ἑβραῖος τῆς Βαλκανικῆς. Φυσικὰ ὅπως ἐννοοῦμε οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς Βαλκανικοὺς Ρωμιοὺς ἔγιναν δουλευτὲς καὶ ποιμένες, ἄλλοι ὅμως ἔγιναν βοηθοὶ καὶ σύμβουλοι τῶν Τούρκων στὴ Διοίκηση καὶ αὐτοὶ ἦταν οἱ γλωσσομαθεῖς Ἕλληνες παλαιοὶ ὑπάλληλοι τοῦ Βυζαντινοῦ Κράτους ἢ τοῦ Πατριαρχείου οἱ Φαναριῶτες. Ὅλοι αὐτοὶ καλοπερνοῦσαν ἴσως καὶ πρόδιναν μερικούς, ἄλλοι ἴσως ἄλλαξαν θρησκεία καὶ γλῶσσα μὲ λίγη πίεση τῶν Τούρκων ἀλλὰ μὲ πολλὰ δῶρα καὶ ὀφίκια. Αὐτοὶ ποὺ ὑπηρέτησαν τοὺς Σουλτάνους σὰ διερμηνεῖς σὰ δραγουμάνοι, σὰν ἡγεμόνες στὴ Βλαχιά, στὴν Κύπρο, στὴ Σάμο, στὴν Κρήτη κλπ. Αὐτοὶ πῆραν τὸ γενικὸ ὄνομα Φαναριῶτες γιατὶ προέρχονταν ἀπὸ τὴ συνοικία Φανάρι τοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινούπολης.

Ὅπως ξέρουμε κατὰ συμβουλὴ τοῦ Σουλτάνου οἱ Χριστιανοὶ καὶ ἰδίως τὸ Πατριαρχεῖο ἐκρεμοῦσε ἔξω ἀπὸ τὴ διαμονή του ἕνα μεγάλο φανάρι καὶ οἱ Τοῦρκοι χωροφύλακες καὶ στρατιῶτες εἶχαν διαταγὴ νὰ μὴ ἐνοχλοῦν τὰ σπίτια αὐτὰ ποὺ εἶχαν φανάρια. Ἐπειδὴ λοιπὸν ὅπως εἴπαμε παραπάνω ἐδῶ σήμερα δὲ θὰ κάνουμε ἱστορικὸ χρονογράφημα γιὰ ὅσα συνέβαιναν μέσα στὴν Ὀθωμανικὴ Αὐτοκρατορία λεπτομερειακὰ ἀλλὰ φιλοδοξοῦμε νὰ παραδώσουμε στὴν Ἑλληνικὴ νεολαία ἕνα ἐλάχιστο δεῖγμα τῆς ἀπέραντης ζωῆς τῶν σκλάβων Χριστιανῶν τῆς Βαλκανικῆς κάτω ἀπὸ τοὺς Τούρκους καὶ μάλιστα μὲ τὴν προσπάθειά μας αὐτὴ καὶ μὲ τὴ σκιαγράφηση τὴν ἠθογραφικὴ τριῶν λαῶν τῆς Βαλκανικῆς: τῶν Τούρκων ποὺ τυραννοῦσαν, τῶν Βουλγάρων ποὺ δούλευαν σκληρὰ καὶ μερικῶν ἐγγραμμάτων Ἑλλήνων ποὺ τοὺς εἶχαν καὶ τοὺς συμβουλεύονταν, νομίζουμε ὅτι ἐξυπηρετοῦμε τὴν Ἑλληνικὴ νεολαία. 1) Οἱ ραχατζῆδες, οἱ τεμπέληδες Τοῦρκοι, δηλαδὴ στὴν ἠθογραφικὴ αὐτὴ προσπάθειά μου ἀκολουθῶ πλέον τὰ λαϊκὰ δογματικὰ συμπεράσματα ποὺ κυκλοφοροῦν καὶ τώρα ἀκόμα γιὰ τὸ χαρακτηρισμὸ τῶν Τούρκων ποὺ εἶχαν τὴ δυνατότητα νὰ χαίρωνται τὴ ζωὴ ἀφοῦ μὲ λίγο κόπο καὶ μὲ πολλὴ σκληρότητα καὶ ἀναλγησία ἀφήρεσαν τὰ προσοδοφόρα κτήματα ἀπὸ τοὺς παλαιοὺς κατόχους τοὺς Βυζαντινούς, τότε καὶ σήμερα Ραγιάδες. Αὐτὰ τὰ κτήματα καὶ τὶς ἐπιχειρήσεις μὲ βοηθοὺς τοὺς ραγιάδες ἢ μὲ δικούς τους τὰ ἐκμεταλλεύονταν: Δηλαδὴ οἱ ἐκμεταλλευτὲς ἦταν οἱ στρατιωτικοί, οἱ πολιτικοὶ διοικητὲς Τοῦρκοι στοὺς ὁποίους ὁ Σουλτάνος ἐχάριζε κεῖνο ποὺ ἤθελαν. 2) Οἱ δουλευτὲς πάλι ἦταν οἱ σκλάβοι, οἱ ραγιάδες, σὲ κτήματα Τούρκων καὶ τὰ ὁποῖα ἦταν περιουσία τοῦ Σουλτάνου καὶ τῶν εὐνοουμένων του. 3) Οἱ Τοῦρκοι γιὰ τὴ διοίκηση τοῦ σπιτιοῦ τους, τῶν κονακιῶν τους γιὰ τὸ ἴδιο τὸ Κράτος προσλάμβαναν Ἕλληνες ραγιάδες καὶ αὐτοὶ χωρὶς νὰ κουνήσουν τὸ δαχτυλάκι τους περνοῦσαν ζωὴ χαρισάμενη σὰ διαφωτιστὲς τῶν Τούρκων οἱ Φαναριῶτες. Μπροστὰ λοιπὸν στὴν περιγραφή μου φαντασικὰ περνοῦν τὰ διάφορα κονάκια τοῦ Πρωθυπουργοῦ καὶ μεγάλου Βεζύρη τοῦ

Πατισὰχ τοῦ Μαχμοὺτ - Πασιὰ ποὺ ἔχει στὴν ὑπηρεσία του γενικὸ προμηθευτὴ κάποιο φαναριώτη γλωσσομαθῆ τὸν κ. Βέλιο, ἔξυπνο καὶ δραστήριο ποὺ ἀλώνιζε τὴ Βαλκανική, ταξίδευε γιὰ τὰ κονάκια στὴν Εὐρώπη, προμήθευε τὰ κονάκια μὲ τοῦ κόσμου τὰ δῶρα καὶ τὶς προμήθειες καὶ καταπολεμοῦσε μὲ ἐφημερίδες μὲ φοβερὴ πολεμικὴ τὴν ἀντίδραση τῶν παραγωγῶν τῆς Βαλκανικῆς γιὰ νὰ φαίνεται εὐχάριστος στὸν Πασιά. Ἡ συγγραφὴ βασίστηκε πάνω στὶς παροιμιώδεις χαιρετοῦρες ποὺ ἀπευθύνουν μεταξύ τους Τοῦρκοι σὲ Τοῦρκο: Ἀγά μου! λένε, τὸ ἀψηλὸ κέφι σας πῶς εἶναι σήμερα;

Οἱ Βούλγαροι πάλι πρωΐ - πρωΐ σὰν ἀνταμώσουν δύο φίλοι χαιρετοῦνται καὶ λένε: Καλημέρα μπάϊ - Νικόλαο, καλημέρα σου μπάϊ - Χρῆστο τὶ βουλεὶς κάνουμε τώρα, καὶ οἱ Ἕλληνες πάλι ὅπου νὰ βρεθοῦν λένε: Καλημέρα κὺρ Στράτο, καλημέρα κὺρ Μένιο. Τί χαμπέρια ἔχουμε σήμερα: Τί νέα ξέρετε; Πῶς πάει ἡ πολιτική; Καὶ μετὰ κουβεντιάζουν ἄλλα κι' ἄλλα, ἀλλὰ προέχουν οἱ χαρακτηριστικὲς χαιρετοῦρες τῶν Βαλκανικῶν λαῶν ὅπως εἴπαμε δηλαδὴ οἱ Τοῦρκοι ἐνδιαφέρονται γιὰ τὸ σωματικὸ κέφι, οἱ Βούλγαροι γιὰ δουλειὰ καὶ οἱ Ἕλληνες ἀεριτζῆδες, ἐνδιαφέρονται γιὰ τὴν πολιτική, γιὰ τὰ νέα. Πουθενὰ δὲ δείχνουν μία πρωτοβουλία γιὰ ἐργασία, μονάχα γιὰ κουβεντολόϊ, γιὰ καφενεῖο, γιὰ τάβλι γιὰ ζάρια καὶ γιὰ μπεκρηλίκι. Ἀρχὴ τοῦ παραμυθιοῦ: Κάποια μέρα ἀνοίγουν λοιπὸν οἱ ὑψηλὲς πόρτες στὸ κονάκι τῆς Πύλης τοῦ πρωθυπουργοῦ Μαχμοὺτ - Πασιὰ ἀνοίγουν καὶ μέσα στὴν αὐλὴ φαίνονται στρατιῶτες καὶ πολιτικοὶ ὑπάλληλοι ἕτοιμοι νὰ μποῦν στοὺς μεγάλους ὀντάδες γιὰ νὰ ὑπηρετήσουν πιστὰ τὸν σεβασμό τους τὸ Σατραζάμι. Ὅλοι μὲ τὴν πέννα στὸ ἀφτὶ καὶ τὸ καλαμάρι στὸ χέρι περιμένουν τὸ μπὰς ἐφέντη, τὸν πρῶτο γραμματικὸ νὰ τοὺς δώση τὴ διαταγὴ ν' ἀρχίσουν τὴ δουλειά. Στὰ παράθυρα τῶν μεγάλων ὀντάδων καὶ τῆς πόρτας κρέμονται βυσινὶ μπερντέδες ἀπὸ ἀκριβὸ νταμάσκο, μὲ μεγάλα κρόσια καὶ ἀπὸ τὰ ἰδιαίτερα διαμερίσματα τοῦ Πασιὰ κατεβαίνει μιὰ μεγάλη ἀκολουθία ἀπὸ ἀφεντάδες καὶ ἀπὸ δούλους ποὺ ἀνοίγουν τὸ δρόμο νὰ περάση ἡ Αὐτοῦ ἐξοχότητα ὁ μέγας Βεζύρης. Στρατιῶτες καὶ χαμάληδες ποὺ βρέθηκαν κατὰ τύχη στὴν αὐλὴ πέφτουν καὶ προσκυνοῦν στὸ πέρασμα τοῦ Πασιά, ἄλλοι ἀπὸ διάφορα μέρη φωνάζουν «πολλὰ τὰ ἔτη σου Πασιά μου» πολλὰ τὰ ἔτη τοῦ πολυχρονεμένου Πατισάχ, ὁ μεγάλος προφήτης καὶ ὁ Ἀλλὰχ νὰ χαρίζουν τὰ χίλια καλὰ στὸ εὐλογημένο Κράτος. Ὁ Πασιὰς μπαίνει στὸ μεγάλο ὀντά, τὸ μοσχομυρωδᾶτο ἀπὸ τὰ θυμιατὰ ποὺ καῖνε τὰ ἀκριβὰ μυρωδᾶτα ξύλα ἀπὸ τὰ κανελλο - γαρύφαλλα, τὰ λιβάνια καὶ τ' ἀόρατα οὐρὶ μέσα ἀπὸ τὰ πέπλα ραίνουν τὸν ὑψηλὸ ἄρχοντα μὲ αἰθέρια ροδέλαια. Ἀπὸ τὸ βάθος τῶν δωματίων ἀκούονται διάφορες μουσικὲς σὲ ὑπόκρουση χαμηλῶν τραγουδιῶν. Μουεζήνηδες ἀπὸ διάφορα κρυφὰ στέκια ἀναπέμπουν δεήσεις στὸν Ἀλλὰχ καὶ γύρω στὸ σοφὰ μὲ παχειὰ χαλιὰ καὶ σετζιαντέδες μὲ ἀκουμπιστήρια θὰ καθήση ὁ Μεγάλος Βεζύρης. Ὁ Πασιὰς περνάει ἀπὸ κάθε μπερντὲ καὶ χαϊδεύει ἕνα - ἕνα τὸ κάθε οὐρὶ καὶ ἀργότερα κάθεται στὸ σοφά. Ἐκεῖ ὁ ἀρχιευνοῦχος τοῦ Κονακιοῦ ὁ

Μεγάλος Κιζλὰρ - Ἀγὰς ὁδηγεῖ καὶ καθίζει τὸν ὑψηλὸ ἀφέντη καὶ ὕστερα τὸν ρωτάει. Ἄρχοντά μου τὸ κέφι σας πῶς εἶναι; μήπως θέλετε νὰ σᾶς ἑτοιμάσω κανένα ἀπὸ τὰ γύρω τριαντάφυλλα τὰ ἔξοχα τὰ ἀγγελούδια; Μάθετε ἄρχοντά μου ὅτι ὁ μεγάλος Ἀλλὰχ καὶ ὁ βοηθός του ὁ Πεϊγαμπέρης γιὰ σᾶς ἐχάρισαν ὅλα τὰ ἄνθη. Ἔχετε τὴν ὑγεία σας, ἔχετε τὴ νεότη σας, νὰ χαρῆτε μέχρι ὅτου σᾶς καλέσουν κοντά τους γιὰ νὰ σᾶς φιλέψουν γιὰ νὰ σᾶς χαρίσουν στὸν ἄλλο κόσμο τὸ πιλάφι βουνό, τὰ γλυκά, τοὺς ἀσαυρέδες, τὰ μουχαλεμπὶ καὶ ὅλα τὰ ἀγαθὰ τοῦ ἀπάνω Κόσμου. Τώρα ἄρχοντά μου ἐγὼ ἔκαμα τὸ καθῆκον μου, ἐσεῖς ἔχετε σειρὰ νὰ διατάξετε κεῖνο ποὺ ἐπιθυμεῖ ἡ καρδιά σας. Ὁ Πασιὰς κάθεται ταγιέται μιὰ δυὸ φορὲς καὶ παίρνει ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ μικροῦ τραγουδιστῆ τοῦ χανεντὲ τοῦ Γιάνκου τὸ μεγάλο τσιμπούκι. Ἀφοῦ ρούφηξε μιὰ δυὸ φορὲς τὸ τσιμπούκι, ζητάει ἀπὸ τὸ παιδὶ τὸ Γιάνκο νὰ τοῦ τρογουδήσῃ κανὰ πρωϊνὸ τραγούδι. Ἐκεῖνο εἶναι ἕτοιμο, ἑτοιμάζεται σηκώνεται καὶ ἀρχίζει ἀβίαστα τὰ πρωϊνά του τραγούδια. Τέλος ὁ Πασιὰς φωνάζει τὸν Κιζλάραγα νὰ φέρῃ τὰ λεπτὰ ὄργανα γιὰ νὰ χορέψουν τὰ κρυμμένα οὐρί. Μόλις ἄναψαν τὰ κλαψιάρικα τὰ κλαρῖνα καὶ τὰ νανουριστικὰ βιολιὰ ἄρχισαν τοὺς σπαρταριστοὺς χαβάδες, μὲ ἕνα σάλτο τὰ οὐρὶ πήδησαν μισόγυμνα μέσα στὸν ὀντὰ καὶ ἔφερναν λικνιστικοὺς χορούς. Ὁ Πασιὰς ἔδωσε στὸν καθένα τὸ δωράκι του διέταξε τὸν Κιζλάραγα νὰ κλείσῃ τὰ οὐρὶ στὸ γυναικωνίτη. Τότε προσκαλεῖ τὸ μπὰς - μπὰς Κιατὴπ ἐφέντη νὰ δώσῃ τὸ σύνθημα τῆς ἐργασίας. Ὅλοι πιὰ μπῆκαν στοὺς ὀντάδες καὶ ἐδέχονταν τοὺς πολίτες καὶ στρατιωτικοὺς γιὰ ὑπηρεσία. Γύρω στὴν πόρτα τοῦ Πασιὰ ἐμπῆκε φρουρὰ καὶ ὁ Πασιὰς φωνάζει τὸν πορτιέρη τὸ Ριζά. Ριζὰ ἔ Ριζά, τοῦ λέγει ἀκοῦς... Δὲ μοῦ λὲς μήπως φάνηκε κεῖνος ὁ Μπάϊ - Γκάνιος, ὁ ἔμπορος ἀπὸ τὴ Βουλγαρία μὲ τὸ ροδέλαιο...; Φέτος ἄργησε νὰ μᾶς φέρῃ δεῖγμα... Γιατί ἄραγε...; Ποῦ βρίσκεται καὶ κεῖνος ὁ δικός μας ὁ ἔμπορος ὁ Ρωμιὸς ὁ κ. Βέλιος...; Κι' αὐτὸς μᾶς γεμίζει τὰ 'φτιὰ μὲ τὰ νέα του... μὲ τὶς ἐφημερίδες του. Ποῦ νὰ βρίσκεται ἄραγε τώρα δὲν ἔχουμε νέα του, δὲν ἔχουμε εἰδήσεις... Γιὰ μιὰ στιγμὴ ἀναρωτιέται βρὲ τί ἔπαθα κι' ἐγὼ λέγει ὁ Πασιὰς κόλλησα ἀπὸ τὴν ἴδια ἀρρώστεια τοῦ κ. Βέλιου ὅλο τὰ νέα ἀναφέρνω σήμερα. Αὐτὸς ὅπου βρεθῆ κι' ὅπου σταθῆ ὅλο μὲ τὰ νέα παιδεύεται, ὅλο μὲ τὶς ἐφημερίδες καὶ τὰ χαμπέρια ἔχει νὰ κάμῃ. Καὶ σὰ νὰ μονολογῆ φωνάζει: ἄκου Ριζᾶ νὰ βγῆς ἔξω καὶ νὰ φωνάξῃς κεῖνο τὸν ἀποθηκάριο τὸν κ. Πάνο... ποὺ βοηθάει τὸ Βέλιο νὰ ἔρθῃ ἐδῶ ποὺ τὸν θέλω ἀκοῦς... Ὁ Ριζὰς μαθεμένος καὶ ἀπὸ ἄλλες φορὲς λέγει πὼς θὰ πάῃ νὰ φωνάξῃ τὸν κ. Πάνο, ποὺ τὸν θέλει ὁ Βεζύρης μὰ δὲν κάνει βῆμα... Τότε ὁ Βεζύρης σὰ νὰ πῆρε ἀπάντηση φωνάζει τὸ Ριζὰ νὰ ἔρθῃ ὁ κ. Πάνος καὶ νὰ φροντίσῃ νὰ στείλῃ ἀξιωματικὸ μὲ ἱππικὸ νὰ πᾶνε στὴν Ἐντιρνὲ καὶ νὰ ποῦνε τοῦ Βαλῆ Πασιὰ νὰ ἁρματώσῃ στρατὸ πολὺ νὰ πᾶνε νὰ ζητήσουν κεῖνο τὸ μουρντάρη τὸ Μπάϊ - Γκάνιο... Νὰ τυλίξουν ὅλη τὴ Βουλγαρία μὲ τὸ στρατὸ καὶ νὰ βροῦνε ποῦ εἶναι κρυμμένος κεῖνος ὁ κατεργάρης ὁ Μπάϊ - Γκάνιος... Νὰ τὸν βάλουν νὰ φέρῃ μερικὰ μπουκάλια ἀπὸ τὸ νέο μαξούλι τοῦ ροδελαίου... Ἀ-

κοῦς Ριζᾶ ὁ στρατὸς νὰ φέρῃ ἐδῶ καὶ τὸν ἴδιο τὸ Μπάϊ - Γκάνιο... Νὰ ἰδοῦμε γιατὶ δὲ μᾶς ἔφερε ἀκόμα ἀπὸ τὸ νέο τὸ ροδέλαιο. Τώρα ἔγῆκε κι' ὁ μήνας ὁ Μάης καὶ πέσανε ζέστες καὶ τὰ κονάκια μας θέλουν νὰ ἔχουν τῆς χροιᾶς τὸ ροδέλαιο γιὰ νὰ δροσίζωνται... θὰ σκάσουν ὁ κόσμος χωρὶς ροδέλαιο... Οὔφ!... ἔσκασα, φέρε παιδί μου νὰ δροσιστῶ λιγάκι ἐδῶ, λέγει στὸ Γιαννάκη... Ἐσὺ Ριζᾶ φώναξε τὸν ἐπιστάτη μας τὸν κ. Πάνο...

Ὁ Ριζᾶς ὅλο ἀκούει ὅλο λέει πὼς θὰ πάῃ κι' ὅλο στὸν τόπο του βρίσκεται. Ὁ Πασιᾶς ἐννόησε ἀπὸ τὰ καμώματα τοῦ Ριζᾶ καὶ τοῦ λέγει... Γιατί στέκεσαι μήπως θέλεις νὰ πῆς τίποτα...; Ὁ Ριζᾶς ὑποκλίνεται καὶ λέγει Πασιᾶ μου μὲ τὴν ἄδειά σου... νὰ μὲ συμπαθᾶς Πασιᾶ μου... Ἐγὼ τοῦ λέγει ὁ Ριζᾶς σὲ βλέπω καὶ σὲ λυποῦμαι... θέλεις νὰ τρέξω ἐγὼ μὲ τὰ πόδια μου στὸ Ἐντιρνέ...; ἐμένα δὲ μοῦ χρειάζονται ἄλογα.. Ἐγὼ στὸ χωριό μας Πασιᾶ μου πήγαινα πάντα μὲ τὰ πόδια... Ἐμεῖς Πασιᾶ μου εἴμασταν φτωχοὶ ἀνθρῶποι, φουκαράδες, δὲν εἴχαμε μήτε ἄλογα μήτε καμῆλες. Ἐγὼ Πασιᾶ μου γιὰ χατήρι σου δὲ φοβοῦμαι τὸν κόπο... Σὲ τρεῖς μέρες θὰ πάω μέχρι τὸ Ἐντερνὲ καὶ ἄλλες τόσες θὰ γυρίσω πίσω... θὰ δώσω στὸ Βαλῆ - Πασιᾶ τὴ διαταγὴ νὰ φροντίσῃ μὲ πολὺ στρατὸ νὰ ζώσῃ γύρω - γύρω τὴ Βουλγαρία νὰ βρῆ κεῖνο τὸν Μπάϊ - Γκάνιο καὶ νὰ τὸν φέρῃ, ἴσαμε δῶ μὲ τὰ μπουκάλια ἀπὸ τὸ νέο τὸ ροδέλαιο... Ἐπειδὴ ὁ Πασιᾶς ἐσιωποῦσε γιὰ νὰ βρῆ ἂν εἶναι σωστὰ ὅσα λέγει ὁ θυρωρὸς ὁ Ριζᾶς... κεῖνος ὁ καημένος γιὰ νὰ συγκινήσῃ περισσότερο τὸν ἄρχοντα Βεζύρη, πλησιάζει καὶ συμπληρώνει... Πασιᾶ μου ἐγὼ θυμοῦμαι τότε ποὺ θέλησες καὶ μᾶς ἀγόρασες ἀπὸ τὰ παζάρια τῆς Σμύρνης... Ἐγὼ τότε ἤμουνα παιδὶ ὡς δέκα χρονῶν... μὰ κοντά μου ἰδὲν εἶχα κανένα... μήτε πατέρα μήτε μητέρα... δὲ θυμοῦμαι τί ἔγιναν κεῖνοι... Καλὰ ἔκανες Πασιᾶ μου ποὺ μᾶς ἀγόρασες... Τότε ὁ πολυχρονεμένος ὁ Πατισὰχ ἔκανε πόλεμο στὴν Ἀραπιὰ καὶ νίκησε, μάζεψε γεσίρηδες ἀπὸ τὸ Χάλεπ, ἀπὸ τὸ Μπεϊροὺτ καὶ τὸ Μπαγδάτ... Τὰ φουσᾶτα τοῦ Πατισὰχ κυνηγώντας τοὺς κοντραμπατζῆδες, τοὺς χαϊμαντάδες, τοὺς φονιάδες, χαλάσανε χωριὰ καὶ πολιτεῖες... θυμοῦμαι τότε κεῖνοι οἱ χοτζάδες... οἱ οὐλεμάδες μαζὶ φωνάζανε στὰ τζαμιὰ καὶ παρακαλούσανε τὸν Μεγάλο Ἀλλὰχ καὶ τὸν προφήτη μας νὰ βοηθήσῃ τὸ στρατὸ τοῦ Πατισάχ... Κι' ὁ Θεὸς τοὺς ἄκουσε... Τώρα ὁ μεγάλος Σουλτάνος μὲ τὴ βοήθειά σας κουμαντάρει ὅλους τοὺς πιστοὺς μέχρι τὴ Μέκκα καὶ πιὸ πέρα ἀπὸ τὴ Βαγδάτη... ἀπὸ τὴ Μπάστρα... Ἄκουσα Πασιᾶ μου ὅτι ὁ στρατὸς πέρασε τὸ Μισίρι καὶ πᾶνε γιὰ τὸ Τούνεζι.. ἀλήθεια...; Ὁ Ριζᾶς χωρὶς νὰ περιμένῃ ἀπάντηση ἀπὸ τὸ μισοκοιμισμένο τὸν Πασιᾶ, γιατὶ τὰ λόγια αὐτὰ τοῦ φέρνανε ὕπνο ἂς ἦταν ἀκόμη πρωϊνὲς ὧρες... λέγει: Πασιᾶ μου ἐσὺ τότε ἔκανες καλά.. μᾶς ἀγόρασες καὶ μᾶς γλύτωσες ἀπὸ τὴ φτώχεια τὴ μεγάλη... Ἐγὼ καὶ ἡ παρέα μου πῶς θὰ ζούσαμε; δὲ μοῦ λές...; Ὁ Ἀλλὰχ εἶναι μεγάλος Πασιᾶ μου... μᾶς λυπήθηκες ἐσὺ καὶ κεῖνος εὐλόγησε τὴν καλή σου πράξη... Ὁ προφήτης ἀπὸ τότε σοῦ χαρίζει τοῦ κόσμου τὰ καλά... Εὔχομαι κι' ἐγὼ καὶ παρακαλάω τὸ Θεό... νὰ μὴ δακρύσῃ τὸ μάτι σου.. πάντα νὰ ἔχῃς τὰ χρυσᾶ μὲ

τὰ βαγόνια... Τὰ οὐρὶ νὰ σὲ τριγυρίζουν καὶ νὰ σὲ ταΐζουν σὰν τὰ χελιδονάκια, χουρμάδες καὶ καταΐφια... Πές μου ἀλήθεια Πασιᾶ μου... θέλεις νὰ τρέξω ἐγὼ νὰ σὲ ὑπηρετήσω πιστά...; πές μου... Ὁ Πασιᾶς σὰν νὰ ξύπνησε τότε ἀπὸ βαθὺ ὕπνο... λέγει ἄ μπρὲ κουζούμ Ριζᾶ τὰ λόγια σου μὲ γλύκαναν ὅπως τὸ μωρὸ στὸ βυζὶ τῆς μάνας του καὶ ἐκεῖ ἀποκοιμιέται... σ' εὐχαριστῶ γιὰ τὰ καλά σου λόγια... Μὰ τώρα ἐγὼ τὰ μπερδεύω τὰ λόγια μου... λησμόνησα γιατὶ σὲ φώναξα... Ἄ! θυμήθηκα... μὲ στενοχώρησες τὸ κατάλαβες; Φώναξε τώρα ἐκεῖνο τὸν ἐπιστάτη τὸν κ. Πάνο καὶ πρόσεχε ἄλλη φορά... νὰ κάνῃς σύντομα τὴ δουλειά σου... Ὁ Ριζᾶς κάνει νὰ φύγῃ καὶ ἀκριβῶς πάνω στὸ κεφαλόσκαλο σκοντάφτει πάνω στὸν ταμία τοῦ Βεζύρη, τὸν Ἑβραῖο τὸν Ἐλιέζαρ... Ὁ Πασιᾶς βλέποντας τὸ Ριζᾶ νὰ ὀπισθοχωρῇ φωνάζει... τί κάθησες πάλι, τί θυμήθηκες πάλι; Θέλεις πάλι καμιὰ ἱστορία νὰ μοῦ ἀραδιάσῃς... Φτάνει... Τότε ὁ Ριζᾶς μὲ ὅλο τὸ σεβασμὸ λέγει στὸν Πασιᾶ ὅτι στὴν πόρτα περιμένει νὰ μπῇ μέσα κεῖνος ὁ χαζνατάρης ὁ Ἐλιέζαρ «νὰ τὸν ἀφήσω νὰ μπῇ μέσα...»; Ὁ Πασιᾶς ἀπαντάει στὸ Ριζᾶ νὰ ἀφήσῃ νὰ μπῇ μέσα ὁ Ταμίας μὲ τὰ τεφτέρια καὶ μὲ τὰ γρόσια ποὺ τὰ κουβαλοῦσαν πίσω - πίσω οἱ χαμάληδες... Ριζᾶ τοῦ λέγει ἑτοίμασε καὶ τὸν κ. Πάνο καὶ μόλις τελειώσω μὲ τὸν Ταμία θὰ φωνάξω νὰ βάλῃς μέσα τὸν ἐπιστάτη τὸν κ. Πάνο... Καὶ ἄλλη φορὰ νὰ ράβῃς τὴ γλώσσα σου... νὰ λὲς λιγώτερα.. νά τώρα ἐγὼ τί νὰ τοῦ πῶ αὐτοῦ τοῦ ταμία; Μὲ τέτοια κεφάλα μπορῶ νὰ ἰδῶ λογαριασμό...; Ὁ Ριζᾶς σχεδὸν ἦταν ἕτοιμος νὰ κλάψῃ ποὺ στενοχώρησε χωρὶς κανένα λόγο τὸν Πασιᾶ... Ἄντε τώρα πήγαινε φωνάζει ὁ Πασιᾶς καὶ νὰ μπῇ ὁ Ἐλιέζαρ... Κείνη τὴ στιγμὴ ξεπροβάλλει μέσα στὸν ὀντᾶ τοῦ Πασιᾶ ὁ ταμίας ὁ Ἐλιέζαρ ἕνας ἔξυπνος ἄνθρωπος σπίρτο μοναχό, μὲ γενάκι σουβλερὸ καὶ μὲ μιὰ ψηλιὰ τεφτέρια... Σκαλώνουν τὰ βιβλία στοὺς μπερντέδες... καὶ νὰ σου πέφτει φαρδὺς - πλατὺς ὁ Ἐλιέζαρ προσπαθώντας νὰ κρατήσῃ κανένα ἀπὸ τὰ βαρειά του βιβλία. Ὁ Πασιᾶς βλέποντας τὰ χάλια αὐτὰ τοῦ Ἑβραίου, τὰ βιβλία μισανοιγμένα καὶ ξάπλα χάμου τὸν Ἑβραῖο βγάζει μιὰ ἀγριοφωνάρα. Οὐλὰν τσιφούτη... οὐλὰν Γιαχουντή... τί πράγματα εἶναι αὐτά... νὰ χάνῃς τὰ κιτάπια...; Ἀκόμα τὰ γρόσια πόσα θὰ ἔχασες; Μάζεψέ τα ὅλα τὰ βιβλία καὶ λέγε ὅπως κάθε μέρα... νὰ δοῦμε ποῦ βρίσκονται οἱ λογαριασμοί... Σακὶν ὅπως χάνεις τὰ τεφτέρια μήπως χάνεις καὶ τὰ χρήματα; Ἀκοῦς θὰ σὲ κρεμάσω ἅμα λείψῃ μιὰ δεκάρα, λέγε τώρα. Ὁ Ἐλιέζαρ τρομαγμένος καὶ φορτωμένος μὲ τὰ τεφτέρια... κλαίει νὰ τὸν σχωρέσῃ ὁ Πασιᾶς... ἀπορεῖ κι' αὐτὸς πῶς ἔγινε καὶ τἄχασε τὰ βιβλία ἀπὸ τὰ χέρια του... Ὁ Πασιᾶς τὸν καθησυχάζει καὶ ὁ Ἑβραῖος παίρνοντας θάρρος λέγει. Πασιᾶ μου σοῦ κάνω ὅρκο στὰ κόκκαλα τῆς μάνας μου καὶ τοῦ πατέρα μου. Ὁ Πασιᾶς δὲ θέλει περισσότερα, τὸν κάβει γρήγορα καὶ τοῦ λέγει βρὲ παλιοτσιφούτη, δὲ σοῦ εἶπα ἄλλη φορὰ νὰ μὴ μοῦ ὁρκίζεσαι στὰ κόκκαλα τῶν συγγενῶν σου...; Θέλεις τώρα βούρδουλα ἢ δὲ θέλεις; Ἐγὼ ἕνα ὅρκο ἀναγνωρίζω... γιὰ τὸν Ἀλλὰχ καὶ τὸν προφήτη... Ἀκοῦς; Ὁ Ἐλιέζαρ ὁ ταμίας γιὰ νὰ καταπραΰνῃ τὸν ἀγριεμένο τὸν Πασιᾶ μὲ μαλακιὰ

φωνὴ τοῦ λέγει: Πασιᾶ μου ἐγὼ μὴ νομίσης δὲν ξέρω νὰ διαβάσω τὸ ἱερὸ Κοράνιο ποὺ τὸ λέτε σεῖς Μουκαντὲς - Κουρὰν ἐγὼ Πασιᾶ μου διάβασα καὶ παρακάτω ἀκόμα ἐκεῖ ὁ Πεϊγαμπέρης ὁ Μωάμεθ λέγει στοὺς Μουσουλμάνους γιὰ τὸν προφήτη μας τὸ μεγάλο πατριάρχη τὸν Ἀβραάμ... Ὁ Πασιᾶς φωνάζει θυμωμένα ὄχι Ἀβραὰμ νὰ λὲς Ἰμπραχήμ... τότε ὁ Ἐλιέζαρ στὰ γρήγορα συμπληρώνη ναὶ Πασιᾶ μου κεῖνος ὁ Ἰμπραχήμ, ὁ Ἀβραάμ, Ἰσαὰκ καὶ Ἰακὼβ ἦταν μεγάλοι πατριάρχες, προφῆτες σὰ νὰ λέμε δικοί μας... τὸ λέγει καθαρὰ τὸ Κοράνιο... Ἔπειτα ἀναφέρνει τὸν Πεϊγαμπὲρ Ἰσὰ (Ἰησοῦ) τὸν λένε οἱ Χριστιανοὶ καὶ τὴ Μεχρὲμ Ἀνά, τὴ Μαρία τὴ μητέρα του, ποὺ ὅλο γυρόφερναν στὸ Κοντοὺς - Σερὶφ τὴν Ἱερουσαλήμ. Αὐτὰ ὅλα τὸ ἱερὸ Κοράνιο τὰ γράφει καθαρά... Τότε ὁ Πασιᾶς ἐλησμόνησε τοὺς θυμοὺς καὶ τὶς φοβέρες καὶ φωνάζει ἀφεντὴμ Ἐλιέζαρ σήμερα τὸ βούρδουλα τὸν γλύτωσες ἐγὼ τὸν ἀφήνω, τὸν χαρίζω γιὰ ἄλλη φορά... Μπράβο σου... ἐσὺ μπρὲ κοντεύεις νὰ γίνης μισὸς Μουσουλμάνος... Ἔλα τώρα μπρὸς γιὰ τὴ δουλειά μας... ἄνοιξε τὰ τεφτέρια σου... Ὁ Ἐλιέζαρ μαζεύει τὰ σκόρπια τεφτέρια καὶ διαβάζει... Πασιᾶ μου χτὲς οἱ εἰσπραχτόροι, οἱ ταξιλντάρηδες μάζεψαν ἀπὸ τὰ νοίκια τῶν μπαχσέδων σου 100.000 γρόσια... Ὁ Πασιᾶς χαίρεται καὶ μὲ τὸ δάχτυλο τοῦ χεριοῦ του χτενίζει τὰ γένια του καὶ χαμογελάει μὲ θόρυβο, ὁ χανεντὲς ὁ Γιαννάκης τρέχει νὰ τὸν προφτάση μὲ τὸ τσιμπούκι... Ὁ Ἐλιέζαρ ξεθαρρεύει καὶ σὰν παπὰς Πασχαλινὸς ἀνεβάζει τὴ φωνή του σηκώνει ψηλὰ τὸ τεφτέρι καὶ μιὰ βλέπει τὸν Πασιᾶ καὶ ἄλλη τὰ βιβλία καὶ διαβάζει: Πασιᾶ μου ἀπὸ τὰ δέκα Κονάκια σου οἱ εἰσπραχτόροι φέρανε 50.000 γρόσια... Ὁ Πασιᾶς προσθέτει ἀφερήμ... Ὁ Ἐλιέζαρ πιὸ πολὺ φωνάζει. Πασιᾶ μου ἀπὸ τὰ διάφορα ζῶα σου φέρανε οἱ ταξιλνταρέοι ἄλλα 30.000 γρόσια... ἀπὸ μπαξίσια 40.000 γρόσια... ἀπό... τότε ὁ Πασιᾶς πολὺ - πολὺ εὐχαριστημένος λέγει: Ἔ Ἐλιέζαρ φτάνει γιὰ σήμερα αὔριο πάλι συνεχίζουμε... τώρα κλεῖσε τὰ τεφτέρια σου καὶ φύγε... φτάνει μὲ ζάλισες... Ἄκουσε Ἐλιέζαρ θέλω οἰκονομία νὰ μὴ ξοδεύεις τὰ χρήματά μου σὲ ἄχρηστα πράματα... βλέπεις πῶς βγαίνουν μὲ ζόρι τὰ λεφτά... μὴ σὲ ξεγελάση κείνη ἡ μπουλισοὺ ἡ γυναίκα σου καὶ σοῦ τὰ πάρη... Ἀλήθεια δὲ μοῦ εἶπες πῶς τὰ πᾶτε τώρα μὲ τὸ Μπουλισοὺ - τὸ γυναίκα; Ὁ Ἐλιέζαρ δὲ θέλει νὰ ἀπαντήση καὶ ἐρωτάει. Πασιᾶ μου τώρα μπορῶ νὰ φύγω; Ὁ Πασιᾶς πειράχτηκε μὲ τὴν περιφρόνηση τοῦ Ταμία καὶ λέγει δὲ μοῦ ἀπαντᾶς... γιατί δὲ σοῦ τὶς ἔβρεξα σήμερα γι' αὐτό...; Γιαννάκη ξεκρέμασε τὸ βούρδουλα νὰ ἰδοῦμε ἀπὸ πότε οἱ παλιοεβραῖοι γίνηκαν ἀφεντικὰ καὶ δὲ μιλοῦν... Ὁ Ἐλιέζαρ θορυβημένος ἀπαντάει μὲ φόβο καὶ μὲ σεβασμὸ καὶ παρακαλάει νὰ τὸν συχωρέση γιατὶ πιὰ αὐτὸς καὶ ἡ γυναίκα του ἀσπρίσανε γηράσανε «τὸ μπουλισοὺ δὲ βλέπει, δὲν ἀκούει... καλὰ ποὺ ἔχουν κεῖνο τὸ καημένο τὸ κορίτσι τὸ Σαρίκα, τὴ Σαρὰ καὶ τοὺς βοηθάει γιὰ τὶς δουλειὲς τοῦ σπιτιοῦ...». Τότε ὁ Πασιᾶς σηκώνεται σὰν ἀρκούδα... ὁ ἑβραῖος γονατίζει καὶ κλαίει... καὶ ἡ περίσταση εἶναι φοβερή. Τότε ὁ Πασιᾶς ἀγκομαχώντας καὶ ἀφρίζοντας φωνάζει καλὰ ποὺ μοῦ θύμισες.... νὰ στείλης γρήγορα τὴ Σαρίκα τὸ κορίτσι σου... ἔχω

πολὺν καιρὸ νὰ τὸ δῶ... νὰ δοῦμε πόσο μεγάλωσε... πάρε μαζύ σου τώρα καὶ τὸν πορτιέρη τὸ Ριζᾶ νὰ φέρη ἐδῶ τὸ κορίτσι τὸ Σαρίκα... Ἀκοῦς νὰ μὴ λησμονήσης γιατὶ θὰ σοῦ μετρήσω τὰ πλευρὰ μὲ τοῦτο δῶ... Ὁ Ἐλιέζαρ πιστεύοντας πὼς θὰ τὸν ἡμερέψη τοῦ ἀπαντάει πὼς ἐκεῖνος ὁ Χαχάμης δὲν ἀφήνει νὰ βγαίνη ἔξω ἡ Σαρίκα γιατὶ τώρα πιὰ ἔγινε κοτζὰμ κοπέλλα τώρα φόρεσε καὶ μακριὰ φουστάνια... Πασιᾶ μου τοῦ λέγει νὰ σοῦ στείλω τὸ γειτονόπουλό μου τὸ Ἐλέγη... Τότε πιὰ ὁ Πασιᾶς θυμώνει τοῦ δίνει μιὰ μὲ τὸ βούρδουλα καὶ τὸν βρίζει. Παλιοτσιφούτη νὰ κάμης κεῖνο ποὺ θέλω ἐγὼ καὶ νὰ ἀφήσης τὸν Παλιοχαχάμη, θὰ περιμένω μισὴ ὥρα, ὕστερα θὰ σὲ βάλω στὸ μπουντρούμι... Ἀκοῦς παλιοεβραῖο; Γιαχουντή... αὐτὸ πάει τέλειωσε... Τώρα θέλω νὰ μάθω μήπως ἔχουμε τίποτα νέα ἀπὸ τὸν ἔμπορά μας τὸ Ρωμιό, τὸν κ. Βέλιο ντέ...Τὶ νέα ἔχουμε; Ὁ Ἐλιέζαρ ἀπαντάει μάλιστα Πασιᾶ μου ἄκουσα πὼς ἐκεῖνος ὁ γκιαούρης ὁ Βέλιος ἔστειλε τηλεγράφημα ἀπὸ τὸ Ἀθήνα... ὁ Πασιᾶς τὸν κόβει, τοῦ λέγει πῆρες ἀέρα πάλι, δὲ θέλω νὰ λὲς κεῖνο τὸ Βέλιο γκιαούρη... Πασιᾶ μου λέγει ὁ Ἑβραῖος λάθεψα ἄλλη φορὰ τὸ γκιαούρη τὸ Βέλιο δὲ θὰ τὸν πῶ γκιαούρη... μὰ θὰ τὸν λέγω Βέλιο... κ. Βέλιο γκιαούρη... ὄχι σκέτο γκιαούρη. Ὁ Πασιᾶς θυμώνει πάλι καὶ ἀνεβάζει τὸ βούρδουλα... καὶ προσθέτει... εἶναι κακὸ εἶναι ἁμαρτία γιατὶ αὐτὸς ὁ κ. Βέλιος φροντίζει σὰ μιὰ μάνα γιὰ τὰ κονάκια μας... ὁ Θεὸς θὰ μᾶς τιμωρήση ἅμα τὸν βρίζης ἐσὺ καὶ τὸν λὲς γκιαούρη.., Τώρα πήγαινε νὰ ἑτοιμάσης τὸ κορίτσι καὶ σὲ μισὴ ὥρα νὰ μοῦ τὸ στείλης μὲ τὸ Ριζᾶ... ἔλα φώναξε τώρα τὸ Ριζᾶ νὰ ἔρθη ἐδῶ... ἔλα μπρὸς νὰ μὴ σοῦ τὶς βρέξω... Ὁ Ἐλιέζαρ θέλει νὰ πῆ κάτι γιὰ νὰ γλυτώση τὴ Σαρίκα, μὰ ὁ Πασιᾶς τὸν κλωτσάει καὶ τὸν στέλνει κατὰ τὴν πόρτα... μὲ τὴ βρισιὰ στὸ διάβολο... νὰ πᾶς παλιογιαχουντή!!

Μπαίνει σὲ λίγο ὁ πορτιέρης ὁ Ριζᾶς καὶ ἀναγγέλει πὼς ἀπέξω κάθεται ὁ ἐπιστάτης ὁ κ. Πάνος «καὶ τὸ Σαρίκα τί νὰ τὸ κάμω;». Ὁ Πασιᾶς διατάζει νὰ κρατήση κάπου τὴ Σαρίκα σὲ κανέα ὀντὰ καὶ τώρα νὰ περάση μέσα ὁ κ. Πάνος καὶ νὰ παραστέκη καὶ ὁ Ριζᾶς «φτάνει νὰ μὴ λησμονήσω, τίποτα ἄνθρωπος εἶμαι καὶ γώ....». Μπαίνουν μαζὶ ὁ κ. Πάνος καὶ ὁ Ριζᾶς μὲ σταυρωμένα τὰ χέρια μπροστὰ στὸ στῆθος καὶ περιμένουν διαταγές. Τότε μέσα στὴ σιωπὴ ὁ Πασιᾶς ἀρχίζει καὶ ρωτάει: κ. Πάνο τί τσαμπουνάει κεῖνος ὁ παλιοεβραῖος ὁ Ἐλιέζαρ.. τί νέα ἔχουμε ἀπὸ τὸν κ. Βέλιο..; τώρα ποῦ βρίσκεται αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος...; τὸ κατάλαβες μοιάζει μὲ τὸν κοῦκο, τὸ πουλί... σήμερα βρίσκεται στὸ Λόντρα καὶ μέχρι τὸ βράδυ σοῦ τηλεγραφάει ἀπὸ τὸ Ἀθήνα... τί ἄνθρωπος Θεέ μου αὐτὸς ἔγινε μηχανὴ τραίνου...

Πασιᾶ μου λέγει ὁ κ. Πάνος σήμερα πρωῒ ἦρθε κάποιο τηλεγράφημά του ἀπὸ τὴν Ἀθήνα μὰ τὸ τηλεγράφημα ἔχει καθυστέρηση δύο ἡμέρες καὶ λέγει ὁ κ. Βελίδης γιὰ νὰ ξέρετε καὶ νὰ μὴ ἀνησυχῆτε ὅτι θὰ φορτώση μέχρι τὸ βράδυ ὅλα τὰ μπαξίσια καὶ τὰ πολλὰ πεσκέσα γιὰ τὰ κονάκια μας καὶ μὲ τὸ καράβι τῆς γραμμῆς θὰ ἔλθη γρήγορα - γρήγορα ἐδῶ.. ἀλλὰ θὰ περάση καὶ ἀπὸ τὴ Σμύρνη θὰ πάρη καὶ ἀπὸ κεῖ κάτι μορφούλια πεσκέσια καὶ μέχρι δύο ἡ-

μέρες θὰ εἶναι ἐδῶ στὴν Πόλη... λέει νὰ μὴ ἀνησυχῆτε ὅλες οἱ δουλειές του πῆγαν πολὺ καλά... ἔχετε τὰ σέβη καὶ τὶς εὐχές του ἀπὸ πολλοὺς βασιλιάδες καὶ ἀπὸ τοὺς φίλους σας... ὁ Πασιᾶς σὰν ἔμαθε τὰ νέα ἀπὸ τὸν κ. Βελίδη λέγει στὸν Πάνο νὰ ἑτοιμάσῃ πολλοὺς στρατιῶτες μὲ τοὺς ἀξιωματικοὺς νὰ πᾶνε διαταγὴ στὸν Πασιᾶ τοῦ Ἐντρνὲ νὰ βγάλῃ πολὺ στρατὸ γιὰ νὰ ζώσουν τὴ Βουλγαρία νὰ βροῦν τὸν ἔμπορα τὸ Μπάϊ - Γκάνιο νὰ πάρουν δεῖγμα ἀπὸ τὸ φετεινὸ τὸ μαξούλι τοῦ ροδελαίου καὶ νὰ τὸν φέρουν αὐτὸν καὶ τὸ δεῖγμα ἐδῶ στὴν Πόλη νὰ ἰδοῦμε γιατί δὲν ἔφερε ἀκόμα ροδέλαιο; πῶς θὰ περάσῃ ὁ κόσμος φέτος χωρὶς ροδέλαιο; τὴ στιγμὴ ἐκείνη κάτι ἀκούγεται στὴν πόρτα καὶ ὁ Πασιᾶς ξέροντας πὼς δὲν ὑπάρχει πορτιέρης ἀνησυχεῖ καὶ φωνάζει: νὰ μπῇ μέσα ὅποιος καὶ νὰ εἶναι.

Ἀλλὰ ὅλοι σαστισμένοι ὁλέπουν τὸν κ. Βέλιο καὶ ἀποροῦν πῶς τόσο γρήγορα ἔφθασε ἀπὸ τὴν Ἀθήνα. Ὁ Βελίδης δικαιολογεῖται ὅτι κανονικὰ ἔφτασε γιατὶ τὸ τηλεγράφημα ἄργησε νὰ φτάσῃ. Τότε ὁ Πασιᾶς ἐρωτᾶ πῶς πῆγαν οἱ δουλειές του καὶ μαθαίνει ὅτι τὰ νέα εἶναι πολὺ εὐχάριστα, λέγει ἀκόμα ὁ Βελίδης ὅτι τώρα τὸ καράβι κατεβάζει τὰ δῶρα καὶ τὰ πεσκέσια...

Ἀπὸ τὴ Λόντρα ἀπὸ τὸ Παρίσι ἀπὸ τὴ Ρώμη ἀπὸ τὴν Ἱσπανία οἱ φίλοι σὲ χαιρετοῦν καὶ σοῦ στέλλουν τὸ δῶρο τους. Ὁ Βελίδης μὲ λόγια φανερώνει τὸ θαυμασμό του γιὰ τὰ ὄμορφα κορίτσια καὶ ἅμα τὰ φέρουν ἐδῶ νὰ διατάξῃ ὁ Πασιᾶς γιὰ τὴ διανομή.... Τώρα ὅμως λέγει ὁ Βελίδης πὼς στὴν πόρτα περιμένει ὁ Χασὰν μπέης τῆς Σκόδρας ὁ φίλος του μὲ δῶρα καὶ μὲ κορίτσια γιὰ δῶρο. Ἐμεῖς ἂν θέλετε φεύγουμε νὰ μείνετε σεῖς οἱ δυὸ φίλοι. Τότε ὁ Πασιᾶς σηκώνεται πηγαίνει μέχρι τὴν πόρτα καὶ μὲ φωνὲς ἀγκαλιάζει τὸ φίλο του καὶ τὸν φέρνει μέσα στὸν ὀντά.

Σὰν καθίσουν λίγο ἔρχεται ὁ πορτιέρης ὁ Ριζᾶς καὶ παίρνει διαταγὴ νὰ ἑτοιμάσουν στὸ ἀπέξω σαλόνι τὰ ὄργανα γιὰ γλέντι... Ὁ Χασὰν μπέης ἐρωτάει τὸν Πασιᾶ πῶς πάει ἡ ὑγεία του... τὸ κέφι του... Καὶ ὁ Πασιᾶς τοῦ ἀπαντάει ὅπως βλέπει κάθε μέρα μὲ γλέντια καὶ χαρὲς θέλουν νὰ χαροῦν τὴν ψευτοζωή... Ὁ Χασὰν μπέης ἀπαντάει. Καλὰ κάνετε Πασιᾶ μου. Ἐσὺ εἶσαι τοῦ λέγει: νέος καὶ πρέπει νὰ χαρῇς... Ἐγὼ τοῦ λέγει: εἶμαι γέρος... ἄσπρισα, καὶ μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ θέλω νὰ κάμω ἕνα ταξίδι μέχρι τὴ Μέκκα καὶ στὴ Μπεντίνα νὰ προσκυνήσω καὶ ὕστερα ὅπως θελήσῃ ὁ γιαραμπῆς, λέγει ἀκόμη ὁ Μπέης πὼς πέρασε νὰ πάρῃ τὴν εὐχή του καὶ ἂν θέλῃ νὰ παρακαλέσῃ καὶ γιὰ τὸν Πασιᾶ γιὰ νὰ τὸν ἔχῃ ὁ Θεὸς καὶ ὁ προφήτης καλὰ καὶ νὰ τοῦ χαρίζουν τὴν ὑγεία καὶ τὴ χαρά. Ὁ Πασιᾶς εὐχαριστεῖται ἀπὸ τὶς εὐχὲς τοῦ φίλου του καὶ ἀντεύχεται ὁ Θεὸς νὰ ἔχῃ πάντα τὸ δρόμο τοῦ μπέη ἀνοιχτόν... τοῦ εὔχεται ἀκόμη νὰ πάῃ νὰ προσκυνήσῃ καὶ νὰ τοῦ δώσῃ κι' αὐτὸς ἕνα τάμα γιὰ τὴ Μέκκα καὶ νὰ τὸ παραδώσῃ στὴν ἱερὴ Καάβα μὲ ἀπόδειξῃ στὸ Σεΐχουλ - Ἰσλάμη γιὰ νὰ τὴ δείξουν καμιὰ φορὰ τὴν ἀπόδειξῃ στὸ μεγάλο Πεϊγαμπέρ... Τότε φωνάζει τὸν πορ-

τιέρη τὸ Ριζᾶ νὰ μετρήση ὁ ταμίας ὁ χαζνατάρης πεντακόσιες λίρες αὔριο πρωῒ στὸ Μπέη.

Τώρα ὁ Πασιᾶς διατάζει νὰ φᾶνε καὶ νὰ γλεντήσουνε ἀλλὰ πρῶτα νὰ μάθουμε τί ἔκανε ὁ κ. Πάνος γιὰ τὸ Ἐντιρνέ... ὁ Πάνος ἔρχεται μιὰ στιγμὴ καὶ ἀναγγέλλει ὅτι ὁ ἀξιωματικὸς μὲ τὸ στρατὸ καὶ τὴ διαταγὴ ἔφυγε γιὰ τὴν Ἐντιρνὲ γιὰ νὰ ζώσουν μὲ στρατὸ τὴ Βουλγαρία καὶ νὰ φέρουν τὰ δείγματα τοῦ νέου ροδελαίου καὶ τὸν Μπάϊ - Γκάνιο. Τώρα ὁ Πασιᾶς ἡσύχασε καὶ ρωτάει ἂν ἔχη ἄλλο τι νὰ ἀναγγείλη ὁ Πάνος λέγει ὅτι ἀπέξω περιμένουν τὰ κορίτσια καὶ τὰ δῶρα τοῦ Μπέη τῆς Σκόδρας, ἂν θέλουν νὰ βγοῦν ἔξω νὰ ἰδοῦν τὰ δῶρα. Βγαίνουν ἀπέξω οἱ δυὸ φίλοι καὶ θαυμάζουν τὰ ὡραῖα δῶρα καὶ τὰ κορίτσια. Ὁ Μπέης τῆς Σκόδρας δείχνει τὴ Γιαννιώτισσα, τὴ Σέρβα ἀπὸ τὸ Μπὲλ - Γκράντ, ἀπὸ τὸ Μαντζιαριστάν, μιὰ Λέχα ἀπὸ τὴ Βιέννη καὶ μιὰ Ἑβραία ἀπὸ τὴ Σαλονίκη. Ὅλα τὰ κορίτσια Πασιᾶ μου τοῦ λέγει εἶναι δέκα πέντε χρονῶν καὶ ἔχουν τὰ μπουκάλια τους τὸ ροδέλαιο, ἀντίκα. Ὁ Πασιᾶς χαίρεται μὲ τὰ ὄμορφα κορίτσια καὶ τὸ Μπέη τὸν προβιβάζει καὶ τὸν κάνει Πασιᾶ τρίτης τάξης καὶ τὸν παρακαλεῖ νὰ δεχτῆ τὴ φιλοφρόνηση καὶ νὰ πάη εὐχαριστημένος στὴ Μέκκα. Ὁ Μπέης εὐχαριστεῖ καὶ παρακαλεῖ ὁ Θεὸς νὰ χαρίζει τὰ χίλια καλά. Τώρα ὁ Πασιᾶς διατάζει νὰ πάρουν τὰ δῶρα καὶ τὰ κορίτσια μέσα στοὺς ὀντάδες καὶ αὐτοὶ νὰ πᾶνε νὰ φᾶνε καὶ νὰ γλεντήσουν. Ἐκεῖ μέσα οἱ χανεντέδες μοιράζουν τσιμπούκια καὶ οἱ μάγειροι μὲ τοὺς βοηθοὺς φέρνουν τοὺς μεζέδες καὶ τὰ ψητὰ καὶ ἅμα νύχτωσαν καλὰ χώρισαν γιὰ τὰ δωμάτιά τους καὶ τὸ πρωῒ μετὰ τὸ Ἑωθινό, ὁ ταμίας τ ὸ σ ε λ α μ λ ί κ ι, μετράει τὰ χρήματα στὸ Χασὰν - Πασιᾶ τῆς Σκόδρας καὶ προσκυνάει στὸ φίλο του τὸν μεγάλο Βεζύρη τὸ Μαχμοὺτ - Πασιᾶ.

Οἱ δυὸ φίλοι χωρίζουν καὶ μπαίνει μέσα στὸν ὀντὰ τοῦ Πασιᾶ ὁ Βελίδης καὶ λέγει ὅτι τὰ δῶρα καὶ τὰ κορίτσια τὰ ἔφερε στὸ μεγάλο τὸ σαλόνι... ἂν θέλη ὁ Πασιᾶς νὰ βγῆ. Ὁ Βελίδης δείχνει μὲ φιλαρέσκεια ὅλα τὰ ὄμορφα κορίτσια ἑκατὸν πενήντα ὅλα - ὅλα καὶ ἀκόμα ὅτι τὰ κορίτσια δὲν ἔχουν καμία ἀνάγκη γιατὶ ἔχουν ὅλα τὸ ροδέλαιό του καὶ ὅλα τὰ δῶρα τους.

Τότε ὁ Πασιᾶς πολὺ - πολὺ εὐχαριστημένος δίνει τὴν ἔγκρισή του καὶ τὴν ἄδεια νὰ τὰ μοιράση ὁ Βελίδης ὅλα στὰ δέκα κονάκια, μονάχα νὰ προσέξη στὸ Ἐντιρνὲ καὶ τὴν Ἐσκιεντερία νὰ στείλη περισσότερα γιατὶ ἔχει ἐκεῖ καὶ κανένα Ἄγγλο ἀξιωματικὸ καὶ στὴν Ἐντιρνὲ μένει ὁ Σερασκέρης, ὁ ἀρχιστράτηγος. Τώρα κ. Βελίδη ἐγὼ κουράστηκα λέγει ἀπὸ τὶς δουλειές μου καὶ ἀπὸ τὰ γλέντια καὶ σὺ τὰ ἴδια ἀπὸ τὰ ταξίδια σου, σὲ παρακαλῶ φρόντισε γιὰ καλὴ διανομὴ καὶ εἰπὲ ἐκείνου τοῦ Ριζᾶ νὰ φέρη ἐδῶ τὴ Σαρίκα. Κύριε Βελίδη ἔχεις τὴν ἄδειά μου νὰ ἀλλάξης τὰ παλαιὰ κορίτσια, ἀφοῦ τὰ παντρέψης μὲ ἀξιωματικοὺς καὶ νὰ κρατήσουμε τὰ νέα κορίτσια. Τώρα πήγαινε καὶ μέχρι ἕνα χρόνο ἔχεις τὴν ἄδεια νὰ κάμης τὴ διανομή... Σὲ λίγο μπαίνει μέσα ὁ Ριζᾶς μὲ τὴ Σαρίκα. Ὁ Πασιᾶς λέγει μπρέ Σαρίκα ἐσὺ μεγάλωσες καὶ ἔγινες ὄμορφη, Ριζᾶ

δῶσε στὴ Σαρίκα κουφέτα καὶ φορέματα καλά. Φεύγουν οἱ δυὸ μαζὶ καὶ ξαναμπαίνει ὁ Βελίδης καὶ λέγει ὅτι στὸ ταξίδι ποὺ ἤταν ἔμαθε ὅτι κεῖνος ὁ Μπάϊ - Γκάνιος φέτος δὲ θὰ τοῦ φέρη ροδέλαιο, γιατὶ πῆγε μὲ παρέα του στὴν Εὐρώπη νὰ τὸ πουλήσουν ἐκεῖ ἀκριβώτερα. Ὁ Βελίδης λέγει σὰν ἐπῆρε χαμπάρι ἀπὸ τὶς πονηριὲς τοῦ Μπάϊ - Γκάνιου ἔγραψε σὲ ὅλες τὶς ἐφημερίδες τῆς Εὐρώπης ὅτι φέτος τὸ ροδέλαιο τῆς Βουλγαρίας δὲν εἶναι καλὸ ἔχει νερὸ μέσα του, γιατὶ φέτος ὅλη τὴν ἄνοιξη ἔβρεχε κι' ἀκόμη Παστᾶ μου ὅπου κι' ἂν ἐπῆγαν τοὺς ἔδιωχναν γιατὶ λέγανε οἱ μυροπῶλες ὅτι τὸ ροδέλαιο τῆς Βουλγαρίας φέτος εἶναι κολώνια, δὲν εἶναι λάδι αἰθέριο. Ἀκόμα λέγει ὁ Βελίδης ὅτι μιὰ ποὺ ὁ Πασιᾶς διέταξε νὰ φέρουν ἐδῶ τὸ Μπάϊ - Γκάνιο νὰ μὴν ἀγοράσουν, γιατὶ ἐφέτος ἔχουν λίγο παλαιὸ ροδέλαιο καὶ τὰ νέα κορίτσια φέρανε τὸ καθένα τὸ δικό του. Δὲν εἶναι ἀνάγκη ν' ἀγοράσουν ἄλλο ἀπὸ τὸν Παλιὸ - Μπάϊ - Γκάνιο. Ὁ Πασιᾶς σὰν ἔμαθε ὅλες τὶς ἐνέργειες τοῦ κ. Βελίδη εὐχαριστήθηκε καὶ ἀπαντάει στὸ Βελίδη νὰ κάμη τὴ μοιρασιὰ καὶ τὶς παντρειὲς ὅπως παράγγειλε ὁ Πασιᾶς καὶ τώρα νὰ τὸν ἀφήση ἐλεύθερο. Ὁ Βελίδης τοῦ προσθέτει ὅτι ὅλο τὸ πρᾶμα τὸ ἔχει ἀπ' ἔξω στὸ μεγάλο σαλόνι καὶ ἂν θέλη νὰ βγῆ νὰ τὸ καμαρώση. Τότε βγαίνουν ἀπ' ἔξω ἐπιθεωροῦν ἕνα - ἕνα ὅλα τὰ κορίτσια, ἐκεῖνα σκύβουν καὶ φιλοῦν χέρια, πόδια τοῦ Πασιᾶ καὶ σ' ὅλα τὰ νέα κορίτσια ὁ Πασιᾶς κρεμάει ἀπὸ ἕνα πεντόλιρο μὲ χρυσῆ καδένα.

Γυρίζει μιὰ στιγμὴ καὶ εὐχαριστεῖ τὸν κ. Βελίδη γιατὶ ἤταν ἔξυπνος ἄνθρωπος καὶ τοῦ λέγει νὰ κάμη καλὴ μοιρασιὰ καὶ παντρειά. Τὰ κορίτσια φιλώντας τὰ χέρια τοῦ Πασιᾶ φεύγουν γιὰ τὰ δωμάτιά τους καὶ ὁ Πασιᾶς πηγαίνει μέσα στὸν ὀντά, δίνοντας διαταγὴ στὸ Ριζᾶ νὰ μὴ δεχτῆ κανένα πιὰ σήμερα. Ἀφοῦ πιὰ ὁ Πασιᾶς ἔμεινε εὐχαριστημένος ἀπὸ ὅλες τὶς ἐνέργειες τοῦ γενικοῦ προμηθευτῆ τοῦ Σεραγιοῦ τὸν κ. Βελίδη, κι' ἀκόμα ἀπὸ τὰ διάφορα δῶρα ποὺ τοῦ στείλανε ὅλοι οἱ ἄρχοντες τῆς Εὐρώπης ἐχώρισαν ὅλοι. Ὁ Πασιᾶς ἐπῆγε στὸν ὀντά του, νὰ ἐργαστῆ γιὰ τὸν Πατισάχ, ὁ κ. Βελίδης ἐπῆρε τὰ κορίτσια νὰ τὰ διανείμη στὰ διάφορα κονάκια καὶ τὰ κορίτσια ἐκ πρώτης ὄψεως ἔμειναν εὐχαριστημένα ἀπὸ τὴν ὑποδοχὴ ποὺ τοὺς ἔγινε, ἀπὸ τὰ δῶρα ποὺ τοὺς κρέμασε ὁ Πασιᾶς καὶ τώρα θὰ ρίξουμε μιὰ ματιὰ στὴ Βουλγαρία νὰ δοῦμε πῶς ζοῦσαν καὶ πῶς σκέφτονταν ὥστε νὰ μπορέσουμε νὰ βγάλουμε χαρακτηριστικὸ συμπέρασμα γιὰ τὴ ζωή τους:

Οἱ Βούλγαροι ἕνας λαὸς τώρα ἐγκατεστημένος ἀπὸ πολλὰ χρόνια μεταξὺ Εὐξείνου Πόντου — Ροδόπης — Ρίλο — Βαλκάνια κατάγονται ἀπὸ τὸ κέντρο τῆς Ἀσίας μεταξὺ Κίνας — Κασπίας θάλασσας, συγγενεύουν μὲ τοὺς Τουρκιμένους Τατάρους καὶ τοὺς Νοτίους Οὔννους. Ἀπὸ διάφορες αἰτίες ἐκινήθηκαν γιὰ μετανάστευση δυτικὰ καὶ μερικοὺς αἰῶνες 2 - 3 ἐγκαταστάθηκαν μεταξὺ Κασπίας καὶ Ὀδησσοῦ γύρω ἀπὸ τὸν ποταμὸ Βόλγα καὶ τὸ ὄνομα Βούλγαροι τὸ πῆραν ἀπὸ τὸν ποταμὸ Βόλγα. Ἐδῶ στὴν Εὐρώπη συναμείχτηκαν μὲ Σλάβους, τοὺς Ἀβάρους καὶ ἔφτασε ἡ ἐπιρροή τους καὶ οἱ ἁρπαγές τους

μέχρι τὸ κέντρο τῆς Εὐρώπης σχεδόν. Κατὰ τὸν 6 - 7 αἰῶνα ἐπλησίασαν τοὺς Σλάβους, ποὺ ἦταν ἐγκατεστημένοι στὴν ἐπάνω Μοισία Δακία καὶ πέτυχαν νὰ μάθουν γλῶσσα Σλαβική, ἐγκατεστάθηκαν ἀνατολικώτερα ἀπὸ τοὺς Σλάβους στὴν ὀρεινὴ περιοχὴ τῶν Δυτικῶν Βαλκανίων καὶ μαζὶ μὲ τοὺς Σλάβους καὶ Ρουμάνους ἄρχισαν ἐπιδρομὲς στὰ Βυζαντινὰ ἐδάφη τῆς Θράκης καὶ Μακεδονίας μὲ διαφόρους ἀρχηγοὺς Κροῦμμο - Βόγορη - Συμεών - Ντονσὰν - Χασὰν μέχρι τοῦ ἔτους 1100 ὅταν τοὺς κατάργησε τὸ Κράτος καὶ τοὺς κατατρόπωσε ὁ Θρακο - Μακεδόνας αὐτοκράτορας τοῦ Βυζαντίου Βασίλειος ὁ Βουλγαροκτόνος. Ὕστερα σὰν ὑπήκοοι τοῦ Βυζαντίου νότια ἀπὸ τὸ Δούναβη ὑπέστησαν καὶ αὐτοὶ τὰ δεινοπαθήματα τῶν Σταυροφόρων καὶ μετὰ τὴ φυγὴ τῶν Σταυροφόρων ἀπὸ τὶς περιοχὲς τοῦ Βυζαντίου, μετὰ τὸ 1350 - 1400, ὑπέστησαν τὴν κατάκτηση ἀπὸ τὶς Ὀρδές, τῶν Τατάρων ἀπὸ τὴ Σκυθία καὶ ἀπὸ τὸ Νότο ἀπὸ τοὺς Τούρκους, ὑποτάχτηκαν καὶ αὐτοὶ κάτω ἀπὸ τοὺς Τούρκους μέχρι τὴν ἐποχὴ ποὺ ἐξιστοροῦμε τὴν καλλιέργεια τοῦ Ροδελαίου καὶ ἄλλων γεωργικῶν καὶ κτηνοτροφικῶν ἀσχολιῶν. Στὰ χρόνια αὐτὰ πολλοὶ καλλιεργητὲς τοῦ ροδελαίου ἔβγαζαν πολὺ ροδέλαιο καὶ ἐπιμελημένο. Φυσικὰ ὅπως καὶ ἀλλοῦ ἀναφέρνουμε τὸ ἐμπόριο καὶ τὸ μεταπρατισμὸ μέσα στὸ ἀπέραντο Ὀθωμανικὸ Κράτος τὸ διενεργοῦσαν οἱ Ἕλληνες, οἱ Ἑβραῖοι καὶ οἱ Ἀρμένιοι, οἱ Τοῦρκοι μετήρχονταν τὸ στρατιωτικό, τὸν κρατικὸ ὑπάλληλο, καὶ τὸ γαιοκτήμονα καὶ γιὰ τὶς δουλειές τους ἀπασχολοῦσαν δούλους ἀγορασμένους ἀπὸ τὰ σκλαβοπάζαρα τῶν πολέμων ἢ φτωχοὺς Ρωμιοὺς καὶ Βουλγάρους. Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς δούλους καὶ ἀπὸ τοὺς φτωχοὺς τὰ κατάφερναν καὶ ἀγόραζαν σιγὰ - σιγὰ γῆ καὶ σπίτια καὶ ἔτσι γίνονταν νοικοκυραῖοι κάτω ἀπὸ τὴν Τουρκικὴ διοίκηση. Τέτοιος ἕνα μεγαλοκτηματίας καὶ σοβαρὸς παραγωγὸς ροδελαίου ἔγινε κάποιος μὲ τ' ὄνομα Μπάϊ - Γκάνιος ἀπὸ τὴ Γιάμπολη ποὺ μὲ τὴ γνωριμία του μὲ τὴ διοίκηση τῆς Τουρκίας πῆρε τὸν τίτλο Βοϊβόντα. Τὸ Μπάϊ - Γκάνιο συμβουλεύονταν οἱ μικρότεροι παραγωγοὶ γιὰ νὰ τοποθετήσουν σὲ καλὲς τιμὲς τὸ ροδέλαιο. Σχεδὸν σ' ὅλους τοὺς παραγωγοὺς ὁ Μπάϊ - Γκάνιος ἀσκοῦσε ἕνα εἶδος προεστοῦ, ἕνα εἶδος προέδρου Κοινοπραξίας. Ὡς πλησιέστεροι συνεργάτες ἀναφέρονται ἐδῶ ὁ Χρῆστο - Τσιορμπατζῆς καὶ ὁ Στόγιο Μπογιατζῆς. Ἐφέτος λοιπὸν οἱ τρεῖς αὐτοὶ παραγωγοὶ ροδελαίου ἀντάμωσαν στῆς Γιάμπολης τὴν πλατεῖα καὶ ἐκεῖ κουβέντιαζαν. Ὁ Χρῆστο - Τσιορμπατζῆς ἀνταμώνοντας πρωΐ - πρωΐ σχεδὸν χαράματα τὸ Βοϊβόντα Μπάϊ - Γκάνιο τὸν καλημερίζει καὶ περιμένει ἀντιχαιρετούρα τοῦ Βοϊβόντα. Ἔ! καλὴ μέρα κ. Χρῆστο, τί κάνουμε τώρα, τί δουλεύουμε τώρα, γλυτώσατε ἀπὸ τὸ ροδέλαιο ἢ ἀκόμα τὸ πολεμᾶτε; Προσέχετε κοντεύει σὲ λίγο ὁ μήνας γιὰ τὸ θέρο καὶ τότε δὲν τὸ προφταίνετε. Ὁ κ. Χρῆστος ἀπαντάει ὅτι ὅπως τὶς περασμένες τὰ κουβέντιασαν καὶ ἔμειναν σύμφωνοι νὰ ἀνταμώσουν ἐδῶ σήμερα γιὰ νὰ ἰδοῦν τί θὰ κάμουν γιὰ τὸ ροδέλαιο ποὺ βγάλανε φέτος. Ἀκόμα λέγει ὁ Χρῆστο - Τσιορμπατζῆς ὅτι τὸ νέο μαξούλι τὸ βάλανε μέσα σὲ πήλινα πιθάρια καὶ σὲ διάφορα χωριὰ ποὺ ἔχουν τσιφλίκια τὸ χώσανε

μέσα στὴ γῆ. Τώρα πιὰ εἶναι καιρὸς νὰ πάρουν δείγματα ἀπὸ τὴ νέα παραγωγὴ καὶ νὰ πᾶνε στοὺς τόπους τῆς ἀγορᾶς, ἐκεῖ στὴν Εὐρώπη νὰ τὸ συμφωνήσουν σὲ καλὴ τιμή, καὶ νὰ μὴ πᾶνε καθόλου ἂν μπορέσουν στὴν Πόλη γιατὶ ἐκεῖ οἱ Ἑβραῖοι καὶ οἱ ἄλλοι οἱ Ρωμιοὶ τὸ ρεζιλεύουν τὸ βιός τους. Ἄ νά πού ἔφτασε καὶ ὁ Στόγιο - Μπογιατζῆς. Ἐκεῖνος χαιρετάει καλημέρα Βοϊβόντα, Μπάϊ - Γκάνιο καλημέρα Χρῆστο - Τσιορμπατζῆ. Παίρνει ἀπὸ τοὺς ἄλλους χαιρετισμὸ καὶ τὸν ρωτοῦν τί γνώμη ἔχει κι' αὐτὸς γιὰ τὸ νέο ροδέλαιο. Τώρα βέβαια συμφωνοῦν ὅλοι ὅτι τὸ ροδέλαιο περιμένει στὰ πιθάρια μέσα στὴ γῆ ἀλλὰ μέχρι πότε; Τί λὲς καὶ σὺ κὺρ Μπάϊ - Γκάνιο; Τότε ὁ Γκάνιος τοὺς συμβουλεύει νὰ μὴ βάλουν πιὰ τὸ ροδέλαιο σὲ πήλινα δοχεῖα ἀλλὰ νὰ τὸ τοποθετοῦν μέσα στὶς νταμιτζάνες γυάλινες νὰ τὶς βουλώσουνε καλὰ καὶ νὰ τὶς χώνουνε μέσα στὴ γῆ σὲ πολλὰ χωριά. Ἀπὸ τὶς νταμιτζάνες δὲ χάνεται τὸ ροδέλαιο, οὔτε ἀποροφιέται ἀπὸ τὴ γῆ. Ἔπειτα νὰ μὴ τὸ χώνουμε μαζωμένο γιατὶ μπορεῖ νὰ πάρουν φωτιά, ἢ νὰ προδοθοῦν ἀπὸ κάποιο προδότη καὶ τότε τί γινόμαστε; Ἐλᾶτε τώρα πᾶμε μέσα στὸ κονάκι μου κάτι νὰ πάρουμε νὰ τὰ κουβεντιάσουμε ἐλεύθερα καὶ νὰ δοῦμε πῶς θὰ πουλήσουμε τὸ νέο μαξούλι. Καὶ ἅμα μπαίνουν στὴν ἀνοιχτὴ μεγάλη αὐλὴ τοῦ τσιφλικοῦ, ἐκεῖ βλέπουν ἀνθρώπους διαφόρους νὰ κινοῦνται γιὰ τὶς δουλειές τους. Τότε ὁ Μπάϊ - Γκάνιος διατάζει, ἐλᾶτε παιδιὰ ἀργήσατε, ὁ ἥλιος σηκώθηκε ἕνα μπόϊ ψηλά. Ἔλα μελισσὰ πάρε τὰ ἐργαλεῖα σου βάλε τὴ στολή σου νὰ μαζέψῃς τὰ νέα μελίσσια, ἐσὺ παιδί μου πάρε τὶς ἀγελάδες νὰ τὶς ὁδηγήσῃς στὸ μπουγά... Καὶ μεῖς γειτόνοι πᾶμε μέσα...

Ἐκεῖ στρώνονται τραπέζια καὶ τρῶνε ὅλοι μαζὶ τσιορμπὰ καὶ χυλόπηττες καὶ ἅμα ἀποφᾶνε παίρνουν τοὺς καφέδες τους. Ἐκεῖ ἀποφασίζουν νὰ μὴ πᾶνε καθόλου στὴν Πόλη ἀλλὰ μετὰ μιὰ ἑβδομάδα ἀκριβῶς νὰ ἀνταμώσουν ὅλοι στὴ Στανήμακα καὶ ἀπὸ κεῖ νὰ ξεκινήσουν γιὰ τὴν Εὐρώπη νὰ τὸ συμφωνήσουν, ὅλοι μαζὶ ἐκεῖ στὴν κεντρικὴ Εὐρώπη. Ἀλλὰ νὰ ποδεθοῦν καὶ νὰ ντυθοῦν καλὰ γιὰ μεγάλο ταξίδι, κανένα μῆνα θὰ ταξιδεύουν μὲ τὰ πόδια μέχρι τὴ Βιέννη — Πράγα — Βερλὶν — Ρώμα καὶ Παρίσι καὶ μὲ προσφάγια χωριάτικα. Ὁ Γκάνιος σὰν παλιὸς παραγωγὸς πηγαίνει στὴν Αὐστρία καὶ Βερολίνο, ὁ Στόγιος νὰ πάῃ στὴ Ρώμα καὶ ὁ Χρῆστος θὰ πάῃ στὴν Πράγα καὶ Παρίσι. Σὲ μιὰ ἑβδομάδα ἀντάμωσαν στὴ Στενήμαχο καὶ ἀπὸ κεῖ σὰν ἔφτασαν στὴ Λιουμπλιάνα τῆς Σερβίας ὅλο πεζοπορία, καλοντυμένοι καὶ καλοποδιμένοι σὰν νὰ πηγαίνανε σὲ σκάψιμο, τότε γυρίζει σὲ ὅλους ὁ Μπάϊ - Γκάνιος καὶ τοὺς συνιστᾶ νὰ μὴ χασομεροῦν στὸ δρόμο μὲ πολυλογίες καὶ νὰ ἀφήσουν τὰ γράμματα καὶ τὰ τηλεγραφήματα. Κάνουν τὸ σταυρό τους καὶ ὁ καθένας παίρνει ἀπὸ ἕνα δρόμο. Κακοπέρασαν καὶ γέμισαν κορέους στὰ χάνια. Ὁ Μπάϊ - Γκάνιος προχώρησε μέχρι τὸ Παρίσι καὶ πάει νὰ ἀνταμώσῃ τοὺς μυροπῶλες γιὰ νὰ συζητήσουν γιὰ τὴν τιμὴ καὶ νὰ ἀγοράσουν ὡρισμένο ροδέλαιο φωνάζει λοιπὸν σὲ μερικὰ μαγαζιά.

Ἀμπρὲ μπαρμπάδες τί λέτε φέτος πόσο ροδέλαιο θὰ σᾶς δώσουμε. Ἄ, ἔκαμε κάποιος μυροπώλης ἐγὼ δὲ χρειάζομαι ροδέλαιο ἀπὸ τὴ Βουλγαρία, γιατὶ φέτος σεῖς ἐκεῖ εἴχατε βροχὲς καὶ αὐτὸ εἶναι νερουλό, μοιάζει σὰν κολώνια. Ἅμα θέλει ἄλλος ἂς πάρη. Οἱ ἄλλοι μυροπῶλες ποὺ ἦταν ἐκεῖ κοντὰ ἀπάντησαν πὼς θὰ περάσουν μὲ τὸ περισυνό, δὲν ἔχουν ἀνάγκη ἀπὸ νερουλὸ ροδέλαιο. Σκούζει φωνάζει ὁ Μπάϊ - Γκάνιος μὰ κανένας δὲν τὸν λυπᾶται. Τότε ὁ Γκάνιος ἐπιστρέφει πίσω καὶ ἀνταμώνει μὲ τὸ Στόγιο στὴν Πράγα. Σὲ λίγες ἡμέρες ἐπιστρέφει πίσω καὶ ὁ Χρῆστος Τσιορμπατζῆς ποὺ εἶχε πάει γιὰ τὴν Αὐστρία ἀλλὰ ἐκεῖνος παραπονέθηκε πὼς τοῦ πήρανε τὸ καλὸ ροδέλαιο καὶ τοῦ βάλανε χρωματιστὸ νερό, θέλησε νὰ διαμαρτυρηθῆ καὶ οἱ ἔμποροι τὸν φοβερίσανε μὲ τὴν Ἀστυνομία καὶ μὲ τὸ Χημεῖο. Ὅλοι τους τότε φανερώνουν ὅτι κάποιος ἔγραψε στὶς ἐφημερίδες κατηγόρησε τὸ ροδέλαιο τῆς Βουλγαρίας ὅτι ἔχει νερὸ καὶ ὅτι ὅποιος ἀγοράσει θὰ χάση πολὺ γιατὶ σὲ λίγον καιρὸ θὰ βρωμίση ἡ κολώνια. Ὁ Χρῆστος Μπογιατζῆς φανερώνει πὼς δὲν κουνήθηκε ἀπὸ τὴ θέση του γιατὶ τὸν πιάσανε κάτι θέρμες καὶ δὲν μπόρεσε νὰ πάη στὸ παζάρι νὰ ρωτήσουνε ἂν ὑπάρχη κανένας ν᾽ ἀγοράση. Σηκώνονται καὶ οἱ τρεῖς οἱ Βούλγαροι καὶ πᾶνε σὲ μερικὰ μαγαζιὰ μὰ τοὺς εἶπαν ν᾽ ἀφήσουν τὰ δείγματα στὸ Χημεῖο καὶ μετὰ δέκα πέντε μέρες νὰ πάρουν ἀπάντηση. Αὐτοὶ δὲν ἐδέχτηκαν καὶ ὅταν ἐπέστρεψαν στὸ χάνι ἀποφάσισαν νὰ ἐπιστρέψουν πίσω στὴν πατρίδα. Ὁ καιρὸς πέρασε καὶ παραπέρασε, ἔχουν κι᾽ ἄλλες δουλειὲς στὰ χωριά. Πρέπει νὰ πᾶνε κατὰ τὴν Πόλη γιατὶ ἐκεῖ ἀκόμα δὲν πῆραν χαμπάρι ἀπὸ τὸ νέο τὸ μαξούλι. Ἐπιστρέφουν ὅλοι στὴν Βουλγαρία ἄπραχτοι καὶ ἐκεῖ μπερδεύουν μὲ τοὺς ἀξιωματικοὺς ποὺ ψάχνανε γιὰ τὸ κρυμμένο ροδέλαιο κι᾽ ἀκόμα τοὺς ζητοῦσαν νὰ πήγαιναν στὴν Πόλη ποὺ τοὺς ζητοῦσε ὁ Πασιᾶς.

Ὁ ἀνώτερος ἀξιωματικὸς ἔμαθε τὴν ἐπιστροφὴ τῶν τριῶν ἐμπόρων καὶ τοὺς καλεῖ νὰ δώσουν λόγο γιατί φύγανε. Ἀκόμα μερικοὶ καταδότες ἐμαρτυρήσανε μερικὲς νταμιτζάνες κρυμμένες ἀπὸ τὸ νέο μαξούλι. Ὁ ἀξιωματικὸς ὅμως ἤθελε νὰ πάρη καὶ ἄλλα δείγματα καὶ τοὺς ἴδιους τοὺς παραγωγοὺς μέχρι τὴν Πόλη. Τότε ὁ Μπάϊ - Γκάνιος προσφέρεται νὰ δώση ὅσο θέλουν δείγματα ἀπὸ τὸ ροδέλαιο, δικαιολογήθηκε ὅμως ὅτι τὸ ροδέλαιο πάντα τὸ κρύβουν στὴ γῆ γιὰ νὰ μὴ χαλάση καὶ ὅτι αὐτὸς προσφέρει καὶ ἑκατὸν νταμιτζάνες γιὰ χάρισμα τὸ Σαράγι. Νὰ ζέψουν μόνο κάρρα νὰ τὸ φορτώσουν καὶ αὐτὸς ἀκολουθεῖ μέχρι τὴν Πόλη. Ὁ ἀξιωματικὸς σὰν εἶδε τὴν προσφορὰ τοῦ Μπάϊ - Γκάνιου καὶ τὴν προθυμία νὰ πᾶνε μαζὶ γιὰ τὴν Πόλη συχώρησε τοὺς ἄλλους καὶ κίνησαν νὰ πᾶνε στὸν Πασιᾶ. Πέρασαν ἀπὸ τὴν Ἐντιρνὲ καὶ σὲ δέκα πέντε μέρες ἔφτασαν ὅλοι γιὰ τὴν Πόλη. Ἐκεῖ ἀντάμωσαν τὸν κ. Βελίδη. Μόλις ἀντάμωσαν ὁ Γκάνιος μὲ τὸ Βελίδη παρακαλεῖ νὰ μεσιτέψη στὸν Πασιᾶ νὰ μὴ φάη ξύλο καὶ νὰ κάμη καλὲς τιμές.

Τότε ἔμαθε ἀπὸ τὸν κ. Βελίδη ὅτι ὁ Πασιᾶς καὶ ὁ Σουλτάνος βρίσκονταν σὲ ταξίδι μακρυὰ ἀπὸ τὴν Πόλη καὶ δὲν κάνανε καλὰ ποὺ ἄργησαν νὰ φέρουν

δείγματα γιὰ συμφωνίες. Ὁ Μπάϊ - Γκάνιος προφασίστηκε πὼς εἶχαν πολλὲς δουλειὲς καὶ τώρα μόλις ἀδειάσανε νὰ φέρουν νὰ πουλήσουν. Ὁ κ. Βελίδης τοῦ ἀπάντησε ὅτι ἔχει ἐξουσιοδοτήση ἀπὸ τὸν Πασιᾶ νὰ ἀγοράση ὅλο τὸ ροδέλαιο ὅπως κάθε φορὰ ἀλλὰ νὰ τὸ ἀλλάξουν μὲ χασίσι καὶ μὲ ἀφιόνι ποὺ εἶναι πολὺ ἀκριβά. Λεφτὰ τοὺς εἶπε δὲν ἀφήνει ὁ Πασιᾶς νὰ φύγουν. Ἂς κάμουν τὸ λογαριασμό τους. Τότε ὁ Γκάνιος σὰν εἶδε ὅτι τὴν ἔπαθε μὲ τὸ νὰ θέλη νὰ κάμη τὸν ἔμπορο συμφωνεῖ ὅσο - ὅσο μὲ τὸν Βελίδη καὶ παραδίνει τὸ ροδέλαιο στὴν Πόλη καὶ παίρνει χασίσι καὶ ἀφιόνι πάνω σὲ ἁμάξια στρατιωτικά. Ἔρχεται ὁ Γκάνιος χαρούμενος στὴν Βουλγαρία πὼς γέλασε τὸν κ. Βελίδη στὴ συμφωνία καὶ ἀφοῦ μαζεύτηκαν οἱ τρεῖς ψευτοέμποροι ἀποφασίζουν νὰ πᾶνε τὰ ναρκωτικὰ φάρμακα μέχρι τὰ Αὐστριακὰ σύνορα καὶ ὁ ἄλλος στὰ Ἰταλικὰ ὁ τρίτος σύντροφος παρατήθηκε γιατὶ ἦταν ἄρρωστος καὶ ἔδωσε τὴν ἄδεια στοὺς ἄλλους νὰ κάμουν τὴ δουλειά τους ὅπως γνωρίζουν. Οἱ δύο ψευτοέμποροι συνοδεύουν τὰ στρατιωτικὰ κάρρα φορτωμένα μὲ ἀφιόνι καὶ χασίσι καὶ σχεδὸν πῆραν ἀπὸ μισὸ ὁ καθένας.

Ὁ Μπάϊ - Γκάνιος θὰ τραβοῦσε γιὰ τὰ Αὐστριακὰ σύνορα καὶ ὁ ἄλλος γιὰ τὰ Ἰταλικὰ σύνορα. Ὕστερα ἀπὸ τὴ συμφωνία κάρρα πολλὰ πῆραν τὸ ἕτοιμο ἀφιόνι καὶ τὸ χασίσι ἀπὸ τὶς ἀποθῆκες τοῦ Πασιᾶ τῆς Πόλης ὡς πεντακόσια κιλὰ καὶ ἀφοῦ ἀποχαιρέτησε ὁ Μπάϊ - Γκάνιος τὸν κ. Βελίδη ξεκινήσανε γιὰ τὸ ταξίδι. Πέρασαν τὰ κάρρα τὰ στρατιωτικὰ μέσα ἀπὸ τὴ Στανήμακα ἐστάθμευσαν ἐκεῖ καὶ μετὰ ἀπὸ μικρὸ συμβούλιο τῶν τριῶν ψευτοεμπόρων ἡ φάλαγγα τῶν κάρρων ξεκίνησε πάλι γιὰ τὴ Λιουμπλιάνα γιατὶ ἐκεῖ χωρίζονται οἱ δρόμοι γιὰ τὴν Αὐστρία καὶ γιὰ τὴν Ἰταλία. Ὁ τρίτος ψευτοέμπορος ὅπως εἴπαμε δὲν κουνήθηκε καθόλου γιατὶ ἦταν πάντα ἄρρωστος, βερέμης καὶ οἱ ἄλλοι δύο ἀνάλαβαν νὰ πουλήσουν τὸ ἐμπόρευμα στὴν Αὐστρία καὶ στὴν Ἰταλία. Ὁ Μπάϊ - Γκάνιος ἔφτασε μὲ τὸ καραβάνι στὰ Αὐστριακὰ σύνορα καὶ ἐπρότεινε στοὺς τελωνοφύλακες νὰ τοῦ ἐπιτρέψουν νὰ μπῆ μέσα στὴν Αὐστρία καὶ ἅμα πουλήση τὸ πρᾶμα θὰ ἐπέστρεφε στὴ Λιουμπλιάνα νὰ ἀνταμώση τὸ φίλο του τὸν κ. Χρῆστο Μπογιατζῆ γιὰ νὰ ἐπιστρέψουν πλέον μαζὺ μὲ τὰ κάρρα τοῦ κ. Βελίδη στὴν πατρίδα τους. Σὰν ἔφτασε στὰ Αὐστριακὰ σύνορα καὶ ἐπέμενε γιὰ νὰ μπῆ μέσα στὴν Αὐστρία οἱ τελωνοφύλακες καὶ οἱ ἀξιωματικοὶ τῶν συνόρων τοῦ κάνουν ἀνάκριση νὰ μάθουν πῶς θὰ μπῆ σὲ ξένη χώρα; μήπως εἶναι ἔμπορος ναρκωτικῶν καὶ μήπως ἔχει εἰδικὴ ἄδεια; Στὴν Τουρκία αὐτὰ τὰ ναρκωτικὰ ἐπιτρέπεται νὰ τὰ καλλιεργοῦν καὶ νὰ τὰ ἐμπορεύωνται ἀλλὰ στὴν Αὐστρία πρέπει νὰ ἔχης ἄδεια γιὰ νὰ καλλιεργήσης αὐτὰ τὰ φυτά, γιατὶ καὶ τὰ δύο βγαίνουν ἀπὸ σπαρμένα φυτά. Τὸ ἀφιόνι εἶναι γάλα φυτοῦ καὶ τῆς κάψας (κωδίας) τῆς ὑπνοφόρου μήκονος, τῆς ὑπνωτικῆς παπαρούνας καὶ τὸ χασίσι εἶναι τὸ κατακάθι ἀπὸ τὸ βράσιμο τοῦ σπόρου τῆς ἰνδικῆς κάνναβης. Ναὶ ἀλλὰ αὐτὰ τὰ ναρκωτικὰ μόνο μὲ ἄδεια μπορεῖς νὰ τὰ εἰσαγάγης, νὰ πληρώσης φόρο σὰν ἔμπορας, ἀλλὰ νὰ ἔχης τὴν ἄδεια τοῦ ἐμπόρου. Στὸ Μπάϊ -

Γκάνιο ἀπάντησαν οἱ φύλακες ὅτι χωρὶς ἄδεια τοῦ ἐμπόρου καὶ χωρὶς εἰδικὴ ἄδεια γιὰ νὰ εἰσαγάγει τὰ ναρκωτικὰ δὲ θὰ τοῦ ἐπιτρέψουν. Τὸ καλὸ λοιπὸν ποὺ θέλουν εἶναι νὰ μὴ ἐπιμένῃ νὰ μπῇ μέσα σὰ λαθρέμπορας ἀλλὰ ἂν θέλῃ νὰ πάῃ πίσω νὰ πάρῃ τὶς ἄδειες ποὺ χρειάζονται, νὰ πληρώσῃ φόρο στὸ Κράτος τῆς Τουρκίας καὶ μετὰ νὰ ἐπιχειρήσῃ τὴν εἰσαγωγὴ τῶν ναρκωτικῶν ἐφ' ὅσον θὰ ἔχῃ ἀνάγκη τὸ Αὐστριακὸ Κράτος. Ἀλλοιώτικα δὲν μποροῦν νὰ ἀπασχολοῦνται καθεμέρα μὲ τὰ ναρκωτικά του καὶ μὲ τὰ ἐμπόριά του. Ἔπειτα ἐὰν ἐπιχειρήσῃ χωρὶς ἄδεια τὶς νύχτες νὰ τὰ εἰσαγάγῃ μέσα στὸ Αὐστριακὸ ἔδαφος νὰ γνωρίζῃ ὅτι τὸ ἐμπόρευμα θὰ τὸ κατάσχουν, θὰ πληρώσῃ πρόστιμο σὰ λαθρέμπορας καὶ θὰ μπῇ φυλακή. Πρέπει νὰ γνωρίζῃ ὅτι τὰ ναρκωτικὰ αὐτὰ ἴσως ἐπιτρέπονται νὰ χρησιμοποιηθοῦν ἀπὸ τοὺς Χημικοὺς καὶ Φαρμακοποιοὺς ἀλλὰ σὲ μικρὴ πάντοτε ποσότητα κι' ὄχι ἔτσι ποὺ τὰ μεταχειρίζονται στὴν Τουρκία καὶ στὴν Ἀνατολὴ γιὰ κέφι σὲ μεγάλη ποσότητα. Τότε ὁ ψευτοέμπορος ὁ Μπάϊ - Γκάνιος ἀποφάσισε νὰ φύγῃ πίσω γιὰ τὴ Λιουμπλιάνα καὶ ἀπὸ κεῖ νὰ συνεννοηθῇ μὲ τὸ σύντροφό του.

Ὁ κ. Χρῆστος Μπογιατζῆς πάλι σὰν ἔφτασε στὰ σύνορα τῆς Ἰταλίας, ζητάει νὰ παρουσιαστῇ στοὺς τελωνοφύλακες. Μπαίνει στὸ γραφεῖο τοῦ τελωνείου καὶ κατὰ τὴν ἀπουσία τοῦ ἄλλου προσωπικοῦ ἀναφέρει στὸν κύριο ποὺ βρῆκε καὶ λέγει ὅτι θέλει νὰ πάρῃ μερικὰ δείγματα γιὰ νὰ δείξῃ μέσα στὸ Ἰταλικὸ Κράτος καὶ τὸ ἄλλο τὸ πολὺ ἐμπόρευμα κάπου νὰ τὸ ἀποθηκέψῃ μέχρι ὅτου ἐπιστρέψῃ καὶ πάρῃ ἄλλο πρᾶμα ἢ ὅλο καὶ νὰ τὸ μπάσῃ μέσα στὴν Ἰταλία. Ἀκόμα πρόσθεσε ὅτι ἂν τὸν εὐκολύνουν γιὰ τὴ δουλειὰ αὐτὴ αὐτὸς θὰ πληρώσῃ χοντρὰ δῶρα. Αὐτὰ ὅλα τὰ κατάλαβε ὁ ἀρχηγὸς τοῦ γραφείου τοῦ Τελωνείου καὶ τοῦ συνιστᾶ νὰ κάμῃ σύντομα νὰ κατεβάσῃ στὰ γρήγορα μὲ τοὺς στρατιῶτες τὰ ναρκωτικά, νὰ πάρῃ στὰ γρήγορα μερικὰ δείγματα καὶ νὰ πάῃ μέσα στὴν Ἰταλία ἀλλὰ τὸ ἄλλο τὸ πρᾶμα νὰ τὸ ἐξασφαλίσῃ μέσα στὸ γραφεῖο σὲ κανένα ντουλάπι. Ἀκόμα γιὰ ἀσφάλεια θὰ τὸ βουλώσουν μὲ βουλοκέρι θὰ βάλουν τὴ σφραγίδα τους καὶ ὅταν ξαναγυρίσῃ θὰ πάρῃ τὰ νέα δείγματα ἀνοίγοντας καὶ οἱ δύο μαζί. Τότε ὁ κ. Χρῆστος Μπογιατζῆς δέχτηκε νὰ πάρῃ δείγματα καὶ τὸ πολὺ πρᾶμα τὸ κατέβασε καὶ τὸ ἀσφάλισε μέσα στὸ γραφεῖο τοῦ κ. Τελώνη. Ὁ κ. Χρῆστος - Μπογιατζῆς πῆρε δείγματα καὶ ἔφυγε γιὰ τὸ ἐσωτερικὸ τῆς Ἰταλίας.

Ἀλλὰ τὴν ἴδια στιγμὴ καὶ ὁ ἀρχιτελώνης πῆρε τὸ ἐμπόρευμα καὶ ὁλοταχῶς πῆγε γιὰ τὰ μεγάλα ἀστικὰ Κέντρα — Ρώμη, Νάπολη καὶ κρυφοπούλησε τὰ ναρκωτικά.Σὲ μιὰ δυὸ μέρες ὅλα τὰ φαρμακεῖα γέμισαν μὲ τὰ νέα ναρκωτικὰ καὶ ἀποροῦσαν οἱ φαρμακέμποροι πῶς ἔπεσαν τόσο οἱ τιμὲς τῶν ναρκωτικῶν αὐτῶν. Κάμουν ἐρώτηση στὸ Ὑπουργεῖο τοῦ Ἐμπορίου κι' ἐκεῖνο πληροφορεῖ τοὺς φαρμακεμπόρους ὅτι ἐπίσημα δὲν ἔγινε εἰσαγωγὴ τῶν ναρκωτικῶν αὐτῶν καὶ στέλλει αὐστηρὲς διαταγὲς στὰ τελωνεῖα τῆς μεθορίου νὰ κάμουν ἔρευνα πῶς συμβαίνει καὶ παρουσιάστηκαν τόσα ναρκωτικά. Διαπιστώνεται ὅτι ἀπὸ κάπου ἔγινε

κρυφὰ εἰσαγωγὴ τῶν ναρκωτικῶν αὐτῶν καὶ ἀναφέρουν τὰ Τελωνεῖα τὶ ἀκριβῶς συνέβη καὶ μήπως ἐνέχεται κάποιος ὑπάλληλος ποὺ ἀγνοεῖται. Ἐπειδὴ ὅμως τὰ τελωνεῖα ἀπήντησαν ἀρνητικὰ καὶ δὲν γνωρίζουν πῶς συνέβη νὰ ἔχουν εἰσαχθῆ τόσα φάρμακα χωρὶς ἄδεια τοῦ Ὑπουργείου ὑποτίθεται ὅτι ἔγινε λαθρεμπόριο. Πῆραν διαταγὴ ἀνώτεροι ὑπάληλοι τοῦ Ὑπουργείου νὰ πᾶνε στὰ μεθοριακὰ Τελωνεῖα καὶ νὰ ἐξακριβώσουν τὴν ἀλήθεια γιὰ τὰ ναρκωτικὰ κι' ἀκόμα νὰ συνδυάσουν τὴν ἀπομάκρινση ἀπὸ τὴν ὑπηρεσία τοῦ διευθυντῆ τοῦ τελωνείου Λουμπλιάνας — Φιοῦμε. Ὁ ἀρχιτελώνης ὁ ὁποῖος εἶχε ἔρθη πρὸ μιᾶς ἑβδομάδος στὸ τελωνεῖο τοῦ Φιοῦμε δὲν εὕρισκε στοιχεῖα σχετικὰ μὲ τὴ λαθρεμπορικὴ εἰσαγωγὴ τόσων ναρκωτικῶν καὶ ἀπὸ ποιόν.... Τότε ἐκεῖ ποὺ μόνος περιδιάβαζε γύρω ἀπὸ τὸ τελωνεῖο τοῦ Φιοῦμε εἰδοποιοῦν τὸν Ἀρχιτελώνη ὅτι κάποιος ἀλλόκοτος ἄνθρωπος χωρικὸς ποὺ δὲν εἶναι Ἰταλὸς γιατὶ δὲν γνωρίζει καλὰ τὰ Ἰταλικὰ παρουσιάσθηκε καὶ θέλει τὸν Ἀρχιτελώνη νὰ τοῦ μιλήσῃ ἰδιαιτέρως. Ὁ ἀρχιτελώνης δίνει τὴν ἄδεια νὰ φέρουν τὸν ἄνθρωπο αὐτὸν μπροστὰ του γιὰ νὰ ἰδῆ τὶ ζητάει...

Ἔρχεται ὁ κ. Χρῆστος Μπογιατζῆς καὶ ὅσο πλησιάζει τόσο ἔπαιρνε θάρρος, ἐχαιρόταν καὶ μέ γέλια τοῦ λέγει ὅτι γύρισε ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὴν Ἰταλία λέγει ὅτι τὰ δείγματα ποὺ πῆρε μπροστὰ ἀπὸ εἴκοσι σχεδὸν μέρες τὰ ἐμοσχοπούλησε καὶ τώρα θέλει ν' ἀνοίξουν μαζὶ τὸ σφραγισμένο ἐμπόρευμα καὶ νὰ βγάλουν κάμποσα ναρκωτικὰ γιὰ νὰ πάῃ πιὸ νότια γιατὶ τώρα ἐπῆγε στὸ Μιλᾶνο στὸ Τορῖνο καὶ τὴ Φιορέντζε. Φυσικὰ ὁ ἀρχιτελώνης ἀμέσως μπῆκε στὸ νόημα ὅτι πρόκειται γιὰ τὸ λαθρέμπορα ποῦ μπῆκε μέσα στὴν Ἰταλία καὶ ἔμπασε τόσα ναρκωτικά.. Ἀλλὰ πάλι κάνει τὸ λογαριασμὸ πῶς μπόρεσε αὐτὸς μέσα σὲ ἕνα δισάκι νὰ μεταφέρη τόσο βαρὺ ἐμπόρευμα. Τώρα μέσα στοὺς συλλογισμοὺς του ὁ ἀρχιτελώνης δέχεται σὰ βροχὴ τὶς παρακλήσεις καὶ τὶς προτάσεις τοῦ ἐπισκέπτη νὰ ἀνοίξουν μαζὶ τὸ ἐμπόρευμα. Χωρὶς ταραχὴ προσποιεῖται τὸ γνώστη ὁ ἀρχιτελώνης καὶ λέγει πὼς αὐτὸς ἔχασε τὸ κλειδὶ τοῦ ντουλαπιοῦ καὶ προτείνει νὰ βγάλη ὁ ἐπισκέπτης τὸ δικό του τὸ κλειδὶ νὰ ἀνοίξουν τὸ μοιραῖο ντουλάπι... Ὁ κ. Χρῆστος Μπογιατζῆς μὲ ὅλο τὸ θάρρος βγάζει καὶ τοῦ ἐγχειρίζει λεφτὰ χίλιες λιρέτες γιὰ δῶρο καὶ ὑπόσχεται μὲ φωνὲς καὶ μὲ νοήματα ὅτι τώρα ἴσως νὰ κάμῃ καλλύτερες δουλειὲς ὥστε τὸ κέρδος εἶναι ἐξασφαλισμένο.. Ἔλα τοῦ λέγει σήκω ν' ἀνοίξουμε τὸ ντουλάπι ἀλλὰ τὴν τελευταία στιγμὴ ὁ ἀρχιτελώνης φωνάζει ἄλλους τελωνοφύλακες μάρτυρες γιὰ νὰ πιάσουν τὸν κ. Χρῆστο πάνω στὴν ὁμολογία του... Ὁ κ. Χρῆστος Μπογιατζῆς τότε ἀπαντάει πὼς δὲν ἦταν ἀνάγκη νὰ φωνάξῃ κανένα βοηθό..μποροῦσαν οἱ δύο φίλοι νὰ φόρτωναν καὶ νὰ γέμιζαν τὸ δισάκι.. Ἀλλὰ ἐπειδὴ δὲν μποροῦσαν νὰ καλοσυνεννοηθοῦν ἐξ αἰτίας τῆς γλώσσας ποὺ δὲν τὴν καλοήξεραν, τότε στὴν ἀργοπορία τοῦ ἀρχιτελώνη ὁ κ. Χρῆστος τοῦ κλείνει τὸ μάτι τὸν χτυπᾶ ἀπὸ τὴ ράχη γιὰ νὰ τὸν σιγουρέψῃ. Τότε πιὰ ὁ ἀρχιτελώνης φωνάζει τὸν ἀξιωματικὸ τὸν τομεάρχη τοῦ τόπου ἐκείνου νὰ μεριμνήσῃ νὰ τὸν φιλοξενήσουν σὲ κρατη-

τήριο γιατὶ αὐτὸς ἦταν ὁ λαθρέμπορος ποὺ ἔμπασε μέσα στὴν Ἰταλία τόσο λαθρεμπόριο καὶ ναρκωτικά... ἀλλὰ μὲ τὸν ἐρχομὸ τοῦ τομεάρχη ὁ κ. Χρῆστος Μπογιατζῆς διαμαρτύρεται γιατὶ θὰ εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ φιλοδωρήση καὶ τόσους τελωνοφύλακες καὶ τόσους ἀξιωματικοὺς τῆς στρατιωτικῆς λέσχης τοῦ τόπου ἐκείνου. Δὲν δέχεται νὰ πληρώση τόσα πρόσωπα καὶ δὲν θέλει νὰ τὸν ὁδηγήσουν μὲ τὴν βία.. ποιὸς ξέρει ποῦ... Κείνη τὴ στιγμὴ βλέπουν ὅλοι μαζὶ ὅτι καταφθάνει στὴν ἴδια θέση τοῦ τελωνείου μία φάλαγγα μὲ κάρρα τοῦ Τουρκικοῦ στρατοῦ καὶ κάποιος ἄλλος χωρικὸς ὅμοια ντυμένος μὲ τὸν κ. Χρῆστο... Ἦταν ὁ κ. Μπάϊ - Γκάνιος ποὺ ἀνυπομόνησε περιμένοντας τὸ φίλο του συνεργάτη του.. ἀλλὰ καὶ ἔμαθε ὅτι ὁ κ. Χρῆστος στὴν Ἰταλία ἔκανε χρυσὲς δουλειές.

Τότε ἐπῆρε θάρρος καὶ ὁ Μπάϊ - Γκάνιος καὶ ἔρχεται νὰ διαπιστώση τὴν ἀλήθεια, καὶ τώρα φωνάζει ἀπὸ μακρυὰ τὸν κ. Χρῆστο ὅτι ἔρχεται καὶ νὰ τοῦ πῆ ποῦ νὰ κατεβάσουν τὸ πρᾶμα... Ὁ κ. Χρῆστος Μπογιατζῆς τοῦ ἀπαντάει νὰ ἔλθη κατ' εὐθεῖαν καὶ ἐκεῖ νὰ ἰδοῦνε τί θ' ἀποκάνουν μὲ τοὺς τελῶνες. Ἅμα πλησίασε τοῦ λένε οἱ τελωνοφύλακες τὰ κάρρα νὰ τ' ἀφήση ἀπ' ἔξω καὶ νὰ πλησιάση μόνος ὁ κ. Γκάνιος. Σὰν ἤρθε πῆραν καὶ κάποιον διερμηνέα ποὺ γνώριζε τὰ Σλαβικὰ καὶ ἀρχίζουν τὴν ἀνάκριση μέσα στὸ Τελωνεῖο. Τότε ὁ ἀρχιτελώνης παίρνει ὕφος σοβαροῦ ἀνακριτοῦ καὶ ἐρωτάει πότε ἐπῆρε τὰ δείγματα ὁ κ. Χρῆστος καὶ τὰ ἔμπασε μέσα στὴν Ἰταλία...;

Ὁ κ. Χρῆστος ἀπαντάει πὼς μαζὶ συμφώνησαν μπροστὰ ἀπὸ εἴκοσι μέρες καὶ μάλιστα μαζὶ ἐβούλωσαν τὸ ντουλάπι μὲ τὸ ἐμπόρευμα μὲ τὸ βουλοκέρι καὶ βάλανε καὶ τὶς σφραγῖδες τους. Τώρα γιατὶ τὰ γυρίζει τὰ λόγια του ἀφοῦ τότε τοῦ ἔδωσε τὸ δωράκι του ...; μήπως θέλει νὰ τοῦ τὰ φάη ὅλα καὶ νὰ τὸν διώξη χωρὶς νὰ πάρη καθόλου δικαίωμα..; Γι' αὐτὸ φώναξε τόσους τελωνοφύλακες καὶ τώρα τοὺς ἀξιωματικοὺς τῆς μεθορίου γιὰ νὰ τὸν βγάλουν αὐτὸν χωρὶς δεκάρα...; Γιατὶ ἀρνεῖται τώρα ὁ ἀρχιτελώνης ποὺ μαζὶ ἀποφάσισαν νὰ κάμουν κεῖνα ποὺ ἔκαναν..; Καὶ σὲ μιὰ στιγμὴ πλησιάζει τὸν ἀρχιτελώνη τώρα πόσα ζητάει γιὰ νὰ τὸν ἀφήση ἐλεύθερον νὰ πάη μέσα νὰ ξαναπουλήση καὶ ἂν ὁ Θεὸς βοηθήση καὶ τὰ πουλήση ὅλα τὰ ναρκωτικά... τότε ὑπόσχεται νὰ δώση μεγάλο δῶρο στὸν ἀρχιτελώνη... Τώρα ὅμως γιατὶ νὰ τὸν παιδεύη... γιατὶ ἅμα ἀρχίση μὲ τὶς παιδεψές τότε θὰ φέρη γουρσουζιὰ στὴ δουλειὰ καὶ στὴ συντροφιά... Ἂν ἀμφιβάλη ἂς φωνάξη ἐδῶ καὶ τὸ σύντροφό του τὸν κ. Γκάνιο γιὰ νὰ ταῦ ἐγγυηθῆ καὶ κεῖνος καὶ νὰ τὸν ἀφήση νὰ μπῆ καὶ κεῖνος μέσα καὶ ν' ἀρχίζη νὰ κατεβάζη... τὸ δικό του πράμα... Αὐτὰ ὅλα τὰ μαθαίνει ὁ ἀρχιτελώνης μπροστὰ στὸν Τομεάρχη τῆς μεθορίου καὶ τότε ὁ ἀρχιτελώνης προσκαλεῖ τὸ κ. Μπάϊ - Γκάνιο καὶ μὲ μέθοδο ἐκμαιευτικὴ βάζει τὸν κ. Κκάνιο νὰ ὁμολογήση ὅλη τὴν ἀλήθεια, ὅτι ἔχουν οἱ δύο τους συντροφιὰ ὅτι ὁ ἴδιος ἐπῆγε γιὰ τὰ Αὐστριακὰ σύνορα ἀλλὰ ἐκεῖ δέν πέτυχε νὰ μπάση τὸ δικό του πρᾶμα γιὰ τὴν Αὐστρία, ἀλλὰ δὲν ξέρει πῶς ἔμαθε ὅτι στὰ Ἰταλικὰ σύνορα κάτι γίνεται ... ὅτι ὁ ὁ κ. Χρῆστος συμφώνησε μὲ τὸν προϊστάμενο τοῦ τελωνείου τοῦ Φιοῦμε

κατώρθωσε νὰ μπάσῃ μέσα στὴν Ἰταλία κάμποσο πρᾶμα. Ἐπειδὴ λοιπὸν λέγει ὁ κ. Γκάνιος αὐτὸς δὲν μπόρεσε νὰ ἐπιτύχῃ τίποτα καὶ ὁ καιρὸς περνάει τότε ἀποφάσισε νὰ ἔρθῃ κι' αὐτὸς στὰ σύνορα τῆς Ἰταλίας καὶ τώρα δέχεται νὰ δώσῃ κάτι κι' αὐτὸς καὶ νὰ μπάσῃ μέσα πρᾶμα μέσα στὴν Ἰταλία... Ἀλλὰ ἀντὶ νὰ τὸν καλοδεχτοῦν ὁ ἀρχιτελώνης θέλει νὰ τοῦ κάμῃ ἀνάκριση ... ἴσως καὶ νὰ τὸν φοβερίσῃ γιὰ νὰ τοὺς πάρῃ μεγάλα δῶρα ... Ἀφοῦ λοιπὸν ὁ ἀρχιτελώνης πιὰ κατάλαβε ὅτι αὐτοὶ ἦταν κεῖνοι ποὺ ἔκαναν τοὺς λαθρέμπορους καὶ γέμισαν τὴν Ἰταλία μὲ τὰ ναρκωτικά .. τότε προσποιεῖται πὼς κάτι θὰ γίνῃ... ἀρκεῖ νὰ συγκεντρώσουν ἐκεῖ μπροστὰ στὸ τελωνεῖο ὅλο τὸ πράμα καὶ μαζὶ μὲ τοὺς τελωνοφύλακες δίνει τὴν ἄδεια νὰ ξεφορτώνουν οἱ δύο λαθρέμποροι... Πάνω στὸ κατέβασμα τῶν ναρκωτικῶν ὅμως κάποιος ἀπὸ τοὺς τελωνοφύλακες πληροφορεῖ τοὺς λαθρεμπόρους ὅτι τοὺς ἔχουν γιὰ κατάσχεση τῶν ναρκωτικῶν .. καὶ αὐτοὺς θὰ τοὺς στείλουν στὸν Εἰσαγγελέα γιὰ νὰ δικαστοῦν.

Τότε ὁ Χρῆστος Μπογιατζῆς πληροφορεῖ τὸ Γκάνιο ὅτι τὴν ἄλλη φορὰ καλὰ συνεννοήθηκε μὲ κάποιον ἄλλον.. τώρα τί ἔγινε κεῖνος ὁ καλὸς ὁ ἄνθρωπος καὶ ἦρθε τοῦτος ὁ δαίμονας!! Στὴν ἀρχὴ νόμισε πὼς ἦταν ὁ ἴδιος κεῖνος ὁ παληὸς ἀρχιτελώνης... ἀλλὰ σιγὰ σιγὰ κατάλαβε ὅτι ἄλλαξε ὁ διευθυντὴς τοῦ τελωνείου καὶ ἴσως νὰ ἔχουν φυλακὴ καὶ τὸν πρῶτο ἀρχιτελώνη καὶ μαζὶ νὰ τοὺς δικάσουν.... Τώρα ὁ κ. Γκάνιος συμβουλεύει μὲ τρόπο νὰ τὸ σκάσουν μέσα κατὰ τὸ Τουρκικὸ ἔδαφος καὶ ἂς πᾶνε στὸ διάβολο τὰ ναρκωτικά. Ἐὰν λέγει ὁ κ. Γκάνιος τοὺς δικάσουν πολὺν καιρὸ φυλακὴ τότε αὐτοὶ μὲ τί χρήματα θὰ ἐξαγοράσουν τὴ φυλακή.. Σὲ λίγο καὶ οἱ δύο λαθρέμποροι τὸ σκάσανε χωρὶς νὰ τοὺς πάρουν χαμπάρι οἱ φύλακες καὶ οἱ στρατιῶτες καὶ σὰν πῆγαν κοντὰ στὰ κάρρα τὰ Τουρκικὰ τότε ἐξασφαλίστηκαν καὶ μαζὶ φύγανε γιὰ τὴν Βουλγαρία ἀναθεματίζοντας τὴν ὥρα καὶ τὴν στιγμὴ ποὺ θέλησαν νὰ γίνουν ἔμποροι.. Σήκωσαν καὶ οἱ δύο τὰ χέρια στὸν οὐρανὸ καὶ παρακαλοῦν καὶ εὐχαριστοῦν τὸν Θεὸ νὰ τοὺς χαρίζῃ τὴ ζωὴ γιὰ νὰ μποροῦν νὰ ἐργάζωνται καὶ ν' ἀφήσουν τὸ ἐμπόριο στοὺς Ἕλληνας καὶ στοὺς τσιφούτηδες τοὺς Ἑβραίους. Ἀκόμα καταριῶνται καὶ τὸν κ. Βελίδη ποὺ τοὺς ἔσπρωξε σὲ τόσο ἐπικίνδυνη δουλειά, νὰ ἐργάζωνται λαθρεμπόριο. Τώρα πιὰ οἱ δύο ψευτοέμποροι κ. Γκάνιος καὶ ὁ κ. Χρῆστος Μπογιατζῆς ἐπέστρεψαν κρυφὰ στὴ Βουλγαρία χωρὶς τὸ ροδέλαιο, χωρὶς τὰ ναρκωτικά, χωρὶς χρήματα, χωρὶς παράδες γιὰ τὴν ἐπιτυχία. Πῆγαν στὸ Κονάκι τοῦ κ. Γκάνιου κρυφὰ καὶ μὲ τρόπο προσκαλοῦν ἐκεῖ τὸν ἄλλο σύντροφο τὸν κ. Στογιάννη Τσορμπατζῆ. Ἐκεῖνος φυσικὰ εἶχε παραχωρήσῃ ἐν λευκῷ τὴν ἄδεια στοὺς δύο πρώτους νὰ διαχειριστοῦν ὅλη τὴ δουλειὰ ἐλεύθερα καὶ αὐτὸς ἦταν πρόθυμος νὰ μπῇ στὰ κέρδη καὶ στὶς ζημιές. Ἀλλὰ σὰν ἔμαθε πὼς ἦταν ὄχι ζημιὰ μικρὴ μὰ κόντεψε νὰ τοὺς ἀκολουθήσῃ καταστροφὴ στὸ νοικοκυριὸ τους στὶς δουλειὲς τους καὶ θὰ σαπίζανε στὶς φυλακὲς τῆς Εὐρώπης μὲ τὴν ἀνόητη καὶ τολμηρὴ δουλειὰ ποὺ τοὺς ἔβαλε κεῖνος ὁ κ. Βελί-

δης νὰ κάμουν, τότε ὅλοι ἔμειναν σύμφωνοι νὰ μὴ ἀνακατεύωνται σὲ ξένες ὑποθέσεις ὅπως εἶναι γι' αὐτοὺς τὸ ἐμπόριο. Ἀλλὰ τὸ μυστικὸ νέο τῆς ἀποτυχίας τους εἶχε προφτάσει νωρίτερα ἀπὸ τὸν ἐρχομό τους καὶ οἱ χωρικοὶ τῶν διαφόρων χωριῶν, οἱ ἄνθρωποι τῶν τσιφλικιῶν τους χαμογελοῦσαν κάτω ἀπὸ τὰ μουστάκια τους χωρὶς νὰ ρωτοῦν τὰ ἀφεντικά τους.

Ἡ ἱστορία αὐτὴ στὴ Βουλγαρία πῆρε ἔκταση καὶ ὅλος ὁ κόσμος πιὰ δὲν τολμοῦσε νὰ ἐπιχειρῆ ἐμπορικὲς δουλειὲς ἀλλὰ μόνο δουλειά, παραγωγὴ μεγάλη διαφόρων προϊόντων, καὶ μόνο ὠργανώθηκαν νωρὶς - νωρὶς σὲ γεωργικοὺς συνεταιρισμοὺς καὶ γιὰ τὰ διάφορα προϊόντα τους ἔγραφαν, διαφήμιζαν καὶ οἱ ἔμποροι ἔρχονταν στὸν τόπο νὰ ἀγοράζουν τὰ διάφορα προϊόντα ἀπὸ τὶς Ἑνώσεις Συνεταιρισμοῦ τῆς Βουλγαρίας. Ἀπὸ τότε κι' ἔπειτα ξακούστηκαν οἱ Βούλγαροι παραγωγοὶ σὰν πρῶτοι γεωργοί, σὰν πρῶτοι κτηνοτρόφοι, σὰν πρῶτοι πτηνοτρόφοι καὶ σὰν πρῶτοι μυροπαραγωγοὶ τῆς Βαλκανικῆς. Ἔτσι μὲ τὸν καιρὸ οἱ Ἕλληνες κέρδισαν τὸ ὄνομα, μεταπράτες ἔμποροι τῆς Βαλκανικῆς καὶ οἱ Τοῦρκοι ἄνθρωποι τῆς ντόλτσε - δίτα. Μετὰ τὸ πάθημα τῶν Βουλγάρων παραγωγῶν ροδελαίου στὴν Πόλη ὁ κ. Βελίδης δὲ χωροῦσε στὰ ροῦχα του ἀπὸ τὴν ἐπιτυχία του κι' ἀπὸ τὸ πάθημα τῶν φτωχῶν καλλιεργητῶν. Ὅπου πήγαινε κι' ὅπου βρισκόταν ἐχαιρόταν γιὰ τὴν ἐπιτυχία του, γιατὶ ἐγνώριζε ὅτι ἀπὸ τὴν εὔνοια τοῦ Πατισὰχ καὶ τοῦ Μεγάλου Βεζύρη αὐτὸς θὰ κέρδιζε δῶρα χρηματικά, βαθμούς, καὶ ἀξιώματα. Καὶ κάποιον καιρὸ μαθαίνει πὼς ὁ Πατισὰχ καὶ ὁ Μεγάλος Βεζύρης σκόπευαν νὰ ταξιδεύσουν σὲ μακρυνὸ μέρος τοῦ Κράτους. Τότε ὁ Μεγάλος Πρωθυπουργὸς Μαχμοὺτ Πασιᾶς προσκάλεσε τὸν κ. Βελίδη καὶ τοῦ ἐπέστησε τὴν προσοχὴ νὰ ἀρχίση ν' ἀλλάζη τὰ κορίτσια τῶν κονακιῶν μὲ νέα, νὰ τὰ καλοπαντρέψη μὲ ἀξιωματικοὺς τῆς αὐτοκρατορικῆς φρουρᾶς μέχρι νὰ ἐπιστρέψουν ἀπὸ τὸ ταξίδι τους. Τότε ὁ κ. Βελίδης μαζὶ μὲ τοὺς Ὑπουργοὺς τῶν ἐξωτερικῶν καὶ τοῦ ἐμπορίου κάλεσε τοὺς Πρέσβεις τῶν ξένων Κρατῶν ποὺ ἔμεναν στὴν Πόλη καὶ εἶχαν στὰ Κράτη τους καὶ στὶς ἀποικίες τους Μουσουλμανικὸ πληθυσμό. Κάποια μέρα λοιπὸν ὁ κ. Βελίδης μὲ τοὺς ἁρμοδίους Ὑπουργοὺς κάλεσαν τοὺς πρέσβεις τῆς Ἀγγλίας τῆς Γαλλίας τῆς Ρωσίας τῆς Ὁλλανδίας τῆς Ἱσπανίας καὶ ἐκεῖ τοὺς πρότειναν νὰ δηλώσουν σὲ καμιὰ ἑβδομάδα πόσο ροδέλαιο θὰ ἀγοράσουν γιὰ τὶς ἀποικίες τους νὰ τὸ δηλώσουν σὲ καμιὰ ἑβδομάδα μὲ τὸν ἐμπορικό τους ἀκόλουθο καὶ νὰ συμφωνήσουν μαζὶ γιὰ τὶς τιμές. Οἱ Πρέσβεις ἀμέσως κι' ὅλας ἐδήλωσαν ὅτι εἶναι πρόθυμοι νὰ δεχτοῦν ὅσες νταμιτζάνες τοὺς δώσουν τὸ Κράτος καὶ δέχονται ὅλες τὶς ἀπόψεις τους γιὰ τὴν ἀξία. Τότε ὁ κ. Βελίδης μετὰ δύο τρεῖς ἡμέρες μαζὶ μὲ τοὺς ἐμπορικοὺς ἀκολούθους τῶν Πρεσβειῶν ἐπώλησε τὸ ροδέλαιο μὲ καλὲς τιμές. Τὸ ροδέλαιο τὸ πούλησε τὸ κιλὸ δέκα χιλιάδες γρόσια δηλαδὴ χίλιες λίρες τὸ κιλό. Μαζὶ μὲ τὴ συμφωνία γιὰ τὸ ροδέλαιο συμφώνησαν καὶ γιὰ τὴν τοποθέτηση τῶν ἀξιωματικῶν τῆς Αὐτοκρατορικῆς Φρουρᾶς ποὺ τοὺς πάντρεψε τὰ παλαιὰ κορίτσια τῶν κονακιῶν καὶ ἐκεῖ ἐτοποθέτησε τὰ νέα κορίτσια. Σὲ λίγον καιρὸ ἐπέστρεψαν ὁ Πατισὰχ καὶ ὁ Με-

γάλος Βεζύρης καὶ ὁ κ. Βελίδης ἦταν ἀπὸ τοὺς πρώτους ποὺ παρουσιάστηκε γιὰ νὰ τοὺς ἀναφέρη τὰ εὐχάριστα γιὰ τὶς καλὲς τιμὲς τοῦ ροδελαίου καὶ γιὰ τὴν τοποθέτηση τῶν κοριτσιῶν. Ἀκόμα τοὺς ἀνάφερε καὶ γιὰ τὸ κακὸ ποὺ ἔπαθαν οἱ Βούλγαροι ψευτοέμποροι τοῦ ροδελαίου. Τότε ὁ Μεγάλος Βεζύρης ἐζήτησε τὴν ἄδεια νὰ εὐχαριστήσουν τὸν κ. Βελίδη γιὰ τὴν τίμια ἐκδούλευση ποὺ ἔκαμε στοὺς ὑψηλοὺς ἀφέντες καὶ μὲ αὐτοκρατορικὸ φερμάνι τὸν ὠνόμασε μπὰς Ἐφέντη καὶ τοῦ κρέμασε παράσημα.

Τότε σὲ μεγάλη τελετὴ ἐρώτησε τὸν κ. Βελίδη ἂν θέλη νὰ τὸν στείλη ἡγεμόνα τῆς Βλαχίας τῆς Κύπρου, τῆς Κρήτης ἢ τῆς Σάμου. Καὶ ὁ κυρ. Βελίδης ἀφοῦ εὐχαρίστησε τὸν προϊστάμενό του Μαχμοὺτ - Πασιᾶ γιὰ τὶς τιμὲς ποὺ τοῦ ἀπένειμε δέχτηκε νὰ γίνη Ἡγεμόνας στὴν Κρήτη.

Αὐτὸ ἦταν ὅλη ἡ Ἱστορία τοῦ Ροδελαίου μὲ τὸ πάθημα τῶν ψευτοεμπόρων Βουλγάρων.

Πρόλογος Θεατρικοῦ Ἔργου

Πολιτικὴ - Οἰκονομικὴ ἀλλαγὴ στὴ Μικρασία - Βαλκάνια - Μεσόγειο ἀπὸ τοὺς Τούρκους.

Πρόζα ἢ Πεζογράφημα (κάποιος κάνει εἰσήγηση).

Ἡ ἐγκατάσταση τῶν Τούρκων στὴ Μικρασία - Βαλκάνια καὶ Μεσόγειο ἦταν ἕνα γεγονὸς πολὺ σπουδαῖο ἀπὸ πολλὲς πλευρές.

1. Ἀπὸ τὴν πλευρὰ τ ῆ ς Θ ρ η σ κ ε ί α ς στὰ νέα μέρη οἱ Τοῦρκοι δὲν ἔδειξαν ὄρεξη γιὰ ἐξισλαμισμὸ ἄμεσο τοῦ κόσμου, ποὺ βρῆκαν ἐκεῖ, ἂν καὶ τὸ ἐπιθυμοῦσε τὸ ἐπίσημο Κράτος, ἀλλὰ καὶ κάθε ἄρχοντας πολιτικὸς ἢ στρατιωτικὸς ἰδιαίτερα. Γιὰ τὴ Θρησκεία οἱ Τοῦρκοι κατακτητὲς ἐφάνησαν ἀ ν ε ξ ί θ ρ η σ κ ο ι καὶ μονάχα ὡρισμένα Σύμβολα καὶ πρόσωπα Ἠθικὸ - Θρησκευτικὰ ἐπρόσβαλαν, γιὰ ἀντίδραση εἰς ἄλλας πράξεις τῶν Βυζαντινῶν, ὅπως τὴν μεταφορὰ τοῦ Τιμίου Σταυροῦ καὶ τῶν Ἀρχιερέων ἀπὸ τὸν Πανάγιο Τάφο, τὸν ἐμπρησμὸν Θρησκευτικῶν καὶ Ἐθνικῶν Βιβλιοθηκῶν κλπ. Μάλιστα τὴν σιωπηρὴ ἀνοχὴ τῶν Σουλτάνων καὶ στρατηγῶν, σιγὰ - σιγὰ τὴν ἀνήγαγαν σὲ ἐμφανῆ ἐπίδειξη καὶ περιωπὴ διότι ὅσο καταλάμβαναν Βυζαντινὰ ἐδάφη, στὴν Εὐρώπη ἔζησαν, ἐσκέφτηκαν νὰ μετέλθουν διπλωματικὸ καὶ πολιτικὸν ἐλιγμὸ ἔναντι τῶν Χριστιανῶν γιὰ νὰ μὴ προκαλοῦν τὴν ἐξέγερσιν τοῦ ἄλλου Χριστιανικοῦ - Κόσμου τῆς Ἐλεύθερης Εὐρώπης πρὸς συμπαράσταση τῶν Βυζαντινῶν καὶ τότε ἐχρησιμοποίησαν τὰ Π ρ ο ν ό μ ι α γιὰ τὸ θρήσκευμα καὶ γιὰ τὰ Σχολεῖα.

2. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν Α ὐ τ ο δ ι ο ί κ η σ ι ν ἐχρησιμοποίησαν πλήρη ἀ π ο κ έ ν τ ρ ω σ η δ ι ο ι κ η τ ι κ ὴ κ α τ ὰ Μ ε ι ο ν ό τ η τ ε ς.

3. Γιὰ τὴν ἐξασφάλιση τ ῆ ς Ἰ δ ι ο κ τ η σ ί α ς ἐπρότειναν ὕπουλα, ὅ-

ποιος ἤθελε νὰ μείνη στὰ κτήματά του μποροῦσε νὰ τὰ διασφαλίση μὲ τὸν ἐξισλαμισμό του, χωρὶς θόρυβο ὅμως καὶ ὅσοι ἐπέμειναν στὴ θρησκευτικὴ καὶ Πολιτικὴ ἐλευθερία τους, σιγὰ - σιγὰ νὰ ὑποστοῦν θυσίας π.χ. Παιδομάζωμα καὶ Μετοίκησι σὲ ὀρεινοὺς συνοικισμούς, ὥστε τὰ καλὰ χωριὰ καὶ κτήματα νὰ περιέλθουν στοὺς ἐξισλαμισμένους Χριστιανοὺς καὶ ἄρχοντας Τούρκους.

4. Γιὰ τὴ Στράτευσι ἐδέχονταν ἐθελοντὰς ἀλλὰ πλέον τοὺς ἐξισλαμισμένους. Ὅπως Μπαρμπαρούσας - Χαϊρεντήν, Καπουντὰν Πασᾶς κλπ. Οἱ ἄλλοι ὤφειλαν νὰ πληρώνουν φόρους.

Ἔτσι μὲ τὴ νέα διαρρύθμιση τῶν Πολιτικὸ - οἰκονομικῶν καὶ Ἠθικὸ - Θρησκευτικῶν αὐτῶν ζητημάτων μὲ μέσα συμφέροντα στὴν πολιτικὴ Σκοπιμότητα, ἐνίσχυαν μὲ νέα στελέχη φανατικὰ τὸ Στρατό, ἱκανοποιοῦσαν τοὺς Παλαίμαχους, μὲ κτήματα, σὰν Κοντοτιέρους καὶ Φεουδάρχες, δὲν προσέβαλαν καὶ πολὺ τοὺς Χριστιανούς, οὔτε προκαλοῦσαν τὴν ἐλεύθερη Εὐρώπη κλπ. Εἰς τὰ κατακτημένα μέρη ἔτσι μὲ τὰ μέτρα αὐτὰ διαμορφώνονταν τάξεις στὰ κτήματα 1) οἱ κάτοχοι Μουσουλμάνοι - Τιμαριοῦχοι 2) οἱ δουλεφτές, δοῦλοι, δουλοπάροικοι καὶ ἀπελεύθεροι καὶ 3) Διὰ τοὺς ἐκπροσώπους τοῦ Κράτους στὸ ἐξωτερικὸ ἐδημιουργήθη ἡ τάξη τῶν Συμβούλων, τῶν βοηθῶν, τῶν Φαναριωτῶν καὶ ἀρχόντων τοῦ Βυζαντίου καὶ Πατριαρχείου.

Μέσα λοιπὸν στὰ Νέα μέρη ἰδίως τῶν Βαλκανίων διεμορφώθησαν ὡς κτηματίες 1) οἱ Τοῦρκοι ἄρχοντες καὶ πρῶτος ὁ Πατισάχ, ὁ Μέγας Βεζύρης καὶ Πασιᾶδες Στρατιωτικοὶ - Πολιτικοὶ 2) οἱ Γεωργο - Κτηνοτρόφοι χωρικοὶ διάφοροι ὅλων τῶν Ἐθνοτήτων καὶ θρησκειῶν, οἱ δοῦλοι 3) οἱ διπλωματικοὶ καὶ Πολιτικοὶ συνεργάτες τῶν Διοικητῶν Τούρκων Ἕλληνες μορφωμένοι καὶ Ἀεριτζῆδες, Δραγουμάνοι, Πρεσβευτές, πρόξενοι.

Β΄. Στὴ Μικρασία, ἡ ἀναλογία τῶν τριῶν τάξεων ἦταν περιωρισμένη ὑπὲρ τῶν Τούρκων διότι ἀπὸ καιρὸ ἐκεῖ ἔγινε ἡ ἀλλαγὴ χωρὶς Προνόμια. Ἐκεῖ συνέβησαν βίαιοι ἐξισλαμισμοὶ Ἑλλήνων - Ἀρμενίων καὶ σφαγὲς κλπ. καὶ ἡ τάξη τῶν Φαναριωτῶν ἦταν πολὺ περιωρισμένη. Ἐκεῖ τὸ Κράτος τῶν Τούρκων ἔπαιρνε μορφὴ Μουσουλμάνικη ἀπὸ τὴ θρησκεία - Γλῶσσα κλπ.

Γ΄. Εἰς τὰ Νησιὰ τὸ πρᾶγμα διέφερε πολύ. Ἐκεῖ οἱ Τοῦρκοι ἐβρῆκαν Κοινότητες Ναυτιλομένων καὶ μάλιστα θαλασσόλυκων (Σπέτσες, Ὕδρα, Ψαρὰ καὶ ὅλη ἡ Μεσόγειος), μπασμένων στοὺς πολέμους ὑπὲρ τοῦ Κράτους τῶν Νορμαδῶν, Τουρκίας, Ἱσπανίας, Ἀγγλίας, Γαλλίας, Ρωσίας, Γαλλίας, οἱ ὁποῖοι προτιμοῦσαν ἐκείνους ποὺ ἐπλήρωναν τὰ περισσότερα χωρὶς νὰ θίγουν τὴ θρησκεία τοῦ πολεμικοῦ, μήτε νὰ ζητοῦν ἐξισλαμισμὸ κλπ. Ἐμεῖς λοιπὸν θέλοντες νὰ περιγράψωμε τὴν Ἠθογραφία τῶν Βαλκανίων ἐσχεδιάσαμε ἕνα Σκαρίφημα θεατρικὸ μὲ τὸ ὁποῖο φανερώνουμε τὴ Νοοτροπία τῶν τριῶν Ἐθνοτήτων Τούρκων Βουλγάρων καὶ Ἑλλήνων τῶν Βαλκανίων γιὰ τὴ ζωή. Μέσα εἰς τὸ ἠθογράφημα αὐτὸ φαίνεται 1) ἡ προσπάθεια καὶ ἡ ἐπιτυχία τῶν Τούρκων νὰ ἀπολαύσουν τὰ Καλὰ τοῦ κόσμου τούτου τὴ Ντόλτσε - Βίτα 2) Οἱ ἀγῶνες καὶ μό-

χθοι τῶν Βουλγάρων ἰδίως νὰ εἶναι πολὺ καλοὶ καλλιεργητὲς τῆς Γῆς καὶ 3) Οἱ Ἕλληνες νὰ μετέρχωνται τὸν ἐκμεταλλευτὴ ὅλων, ὡς ἀερητζῆδες, ὡς ἔμποροι καὶ μετὰ πρῶτοι Συμβουλάτορες τῶν Κατακτητῶν.

Ἡ Νοοτροπία ὅλων συνοψίζεται ἐδῶ:

Τοῦρκοι = ἀποβλέπουν εἰς τὸ Κέφι, στὸ ραχάτι. (Κέϊψ - ἀλίνιζ - νάσιλ);

Βούλγαροι = ἀποβλέπουν εἰς τὴν φιλεργίαν. Στὸ ραμπότιμι;

Ἕλληνες = ἐκμεταλλευτές, ἑβραῖοι τῶν Βαλκανίων. Τί Νέα; πῶς πάει ἡ Πολιτική;

Καὶ μὲ τὴν προμετωπίδα αὐτῆς τῆς Νοοτροπίας ξεκινοῦμε μὲ τὸ ἠθογράφημα Γκιούλ - γιὰ = Ροδέλαιο.

Πρόσωπα τοῦ Ἔργου

1) Μαχμούτ Πασᾶς: Βεζύρης τοῦ Πατισάχ. Χασὰν - Πασᾶς τῆς Σκόδρας.

2) Ριζᾶς: Θυρωρὸς ἔμπιστος πολύ.

3) Γιαννάκης: χανεντὲς γιὰ τὰ τσιμπόνια καὶ τὸ κέρασμα.

4) κ. Βέλιος: Γενικὸς ἐπιστάτης καὶ προμηθευτὴς Ἕλληνας ἀεριτζῆς, ἔμπορος.

5) Ἐλιέζαρ: Ταμίας, Ἑβραῖος.

6) κ. Πάνος: Μικρὸς ἐπιστάτης μόνο τοῦ Κονακιοῦ τῆς Πόλης.

7) Μπάϊ - Γκάνιος: Ἄρχοντας. Τσιφλικὰς Βούλγαρος, μεγάλη παραγωγὴ Ροδελαίου.

8) Χρῆστος Μπογιατζῆς: Παραγωγὸς Ροδελαίου.

9) Στογιάννης Τσιορμπατζῆς: Παραγωγὸς Ροδελαίου.

10) (Κορίτσια - Λαθρέμποροι - Στρατιῶτες - Εὐνοῦχοι - Σπιοῦνοι - Ἀξιωματικοὶ - Τελῶνες).

Ἀνοίγει ἡ αὐλαία μετὰ τὸν εἰσηγητὴ καὶ μπαίνει ἡ κάθε παρέα.:

ΤΟ ΓΚΙΟΥΛ — ΓΙΑ = ΡΟΔΕΛΑΙΟ

Γκάνιος Χρῆστος—Στογιάννης (συνομιλοῦν φεύγουν): Τί δουλεύετε τώρα αὐτὸν τὸν καιρό; Στὸ ραμπότιτι; (φεύγουν).

Κ. Βέλιος κ. Πάνος: Τί νέα ἔχομε σήμερα; (φεύγουν).

Μαχμοὺτ Πασᾶς — Ριζᾶς: Πασιᾶ μου τὸ κέφι σας πῶς πάει; (φεύγουν).

ΤΟ ΓΚΙΟΥΛ — ΓΙΑ (ΗΘΟΓΡΑΦΙΑ ΒΑΛΚΑΝΙΩΝ)

Βούλγαροι — Ἕλληνες — Τοῦρκοι.
(Ἡ σκηνὴ μέσα στὸ Σαράϊ τοῦ Βεζύρη κατὰ τὸ 1850).
Μαχμοὺτ — Πασιᾶς στὴν Πόλη.

Μ α χ μ ο ὺ τ Π α σ ι ᾶ ς. (Κάθεται σταυροπόδι σὲ σετζιαντὲ καὶ στὰ μιντέρια. Τὰ σαλόνια πολὺ στολισμένα, δίπλα στὸ Βεζύρη ὁ Γιαννάκης ὁ Χανεντὲς τοῦ ἑτοιμάζει τσιμπούκια) : Ριζᾶ ἔ, Ριζᾶ ἀκοῦς μπρέ... Μωρὲ Ἐσέογλου — Ἐσὲκ — ἀκόμα δὲ φάνηκε κεῖνος ὁ ἔμπορος ὁ Μπάϊ - Γκάνιος...; Φέτος ἄργησε νὰ μᾶς φέρη τὰ Γκιοὺλ - Γιά... Γιατί ἄραγε...; Ποῦ βρίσκεται καὶ κεῖνος ὁ Μπὰς - Ἔμπορος ὁ Ρωμηὸς ὁ κ. Βέλιος...; καὶ αὐτὸς ποὺ μᾶς γιομίζει τὴν κοιλιὰ καὶ τὰ ἀφτιὰ μὲ τὰ Ν έ α του..; Ποῦ νὰ βρίσκεται κι' αὐτὸς δὲν ἔχουμε εἰδήσεις δὲν ἔχουμε Ν έ α του..; (ἰδία) Βρὲ τί ἔπαθα κόλλησα κι' ἐγὼ τὴν ἀρρώστια του μὲ τὰ Ν έ α!! Ἄκου Ριζᾶ νὰ βγῆς ἔξω νὰ φωνάξης τὸν ἐπιστάτη τὸν κ. Πάνο νὰ ἔρθη ἐδῶ...νὰ ἑτοιμάσουν καὶ πέντε καβαλλάρηδες γρήγορα νὰ πᾶνε στὸ Ἐντίρνε, στὸ Βαλῆ — Πασιᾶ νὰ φροντίση νὰ βροῦν τὸν Μπάϊ — Γκάνιο... κατὰ τὴ Σόφια ἀκοῦς...; Νὰ πάρουν καὶ μερικὰ μπουκάλια οἱ καβαλλάρηδες νὰ μᾶς φέρουν λίγο δεῖγμα ἀπὸ τὸ γκιοὺλ - γιὰ (ροδέλαιον) ὁ κόσμος ὁ δικός μας θέλει νὰ ἔχη τὸ γκιοὺλ - γιά. Ὁ μῆνας Μάης πέρασε καὶ τώρα πέσανε ζέστες... ὁ κόσμος πρέπει νὰ δροσίζεται, τ' ἀκοῦς... θὰ σκάσουμε χωρὶς γκιοὺλ - γιά. Οὔφ... (ἀερίζεται) Τώρα ἄκουσες φώναξε τὸν ἐπιστάτη μας τὸν κ. Πάνο...

Ρ ι ζ ᾶ ς: Πάω Πασιᾶ μου... ἄλλο θέλεις...; Βεζύρη μου...; Νὰ μὲ συμπαθᾶς... Πασιᾶ μου... Ἐγὼ βλέπω καὶ σὲ λυποῦμαι... θέλεις νὰ τρέξω ἐγὼ μὲ τὰ πόδια στὸ Ἐντερνέ.. δὲ μοῦ χρειάζονται ἐμένα ἄλογα. Ἐγὼ στὰ χωριὰ τους πήγαινα πάντα μὲ τὰ πόδια... ἐμεῖς Πασιᾶ μου εἴμασταν φτωχοί, φουκαράδες δὲν εἴχαμε μήτε ἄλογα μήτε καμῆλες. Ἐγὼ Πασιᾶ μου γιὰ χατήρι σου δὲ φοβοῦμαι τὸν κόπο... Σὲ τρεῖς μέρες θὰ πάω καὶ σὲ ἄλλες τόσες θὰ γυρίσω πίσω... θὰ δώσω στὸ Βαλῆ - Πασιᾶ τὴ διαταγὴ νὰ φροντίση μὲ στρατὸ νὰ βρῆ τὸ Μπάϊ - Γκάνιο καὶ νὰ τὸν φέρη μέχρι ἐδῶ. Πασιᾶ μου θυμοῦμαι ὅταν θέλησες καὶ μᾶς ἀγόρασες ἀπὸ τὰ παζάρια τῆς Σμύρνης... ἐγὼ ἤμουνα παιδάκι τότε, καμιὰ δεκαριὰ χρονῶν... μὰ κοντά μου δὲν εἶχα μήτε πατέρα μήτε μητέρα... Καλὰ ἔκανες Πασιᾶ μου... ποὺ μᾶς ἀγόρασες... Τότε ὁ Πολυχρονεμένος ὁ Πατισὰχ ἔκανε πόλεμο στὴν Ἀραπιὰ καὶ μάζεψε γεσίρηδες ἀπὸ τὸ Χάλεπ - τὸ Μπέϊρουτ καὶ τὸ Μπαγτάτ... Τὰ φουσᾶτα τοῦ Πατισὰχ τότε κυνηγώντας τοὺς κοντραμπατζῆδες, τοὺς χαϊμαντάδες τοὺς κατήληδες, τοὺς κακούς, χαλάσανε χωριὰ καὶ πολιτεῖες. Οἱ Οὐλεμάδες τότε στὰ τζαμιὰ παρακαλούσανε τὸν Ἀλλὰχ καὶ τὸν προφήτη νὰ βοηθήση τὸν Πατισάχ... κι' ὁ Θεὸς τοὺς ἄκουσε. Τώρα ὁ μεγάλος Πατισὰχ κουμαντάρει ὅλους τοὺς πιστοὺς μέχρι τὴ Μέκκα καὶ πιὸ

πέρα μέχρι τὴ Μπάσρα καὶ τὴ Μπαγδάτη... Τὸ Μισήρι τὸ πατήσανε καὶ πᾶνε ὅπως μαθαίνουνε γιὰ τὸ Τούνεζι...

Ἐσὺ τότε Πασιᾶ μου μᾶς λυπήθηκες καὶ μᾶς γλύτωσες ἀπὸ τὴν πεῖνα καὶ τὴ φτώχεια... Ὁ Ἀλλὰχ νὰ σὲ εὐλογεῖ.. καὶ ὁ Προφήτης νὰ σοῦ χαρίζῃ τοῦ κόσμου τὰ καλά... Ὅσο ζῇς Πασιᾶ μου τὸ μάτι σου νὰ μὴ δακρύσῃ γιὰ κακό... πάντα νὰ ἔχῃς τὰ χρυσᾶ μὲ τὰ βαγόνια... τὰ Οὔρι νὰ σὲ τριγυρίζουν καὶ νὰ σὲ ταΐζουν σὰν τὰ χελιδόνια τὰ μικρά τους... κι᾽ ἂν θελήσῃ ὁ Ἀλλὰχ νὰ σὲ πάρῃ κοντά του, τότε τὰ κανταΐφια καὶ τὰ πιλάφια... τὰ μουχαλεμπιὰ καὶ οἱ ἀσουρέδες νὰ σὲ βροσίζουν. Πὲς μου Πασιᾶ μου... θέλεις νὰ τρέξω ἐγὼ νὰ σὲ ὑπηρετήσω πιστά...; Πὲς μου...;

Μαχμούτ-Πασᾶς: Ἄ! μπρὲ Ριζᾶ γιὰ τὰ λόγια σου σ᾽ εὐχαριστῶ... μὰ σὲ θέλω ἐδῶ. Τώρα. Λησμόνησα τί θέλω νὰ σοῦ πῶ... μπρὲ Ριζᾶ μὲ στεναχώρησες τὸ κατάλαβες...; Ἄ... φώναξε τὸν ἐπιστάτη τὸν κ. Πάνο... (Ὁ Ριζᾶς κάνει νὰ φύγῃ καὶ σκοντάφτει πάνω στὸν Ταμία τοῦ Βεζύρη τὸν Ἐλιέζαρ).

Μαχμούτ-Πασᾶς: Γιατί κάθησες τί ἔχεις πάλι, θυμήθηκες καμιὰ παληὰ ἱστορία βρὲ μάτια μου...;

Ριζᾶς: Πασιᾶ μου στὴν Πόρτα περιμένει νὰ μπῇ ὁ Χαζνατάρης ὁ Ἐλιεζερῖκος... Νὰ τὸν ἀφήσω νὰ μπῇ....;

Μαχμούτ-Πασᾶς: Ἄκουσε Ριζᾶ σὲ λίγο θὰ ἐξετάσω τὸν Ταμία μου τὸν Ἑβραῖο... νὰ δοῦμε ποῦ βρίσκομαστε καὶ ἅμα φύγῃ ὁ Ταμίας ὁ Ἐλιέζαρ, νὰ μπῇ μέσα ὁ ἐπιστάτης ὁ κ. Πάνος καὶ ἄλλη φορὰ νὰ λὲς λιγότερα. Μὲ στεναχώρησες... τώρα μ᾽ αὐτὸ τὸ κεφάλι τί λογαριασμὸ νὰ δοῦμε μὲ τὸν Ἑβραῖο... Ἄκουσες πήγαινε τώρα καὶ νὰ ἔλθῃ ὁ Χαζνατάρης..

Ἐλιέζαρ (μπαίνει κάνοντας μετάνοιες καὶ ντεμενάδες... τὰ τεφτέρια πού βαστοῦσε τοῦ πέφτουν ἀπὸ τὴ σαστιμάρα του).

Μαχμούτ-Πασᾶς (Βάζει φωνάρες: Οὐλὰν τσιφούτη... Οὐλὰν Γιαχουντή.. τί πράματα εἶναι αὐτά... νὰ χάνῃς τὰ κιτάπια.. Μάζεψε τα καὶ λέγε... ὅπως κάθε μέρα.. νὰ δοῦμε ποῦ βρίσκονται οἱ λογαριασμοί.. Σανὴν ὅπως χάνεις τὰ τεφτέρια μήπως χάνεις καὶ τὰ λεφτά... Ἀκοῦς θὰ σὲ κρεμάσω ἅμα λείψῃ μιὰ δεκάρα λέγε τώρα..

Ἐλιέζαρ: Πασιᾶ μου σοῦ κάνω ὅρκο στὰ κόκκαλα τῆς μάνας μου καὶ τοῦ παρτέρα μου.

Μαχμούτ-Πασᾶς: (τὸν κόβει: Μπρὲ παλιοεβραῖο δὲ σοῦ εἶπα νὰ μὴ μοῦ ὁρκίζεσαι στὰ κόκκαλα τῶν γονιῶν σου... θέλεις τώρα βούρδουλα... ἢ δὲ θέλεις; Ἐγὼ ἕνα ὅρκο ἀναγνωρίζω γιὰ τὸν Ἀλλὰχ καὶ τὸν Πεϊγαμπὲρ τὸν Μωάμεθ.

Ἐλιάζαρ: Ἐγὼ Πασιᾶ μου διάβασα τὸ Κοράνι καὶ παρακάτω ἐκεῖ ὁ Πεγαϊμπὲρ ὁ Μωάμεθ παραγγέλνει στοὺς Μουσουλμάνους νὰ ἀναγνωρίζουν γιὰ προφήτη τὸ Μεγάλο Ἀβραάμ.. (κόβει)

Μ α χ μ ο ὺ τ - Π α σ ι ᾶ ς: Μάλιστα νὰ τὸν λὲς Ἰμπραχήμ...

Ἐ λ ι έ ζ α ρ: Πασᾶ μου ὁ Ἰμπραχὴμ ὁ Ἀβραὰμ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακὼβ ἦταν μεγάλοι πατριάρχες, προφῆτες σὰ νὰ λέμε δικὰ μας.. τὸ λέγει καθαρὰ τὸ Κοράνιο.. Ἔπειτα τὸν Πεϊγαμπὲρ Ἰσὰ (Ἰησοῦ) τὸν λένε οἱ Χριστιανοὶ καὶ τὴ Μεχρὲμ - Ἀνὰ τὴ Μαριὰμ μὲ τὴν μητέρα του ποὺ γερόφερναν στὸ Κούντους - Σερὴφ - Ἱερουσαλήμ. Πασᾶ μου τὸ Ἅγιο Κοράνιο ποὺ τὸ λέτε σεῖς οἱ Μουσουλμάνοι Μ ο υ κ α τὲ ς - Κ ο υ ρ ὰ ν τὰ γράφει καθαρὰ αὐτὰ ὅλα....

Μ α χ μ ο ὺ τ - Π α σ ι ᾶ ς: Ἀφερὴν Ἐλιέζαρ σήμερα τὸ δούρδουλα τὸν ἀφήνω σου τὸν χαρίζω γιὰ ἄλλη φορά. Μπράβο σου... ἐσὺ μπρὲ κοντέβεις νὰ γίνῃς μισὸς Μουσουλμάνος.. Ἔ τώρα μπρὸς στὴ δουλειὰ.. ἄνοιξε τὰ τεφτέρια σου... (Ὁ Ἐλιέζαρ ἀνοίγει καὶ διαβάζει)

Ἐ λ ι έ ζ α ρ: Πασιᾶ μου χθὲς οἱ ταξινλτάρηδες, (οἱ εἰσπράκτορες) μάζεψαν ἀπὸ τὰ νοίκια τῶν μπαχτσέδων... τόσα γρόσια. Ὁ Πασιὰς εὐχαριστῆται μὲ τὰ δάκτυλα χτενίζει τὰ γένια του, ὁ χανεντὲς τοῦ ἀνάβει ἄλλο τσιμπούκι) Πασιᾶ μου ἀπὸ τὰ Κονάκια στὶς δέκα πολιτεῖες τόσα γρόσια...

Π α σ ι ᾶ ς: (ἀφερὴμ) Ἐλιέζαρ ἀπὸ τὰ ζῶα... τόσα γρόσια... ἀπὸ μπαξίσια... τόσα γρόσια...

Π α σ ι ᾶ ς: Καλὰ - καλὰ Ἀφερὴμ τώρα κλεῖσε τὰ τεφτέρια γιὰ αὔριο πάλι (λέγει ὁ Πασιᾶς).

Μ α χ μ ο ὺ τ - Π α σ ι ᾶ ς: Ἐλιέζαρ πρόσεξε θέλω οἰκονομία, νὰ μὴ χαλᾶτε τζάμπα τὰ λεφτά... τώρα νὰ μοῦ πῆς...

Ἐ λ ι έ ζ α ρ: (τὸν κόβει) Πασιᾶ μου σὲ παρακαλῶ νὰ μὴ μὲ πειράζῃς ἄλλη φορὰ γιὰ τὸ μπουλουσοῦ τὸ γυναίκα μου...ἐγὼ βλέπεις ἔχω ἄσπρα γένεια καὶ κεῖνο, δὲ βλέπει, δὲν ἀκούει... καλὰ ποὺ ἔχουμε κεῖνο τὸ δόλιο τὸ κορίτσι τὸ Σαρίκα νὰ μᾶς βοηθάει...

Μ α χ μ ο ὺ τ - Πασιᾶς: (κόβει) Καλὰ ποὺ μὲ θύμισες... στεῖλε το κεῖνο τὸ Σαρίκα νὰ τὸ δῶ... ἔχω πολὺν καιρὸ νὰ τὸ δῶ.. νὰ δοῦμε πόσο μεγάλωσε... πάρε μαζί σου τὸ Ριζᾶ νὰ τὸ φέρει ἐδῶ τὸ κορίτσι σου τὸ Σάρα... Ἀκοῦς μὴ λησμονήσῃς.

Ἐ λ ι έ ζ α ρ: Μὰ Πασιᾶ μου, τώρα κεῖνο μεγάλωσε πολὺ εἶναι κοτζὰμ κοπέλλα καὶ ὁ Χαχάμης δὲν ἀφήνει νὰ γυρίζῃ ἔξω ἀπὸ τὸ σπίτι... μονάχο του.

Μ α χ μ ο ὺ τ - Πασιᾶς: (θυμώνει) Παλιολεζαρίκο ἀκοῦς τί εἶπα νὰ τὸ στείλῃς καὶ νὰ σκάσῃς θὰ περιμένω, μισὴ ὥρα ὕστερα θὰ σὲ βάλω στὸ μπουτρούμι.

Ἐ λ ι έ ζ α ρ: Πασιᾶ μου νὰ σοῦ στείλω τὴ γειτονοπούλα μου δὲν κάνει...;

Μ α χ μ ο ὺ τ - Π α σ ι ᾶ ς: Παλιοτσιφούτη νὰ κάμῃς ὅπως σοῦ παραγγέλνω. Ἄκουσε τώρα.. αὐτὸ πάει τέλειωσε.. Θέλω νὰ μοῦ πῆς.. μήπως ἔχουμε κανὰ Ν έ ο κανὰ χαμπέρι ἀπὸ τὸν ἔμπορὰ μας τὸ Ρωμιὸ τὸ κ. Βέλιο ντέ..; τὶ Νέα ἔχουμε;

Ἐ λ ι έ ζ α ρ : Μάλιστα Πασιᾶ μου κεῖνος ὁ γκιαούρης ὁ Βέλιος (κόβει).

Μ α χ μ ο ὺ τ - Π α σ ι ᾶ ς: Ἄλλη φορὰ νὰ μὴ σὲ ἀκούσω νὰ λὲς γκιαούρης, θὰ σοῦ κόψω τὴ γλῶσσα.

Ἐ λ ι έ ζ α ρ: Τηλεγράφησε σήμερα πρωῒ ἀπὸ τὸ Ἀτήνα καὶ λέει σὲ δυὸ ἡμέρες φτάνει ἐδῶ στὸ κονάκι τὸ καράβι. Θὰ περάση λέγει καὶ ἀπὸ τὸ Ἰσμὴρ καὶ θὰ ἔλθει ἔπειτα ἐδῶ...

Μ α χ μ ο ὺ τ - Π α σ ι ᾶ ς: Ἄκουσε τώρα πήγαινε νὰ ἑτοιμάσης τὸ κορίτσι καὶ σὲ μισὴ ὥρα νὰ τὸ στείλης... ἐγὼ περιμένω τώρα τὸ Ριζᾶ... φώναξε ἕλα πήγαινε καὶ ἄλλο ἀπὸ τὴ δουλειά σου νὰ μὴν σὲ νοιάζει...

Ἐ λ ι έ ζ α ρ: (θέλει νὰ πῆ κάτι μὰ ὁ Πασιᾶς τὸν βρίζει καὶ τὸν στέλνει στὸ διάβολο).

Π α σ ι ᾶ ς: Στὸ διάβολο.

Ρ ι ζ ᾶ ς: (ἔρχεται) Πασιᾶ μου ἀπέξω κάθεται ὁ ἐπιστάτης ὁ κ. Πάνος ὅπως διέταξες νὰ ἔρθη;

Μ α χ μ ο ὺ τ - Π α σ ι ᾶ ς: Ἄκουσε Ριζᾶ φέρε τον νὰ μπῆ μέσα, κάθησε καὶ σὺ ν' ἀκούσης τὶ θὰ τοῦ πῶ, φτάνει νὰ μὴν λησμονήσω τίποτε, ἄνθρωπος εἶμαι κι' ἐγώ...

κ. Π ά ν ο ς καὶ Ρ ι ζ ᾶ ς (προσκυνοῦν καὶ σταυρώνουν τὰ χέρια στὸ στῆθος)

Μ α χ μ ο ὺ τ - Π α σ ι ᾶ ς: Ἄκουσε κ. Πάνο... τὶ τσαμπουνάει κεῖνος ὁ Παληὸ - Ἑβραῖος...; Τ ί ν έ α ἔχουμε; (βρὲ τὶ ἔπαθα κόλλησα κι' ἐγὼ τὴν ἀρρώστεια τοῦ κ. Βελίδη. Ποῦ εἶναι τώρα κεῖνος ὁ Βελίδης ...;

Π ά ν ο ς: Πασιᾶ μου σήμερα πρωῒ - πρωῒ πῆρα τηλεγράφημα ἀπὸ τὸ Ἀτήνα καὶ λέγει ὁ κ. Βελίδης... λέγει θὰ πάρη τὸ καράβι τῆς γραμμῆς... θὰ περάση ἀπὸ τὴ Σμύρνη θὰ μαζέψη κάτι πεσκέσια (κορίτσια) ποὺ τοῦ γράψανε, θὰ τὰ βάλη στὸ καράβι καὶ θάλθη ἐδῶ γιὰ νὰ σᾶς ρωτήση πῶς νὰ κάμη ταξίμι.

Μ α χ μ ο ὺ τ - Π α σ ι ᾶ ς: Ἄκουσε κ. Πάνο τώρα σὲ κάλεσα νὰ ἑτοιμάσης πέντε στρατιῶτες μὲ ἕνα ἀξιωματικὸ νὰ πάη νὰ παρουσιαστῆ στὸ Βαλῆ - Πασιᾶ τῆς Ἐντερνὲς καὶ νὰ πάρουν ἕνα Σύνταγμα - Στρατὸ νὰ πᾶνε μέχρι τὴ Βουλγαρία νὰ βροῦνε κεῖνο τὸ Μπάϊ - Γκάνιο νὰ τοῦ πάρουν δεῖγμα ἀπὸ τὸ νέο τὸ μαξούλι, τοῦ γκιούλ - γιὰ καὶ νὰ μᾶς τὸ φέρουν νὰ ἰδοῦμε πῶς θὰ περάσουμε. Ἀκόμα νὰ πάρουν καὶ τὸν ἴδιο τὸ Μπάϊ - Γκάνο ἄκουσες...;
(κείνη τὴ στιγμὴ κάτι ἀκούγεται στὴν πόρτα).

Μ α χ μ ο ὺ τ - Π α σ ι ᾶ ς : Ποιὸς εἶναι ἐκεῖ...; νὰ μπῆ μέσα (ἔρχεται ὁ κ. Βελίδης)

Μ α χ μ ο ὺ τ - Π α σ ι ᾶ ς: Μπὰ κ. Βέλιο τὶ ἔχουμε; ἐσὺ σήμερα ἤσουν στὸ Ἀθήνα τώρα πῶς βρέθηκες ἐδῶ...;

Β ε λ ί δ η ς: Τὸ τηλεγράφημα καθυστέρησε.

Π α σ ι ᾶ ς: Ἔ τὶ νέα ἔχουμε;

Β ε λ ί δ η ς: Πασιᾶ μου σοῦ φέργω καλὰ Νέα... ἀλλὰ καὶ ἄσχημα Νέα.

Μ α χ μ ο ὺ τ - Π α σ ι ᾶ ς: Βρὲ κ. Βελίδη τὶ 'ναι αὐτά; Νέα εὐχάριστα καὶ ἄσχημα γίνονται ποτές;...

Β ε λ ί δ η ς: Πασιᾶ μου ἔχω ἑτοιμάσει ἕνα καράβι γεμάτο ἀπὸ μπαξίσια καὶ ἀμανάτια (κορίτσια)... καταλαβαίνεις Πασιᾶ μου... Ἀπὸ τὸ Λόντρα... τὸ Παρίσι τὸ Ρώμα... τὸ Ἱσπανία... τὸ Μάλτα... ἀπὸ ὅπου πέρασα ὅλοι σᾶς χαιρετοῦνε καὶ σᾶς στέλνουν τὰ δῶρα τους. Ἄλλο νὰ σᾶς τὸ λέγω κι' ἄλλο νὰ τὸ ἰδῆτε ὁ ἴδιος... Ἐσεῖς θὰ διατάξετε... τώρα ὅμως ἀπέξω περιμένει ὁ Βελῆ - μπέης τῆς Σκόδρας μὲ ἕνα σωρὸ δῶρα καὶ πεσκέσια (κορίτσια). Ἐμεῖς ἂν θέλετε τὰ λέμε ἄλλη ὥρα γιὰ νὰ μὴ περιμένῃ ὁ φίλος ἀπέξω...

Μ α χ μ ο ύ τ - Π α σ ι ᾶ ς: Ναί κ. Βέλιο νὰ φύγετε ὅλοι σας ἀλλὰ ξέρετε νὰ ἑτοιμάσετε τὸ σαλόνι γιὰ γλέντι... ὁ Γιαννάκης νὰ ἑτοιμάσῃ τὰ τσιμπούκια. ὁ Ριζᾶς νὰ φέρῃ τὰ ψιλὰ ὄργανα καὶ πέντε κορίτσια νὰ μᾶς κερνοῦν... ὕστερα θὰ παραγγείλω νὰ μπῇ μέσα ὁ Βελῆ - Μπέης. Ἄκουσες Ριζᾶ...;

Ρ ι ζ ᾶ ς: Πασιᾶ μου ὅλα θὰ γίνουν γιὰ τὸ γλέντι καὶ ὁ κ. Πάνος θὰ στείλῃ τὸν ἀξιωματικὸ μὲ στρατιῶτες γιὰ τὸ Βαλῆ - Πασιᾶ τῆς Ἐντερνές. Ὅπως διατάξετε (Σὲ λίγο μπαίνουν μέσα τὰ πέντε διαλεχτὰ κορίτσια, τὰ ψιλὰ ὄργανα, ὁ Γιαννάκης καὶ ἀρχίζουν τὸ γλέντι...).

Μ α χ μ ο ὺ τ - Π α σ ι ᾶ ς: Ριζᾶ τώρα φέρε μέσα τὸ φίλο μου τὸν Βελῆ Μπέη... (Οἱ δύο φίλοι ἀγκαλιάζονται καὶ φιλιοῦνται κάθονται κοντὰ καὶ ἀντικρυστὰ καὶ χαιρετιοῦνται κατὰ τὸ ἔθιμο. Σελάμ (Πασιᾶς) - Ἀλέϊκουμ -. Ἀλέϊκουμ (Βελῆς) Σελάμ.).

Β ε λ ῆ - μ π έ η ς: Πασιᾶ μου. Βεζύρη μου πῶς πάει τὸ Κέφι...;

Μ α χ μ ο ύ τ - Π α σ ι ᾶ ς: Δὲ βλέπεις φίλε μου, δόξα τὸ Γιαραμπῆ... τὸ κέφι εἶναι πάντα καλά... βλέπεις χαιρόμαστε τὴν ψευτο - ζωή...

Χ α σ ά ν ι - μ π έ η ς: Καλὰ κάνετε Πασιᾶ μου... Ἐσὺ εἶσαι ἀκόμα νέος καὶ πρέπει νὰ χαρῇς... νὰ γλεντήσῃς... Ἐγὼ βλέπεις ἄσπρισα ὅλος... καὶ μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ θέλω νὰ πάω νὰ προσκυνήσω στὴ Μέκκα στὴ Μεντίνα καὶ ὕστερα ὅπως θελήσῃ ὁ Γιαραμπῆς. Πέρασα κι' ἀπὸ δῶ νὰ πάρω τὴν εὐχή σου κι' ἂν θέλῃς νὰ παρακαλέσω καὶ γιὰ σένα νὰ σὲ ἔχῃ πάντα καλά,... κι' ἂν κάποτε σὲ καλέσῃ ὁ μεγάλος Πεϊγαμπὲρ κοντά του νὰ σοῦ ἔχῃ Οὐρὶ μιλιούνια, τὸ πιλάφι βουνό, τὰ γλυκά, τὰ κανταΐφια, τὰ μουχαλεμπιὰ καὶ οἱ ἀσουρέδες νὰ μὴ λείψουν τίποτα Πασιᾶ μου.

Μ α χ μ ο ὺ τ - Π α σ ι ᾶ ς: Ἀφερὴμ Βελῆ - μπέη ξέρω ποὺ εἶσαι καλὸς φίλος καὶ ὁ Θεὸς πάντα νὰ ἔχῃ τὸν δρόμο σου ἀνοιχτόν. Νὰ πᾶς μὲ τὴν εὐχή μου νὰ προσκυνήσῃς θὰ σοῦ δώσω κι' ἐγὼ πεντακόσιες λίρες μπαξίσι γιὰ τὴν ἱερὴ Καάβα νὰ τὰ παραδώσῃς ἐκεῖ μὲ τὰ χέρια σου στὸ Σεΐχ - Οὐλ - Ἰσλὰμ Σακὴν νὰ μὴν ληστμονᾶς νὰ παίρνῃς καὶ μιὰ ἀπόδειξη... γιὰ νὰ τὴ δείξουμε καμιὰ φορὰ στὸν ἄλλο κόσμο στὸ Μεγάλο τὸν Πεϊγαμπέρ.

Ρ ι ζ ᾶ ς: φώναξε τὸ Χαζνατάρη μου νὰ μετρήσῃ πεντακόσιες λίρες στὸ φίλο μου τὸ Βελῆ - Μπέη... αὔριο πρωΐ. Τώρα θὰ φᾶμε καὶ θὰ γλεντήσουμε μέχρι τὸ βράδυ... Μιὰ στιγμὴ νὰ ἔλθῃ κεῖνος ὁ ἐπιστάτης ὁ κ. Πᾶνος νὰ ἰδοῦμε τί ἔκαμε...; (Μπαίνει ὁ κ. Πάνος καὶ προσκυνάει).

Μ α χ μ ο ὺ τ - Π α σ ι ᾶ ς: λέγε κ. Πάνο τί ἔκαμες μὲ τοὺς στρατιῶτες...;

Π ά ν ο ς: Πασιᾶ μου ἡ διαταγὴ ἐκτελέστηκε ἀκόμα δύο ὧρες... ὁ ἀξιωματικὸς μὲ τοὺς πέντε καβαλλάρηδες φύγανε γιὰ τὸ Ἐντερνὲ καὶ ἐκεῖ μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Βαλῆ - Πασιᾶ θὰ ζώσουν γύρω - γύρω τὴ Βουλγαρία νὰ βροῦνε κεῖνο τὸ Μπάϊ - Γκάνιο νὰ τὸν φέρουν ἐδῶ καὶ νὰ φέρουν καὶ δεῖγμα πενῆντα μπουκάλες γκιοὺλ - γιά...

Μ α χ μ ο ὺ τ - Π α σ ι ᾶ ς: Ἀφερὴμ Πάνο ἐφέντη τὰ καγόνισες καλά... τώρα τί λὲς νὰ γίνῃ ἔχεις τίποτα ἄλλο νὰ μοῦ πῆς...;

Π ά ν ο ς: Πασιᾶ μου ἀπέξω περιμένουν κάτι πεσκέσια (κορίτσια) τοῦ Βελῆ - Μπέη ἐφέντη, ἂν θέλετε βγαίνετε νὰ τὰ ἰδῆτε... (Βγαίνουν ὅλοι στὸ διπλανὸ σαλόνι ὁ Μαχμοὺτ μὲ τὸν Βελῆ - μπέη ἐξετάζουν ὅλα τὰ κορίτσια).

Β ε λ ῆ - Μ π έ ῃ ς: Τοῦτο εἶναι μιὰ Γιαννιώτισσα... τοῦτο εἶναι μιὰ Σέρβα ἀπὸ τὸ Μπέλιγκράτ... τοῦτο εἶναι ἀπὸ τὸ Ματζιάρη εἶναι Οὐγγαρέζα... τοῦτο εἶναι μιὰ Λέχα ἀπὸ τὴ Βιέννη κοντὰ καὶ τούτη μιὰ Ἑβραία ἀπὸ τὸ Σαλονίκη... ὅλα Πασιᾶ μου εἶναι δέκα πέντε χρονῶν... Πῶς σοῦ φαίνονται...; ἡ καθεμιὰ βαστάει καὶ δύο μπουκάλες Γκιοὺλ - γιὰ παλαιὸ ἀντιπροπέρσινο...

Μ χ μ ο ὺ τ - Π α σ ι ᾶ ς: Βελῆ - Μπέη σὲ κάνω ἀμέσως Πασιᾶ τρίτης τάξεως σὲ προβιβάζω...τώρα σ' εὐχαριστῶ γιὰ τὰ ὄμορφα σου...καὶ θέλω νὰ πᾶς εὐχαριστημένος στὸ Χατζηλήκι.

Β ε λ ῆ - Π α σ ι ᾶ ς: Πασιᾶ μου μεγάλε Βεζύρη σ' εὐχαριστῶ καὶ παρακαλῶ τὸν Ἀλλὰχ καὶ τὸν καλό μας τὸν Προφήτη νὰ σοῦ δίνουν τὰ χίλια καλά... σ' εὐχαριστῶ καὶ πάλι.

Μ α χ μ ο ὺ τ - Π α σ ι ᾶ ς: Τώρα ὁ κ. Πάνος νὰ πάρῃ τὸν μπαξίσια, τὶς μπουκάλες καὶ ὅλοι νὰ μποῦμε μέσα γιὰ τὸ γλέντι καὶ γιὰ τὸ φαΐ... (ἔγινε σύμφωνα μὲ τὴ διαταγή, πρῶτα ἀρχίζει ὁ μικρὸς Γιαννάκης μὲ τὸ ντέφι... καὶ ὕστερα οἱ μεζέδες τὰ σερμπέτια, τὰ ποτά, οἱ χοροὶ καὶ τὰ ψιλὰ ὄργανα μέχρι τὸ νύχτωμα... Χωρίζουν οἱ δυὸ φίλοι στοὺς ὀντάδες τοῦ κονακιοῦ μαζὶ καὶ τὰ οὐρί... καὶ τὸ πρωΐ ὁ Βελῆ - Πασιᾶς παίρνει τὸ χρῆμα καὶ φεύγει.

Τώρα 9 —10 πρωϊνή... τελετὴ τῆς ἐγρήγορσης (ἐγερτήριο Ἐπιβλητικό).

Μ α χ μ ο ὺ τ - Π α σ ι ᾶ ς (παίρνει ρόφημα... καὶ διατάζει νὰ ἔλθῃ μόνο ὁ κ. Βελίδης).

Β ε λ ί δ η ς: Διατάξατε Πασιᾶ μου... ἐγὼ σᾶς φέρνω καλὰ Ν έ α. Σᾶς εἶπα ὅτι ἔφερα ἕνα καράβι γεμάτο ἀπὸ μπαξίσια καὶ ἀπὸ πεσκέσια (κορίτσια) ἀπὸ τοὺς φίλους σας... Ἀπὸ τὴ Λόντρα, ἀπὸ τὸ Παρίσι... ἀπὸ τὸ Ἱσπανία κάτι Σπανιόλες... ἀπὸ τὸ Ρώμα κάτι Σαμπρίνες κάτι Μαλτέζες... κάτι Σμυρνιές, κάτι Σαλονικιές... Ἑβραῖες... ἐν ὅλω ἑκατὸν πενῆντα κοπέλλες... τώρα ὅλες αὐτὲς ἔχουν καὶ τὰ

γκιούλ - γιά... ἀντίκα. Ἐφέτος ὑποθέτω δὲ μᾶς χρειάζεται νὰ ἀγοράσουμε ἀπὸ τὸ νέο μαχσούλι...

Μ α χ μ ο ὺ τ - Π α σ ι ᾶ ς: Ἀμπρὲ Βέλιο ἐφέντη ἀφερὴμ βλέπω τὰ κατάφερες καλά... δὲ λὲς μόνο τί νέα ἔχουμε μιὰ καὶ βλέπω ξέρεις νὰ ἀλλάζῃς τὰ παληά μας κορίτσια μὲ τὰ νέα. Λοιπὸν τώρα σοῦ δίνω ὅλο τὸ θάρρος νὰ κρατήσῃς ἐδῶ μονάχα δέκα νέα κορίτσια τ' ἄλλα νὰ τὰ κάμῃς τάξιμο στ' ἄλλα ἐννέα κονάκια. Στὸ Ἐντιρνὲ νὰ στείλῃς εἴκοσι πέντε κορίτσια... Βλέπεις ἐκεῖ μένει καὶ ὁ Σερασκέρης καὶ ἄλλα τόσα στὸ Ἐσκεντερία ἴσως γιὰ κάνα φίλο μας Ἄγγλο... τὰ ἄλλα νὰ τὰ πάρῃς μὲ τὸ καράβι ἢ νὰ τὰ στέλνῃς μὲ ἀξιωματικοὺς γιὰ τὰ Κονάκια μας Ἀκοῦς; ἐπειδὴ κουράστηκες τώρα τόσον καιρὸ στὸ ταξίδι, κανόνισε ὅπως νομίζεις. Τώρα εἰπὲ κείνου τοῦ Ριζᾶ νὰ φέρῃ τὴν κοπέλλα τοῦ Χαζνατάρη τὴ μικρὴ Σαρίκα... (ὁ Βελίδης βγαίνει ἔξω καὶ μπαίνει ὁ Ριζᾶς μὲ τὴν κοπέλλα).

Μ α χ μ ο ὺ τ - Π α σ ι ᾶ ς: Μπρὲ Σαρίκα μου τί κάνεις πῶς περνᾶς...; θέλεις φουστάνια... θέλεις κουφέτα...; Ριζᾶ πάρε τὴν κοπέλλα καὶ παράγγειλε ὅτι ζητήση ἡ κοπέλλα.

(Ξαναμπαίνει ὁ κ. Βελίδης καὶ ἀρχίζει νὰ λέγει...)

Β ε λ ί δ η ς: Πασιᾶ μου ἔμαθα ἐκεῖ στὸ ταξίδι ὅτι κεῖνος ὁ Μπάϊ - Γκάνιος φέτος μᾶς ἔπαιξε κάποιο χιουσέρι... γιὰ νὰ μεγαλώση τὴν ἀξία θέλησε νὰ πονηρευτῇ. Οἱ ἐφημερίδες ἔγραψαν ὅτι ἀφοῦ μάζεψε ὅλο τὸ μαξούλι τὸ ἔκρυψε σὲ κρυφὲς ἀποθῆκες, τὸ φυλάγουν ἔμπιστοι ἄνθρωποι... Ἐγὼ ὅμως ἐδημοσίεψα στὶς ἐφημερίδες ὅτι τὸ ροδέλαιο φέτος ἦταν νερουλό, καὶ κάποιος ἐπῆρε δείγματα μὲ μπουκάλες καὶ πῆγε στὸ Βιέννη, στὸ Παρίσι, στὸ Βερολίνο καὶ ἐκεῖ τὴν ἔπαθε... οἱ ἔμποροι τοῦ πῆραν τὰ δείγματα καὶ τοῦ βάλανε μέσα χρωματισμένο νερό... ἀλλοῦ λίγο γκιούλ - σου - γιοῦ καὶ τοῦ δίνουν λίγη ἀξία στὸ φετεινὸ μαξούλι... Ἐμεῖς ὅμως ἔχουμε ἀπὸ τὰ μπαξίσια γιὰ τὶς νέες κοπέλλες καὶ τὶς ἀντίκες καὶ νομίζω δὲ θὰ γίνῃ ἀνάγκη ν' ἀγοράσουμε νέο μαξούλι. Τώρα ἔμαθα πῶς διατάξατε νὰ φέρουν ἐδῶ κεῖνο τὸ Μπάϊ - Γκάνιο. Ἂς εἶναι δὲν πειράζει νὰ ἰδοῦμε τί Νέα θὰ φέρουν οἱ Ἀξιωματικοί μας... Τώρα Πασιᾶ μου τὶ διαταγὴ δίνεις γιὰ τὰ κονάκια...; Πῶς νὰ γίνῃ...;

Μ α χ μ ο ὺ τ - Π α σ ι ᾶ ς: Ἄκουσε κ. Βέλιο ὁ Θεὸς νὰ σοῦ δίνῃ τοῦ κόσμου τὰ καλὰ ἐγὼ βλέπεις ἔχω καὶ τὶς δικές μου δουλιὲς καὶ τοῦ Πατισάχ... δὲν μπορῶ νὲ εὐκαιρήσω... Μόνο σοῦ λέγω τὰ νέα κορίτσια μοίρασέ τα κάνε ταξίμι καλό... Τὰ παλαιὰ νὰ τὰ παντρέψῃς σὲ κάθε μέρος μὲ ἀξιωματικοὺς καὶ νὰ κρατήσουμε τὰ Νέα...γιὰ τὸ Γκιούλ - γιὰ θὰ σοῦ στείλω τηλέγραφο νὰ ἔρθῃς νὰ λογαριαστοῦμε μὲ κεῖνον τὸν Μπάϊ - Γκάνιο. Ἄκουσες τώρα σοῦ δίνω καιρὸ πολὺ ὡς ἕνα χρόνο νὰ τὰ τελειώσῃς ὅλα καὶ νὰ μ' ἀφήσετε ἥσυχο... Θέλω κι' ἐγὼ ἀπάνω στὸ χρόνο ἅμα συχωρεθῶ μὲ ὅλους νὰ πάω κατὰ τὸ χατζηλήκι...

Β ε λ ί δ η ς: Πασιᾶ μου εἶσαι καλὸς καὶ δὲν ἔχεις ἀνάγκη ἀπὸ σχώρεση ἅμα θελήσῃς πήγαινε μὲ τὸ καλό. Τώρα ἐγὼ φεύγω νὰ ξεφορτώσω. (χωρίζουν).

Ρ ι ζ ᾶ ς: Πασιᾶ μου τώρα ἔμαθα ὅτι τὸ καράβι τοῦ κ. Βελίδη ἔφτασε στὸ

λιμάνι καὶ ξεφορτώνει πολλὰ πράγματα κι' ἀκόμα ὅτι ὅλα τὰ κορίτσια τὰ φόρτωσε σὲ ἁμάξια καὶ ὅλα τὰ δῶρα καὶ ἔρχονται κατὰ δῶθε.

Μ α χ μ ο ὺ τ - Π α σ ι ᾶ ς: Ἄσε νὰ ἰδοῦμε.

Ρ ι ζ ᾶ ς: Πασιᾶ μου ἦρθε ὅλο τὸ πρᾶμα καὶ ὁ κ. Βέλιος καὶ εἶναι μέσα στὸ μεγάλο τὸ σαλόνι.

Μ α χ μ ο ὺ τ - Π α σ ι ᾶ ς: (Ἐπιθεωρεῖ) Ἀμπρὲ Βέλιο εἶσαι ἔμπορος καλὸς μπράβο ψώνισες καλὸ πρᾶμα, μὲ τὸ νέο κόσμο αὐτὸ θὰ στολίσῃς ὅλα τὰ κονάκια καὶ τὰ παλαιὰ κορίτσια θὰ τὰ παντρέψῃς. Βέλιο κοίτα νὰ κάνεις νοικοκυρεμένες δουλειὲς ὅπως ἀποφασίσαμε στὸ Ἐντερνὲ εἴκοσι πέντε κορίτστια, εἶναι ὅλέπεις καὶ ὁ Ἀρχιστράτηγος ἐκεῖ, ἔπειτα στὴν Ἐσκεντερία τὰ ἴδια ἔρχεται κανεὶς φίλος Ἄγγλος νὰ ἔχουμε παραπανήσιο πρᾶμμα. Στὴ Μπαρδάτ, στὸ Μπεϊρούτ, στὸ Κόνια, στὸ Χαλέπι στὸ Καισάρεια, στὸ Ἄγκυρα καὶ στὸ Δαμασκὸ ἀπὸ δέκα καὶ ἔτσι τελειώνουμε μὲ τὰ κορίτσια καὶ τώρα δουλειά σου καὶ δουλειά μας. Γειά σας κορίτσια και νὰ φέρνεσθε καλὰ ἐκεῖ ποὺ θὰ πᾶτε... Ἐμπρὸς Μὰρς καλὴ Τύχη.

(Τὰ Κορίτσια φιλοῦν τὰ χέρια, τὰ φορέματα καὶ ὁ Πασιᾶς τοὺς δωρίζει μὲ χρυσᾶ στὰ μαλλιά).

Τέλος τῆς πρώτης πράξεως.

Β'. Π ρ ά ξ η.

Μπάϊ - Γκάνιος - Τσιορμπατζῆ καὶ Στόγιος - Μπογιατζῆς.

Στὴν πλατεῖα τῆς Γιάμπολης.

Χ ρ ῆ σ τ ο ς: Καλημέρα Μπάϊ - Γκάνιος.

Γ κ ά ν ι ο ς: Καλημέρα κ. Χρῆστο τί κάνουμε, τὶ δουλεβουμε τώρα; γλυτώσαμε ἀπὸ τὸ ροδέλαιο; τώρα πιὰ ἐμεῖς μπήκαμε στὸ θέρο σεῖς τί κάνετε;

Χ ρ ῆ σ τ ο ς: Ὅπως τὰ κουβεντιάσαμε τὶς περασμένες ἄμα τελείωσε τὸ γκιούλ - γιά, τὰ ἀσφαλίσαμε μέσα στὴ γῆ σὲ πιθάρια σὲ διάφορα χωριὰ καὶ τώρα ἔρχουμαι νὰ σοῦ εἰπῶ νὰ κάνουμε μιὰ δουλειά. Νὰ περιμένουμε λιγάκι καὶ τὸν Στόγιο - Μπογιατζῆ νὰ ἔλθῃ γιατὶ σοῦ παράγγειλα μὲ ἄνθρωπό μου σήμερα νὰ συναντηθοῦμε ἐδῶ, ἢ στὸ κονάκι σου. Ἄ! νάτος ποὺ ἔρχεται...

Σ τ ό γ ι ο ς: Καλημέρα τσιορμπατζῆδες, Καλημέρα Βόϊβοντα. Πολὺ καλὸς καιρὸς σήμερα νὰ βάλουμε μπρὸς τὴ δουλεία μας. Ἐμεῖς ὅπως τὰ συμφωνήσαμε τὸ νέο μαξούλι τὸ ποστώσαμε σὲ πιθάρια.

Γ κ ά ν ι ο ς: Ξέρετε φίλοι μου καλύτερα νὰ μεταχειρίζεστε νταμιζάνες καὶ ὄχι πιθάρια, γιατὶ παίρνει κάθε μιὰ νταμιζάνα 25 κιλὰ ροδέλαιο τὴ σφραγίζεις καλὰ - καλὰ καὶ τὴν χώνεις μέσα στὴ γῆ. Σὲ διάφορα χωριὰ ἔμπιστα ὄχι ὅλες τὶς νταμιτζάνες μαζὶ γιατὶ μπορεῖ νὰ πάρουν φωτιὰ ἀπὸ κάποια αἰτία καὶ τότε ἅμα εἶναι ὅλες μαζεμένες πάει τὸ μαξούλι. Θὰ πῆτε ἔτσι σκόρπια κινδυνεύεις νὰ μαρτυρηθῇς ἀπὸ κανένα σπιοῦνο ἀλλὰ ἐπὶ τέλους κι' ἂν οἱ ἄνθρωποί σου σὲ προδώ-

σουν τότε χάνετε λίγο πρᾶμα ὄχι ὅλο.

Ἐσὺ ὅμως ἐλεύθερα μπορεῖς νὰ κάμῃς τὴ δουλειά σου. Ἐλᾶτε τώρα πᾶμε σπίτι μου νὰ τ' ἀποφασίσουμε τί θὰ γίνῃ.

(φεύγουν σιγὰ - σιγὰ γιὰ τὸ Κονάκι. Οἱ ὧρες εἶναι ἀρκετὰ προχωρημένες γιὰ τὴν ἐποχὴ τούτη γιατὶ οἱ χωρικοὶ ξυπνοῦν ἀπὸ τὰ χαράματα νὰ πᾶνε στὸ θέρο, στὰ ἀμπέλια, τὰ στάρια κ.λ.π. φαίνονται ὅμως μερικοὶ καθυστερημένοι στὸ δρόμο).

Γ κ ά ν ι ο ς: (διατάζει) Ἐλάτε παιδιὰ ἀργήσαμε ὁ Ἥλιος σηκώθηκε ἕνα μπόϊ ψηλὰ καὶ σεῖς ἀκόμα μέσα στὸ χωριό...; Αἴ ἐσὺ μελισσᾶ βάλε τὴν στολή σου νὰ ξεδιαλύνεις τὰ νέα μελίσσια. Ἐσὺ πάρε τὴ γελάδα νὰ τὴν πᾶς στὸ μπουγά... Καὶ μεῖς πᾶμε τώρα μέσα στὸ Κονάκι. (Μπαίνουν μέσα).

Γ κ ά ν ι ο ς: Αἴ φίλοι μου καλῶς ὡρίσατε στὸ Κονάκι μου τώρα ἅμα μᾶς κεράσουν θὰ βάλουμε μπρὸς τὶς δουλειές μας.

Χ ρ ῆ σ τ ο ς: Ἐγὼ λέγω ἄρχοντά μου φέτος νὰ μὴ ὀγάλουμε δράμι χωρὶς καλὴ τιμὴ καὶ καπάρο πρῶτα...

Σ τ ό γ ι ο ς: Μπράβο καλὴ ἰδέα αὐτή, μὰ ἐγὼ μὲ τὴν ἄδειά σας ἔχω ἄλλο στὸ νοῦ μου, νὰ ἰδοῦμε σεῖς τὶ θὰ πῆτε. Ἐγὼ λέγω νὰ στείλωμε δείγματα στὸ Εὐρώπα μὲ ἄνθρωπο δικό μας νὰ μᾶς φέρῃ νέες τιμές...

Γ κ ά ν ι ο ς: Ἀκοῦτε μὴ διάζεστε. Ἐγὼ λέγω νά πάρουμε σὲ πέντε μέρες οἱ τρεῖς μας δείγματα καὶ νὰ πᾶμε σὲ διάφορες πόλεις τῆς Εὐρώπης καὶ νὰ τελειώνουμε εὔκολα νὰ μοιράσουμε τὸ ταξίδι, ἕνας νὰ πάγῃ στὸ Λόντρα καὶ Παρίσι, ἄλλος νὰ πάῃ στὸ Μπέρλιν- (Βερολῖνο τὸ λένε) καὶ ἄλλος νὰ πάῃ στὸ Πράγα, Ρώμα, Βιέννη. Ὅλοι νὰ ἀνταμώσουμε ὕστερα ἀπὸ ἕνα μῆνα στὸ Πράγα...

Χ ρ ῆ σ τ ο ς: Ἄκουσε Μπάϊ - Γκάνιο στὸ Λόντρα δὲ θὰ πᾶμε, εἶναι μακριά. Ἐκεῖνοι θὰ πάρουν ἀπὸ τὸ Παρίσι. Ἄλλος νὰ πάῃ στὸ Βέρλιν καὶ ἄλλος νὰ πάῃ κοντὰ στὸ Βιέννη - Ρώμα καὶ Πράγα. (ὅλοι μαζί) ἔτσι νὰ γίνῃ.

Μ π άϊ - Γ κ ά ν ι ο ς: Τώρα νὰ πιοῦμε τὸν καφέ μας καὶ νὰ φύγουμε γιὰ τὴ δουλειά. Τὴν Κυριακὴ ποὺ ἔρχεται θὰ πᾶμε ὅλοι στὸ Κονάκι τοῦ Χρήστου στὸ Στανήμακα. Εἴπαμε ὅμως νὰ πάρουμε κι' ἀπὸ πέντε δείγματα, τὰ ψωμιά μας, τὰ φαγιά μας, νὰ σφύξουμε καὶ τὰ τσαρούχια μας καὶ νὰ κάνουμε τὸ Σταυρό μας νὰ φύγουμε, ὁ καθένας γιὰ τὸν προορισμό του. Σεῖς τί λέτε...;

Σ τ ό γ ι ο ς: Ἐδῶ τί παραγγελίες θ' ἀφήσουμε γιὰ τὸ μαξούλι...; ἅμα παρουσιαστῇ κανεὶς ἔμπορος...;

Γ κ ά ν ι ο ς: Ἐδῶ θὰ παραγγείλουμε νὰ λένε οἱ ἄνθρωποί μας στοὺς ἀνθρώπους ποὺ ἔρχονται ἀπὸ τὴν Πόλη ὅτι φέτος τὸ μαξούλι ἦταν λιγοστό... ὅτι πῆγε βροχὴ καὶ χαλάσανε τὰ τριαντάφυλλα. Ἔτσι στὴν Ἀνατολὴ ὑψώνουμε τὴν πιάτσα καὶ στὴ Δύση κάνουμε ὅπως μᾶς φωτίσῃ ὁ Θεός.

Ὅ λ ο ι μ α ζ ί: Μπράβο ἔτσι νὰ γίνῃ. Γ κ ά ν ι ο ς: Σακὶν νὰ μὴν προδοθοῦμε ἀπὸ σκάρτους ἀνθρώπους δικούς μας, τὸ νοῦ σας...

Ὅλοι πίνουν πάνω στὰ συμφωνημένα, τρῶνε λίγο κολατσιὸ καὶ σὲ λίγο χωρίζουν.

Τὴν ἄλλη Κυριακὴ ἀνταμώνουν ὅλοι σὲ ἄλλη σκηνοθεσία μὲ τὰ δισάκια μὲ πέντε μπουκάλια δεῖγμα μὲ τὰ τσαρούχια σφιγμένα καὶ τὰ περιπόδια πάνω ἀπὸ τὰ γόνατα, ὁμοιόμορφα σὰν νὰ ἦταν οἱ τρεῖς Σωματοφύλακες, κάνουν τὸ σταυρό τους καὶ ξεκίνησαν.

Μ π ά ϊ - Γ κ ά ν ι ο ς: Ἐγὼ φίλοι μου θὰ πάω γιὰ τὸ Παρίσι ὁ Χρῆστος νὰ πάῃ στὸ Βερολῖνο καὶ ὁ Στόγιος νὰ πάγῃ στὴ Ρώμη - Βιέννη καὶ ἀκριβῶς μετὰ ἕνα μῆνα νὰ ἀνταμώσουμε στὸ Πράγα. Στὴ Λουμπλιάνα νὰ χωρίσουμε καὶ τελευταῖες κουβέντες εἶναι νὰ μὴν σπάσουν τὰ μπουκάλια. Σημειῶστε ὅτι ταξιδεύουμε πεζοὶ καὶ οὔτε νὰ βάζετε κακὸ γιὰ ἀρρώστεια γιὰ τηλεγράφημα καὶ χασομέρες. (Χωρίζουν). Σταυροκοπιοῦνται. Ὕστερα ἀπὸ λίγο.

Μ π ά ϊ - Γ κ ά ν ι ρ ς: Ἀμπρὲ μπαρμπάδες ἔχω λίγο Γκιοὺλ - γιά, τί λέτε σκοπεύετε νὰ ἀγοράσετε γκιοὺλ - γιά...; (Προτείνει στοὺς Μυροπῶλες τοῦ Παρισιοῦ).

Μ υ ρ ο π ώ λ η ς: Ἐγὼ δὲ θέλω. Ἄλλος μπορεῖ νὰ θέλῃ. Τέλος σοῦ λέγω εἶναι νερουλὲ νὰ τὸ πουλήσῃς τὸ γκιούλ - σου - γιοὺ ἀλλοῦ.

Μ π ά ϊ - Γ κ ά ν ι ο ς: Τώρα τί θὰ κάνω;

Χ ρ ῆ σ τ ο ς: Ἐγὼ ἔμπλεξα μὲ ἀλχημιστές, μοῦ τὸ ἀλλάξανε τὸ δεῖγμα μὲ νερὸ χρωματισμένο.

Σ τ ό γ ι ο ς Μ π ο γ ι α τ ζ ῆ ς: Ἐγὼ ἀρρώσταινα ταχτικὰ καὶ ἀπὸ τὴ Βιέννη ἰδὲν πῆγα πουθενά. (Ἐπὶ τέλους μετὰ ἕνα μῆνα ἀνταμώνουν στὴ Πράγα. Ὅλοι σιγὰ - σιγὰ ἀνταμώνουν).

Χ ρ ῆ σ τ ο ς: Αἴ τί κάνετε πῶς πῆγε τὸ παζάρι σας; Ἐγὼ ἔμπλεξα μὲ κακοὺς Γερμιαναράδες, μοῦ βγάλανε τὰ δείγματα σκάρτα, καὶ στὸ φετεινὸ γκιούλ-γιὰ δίνουν ὀλίγη τιμή.

Μ π α ϊ - Γ κ ά ν ι ο ς: Ἐγὼ φίλοι μου τί νὰ σᾶς εἰπῶ αὐτὸ ποὺ ἔπαθα ἐφέτος δὲν τὸ ἔπαθα ποτέ. Ἀκοῦς ἐκεῖ νὰ μοῦ ποῦν πὼς ἦταν τὸ γκιοὺλ - γιὰ νερουλὸ καὶ νὰ τὸ πουλήσω λέγει γιὰ γκιού - σου - γιοῦ (κολώνια).

Σ τ ό γ ο ς: Ἐγὼ ἤμουν πολὺ ἄτυχος ἀκόμα δὲν πῆγα πουθενά, γιατὶ ἤμουν ἄρρωστος. Ἂν θέλετε δοκιζάζουμε μαζί. (Οἱ τρεῖς μαζὶ μὲ δείγματα πηγαίνουν στοὺς μυροπῶλες).

Π ρ ῶ τ ο ς Μ υ ρ ο π ώ λ η ς: Αἴ γκιοὺλ - σου - γιοῦ δὲ θέλω, ἐγὼ ἔχω καθαρὸ γκιοὺλ - γιά.

Ο ἱ Τ ρ ε ῖ ς: Τί λὲς Χριστιανέ μου αὐτὸ εἶναι γκιοὺλ - γιά, δὲν εἶναι γκιοὺλ - σου - γιοῦ δὲν εἶναι Κολώνια.

Ἔ μ π ο ρ ο ς: Ἀκοῦστε, νὰ πᾶτε ἀπὸ κεῖ ποὺ ἤρθατε, νὰ μὴ σᾶς πιάσῃ ἡ Ἀστυνομία θὰ τὸ πᾶτε τὸ δεῖγμα στὸ Χημεῖο καὶ μετὰ μιὰ βδομάδα θὰ πάρετε ἀπάντηση. Θέλετε ἔτσι νὰ γίνῃ..., (Οἱ τρεῖς κυτάζονται καὶ φεύγουν). Ὁ ἔμπορος φωνάζει μήπως εἶναι κλέφτες καὶ φεύγουν. Φωνάζει ἐπίτηδες τὴν Ἀστυνομία. Στὴν πλατεῖα φθάνουν καὶ ρωτοῦν τὸ τί συμβαίνει.

Χ ρ ῆ σ τ ο ς: Ἐγὼ λέγω νὰ γυρίσουμε μέχρι τὸ βράδυ ὅλη τὴν Πράγα

καὶ τὸ βράδυ θὰ τὰ μιλήσουμε καλύτερα. Ἀλλὰ μοῦ φαίνεται πὼς πρέπει νὰ ἐπιστρέφουμε στὰ χωριά μας.

Σ τ ό γ ι ο ς: Ἐμένα φίλοι μου κοντεύει νὰ μὲ πιάσῃ ἡ ἀρρώστια μου πάλι θὰ πάω στὸ χάνι νὰ κοιμηθῶ, ἐσεῖς βλέπω κοντεύετε νὰ πέσετε στὴ φυλακὴ καὶ ξέρετε τί λέγω; νὰ γυρίσουμε σιγὰ - σιγὰ στὰ χωριά μας. Αὔριο νὰ σηκωθοῦμε καὶ νὰ φύγουμε.

Γ κ ά ν ι ο ς: Ἔτσι νὰ γίνῃ ἐγὼ βρὲ ἀδελφὲ κάτι ὄνειρα βλέπω ἄσχημα. Ἂς ἔρθουν ἔπειτα νὰ ἀγοράσουν ἐκεῖ ὅποιος θέλει. Θὰ τοὺς βγάλω τὸ λάδι ἐκεῖ.

Ἡ Σκηνὴ ἀλλάζει. Οἱ στρατιῶτες καὶ οἱ ἀξιωματικοὶ ψάχνουν νὰ βροῦν, τὸ Μπάϊ - Γκάνιο καὶ τὰ κρυμμένα. Κάποιος προδότης φανερώνει μερικὲς κρυψῶνες.

Σ π ι ο ῦ ν ο ς: Ὁρίστε ἐδῶ εἶναι τὰ κρυμμένα.

Σὰν ἦρθε ὁ Γκάνιος τὸν καλοῦν.

Ἀ ξ ι ω μ α τ ι κ ό ς: Ἔφυγες αἴ...; γιατί ἔφυγες πῆγες νὰ κρύψῃς τὸ μαζούλι... Σὲ θέλει ὁ Πασιᾶς ὁ Βεζύρης καὶ στὴν Πόλη νὰ πάρουμε δείγματα καὶ νὰ πᾶμε μαζί..,

Γ κ ά ν ι ο ς: Καπετάνιε εἶμαι ἕτοιμος νὰ σᾶς ἀκολουθήσω. Θὰ πάρουμε δείγματα καὶ φεύγουμε αὔριο. Πόσα δείγματα θὰ πάρουμε...;

Ἀ ξ ι ω μ α τ ι κ ό ς: Θὰ πάρουμε πενῆντα ἴσαμε ἑκατό...

Γ κ ά ν ι ο ς: Ἐγὼ θὰ σᾶς δώσω καὶ ἄλλα ἑκατὸ τί λέτε...;

Ἀ ξ ι ω μ α τ ι κ ὸ ς: Ἀφερήμ... εἶσαι καλὸς ἄνθρωπος ἐσύ.... τώρα δῶσε διαταγὴ νὰ ἑτοιμάσουν τὰ δείγματα καὶ φεύγουμε αὔριο πρωΐ...

Γ κ ά ν ι ο ς: Ἐγὼ λέω νὰ φᾶμε ἀπόψε...νὰ δώσω διαταγὴ στὰ τσιφλίκια καὶ μὲ ἄλογα δικά σας φεύγουμε.

Ἀ ξ ι ω μ α τ ι κ ό ς: δεκτόν... (φεύγουν)

Ἡ Σκηνὴ ἀλλάζει στὴν Πόλη ἐκεῖ ἀνταμώνουν μὲ τὸν κ. Βέλιο.

Γ κ ά ν ι ο ς: κ. Βέλιο ἐμεῖς γνωριζόμαστε καὶ θέλω νὰ μὲ βοηθήσῃς νὰ ἀνταμώσω μὲ τὸν Πασιᾶ.

Β ε λ ί δ η ς: Ἄκουσε κ. Γκάνιο τὸν Πασᾶ δὲν μπορεῖς νὰ τὸν ἀνταμώσῃς τώρα ἔφυγε γιὰ τὴν Ἀνατολὴ θὰ γυρίσῃ μετὰ ἕνα ἰδυὰ μῆνες μοῦ ἔδωσε τὴν ἄδεια νὰ σοῦ πάρω ὅλο τὸ μαζούλι ἐγὼ καὶ νὰ τὸ ἀλλάξουμε μὲ χασίσι καὶ ἀφιόνι.

Γ κ ά ν ι ο ς: Δεκτὸν κάθε μπουκάλα νταμετζάνα θὰ ἔχῃ ἕνα κιλὸ ἀφιόνι καὶ μισὸ κιλὸ χασίσι.

Β ε λ ί δ η ς: Ἔτσι νὰ γίνῃ. Τώρα νὰ φορτώσουμε τὸ ἀφιόνι καὶ τὸ χασίσι ἴσια καὶ ἴσια ὡς πεντακόσια κιλὰ καὶ νὰ πάρουν οἱ στρατιῶτες πεντακόσιες νταμιζάνες γκιούλ—γιά. Πρόσεξε νὰ μὴν εἶναι νερουλὸ νὰ μὴν εἶναι γκιούλ—σουγιοῦ. Δέχεσαι;

Γ κ ά ν ι ο ς: Ἔγινε. Νὰ ἑτοιμάσετε τὸ πρᾶμα τὸ δικό σας καὶ τὰ γράμματα γιὰ ἀξιωματικούς καὶ νὰ φορτώνουν καὶ νὰ φεύγουν ἀπὸ τὰ χωριά μας...ξέρετε στεναχωροῦνται καὶ οἱ στρατιῶτες καὶ νὰ μᾶς εὐκολύνουν οἱ ἀξιωματικοὶ (ἔγινε σύμφωνα μὲ τὴ συμφωνία) καὶ ὁ Μπάϊ—Γκάνιος ἀνταμώνει μὲ τοὺς συντρόφους.

Γ κ ά ν ι ο ς Χ ρ ῆ σ τ ο ς καὶ Σ τ ό γ ι ο ς σᾶς κάλεσα νὰ σᾶς ἀναφέρω ὅτι φέτος θὰ κάνομε ἄλλη δουλειὰ θὰ ἀλλάξουμε τὸ ροδέλαιο μὲ τὸ χασίσι καὶ τὸ ἀφιόνι.

(Δέχονται ὅλοι καὶ τελειώνει ἡ πράξη).

Πράξη Γ'

Σκηνὴ στὰ σύνορα Ἰταλίας καὶ Αὐστρίας.

Γ κ ά ν ι ο ς: (Μπροστὰ στὸ Τελωνεῖο) Τί νὰ ἔχω ἐμπορεύματα νὰ τὰ περάσουμε ἀπὸ τὸ τελωνεῖο μέσα στὴν Αὐστρία.

Τ ε λ ώ ν η ς Α ὐ σ τ ρ ί α ς: Χριστιανέ μου αὐτὸ εἶναι ναρκωτικὸ καὶ σύμφωνα μὲ τὸ Νόμο τὸ δικό μας, πρέπει νὰ ἔχῃς ἄδεια σπεσιαλιτέ, νὰ εἶσαι Χημικὸς ἢ Φαρμακοποιὸς καὶ ἔπειτα νὰ ἔχῃς καὶ ἄδεια εἰσαγωγῆς ἀφοῦ πληρώσεις τὸ φόρο, Ἐσὺ τί εἶσαι;

Γ κ ά ν ι ο ς: (τὰ χάνει) Ἐγὼ κύριε...εἶμαι ἔμπορος καὶ παραγωγός...τῆς Βουλγαρίας καὶ δικό μου τὸ πράγμα τὸ ἄλλαξα στὴν Πόλη μὲ ἕνα Ἕλληνα. Τώρα ἐγὼ δὲ θὰ τὸ φάω θέλω νὰ τὸ πουλήσω στὴν Αὐστρία. Ἅμα πάρω λεπτὰ ἀπὸ τοὺς ἐμπόρους θὰ σᾶς πλερώσω. Ἐγὼ λέγω νὰ δώσω κάτι τι μπαξήσι, κάνα δῶρο (κλείνει τὸ μάτι).

Τ ε λ ώ ν η ς: ἢ τὸ πράγμα θὰ τὸ κατασχέσω ὥσπου νὰ ἀποφασίσουν οἱ ἀρχὲς τί θὰ γίνῃ ἢ θὰ φύγῃς ἄπραχτος. Ἂν ἐπιμένῃς θὰ πᾶς στὴ φυλακὴ σὰ λαθρέμπορος. Τί λές; τί σὲ συμφέρει; Καὶ ἔπειτα γατὶ κλείνεις τό μάτι; μήπως σὲ πονάει;

Γ κ ά ν ι ο ς: Ἐγὼ κ. Ἀξιωματικὲ σκέφτηκα πολὺ νὰ πάρω λίγο δεῖγμα μονάχα τὸ ἄλλο νὰ τὸ ἀφήσω ἐδῶ. Νὰ πάω μέσα. Σεῖς τί λέτε; Ἄντε τώρα σὺ φαίνεσαι καλός.

Τ ε λ ώ ν η ς: Μὰ εἶσαι ζόρικος θὰ σὲ κλείσω φυλακή. Μὴ μὲ πλησιάζῃς...

Γ κ ά ν ι ο ς: Σᾶς παρακαλῶ δὲν ἔχεις ἀνώτερο; νὰ μὲ παρουσιάσῃς...

Τ ε λ ώ ν η ς: Περίμενε μερικὲς μέρες καὶ ἴσως ἔλθῃ κάποτε ἀνώτερος.

(Ἔπειτα ἀπὸ διακοπὴ ξαναπαρουσιάζεται).

Τ ε λ ώ ν η ς: Τώρα τί τὸν κάνεις ἐτοῦτον;

Γ κ ά ν ι ο ς: Πέρασαν κύριε δέκα μέρες δὲν μπορῶ νὰ περιμένω. Μὲ

φάγανε τὰ κουνούπια, ξέρεις κοιμοῦμαι ἔξω στὸ ὕπαιθρο.

Τ ε λ ώ ν η ς: Νὰ πᾶς καὶ νὰ μ' ἀφήσῃς ἥσυχο. (Γκάνιος φεύγει μὲ σκυμμένο κεφάλι...).

Χ ρ ῆ σ τ ο ς: (Στὰ Ἰταλικὰ σύνορα) Σενιόρο—Ἰταλιάνο ἔχω πρᾶμα γιὰ τὴν Ἰταλία (κλείνει τὸ μάτι γιὰ λαθρεμπόριο) καὶ πλησιάζει μὲ μισόλογα.

Τ ε λ ώ ν η ς: Τί πρᾶμα εἶναι νὰ τὸ ἰδοῦμε καὶ σὲ παρακαλῶ μὴ κλείνῃς τὸ μάτι νὰ μὴ μᾶς ἰδοῦν.

Χ ρ ῆ σ τ ο ς: Ἐμεῖς εἴμαστε ἀπὸ τὴ Βουλγαρία καὶ βγάζουμε λεβάντα... γκιούλ- γιὰ νὰ τὸ ἀλλάξουμε μὲ τὸ Χασίσι — Ἀφιόνι. Τώρα φέρνουμε ἐντῶ τὸ ἀφιόνι.

(Πάει κοντά του καὶ λέει κάτι μισόλογα) καὶ χειρονομάει.

Τ ε λ ώ ν η ς Ἰ τ α λ ὸ ς: Ἄκου Σενιόρε ἐγὼ θὰ κάμω τὸν τυφλὸ — ν' ἀφήσῃς τὸ πρᾶγμα ἐδῶ θὰ τὸ φυλάγω ἐγὼ καὶ σὺ νὰ πάγῃς μέσα στὸ Ἰταλία νὰ ὁρῇς ἐμπόρους νὰ τὸ συμφωνήσῃς καὶ ἐλᾶτε νὰ πάρετε καὶ τὸ ἄλλο λίγο—λίγο.

Χ ρ ῆ σ τ ο ς: Ναὶ νὰ πάρω λίγο ἀπὸ τὰ δύο γιὰ δεῖγμα καὶ μετὰ μιὰ ἑβδομάδα θὰ ἔλθω νὰ πάρω καὶ τ' ἄλλα λίγα—λίγα. Γίνεται;

Τ ε λ ώ ν η ς: Ἔγινε. Νὰ τὸ κλειδώσουμε πάνω σὲ αὐτοκίνητο μαζὶ νὰ βάλῃς καὶ τὴν σφραγίδα σου. (Συμφωνοῦν. Χωρίζουν. Ὁ Τελώνης. Ἐγὼ ἀνεβαίνω πάνω στὸ αὐτοκίνητο καὶ φεύγω μέσα γιὰ νὰ τὸ πουλήσω κρυφά), ἂς περιμένῃ τὸ γουρούνι.

Χ ρ ῆ σ τ ο ς: (ἐπιστρέφει ὕστερα ἀπὸ μιὰ ἑβδομάδα) κ. Τελώνη ἦρθα πίσω νὰ πάρω τὸ ἄλλο πράμα (βλέπει τὸν ἐπιθεωρητὴ κουμπώνεται)

Ἄ λ λ ο ς Τ ε λ ώ ν η ς: Τί θὲς Χριστιανέ μου; ποιὸς εἶσαι σὺ ἀπὸ ποῦ εἶσαι πῶς σὲ λένε...;

Χ ρ ῆ σ τ ο ς (τὸ χάνει) Ἐγὼ καπετάνιο...θυμᾶσαι ποὺ πέρασα μέσα στὴν Ἰταλία μπροστὰ ἀπὸ δέκα μέρες. Ἐπῆγα σὲ μιὰ δυὸ πόλεις πούλησα τὰ δείγματα καὶ ἦρθα νὰ πάρω τὸ ἄλλο πράμα.

Τ ε λ ώ ν η ς Ἐ π ι θ ε ω ρ η τ ή ς: Ἔλα κ. ἀξιωματικὲ πιάσαμε κάποιο κοντραμπατζῆ, λαθρέμπορο νὰ τὸν ἐξετάσουμε πῶς μπῆκε μέσα ἀπὸ ποῦ, ποὺ εἶναι τὰ χαρτιά του καὶ τί πρᾶγμα ἔβαλε μέσα.

Ἐπιθεωρητής, Τελώνης καὶ Ἀξιωματικὸς μὲ θόρυβο συνομιλοῦν ἰδιαίτερα.

Ἐ π ι θ ε ω ρ η τ ὴ ς Τ ε λ ώ ν η ς: Ξέρεις κύριε Ταγματάρχα αὐτὲς τὶς ἡμέρες ἀπὸ τὴ βόρεια μέχρι τὴ νότια Ἰταλία γέμισαν ὅλα τὰ φαρμακεῖα καὶ ἀποθῆκες μὲ τὰ ναρκωτικὰ αὐτὰ χωρὶς τὸ Ὑπουργεῖο νὰ ἔχῃ δώσει ἄδεια εἰσαγωγῆς σὲ κανέναν. Ποῖος ἔμπασε τόσο πρᾶγμα μέσα καὶ ἀπὸ ποῦ... Παράξενο τὸ Ὑπουργεῖο Ἐμπορίου ἔστειλε σ' ὅλα τὰ σύνορα καὶ τὰ τελωνεῖα

Ἐπιθεωρητὰς γιὰ ἀνάκριση. Καὶ νά! βγαίνει πῶς ὁ κύριος ἀπὸ δῶ μπῆκε μέσα κρυφά. Ἀφοῦ δὲν ἔχει χαρτιὰ εἰσαγωγῆς. Νὰ τὸν ἀνακρίνουμε... Παρακαλῶ νὰ τὸν ἐξετάσετε καὶ σεῖς.....

Χ ρ ῆ σ τ ο ς: διαμαρτύρεται.

Ἀ ξ ι ω μ α τ ι κ ὸ ς Ἰ τ α λ ό ς (ἀναφέρει): κ. Ἐπιθεωρητά, ὁ ἄνθρωπος ἐτοῦτος λέγει φαίνεται ψέματα ἐπῆγε μέσα στὴ χώρα κρυφά, ἐπούλησε τὸ πρᾶγμα καὶ τώρα βγαίνει γιὰ νὰ πάρῃ κι' ἄλλο, θὰ ἐξετάσουμε σὲ ποιὲς πόλεις ἐπῆγε καὶ σὲ ποῖον τὸ πούλησε ἀλλὰ ἐγὼ λέγω νὰ τὸν κρατήσουμε φυλακή.

Χ ρ ῆ σ τ ο ς: Κλαίει γοερά...

Ἐ π ι θ ε ω ρ η τ ή ς: λέγε ποῦ εἶναι τὰ χαρτιά σου, ποιός ἦταν ἐκεῖνος ποὺ σοῦ ὑπόγραψε νὰ μπῇς μέσα καὶ γιατὶ λὲς τέτοιες κουβέντες;

Χ ρ ῆ σ τ ο ς: κυρ. Σενιόροι σᾶς λέγω πῆγα μέσα καὶ πούλησα στὸ Φιορέντζε, στὴ Μπολώνια, στὴ Πάντωνα καὶ τώρα θὰ πήγαινα ἀλλοῦ. Ἐσεῖς μ' ἀφήσατε νὰ περάσω (θυμωμένος ὁ Ἐπιθεωρητής).

Ἐ π ι θ ε ω ρ η τ ή ς: Νὰ κάνουμε τηλεγράφημα νὰ μᾶς ἀπαντήσουν ἂν κάποιος μὲ τέτοια χαρακτηριστικὰ ἐπῆγε ἐκεῖ καὶ γιατὶ δέχτηκαν ἐμπόρευμα καὶ μάλιστα ναρκωτικὸ χωρὶς ἄδεια;

Χ ρ ῆ σ τ ο ς: Σᾶς παρακαλῶ θέλω νὰ φύγω. Ἂ νὰ ἔρχεται καὶ ὁ συνέταιρός μου (Δείχνει τὸν Μπάϊ—Γκάνιο)

Γ κ ά ν ι ο ς: Καλημέρα. Πῶς πᾶτε...; τὶ δουλειὲς πήγατε νὰ κάμετε...;

Ἐ π ι θ ε ω ρ η τ ή ς: Ποιὸς εἶναι αὐτός...;

Γ κ ά ν ι ο ς: Ἐγὼ κύριοι εἶμαι συνεταῖρος μὲ τὸν κύριον. Αὐτὸς μπροστὰ ἀπὸ μία ὀβδομάδα ἢ δέκα μέρες ἦρθε ἐδῶ καὶ ἐγὼ ἐπῆγα στὰ Σύνορα τῆς Αὐστρίας. Μὰ ἐπειδὴ δὲν ἔχω ἄδεια ἦρθα ἐδῶ γιὰ τὴν Ἰταλία. Αὐτὸ τὸ πρᾶγμα ποὺ ἔχουν τὰ κάρρα εἶναι δικό μας δὲν εἶναι τῶν στρατιωτῶν ἐμεῖς τοὺς παρακαλέσαμε νὰ μᾶς φέρουν ἕως ἐδῶ κι αὐτοὶ ἔχουν διαταγὴ νὰ μᾶς ἐξυπηρετήσουν. (Κλείνει τὸ μάτι πάει κοντὰ γιὰ νὰ ταιριάσουν).

Ἐ π ι θ ε ω ρ η τ ή ς: Μπὰ τί λέτε καλὲ κι' ἀπὸ πότε ὁ Τουρκικὸς Στρατὸς βοηθάει τοὺς λαθρεμπόρους. Λοιπὸν νὰ ξέρετε σεῖς οἱ δυὸ θὰ μείνετε ἐντῶ στὰ γραφεῖα σὰ φυλακισμένοι ὥσπου τὸ Ὑπουργεῖο νὰ ἀποφασίσῃ τὶ θὰ γίνῃ μὲ τὰ ναρκωτικά. Πάντως νὰ τὸ ξεφορτώσουν τὰ κάρρα, νὰ τὸ βάλουν στὶς ἀποθῆκες, νὰ φύγουν οἱ στρατιῶτες καὶ μεῖς θὰ ἀποφασίσουμε τί θὰ γίνῃ (Ξεφορτώνουν, φεύγουν τὰ κάρρα) καὶ οἱ κρατούμενοι τὸ σκαπουλάρουν χωρὶς τὰ φορτία πάνω στὸ ξεφόρτωμα.

Ἐ π ι θ ε ω ρ η τ ή ς: (κοιτώντας) Ποὺ εἶναι οἱ λαθρέμποροι; ποὺ πῆγαν (ψάχνουν). Ἀκοῦστε μὴ πῆτε τίποτε γιατὶ ντροπή μας εἶναι νὰ μᾶς φεύγουν οἱ λαθρέμποροι. Ἂν ζητήσουν τὸ ἐμπόρευμα τότε θὰ ἰδοῦμε, ἀλλὰ

φαίνεται πὼς ὅλα αὐτὰ ἦταν ψέμματα καὶ ἐπίτηδες τὸ λέγανε. Εἶχαν φαίνεται μὲ κάποιον συνεννόηση καὶ τώρα μπροστά μας τὰ χάσανε. Θὰ ἰδοῦμε (φεύγουν)

(Ἄλλη σκηνή)

Γ κ ά ν ι ο ς καὶ Χ ρ ῆ σ τ ο ς: Καλὰ ποὺ φύγαμε στὸ διάβολο καὶ τὸ ἐμπόρευμα καὶ τὸ κέρδος (Κάνουν τὸ σταυρό τους).

Γκάνιος (γυρίζει στὸ οὐρανό) Κάνω τὸ σταυρό μου ἄλλη μιὰ φορά, νὰ μὴ ξαναπιαστοῦμε μὲ ἐμπόριο. Τὸ ἐμπόριο εἶναι γιὰ τοὺς ἐμπόρους καὶ μάλιστα γιὰ τοὺς Ἕλληνες, τοὺς Ἑβραίους τῆς Βαλκανικῆς. Ἐμεῖς νὰ ξέρουμε τὴ δουλειά μας, οἱ ἀγάδες τὰ κέφια τους τὰ ραχάτια καὶ οἱ Ἔμποροι τὸ ἐμπόριο. Ἄχ! κ. Βελίδη καλὰ μὲ τὰ κατάφερες μὲ τὰ Νέα σου καὶ τὶς ἐφημερίδες σου. Ἐγὼ κ. Χρῆστο ὁρκίζομαι ἄλλο ἀπὸ τὴ δουλειά μου νὰ μὴ κάμω.

Χ ρ ῆ σ τ ο ς: Κι ἐγὼ ἄρχοντα Γκάνιο σ' ἀκολουθῶ πᾶμε τώρα.

Ἀλλαγὴ Σκηνῆς μέσα στὸ Ὑπουργεῖο Ἐμπορίου τῆς Πόλης.

κ. Β ε λ ί δ η ς: κ. Ὑπουργέ μου μὲ τὴ διαταγὴ τοῦ Μεγάλου Βεζύρη μας, ἐκάλεσα γιὰ σήμερα τοὺς ἐμπορικοὺς ἀντιπροσώπους τῶν Πρεσβειῶν γιὰ νὰ κάμουμε ἐμπορικὲς δουλειὲς μαζί. Θὰ τοὺς πουλήσω τὸ Ροδέλαιο. Σὲ παρακαλῶ νὰ παρευρεθῆτε καὶ σεῖς, Ἂ νὰ τους ἄρχισαν νὰ ἔρχονται.

Ὑ π ο υ ρ γ ὸ ς Ἐ μ π ο ρ ί ο υ: Νὰ περιμένουν λιγάκι νὰ συνεννοηθοῦμε πῶς θὰ τὸ πουλήσουμε.

κ. Β ε λ ί δ η ς: Ἐγὼ λέγω νὰ τοὺς προτείνουμε ν' ἀναλάβουν νὰ τὸ πληρώσουν μὲ χρυσὴ λίρα ἢ μὲ μπαχαρικὰ ἢ μὲ διαμάντια. Ἀλλὰ οἱ πρέσβεις τῆς Γαλλίας, Ἀγγλίας, Ἱσπανίας καὶ Ὁλλαδίας ποὺ ἔχουν μεγάλες ἀποικίες καὶ μάλιστα μὲ προϊόντα τὰ μπαχαρικά, τὰ διαμάντια κι ἀκόμα μὲ Σουλτανάτα νὰ πάρουν καὶ νὰ ἐξασφαλίσουν ἀπὸ τὰ κονάκια μας τοὺς παντρεμένους ἀξιωματικοὺς μὲ τὶς κοπέλες.

Ὑ π ο υ ρ γ ὸ ς: κ. Βελίδη ὁ Μεγάλος Βεζύρης τὸ γνωρίζει αὐτὸ ποὺ θὰ κάνουμε;

κ. Β ε λ ί δ η ς: Ἐγὼ κ. Ὑπουργὲ πάντοτε ἐνεργῶ μὲ τὴν συγκατάθεση τοῦ Μεγάλου Βεζύρη.

Ὑ π ο υ ρ γ ὸ ς: Τώρα ὥρα εἶναι νὰ καλέσωμε τοὺς πρέσβεις μέσα. Τί λὲς κ' ἐσύ;

κ. Β ε λ ί δ η ς: Ἐγὼ εἶμαι ἕτοιμος.

κ. Ὑ π ο υ ρ γ ὸ ς: (στὸ θυρωρό) Ριζᾶ νὰ ἔλθουν μέσα ὅλοι οἱ Πρέσβεις μὲ τοὺς ἐμπορικοὺς ἀκολούθους (παρουσιάζονται).

Ὑ π ο υ ρ γ ὸ ς: Σᾶς παρακαλῶ ἐδῶ σᾶς καλέσαμε ἐνεργοῦντες ἐξ ὀνόματος τοῦ Μεγάλου Βεζύρη ὁ κ. Βελίδης ποὺ εἶναι καὶ γενικὸς προμηθευτὴς τῶν Παλατιῶν μας ἔχει νὰ σᾶς κάμη μία πρόταση ἐμπορική. Σᾶς παρακαλῶ ἀκοῦστε τον.

κ. Β ε λ ί δ η ς: Ἐξοχώτατοι κ. σᾶς γνωστοποιῶ ὅτι τὸ Κράτος ἔχει στὴ διάθεσή του καὶ προσφέρει Ροδέλαιο μὲ τὶς τιμὲς ποὺ θὰ καθωρίσουμε ἐμεῖς. Σᾶς παρακαλῶ νὰ δηλώσετε πόσο θὰ ἀγοράσετε.

Π ρ έ σ β ε ι ς: Χωριστὰ ὁ καθένας θὰ δηλώσῃ.

Β ε λ ί δ η ς: Ἐπειδὴ σεῖς ἔχετε Σουλανᾶτα μὲ χαρέμια, ἐμεῖς λοιπὸν προσφέρουμε ὅσο ροδέλαιο θέλετε μὲ τὴ χρυσὴ λίρα ἢ μὲ διαμάντια. Ἀλλὰ καὶ μὲ ἀριθμοὺς στρατιωτικῶν ἀντιπροσώπων μας ἐκεῖ.

Π ρ έ σ β υ ς τ ῆ ς Γ α λ λ ί α ς: Ἐμεῖς θὰ πάρουμε ἑκατὸ νταμιτζάνες ἑκατὸ στρ. ἀκολούθους δικούς σας.

Π ρ έ σ β υ ς τ ῆ ς Ἀ γ γ λ ί α ς: Κι ἐμεῖς τὸ ἴδιο.

Π ρ έ σ β υ ς τ ῆ ς Ἱ σ π α ν ί α ς: Ἐπίσης τὸ ἴδιο.

Ὁ λ λ α ν δ ί α ς: Ἐμεῖς θὰ πάρουμε ὅσο μᾶς δώσετε.

κ. Β ε λ ί δ η ς: Εὐχαριστῶ πολὺ γιὰ τὴν πρόθυμία σας κύριοι θὰ κάμω ἐγὼ τὶς διανομὲς καὶ θὰ πρέπει τώρα νὰ κανονίσουμε τὴν τιμὴ τοῦ ροδελαίου. Ἐγὼ λέγω ὅτι καλὰ θὰ εἶναι νὰ τὸ διατιμήσουμε τὸ κιλὸ μὲ δέκα χρυσὲς λίρες.

Ὅ λ ο ι ο ἱ π ρ έ σ β ε ι ς: Μάλιστα δεκτόν.

κ. Β ε λ ί δ η ς: Ἀπὸ αὔριο νὰ κανονίσουμε τὶς παραλαβὲς καὶ τὴν καταβολὴ τῆς ἀξίας. (Ὅλοι δέχονται. Προσφέρονται ἀναψυκτικὰ καὶ χωρίζουν). Ἄλλη σκηνή.

Μ α χ μ ο ύ τ Π α σ ι ᾶ ς: Ριζᾶ, νὰ ἔλθῃ σὲ παρακαλῶ ὁ κ. Βελίδης.

Β ε λ ί δ η ς: (Εἰσέρχεται καὶ προσκυνᾶ) Πασιᾶ μου Μεγ. Βεζύρη. Πολλὰ τὰ ἔτη σου, διατάξατε.

Π α σ ι ᾶ ς: Ἔμαθα ὅτι ἐδῶ ἔκαμες θραύση στοὺς Βούλγαρους παραγωγοὺς κι ἀκόμα ὅτι ταχτοποίησες καλὰ τὰ κονάκια. Πές μου πῶς τελειώσατε;

κ. Β ε λ ί δ η ς: Πασιᾶ μου στὴν Εὐρώπη ἔγραψα στὶς ἐφημερίδες πῶς τὸ ροδέλαιο φέτος ἦταν νερουλὸ καὶ ὅταν ἐπῆγαν ἐκεῖ οἱ παραγωγοὶ τοὺς διώξανε σχεδόν. Αὐτοὶ ἀπελπισμένοι ἦλθαν κι ἀπὸ δῶ. Τὸ ἀλλάξαμε μὲ χασίσι καὶ μὲ ἀφιόνι μὲ καλὴ βάση. Πῆραν τὸ χασίσι καὶ τὸ Ἀφιόνι καὶ μᾶς φέρανε τὸ ροδέλαιο ἐδῶ. Αὐτοὶ ὅπως ἔμαθα τὸ ἐμπόρευμα τὸ ρεζιλέψανε καὶ φύγανε ἀπελπισμένοι. Ἐμεῖς ἐδῶ τὸ συμφωνήσαμε καὶ τὸ παραδώσαμε στοὺς κ. Πρέσβεις τῆς Γαλλίας, Ἀγγλίας, Ἱσπανίας καὶ Ὁλλανδίας γιὰ νὰ τὸ φορτώσουν στὰ Σουλτανάτα τῶν ἀποικιῶν. Ἐκεῖ ὑποχρεώθηκαν νὰ πάρουν ἀπὸ ἕνα ἀριθμὸ στρατιωτικῶν ἀντιπροσώπων μας μὲ τὰ κορίτσια τῶν Κονακιῶν μας.

Π α σ ι ᾶ ς: Φτάνει κ. Βελίδη σὲ προβιβάζω καὶ σοῦ δίνω παράσημο σοῦ χαρίζω μετάλλιο ἀξιᾶς. Ἀφεντάμ, μπράβο σου. Τώρα ἐγὼ εἶμαι κου-

ρασμένος νὰ χωρίσουμε καὶ εὔχομαι ὁ Θεὸς νὰ σοῦ χαρίζῃ ὑγεία.

κ. Β ε λ ί δ η ς: Μέγα Βεζύρη μου κάθε μέρα εὔχομαι στὸ Θεὸ νὰ σᾶς χαρίζῃ ὑγεία, δόξα καὶ χαρὰ γιὰ νὰ μπορεῖτε νὰ ὑπηρετεῖτε τὸν Πολυχρονεμένο μας Πατισάχο.

Π α σ ι ᾶ ς: Ἀκόμα ἂν θέλῃς νὰ μοῦ πῇς, ἐδῶ θέλεις νὰ μείνῃς μὲ τὸ ἀξιώμα σου ἢ νὰ πᾶς ἡγεμόνας τῆς Σάμου ἢ Ρουμανίας.

Β ε λ ί δ η ς: Εὐχαριστῶ.

ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
ΜΕΓΑΡΩΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

Ἐν Ἀθήναις τῇ 29 Ἀπριλίου 1972

Ἀριθμὸς Πρωτ. 40

Πρὸς
Τὸν κ. Κων) νον Μπάμιον
Καθηγητὴν Παιδαγωγικῆς Ἀκαδημίας
Ἀρχ. Μουσείου 30
Θεσσαλονίκην

Ἀξιότιμε Κύριε,

Εὐχαρίστως γνωρίζομεν ὑμῖν ὅτι ἡ ὑφ' ὑμῶν ὑποβληθεῖσα εἰς τὸν διαγωνισμὸν τῆς Ἑταιρείας συλλογὴ γλωσσικοῦ ὑλικοῦ ἐκ Σουφλίου ὑπὸ τὸν τίτλον «Τὸ μαλλὶ ὅπως τὸ ἐπεξεργάζονται στὸ Σουφλὶ» ἐκρίθη ὑπὸ τῆς ἁρμοδίας ἐπιτροπῆς καὶ ἔτυχε τοῦ βραβείου γ΄ κατηγορίας ἐκ δραχμῶν χιλίων (1.000).

Συγχαίροντες ὑμῖν ἐπὶ τούτῳ, εὐελπιστοῦμεν ὅτι θέλετε συνεχίσει τὴν εὐγενῆ καὶ ἐθνωφελῆ ταύτην προσπάθειαν.

Μετὰ πάσης τιμῆς

Ὁ Πρόεδρος — Ὁ Γραμματεύς

Φ. ΔΡΑΓΟΥΜΗΣ — Α. ΚΑΡΑΝΑΣΤΑΣΗΣ

ΚΩΣΤΑ Π. ΜΠΑΜΙΟΥ
Καθηγητοῦ Παιδαγωγικῆς Ἀκαδημίας

ΤΟ ΜΑΛΛΙ,
ὅπως τὸ ἐπεξεργάζονται εἰς τὸ Σουφλὶ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τὸ Σουφλὶ τῆς Δυτικῆς Θράκης εὑρίσκεται εἰς τὴν κοιλάδα — τοῦ Ἕβρου καὶ εἰς ἀπόστασιν ἑνάμισυ χιλιομέτρου, περίπου, ἀπὸ τὸν ποταμό. Ἀπέχει ἀπὸ τὴν πρωτεύουσα τοῦ Νομοῦ Ἀλεξανδρουπόλεως ἑξήκοντα ἐννέα χιλιόμετρα καὶ ἀπὸ τὸ Βυζαντινὸ Διδυμότειχο εἴκοσι ὀκτώ.

Οἱ Σουφλιῶτες ἀσχολοῦνται μὲ τὴν σηροτροφία, τὴν ἀμπελουργία καὶ τὴν γεωργία, γενικώτερα. Οἱ Σουφλιώτισσες βοηθοῦν τοὺς ἄνδρες καὶ ἀσχολοῦνται ἰδιαίτερα μὲ τὰ ὑφαντά.

Τὸ Σουφλὶ ἐδημιούργησε ἕνα ἰδιότυπο κι' ἐνδιαφέροντα λαϊκὸ πολιτισμό, ὁ ὁποῖος ἔλαμψε κατὰ τὴν περίοδο 1850—1910. Τότε, ἐσημειώθηκε καὶ ἡ μεγαλυτέρα αὔξησι τοῦ πληθυσμοῦ του. Κατὰ τὴν παράδοσι, οἱ ἀποκλειστικῶς Ἕλληνες κάτοικοί του ἔφθασαν εἰς τὶς δέκα χιλιάδες.

Σήμερα ὅμως τὸ Σουφλὶ φθίνει. Ἡ οἰκονομία του μαραζώνει. Οἱ Σουφλιῶτες ἐγκαταλείπουν τὴ γῆ τῶν πατέρων τους. Καὶ ὁ θαυμάσιος λαϊκὸς πολιτισμός του, δέχεται καὶ τὰ θανατηφόρα πλήγματα τῆς μηχανικῆς ἐποχῆς μας. Γι' αὐτό, παρουσιάζεται ἐπιτακτικὴ ἡ ἀνάγκη τῆς διασώσεώς του.

Ἡ ἐργασία αὐτή, «τὸ Μαλλί, ὅπως τὸ ἐπεξεργάζονται εἰς τὸ Σουφλὶ» ἀναφέρεται, κυρίως, εἰς τὴν ἑξηκονταετία τῆς ἀκμῆς καὶ περιλαμβάνει τὰ ἑξῆς μέρη:

Ι. Κείμενον: Παρουσιάζεται ἡ ἐπεξεργασία τοῦ Μαλλιοῦ, ὅπως γίνεται εἰς τὸ Σουφλί. Χωρίζεται εἰς δέκα ἕξ ἐπὶ μέρους φάσεις, κατὰ τὶς ὁποῖες τὸ Μαλλὶ ἀπὸ πρώτη ὕλη μετατρέπεται εἰς ὕφασμα, καὶ ἀποδίδεται εἰς τὴν διάλεκτο τοῦ Σουφλίου ὑπὸ μορφὴν ἀφηγήσεως, εἰς τὸ α΄ ἑν. πρόσωπο, συνήθως.

Ια. Κείμενον: Ἀποδίδεται τὸ Ι εἰς τὴν κοινὴ νεοελληνική.

ΙΙ. Παροιμίες—προλήψεις: Καταγράφονται τοπικὲς παροιμίες καὶ προλήψεις, σχετικὲς μὲ τὸ Μαλλὶ καὶ τὴν ἐπεξεργασία του.

ΙΙα. Ἀποδίδεται τὸ (ΙΙ) εἰς τὴν κοινὴ νεοελληνική.

ΙΙΙ. Χρησιμοποιούμενα ἐργαλεῖα καὶ ἀντικείμενα: Ἀναφέρονται τὰ ἀντικείμενα καὶ τὰ ἐργαλεῖα, τὰ ὁποῖα χρησιμοποιοῦνται εἰς τὴν ἐπεξεργασία τοῦ Μαλλιοῦ, μὲ τὴ σειρὰ ποὺ παρουσιάζονται εἰς τὸ Κείμενο Ι.

IV. Λεξιλόγιον: Καταγράφονται καὶ ἑρμηνεύονται ἀλφαβητικῶς οἱ λέξεις τοῦ Κειμένου Ι.

Τέλος, διὰ τὴν ἀπόδοσι τῆς προφορᾶς τῶν λέξεων ἐλήφθησαν, κατὰ τὸ δυνατόν, ὑπ' ὄψει αἱ «Ὁδηγίαι...» τῆς ἐν Ἀθήναις Γλωσσικῆς Ἑταιρείας, ἔκδοσις Γ', ἐν Ἀθήναις 1961.

ΤΟΥ ΜΑΛΛΙ

Ι. ΚΕΙΜΕΝΟΝ

Ι. Πλύσ'μου.

Παίρ(ν)ου μακρὺ κὶ μαλακὸ μαλλί, γιατὶ τοὺ χράζουμι γιὰ στ'μόν. Πρῶτα τοῦ ξικουλλ'τσιδγιάζου. Ὕστ'ρα τοὺ μαζώνου σὶ δγυὸ καλαθίνις, τ'ς φουρτώνου στοὺ γκατζιόλ', κὶ παίνου προυὶ-προυὶ στοὺ πουτάμ' νὰ τοὺ πλύνου.

Βρίσκνου ἐκεῖ τρεῖς τρανὲς πέτρις, τ'ς δάνου σὰν πυρουστχιὰ κὶ ψ'λὰ τ' μπακ(ι)ρτζούδα μὶ νιρό. Ἀνάδου φουτχιὰ κὶ ξιτ'νάζου τοὺ μαλλὶ γιὰ νὰ καμπαρντίσ' καμπόσου. Καφτών' τοὺ νιρό, δάνου ἕνα μαλλὶ στὴν κουπάνα, ρίχνου καφτὸ νιρὸ ψ'λὰ στοὺ μαλλὶ κὶ τ' ἀνακατώνου πουγάλια γιὰ νὰ βγῇ σιάρβα τ'.

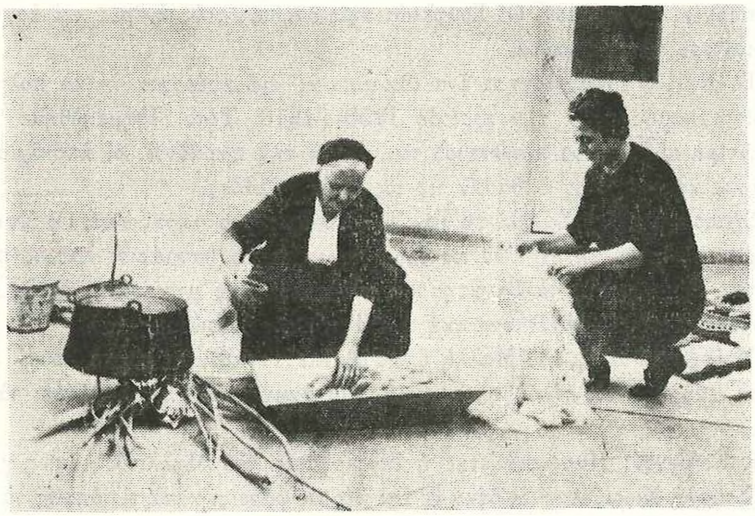

Τ'οὺ πλένου μ' ἕνα κόμα καφτὸ νιρὸ κὶ τοὺ δάνου στὴν καλαθίνα γιὰ νὰ στραγγίσ' κὶ νὰ κρυώσ' καλά.

Ἀντὰ κρυώσ', δάνου τὴν καλαθίνα μ' ἕνα μαλλὶ μὲς στοὺ πουτάμ', τοὺ πλένου κὶ τοὺ ξιτ'νάζου, ὥς πού νὰ γέν' ἀφράτου. Τ'λέβου τοὺ πλύσ' μου, τοὺ μαζώνω στ'ς καλαθίνις, στραγίζουν καλὰ τὰ νιρὰ τ' κὶ φέβγου.

2. Στέγνουμα.

Τ' ἀφήνου μνιὰ-δγυὸ μέρις μὲς στ'ς καλαθίνις κὶ τοὺ ξιτ'νάζου τρεῖς φουρὲς τ' μέρα γιὰ νὰ καμπαρντίσ' καλά. Ὕστ'ρα τ' ἁπλώνω στοὺ σκ'νὶ πῶχου μέσα στοὺ κιλάρ', νὰ στιγνώσ' στοὺ νίσκιου γιὰ νὰ μὴ κιτσιάσ'.

3. Ἀλλέγρυμα.

Στρώνου μνιὰ ψάθα καταῆ, δάνου στ' μέσ' τοὺ στιγνὸ μαλλὶ κὶ κάθουμιστι

ΤΟ ΜΑΛΛΙ

Ια. ΚΕΙΜΕΝΟΝ

Ι. Πλύσμο.

Παίρνω μακρὺ καὶ μαλακὸ μαλλί, γιατὶ τὸ χρειάζομαι γιὰ στημόνι. Πρῶτα τὸ ξεκολλητσιδιάζω. Ὕστερα τὸ μαζεύω σὲ δυὸ μεγάλα καλάθια, τὰ φορτώνω τὰ κλάθια στὸ γαϊδούρι καὶ πηγαίνω πρωΐ-πρωΐ στὸ ποτάμι νὰ τὸ πλύνω.

Βρίσκω ἐκεῖ τρεῖς μεγάλες πέτρες, τὶς βάζω σὰν πυρωστιὰ καὶ πάνω τὸ μπακιρένιο καζανάκι μὲ νερό. Ἀνάβω φωτιὰ καὶ ξετινάζω τὸ μαλλὶ γιὰ νὰ μαλακώση λίγο. Καίει τὸ νερό, βάζω ἕνα μονοκόμματο (ἀπὸ ἕνα πρόβατο) μαλλὶ στὴ λεκάνη, ρίχνω καφτὸ νερὸ πάνω στὸ μαλλὶ καὶ τὸ ἀνακατεύω σι-

γὰ-σιγὰ γιὰ νὰ βγῆ ἡ βρώμα του. Τὸ πλένω μὲ ἕνα ἀκόμη καφτὸ νερὸ καὶ τὸ βάζω στὸ μεγάλο καλάθι γιὰ νὰ στραγγίση καὶ νὰ κρυώση καλά. Ὅταν κρυώση, βάζω τὸ μεγάλο καλάθι μὲ ἕνα μαλλὶ μέσα στὸ ποτάμι, τὸ πλένω καὶ τὸ ξετινάζω ὥσπου νὰ γίνη ἀφράτο. Τελειώνω τὸ πλύσιμο, τὸ μαζεύω στὰ μεγάλα καλάθια, στραγγίζουν καλὰ τὰ νερά του καὶ φεύγω.

2. Στέγνωμα.

Τὸ ἀφήνω μιὰ-δυὸ μέρες μὲς στὰ καλάθια καὶ τὸ ξετινάζω τρεῖς φορὲς τὴν μέρα γιὰ νὰ μαλακώση καλά. Ὕστερα τὸ ἁπλώνω στὸ σκοινὶ πάχω μέσα στὸ κελάρι, νὰ στεγνώση στὸν ἴσκιο γιὰ νὰ μὴ γίνη σὰν κετσές.

3. Ἀλλέγραμμα.

Στρώνω μιὰ ψάθα καταγῆς, βάζω στὴ μέση τὸ στεγνὸ μαλλὶ καὶ καθόμα-

μὶ τ᾽ μάνα μ᾽ κὶ τ᾽μπάμπου μ᾽ στὰ π᾽σκέφαλα. Χουρίζουμι πρῶτα τὰ μπατζιάκια κι ἀρχίνουμι ν᾽ ἀλλιγραίνουμι τοὺ μαλλί. Τραβούμι λίγου-λίγου, βγάνουμι οὔλα τὰ μπουμπούκια κὶ τ᾽ς κουλλ᾽τσίδις, κι ἔτσ᾽ γέν᾽τι πουλὺ ἀφράτου.

4. Λανάρισμα.

Παίρ(ν)ου κὶ γὼ τοὺ κατσ᾽ βέλ᾽κου τοὺ λανάρ᾽ μὶ τ᾽ς βιλόνις κὶ κάθουμι ψ᾽λὰ στὴν ψάθα. Πιρνῶ τὰ πουδάργια μ᾽ ᾽πού ᾽π᾽ κάτου ἀπ᾽ τοὺ λανάρ᾽ γιὰ νὰ μὴ ταράζιτι, κάμνου τοὺν σταυρό μ᾽ κὶ κ᾽νῶ νὰ λαναρίζου.

Μὶ τοὺ ἕνα χέρ᾽ παίρ(ν)ου ἀλλιγριμένου μαλλὶ κὶ μὶ τὰ δγυὸ τοὺ τσ᾽τῶ στ᾽ς βιλόνις, ὥς πού νὰ γιουμόσουν ὥς ψ᾽λά. Ὕστ᾽ρα ἀρχινῶ νὰ τραβῶ μὶ τὰ δγυὸ τὰ χέργια, τοὺ ἕνα πού τὴ μνιὰ μιρὰ κὶ τ᾽ ἄλλου πού τ᾽ν ἄλλ᾽ πού τοὺ λανάρ᾽, κὶ τοὺ βγάνου ἀπάλις. Ἀντὰ γιουμόζουν βιλόνις τσ᾽πίδγια, τὰ βγάνου κὶ τὰ μαζώνου σ᾽ ἕνα πανέρ᾽. Μάνα μ᾽ ἀλλέγρινι, γὼ λανάρ᾽ζα, ἔβανα χώργια τ᾽ς ἀπάλις κὶ χώργια τὰ τσ᾽πίδγια, ὥσπου σώθ᾽κι οὔλου τοὺ μαλλί.

Σήμιρα ἔκατσα πάλι στοὺ λανάρ᾽σμα κὶ ξαναλανάρ᾽σα τ᾽ς ἀπάλις γιὰ νὰ βγάνου φλόκια. Γιουμόζου τοὺ λανάρ᾽ κὶ τραβῶ τοὺ μαλλί, πότι μὶ τοὺ ἕνα χέρ᾽—πότι μὶ τ᾽ ἄλλου, πού ᾽γάλια-᾽γάλια, γιὰ νὰ βγοῦν τρανὰ τὰ φλόκια κὶ νὰ γένουν καλὲς οἱ τ᾽λούπις. Τὰ φλόκια, κ᾽τάζου, νἄχουν δγυὸ π᾽θαμὲς μάκρους.

Ἤρθι κὶ μπάμπου μ᾽ κι ἔκατσι κουντά μ᾽. Ἁπλών᾽ τὰ πουδάργια τ᾽ς κὶ βάν᾽ ἕνα π᾽σκέφαλου ψ᾽λὰ στὰ γόνατα τ᾽ς. Παίρ᾽ τέσσιρα φλόκια, τὰ γκιφντίζ᾽, τὰ ξιτ᾽νάζ᾽ λίγου κὶ τ᾽ ἁπλών᾽ μὶ τ᾽ν ἀράδα ψ᾽λὰ στοὺ π᾽σκέφαλου. Παίρ᾽, ὕστ᾽ρα, πέντ᾽ ἔξ᾽ φλόκια, τὰ γιασιάζ᾽ τὰ κόβ᾽ στ᾽ μέσ᾽ κὶ τὰ βάν᾽ σταυρουτὰ ψ᾽λὰ στ᾽ ἄλλα. Φτάει τὰ χέργια τ᾽ς καμπόσου κὶ κ᾽νάει νὰ τ᾽ λίγ᾽ τοὺ μαλλὶ γιὰ νὰ γέν᾽ τ᾽ λούπα σφιχτή.

5. Γνέσ᾽μου.

Παίρ(ν)ου σήμιρα τ᾽ μαλλόρουκα μ᾽ κὶ μνιὰ τ᾽ λούπα κὶ τὴν πιρνῶ στοὺ μισαίου τοὺ τσιατάλ᾽. Πιρνῶ κι ἕνα στινὸ παρταλούδ᾽ σὶ μνιὰ παραμάνα γιὰ θ᾽λιὰ κὶ τὴν τσίτσα στ᾽ λμαρά μ᾽. Πιρνῶ τ᾽ μαλλόρουκα πρῶτα πού τ᾽ θ᾽λιὰ κι ὕστ᾽ρα πού τ᾽ ζούνα μ᾽. Πιρνῶ κὶ τοὺ σφουντύλ᾽ στ᾽ ἀδράχτ᾽, κάμνου τοὺ σταυρό μ᾽, γιὰ νὰ μὶ δουηθήσ᾽ ᾽Αφέντ᾽ς Χριστὸς νὰ μπιτίσ᾽ γλήγουρα τοὺ μαλλί μ᾽, σαλίζου λίγου τὴν κόκα πού τ᾽ ἀδράχτ᾽ γιὰ νὰ κουλλήσ᾽ τοὺ μαλλί, ἀναπχιάνου κὶ κ᾽νῶ νὰ γνέθου. Οὔλ᾽ τὴν μέρα γιόμ᾽σα τρία ᾽δράχτια.

στε μὲ τὴ μάνα μου καὶ τὴ γιαγιά μου στὰ προσκέφαλα. Χωρίζουμε πρῶτα τὰ μπατζάκια καὶ ἀρχίζουμε νὰ ἀλλεγραίνουμε τὸ μαλλί. Τραβοῦμε λίγο-λίγο, βγάζουμε ὅλα τὰ μπουμπούκια καὶ τὶς κολλητσίδες καὶ ἔτσι γίνεται πολὺ ἀφράτο.

4. Λανάρισμα.

Παίρνω καὶ γὼ τὸ γύφτικο τὸ λανάρι μὲ τὶς βελόνες καὶ κάθομαι πάνω στὴν ψάθα. Παιρνῶ τὰ ποδάρια μου ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὸ λανάρι γιὰ νὰ μὴ κουνιέται, κάνω τὸν σταυρό μου καὶ ἀρχίζω νὰ λαναρίζω.

Μὲ τὸ ἕνα χέρι παίρνω ἀλλεγραιμένο μαλλὶ καὶ μὲ τὰ δυὸ τὸ μπήγω στὶς βελόνες, ὥς ποὺ νὰ γεμίσουν ὥς ἐπάνω. Ὕστερα ἀρχίζω νὰ τραβῶ μὲ τὰ δυὸ χέρια, τὸ ἕνα ἀπὸ τὴ μιὰ μεριὰ καὶ τ' ἄλλο ἀπὸ τὴν ἄλλη (μεριὰ) τοῦ λαναριοῦ, καὶ τὸ βγάζω ἁπαλές. Ὅταν γεμίσουν οἱ βελόνες κατσόμαλλα, τὰ βγάζω καὶ τὰ μαζεύω σ' ἕνα πανέρι. Ἡ μάνα μου ἀλλέγραινε, ἐγὼ λανάριζα, ἔβαζα χωριστὰ τὶς ἁπάλες καὶ χωριστὰ τὰ κατσόμαλλα, ὥσπου ὅλο τὸ μαλλὶ σώθηκε.

Σήμερα κάθισα πάλι στὸ λανάρισμα καὶ ξαναλανάρισα τὶς ἁπάλες γιὰ νὰ βγάλω φλόκια. Γεμίζω τὸ λανάρι καὶ τραβῶ τὸ μαλλί, πότε μὲ τὸ ἕνα χέρι, πότε μὲ τὸ ἄλλο, ἀγάλια ἀγάλια, γιὰ νὰ βγοῦν μεγάλα τὰ φλόκια καὶ γίνουν καλὲς οἱ τουλοῦπες. Τὰ φλόκια, προσέχω, νἄχουν δυὸ πιθαμὲς μάκρος.

Ἦρθε καὶ ἡ γιαγιά μου καὶ κάθιτε κοντά μου. Ἁπλώνει τὰ πόδια της καὶ βάζει ἕνα προσκέφαλο πάνω στὰ γόνατά της. Παίρνει τέσσερα φλόκια, τὰ τεντώνει, τὰ ξετινάζει λίγο καὶ τ' ἁπλώνει μὲ τὴν ἀράδα πάνω στὸ προσκέφαλο. Παίρνει, ὕστερα, πέντε-ἕξι φλόκια, τὰ ἰσιάζει, τὰ κόβει στὴ μέση καὶ τὰ βάζει σταυρωτὰ πάνω στ' ἄλλα. Φτύνει τὰ χέρια της λίγο καὶ ἀρχίζει νὰ τύλίγη τὸ μαλλὶ γιὰ νὰ γίνη ἡ τουλούπα σφιχτή.

5. Γνέσιμο.

Παίρνω σήμερα τὴ μαλλόροκά μου καὶ μιὰ τουλούπα καὶ τὴν περνῶ στὸ μεσαῖο τὸ ξύλο. Περνῶ καὶ ἕνα στενὸ κουρελάκι σὲ μιὰ παραμάνα γιὰ θηλιὰ καὶ τὴν μπήγω στὴ λαιμαρά μου. Περνῶ τὴ μαλλόροκα πρῶτα ἀπὸ τὴ θηλιὰ κι ὕστερα ἀπὸ τὸ ζωνάρι μου. Περνῶ καὶ τὸ σφονδύλι στὸ ἀδράχτι, κάμνω τὸ σταυρό μου, γιὰ νὰ μὲ βοηθήση ὁ Ἀφέντης ὁ Χριστὸς νὰ τελεώση γρήγορα τὸ μαλλί μου, σαλιώνω λίγο τὴν κόκα τοῦ ἀδραχτιοῦ γιὰ νὰ κολλήση τὸ μαλλί, βάζω μπρὸς καὶ ἀρχίζω νὰ γνέθω. Ὅλη τὴν ἡμέρα γέμισα τρία ἀδράχτια.

6. Τ'λιγάδγιασμα.

Σήμιρα γιόμ'σα πάλι τρία 'δράχτια. Παίρ(γ)ου τοὺ τρανὸ τοὺ τ'λιγάδ' κὶ τοὺ βγάζου στὰ δώδικα λυσίδγια. Μπάμπου μ' λέει νὰ βάνου σὶ κάθι λυσίδ' κι ἀποὺ τρεῖς κλουστὲς παραπανίσις, γιατὶ χουρὶς νὰ πιρισσέψ' δὲ φτάν'. Τοὺ κάθι λυσίδ' τοὺ πιδικλώνου χώργια κι οὔλου μαζὶ τοὺ γνέμα τοὺ δένου σὶ δγυὸ μιρὲς γιὰ νὰ μὴ ἀνακατουθῆ.

7. Ζιουμάτ'σμα.

Μπιτίζ' τοὺ τ'λιγάδγιασμα. Παίρ(γ)ου λίγα κλουνάργια, καμπόσα τζιουπούδγια κὶ μνιὰ ἀγκίδα δαδὶ κι ἀνάβου φουτχιὰ στοὺ τζιάκ'. Βάνου τὴν πυρουστχιὰ κὶ ψ'λὰ τ' μπακ(ι)ρτσούδα μὶ νιρό. Ἅμα κιν'σι νὰ βράζ' τοῦ νιρό, κατέβασα τ' μπακ(ι)ρτζούδα πού τ' φουτχιά. Ρουκώνω τὴ μνιὰ ἄκρα πού τοὺ τ' λιγάδ' μέσα κὶ μὶ τὴν κρατσούνα παίρ(γ)ου καφτὸ νιρὸ κὶ ρίχνου ψ'λὰ στοὺ τ' λιγαδγιασμένου γνέμα γιὰ νὰ μουσκέψ' οὔλου τοὺ γνέμα κάλα. Ὕστ'ρα ρουκώνω κὶ τ'ν ἄλλ' ἄκρα πού τοὺ τ'λιγάδ'. Ἀντὰ δγιῶ ὅτ' μούσκιψι οὔλου τοὺ γνέμα καλά, θὰ κριμάσου τὰ τ' λιγάδγια στοὺ τέλ' σ'ν αὐλή. Πρέπ' νὰ στιγνώσ' καλὰ τοὺ γνέμα, ὅπους εἶνι γκυρτσ' μένου στὰ τ'λιγάδια, γιατὶ τὄχου γιὰ στ'μόν κὶ δὲν πρέπ' νὰ κλουτσώσ'.

8. Καλάμ'σμα.

Σήμιρα στέγνουσι τοὺ γνέμα κὶ θέλου νὰ τοὺ καλαμίσου: Τοὺ βγάνου πού τὰ τ'λιγάδγια, ἁπλώνου μνιὰ ψάθα σ'ν αὐλὴ κὶ παίρ(γ)ου τ'ς ἀνιμούδις. Βάνου ψ'λὰ μνιὰ θ'λιά, τ' λ'νῶ κὶ βρίσκνου τ'ν ἄκρα τ'ς. Βάνου τὰ ρουδάνια διξά, ζιρβὰ τ'ν ἀνιμούδα, παίρ(γ)ου κουντὰ μ' κὶ τοὺ πανέρ' μὶ τὰ καλάμνια κὶ κάμνου τοὺ σταυρό μ'. Παίρ(γ)ου τοὺ πρώτου καλάμ' κὶ τοὺ

6. Τυλιγάδιασμα.

Σήμερα γέμισα πάλι τρία ἀδράχτια. Παίρνω τὸ μεγάλο τὸ τυλιγάδι καὶ τὸ βγάζω στὰ δώδεκα λυσίδια. Ἡ γιαγιά μου λέει νὰ βάζω σὲ κάθε λυσίδι κι ἀπὸ τρεῖς κλωστὲς παραπανίσιες, γιατὶ χωρὶς νὰ περισέψη δὲ φτάνει. Τὸ κάθε λυσίδι τὸ πεδικλώνω χωριστὰ κι ὅλο μαζὶ τὸ γνέμα τὸ δένω σὲ δυὸ μερὲς γιὰ νὰ μὴ ἀνακατωθῆ.

7. Ζεμάτισμα.

Τελειώνει τὸ τυλιγάδιασμα. Παίρνω λίγες ξερὲς βέργες, λίγα χονδρὰ ξύλα καὶ μιὰ ἀγκίδα δαδοῦ κι ἀνάβω φωτιὰ στὸ τζάκι. Βάζω τὴν πυρωστιὰ καὶ πάνω τὸ χάλκινο δοχεῖον μὲ νερό. Ὅταν ἄρχισε νὰ βράζη τὸ νερό, κατέβασα τὸ χάλκινο δοχεῖο ἀπὸ τὴ φωτιά. Χώνω τὴ μιὰ ἄκρη ἀπὸ τὸ τυλιγάδι μέσα καὶ μὲ τὴ νεροκολόκυθα παίρνω καφτὸ νερὸ καὶ ρίχνω πάνω στὸ τυλιγαδιασμένο νῆμα γιὰ νὰ μουσκέψη ὅλο τὸ γνέμα καλά. Ὕστερα χώνω καὶ τὴν ἄλλη ἄκρη τοῦ τυλιγαδιοῦ. Ὅταν δῶ ὅτι μούσκεψε ὅλο τὸ νῆμα καλά, θὰ κρεμάσω τὰ τυλιγάδια στὸ σύρμα στὴν αὐλή. Πρέπει νὰ στεγνώση καλὰ τὸ νῆμα, ὅπως εἶναι τεντωμένο στὰ τυλιγάδια, γιατὶ τὄχω γιὰ στημόνι καὶ πρέπει νὰ εἶναι τεζαρισμένο.

8. Καλάμισμα.

Σήμερα στέγνωσε τὸ νῆμα καὶ θέλω νὰ τὸ καλαμίσω. Τὸ βγάζω ἀπὸ τὰ τυλιγάδια, ἁπλώνω μιὰ ψάθα στὴν αὐλὴ καὶ παίρνω τὶς μικρὲς ἀνέμες. Βάζω ἐπάνω μιὰ θηλιά, τὴ λύνω καὶ βρίσκω τὴν ἄκρη της. Βάζω τὰ ροδάνια δεξιά,

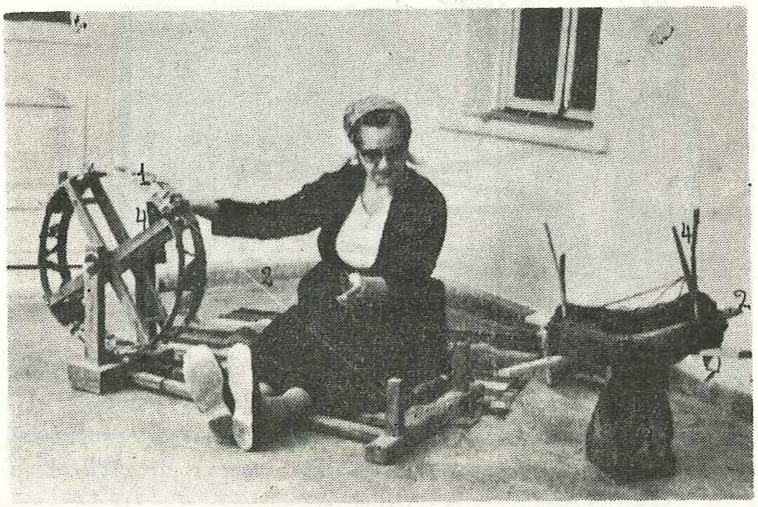

ἀριστερὰ τὴ μικρὴ ἀνέμη, παίρνω κοντά μου τὸ πανέρι μὲ τὰ καλάμια καὶ κάνω τὸ σταυρό μου. Παίρνω τὸ πρῶτο καλάμι καὶ τὸ περνῶ στὴ σιδερόβεργα τῆς

πιρνῶ στοὺν ἄδραχτου. Δένου τ'ν ἄκρα τ'ς κλουστῆς στοὺ σφουντύλ' τ' ἄδραχτου γιὰ νὰ μὴ γυρνάη στὰ μπόσ'κα. Πιρνῶ τὴν κόρδα τ'ς ρουδάν'ς ἀποὺ τοὺ σφουντύλ' τ' ἄδραχτου κὶ τ' σταυρώνου γιὰ νὰ μαζών'τι γλήγουρα κὶ καλὰ τοὺ γνέμα. Μὶ τοὺ ζιρβὶ τοὺ χέρι μ' κρατῶ ἕνα καλάμ', γιὰ νὰ πιρνάη ποὺ ψ'λὰ κλουστὴ κὶ νὰ μὴ μὶ κόβ' τὰ δάχ'λα. Μὶ τοὺ διξὶ χέρ' γυρνῶ τοὺ χιράκ' ἀποὺ τ' ρουδάν', ὡς ποὺ νὰ γιουμόσ' τοὺ καλάμ'. Σὶ καγὰ δγυὸ ὥριις τοὺ καλάμ'σα οὔλου.

9. Γίδγιασμα.

Τώρα θέλου νὰ τοὺ γιδγιάσου. Μάνα μ' λέει νὰ πάμι στ'ς κάκουζουμ τοὺ κιλάρ' ποὔνι τρανό. Παίρ(ν)ου τριάντα κρανόδιργις κὶ τριάντα στρόγ'λα καραμπάτσια. Ἀμπήγου τ'ς δέργις μὶ τ'ν ἀράδα κὶ ντούζ'κα, ἀποὺ μνιὰ π'θαμὴ μακρὰ τὴ μνιὰ ποὺ τ'ν ἄλλ', κὶ δαθὰ γιὰ νὰ μὴ πιτάχνουντι μαζὶ μὶ τὰ καλάμνια. Πιρνῶ, ὕστ'ρα, ἀποὺ ἕνα καραμπάτσ'σὶ κάθι δέργα κὶ ψ'λὰ στὰ καραμπάτσια πιρνῶ ἀποὺ ἕνα καλάμ'. Ἀφοῦ τ' ἀράδγιασα κὶ τὰ τριάντα καλάμνια, παίρ(ν)ου ἀποὺ ἕνα καλάμ' τ'ν ἄκρα τ' κὶ τ'λιγά-

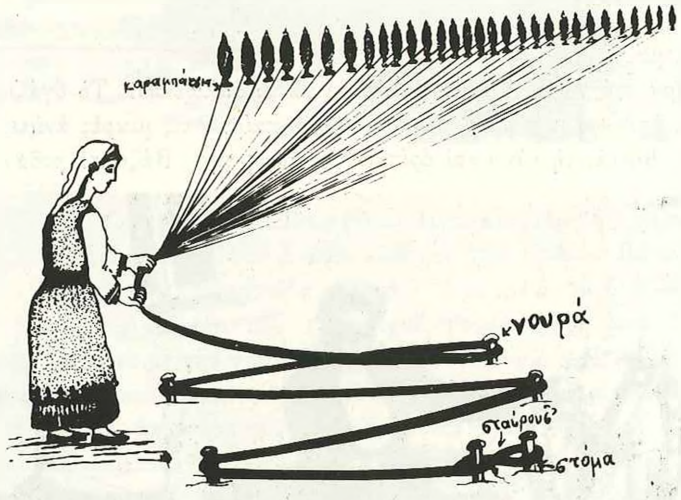

γιασα ἔξ' κλουστές, γιὰ νὰ τ'ς ἔχου γιὰ μέτρημα. (Εἶχα ἔξ' τ'λιγάδγια ποὺ τὰ δγυὸ τραδοῦν πέντι πήχις. Πρέπ' νὰ τοὺ τραδήξου δικαπέντι πήχις).

Μάνα μ' λέει νὰ μπήξου ἕνα παλούκ' διξιά μ' κὶ νἄμι γυρισμέν' καρσὶ στὰ καλάμνια. Αὐτὸ τοὺ παλούκ' τοὺ λέμι νουρά. Σ' αὐτὴν δένου τ'ν ἄκρα ἀποὺ τ'ς ἔξ' κλουστὲς ποὺ ἔχου στοὺ τ'λιγάδι μ'. Ὕστ'ρα ἁπλώνου ὡς τέσσιρις πήχις τὴν κλουστή, ἀμπήγου δεύτιρου παλούκ' ζιρβὰ κὶ σαλώνου πάλι τὴν κλουστή. Ὕστ'ρα ἀμπήγου τρίτου παλούκ' διξιά μ' κὶ πιρ-

ροδάνης. Δένω τὴν ἄκρη τῆς κλωστῆς στὸ σφονδύλι τῆς σιδερόβεργας γιὰ νὰ μὴ γυρνάη στὰ ἄδεια. Περνῶ τὴ χορδὴ τῆς ροδάνης ἀπὸ τὸ σφονδύλι τῆς σιδερόβεργας καὶ τὴ σταυρώνω γιὰ νὰ μαζεύεται γρήγορα καὶ καλὰ τὸ νῆμα. Μὲ τὸ ἀριστερὸ τὸ χέρι μου κρατῶ ἕνα καλάμι, γιὰ νὰ περνάη ἀπὸ πάνω ἡ γλωστὴ καὶ νὰ μὴ μοῦ κόβη τὰ δάχτυλα. Μὲ τὸ δεξὶ χέρι γυρνῶ τὸ χεράκι τῆς ροδάνης, ὥσπου νὰ γεμίση τὸ καλάμι. Σὲ μιὰ δυὸ ὧρες τὸ καλάμωσα ὅλο.

9. Διάσιμο (ἴδιασιμα).

Τώρα θέλω νὰ τὸ διάσω. Ἡ μάνα μου λέει νὰ πᾶμε στῆς θείας μου τὸ κελάρι ποὺ εἶναι εὐρύχωρο. Παίρνω τριάντα κρανόβεργες καὶ τριάντα στρογγυλὰ κομμάτια ξερῆς νεροκολόκυθας. Μπήγω τὶς βέργες μὲ τὴν ἀράδα καὶ ἴσια, ἀπὸ μιὰ πιθαμὴ μακριὰ τὴ μιὰ ἀπὸ τὴν ἄλλη, καὶ βαθιὰ γιὰ νὰ μὴ πετιοῦνται μαζὶ μὲ τὰ καλάμια. Περνῶ, ὕστερα, ἀπὸ ἕνα κομμάτι νεροκολόκυθας σὲ κάθε βέργα καὶ πάνω στὰ νεροκολακυθοκόμματα περνῶ ἀπὸ ἕνα καλάμι. Ἀφοῦ τ' ἀράδιασα καὶ τὰ τριάντα καλάμια, παίρνω ἀπὸ ἕνα καλάμι τὴν ἄκρη του καὶ τυλιγάδιασα ἕξι κλωστές, γιὰ νὰ τὶς ἔχω

γιὰ μέτρημα. (Εἶχα ἕξι τυλιγάδια ποὺ τὰ δυὸ τραβοῦν πέντε πῆχες. Πρέπει νὰ τὸ τραβήξω δεκαπέντε πῆχες).

Ἡ μάνα μου λέει νὰ μπήξω ἕνα πάσσαλο δεξιά μου καὶ νὰ εἶμαι γυρισμένη ἀντίκρυ στὰ καλάμια. Αὐτὸν τὸν πάσσαλο τὸν λέμε οὐρά. Σ' αὐτὸν δένω τὴν ἄκρα ἀπὸ τὶς ἕξι κλωστὲς ποὺ ἔχω στὸ τυλιγάδι μου. Ὕστερα ἁπλώνω τέσσερες περίπου πῆχες τὴν κλωστή, μπήγω δεύτερο πάσσαλο ἀριστερὰ καὶ σκαλώνω πάλι τὴν κλωστή. Ὕστερα μπήγω τρίτο πάσσαλο

νῶ τὴν κλουστή, τέταρτου ζιρβὰ κὶ πέμπτου διξιά μ'. Δγυὸ π'θαμὲς μέσα μιρὰ ἀπ' τοὺ πέμπτου τοὺ παλούκ' ἀμπήγου μνιὰ γιρὴ βέργα, γιὰ νὰ κρατάη τοὺ στόμα ἀνοιχτό. Χ'πῶ οὖλα τὰ παλούκια καλὰ γιὰ νὰ μὴ πιταχτῆ κανένα κὶ ξανάμιασα τὴν κλουστὴ ποὖχα γιὰ μέτρημα.

Κάμνου τοὺ σταυρό μ' κὶ κ'νῶ νὰ μαζώνου μνιά μνιὰ τ'ν ἄκρα τ'ς κλουστῆς ἀποὺ κάθι καλάμ'. Τ'ς δένου οὖλις μαζὶ σ'ν ἀρχὴ ἕναν κόμπου κὶ τ'ς σκαλώνου στοὺ πρώτου παλούκ', ποὺ τοὺ λέμι νουρά. Κάθιτι κὶ μάνα μ' κουντὰ σ'ν νουρὰ κὶ τσακών' τοὺν κόμπου, γιὰ νὰ μὴ γυρύσ' στοὺ πλάϊ κὶ χαραμίζιτι τοὺ στ'μόν', ὥς ποὺ γύρσα δγυὸ — τρία παλούκια. Ὅταν ἔφτασα στοὺ πέμπτου παλούκ', ἤρθι μάνα μ' κουντὰ μ' κὶ μοῦπι νὰ ρίχνου ἀποὺ τέσσιρ'ς κλουστὲς κὶ νὰ τ'ς σταυρώνου ἀνάμισα στοὺ παλούκ' κὶ στ' ὄέργα, γιὰ νὰ μὴ κάμ' κλώστρα στοὺ γύφαμα. Τ'ς πιρνῶ κὶ τ'ς σταυρώνου οὖλις τ'ς κλουστὲς στοὺ στόμα κὶ γυρνῶ πάλι σ'ν νουρά. Τότι μάνα μ' πήρι μνιὰ χουντρὴ βαμπακιρνὴ κλουστή, κουκούνια μπρουστὰ στοὺ στόμα, μέτρησι τριάντα κλουστὲς κὶ τ'ς ἔδισι μὶ τὴ κλουστὴ ποὖχι.—«Γιατί», τ'ς λέου, «δέν'ς τριάντα; Τ'οὺ λυσίδ' ἔχ' ἑξήντα κλουστές». —«Ἀποὺ μπρουστά», λέει, «δένουμι τ'ς τριάντα κι ἀποὺ πίσου ἀποὺ τ' σταύρουσ' ὅταν γυρνᾶς σ'ν νουρὰ ἄλλις τριάντα, γένουντι ἑξήντα. Ὅσα λυσίδγια ἔχουμι διμένα μπρουστά, ξέρουμι ὅτ' ἔχουμι κὶ πίσου ἄλλις τόσις κλουστές».

Τρεῖς - τέσσερ'ς φουρὲς πῆγα - γύρ'σα καλά. Τ'ν ἄλλ' φουρά, ἀντὶ νὰ σκαλώσου τοὺ γνέμα στοὺ δεύτιρου παλούκ', πῆγα στοὺ τέταρτου χουρὶς ν' ἀπ'κάσου.—«Στάσ'», φανάζ' μάνα μ', «στάσ' στοὺν τόπου σ' ἔφκιασις γκατζιόλα! Φάναξι μάνα μ' τὴν κάκου μ' Θαλάσσου γιὰ νὰ μᾶς βουηθήσ'. Μνιὰ τσάκουνι τοὺ γιδγιασίδ' ἀπέδου, γηάλλ' ἀπέκ', τοὺ γίσιασαν κὶ τὄβαναν στοὺν τόπου τ'. Μάνα μ' μιτρούσι τ'ς κλουστὲς κι ἔδινι τὰ λυσίδγια. Κάκου μ' κοίταζι τὰ καλάμνια: ἅμα κάφτουνταν καμνιὰ κλουστὴ τ'ν ἔδινι· ἅμα φουρλαντούσι κανένα καλάμ', τὄβανι στοὺν τόπου τ'.

Ἅμα γίν'καν τὰ λυσίδγια δώδικα, τἄδισι μάνα μ' οὖλα μαζί, ἔδισι κι' ἀποὺ τ'ν ἄλλ' τ' μιρὰ οὔλου μαζὶ τοὺ γνέμα κὶ πέρασι κι' ἀποὺ τοὺ στόμα ἕνα γιρὸ παρτάλ' γιὰ νὰ μὴ ἀνακατουθῆ. Ὅταν ἔφτασα σ'ν νουρὰ ἔκουψα γὼ οὖλις τ'ς κλουστὲς ποὖχα στὰ χέργια μ' ἀποὺ τὰ καλάμνια τ'ς κουμπόδισα κὶ τ'ς πέρασα σ'ν νουρά, ὅπους κὶ σ'ν ἀρχή. Τότι μάνα μ' τὄδισι τοὺ γιδγιασίδ' σὶ δγυὸ—τρεῖς μιρὲς γιὰ νὰ μὴ ἀνακατουθῆ κὶ γὼ ἔβγαλα τοὺ παλούκ' ἀποὺ τ'ν νουρά. Ὕστ'ρα πήρι στὰ χέργια τ'ς μάνα μ' τοὺ γνέμα κὶ κίν'σι νὰ τοὺ μαζώ' πότι μὶ τοὺ ἕνα χέρ' κὶ πότι μὶ τ' ἄλλου. Ἔτσ' τοὺ θήλιαζι κὶ γένουνταν σὰν ἀλ'σίδα. Ὅταν ἔφτασι στοὺ στόμα, ἔβγαλα γὼ τοὺ τιλιφταίου παλούκ' μὶ τοὺ μάδου, γιὰ νὰ μὴ κόψου καμνιὰ κλουστή, τὄδισι τοὺ στόμα καλὰ κὶ τιλείουσι τοὺ γίδγιασμα.

δεξιά μου καὶ περνῶ τὴν κλωστή, τέταρτο ἀριστερὰ καὶ πέμπτο δεξιά μου. Δυὸ πιθαμὲς μέσα ψιλιὰ ἀπὸ τὸν πέμπτο πάσσαλο μπήγω μιὰ γερὴ βέργα γιὰ νὰ κρατάη τὸ στόμα ἀνοιχτό. Χτυπῶ ὅλα τὰ παλούκια καλὰ γιὰ νὰ μὴ πεταχτῆ κανένα καὶ ξαναμιάζεψα τὴν κλωστὴ ποὺ εἶχα γιὰ μέτρημα.

Κάμνω τὸν σταυρό μου καὶ ἀρχίζω νὰ μαζεύω μιὰ μιὰ τὴν ἄκρη τῆς κλωστῆς ἀπὸ κάθε καλάμι. Τὶς δένω ὅλες μαζὶ στὴν ἀρχὴ ἕνα κόμπο καὶ τὶς σκαλώνω στὸν πρῶτο πάσσαλο, ποὺ τὸν λέμε οὐρά. Κάθεται καὶ ἡ μάνα μου κοντὰ στὴν οὐρὰ καὶ πιάνει τὸν κόμπο, γιὰ νὰ μὴ γυρίση στὸ πλάϊ καὶ χαραμίζεται τὸ στημόνι, ὡς ποὺ γύρισα δυὸ—τρεῖς πασσάλους. Ὅταν ἔφτασα στὸν πέμπτο πάσσαλο, ἦρθε ἡ μάνα μου κοντά μου καὶ μοῦ εἶπε νὰ ρίχνω ἀπὸ τέσσερες κλωστὲς καὶ νὰ τὶς σταυρώνω ἀνάμεσα στὸν πάσσαλο καὶ στὴ βέργα, γιὰ νὰ μὴ κάνη κλώστρα στὴν ὕφανσι. Τὶς περνῶ καὶ τὶς σταυρώνω ὅλες τὶς κλωστὲς στὸ στόμα καὶ γυρνῶ πάλι στὴν οὐρά. Τότε ἡ μάνα μου πῆρε μιὰ χονδρὴ βαμβακερὴ κλωστή, κάθισε στὰ γόνατά της μπροστὰ στὸ στόμα, μέτρησε τριάντα κλωστὲς καὶ τὶς ἔδεσε μὲ τὴν κλωστὴ ποὺ εἶχε.—«Γιατί», τῆς λέω, «δένεις τριάντα; Τὸ λυσίδι ἔχει ἑξήντα κλωστές».—«Ἀπὸ μπροστά,» λέει, «δένουμε τὶς τριάντα καὶ ἀπὸ πίσω ἀπὸ τὴ σταύρωσι ὅταν γυρνᾶς στὴν οὐρὰ ἄλλες τριάντα, γίνονται ἑξήντα. Ὅσα λυσίδια ἔχουμε δεμένα μπροστά, ξέρουμε ὅτι ἔχουμε καὶ πίσω ἄλλες τόσες κλωστές».

Τρεῖς - τέσσερες φορὲς πῆγα - γύρισα καλά. Τὴν ἄλλη φορά, ἀντὶ νὰ σκαλώσω τὸ νῆμα στὸν δεύτερο πάσσαλο, πῆγα στὸν τέταρτο χωρὶς νὰ καταλάβω.—«Στάσου», φωνάζει ἡ μάνα μου, «στάσου στὸν τόπο σου, ἔκανες γαϊδούρα». Φώναξε ἡ μάνα μου τὴ θεία μου Θαλάσσω γιὰ νὰ μᾶς βοηθήση. Ἡ μιὰ ἔπιανε τὸ διασίδι ἀπὸ δῶ, ἡ ἄλλη ἀπὸ κεῖ, τὸ ἔσιαξαν καὶ τὸ ἔβαλαν στὴ θέσι του. Ἡ μάνα μου μετροῦσε τὶς κλωστὲς καὶ ἔδενε τὰ λυσίδια. Ἡ θεία μου πρόσεχε τὰ καλάμια: ὅταν κοβόταν καμιὰ κλωστὴ τὴν ἔδενε· ὅταν πετιοῦνταν κανένα καλάμι, τὸ ἔβαζε στὴ θέσι του.

Ὅταν ἔγιναν τὰ λυσίδια δώδεκα ,τὰ ἔδεσε ἡ μάνα μου ὅλα μαζί, ἔδεσε κι ἀπὸ τὴν ἄλλη τὴ ψιλιὰ ὅλο μαζὶ τὸ νῆμα καὶ πέρασε ἀπὸ τὸ στόμα ἕνα γερὸ κουρέλι γιὰ νὰ μὴ ἀνακατωθῆ. Ὅταν ἔφτασα στὴν οὐρὰ ἔκοψα ἐγὼ ὅλες τὶς κλωστὲς ποὺ εἶχα στὰ χέρια μου ἀπὸ τὰ καλάμια, τὶς κομπόδεσα καὶ τὶς πέρασα στὴν οὐρά, ὅπως καὶ στὴν ἀρχή. Τότε ἡ μάνα μου τὸ ἔδεσε τὸ διασίδι σὲ δυό—τρεῖς μεριὲς γιὰ νὰ μὴ ἀνακατωθῆ καὶ γὼ ἔβγαλα τὸν πάσσαλο ἀπὸ τὴν οὐρά. Ὕστερα πῆρε στὰ χέρια της ἡ μάνα μου τὸ νῆμα καὶ ἄρχισε νὰ τὸ μαζεύη πότε μὲ τὸ ἕνα χέρι καὶ πότε μὲ τὸ ἄλλο. Ἔτσι τὸ θήλιαζε καὶ γινόταν σὰν ἁλυσίδα. Ὅταν ἔφτασε στὸ στόμα, ἔβγαλα ἐγὼ τὸν τελευταῖο πάσσαλο μὲ προσοχή, γιὰ νὰ μὴ κόψω καμιὰ κλωστή, τὸ ἔδεσε τὸ στόμα καλὰ καὶ τελείωσε τὸ διάσιμο.

10. Τύλιγμα.

Τώρα ἔρθιτι σειρὰ γιὰ τοὺ τύλιγμα. Παείνου κὶ παίρνου τὴν τ'λίχτρα κὶ τὴν κουπανούδα ἀποὺ τ' γειτόν'σα μας τ' Βαγγέλου. Μάνα μ' γιρλιστίζ' καλὰ τὴν τ'λίχτρα σ'ν αὐλή μας 'π' κάτου στ' μουρὰ στοὺν νίσκιου. Τ'ς παείνου πέντ'—ἕξ' πέτρις τρανούτσ'κις κὶ νταγιαντίζ, καλὰ τὰ δγυὸ τσιατάλια τ'ς τ'λίχτρας, γιὰ νὰ μὴ ταράζιτι τ' λίχτρα κὶ μαζώ'τι τοὺ γνέμα μπόσ'κα. Παίρ(γ)ου ὕστ'ρα τ' φουκάλ' κὶ φουκαλίζου πέρα-πέρα τ'ν αὐλὴ νἄνι παστρική.

Στ'ν ἄλλ' τ'ν ἄκρα τ'ς αὐλῆς δάνου γὼ τὴν κουπανούδα. Μάνα μ' παίρ' τοὺ πίσου τ' ἀντὶ κὶ νταγιαντίζ' τὴ μνιὰ ἄκρα τ' σ' διξιὰ τσιατάλα τ'ς τ'λίχτρας κὶ τ'ν ἄλλ' σ' ζιρβιά. Παίρ' κὶ τοὺν πισ' νὸ τοὺν κουμπου-

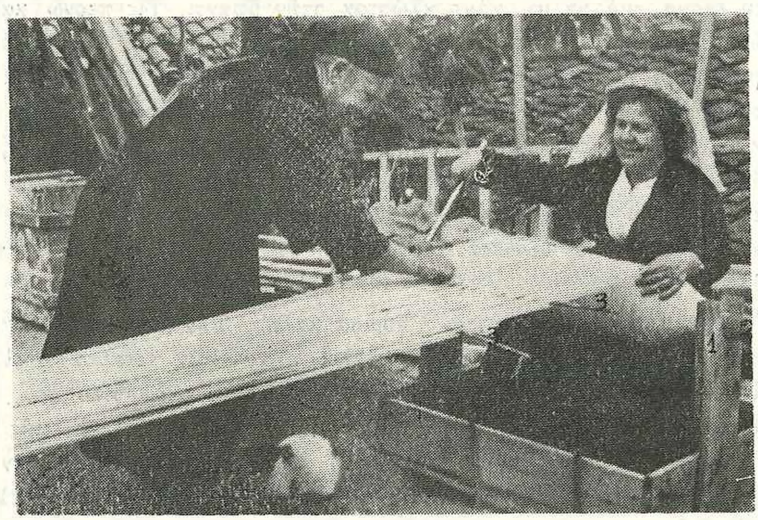

δέτρ', κι ὥς τρία μέτρα σιτζιμούδ'. Πιρνάει τὴ μνιὰ ἄκρα στὴ μνιὰ τρύπα ποὺ τ' ἀντὶ κὶ τοὺ δέν' στὴ μνιὰ ἄκρα στοὺν κουμπουδέτρ'. Πιρνάει κι' ἀποὺ τ'ν ἄλλ' τὴν τρύπα τ'ν ἄλλ' ἄκρα ποὺ τοὺ σιτζίμ'. Παίρ' κὶ τοὺ γιδγιασίδ', πιρνάει πρῶτα τοὺ στόμα ἀποὺ τοὺ γιδγιασίδ' στοὺν κουμπουδέτρ' κι ὕστ' ρα δὲν' τ'ν ἄκρα τ'μὶ τοὺ σιτζιμούδ' γιρὰ γιὰ νὰ μὴ λ'νιώτι.

Στοὺ κιφάλ' τ' ἀντιοῦ, κι' ἀποὺ μέσα ἀπ' τ'ς δγυὸ τρύπις ποῦνι καρσί, πιρνάει μνιὰ τρανὴ ζεύλα. Ἡ ἄκρα τ'ς ἀκούμπ'σι στ' γῆς, κι ἔτσ' δὲν ταράζουνταν τ' ἀντί. 'Αφοῦ δέθ' κι γιρὰ κουμπουδέτρ'ς στ' ἀντί, τοὺν τσακώνου μὶ τὰ δγυὸ τὰ χέργια μ' κὶ κ'τάζου νὰ εἶνι κι ἀπέδου κι ἀπέκ' ἴσια τοὺ σκ'νί. Σ'κώ' κὶ μάνα μ' τ' ζεύλα κὶ κ' νάει νὰ γυρνάη τ' ἀντὶ ὅσου ποὺ μαζώχ' κι οὔλου τοὺ σκ'νὶ μὶ τ'ν ἀράδα. Τώρα πιρνάει τὰ δγυὸ καλαμίδγια, τοὺ ἕνα τοὺ πιρνάει μπρὸς στοὺ στόμα κὶ τ' ἄλλου πίσου ἀποὺ τοὺ σταύρουμα, λύν' οὔλα τὰ λυσίδγια κὶ τοὺ γνέμα ὅπ' ἦ:αν διμένου. Γὼ

10. Τύλιγμα.

Τώρα ἔρχεται ἡ σειρὰ γιὰ τὸ τύλιγμα. Πηγαίνω καὶ παίρνω τὴν τυλίχτρα καὶ τὴν μικρὴ ξύλινη λεκάνη ἀπὸ τὴ γειτόνισσά μας τὴ Βαγγέλω. Ἡ μάνα μου τοποθετεῖ καλὰ τὴν τυλίχτρα στὴν αὐλή μας (ἀπὸ) κάτω στὴ μουριὰ στὸν ἴσκιο. Τῆς πηγαίνω πέντε—ἕξι πέτρες μεγαλούτσικες καὶ στερεώνει καλὰ τὶς δυὸ διχάλες τῆς τυλίχτρας, γιὰ νὰ μὴ κουνιέται ἡ τυλίχτρα καὶ μαζεύεται τὸ νῆμα χαλαρά. Παίρνω ὕστερα τὴ σκούπα καὶ σκουπίζω ἀπὸ τὴ μιὰ ἄκρη ὡς τὴν ἄλλη τὴν αὐλὴ (γιὰ) νὰ εἶναι καθαρή.

Στὴν ἄλλη τὴν ἄκρη τῆς αὐλῆς βάζω ἐγὼ τὴ μικρὴ λεκάνη. Ἡ μάνα μου παίρνει τὸ πίσω τὸ ἀντὶ καὶ στερεώνε τὴ μιὰ ἄκρη του στὴ δεξιὰ

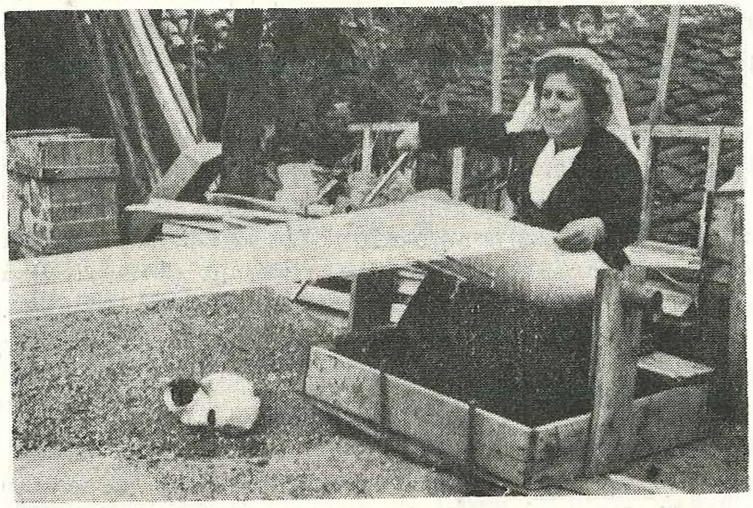

διχάλα τῆς τυλίχτρας καὶ τὴν ἄλλη στὴν ἀριστερή. Παίρνει καὶ τὸν πισινὸ τὸν κομποδέτη, καὶ τρία περίπου μέτρα σκοινάκι. Περνάει τὴ μιὰ ἄκρη στὴν τρύπα τοῦ ἀντιοῦ καὶ τὸ δένει στὴ μιὰ ἄκρη στὸν κομποδέτη. Περνάει καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη τὴν τρύπα τὴν ἄλλη ἄκρη τοῦ σκοινιοῦ. Παίρνει καὶ τὸ διασίδι, περνάει πρῶτα τὸ στόμα τοῦ διασυδιοῦ στὸν κομποδέτη καὶ ὕστερα δένει τὴν ἄκρη του μὲ τὸ σκοινάκι γερὰ γιὰ νὰ μὴ λύνεται.

Στὸ κεφάλι τοῦ ἀντιοῦ, κι ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὶς δυὸ τρύπες ποὺ εἶναι ἀντίκρυ, περνάει μιὰ μεγάλη ζεύλα. Ἡ ἄκρη της ἀκούμπησε στὴ γῆ, καὶ ἔτσι δὲν κουνιοῦνταν τὸ ἀντί. Ἀφοῦ δέθηκε γερὰ ὁ κομποδέτης στὸ ἀντί, τὸν πάνω μὲ τὰ δυό μου τὰ χέρια καὶ προσέχω νὰ εἶναι κι' ἀπὸ δῶ κ' ἀπὸ κεῖ ἴσια τὸ σκοινί. Σηκώνει καὶ ἡ μάνα μου τὴ ζεύλα καὶ ἀρχίζει νὰ γυρνάη τὸ ἀντί, μέχρι ποὺ μαζεύτηκε ὅλο τὸ σκοινὶ μὲ τὴν ἀράδα. Τώρα περνάει τὰ δυὸ καλαμίδια, τὸ ἕνα τὸ περνάει μπρὸς στὸ στόμα καὶ τὸ ἄλλο πίσω ἀπὸ τὸ σταύρωμα λύνει ὅλα τὰ λυσίδια καὶ τὸ νῆμα ὅπου ἦταν δεμένο.

παίρνου τοὺ γιδγιασίδ' στὰ χέργια μ', τ' ἀνοίγω μαλακὰ μαλακὰ κὶ πααίνου ὥς τ'ν ἄλλ' τ'ν ἄκρα τ'ς αὐλῆς ποὖταν κουπανούδα. Θ' λιάζου του γιδγιασίδ' στοὺ τσ' φὶ τ'ς κουπανούδας δγυὸ--τρεῖς φουρές, γιουμόζου τὴν κουπανούδα πέτρις κὶ τὴν τραβῶ πίσου ὅσου ποὺ γκιρντίζ' καλὰ τοὺ γνέμα.

Μάνα μ' βάν' ἕνα π'σκέφαλου στοὺ πίσου μέρους τ'ς τ'λίχτρας, κάθιτι κὶ κ'νάει ν' ἀραβγιάζ' τ'ς κλουστές. Παίρ (ν) ου γὼ τὴν πήχ' κι ἕνα πράσινου φύλλου ἀπ' τ' μουρά, μιτρῶ πέντι πήχις κὶ πρασ'νίζου μὶ τοὺ φύλλου λίγου τοὺ γνέμα γιὰ σ'μάδ'. Ὕστ'ρα χ'πῶ μὶ τὴν πήχ' ἁπαλὰ-ἁπαλὰ τοὺ γνέμα, ἀποὺ τ' ἀντὶ ὥς τὴν κουπανούδα, γιὰ νὰ ξιτ'ναχτῆ καλά. Κατιβάζου κὶ τοὺ πρώτου καλαμίδ' κὶ τοὺ πααίνου γδυὸ-τρεῖς πήχις σιὰ τὴν κουπανούδα. Παίρ (ν) νου ὕστ'ρα τοὺ δεύτιρου καλαμίδ' σιγὰ-σιγά, γιὰ νὰ μὴ φκιάσου κλώστρα κὶ νὰ μὴ κριμάσ' τοὺ γνέμα.

Κάμιν' μάνα μ' τοὺ σταυρὸ τ'ς κὶ μὶ τοὺ δι ξὶ τοὺ χέρ' τ'ς τραβάει λίγου ψ'λὰ τ' ζεύλα κὶ κ'νάει νὰ τ' γυρνάη γιὰ νὰ τ'λίγιτι τοὺ γνέμα στ' ἀντί. Μὶ τοὺ ζιρβὶ τοὺ χέρ' τ'ς, γιασιάζ τ'ς κλουστές, γιὰ νὰ τ'λίγουντι παντοῦ ἴδγια. Γὼ κατιβάζου τὰ καλαμίδγια, γισιάζου τὴν κουπανούδα ἀντὰ στραβών, κὶ βάνου σ'μάδ' κάθι πέντι πήχις. Μόλις τυλίξι δγυὸ-τρεῖς πήχις, «εἴπι μάνα μ': Ἔρθιτι μπόσ'κου τοὺ γνέμα· γιὰ νὰ μὴ ξιφτίσ' τ' ἀντὶ νὰ βάλουμι μνιὰ πέτρα στὴν κουπανούδα γιὰ βάρουν». Ἄκ'σι ἕνα γκ'ζάν' πὄπιζι κεῖ κουντά, κίν'σι νὰ κουσιάζ' κὶ νὰ φωνάζ': «Θεία, μὴ βάν'τι πέτρα στὴν κουπανούδα. Θέλου νὰ κάτσου γὼ κὶ νὰ μὶ τραβάτι καβαλίκα». Καθὼς κόσιαζι, κάμ' νὰ μπ'δήσ' τοὺ γνέμα «Μὴηηη...», φωνάζ' μάνα μ', «μὴ τ' ἀμπ'δᾶς τοὺ γνέμα, γιατὶ δὲ θὰ μᾶς φτάσ' τοὺ γυφάδ' μας».

Ἀντὰ τ'λίχ'κι οὔλου τοὺ γνέμα κι ἔφτασι κουπανούδα κουντὰ στὴν τ'λίχτρα, χτύπ'σα μὶ τὴν πήχ' τρεῖς-τέσσιρ'ς φουρὲς τοὺ γνέμα γιὰ νὰ γισιάσουν κλουστὲς κι ἔβγαλαμι τ'ν νουρὰ ἀποὺ τοὺ παλούκ' τ'ς κουπανούδας. Πήρι στὰ χέργια τ'ς μάνα μ' τ' ἀντὶ ἀποὺ τὴν τ'λίχτρα κὶ τοὺ πήγι μέσα στοὺ χαϊάτ' γιὰ νὰ τοὺ ἀναβουδήσουμι.

11. Ἀ ν α β ό δ'.

Ἁπλώνου μνιὰ ψάθα καταῆ, στρώνου, κι ἕνα τσουλούδ' γιὰ χᾶνι καμπάδ' 'κου. Στὴ μνιὰ ἄκρα κάθιτι μάνα μ'. Στ' μέσ' βάνου τ' ἀντὶ μὶ τοὺ γνέμα. Στὴ μνιὰ ἄκρα ἀποὺ τ' ἀντὶ κὶ σ'ν ἄλλ' ἄκρα τ'βάνου ἀποὺ ἕνα σκαμνὶ κὶ ψ'λὰ στὰ σκαμνιὰ βάνου τοὺ τρανὸ τοὺ τ'λιγάδ' κὶ γίν'κι σὰ γιφύρ'. Κλώθου δγυὸ χιρίσις κλουστὲς κὶ τ'ς κιρώνου μὶ λίγου κυρί. Μὶ τὴ μνιὰ κλουστὴ δένου τοὺ ἕνα τοὺ μ'τάρ' πρῶτα, μνιὰ π'θαμὴ μέσα μιρὰ ἀποὺ τ'ν ἄκρα τ'. Ὕστ'ρα, μὶ τ'ν ἴδγια κλουστὴ δένου κὶ τ' ἄλλου τοὺ μ'τάρ' στ'ν ἴδγια θέσ' μὶ τοὺ πρώτου. Μὶ τ'ν ἄλλ' κλουστὴ τὰ δένου κὶ τὰ δγυὸ τὰ μ'τάργια μὶ τοὺν ἴδγιου τρόπου στ'ν ἄλλ' τὴν πλιβρά.Κλώθου κι ἄλλις δγυὸ χουντρὲς κλουστές, τ'ς κιρώνου καλά,

Ἐγὼ παίρνω τὸ διασίδι στὰ χέρια μου, τὸ ἀνοίγω μαλακὰ μαλακὰ καὶ πηγαίνω ὡς τὴν ἄλλη ἄκρη τῆς αὐλῆς ποὺ ἦταν ἡ μικρὴ λεκάνη. Θηλιάζω τὸ διασίδι στὸ καρφὶ τῆς μικρῆς σκάφης δυὸ—τρεῖς φορές, γεμίζω τὴν μικρὴ σκάφη μὲ πέτρες καὶ τὴν τραβῶ πίσω, μέχρι ποὺ τεντώνει καλὰ τὸ νῆμα.

Ἡ μάνα μου βάζει ἕνα προσκέφαλο στὸ πίσω μέρος τῆς τυλίχτρας, κάθεται καὶ ἀρχίζει νὰ ἀραδιάζῃ τὶς κλωστές. Παίρνω ἐγὼ τὸν πῆχυ κι ἕνα πράσινο φύλλο ἀπὸ τὴ μουριά, μετρῶ πέντε πῆχες καὶ πρασινίζω μὲ τὸ φύλλο λίγο τὸ νῆμα γιὰ σημάδι. Ὕστερα χτυπῶ μὲ τὸν πῆχυ ἁπαλὰ—ἁπαλὰ τὸ νῆμα, ἀπὸ τὸ ἀντὶ ὡς τὴν μικρὴ σκάφη, γιὰ νὰ ξετιναχτῇ καλά. Κατεβάζω καὶ τὸ πρῶτο καλαμίδι καὶ τὸ πηγαίνω δυὸ—τρεῖς πῆχες πρὸς τὴν μικρὴ σκάφη. Παίρνω ὕστερα τὸ δεύτερο καλαμίδι σιγά-σιγά, γιὰ νὰ μὴ κάνω κλώστρα καὶ νὰ μὴ κρεμάσῃ τὸ νῆμα.

Κάνει ἡ μάνα μου τὸ σταυρό της καὶ μὲ τὸ δεξὶ τὸ χέρι της τραβάει λίγο ἐπάνω τὴ ζεύλα καὶ ἀρχίζει νὰ τὴ γυρνάῃ γιὰ νὰ τυλίγεται τὸ νῆμα στὸ ἀντί. Μὲ τὸ ἀριστερὸ τὸ χέρι της, ἰσιάζει τὶς κλωστές, γιὰ νὰ τυλίγωνται παντοῦ ἴδια. Ἐγὼ κατεβάζω τὰ καλαμίδια, ἰσιάζω τὴν μικρὴ σκάφη ὅταν στραβώνῃ καὶ βάζω σημάδι κάθε πέντε πῆχες. Μόλις τύλιξε δυό — τρεῖς πῆχες, εἶπε ἡ μάνα μου: —«Ἔρχεται χαλαρὸ τὸ νῆμα· γιὰ νὰ μὴ ξεφτίσῃ τὸ ἀντὶ νὰ βάλουμε μιὰ πέτρα στὴ μικρὴ σκάφη γιὰ βάρος». Ἄκουσε ἕνα μικρὸ παιδὶ ποὺ ἔπαιζε ἐκεῖ κοντά, ἄρχισε νὰ τρέχῃ καὶ νὰ φωνάζῃ:—«Θεία, μὴ βάζετε πέτρα στὴν μικρὴ σκάφη. Θέλω νὰ καθίσω ἐγὼ καὶ νὰ μὲ τραβᾶτε καβάλα!». Καθὼς ἔτρεχε, κάνει νὰ πηδήσῃ τὸ νῆμα. — «Μήηη...», φωνάζει ἡ μάνα του, «μὴ τὸ πηδᾶς τὸ νῆμα, γιατὶ δὲν θὰ μᾶς φτάσῃ τὸ ὑφάδι μας».

Ὅταν τυλίχθηκε ὅλο τὸ νῆμα καὶ ἔφθασε ἡ μικρὴ σκάφη κοντὰ στὴν τυλίχτρα, χτύπησα μὲ τὸν πῆχυ τρεῖς — τέσσερες φορὲς τὸ νῆμα γιὰ νὰ ἰσιάσουν οἱ κλωστὲς καὶ βγάλαμε τὴν οὐρὰ ἀπὸ τὸν πάσσαλο τῆς μικρῆς σκάφης. Πῆρε στὰ χέρια της ἡ μάνα μου τὸ ἀντί (μὲ τὸ νῆμα) ἀπὸ τὴν τυλίχτρα καὶ τὸ πῆγε μέσα στὸ χαγιάτι γιὰ νὰ τὸ ἀναβοδήσουμε.

11. Ἀναβόδι.

Ἁπλώνω μιὰ ψάθα καταγῆς, στρώνω κι ἕνα στρωματάκι γιὰ νἄναι μαλακό. Στὴ μιὰ ἄκρη κάθεται ἡ μάνα μου. Στὴ μέση βάζω τὸ ἀντὶ μὲ τὸ νῆμα. Στὴ μιὰ ἄκρη τοῦ ἀντιοῦ καὶ στὴν ἄλλη ἄκρη του βάζω ἀπὸ ἕνα σκαμνὶ καὶ πάνω στὰ σκαμνιὰ βάζω τὸ μεγάλο τὸ τυλιγάδι καὶ ἔγινε σὰ γεφύρι. Κλώθω δυὸ χονδρὲς χειροποίητες κλωστὲς καὶ τὶς κερώνω μὲ λίγο κερί. Μὲ τὴ μιὰ κλωστὴ δένω τὸ ἕνα μιτάρι πρῶτα, μιὰ πιθαμὴ μέσα μεριὰ ἀπὸ τὴν ἄκρη του. Ὕστερα, μὲ τὴν ἴδια κλωστὴ δένω καὶ τὸ ἄλλο τὸ μιτάρι στὴν ἴδια θέσι μὲ τὸ πρῶτο. Μὲ τὴν ἄλλη κλωστὴ τὰ δένω καὶ τὰ δυὸ τὰ μιτάρια μὲ τὸ ἴδιο τρόπο

παίρου κόμα ἕνα ζιβγάρ᾽ μ᾽τάργια κὶ τὰ δένου ὅπους τὰ πρῶτα. Ἔτσ᾽ ἔχουμι δγυὸ ζιβγάργια, γιατὶ θὰ γυφάνου σιαϊάκ᾽ ποῦν᾽ ἀδίμ᾽του κὶ χράζιτι τέσσιρα μ᾽τάργια. Κὶ τὰ τέσσιρα μ᾽ τάργια τὰ κριμῶ στοὺ τ᾽λιγάδ᾽. Παίρου κουντά μ᾽ τοὺ σιαϊακόχτινου, μ᾽ δίν᾽ κὶ πάπουζουμ τὴν καλαμέϊνια βιλόνα ποὺ μᾶς ἔφκιασι, κάθουμι ἀποὺ τ᾽ν ἄλλ᾽ μιρὰ ἀποὺ τὰ μ᾽τάργια κὶ κόβου οὔλνους τ᾽ς κόμπ᾽ ποὺ εἴχαμι σ᾽ν νουρά.

Μάνα μ᾽ πάλι πιρνάει τὰ τέσσιρα δάχ᾽λα τ᾽ς ἀποὺ τοὺ ζιρβὶ τοὺ χέρ᾽ τ᾽ς στὰ μ᾽τάργια κὶ μὶ τοὺ διξὶ κάμιν᾽ τοὺ σταυρό τ᾽ς γιὰ νὰ τιργιάσ᾽ καλὰ τοὺ πανί μας. Μὶ τοὺ πχιὸ μικρὸ δάχ᾽λου τ᾽ς πχιάν᾽ ἀποὺ τοὺ τέταρτου μ᾽τάρ᾽ τὰ

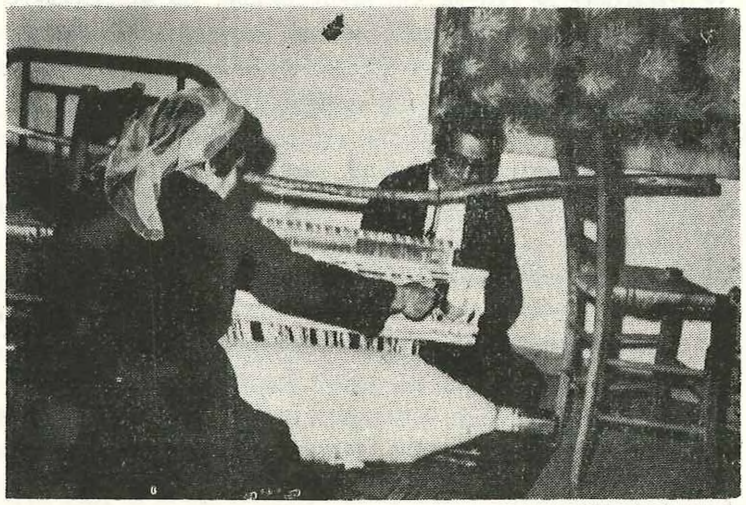

κουτιλέτσια. Μὶ τοὺ μισαίου δάχ᾽λου τ᾽ς, ἀποὺ τοὺ δεύτιρου μ᾽τάρ, κὶ μὶ τὰ δγυὸ πρῶτα δάχ᾽λα, ἀποὺ τοὺ πρώτου μ᾽τὰρ τὰ κουτιλέτσια.

Μὶ τὰ δγυὸ πρῶτα δάχ᾽λα ἀπ᾽ τοὺ διξὶ τ᾽ς χέρ᾽ κίν᾽σι νὰ παίρ᾽ τρία κουτιλέτσια, πρῶτα ἀπ᾽τοὺ πρώτου μ᾽τάρ, τ᾽ ἀνοίγ᾽ κὶ πιρνάει ἀποὺ μέσα ἀποὺ τοὺ κουτιλέτσ᾽ τὴν κλουστὴ ποὺ τ᾽ς ἔδουνα γώ᾽ κι οὔλου μοὔλιγι: «Κοίταζι νὰ τ᾽ς παίρνῃς μὶ τ᾽ν ἀράδα τ᾽ς κλουστές, γιὰ νὰ μὴ κάμ᾽ τοὺ γυφάδ᾽ κλώστρα᾽ δὲ θὰ ἀνοίγ᾽ στόμα κὶ δὲ θὰ φτουράῃ στοὺ γύφαμα».

Ἅμα πέρασαμι δγυὸ-τρία λυσίδγια ἀποὺ τὰ μ᾽τάργια, ἔδισα στοὺ σιαϊακόχτινου στοὺ τ᾽λιγάδ᾽. Παίρι(ν)ου τὴν καλαμέϊνια βιλόνα κὶ τὴν πιρνῶ στὴν πρώτ᾽ θύρα ἀποὺ τοὺ χτέν᾽. Μάνα μ᾽ ἔπιρνι ἀποὺ δγυὸ κλουστὲς μὶ τ᾽ν ἀράδα, ὅπους τ᾽ς εἶχι πιρασμένις ἀπ᾽ τὰ μ᾽τάργια: τὴν πρώτ᾽ ἀποὺ τοὺ πρώτου μ᾽τάρ᾽, τὴ δεύτιρ᾽ ἀποὺ τοὺ δεύτιρου. Στὴ δεύτιρ᾽ θύρα μνιὰ κλουστὴ ἀποὺ τοὺ τρίτου, μνιὰ ἀπὸ τοὺ τέταρτου. Συνέχεια μοὔδουνι: πρώτου μὶ δεύτιρου σ᾽ν ἴδγια θύρα, τρίτου μὶ τέταρτου σ᾽ν ἴδγια θύρα, ὥς ποὺ περάσαμι δγυὸ - τρία λυσίδγια. Τότι κατέβασαμι τοὺ χτέν᾽ μπρουστὰ ἀποὺ τὰ μ᾽τάργια, γιὰ νὰ δγισύμι πῶς πάει τ᾽

στὴν ἄλλη πλευρά. Κλώθω κι ἄλλες δυὸ χονδρὲς κλωστές, τὶς κερώνω καλά, παίρνω ἀκόμη ἕνα ζευγάρι μιτάρια καὶ τὰ δένω ὅπως τὰ πρῶτα. Ἔτσι ἔχουμε δυὸ ζευγάρια, γιατὶ θὰ ὑφάνω σαγιάκι, ποὺ εἶναι ἀδίμιτο καὶ χρειάζεται τέσσερα μιτάρια. Καὶ τὰ τέσσερα μιτάρια τὰ κρεμῶ στὸ τυλιγάδι. Παίρνω κοντὰ μου τὸ σαγιακόχτενο, μοῦ δένει καὶ ὁ παππούς μου τὴν καλαμένια δελόνα ποὺ μᾶς ἔφτιαξε, κάθουμαι ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριὰ τῶν μιταριῶν καὶ κόβω ὅλους τοὺς κόμπους ποὺ εἴχαμε στὴν οὐρά.

Ἡ μάνα μου πάλι περνάει τὰ τέσσερα δάχτυλα τοῦ ἀριστεριοῦ της χεριοῦ στὰ μιτάρια καὶ μὲ τὸ δεξὶ κάνει τὸν σταυρό της γιὰ νὰ ταιριάσῃ καλὰ τὸ πανί μας. Μὲ τὸ πιὸ μικρὸ δάχτυλό της πιάνει ἀπὸ τὸ τέταρτο μιτάρι τὰ «κουτιλέτσια». Μὲ τὸ μεσαῖο δάχτυλό της, ἀπὸ τὸ δεύτερο μιτάρι καὶ μὲ τὰ δυὸ πρῶτα δάχτυλα, ἀπὸ τὸ πρῶτο μιτάρι τὰ «κουτιλέτσια».

Μὲ τὰ δυὸ πρῶτα δάχτυλα τοῦ δεξιοῦ της χεριοῦ ἄρχισε νὰ παίρνῃ τρία «κουτιλέτσια» πρῶτα ἀπὸ τὸ πρῶτο μιτάρι, τὰ ἀνοίγει καὶ περνάει ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὸ «κουτιλέτσι» τὴν κλωστὴ ποὺ τῆς ἔδινα ἐγώ· κι ὅλο μοῦλεγε: «Πρόσεχε νὰ τὶς παίρνῃς μὲ τὴ σειρὰ τὶς κλωστές, γιὰ νὰ μὴ κάνῃ τὸ ὑφάδι κλώστρα· δὲν θ' ἀνοίγῃ στόμα καὶ δὲν θὰ φτουράῃ στὸ ὕφασμα».

Ὅταν περάσαμε δυὸ-τρία λυσίδια ἀπὸ τὰ μιτάρια, ἔδεσα τὸ σαγιακόχτενο στὸ τυλιγάδι. Παίρνω τὴν καλαμένια δελόνα καὶ τὴν περνῶ στὴν πρώτη θύρα τοῦ χτενιοῦ. Ἡ μάνα μου ἔπαιρνε ἀπὸ δυὸ κλωστὲς μὲ τὴ σειρά, ὅπως τὶς εἶχε περασμένες ἀπὸ τὰ μιτάρια: τὴν πρώτη ἀπὸ τὸ πρῶτο μιτάρι, τὴ δεύτερη ἀπὸ τὸ δεύτερο. Στὴ δεύτερη θύρα μιὰ κλωστὴ ἀπὸ τὸ πρῖτο, μιὰ ἀπὸ τὸ τέταρτο. Συνέχεια μοῦδινε: πρῶτο μὲ δεύτερο, στὴν ἴδια θύρα, τρίτο μὲ τέταρτο στὴν ἴδια θύρα, ὥσπου περάσαμε δυὸ-τρία λυσίδια. Τότε κατεβάσαμε τὸ χτένι μπροστὰ ἀπὸ τὰ μιτάρια, γιὰ νὰ δοῦμε πῶς πάει τὸ ἀναβόδι μας: φαρδύσερνε λίγο τὸ χτένι καὶ ἄρχισε ἡ μάνα μου νὰ παίρνῃ κάπου-κάπου ἀπὸ τέσσερα «κουτιλέτσια». Ὅταν τέλειωσε τὸ ἀναβόδι, τὶς κλωστὲς μπροστὰ ἀπὸ τὸ χτένι τὶς ἔδεσα γιὰ νὰ μὴ βγοῦν. Ἔτσι, εἶναι ἕτοιμο τώρα γιὰ τὸν ἀργαλειό.

ἀναβόδ᾽ μας: φαρδόσιρνι λίγου τοὺ χτέν᾽ κὶ κίν᾽σι μάνα μ᾽ νὰ παίρνγ κάπ᾽ - κάπ᾽ ἀποὺ τέσσιρα κουτιλέτσια. Ἀντὰ μπίτ᾽σι τ᾽ ἀναβόδ᾽ τ᾽ς κλουστὲς μπρουστὰ ἀποὺ τοὺ χτέν᾽ τ᾽ς ἔδισα γιὰ νὰ μὴ βγοῦν. Ἔτσ᾽, εἶνι ἕτοιμου τώρα γιὰ τοὺν ἀργαλειό.

12. Κούρτ᾽μα τ᾽ ἀργαλειοῦ.

Παίρ(ν)νου γὼ τοὺ δεξὶ πλιβρὸ τ᾽ ἀργαλειοῦ κὶ τοὺ ζιρβὶ μάνα μ᾽. Μπαίν᾽ ἀνάμισα στὰ δγυὸ κουμμάτχια κὶ τὰ τσακών᾽ ντούζ᾽κα, ὥς πού νὰ πιράσου κὶ τὰ δγυὸ τὰ σταυρώματα κὶ τὰ τσ᾽φούδγια τ᾽ς.

Σκαλώνου στοὺν ἀργαλειὸ τοὺ ξ᾽λόχτινου. Βάνου ψ᾽λὰ στὰ δγυὸ κουμμάτχια τ᾽ ἀργαλειοῦ τὴ σιδιρόδιργα κὶ κριμῶ τὰ διπλᾶ καρούλια.

Στ᾽ς πισ᾽νὲς τσιατάλις τ᾽ ἀργαλειοῦ βάνου τ᾽ ἀντὶ μὶ τοὺ γνέμα. Ηχιάνου μπρουστὰ ἀποὺ τοὺ χτέν᾽ τοὺ γνέμα· τοὺ τραβῶ κὶ ξιτ᾽λίγιτι σιγὰ-σιγὰ ἀποὺ τ᾽ ἀντί, ὥς πού φτάνουν τὰ μ᾽τάργια κάτ᾽ ἀπ᾽ τὰ καρούλια. Μάνα μ᾽ πιρνάει τὰ σκ᾽νούδγια, πού᾽χαμι διμένα στὰ μ᾽τάργια, ἀποὺ τὰ καρούλια. Κὶ γὼ γιρλιστίζου καλὰ τοὺ χτέν᾽ μέσα στ᾽ γαρδάλουσ᾽ στοὺ ξ᾽λόχτινου.

Στ᾽ς μπρουσ᾽νὲς τσιατάλις τ᾽ ἀργαλειοῦ βάνου τοὺ μπρουσ᾽νὸ τ᾽ ἀντί. Μέσα ἀπ᾽ τ᾽ γαρδάλουσ᾽ τ᾽ ἀντιοῦ πιρνῶ δγυὸ γιρὰ ράμματα κὶ τὰ δένου θὰ χαλκάδις. Ἀποὺ μέσα,πιρνῶ τοὺν μπρουσ᾽νὸ τοὺν κουμπουδέτρ᾽. Πιρνῶ κὶ τοὺ τιντόξ᾽λου μέσα ἀποὺ τ᾽ς δγυὸ τρύπις τ᾽ πισ᾽νοῦ τ᾽ ἀντιοῦ, γιὰ νὰ μὴ γυργάη μαναχό τ᾽.

Μάνα μ᾽ βάν᾽ ἕνα π᾽σκέφαλου στοὺ μπρουσ᾽νὸ σταύρουμα τ᾽ ἀργαλειοῦ, κάθουμι κὶ κ᾽νῶ νὰ λ᾽νῶ τοὺ γνέμα, ὅπους τοὔχαμι διμένου μπρουστὰ ἀποὺ τοὺ χτέν᾽. Τοὺ γκιρντίζου κὶ τοὺ δένου στοὺν κουμπουδέτρ᾽ ποὔχου μπρουστά μ᾽ Μάνα μ᾽ γουνατίζ᾽ κὶ δέν᾽ τ᾽ς πατήθρις: τὴν πρώτ᾽ ἀποὺ τοὺ πρώτου μ᾽τάρ᾽· τ᾽ δεύτιρ᾽ ἀποὺ τοὺ τρίτου μ᾽τάρ᾽· τὴν τρίτ᾽ ἀποὺ τοῦ δεύτιρου· τὴν τέταρτ᾽ ἀποὺ τοὺ τέταρτου.

12. Τὸ στήσιμο τοῦ ἀργαλειοῦ.

Παίρνω γὼ τὸ δεξὶ πλευρὸ τοῦ ἀργαλειοῦ καὶ τὸ ἀριστερὸ ἡ μάνα μου. Μπαίνει ἀνάμεσα στὰ δυὸ κομμάτια καὶ τὰ πιάνει ἴσια, ὥς ποὺ νὰ περάσω καὶ τὰ δυὸ τὰ σταυρώματα καὶ τὰ ξυλόκαρφά τους.

Σκαλώνω στὸν ἀργαλειὸ τὸ ξυλόχτενο. Βάζω πάνω στὰ δυὸ κομμάτια τοῦ ἀργαλειοῦ τὴ σιδερόβεργα καὶ κρεμῶ τὰ διπλᾶ καρούλια.

Στὶς πισινὲς διχάλες τοῦ ἀργαλειοῦ βάζω τὸ ἀντὶ μὲ τὸ νῆμα. Πιάνω μπροστὰ ἀπὸ τὲ χτένι τὸ νῆμα· τὸ τραβῶ καὶ ξετυλίγεται σιγὰ-σιγὰ ἀπὸ τὸ ἀντί, ὥς ποὺ φτάνουν τὰ μιτάρια κάτω ἀπὸ τὰ καρούλια. Ἡ μάνα μου περνάει τὰ σκοινάκια ποὺ εἴχαμε δεμένα στὰ μιτάρια, ἀπὸ τὰ καρούλια. Καὶ γὼ στερεώνω καλὰ τὸ χτένι μέσα στὴν ἐγκοπὴ τοῦ ξυλόχτενου.

Στὶς μπροστινὲς διχάλες τοῦ ἀργαλειοῦ βάζω τὸ μπροστινὸ τὸ ἀντί. Μέσα ἀπὸ τὴν ἐγκοπὴ τοῦ ἀντιοῦ περνῶ δυὸ γερὰ ράμματα καὶ τὰ δένω σὰ δαχτυλίδια. Ἀπὸ μέσα, περνῶ τὸν μπροστινὸ κομποδέτη. Περνῶ καὶ τὸ τεντόξυλο μέσα ἀπὸ τὶς δυὸ τρύπες τοῦ πισινοῦ ἀντιοῦ, γιὰ νὰ μὴ γυρνάη μόνο του.

Ἡ μάνα μου βάζει ἕνα προσκέφαλο στὸ μπροστινὸ σταύρωμα τοῦ ἀργαλειοῦ, κάθομαι καὶ ἀρχίζω νὰ λύνω τὸ νῆμα, ὅπως τὰ εἴχαμε δεμένα μπροστὰ ἀπὸ τὲ χτένι. Τὸ τεντώνω καὶ τὸ δένω στὸν κομποδέτη ποὺ ἔχω μπροστά μου. Ἡ μάνα μου γονατίζει καὶ δένει τὶς πατῆθρες: τὴν πρώτη ἀπὸ τὸ πρῶτο μιτάρι· τὴ δεύτερη ἀπὸ τὸ τρίτο μιτάρι· τὴν τρίτη ἀπὸ τὸ δεύτερο· τὴν τετάρτη ἀπὸ τὸ τέταρτο.

13. Γύφασμα.

Τοὺ γυφάδ' τοὔχαν γνισμένου μπάμπου μ' μὶ τ' μάνα μ' κὶ μαζουμένου στὰ μασούργια. Μ' φέρνουν ἕνα πανέρ' μασούργια κουντά μ' κὶ πιρνῶ ἕνα στ' σαΐτα μ'. Πιρνῶ στὴν τρύπα τ' ἀντιγιοῦ τοὺ γυρ'στάρ' κὶ τοὺ δένου μὶ τοὺ τιντόξ'λου γιὰ νὰ γκρντίσ' καλὰ τοὺ γνέμα.

Κάμνου τοὺ σταυρό μ' κὶ παίρ(ν)ου τ' σαΐτα στοὺ χέρι μ'. Μὶ τοὺ διξὶ

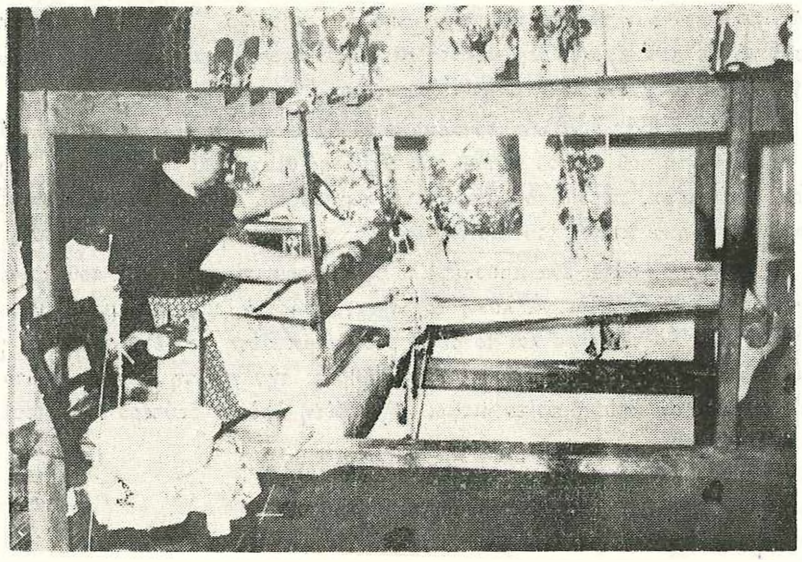

πουδάρι μ' πατῶ στὴν πρώτ' πατήθρα κὶ μὶ τοὺ ζιρβὶ στὴν τρίτ'. Ἀνοίγ' τοὺ στόμα κὶ πιρνῶ τ' σαΐτα ἀποὺ μέσα. Πατῶ τοὺ διξὶ στ' δεύτιρ' πατήθρα κὶ ρίχνου πάλι τ' σαΐτα. Πατῶ τοὺ ἀριστερὸ στὴν τιτάρτ' πατήθρα κὶ ρίχνου πάλι τ' σαΐτα. Ὕστ'ρα πάλι ἀποὺ τ'ν ἀρχὴ πρώτ' μὶ τρίτ', δεύτιρ' μὶ τέταρτ'.

Γέν'τι τοὺ πανὶ ὥς ἕνα δάχ'λου. Παίρ(ν)ου τὰ προυγκίδγια κὶ τ' ἀνοίγου τάσου, ὅσου φάρδουν ἔχ' τοὺ γνέμα στοὺ χτέν'. Ὕστ'ρα, τσ'τῶ τὴ μνιὰ ἄκρα τ'ς στὴ μνιὰ οὔδγια τ' πανιοῦ κὶ τ'ν ἄλλ' ἄκρα τ'ς σ'ν ἄλλ' οὔβγια. Τραβάει μάνα μ' τὰ καλαμίδγια ὥς πίσου στ' ἀντί. Κρμάει μ' ἕνα σκ'νὶ τοὺ στρούμπου ἀποὺ τοὺ χαβάν' στὰ καλαμίδγια, γιὰ νὰ μὴ καϊντοῦν κι ἔρθουντι μπρουστά. Ἔτσ' τοὺ πανὶ μ' γίσιασι καλά. Τοὺ κ'τάζ' μάνα μ' 'λόγυρα-'λόγυρα, σ'κών' τοὺ ἕνα πουδάρ' τ'ς ψ'λὰ κὶ μ' λέει: «Ἄϊντι τώρα, τόοσου στόμα ν' ἀνοίγ' γιὰ νὰ τοὺ ξυφάν'ς ἀγλήγουρα». Μάνα μ' μάζουνι μασούργια, τραβούσι πίσου τὰ καλαμίδγια κὶ γὼ γύφινα ἐξ-ίφτὰ μέτρα τ' μέρα.

13. Ὕφανσι.

Τὸ ὑφάδι τὸ εἶχαν γνέσει καὶ μαζέψει στὰ μασούρια ἡ γιαγιά μου μὲ τὴ μάνα μου. Μοῦ φέρνουν ἕνα πανέρι μασούρια κοντά μου καὶ περνῶ ἕνα στὴ σαΐτα μου. Περνῶ στὴν τρύπα τοῦ ἀντιοῦ τὸ γυριστάρι καὶ τὸ δένω μὲ τὸ τεντόξυλο γιὰ νὰ τεντώση καλὰ τὸ νῆμα.

Κάνω τὸ σταυρό μου καὶ παίρνω τὴ σαΐτα στὸ χέρι μου. Μὲ τὸ δεξὶ πόδι

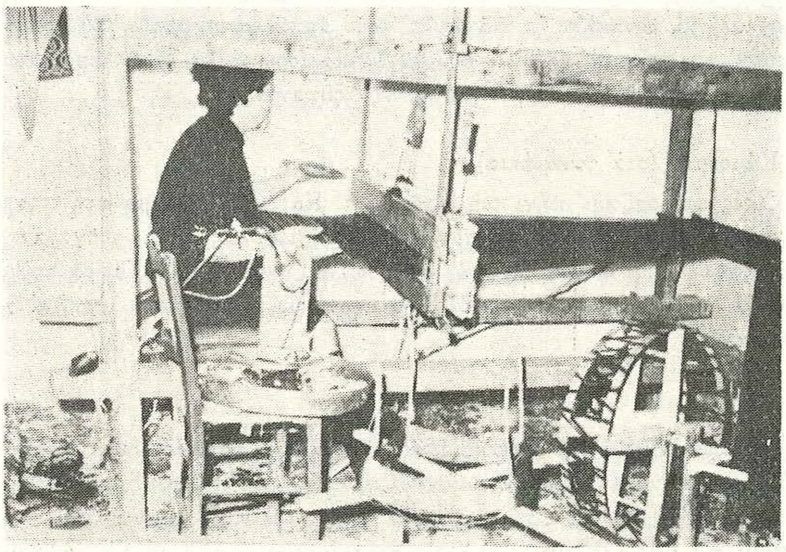

μου πατῶ στὴν πρώτη πατήθρα καὶ μὲ τὸ ἀριστερὸ στὴν τρίτη. Ἀνοίγει τὸ στόμα καὶ περνῶ τὴ σαΐτα ἀπὸ μέσα. Πατῶ τὸ δεξὶ στὴ δεύτερη πατήθρα καὶ ρίχνω πάλι τὴ σαΐτα. Πατῶ τὸ ἀριστερὸ στὴν τετάρτη σαΐτα καὶ ρίχνω πάλι ἀπὸ τὴν ἀρχὴ πρώτη μὲ τρίτη, δεύτερη μὲ τέταρτη.

Γίνεται τὸ πανὶ περίπου ἕνα δάχτυλο. Παίρνω τὰ προγκίδια καὶ τ' ἀνοίγω τόσο, ὅσο φάρδος ἔχει τὸ νῆμα στὸ χτένι. Ὕστερα, μπήγω τὴ μιὰ ἄκρη τους στὴ μιὰ οὔγια τοῦ πανιοῦ καὶ τὴν ἄλλη ἄκρη τους στὴν ἄλλη οὔγια. Τραάει ἡ μάνα μου τὰ καλαμίδια ὥς πίσω στ' ἀντί. Κρεμάει μ' ἕνα σκοινὶ τὸ γουδόχερο στὰ καλαμίδια, γιὰ νὰ μὴ γλιστροῦν κι ἔρχονται μπροστά. Ἔτσι τὸ πανί μου ἴσιωσε καλά. Τὸ κοιτάζει ἡ μάνα μου γύρω-γύρω, σηκώνει τὸ ἕνα πόδι της ψηλὰ καὶ μοῦ λέει: «Ἄντε τώρα, τόσο στόμα ν' ἀνοίγη, γιὰ νὰ τὸ ξεϋφάνης γρήγορα».

Ἡ μάνα μου μάζευε μασούρια, τραβοῦσε πίσω τὰ καλαμίδια καὶ γὼ ὕφαινα ἐξι-ἑφτὰ μέτρα τὴ μέρα.

14. Ξύφανσ᾽.

Σήμιρα κίν᾽σι νὰ ξυλουφαίν᾽τι τ᾽ ἀντί. Ἔρθιτι μπάμπου μ᾽ νὰ μὶ δγῆ πῶς γυφαίνου. Γλέπ᾽ ὅτι φαίνουνταν τ᾽ ἀντὶ ᾽π᾽ κάτου ποὺ τοὺ γνέμα, κάθιτι κουντά μ᾽ κὶ μ᾽ λέει: «Κοίταξι πυδί μ᾽. Ἄμα ξιτ᾽λιχτῆ οὔλου τοὺ γνέμα ἀποὺ τ᾽ ἀντὶ κὶ πέσ᾽ ἀποὺ πίσου κουμπουδέτρ᾽ς, νὰ κ᾽τάξ᾽ς χουρὶς ἄλλου νὰ τοῦ ξυφάν᾽ς τοὺ πανί σ᾽. Γιὰ νὰ μὴ κοιμ᾽θῆς τοὺ ὁράδ᾽ μὶ τοὺ ράντη. Θὰ σὶ τυραγνάη ὅλ᾽ νύχτα. Δὲ θὰ σ᾽ ἀφήσ᾽ νὰ κοιμ᾽θῆς».

Μόλις τοὺ ξύφανα τοὺ πανί, μ᾽ λέει πάλι μπάμπου μ᾽: «Πάρι γλήγουρα τ᾽ φουκάλ᾽ κὶ φουκάλ᾽σι ᾽π᾽ κάτου ᾽π᾽ τοὺν ἀργαλειὸ σ᾽ αὐτὸν τοὺ μουχό, γιὰ νὰ φύβγ᾽ καλπαζανιά σ᾽». Ὡς ποὺ νὰ φουκαλίσου κὶ νὰ ξιφαλ᾽δίσου τοὺ πανὶ ποὺ τ᾽ς κλουστούδις, μάνα μ᾽ ἔφκιασι τὴν ξυφαντόπ᾽τα.

15. Κάμουμα (στὰ τουκμάκια).

Χτὲς πατέραζουμ᾽ πήγι τοὺ σιαϊάκ᾽ στ᾽ Καραλῆ τοὺ Ρέμα στὴ τουκμάκια γιὰ νὰ τοὺ κάμουν. «Τὄβαναν στοὺ νιρὸ μέσα, μούσκιβι καλά, τὄβγαναν», λέει πατέραζουμ᾽ «στ᾽ς πέτριες κὶ τοὺ χ᾽ποῦσαν μὶ δγυὸ ξύλα. Ὕστ᾽ρα τοὺ ξαναμούσκιβαν κὶ τοὺ ξαναχ᾽ποῦσαν ὅλ᾽ τὴν μέρα, ὥς ποὺ μάζουξι λίγου κὶ χνούδγιασι καλά».

16. Βάψ᾽μου.

Σήμιρα λέμι νὰ τοὺ βάψουμι τοὺ σιαϊάκ᾽. Ἄμα τοὺ βάψουμι μὶ πέτσις ἀποὺ σκλύθρα κὶ βάνουμι καρὰ μπουϊά, θὰ γέν᾽ μαύρου. Ἄμα ξικαπνίσουμι τοὺ τζιάκ᾽ μας κὶ βράσουμι τ᾽ς καπνιές, θὰ γέν᾽ καφέϊνιου. Μπάμπου μ᾽ λέει νὰ βράσουμι τ᾽ς καρδότσιουφλις, νὰ τ᾽ς στραγγίσουμι καλὰ κὶ νὰ βάψουμι τοὺ σιαϊάκ᾽ οὔλου καφέϊνιου.

Γίν᾽κι πουλὺ καλὸ τοὺ καφέϊνιου. Τὄβγαλαμι οὔλου ἀποὺ τοὺ καζάν᾽ κι ἔκουψαμι ὅσου χράζιτι γιὰ νὰ φκιάσ᾽ μάνα μ᾽ μνιὰ μπιντένα. Ὕστ᾽ρα, ἔρριξαμι μνιὰ χούφτα καρὰ μπουϊὰ στοὺ καζάν᾽ ποῦταν τὰ ζουμνιὰ ποὺ τ᾽ς καρδότσιουφλις. Ξανάχουσαμι τοὺ σιαϊάκ᾽ π᾽ ἀπόμ᾽νι κὶ γίν᾽κι μαύρου. Θὰ τοὺ φκιάσουμι γιὰ τοὺν πάππου μ᾽ ἕνα σιαλβάρ᾽ κι ἕνα μιντάν᾽.

14. Ξύφανσι.

Σήμερα ἄρχισε νὰ ξυλοφαίνεται τὸ ἀντί. Ἔρχεται ἡ γιαγιά μου νὰ μὲ δῇ πῶς ὑφαίνω. Βλέπει ὅτι φαίνονταν τὸ ἀντὶ κάτω ἀπὸ τὸ νῆμα, κάθεται κοντά μου καὶ μοῦ λέει: «Πρόσεξε παιδί μου. Ὅταν ξετυλιχτῇ ὅλο τὸ νῆμα ἀπὸ τὸ ἀντὶ καὶ πέσῃ ἀπὸ πίσω ὁ καμποδέτης, νὰ κοιτάξῃς χωρὶς ἄλλο νὰ τὸ ξεὐφάνῃς τὸ πανί σου. Γιὰ νὰ μὴ κοιμηθῇς τὸ βράδυ μὲ τὸν καμποδέτη. Θὰ σὲ τυραννάῃ ὅλη νύχτα. Δὲν θὰ σ' ἀφήσῃ νὰ κοιμηθῇς».

Μόλις τὸ ξεὐφανα τὸ πανί, μοῦ λέει πάλι ἡ γιαγιά μου: «Πάρε γρήγορα τὴ σκούπα καὶ σκούπισε ἀπὸ κάτω τὸν ἀργαλειό σου αὐτὴ τὴ σκόνη γιὰ νὰ φύγῃ ἡ τεμπελιά σου». Ὥσπου νὰ σκουπίσω καὶ νὰ ξεφαλιδίσω τὸ πανὶ ἀπὸ τὶ κλωστοῦλες, ἡ μάνα μου ἔκανε τὴν ξεὐφαντόπιτα.

15. Τὸ φτιάξιμο (στὰ τουκμάκια).

Χθὲς ὁ πατέρας μου πῆγε τὸ σαγιάκι στοῦ Καραλῆ τὸ ρέμα στὰ τουκμάκια γιὰ νὰ τὸ φτιάξουν. «Τὸ βαλαν στὸ νερὸ μέσα, μοῦσκευε καλά, τὸ βγαναν», λέει ὁ πατέρας μου, «σ.ὶς πέτρες καὶ τὸ χτυποῦσαν μὲ δυὸ ξύλα. Ὕστερα τὸ ξαναμούσκευαν καὶ τὸ ξαναχτυποῦσαν ὅλη τὴ μέρα, ὥσπου μάζεψε λίγο καὶ χνούδιασε καλά».

16. Βάψιμο.

Σήμερα λέμε νὰ τὸ βάψουμε τὸ σαγιάκι. Ἐὰν τὸ βάψουμε μὲ φλοῦδες ἀπὸ σκλύθρα καὶ βάλουμε «καρὰ μπογιά», θὰ γίνῃ μαῦρο. Ἐὰν ξεκαπνίσουμε τὸ τζάκι μας καὶ βράσουμε τὶς καπνές, θὰ γίνῃ καφέ. Ἡ γιαγιά μου λέει νὰ βράσουμε τὰ καρυδότσοφλα, νὰ τὰ στραγγίσουμε καλὰ καὶ νὰ βάψουμε τὸ σαγιάκι ὅλο καφέ.

Ἔγινε πολὺ καλὸ τὸ καφέ. Τὸ βγάλαμε ὅλο ἀπὸ τὸ καζάνι καὶ κόψαμε ὅσο χρειάζεται γιὰ νὰ φτιάξῃ ἡ μάνα μου μιὰ φούστα. Ὕστερα ρίξαμε μιὰ φούχτα «καρὰ μπογιὰ» στὸ καζάνι ποὺ εἶχε τὰ ζουμιὰ ἀπὸ τὰ καρυδότσοφλα. Ξαναβάλαμε τὸ σαγιάκι ποὺ ἀπόμεινε καὶ ἔγινε μαῦρο. Θὰ τὸ φτιάξουμε γιὰ τὸν παππού μου ἕνα σαλβάρι καὶ ἕνα μεντάνι.

11. ΠΑΡΟΙΜΙΕΣ — ΠΡΟΛΗΨΕΙΣ

— Νἄχα μάνα στὴν κουμπόδισ᾽ κι ἀδιρφὴ στὴν ξύφανσ᾽

1. Π λ ύ σ᾽ μ ο υ: Ἀπ᾽ τ᾽ σιάρβα τ᾽ μαλλιοῦ γέν᾽τι μαύρ᾽ ἀλ᾽φή. Εἶνι καλὴ γιὰ τὰ παραδάγκαλα κὶ τοὺ ἀνιμουπύρουμα.

4. Λ α ν ά ρ᾽ σ μ α: Δὲν πρέπ᾽ νὰ λαναρίηζ τὰ Χριστούγιννα, γιατὶ τοὺ κατ᾽ροῦν τοὺ μαλλὶ τὰ καρκαντζάλια. Νὰ λαναρίηζ πάλι ἀντὰ φουτ᾽στοῦν τὰ νιρά .

5. Γ ν έ σ᾽ μ ο υ: Πρέπ᾽ στοὺ γνέσ᾽μου πρῶτα ν᾽ ἀναπχιάης, γιὰ νὰ μὴ ᾽πουμείν᾽ ἄντρας γκόλιαβους.

— Τοὺ μαλλὶ πρέπ᾽ νὰ τοὺ γνέης οὔλου ὥς τὰ Χριστούγεννα, γιατὶ τ᾽ς τ᾽λούπς τ᾽ς κατ᾽ροῦν τὰ καρκαντάλια κὶ κιτρινίζουν.

6. Τ᾽ λ ι γ ά δ γ ι α σ μ α: ῞Οποιους ἄντρας παντριμένους κόψ᾽ τ᾽λιγάδ᾽, θὰ πιθάν᾽ γ᾽ναίκα τ᾽.

10. Τ ύ λ ι γ μ α: ῞Αμα μπ᾽δήσ᾽ κανένας τοὺ στ᾽μόν᾽, δὲ θὰ φτάσ᾽ τοὺ γυφάδ᾽.

11. Ἀ ν α β ό δ: ῞Αμα κάμ᾽ς τοὺ σταυρὸ σ᾽ σ᾽ν ἀρχή, θὰ τιργιάσ᾽ καλὰ τοὺ πανί σ᾽.

13. Γ ύ φ α σ μ α: ῞Αμα κάμ᾽ς τοὺ σταυρὸ σ᾽ σ᾽ν ἀρχή, θὰ τιργιάσ᾽ καλὰ ποιους ἔρθιτι πρέπ᾽ νὰ σ᾽κών᾽ τοὺ πουδάρ᾽ τ᾽ ψ᾽λὰ κὶ νὰ λέη: «Ἄϊντι τώρα, τόοσου στόμα ν᾽ ἀνοίγ᾽, γιὰ νὰ τοὺ ξυφάν᾽ς ἀγλήγουρα».

14. Ξ ύ φ α ν σ᾽: Ἀντὰ πέσ᾽ κουμπουδέτρ᾽ς κὶ φανῆ τ᾽ ἀντί, πρέπ᾽ νὰ τοῦ ξυφάν᾽ς τοὺ πανί. Ἀλλοιῶς θὰ κοιμ᾽θῆς μὶ τοὺ ράντη κὶ θὰ σὶ τυραγνάη οὔλ᾽ τ᾽ νύχτα.

— Ἀντὰ ξυφάν᾽ς τοὺ πανὶ πρέπ᾽ νὰ φουκαλίης τοὺ μουχὸ ποὺ π᾽κάτου ᾽π᾽ τοὺν ἀργαλειό, γιὰ νὰ φύβγ᾽ καλπαζανιά σ᾽.

—Ἀντὰ τιλειώσ᾽ τοὺ πανί, πρέπ᾽ μάνα σ᾽ νὰ φκιάσ᾽ μνιὰ ξιφαντόπ᾽τα κὶ νὰ φᾶν οὔλ᾽ θ᾽κοί σ᾽.

ΙΙ. ΠΑΡΟΙΜΙΕΣ — ΠΡΟΛΗΨΕΙΣ

—Νἄχα μάνα στὴν κομπόδεσι κι ἀδελφὴ στὴν ξύφανσι.

1. Π λ ύ σ ι μ ο: Ἀπὸ τὴ δρώμα τοῦ μαλλιοῦ γίνεται ἡ μαύρη ἀλοιφή. Εἶναι θεραπευτικὴ γιὰ τὰ παραδάγκαλα καὶ τὸ ἀνεμοπύρωμα.

4. Λ α ν ά ρ ι σ μ α: Δὲν πρέπει νὰ λαναρίζῃς τὰ Χριστούγεννα, γιατὶ τὸ κατουροῦν τὸ μαλλὶ τὰ καρκαντζάλια. Νὰ λαναρίζῃς πάλι, ὅταν φωτιστοῦν τὰ νερά.

5. Γ ν έ σ ι μ ο: Πρέπει στὸ γνέσιμο πρῶτα νὰ ἀναπιάσῃς, γιὰ νὰ μὴ ἀπομείνῃ ὁ ἄνδρας σου γυμνός.

— Τὸ μαλλὶ πρέπει νὰ τὸ γνέσῃς ὅλο ὡς τὰ Χριστούγεννα, γιατὶ τὶς τουλοῦπες τὶς κατουροῦν οἱ καλλικάντζαροι καὶ κιτρινίζουν.

6. Τ υ λ ι γ ά δ ι α σ μ α: Ὅποιος παντρεμένος ἄνδρας θὰ κόψῃ τυλιγάδι, θὰ πεθάνῃ ἡ γυναίκα του.

10. Τ ύ λ ι γ μ α: Ἐὰν πηδήσῃ κανεὶς τὸ στημόνι, δὲν θὰ φτάσῃ τὸ ὑφάδι.

11. Ἀ ν α β ό δ ι: Ἐὰν κάνῃς τὸ σταυρό σου στὴν ἀρχή, θὰ ταιριάσῃ καλὰ τὸ πανί σου.

13. Γ ύ φ α σ μ α: Ὅταν κομποδέσῃς τὸ στημόνι στὸν ἀργαλειό, ὅποιος ἔρχεται πρέπει νὰ σηκώνῃ τὸ πόδι του ἐπάνω καὶ νὰ λέῃ: «Ἄντε τώρα, τόσσο στόμα ν' ἀνοίγῃ, γιὰ νὰ τὸ ξεϋφάνῃς γρήγορα».

14. Ξ ύ φ α ν σ ι: Ὅταν πέσῃ ὁ κομποδέτης καὶ φανῇ τὸ ἀντί, πρέπει νὰ τὸ ξεϋφάνῃς τὸ πανί. Ἀλλοιῶς θὰ κοιμηθῇς μὲ τὸν κομποδέτη καὶ θὰ σὲ τυραννᾶ ὅλη τὴ νύχτα.

— Ὅταν ξεϋφάνῃς τὸ πανὶ πρέπει νὰ σκουπίσῃς τὸ χνοῦδι κάτω ἀπὸ τὸν ἀργαλειό, γιὰ νὰ φύγῃ ἡ τεμπελιά σου.

— Ὅταν τελειώσῃ τὸ ὕφασμα, πρέπει ἡ μάνα σου νὰ κάνῃ μιὰ ξεϋφαντάπιτα καὶ νὰ φᾶνε ὅλοι οἱ δικοί σου.

ΙΙΙ. ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΜΕΝΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΚΑΙ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΑ

1. Π λ ύ σ' μ ο υ: μπακιρτζούδα, κουπάνα, καλαθίνα.

2. Σ τ ε γ ν ο υ μ α: καλαθίνα, σκ'νί.

3. 'Α λ λ έ γ ρ ι μ α: ψάθα, π'σκέφαλου.

4. Λ α ν ά ρ' σ μ α: λανάρ' κατσ' δέλ'κου, πανέρ'.

5. Γ ν έ σ' μ ο υ: μαλλόρουκα ἢ μαρόλουκα μὶ τρία τσιατάλια, ἀδράχτ', σφουντύλ'.

6. Τ' λ ι γ ά δ γ ι α σ μ α: τρανὸ τ'λιγάδ' («τὰ δγυὸ ἱφτά», πῆχες περίπου), μισαίου τ' λιγάδ' («τὰ δγυὸ πέντι», πῆχες περίπου), μικρὸ τ'λιγάδ' («τὰ δγυὸ τέσσιρις», πῆχες περίπου).

7. Ζ ι ο υ μ ά τ' σ μ α: κλουνάργια, τζιουπούδγια, δαδί, μπακ(ι)ρτζούδα, πυρουστχιά, τέλ'.

8. Κ α λ ά μ' σ μ α: ἀνέμ' κὶ ἀνεμούδα: κούτσουρου (1), ἀνέμ' (2), καρφὶ (3), τσ'φί (4).

Ρουδάνια: γκ'τούλ' ἢ ρουδάν' (1), κόρδα (2), ἄδραχτους (3), χιράκ' (4).

Καλάμνια: μικρὰ γιὰ τοὺ στ'μόν'.

9. Γ ί δ γ ι α σ μ α: κρανόδιργις, καραμπάτσια, παλούκ', καλάμνια τρανὰ γιὰ τοὺ γίδγιασμα.

10. Τ ύ λ ι γ μ α: τ'λίχτρα μὶ τσιατάλις (1), κουπανούδα, ἀντὶ (2), κουμπουδέτρ'ς, φουκάλ' σιτζιμούδ', ζέβλα, καλαμίδια (3).

11. 'Α ν α β ό δ': ψάθα, τσιουλούδ', ἀντὶ μὶ τοὺ γνέμα, σκαμνί, τ'λιγάδ', κλουστὲς χιρίσις, μ'τάργια, σιαϊακόχτινου, δ:λόνα καλαμέϊνια.

12. 'Α ρ γ α λ ε ι ό ς: . . ἀντὶ μπρουστ'νό, ἀντὶ πισ'νό, ζάναζους ἢ γυρ' στάρ' καρούλια, κουμπουδὲτρ'ς ἢ ράντης, μ'τάργια, ξ'λόχτινου μὶ τοὺ χτέν' στ' μέσ', ξύλα, πατήθρις, στ'μόν', σταυρόξ'λα ἢ σταύρουσις μὶ τὰ τσ'φούδγια, τιντόξ'λου, τσιατάλις μπρουσ'νές, τσιατάλις πισ'νές.

13. Γ ύ φ α μ α: μασούργια, σαῦτα, προυγκίδγια, στούμπους.

14. Ξ ύ φ α ν σ': φαλίδ'.

15. Κ ά μ ο υ μ α: ξύλα.

16. Β ά ψ' μ ο υ: σκλύθρου, καράμπουϊα, καπνιά, καρδότσιουφλις.

IV. ΛΕΞΙΛΟΓΙΟΝ

ἀ γ λ ή γ ο υ ρ α, γρήγορα.

ἀ δ ρ ά χ τ᾽ πού, ἀδράχτι· ὅταν ἡ κοιλιά του εἶναι μεγάλη λέγεται «κ᾽λιάρ᾽κου ἀδράχτ᾽». Πληθ. ἀδράχτια.

ἄ δ ρ α χ τ ο υ ς οὐ, ἀδραχτάς, σιδηρόβεργα τῆς ροδάνης· πληθ. ἀδραχταῖοι.

ἀ λ λ ι γ ρ α ί ν ο υ, καθαρίζω καὶ ἀνοίγω τὸ μαλλί· ἀλλέγρινα-ἀλλέγρανα-ἔχου ἀλλιγράν᾽ (ἴσως ἀπὸ τὸ ἀλλοχροιαίνω, ὁλ. Λεξικὸ τῆς Μέσ. Ἑλλην. Δημώδ. Γραμματ. Ἐμμ. Κριαρᾶ).

ἀ λ λ έ γ ρ ι μ α τού, τὸ καθάρισμα καὶ ἄνοιγμα τοῦ μαλλιοῦ· πληθ. ἀλλιγραίματα.

ἀ λ᾽ φ ὴ ἡ, ἀλοιφὴ πληθ. ἀλ᾽φές. Ἡ λεγομ. μαύρη ἀλοιφὴ γίνεται ἀπὸ τὴ «σιάρδα» τοῦ μαλλιοῦ καὶ θεωρεῖται θεραπευτικὴ γιὰ τὰ παραδάγκαλα» καὶ τὸ «ἀνιμουπύρουμα».

ἀ ν α β ό δ᾽ τού, πέρασμα τοῦ στημονιοῦ ἀπὸ τὰ μιτάρια καὶ τὸ χτένι· πληθ. ἀναβόδγια.

ἀ ν ι μ ο ύ δ α ἡ, μικρὴ ἀνέμη· πληθ. ἀνιμούδις.

ἀ ν ι μ ο υ π ύ ρ ο υ μ α τού, ἀνεμοπύρωμα, εἶδος δερματικῆς ἀσθενείας, ἐρυσίπελας· πληθ. ἀνιμουπυρώματα.

ἀ ν τ ά, ὅταν· ὁ τονισμὸς πολὺ ἐλαφρός, ἄλλοτε εἰς τὴν πρώτη καὶ ἄλλοτε εἰς τὴν δευτέρα συλλαβή.

ἀ π ά λ ι ς οἱ, ἀφράτες φουχτιὲς μαλλιοῦ πάντοτε κατὰ ζεύγη.

ἀ π᾽ κ ά ζ ο υ ἀντιλαμβάνομαι· ἀπείκαζα,—ἀπείκασα—ἔχου ἀπ᾽ κάσ᾽.

β α μ β α κ ι ρ ν ό ς, —ή, —ό, βαμβακερός· πληθ. βαμβακιγροί. —ές.—ά.

β ά ν ο υ, βάζω, τοποθετῶ· ἔβανα—ἔβαλα—ἔχου βάλ᾽.

β ρ ί σ κ ν ο υ, βρίσκω· ἔβρισκνα—βρῆκα—ἔχου βρεῖ.

γ α ρ δ ά λ ο υ σ᾽ ἡ, ἐγκοπή· πληθ. — (Πιθανὸν ἀπὸ τὸ ρῆμα γαρδαλώνου=γρατζουνῶ, σχίζω, χαράσσω).

γ έ ν᾽ τ ι, γ᾽ ἐν. ἐνεστ. τοῦ γένουμι=γίνομαι· γένουμαν—ἔγ᾽να—ἔχου γέν᾽.

γ ι δ γ ι ά ζ ο υ, διάζομαι, ἰδιάζω, προετοιμάζω τὸ στημόνι μπήγοντας τὰ καλάμια μὲ τὸ νῆμα ἐπάνω στὴ γῆ· γίδγιαζα—γίδγιασα—ἔχου γιδγιάσ᾽.

γ ι δ γ ι α σ ί δ τού, τὸ νῆμα ποὺ διάζεται γιὰ νὰ ἑτοιμασθῆ ὡς στημόνι· πληθ. γιδγιασίδγια.

γ ί δ γ ι α σ μ α τού, διάσιμο· πληθ. γιδγιάσματα.

γ ι ο υ μ ό ζ ο υ, γεμίζω· γιόμ᾽ζα—γιόμ᾽σα—ἔχου γιουμόσ᾽.

γ ι σ ι ά ζ ο υ, τοποθετῶ, στερεώνω, ἁδῶ· γιρλέστ᾽ζα — γιρλέστ᾽σα — ἔχου γιρλιστίσ᾽ (τουρκ. γερλεσμέκ+.

γ ι σ ι ά ζ ο υ, ἰσιάζω, τακτοποιῶ· γίσιαζα—γίσιασα—ἔχου γισιάσ᾽.

γ ί σ κ ι ο υ ς οὐ, ἴσκιος· πληθ. γίσκ᾽. Ὅταν προηγῆται τὸ ἄρθρο τῆς αἰτιατικῆς ἑνικοῦ λαλεῖται «γίσκιους».

γ κ α τ ζ ι ὸ λ᾽ τού, τὸ γαϊδούρι: πληθ. γκατζιόλια.

γ κ α τ ζ ι ό λ α ἡ, γαϊδούρα καὶ κατὰ τὸ διάσιμο, ἡ παράλειψι ἑνὸς πασσάλου καὶ ἡ στερέωσι τοῦ νήματος στὸν μεθεπόμενο πάσσαλο· πλ. γκατζιόλις.

γ κ᾽ζ ὰ ν᾽ τού, παιδί· πληθ. γκ᾽ζάνια (τουρκ. Κιζάν).

γ κ ι ρ ν τ ί ζ ο υ, τεντώνω· γκέρ᾽τζα—γκέρ᾽τσα—ἔχου γκιρντίσ᾽.

γ κ ό λ ι α β ο υ ς, οὐ, γκόλιαβ᾽ ἡ γκόλιαβου τού, γυμνός· πληθ. γκουλιαβαῖοι, οἱ, γκόλιαβις οἱ, γκόλιαβα τά.

γ ν έ σ᾽ μ ο υ τού, γνέσιμο· πληθ. γνισίματα.

γ υ ρ᾽ σ τ ὰ ρ᾽ τού, γυριστάρι, ζάναζος, ξύλο περασμένο στὸ ἀντὶ τοῦ ἀργαλειοῦ γιὰ νὰ τὸ γυρίζῃ· πληθ. γύρ᾽στάργια.

γ ύ φ α μ α τού, ὕφαμα· πληθ. γυφάματα.

ζ ά ν α ζ ο υ ς οὐ, γυριστάρι ὅλ. πληθ. ζαναζαῖοι.

ζ ι ο υ μ ά τ᾽ σ μ α τού, ζεμάτισμα· πληθ. ζιουματίσμα᾽τα.

ζ ο ύ ν α ἡ, ζώνη· πληθ. ζούνις.

θ ά ν, σάν.

θ έ β γ ο υ, φεύγω· ἔθιβγα—ἔφκα ἔχου φύβγ᾽.

θ᾽ κ ὸ ς οὐ, θ᾽κιά, ἡ, θ᾽κὸ τού, δικός· θ᾽κοί οἱ, θ᾽κιὲς οἱ, θ᾽κὰ τά.

κ α β α λ ί κ α ἡ, καβάλα· πληθ. καβαλίκις.

κ ά θ ο υ μ ι σ τ ι (ν), α΄ πληθ. ἐνεστ. τοῦ κάθουμι, κάθομαι· κάθουμαν—ἔκατσα ἔχου κάτσ᾽.

κ ά κ ο υ ἡ, θεία· πληθ. κάκις.

κ α ϊ ν τ ῶ, γλιστρῶ· καϊντοῦσα—κάϊτσα—ἔχου καϊντίσ᾽.

κ α λ α θ ί ν α ἡ, μεγάλο καλάθι, καλάθα· πληθ. καλαθίνις.

κ α λ α μ ί δ᾽ τού, καλαμίδι, δύο καλαμένιες βέργες οἱ ὁποῖες περνιοῦνται στὸ στημόνι γιὰ νὰ κρατοῦν τὸ στάμα του ἀνοιχτό· πληθ. καλαμίδγια.

κ α λ π α ζ α ν ι ὰ ἡ, τεμπελιά· καλπαζανιές. (τουρκ. Καλπαζάν).

κ α μ π α ρ ν τ ί ζ ο υ, μαλακώνω, φουσκώνω· καμπάρ᾽τζα—καμπάρ᾽τσα—ἔχου καμπαρντίσ᾽ (τουρκ. Καμπαρμάκ).

κ α μ π ό σ ο υ, λίγο.

κ α ρ α μ π ά τ σ᾽ τού, νεροκολοκυθοκόμματο, κομμάτι ἀπὸ ξερὸ νεροκολόκυθο· πληθ. καραμπάτσια.

κ α ρ᾽ δ ό τ σ ι ο υ φ λ α ἡ καρυδότσουφλο· πληθ. καρ᾽δότσιουφλις.

κ α ρ κ α ν τ ζ ά λ᾽ τού, καλικάντζαρος· πληθ. καρκαντζάλια.

κ α ρ σ ί, ἀντίκρυ (τουρκ. καρσί).

κ α τ α ῆ, καταγῆς.

κ α τ σ᾽ β έ λ᾽ κ ο υ ς οὐ, κατσ᾽βέλκ᾽ ἡ, κατσ᾽βλέλκ᾽κου του, κατσιβέλικος, γύφτικος· κατσ᾽βέλ᾽κ᾽ οἱ, κατσ᾽βέλ᾽κις οἱ, κατσ᾽βέλ᾽κα τά.

κ α φ τ ώ ν ο υ, καίω· κάφτουνα — κάφτουσα — ἔχου καφτώσ᾽.

κ ι τ σ ι ά ζ ο υ, γίνομαι σὰν κετσές· κίτσιαζα — κέτσιασα — ἔχου κιτσιάσ' (τουρκ. κετσέ).

κ λ ο υ ν ά ρ' τού, ξερὴ δέργα μουριᾶς· πληθ. κλουνάργια.

κ λ ο υ τ σ ώ ν ο υ, τζιουγκράζω, γίνομαι σὰν κλώστρα· κλώτσουνα—κλώτσουσα — ἔχου κλουτσώσ'.

κ λ ώ σ τ ρ α ἡ, κλώστρα, κλώσιμο μὲ μπέρδεμα μαζί, πληθ. κλώστρις.

κ' ν ῶ, κινῶ, ἀρχίζω· κ'νοῦσα — κίν'σα — ἔχου κ'νήσ'.

κ ό κ α ἡ ἐντομὴ στὸ ἐπάνω μέρος τοῦ ἀδραχτιοῦ ἀπὸ τὴν ὁποία περνᾶ ἡ κλωστή· πληθ. κόκις.

κ ό ρ δ α ἡ, χορδή· πληθ. κόρδις.

κ ο υ κ ο υ ν ι ά ζ ο υ, κάθομαι στὰ γόνατά μου· κουκούνιαζα—κουκούνιασα—ἔχου κουκουνιάσ'.

κ ο υ λ λ' τ σ ί δ α ἡ, κολλητσίδα· πληθ. κουλλ'τσίδις.

κ ο υ μ π ο υ δ έ τ ρ' ς οὑ, κομποδέτης, ράντης, δέργα δεμένη μὲ σκοινὶ στὸ ἀντὶ τοῦ ἀργαλειοῦ· πληθ. κουμπουδέτριδις.

κ ο υ π α ν ο ύ δ α ἡ, μικρὴ σκάφη, ξύλινο κατασκεύασμα σὲ σχῆμα λεκάνης· πληθ. κουπανούδις.

κ ο ύ ρ τ' σ μ α τού, στήσιμο· πληρ. κουρντίσματα.

κ ο υ σ ι ά ζ ο υ, τρέχω· κόσιαζα—κόσιαξα—ἔχου κουσιάξ' (τουρκ. κοσμάκ).

κ ο υ τ ι λ έ τ σ' τού, οἱ κλωστὲς τοῦ μιταριοῦ καὶ τὰ ἀνοίγματα μεταξὺ αὐτῶν· πληθ. κουτιλέτσια.

κ ρ α τ σ ο ύ ν α ἡ, νεροκολόκυθο· πληθ. κρατσούνις.

κ' τ ά ζ ο υ, κοιτάζω, προσέχω· κοίταζα — κοίταξα — ἔχου κ'τάξ'.

λ α ν ά ρ' σ μ α τού, λανάρισμα· πληθ. λαναρίσματα.

λ ι μ α ρ ὰ ἡ λαιμαρά, προστήθιο πλαστρόν· πληθ. λιμαρές.

λ ό γ υ ρ α, ὁλόγυρα.

λ υ σ ί δ' τού, λυσίδι, κούκλα μαλλιοῦ· πληθ. λυσίδγια.

μ α ζ ώ ν ο υ, μαζεύω· μάζουνα — μάζουξα — ἔχου μαζώξ.

μ α λ λ ὶ ἔνα, μαλλὶ ἀπὸ ἕνα πρόβατο, μονοκόμματο·

μ α λ λ ό ρ ο υ κ α ἡ, μαλλόροκα, ρόκα τοῦ μαλλιοῦ· μαλλόρουκις.

μ α λ ό λ ο υ κ α ἡ, μαλλόροκα, ρόκα τοῦ μαλλιοῦ· πληθ. μαρόλουκις.

μ ι ν τ ά ν' τού, μαῦρο γελέκο μὲ μανίκια καμωμένο ἀπὸ σαγιάκι καὶ ἐπενδεδυμένο ἐσωτερικῶς μὲ γούνα· πληθ. μιντάνια (τουρκ. μιντάν).

μ ό δ ο υ τού, προσοχή. Ἀκλιτο, μόνο στὴν ἔκφρασι «μὶ τοὺ μόδου» = μὲ προσοχή, μὲ τὸ «μαλακό».

μ ο υ χ ὸ ς οὑ, σκόνη· πληθ. μουχοὶ (σλαβ. μούχου).

μ π α τ ζ ι ά κ' τού, τὸ μαλλὶ ποὺ βγαίνει ἀπὸ τὰ πόδια τοῦ προβάτου· πληθ. μπατζιάκια (τουρκ. μπατζάκ).

μ π α κ ι ρ τ ζ ο ύ δ α ἡ, χάλκινο δοχεῖο· πληθ. μπακιρτζούδις (τουρκ. μπακίρ).

μ π ά μ π α υ ἡ, γριά, γιαγιά· μπάμπις (σλαβ. μπάμπα).

μ π ι ν τ έ ν α ἡ, μάλλινο χειμερινὸ φόρεμα· πληθ. μπιντένις (τουρκ. μπέντεν).

μ π ι τ ί ζ ο υ, τελειώνω· μπιτ'ζα — μπίτσα — ἔχου μπιτίσ' (τουρκ. μπιτμέκ).

μ π ό σ' κ ο υ ς, ού, μπόσκ' ἡ, μπόσ'κου τού, χαλαρός, ἄδειος· πληθ. μπόσ'κ' οἱ, μπόσ'κις οἱ, μπόσ'κα τὰ (τουρκ. μπός).

μ π ο υ μ π ο ύ κ' τού, κόμπος τοῦ μαλλιοῦ· πληθ. μπουμπούκια.

ν ί σ κ ι ο υ ς οὺ, ἴσκιος, βλ. γίσκιους· πληθ. νίσκ'.

ν ο υ ρ ὰ ἡ, οὐρά, ὁ πρῶτος πρὸς τὰ καλάμια πάσσαλος τοῦ διασίματος, βλ. γίδγιασμα.

ν τ α γ ι α ν τ ί ζ ο υ, στηρίζω στερεώνω· νταγιάντ'ζα — νταγιάντ'σα — ἔχου — νταγιαντίσ' (τουρκ. νταγιμάκ).

ν τ ο ύ ζ' κ ο υ ς οὺ, ντούζ'κ' ἡ, ντούζ'κου τού, ἴσιος· πληθ. ντούζ'κ' οἱ, ντούζ'κις οἱ, ντούζ'κα τὰ (τουρκ. ντούζ).

ξ ι κ ο υ λ λ' τ σ ι δ γ ι ά ζ ο υ, ξεκολλητσιδιάζω, ἀφαιρῶ τὶς κολλητσίδες· ξικουλλ'τσίδγιαζα — ξικουλλ'τσίδγιασα — ἔχου ξικουλλ'τσιδγιάσ'.

ξ ι τ' ν ά ζ ο υ, ξετινάζω· ξιτίναξα — ξιτίναξα — ἔχου ξιτ'νάξ'.

ξ ι φ α ν τ ό π' τ α ἡ, ξεφαντόπιτα· ἡ πίτα ποὺ γίνεται ὅταν τελειώση ἡ ὕφανσι καὶ κατεβῇ τὸ πανὶ ἀπὸ τὸν ἀργαλειό. πληθ. ξιφαντόπ'τις.

ξ υ λ ο υ φ α ί ν ο υ μ ι, ἀρχίζει νὰ ἀποκαλύπτεται τὸ ξύλο τοῦ ἀντιοῦ· μόνο στὴν ἔκφρασι «ξυλουφαίνιτι τ' ἀντί».

ο ὔ β γ ι α ἡ, οὔγια· πληθ. οὔβγις.

π α α ί ν ο υ, πηγαίνω· πάϊνα — πῆ (γ) α — ἔχου πάει.

π α ν ὶ τού, ὕφασμα ἀλλὰ καὶ στημόνι· πληθ. πανιά.

π α ρ α δ ά γ κ α λ ο υ τού, παραδάγκαλα, τὰ γάγγλια ποὺ βγαίνουν εἰς τὸ δεξιὸ καὶ ἀριστερὸ τοῦ λαιμοῦ.

π α ρ τ α λ ο ύ δ' τού, κουρελάκι· πληθ. παρταλούδγια (τουρκ. παρτάλ).

π α τ ή θ ρ α ἡ, πατήθρα· πληθ. πατήθρις.

π έ ρ α τό, ἡ ἄκρη, τὸ ἀντικρυνὸ μέρος· συνηθισμένη ἡ ἔκφρασι «πέρα — πέρα»= ἀπὸ τὴ μιὰ ἄκρη ὡς τὴν ἄλλη.

π' θ α μ ή ἡ, πιθαμή· πληθ. π'θαμές.

π ι δ ι κ λ ώ γ ο υ, «πιάνω» τὸ νῆμα, τὸ στερεώνω· πιδίκλουνα — πιδίκλουσα — ἔχου πιδικλώσ'.

π ι ρ δ ι κ λ ώ γ ο υ, σκοντάφτω· πιρδίκλουνα—πιρδίκλουσα—ἔχου πιρδικλώσ'.

π' κ ι ά τ ο υ, κάτω ἀπό· προηγεῖται πάντοτε τὸ 'πού.

π λ ύ σ μ ο υ τού, πλύσιμο· πληθ. πλυσίματα.

'π α υ' γ ά λ ι α, ἀπὸ ἀγάλια, σιγά.

π ο υ δ ά ρ' τού, πόδι· πληθ. πουδάργια.

π ρ ο υ γ κ ί δ' τού, πλακὲ σιδηρόδεργα ποὺ στερεώνεται στὴν ἀρχὴ τοῦ ὑφάσματος γιὰ νὰ μένῃ τεντωμένο. «Ὅσου πυκνὰ ξιπρουγκιδγιάζιτι, τό-

σου σφιχτότερου γένιτι τοὺ πανί» = ὅσο συχνὰ ἀλλάζεται ἡ θέσι τῶν προγκιδιῶν, τόσο σφιχτότερο γίνεται τὸ πανί.

π᾽σκέφαλου τού, προσκέφαλο· πληθ. π᾽σκέφαλα.

πυρουστχιὰ ἡ, πυρωστιά· πληθ. πυρουστχιές.

ράντης οὔ, κομποδέτης βλ. Πληθ. —

ρουκώνου, βάζω μέσα, χώνω· ρόκουνα — ρόκουσα — ἔχου ρουκώσ᾽.

σιά, πρός. Συνηθισμένη ἡ ἔκφρασι «σιὰ δῶ, σιὰ κεῖ» = πρὸς τὰ ᾽δῶ, πρὸς τὰ ᾽κεῖ.

σιαϊάκ᾽ τού, χονδρὸ μάλλινο ὕφασμα, σαγιάκι· (τουρκ. σαγιάκ).

σιαλβάρ᾽ τού, βράκα χονδρὴ ἀπὸ σαγιάκι ποὺ τὴ φοροῦσαν τὸ χειμῶνα ἐπάνω ἀπὸ τὸ «γιράνιου βρακί». Πληθ. σιαλβάργια (τουρκ. σαλβάρ).

σιάρβα ἡ, βρώμα τοῦ μαλλιοῦ· ἀποτελοῦσε ἕνα ἀπὸ τὰ ὑλικὰ διὰ τὴν παρασκευὴ τῆς «μαύρης ἀλοιφῆς». Πλ. σιάρβις.

σιτζίμ᾽ τού, σκοινὶ μετρίου πάχους· πληθ. σιτζίμνια (τουρκ. σιτζίμ).

σκ᾽νὶ τού, σκοινί, σπάγγος· πληθ. σκ᾽νιά.

σταύρουμα τού, πληθ. σταυρώματα, τὰ δύο ξύλα τοῦ ἀργαλειοῦ ποὺ μποίνουν παραλλήλως ἐμπρὸς καὶ πίσω, συγκρατώντας τὰ δύο μακρύτερα πλευρικὰ ξύλα.

σταύρουσ᾽ ἡ, ἡ σταύρωσι τοῦ νήματος, ποὺ σχηματίζεται κατὰ τὸ διάσιμο, μεταξὺ τοῦ πέμπτου πασσάλου καὶ τῆς βέργας, βλ. γίδγιασμα· πληθ. σταύρουσις.

στέγνουμα τού, στέγνωμα· πληθ. στιγνώματα.

στ᾽μόν᾽ τού, στημόνι· πληθ. στ᾽μόνια.

στόμα τού, τὸ ἄνοιγμα τοῦ νήματος, κατὰ τὸ διάσιμο, μεταξὺ τοῦ τελευταίου πασσάλου καὶ τῆς βέργας. Ἐπίσης, τὸ ἄνοιγμα τοῦ στημονιοῦ, ὅταν εὑρίσκεται στὸν ἀργαλειό. Πληθ. στόματα.

στούμπους οὔ, γουδόχερο· πληθ. στούμπ᾽ καὶ στουμπαῖοι.

σφιχτὸς οὔ, —ή, —ό, σφιγμένος· «ἡ σφιχτὴ τ᾽λούπα» βγάζει λεπτὴ κλωστή, κατάλληλη γιὰ στημόνι.

σώζουν ἢ σώνου, τελειώνω· ἔσουζα — ἔσουνα — ἔσουσα ἔχου σώσ᾽.

τέλ᾽ τού, σύρμα· πληθ. τέλια (τουρκ. τέλ).

τζιουγκράζου, κλουτσώνου βλ.

τζιουπούδ᾽ τού, κοντόχονδρο ρόπαλο μουριᾶς· πληθ. τζιουπούγια (τουρκ. κόπ).

τιλέβου, τελειώνω· τέλιβα — τέλιψα — ἔχου τιλέψ᾽.

τιντόξ᾽λου τού, τεντόξυλο· πληθ. τιντόξ᾽λα.

τ᾽λιγάδ᾽ τού, τυλιγάδι· πληθ. τ᾽λιγάδγια.

τ᾽λίχτρα ἡ, τυλίχτρα· πληθ. τ᾽λίχτρις.

τ᾽λούπα ἡ, τουλούπα· πληθ. τ᾽λούπις.

τ ο ὺ κ μ ά κ᾽ τού, τοκμάκι, κόπανος καὶ κατ᾽ ἐπέκτασι, ὁ τόπος ὅπου χτυποῦσαν μὲ κοπάνους καὶ ἐπεξεργαζόταν τὰ σαγιάκια· πληθ. τουκμάκια.

τ σ ι α τ ά λ᾽ τού, ἡ διχάλα τῆς μαλλόροκας· πληθ. τσιατάλια (τουρκ. τσατάλ).

τ σ ι α τ ά λ α, ἡ, διχάλα· πληθ. τσιατάλις (τουρκ. τσατάλ).

τ σ ι β ὶ τού, καρφὶ ξύλινο· πληθ. τσιβγιὰ (τουρκ. τσιβί).

τ σ ι ο υ λ ο ύ δ᾽ τού, μικρὸ τσόλι, στρωματάκι· πληθι. τσιουλούδγια (τουρκ. τσοὺλ καὶ — οὐδι).

τ σ᾽ π ί δ᾽ τού, ἄχρηστο μπερδεμένο μαλλί, κατσόμαλλο· πληθ. τσ᾽πίδγια. (Πιθανὸν ἀπὸ τὸ τσίπα = ἄχρηστο κουκούλι — τσιπῦδια — τσ᾽πίδγια)

τ σ᾽ τ ῶ, μπήγω· τσ᾽τοῦσα — τσίτσα — ἔχου τσ᾽τίσ᾽.

τ σ᾽ φ ὶ τού, ξυλόκαρφο· πληθ. τσ᾽φχιὰ (τουρκ. τσιβί).

φ α ρ δ ο υ σ έ ρ ν ο υ, φαρδένω, ἀνοίγω· φαρδόσιρνα — φαρδόσυρα — ἔχου φαρδουσύρ᾽.

φ λ ό κ᾽ τού, φούντα μαλλιοῦ· πληθ. φλόκια.

φ ο υ κ ὰ λ᾽ ἡ, φροκάλη, σκούπα· πληθ. φούκαλις.

φ ο υ ρ λ α ν τ ί ζ ο υ, πετῶ κάτι μὲ θόρυβο μακριά, ξεπετιέμαι· φουρλάτ᾽ζα — φουρλάτσα — ἔχου φουρλάντισ᾽ (βλ. φουρλαντῶ).

φ ο υ ρ λ α ν τ ῶ, πετῶ, ξεπετῶ καὶ ξεπετιέμαι· φουρλαντοῦσα — φουρλάτσα — ἔχου φουρλαντίσ᾽ (βλ. φουρλαντίζου). Ἡ λέξι φουρλαντῶ χρησιμοποιεῖται πολὺ στὸ παιχνίδι τῆς σβούρας.

φ ο υ τ χ ι ὰ ἡ, φωτιά· πληθ. φουτχιές.

φ᾽ τ ῶ, φτύνω· φ᾽τοῦσα — ἔφτ᾽σα — ἔχου φτύσ᾽.

χ α β ά ν᾽ τού, γουδί· πληθ. χαβάνια (τουρκ. χαβάν).

χ ι ρ ί σ ι ο υ ς ού, χιρίσια, ἡ, χιρίσιου τού, χερίσιος, χειροποίητος· πληθ. χιρίσ᾽ οἱ, χιρίσις οἱ, χιρίσια τά.

ψ᾽ λ ά, ψηλά, ἐπάνω.

ΑΓΓΕΛΟΥ ΠΟΙΜΕΝΙΔΟΥ
Διδασκάλου

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΣΑΛΗ-ΔΕΔΕΑΓΑΤΣ ΣΤΗ ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΗ

Μὲ τὸν παραπάνω τίτλο αἰσθάνομαι ὅτι ἔχω χρέος καὶ καθῆκον νὰ συνεχίσω μία ἐργασία γιὰ τὴν ἀγαπητή μας πόλη, πού ἐδημοσίευσα σὲ 9 τεύχη τοῦ ἀξιολόγου καὶ ἱστορικοῦ, ὅπως ἔγινε, περιοδικοῦ τῆς Νομαρχίας Ἔβρου «ΑΝΑΣΥΓΚΡΟΤΗΣΙΣ», στὰ 1956—1957.

Φίλοι καὶ ἄγνωστοί μου ἱστοριοδίφες καὶ ἄνθρωποι μὲ διψασμένο στοχασμό, μοῦ ὑπενθυμίζουν τὸ καθῆκον αὐτό, ὕστερα ἀπὸ νεώτερα στοιχεῖα πού προέκυψαν ἀπὸ ἔρευνες τῆς ἱστορίας τοῦ τόπου μας μάλιστα μετὰ τὴν ἔκδοση τοῦ βιβλίου μου: «ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΚΑΙ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΗ» καὶ τὰ σχετικὰ ἄρθρα μου περὶ τῶν ἀνεκτιμήτων ἱστορικῶν καὶ ἀρχαιολογικῶν κειμηλίων τοῦ τόπου μας, πού ἀνακαλύπτονται καὶ θὰ ἀποκαλυφθοῦν μὲ μελλοντικὲς ἀνασκαφές.

Θὰ ἀφήσω τὸ μεγάλο θέμα τῶν ἀρχαιοτόπων τῆς Ὀρφικῆς—Κικονικῆς μας χώρας, πού θὰ ἀναδείξουν τὴν πόλη μας καὶ θὰ συνεχίσω τὰ ἱστορήματά μου γιὰ τὴν πόλη μας,τὸ ἄλλοτε Δεδέαγατς, ἔτσι πού μὲ ἐκεῖνα τοῦ 1956 καὶ τὰ παρακάτω, νὰ βάλω τὴν πέτρα τοῦ θεμελίου, πάνω στὴν ὁποία οἱ ἐπερχόμενοι, νὰ ὑψώσουν τὸ οἰκοδόμημα, μιὰ μονογραφία τῆς ἱστορίας τῆς πόλης μας πού εἶναι ἀπαραίτητη καὶ ἠθικὸ χρέος.

Σήμερα ἡ προσοχὴ ὅλων στρέφεται πρὸς τὴν τουριστικὴ ἀξιοποίηση τοῦ περιβάλλοντος, πού ἀποτελεῖ τὴν πιὸ ζωτικὴ πηγὴ ἐκμεταλλεύσεως καὶ ἡ προβολὴ τῶν ἀξιῶν του, γίνεται μὲ τὴν συγγραφὴ μονογραφιῶν τῶν ἱστορικοαρχαιολογικῶν δεδομένων τῶν φυσικῶν καλλονῶν τῶν παλαιῶν παραδόσεων πού διατηρεῖ καὶ διαιωνίζει ὁ κάθε τόπος.

Ἡ Ἀλεξανδρούπολη δὲν διαθέτει πλούσια τέτοια ἐφόδια. Ἔτσι τοὐλάχιστον ἐνομίζαμε ὡς λίγα χρόνια πρίν. Τώρα ὅμως μὲ τοὺς ἀρχαιολογικοὺς χώρους: Δύμη, Φηρά, μὲ τὸ ναὸ τῆς Παρθένου τῆς Κοσμοσωτείρας (Φερῶν) κτίσματος τοῦ Ἰσαακίου Κομνηνοῦ τοῦ Δορίσκο τὴν Τραιανούπολη, τὰ ἀκαθόριστα Τέμπυρα καὶ Χαράκωμα, τὸ Σέρρειον (Τούμπα τῆς Μάκρης), τὴν Δρῦ, Ζώνη καὶ Μεσημβρία, ὅπου ἔγιναν μικροανασκαφὲς καὶ παρουσίασαν πλούσια εὑρήματα κ.λπ., ἐμφανίζεται ἡ Ἀλεξανδρούπολη κέντρο τῶν ἱστορικῶν αὐτῶν πόλεων καὶ ἀκόμα ἡ ἰδέα, ὡς ἱστορικὸς χῶρος, ἀδιάφορο ἂν τῆς λείπουν κάστρα καὶ ἀκροπόλεις, κτίσματα παλαιὰ καὶ κολῶνες.

Θὰ συμπληρώσω, λοιπόν, τὴν ἐργασία μου ἐκείνη τοῦ περιοδικοῦ «Ἀνασυγκρότησις» (1956—1957), ἀφήνοντας τοὺς γύρω ἀπ' αὐτὴν ἀρχαιολογικοὺς χώρους, ποὺ ἡ ἀξιοποίησή τους θὰ ἀναδείξη τὴν Ἀλεξανδρούπολη, γιατὶ εἶναι στὸ κέντρο τους, ἀλλὰ καὶ διότι τότε δὲν εἴχαμε βεβαιωθῆ ὅτι ἡ Ἀλεξανδρούπολη εἶναι κτισμένη πάνω στὰ χαλάσματα τῆς ἀρχαίας θρακικῆς πόλεως ΣΑΛΗΣ καὶ διεκδικεῖ κληρονομία καὶ τὴ συνέχειά της.

Ἀμφέβαλα τότε γι' αὐτό, διότι κυριαρχοῦσαν οἱ παραδόσεις περὶ τοῦ Ντεντὲ καὶ τοῦ καντηλιοῦ ποὺ ἔκαιγε κρεμασμένο ἀπὸ τὴν βελανιδιά, ποὺ θυμόμαστε ὅλοι οἱ παλαιότεροι —καὶ δὲν ἔχει πολλὰ χρόνια ποὺ κόπηκε, ὡς μὴ ὤφειλε.

Ἰδοὺ πῶς περιγράφει λόγιος τοῦ 1897 τὸν χῶρο τῆς σημερινῆς Ἀλεξανδρούπολης:

«Πόσον ἄγριος ἦν ὁ τόπος οὗτος! Μόνον ὁ ἐρημίτης ἠδύνατο νὰ κατοικήσῃ ἐκεῖ ἐντρυφῶν ἐν τῇ ἀγριότητι τοῦ τόπου καὶ ἀπολαύων τῆς βροντοφώνου μουσικῆς τῶν ἐπὶ τῆς ἀκτῆς λυσσαλέων τοῦ νότου κυμάτων. Καὶ μόνον ἡ σκληρὰ δρῦς περιφρονοῦσα πάντα ἀνθρώπινον φόβον ἦν ἡ σιωπηλὴ σύντροφος τοῦ θεολήπτου αὐτοῦ ἀνθρώπου. Ἀγρίως ἐμυκᾶτο ὁ νότος μόνος τοῦ τόπου δεσπότης, κατατρώγων διὰ τῶν γιγαντίων του κυμάτων τὰ ΚΟΚΚΙΝΑ ΧΩΜΑΤΑ (τὸ σημερινὸ κρηπίδωμα), καὶ ἀπειλῶν νὰ ἐκριζώσῃ διὰ τῆς ἀδαμάστου πνοῆς καὶ αὐτὴν τὴν γηραιὰν τοῦ ἐρημίτου δρῦν».

Ἡ παράδοση, λοιπόν, περὶ τοῦ ἐρημίτου αὐτοῦ Ντεντέ, ποὺ τὴν συνεχίζει μὲ ἀμίμητη ρωμαντικὴ γλαφυρότητα καὶ ἀπροσέγγιστο γλωσσικὸ ὕφος, ὁ λόγιος τῆς ἐποχῆς τοῦ Δεδεαγάτς τοῦ 1897 καὶ ἡ ἀπουσία σχετικῶν συγγραφῶν, ποὺ μποροῦσαν νὰ γίνουν ἀπὸ τὸν Ἀχιλ. Σαμοθράκη ἢ ἀπὸ τὸν Β.Α. Μυστακίδη, τὸν γιατρὸ Λεφάκη ἢ τὸν δάσκαλο Ἀθ. Σπανὸ κ. ἄ. λογίους, δὲν μᾶς ἔδωσαν νύξεις ὅτι ἡ Ἀλεξανδρούπολη ἔχει σχέση μὲ τὴν ἀρχαία Σάλη. Στὸ «γεωγραφικὸ καὶ ἱστορικὸ τῆς Θράκης λεξικὸ» τοῦ ἀειμνήστου Σαμοθράκη, γίνεται λόγος ὅτι τὴν Ἀλεξανδρούπολη «δυνάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν ὡς Σάλην», ἀλλὰ ἡ βεβαιότητα περὶ αὐτοῦ εἶναι ἤδη ἐξασφαλισμένη, ὄχι ἀπὸ τὴν ἀνεύρεση κατὰ τὸ 1897 κοντὰ στὸ Φάρο ἢ μπροστὰ στὸ σημερινὸ Λιμεναρχεῖο, τῆς ἐπιγραφῆς «ΟΡΟΣ ΧΩΡΑΣ ΙΕΡΑΣ ΘΕΩΝ ΤΩΝ ΕΝ ΣΑΜΟΘΡΑΚΗ», ἀλλὰ ἀπὸ τὶς μετέπειτα ἔρευνες τοῦ καθηγητοῦ Γ. Μπακαλάκη καὶ πιὸ θετικὰ ἀπὸ τὰ ἀρχαιολογικὰ εὑρήματα ποὺ παρουσίασαν τὰ χώματα φέτος —ἄνοιξη 1967— ὅταν ἀνασκάπτονταν ὁ χῶρος ἀπὸ τὰ μηχανήματα γιὰ νὰ ἀνοιχθῆ ἡ λεωφόρος Καραολῆ—Δημητρίου.

Συγκεκριμένα μπροστὰ στὸ ἑστιατόριο «ΝΕΟΝ» καὶ τὸ πρακτορεῖον Χαλκιᾶ καὶ παρακεῖθε πρὸς τὸν Σιδ. Σταθμὸ τὰ χώματα ποὺ ἀνέσκαπταν οἱ ἐκσκαφεῖς, δὲν ἦταν παρθένα, ἀλλὰ συσσωρευμένες ὕλες — μπάζα παλαιῶν χαλασμάτων οἰκισμοῦ, δηλαδὴ ἀσβεστοχώματα, πέτρες ποὺ χρησιμοποιήθηκαν, κεραμίδια σπασμένα ἀγγεῖα, κομμάτια πηλίνων πλακῶν ἀπὸ στρώσεις δαπέ-

δων ἀρχαϊκῶν ἢ μεσαιωνικῶν δαπέδων, δρόμοι, τετράγωνες πελεκητὲς πέτρες παλαιῶν κτισμάτων κ.τ.ὅ.

Τὸ σπουδαῖο εἶναι ὅτι ἀνάμεσα στὰ ὄστρακα αὐτά, τὰ κεραμίδια, ποὺ μόνο εἰδικοὶ ἀρχαιολόγοι ξέρουν καὶ τὰ χρονολογοῦν, βρίσκονταν πολλὰ κομματάκια ἀπὸ σπασμένα ἀρχαῖα ἀγγεῖα, μελανόμορφα καὶ ἐρυθρόμορφα καὶ ἀπότερα σιγιλλάτα, ἐγχάρακτα ἢ ζωγραφισμένα, τῆς ἴδίας προελεύσεως μὲ κεῖνα ποὺ βρίσκουμε στοὺς ἀρχαίους χώρους μας, δηλ. στὴν Μεσημβρία, τὸ Σέρρειο καὶ τὸν Δορίσκο.

Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι τὰ κομμάτια αὐτὰ κλασσικῶν ἀγγείων προερχόνταν ἀπὸ σπασμένα ἀγγεῖα τῶν κατοίκων τῆς Σάλης, ποὺ ὁπωσδήποτε ἐκεῖ γύρω θὰ ἦταν κτισμένη, δηλ. μεταξὺ τῆς πλατείας Τροῦμαν, τοῦ Τελωνείου, τῆς ὁδοῦ Κύπρου καὶ τῆς λεωφόρου Βασ. Γεωργίου Α'

Ἐξ ἄλλου γνωρίζομε ὅτι στὸ χῶρο γύρω ἀπὸ τὸ σημερινὸ Ξενοδοχεῖο Μάζεστικ, ὅταν γινόταν ἡ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ Δεδέαγατς—Πυθίου, εἶχαν βρεθῆ ἀρχαῖοι ἀμφορεῖς.

Ἀλλὰ καὶ ἄλλες ἐνδείξεις ἔχουμε ὅτι ἡ ἀρχαία Σάλη, ἦταν μικρὸ πόλισμα ἀσφαλῶς δίχως ἀκρόπολη, διότι αὐτὴ θὰ ἦταν χτισμένη στὸ ὕψωμα ποὺ κατέχουν σήμερα τὰ διδακτήρια τῆς πόλης μας, ἡ Μητρόπολη καὶ ὁ Ναὸς τοῦ Ἁγίου Νικολάου, ἐνδείξεις ὅμως περὶ αὐτοῦ δὲν ὑπάρχουν καὶ τὰ χώματα ἐκεῖ εἶναι καθαρά, καὶ φαίνεται πὼς βρίσκεται ὑπὸ τὰ χώματα τῆς νέας πόλεως.

Οἱ ἐνδείξεις αὐτὲς εἶναι:

α) Βρέθηκε ἄγαλμα μπροστὰ στὸ Λιμεναρχεῖο μας, κατὰ τὴν κατασκευὴ τῆς λεωφόρου Καραολῆ — Δημητρίου, ὅπως παραπάνω ἀναφέραμε. Βρίσκεται αὐτὸ στὸ Μουσεῖο Κομοτηνῆς. Πῶς τάχα βρέθηκεν αὐτοῦ;

β) Νομίσματα πάντοτε καὶ πρὶν ἀσφαλτοστρωθοῦν οἱ δρόμοι μας ἐκεῖ, βρίσκονταν μετὰ τὶς βροχές, στὰ χώματα καὶ τὰ ρεῖθρα τους.

γ) Ἡ ὕπαρξη μικροῦ ὅρμου, ποὺ ἀργότερα μετετράπη σὲ λιμανάκι— τὸ παληὸ λιμάνι τῆς πόλης μας, μπροστὰ στὸ Τελωνεῖο— παρέχει τὸ ἐνδεχόμενο ὅτι ἐκεῖ βρισκόταν ἡ ἀρχαία Σάλη, ἕνα βοηθητικὸ καραβοστάσι καὶ πόλισμα τοῦ ἀρχαίου Σερρείου —Μάκρης—ποὺ καὶ καλὸν λιμένα εἶχε, κάστρα καὶ ὀχυρὰ καὶ ἱστορία ποὺ ἀναφέρεται στοὺς Φιλιππικοὺς τοῦ Δημοσθένη, ἀφοῦ ἦταν «τὸ μῆλον τῆς ἔριδος» μεταξὺ Ἀθηναίων καὶ Μακεδόνων στὸν 4ον αἰῶνα π.Χ.

δ) Γύρω ἀπὸ τὸν φάρο τῆς πόλης μας βρέθηκαν τάφοι συλημένοι καὶ χαλάσθηκαν χωρὶς νὰ μελετηθοῦν ἀπὸ τοὺς εἰδικούς.

Βρέθηκαν ἐπίσης πρόσφατα — Ἰούλιος 1967 ἐκεῖ, 20 μ. ἀπὸ τὸν φάρο, κομμάτια ἀπὸ μάρμαρο ποὺ προερχόταν ἀπὸ ἀρχαίους ναούς. Συγκεκριμένα, τρία μέλη μικρῶν κιονίσκων ἀπὸ ναὸ ἢ ἄλλο κτίσμα, ποὺ τὸ ἕνα ἔχει καλλιτεχνικὲς σπειροειδεῖς ἐγγλυφές.

Χωρὶς νὰ ἐπιμένω περισσότερο, διότι ξεφεύγω ἀπὸ τὸ θέμα —λέγω ὅτι

πρέπει νὰ συμπληρωθῆ ἡ μελέτη μου ἐκείνη τοῦ 1956—1957 περὶ Ἀλεξανδρουπόλεως— καὶ νὰ λέμε ὅτι ἡ πόλη μας δὲν εἶναι δημιούργημα τοῦ Ντεντέ, ἀλλὰ νέα μὲν πόλη ποὺ μόλις ἔχει ἡλικία ἑκατὸ ἐτῶν, διεκδικεῖ ὅμως τὴν ἀρχαία της προέλευση. Εἶναι πολιτεία ποὺ χτίζεται πάνω στὰ χώματα καὶ τὰ σκεπασμένα ἀπ' αὐτὰ ἀπομεινάρια τῆς ἀρχαίας Σάλης, ἀπουκίας τῶν Καβείρων τῆς Σαμοθράκης, ὅπως τὸ λέει καὶ ἡ ἐπιγραφὴ ποὺ παραπάνω ἀνέφερα. Καὶ δὲν ἔχει σημασία ἂν λείπουν τὰ κάστρα ἢ ἄλλα ἐμφανῆ ἀρχαῖα κτίσματα.

Καὶ ὁ Μαραθώνας δὲν ἔχει τέτοια, παρὰ τὸν Τύμβο. Ὅμως ἡ ἱστορικότητα τοῦ χώρου στέκει καὶ μᾶς φέρνει σὲ ἐπαφὴ καὶ τὴν οἰκειότητα γιὰ πνευματικὲς ἀνατάσεις καὶ τὸν ἀπόηχο τοῦ μεγαλείου τῆς κληρονομιᾶς τῶν προγόνων μας.

Ἐξ ἄλλου θἄρθη ὁ καιρὸς ποὺ θὰ ἱδρυθῆ στὴν Ἀλεξανδρούπολη ἀρχαιολογικὸ Μουσεῖο, ποὺ θὰ συγκεντρώση τὰ εὑρήματα τῆς Μεσημβρίας, Ζώνης, Σερρείου, Δορίσκου, Δρυός, Τραϊανουπόλεως κ.λπ., καὶ θὰ ἀποδειχθῆ σὰν Σπάρτη καὶ Πρέβεζα, μιὰ καὶ διαθέτει τὸν Μυστρᾶ της, τὸ μνημεῖο τῆς Μονῆς τῆς Κοσμοσωτείρας Φερῶν καὶ τὴν Τραϊανούπολη ὡς Νικόπολη.

Πιὸ ἄτυχη πόλη ἀπὸ τὴν Ἀλεξανδρούπολη δὲν στάθηκε καμμιά. Φυτρώνει σὰν τὸν μυθικὸ Φοίνικα ἀπὸ τὴν τέφρα τῆς Ἀρχαίας Σάλης, χτίζονται τὰ πρῶτα σπίτια της, στὸ ὕψωμα ὅπου σήμερα ὁ Φάρος ἀπὸ νέους οἰκιστάς, ποὺ παρακάτω θὰ ὀνομάσω, τὸ 1872 ἑνώνεται σιδηροδρομικῶς μὲ τὴν Κωνσταντινούπολη καὶ τὸ 1895 μὲ τὴν Θεσσαλονίκη. Στὸν Ρωσσοτουρκικὸ πόλεμο τοῦ 1877—1878 καταλαμβάνεται ἀπὸ τοὺς Ρώσσους καὶ δίνουν τὸ ρυμοτομικὸ σχέδιο της, ὅπως εἶναι σήμερα—ὁδὸς Δικαστηρίων, Ἐμπορίου, Εἰρήνης, Μεσολογγίου κπλ., μεταξὺ τῆς σημερινῆς Νομαρχίας καὶ τῆς πλατείας Τροῦμαν.

Τὸ 1912 καταλαμβάνεται ἀπὸ τοὺς Βουλγάρους. Τὸν Ἰούλιο 1913 χαίρεται γιὰ λίγες μέρες Ἕλληνες πεζοναῦτες καὶ τὸν θρυλικὸ «Ἀβέρωφ». Ἀδειάσε ἀπὸ τοὺς Βουλγάρους κατὰ τὸν Σεπτέμβριο τοῦ 1913 καὶ ἀναμένεται ἀνακατάληψη ἀπὸ τοὺς Τούρκους. Ἐπανέρχονται οἱ Βούλγαροι μὲ τὴν συνθήκη τοῦ Βουκουρεστίου 1913 καὶ τὸ 1914 ἄρχισε ὁ ἐκπατρισμὸς τῶν κατοίκων στὴν Σαμοθράκη, Θάσο, Θεσσαλονίκη κλπ. Τὸ 1915 βομβαρδίζεται ἀπὸ τὸν Ἀγγλικὸ στόλο, ποὺ εἶχεν ὁρμητήριο τὸν Μούδρο καὶ καταστρέφεται ὁ Σιδ. Σταθμός, ποὺ ἦταν μεταξὺ τοῦ ἐθνικοῦ Γυμναστηρίου καὶ τοῦ «Μοτὲλ Ἀστήρ». Τὸ 1915 ὡς τὸ 1918 καταλαμβάνεται ἀπὸ διασυμμαχικὰ στρατεύματα τοῦ Σαρπὺ καὶ διοικεῖται ὡς διασυμμαχικὴ κατοχικὴ Θράκη «Τρὰς ἐντεραλιέ». Ἀρχίζει ἡ παλινόστηση τῶν Δεδεγατσιανῶν καὶ ἡ ἐγκατάσταση τῶν Ἑλληνικῶν ἀρχῶν. Στὶς 14 Μαΐου 1920 καταλαμβάνεται ἀπὸ τὰ ἑλληνικὰ στρατεύματα. Τὸν Ἀπρίλιο 1941 ἀπὸ Γερμανικά, Τὸν Μάϊο ἀπὸ Βουλγαρικά, ὄχι ὡς κατοχή, ἀλλὰ προσάρτηση στὸ Βουλγαρικὸ κράτος. Ἀδειάζει πάλι ἡ

πόλις καὶ φεύγουν στὰ νησιὰ καὶ πρὸς τὴν «Οὐδετέρα Ζώνη» τοῦ Ἔβρου, ποὺ δὲν ἐπεξετάθη ἡ Βουλγαρικὴ κατοχή, ἀπὸ σχετικὴ ρήτρα τῆς συνθήκης τῆς Λωζάνης. Τοὺς τελευταίους μῆνες τοῦ 1944 καὶ τοὺς πρώτους τοῦ 1945 κατέχεται ἀπὸ τὸ ΕΑΜ καὶ συνέχεια ἀπὸ τὶς ἐθνικὲς δυνάμεις.

Ἂς προστεθῆ ἀκόμα ὅτι σὲ πολλὲς περιπτώσεις ἡ πόλη ἔμεινε δίχως ἀρχὲς καὶ φυλάχτηκε ἀπὸ ντόπιους πολιτοφύλακες, ποὺ πρόχειρα ὠργάνωναν θαρραλέοι καὶ γνωστικοὶ ἄνθρωποι ποὺ τὴν φύλαγαν ἀπὸ ἀναρχία καὶ καταστροφή.

Τὸ Σουφλί, Διδυμότειχο, Καμοτηνή, Ξάνθη κλπ., δὲν ἐδοκίμασαν τέτοια πλήγματα. Τὸ ξερρίζωμα τῶν κατοίκων της στὰ 1914 καὶ 1941 ἦταν κάτι σὰν ὁλοκληρωτικὴ καταστροφή, μὲ ἀνεπανόρθωτα ἀποτελέσματα, στὸ θέμα τῆς ἱστορίας της εἰδικά.

Τότε χάθηκαν τὰ ἀρχεῖα τῆς Μητροπόλεως ποὺ ἦταν πολύτιμα, ὄχι γιὰ τὴν ἱστορία τῆς νέας πόλεως τοῦ Δεδέαγατς, ἀλλὰ γιὰ τὰ γύρω της χωριὰ καὶ πιὸ πολὺ γιὰ τὸν Αἶνο, ποὺ τὸ Δεδέαγατς τὴν ἀντικατέστησε.

Κώδικες, ληξιαρχικὰ βιβλία, κτηματολόγια, συμβόλαια, προικοσύμφωνα, ἱστορικὰ σημειώματα, διορισμοὶ δασκάλων στὰ σχολεῖα, δωρηταὶ μοναστηρίων καὶ ναῶν, κτητορικὰ ἔγγραφα, χειροτονίες ἱερέων, εἰσφορὲς ὁμογενῶν καὶ πρὸ πάντος τῶν καπετανέων τῆς Αἴνου ληξιαρχεῖα, συμφωνητικὰ καὶ ποικίλα ἄλλα ἔγγραφα τῆς Μητροπόλεως, τῆς Δημαρχίας, τῶν κοινοτήτων καὶ ἐφοριῶν, τῶν σχολείων καὶ τὰ ἀρχεῖα ἀκόμη τῆς Τουρκικῆς Διοικήσεως χάθηκαν τελείως καὶ ἐξαφανίσθηκαν διὰ παντός.

Καὶ ἰδιωτικὰ ἔγγραφα—σενέτια, συμβόλαια, προικοσύμφωνα—χάθηκαν, ποὺ θὰ ἦταν γιὰ σήμερα ἀτίμητα μαργαριτάρια γιὰ τὸν ἱστορικὸ τῆς ταλαίπωρης αὐτῆς πόλης, τῆς νύφης , ὅπως τὴν ὀνομάζουν μερικοί, τοῦ Θρακικοῦ Πελάγους καὶ ἐπιθυμοῦν νὰ τὴν ἀναδείξουν, ἐνῶ εἶχε τραγικὴ τύχη νὰ χάσῃ ὅλους τοὺς τίτλους, τῆς ἱστορικῆς της προελεύσεως καὶ τῶν οἰκιστῶν της τὰ δραστήρια ἔργα, ἐξαιρετικὰ γιὰ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη.

Ἀκόμη καὶ ἀπὸ τὸν ξεσηκωμὸ καὶ τὸ ξεσπίτωμα τοῦ 1941, εἴχαμε τὴν ἀπώλεια τέτοιων ἀρχείων. Ἦταν τὰ πολύτιμα κειμήλια τῶν ἐκκλησιῶν καὶ σχολείων —μεριακῶν— τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης, ποὺ μὲ τὴν καταστροφὴ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ τὴν ἐκκένωση τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης, εἶχαν συγκεντρωθῆ στὴν Ἀλεξανδρούπολη καὶ χάθηκαν κι αὐτά!

Ἀπεδήμησαν καὶ οἱ παληοὶ ἄνθρωποι καὶ ἔτσι στέρεψαν οἱ πηγὲς ποὺ μποροῦσε νὰ ἀντλήσῃ ὁ ἱστοριοδίφης τὸ ὑλικὸ γιὰ νὰ γράψῃ κάτι γιὰ τὴν Ἀλεξανδρούπολη, ἀφοῦ καὶ ἀπὸ τὴν ἀπελευθέρωση τῆς 14 Μαΐου 1920 λείπουν οἱ λεπτομέρειες γιὰ τὴν σύνθεση ἑνὸς πανηγυρικοῦ λόγου κατὰ τὰς ἐπετείους τῆς ἀπελευθερώσεως, ποὺ γιορτάζονται δίχως οἱ ἐγχώριες ἐφημερίδες νὰ τολμοῦν νὰ παραθέσουν σὲ πανηγυρικὰ ἄρθρα, ἱστορικὲς στιγμές, συγκινητικὰ

γεγονότα καὶ ἐπεισόδια, ἀνέκδοτα κ.τ.τ.

Ἀκόμη καὶ οἱ ἐφημερίδες ποὺ ἄρχισαν νὰ ἐκδίδωνται στὴν Ἀλεξανδούπολη ἀπὸ τὸ 1924 καὶ τῆς Δράμας, ποὺ τὶς ἀντικαθιστοῦσαν, διότι τὸν ἡμερήσιο τύπο τῆς Δράμας μπορούσαμε νὰ ἔχουμε αὐθημερόν, χάθηκαν καὶ ζήτημα εἶναι ἂν βρίσκονται στὴν Ἐθνικὴ Βιβλιοθήκη.

Τέτοιες συμφορὲς ἔπληξαν τὴν Ἀλεξανδρούπολη καὶ ἡ βιβλιογραφία περὶ αὐτῆς εἶναι τελείως ἀνύπαρκτη, ἐκτὸς ἀπὸ λίγες ἁδρὲς γραμμὲς στὰ ἐγκυκλοπαιδικὰ λεξικά, ἀμφίβολες καὶ ἀβασάνιστες σὲ μερικὰ σημεῖα τους.

Ἔτσι παρουσιάζεται ἡ πόλη μας σὰν νεογέννητο, ἀγνώστου πατρότητος, πλάσμα, δίχως παραδόσεις καὶ κληρονομές,

Γι' αὐτὸ γράφονται αὐτὰ μὲ πόνο καὶ μὲ μιὰ θερμὴ παραίνεση: Ἂς μὴ καταστρέφονται τὰ παληὰ χαρτιά, ποὺ μπορεῖ νὰ μᾶς φαίνονται ἄχρηστα καὶ ἀπροκρουστικὰ στὴν διακόσμηση τῶν νέων μας σπιτιῶν καὶ βιβλιοθηκῶν, Ἔχουν κάποια σημασία μ' ὅλη τὴν ἀνυποψία ποὺ παρουσιάζουν τὰ ξεφτισμένα καὶ κίτρινα φύλλα. Ἂς ἀποτεθοῦν στὸ προσωρινὸ μουσεῖο τῆς πόλης μας, ποὺ τὸ παραχωρεῖ ὁ Δῆμος μας στὸ νέο του μέγαρο τῆς Πλατείας Κύπρου, γιὰ νὰ μελετηθοῦν. Τὰ παληὰ χαρτιὰ καὶ οἱ πέτρες εἶναι ντοκουμέντα καὶ ὅταν καλοεξετασθοῦν βαθιά, μὲ τὸ μάτι τοῦ στοχαστῆ ἱστορικοῦ, λαογράφου, ἀρχαιολόγου, ἐθνολόγου κλπ., μιλοῦν καὶ φωτίζουν. Μιὰ σφραγῖδα, ἕνα ὄνομα, ἕνας τίτλος, μιὰ ἀφιέρωση γραμμένη στὸ ἐξώφυλλο ἑνὸς βιβλίου, ἡ παληὰ «Ἐνετίησιν» ἔκδοσή του καὶ ὁ Δεδεγατσιανὸς κάτοχός του, ἔχουν σημασία γιὰ τὴν πόλη μας, ποὺ δὲν εὐτήχησε νὰ διασώση τίποτε ἀπὸ τὴν δημιουργία καὶ τὴν ἑκατόχρονη δραματική της πορεία.

Ἕνα τέτοιο ντοκουμέντο —κειμήλιο— ποὺ μοῦ ἔπεσε στὰ χέρια τυχαίως καὶ παρακάτω θὰ κάμω λόγο, δικαιολογεῖ τὶς ἀπόψεις ποὺ προβάλλω.

Μοῦ τὸ ἔδωσε ὁ συμπολίτης Γιάννης Αὐγερινὸς καὶ τὸν συγχαίρω ποὺ τὸ διαφύλαξε, τιμώντας τὸ πνεῦμα τῆς πατριδολατρείας καὶ τῆς ἱστορίας.

Εἶναι κοινὸ τεφτέρι διακοσίων φύλλων καὶ ἀντιπροσωπεύει τὸ ληξιαρχικὸ βιβλίο γεννήσεων καὶ βαπτίσεων τῶν παδιῶν, ποὺ γεννήθηκαν στὸ Δεδεαγάτς σὲ διάστημα 12 ἐτῶν, ἀπὸ τὸ 1887 ἕως τὸ 1898.

Ἔχει τίτλο «Βιβλίον τῆς γεννήσεως τοῦ 1887 ὑπὸ τοῦ Ἀρχιμανδρίτου Μητροφάνους» καὶ καταγράφονται ὡς ἑξῆς οἱ πράξεις:

Ὁ ὑποφαινόμενος δηλοποιῶ ὅτι, τελεσθέντος τοῦ ἱεροῦ μυστηρίου τοῦ Ἁγίου Βαπτίσματος, κατὰ τὰς διατυπώσεις τῆς Ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, ὑπὸ τοῦ εὐλαβεστάτου ἱερέως Ἀρχ. Μητροφάνους, ἐβαπτίσθη τὸ τέκνον τῶν νομίμων συζύγων Δημητρίου Καραζήση καὶ Ἄρτεμις Καραζήση, γεννηθὲν ἐν Δεδέαγατς τῇ 13 Φεβρουαρίου 1886, ὅπερ ἀνεδέξατο ἐκ τῆς θείας καὶ ἱερᾶς κολυμβήθρας ὁ ἀνάδοχος κ. Πλούταρχος Ἁγιασμάλης καὶ ὀνομάσας αὐτὸν Φιλήμονα.

Ἐν Δεδέαγατς τῇ 22 Φεβρουαρίου 1887.

Ὁ βαπτίσας ἱερεὺς (ὑπογ.) Ἀρχιμανδρίτης Μητροφάνης.

Ὁ Ἀνάδοχος (ὑπογ.) Πλούταρχος Ἁγιασμάλης.

Δυστυχῶς, κατὰ ἕνα τρόπο, τὸ ληξιαρχικὸ αὐτὸ βιβλίο, μετὰ τὸν Ἀρχιμανδρίτη Μητροφάνη, τὸ συνεχίζουν ἄλλοι ἱερεῖς μὲ πολὺ λίγη ἐπιμέλεια στὴν ὀρθογραφία καὶ σύνταξη καὶ προπαντὸς στὴν παράθεση στοιχείων τῶν γεννητόρων, ἀναδόχων κλπ. Πολλὲς πράξεις εἶναι ἀσυμπλήρωτες μὲ τὰ ὀνόματα καὶ τ' ἄλλα στοιχεῖα, πολλὰ κενὰ ὑπάρχουν, ἀλλὰ πάλι μᾶς ὠφελεῖ ἡ ὕπαρξη τοῦ βιβλίου αὐτοῦ, διότι μέσα ἀπὸ τὴν ἀκαταστασία του βγαίνουν χρήσιμες πληροφορίες γιὰ τὴν ἱστορία τοῦ Δεδέαγατς, τὴν σύνθεση τῶν πρώτων οἰκιστῶν της, τὰ ἐπαγγέλματά τους, τὴν προέλευσή τους καὶ τὴν κυριαρχία τοῦ Ἑλληνικοῦ στοιχείου, στὰ χρόνια ἐκεῖνα τῶν προπαγανδιστῶν καὶ τῆς πάλης τῶν ξένων νὰ μεταβάλλουν τὸν ἑλληνικὸ χαρακτῆρα τῆς πόλεως.

Καὶ τὰ συνοψίζω ὡς στοιχεῖα ἱστορικὰ γιὰ τὴν Ἀλεξανδρούπολη:

1) Τὸ 45ο) ο τῶν πρώτων οἰκιστῶν τοῦ Δεδεαγάτς ἦταν ἀπὸ τὴν Αἶνο, ναυτικοί, ψαράδες, ἐπαγγελματίαι, ἔμποροι.

Τὸ 35ο) ο ἀπὸ τὴν Μαρώνεια, Μάκρη, Σαμοθράκη, καὶ τὸ 20ο) ο ἀπὸ τὰ ἄλλα μέρη, κοντινὰ καὶ μακρυνὰ καὶ παραθέτω τὴν προέλευσή τους γιὰ νὰ δείξω τὴν ποικιλία τῶν οἰκιστῶν ἐκείνων, ποὺ διαμόρφωσαν τὸν χαρακτῆρα τῆς καινούργιας πόλης σὲ μορφὴ πόλεως κοσμοπολιτικῆς, μὲ χρῶμα ὅμως ἔντονο ἑλληνικὸ καὶ πατριωτικό.

Σουφλί, Γκιουμουλτζίνα, Κωνσταντινούπολη, Χίος, Καβατζίκι (Λευκίμη), Κεσάνη, Γανόχωρα, Μυριόφυτο, Χώρα, Γάνος, Μάδυτος, Κίος, Φερετζίκ (Φέραι), Καστοριά, Βοδινά, Θεσσαλονίκη, Πασμακτσὴ (τὸ σημερινὸ Τριφύλλι Σουφλίου), Νικομήδεια, Σίφνος, Δαρδανέλλια, Σκόπελος, Κεφαλληνία, Πασᾶ—Λιμάνι, Κρήτη, Ὀρτάκιοϊ, Ἀνδριανούπολις, Φιλιππούπολις, Τυρολόη, Ἀθῆναι, Περίστασις, Στάτιστα, Ξάνθη, Σμύρνη, Καλλίπολις, Μυτιλήνη, Τένεδος, Κιρκὰς (Κίρκη), Ἰμπρίκ—τεπέ, (Ἀνατ. Θράκης), Σηλυβρία, Λῆμνος, Διδυμότιχο, Ντογὰν—Χισὰρ (Αἰσύμη), Ρουτζίκι (Δορίσκος), Χατήρκιοϊ, Μοσχονήσια, Καράτσαλι, Ἤπειρος, μερικοὶ Ἀλβανοί, καὶ σιδηροδρομικοὶ ὑπάλληλοι (Αὐστριακοί, Ἰταλοί, ποὺ βάφτιζαν τὰ παιδιά τους μὲ τὸ ὀρθόδοξο δόγμα) παντρεμένοι μὲ ἑλληνίδες.

2) Οἱ σχισματικοὶ Βούλγαροι τῆς σημερινῆς Καλλιθέας καὶ Ντερβεντιοῦ (Ἄβαντος) βαφτίζουν τὰ παιδιά τους στὴν ὀρθόδοξη ἐκκλησία καὶ γιὰ παράδειγμα ἀντιγράφω:

α) «... Ἐβαπτίσθη τὸ τέκνον τῶν νομίμων συζύγων Δημητρίου Νετέλκου καὶ Μέλους Νετέλκου, γεννηθὲν ἐν Δεδεαγάτς τῇ 18η Φεβρουαρίου 1888, ὅπερ ἀνεδέξατο ἐκ τῆς θείας καὶ ἱερᾶς Κολυμβήθρας ὁ ἀνάδοχος Βέλτσιος Στόϊκου. Ὠνόμασε Νετέλκον».

6) 1890 «Νικόλαος Βούλγαρος, ἀπὸ Δερβέντι ἀπέκτησεν δυὸ δίδυμα ἀρσενικά. Τὸ ἕνα ἐβαπτίσθη παρὰ τῆς κυρίας Καλλιόπης, τὸ δὲ ἄλλο παρὰ τῆς Ἀναστασίας Μαμῆς, τὸ δὲ ὄνομά των Βασίλειος καὶ Θεοδόσιος».

3) Ὡς βαπτιστικὰ ὀνόματα δίδονται χριστιανικὰ—Νικόλαος, Γεώργιος, Μαρία κλπ.—, ἀλλὰ καὶ τὰ συνηθισμένα στὴν Αἶνο καὶ Μαρώνεια καὶ ἄλλα πατριωτικῆς ἐμπνεύσεως, καὶ παραθέτω τὰ πιὸ ἀξιοπρόσεχτα:

Ἑλλάς, Θεσσαλία, Φιλήμων, Κλεαρίστη, Πλούταρχος, Λεωνίδας, Δομνίκη, Λουλουδιά, Ρηγούλα, Πιπανή, Θρασύβουλος, Γραμματική, Ἀριστέα, Εὐρυδίκη, Σμαρώ, Κομνηνός, Μαυρής, Μαυρίκιος, Νέστωρ, Ἀλεξάνδρα, Κορνηλία, Κίμων, Μερσίνη, Πολύμνια, Ἀλέξανδρος, Στεριανή, Ἀμοιρούδα, Φλωρανθία, Λασκαρινιώ, Κρυσταλένια, Μπουχαρή, Ἀσανιώ, Φιλιώ, Μπαλασή, Ζαχαρούδα, Γαϊτανιώ, Κορίνα, Ρηγούλα, Ροδόπη, Μαραγκόπουλος, Ραλλύκα, Σημινιώ, Ἀδριανούλα, Ρήγας, Στεργιάνω, Ἀννίκα, Γαϊτανούδα, Πιπίνα, Δράκος. Μαριωρίτσα, Ραλλιώ, Φραντζῆς, Κατίγκω, Μαρουδάκι, Ροδίτσα κλπ.».

4) Ἀπὸ τὶς πράξεις βαπτίσεων, καὶ μὲ ποσοστὸ εἴκοσι γεννήσεις σὲ χίλιους κατοίκους ὑπολογίζω τὸν ἑλληνικὸ πληθυσμὸ τοῦ Δεδεαγάτς κατὰ τὰ ἔτη 1887—1898 ὅτι ἀνέρχεται σὲ 4000 περίπου ψυχές.

Σ' αὐτοὺς ἂν προστεθοῦν οἱ Τοῦρκοι ὑπάλληλοι τῆς Διοικήσεως, οἱ ξένοι Φραγκολεβαντίνοι σιδηροδρομικοί, οἱ Ἀρμένιοι καὶ λίγοι Ἑβραῖοι, καθὼς καὶ οἱ γύφτοι, ποὺ τότε δὲν εἶχαν τὴν σημερινὴ αὔξηση καὶ οἱ οἰκογένειες τῶν προξένων καὶ ναυτικῶν πρακτόρων, ὁ πληθυσμὸς τοῦ Δεδεαγάτς θὰ ἔφτανε γύρω στὰ 5000 ἄτομα.

Ὁ Ἑλληνικὸς ὅμως δημιουργικὸς πυρήνας, μὲ βάση τοὺς Θράκας καὶ ἐνισχυμένος ἀπὸ τὸ δαιμόνιο τῶν ἄλλων οἰκιστῶν τοῦ Πανελληνίου, ὅπως παρακάτω ἀπαριθμησα, δραστηριώτατα ἀναπτύσσεται καὶ κυριαρχεῖ, ἀφοῦ καὶ στὴν τουρκικὴ Διοίκηση, ὑπηρετοῦν Ἕλληνες.

Τὸ δὲ ἑλληνικὸ Προξενεῖο —καὶ πρόξενος διετέλεσε ὁ ἀείμνηστος Ἴων Δραγούμης, στὸ μέγαρο τῆς σημερινῆς Νομαρχίας Ἔβρου— καὶ ἡ Μητρόπολη, μὲ τὶς ὀργανώσεις, συντεχνίες, συνάφια κλπ., ἐμφανίζουν τὴν πόλη καθαρὰ ἑλληνική, γεμάτη σφρῖγος καὶ δημιουργία ἀπαράμιλλη.

Μέσα στὰ 10 περίπου προξενεῖα καὶ ξένα πρακτορεῖα, δὲν ὑπάρχει βουλγαρικὸ καὶ στὰ 1897 ἀκόμα, παρὰ τὴν «ἀπαίτησιν τῶν Βουλγάρων, ὅπως διορίσωσι ἐμπορικὸν πράκτορα ἐν Δεδεαγάτς», δὲν κατωρθώθηκεν αὐτὸ καὶ εἶναι πολὺ σωστὸς ὁ λόγος τοῦ λογίου τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ποὺ ἔγραψε: «Ἂς ἀπονεμηθῆ τοῖς Ἑλληνικωτάτοις οἰκισταῖς τῆς νέας πόλεως ὁ δίκαιος ἔπαινος καὶ ἡ ἄδιος, εὐγνωμοσύνη», δικαιολογεῖται πληρέστατα καὶ προφητικά.

Οἱ ἄνθρωποι τότε δὲν εἶχαν πρὸ ὀφθαλμοῦ μονάχα τὰ ὑλικά τους συμφέροντα.

Ἦταν φορεῖς ὑψηλῶν πατριωτικῶν ἰδεωδῶν ποὺ θυσίαζαν γι' αὐτὲς καὶ περιουσίες —Ἐθνικοὶ Εὐεργέται— καὶ τὴν ζωήν τους, ὅπως τὸ ἔδειξαν οἱ μετέπειτα ἀγῶνες, μὲ θυσίες καὶ ὁλοκαυτώματα,

Νομίζω ὅτι εἶναι ἀδύνατο νὰ καθορισθῆ μὲ ἀκριβῆ χρονολογία ἡ ἵδρυση τοῦ Δεδεαγάτς. Μπορεῖ νὰ λέγεται ὅτι ἡ πόλη μας εἶναι ἀποικία Αἰνιτῶν, ἀλλὰ ὁμαδικὴ μετακίνηση τῶν κατοίκων τῆς Αἴνου γιὰ νὰ ἀποικισθοῦν στὸ Δεδεαγάτς, δὲν ὑπάρχει. Πληθωρικὴ ὅμως ἀποίκιση φαίνεται νὰ γίνεται κατὰ τὰ ἔτη 1875 κ. ἑ, ὁπότε «καὶ ἡ ξυλεία πολλῶν οἰκιῶν, καλῶς καὶ στερεῶς οἰκοδομημένων μετεφέροντο εἰς τὸ νεοσύστατον Δεδεαγάτς, ὅπερ κατήντησεν ἀποικία Αἰνίων» κατὰ τὸν ἀείμνηστο βυζαντινολόγο καὶ σοφὸ ἱστοριοδίφη Β. Α. Μυστακίδη, ποὺ ἦταν μάρτυρας τῆς μετοικεσίας αὐτῆς στὰ ἔτη 1880-1882, ὄντας σχολάρχη τῆς Αἴνου.

Ἐξ ἄλλου ἡ Αἶνος ἐπιμένει νὰ συνεχίζη τὴν ἀπὸ χιλιετηρίδων, ἱστορία της μέσα στὰ κάστρα της καὶ ἐπιμένει στὴν ἐπιβίωσή της. Διατηρεῖ τὴν Μητρόπολη γιὰ κάμποσα ἀκόμη ἔτη.

Δὲν μοῦ εἶναι γνωστὸ πότε μεταφέρθηκε ἡ ἕδρα τῆς Μητροπόλεως Αἴνου στὸ Δεδεαγάτς. Στὰ 1885 ἀκόμα παλεύει νὰ διατηρηθῆ καὶ ἔχουμε τὴν μαρτυρία ὅτι: «Πρὸς ἐπάρκειαν τῆς ὁλονὲν οἰκονομικῶς ἐξαντλουμένης Μητροπόλεως τῆς Αἴνου καὶ καλλιτέραν διαρρύθμισιν τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Θράκης, κατὰ τὸ 1885 ἀπεσπάσθησαν ἀπὸ τῆς Μητροπόλεως Μαρωνείας καὶ προσηλώθησαν τῇ Μητροπόλει Αἴνου, τὸ Δεδεαγάτς καὶ δεκατέσσαρα ἄλλα χωρία» (Β.Α. Μυστακίδης—Θρακικὰ 1929).

Δηλαδὴ μεταξὺ τοῦ 1870-1892 πρέπει νὰ καθορίζουμε ὅτι θεμελιώνεται τὸ Δεδεαγάτς, ἀλλὰ καὶ ὅτι παίρνει τὴν ἀλματική του ἀνάπτυξη καὶ ἀξιοθαύμαστη δημιουργία, χωρὶς νὰ νεκρωθῆ τελείως ἡ Αἶνος.

Αὐτὴ χάθηκε τὸ 1922 μὲ τὴν Μικρασιατικὴ Καταστροφὴ χωρὶς νὰ σβήση διότι τὴν διαιωνίζουν τὰ ἱστορικά της κάστρα,

Στὰ χρόνια αὐτὰ συνέπεσαν τὰ γεγονότα τῆς κατασκευῆς τῶν σιδηροδρόμων ποὺ ἑνώνουν τὴν Θεσσαλονίκη-Κωνσταντινούπολη καὶ Εὐρώπη μὲ τὸ Δεδεαγάτς, ὁ Ρωσσοτουρκικὸς πόλεμος 1887-1878, ἡ ἀνάπτυξη τοῦ ἐμπορίου Δεδεαγάτς - Ἀνδριανουπόλεως - Ἀνατολικῆς Ρωμυλίας, ἡ κατασκευὴ τοῦ μικροῦ λιμανιοῦ καὶ τοῦ φάρου—1880—ποὺ ἐξακολουθεῖ νὰ φέρνη τὸ ὄνομα «Φάρος Δεδεαγάτς» στὰ διεθνῆ ναυτολογικὰ βιβλία γιὰ νὰ μὴ γίνεται σύγχυση, ἂν ἄλλαζε τὸ ξενικὸ αὐτὸ ὄνομα.

Ἐπίσης στὰ χρόνια αὐτὰ καὶ τὸ λιμάνι τῆς Αἴνου ἀπονεκρώνεται, γιατὶ ἡ Αἶνος παύει ἀπὸ τοῦ νὰ εἶναι παραλιακὴ πόλις, ἐξαιτίας προσχώσεων τοῦ ποταμοῦ Ἔβρου, γιὰ καὶ δὲν ἐξυπηρετεῖται μὲ τὴν Δραγουντίνα, τὸ νέο λιμάνι της, ποὺ ἀπέχει 4 χιλ)τρα ἀπ' αὐτήν.

Ἀκόμη στὰ χρόνια αὐτὰ παύει ἡ ποταμοπλοία Νίτικων καϊκιῶν στὸν

Ἕβρο γιὰ τὴν Ἀδριανούπολη καὶ Φιλιππούπολη, διότι οἱ Ἑταιρίες τῶν σιδηροδρόμων, μὲ τὶς συδερένιες γέφυρες — ἐπίτηδες χαμηλὲς κατασκευσμένες, στὸν Ἕβρο καὶ τὴν Ἔργινα, ἀχρήστευσαν τὴν ποταμοπλοΐα, ποὺ γινόταν μὲ τὰ ἱστιοφόρα τῆς Αἴνου ἀφοῦ δὲν ἦταν δυνατὸν νὰ περάσουν κάτω ἀπὸ τὰς γέφυρας, μὲ τὰ ἄλμπουρά τους,

Ἡ ὀνομασία Δεδεαγάτς, ὀφείλεται ὅπως εἴπαμε στὴν ὕπαρξη τοῦ Ἐρημίτου μουσουλμάνου, καλογήρου τῶν τεκέδων Τραϊανουπόλεως — στὸ ὕψωμα Ἅγιος Γεώργιος ἢ τῆς Μάκρης.

Αὐτὸν εὑρῆκαν κάτω ἀπὸ τὶς δυὸ βελανιδιὲς ποὺ ἡ μιὰ ξεράθηκε στὰ χρόνια του οἱ πρῶτοι Νίτες ψαράδες καὶ ἔχτισαν ἐκεῖ κοντὰ ὅπου σήμερα ἡ πλακώστρωτη πλατεῖα τοῦ φάρου, τὰ πρῶτα τους οἰκίσματα καὶ σφήνωσαν τὰ πιθάρια τους γιὰ νὰ ἀποθηκεύουν νερό, ποὺ ὁ τόπος δὲν εἶχε καθόλου, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν Μάννα τοῦ Νεροῦ — τῶν σημερινῶν στρατιώτων, ποὺ ἔπεφτε μακρυὰ ἀπὸ τὸν πρῶτον αὐτὸ οἰκισμό. Τὰ πιθάρια αὐτὰ στέκονταν ὥς τελευταῖα καὶ σκεπάσθηκαν μὲ τὰ ἔργα τῆς νέας πλατείας τῆς προτομῆς τοῦ Θεμ. Βισβίζη,

Οἱ ὀνομασίες — ὀνοματοθεσίες ἔτσι γίνονται καὶ σήμερα. Βράχος, ρέμα, δέντρο, ὕψωμα κλπ. δίνουν τὸ ὄνομα εὔκολα σὲ κεῖνον ποὺ θέλει νὰ καθορίση ἕναν τόπο καὶ ἡ βελανιδιὰ—δέντρο—τοῦ Ντεντὲ παρέσχε τὴν εὐκολία αὐτή. Ὕστερα μάλιστα ἀπὸ τὸν θάνατό του καὶ τὴν ταφή του στὸ ἴδιο μέρος, κάτω ἀπὸ τὴν βελανιδιὰ καὶ ὁ τάφος ποὺ τὸν πρόφτασαν πολλοὶ πρόχειρο, δίχως ἐπιτύμβια στήλη καὶ γραφή, ἀλλὰ καγκελόφραχτος, στὴ θέση σήμερα ποὺ ἁπλώνονται τὰ καθίσματα τοῦ παραλιακοῦ κινηματογράφου «Ἕβρος», ἡ τοπωνυμία ταίριαζε γιὰ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη,

Ὁ ἄλλος θρύλος ὅτι τὸ Δεδέ—ἀγάτς δὲν προέκυψε ἀπὸ τὸ «Ντεντέ — ἀγάτς»δηλ. δέντρο τοῦ Ντεντέ, ἀλλὰ ἀπὸ τὸ «Ντεντέ—ἄτς» δηλ. νηστικὸς—ἄτς—Ντεντὲς εἶναι παρατραβηγμένος τουρκολογισμός. Ὅτι ὁ Ντεντὲς πεινοῦσε καὶ ὄρῆκε ἀποκούμπι τοὺς Ἕλληνας ψαράδες τῆς Αἴνου, εἶναι σωστό, Τὴν ξενία, συγκαταβατικότητα καὶ ἀνεξικακία πρὸς τοὺς ἐχθροὺς καὶ ξένους καὶ τὴν εὐγένεια κρατοῦμε οἱ Ἕλληνες ἀπὸ κληρονομιὰ καὶ ἰδιοσυγκρασία.

Ὁ ἄμοιρος Ντεντὲς μόνο ἀπὸ τοὺς νέους ἐκεῖ ἐποίκους μποροῦσε νὰ ζήση. Τὸ παραδοσιακὸ ὅτι κατοικοῦσεν ἐκεῖ γιὰ νὰ περιθάλπη ναυαγοὺς ἢ νὰ δέχεται τὰ φιλοδωρήματα ταξιδιωτῶν ποὺ κατέπλεαν αὐτοῦ, εἶναι ἐπίσης ἀμφίβολα, διότι ὁ χῶρος ἐκεῖ ἦταν πανέρημος καὶ οὔτε λιμάνι εἶχε, οὔτε περαστικὸς ἦταν ἐφόσον ἡ Ἐγνατία περνοῦσε ἀπὸ τὴν σημερινὴ Καλλιθέα, καὶ ὑπῆρχε σταθμὸς τοῦ καραβανιοῦ, ποτίστρες καὶ λουτρὸν στὸν χῶρο πίσω ἀκριβῶς ἀπὸ τὸ κτῆμα τοῦ Ναπ. Πατσούκα καὶ στὴν περιποιημένη σήμερα βιλλίτσα του στέκουν στοιβαγμένα τὰ ὑπόκαυστα τοῦ λουτροῦ τοῦ σταθμοῦ αὐτοῦ τῆς Ἐγνατίας.

Πρέπει νὰ σημειώσω ἐδῶ ἀκόμη ὅτι ὁ τόπος μας αὐτὸς τότε, ὁ ἔρημος καὶ ἀπομονωμένος ἦταν κατάφυτος ἀπὸ τεράστιες βελανιδιές. Οἱ βελανιδιὲς τῆς περιοχῆς μας ἀλλοῦ δὲν ὑπῆρχαν σὲ τόσην ἔκταση καὶ τέτοια μεγαλοπρέπεια.

Ἐγύρισα τὴν Ἑλλάδα γιὰ νὰ τὸ διαπιστώσω αὐτό.

Στὴν Αἰτολοακαρνανία ὑπάρχουν σὲ ἀρκετὸ πλῆθος, ὄχι ὅμως σὲ μέγεθος καὶ πυκνότητα ὅσο στὴν Ἀλεξανδρούπολη καὶ σήμερα ἀκάμα ποὺ κατακόπηκαν γιὰ νὰ γίνουν κάρβουνα καὶ μεγάλη ἐξαγωγή τους.

Ἡ κομμένη δρῦς τῆς ἀρχαίας Μεσημβρίας, ποὺ ἀπέδωσε 16 τόννους καυσόξυλα, μόνο ἀπὸ τὰ κλωνάρια της καὶ ὁ κορμός της στέκει γιὰ νὰ σαπίση διότι δὲν μπορεῖ νὰ κατακερματισθῆ μὲ τὰ πριόνια καὶ τὶς σφῆνες, μαρτυρεῖ τὸ πρᾶγμα. Καὶ ἀρχίζουν ἀπὸ τὸν Ἴσμαρο φτάνουν ὡς τὴν Τραϊανούπολη μὲ τὴν ἐνδοχώρα σὲ χιλιάδες χιλιάδων ὀγκώδη ἄτομα, ἦταν δὲ γιὰ τὸν τόπο πηγὴ πλούτου, διότι τὸ περικάλυμμα τοῦ βαλανιδοῦ ἦταν περιζήτητο γιὰ τὴν δυρσοδεψία καὶ ἡ ἐξαγωγή τους μεγάλη ὑπόθεση γιὰ τοὺς ἐμπόρους, ναυτικοὺς καὶ ἐργάτες, εἴτε γι' αὐτοὺς ποὺ τὰ τρυγοῦσαν καὶ τὰ στέγνωναν εἴτε γι' αὐτοὺς ποὺ τὰ φόρτωναν.

Τώρα αὐτὰ ἀνήκουν στὴν ἱστορία, ἀφοῦ κατέστρεψαν τὶς περισσότερες οἱ πόλεμοι, οἱ ἀνάγκες καὶ ἡ ἀναλγησία τοῦ «πολιτισμοῦ».

Ἡ ἱστορία τους ὅμως, ἱστορία τῶν Δρυῶν τοῦ Ὀρφέως, δὲν θὰ σβήση. Ἀπὸ τὰ πανάρχαια χρόνια προκαλοῦν αἴσθηση οἱ βελανιδιές μας ἐδῶ, τραγουδιοῦνται ἀπὸ τοὺς ποιητὲς καὶ συνδέονται μὲ τοὺς θρύλους τοῦ Ὀρφέα καὶ τῆς πομπικῆς του συνοδείας.

Τὶς τραγουδεῖ ὁ Ἀπολλώνιος (Ἀλεξανδρινὸς ποιητὴς 2ου αἰῶνος π. Χ.) στὰ «Ἀργοναυτικά» του καὶ δὲν παραφορτώνω τὸ θέμα μου ἂν ἀντιγράψω καὶ μεταφράσω ἕνα ἀπόσπασμά του μιὰ καὶ ἀφορᾶ τὶς δρύες τοῦ Ὀρφέως καὶ τὰ Ζωναῖα ὄρη, δηλ. τὸ βουνὸ τῆς Ἀλεξανδρουπόλεως ἀπὸ τὰ Δίκελλα ὡς τὸν Ποταμό, ποὺ στὸν χάρτη τοῦ Σπανοῦ ὀνομάζεται «Ποιμενικὸν ὄρος» (Τσομπάν — ντάγ).

«Φηγοὶ δ' ἀγριάδες, κείνης ἔτι σήματα μολπῆς (ἀκτῆς Θρηϊκίης Ζώνης ἔπι τηλεθόωσαι) ἑξείης στιχόωσιν ἐπήτριμοι...»

Καὶ μεταφράζω:

«Φουντωτὲς βελανιδιὲς ταιριαχτὰ ἀραδιασμένες καὶ ἀγριάμπελες κι' ἀκόμα τὰ σημάδια τῶν τραγουδιῶν (θαρεῖς ἀκούγονται) πάνω στ' ἀκρογιάλια τῆς Θρακικῆς Ζώνης»,

Σημ: Ζώνη εἶναι ἡ σημαντικώτερη ἀρχαιόπολη τῆς περιοχῆς μας, πέρα ἀπὸ τὰ Δίκελλα, ἴσως στὸν χῶρο ποὺ σήμερα ὀνομάζομε «ἀρχαία Μεσημβρία». Ἦταν ἡ πλουσιώτερη ἀπὸ τὴν Δρῦ, τὴν Σάλη καὶ τὸ Σέρρειον, διότι ἐπλήρωνε φόρο συμμαχικὸ στοὺς Ἀθηναίους δύο τάλαντα καὶ εἶναι ἡ μόνη πόλη τῆς περιοχῆς μας ποὺ ἔκοψε στὰ κλασσικὰ χρόνια νομίσματα ὡραιότατα καὶ σπάνια.

Γιὰ τὶς ἀνασκαφὲς ποὺ ἔγιναν ἐκεῖ τὸν Δεκέμβρη 1966, π.χ.ε. τὸ ὑπ' ἀρίθ. 1668-13.6.67, φύλλο τῆς ἐφημερίδος μας,

Καὶ ὁ Νίκανδρος (150 π.Χ.) στὰ «Θηριακά» του:

«Ρησκυνθίδος Ἥρης, Ἔβρος, Ἶνα, Ζωναῖα ὄρη, Χιόνεσσι φάληρα καὶ δρύες Οἰαγρίδαο, τόθι Ζηρύνθιον ἄντρον.

Τῷ μὲν ὑπὸ Ζωναῖον ὄρος δρύες ἀμφίτε φηγοὶ ριζόθι δινήθησαν ἀνεστήσαντε χορείαν, οἷά τε παρθενικαί»...

Ἤτοι: Τῆς Θρακιώτισσας (Ρησηνυθινῆς) Ἥρας, ὁποῦναι καὶ ὁ Ἔβρος καὶ τὰ κάταντρα μὲ χιόνια βουνὰ τῆς Ζώνης καὶ οἱ δρύες τοῦ Οἰαγρίδη Ὀρφέα, ἐκεῖναι καὶ ἡ σπηλιὰ Ζηρύνθιο...

Ἐκεῖ στὸ Ζωναῖο ὄρος οἱ ὀξυὲς καὶ βελανιδιές, καθὼς στεκόντουσαν ἥσυχες καὶ παρθενικές, ξεσηκώθηκαν ἀπὸ τὴ ρίζα τους, στριφογύρισαν καὶ χόρεψαν» (ἀκούγοντας τὴ λύρα τοῦ Ὀρφέα).

Αὐτὰ γιὰ τὶς μυθικὲς καὶ ἱστορικὲς Δρύες τοῦ Ὀρφέα τοῦ τόπου μας καὶ κάμνω τὴν σύσταση νὰ σταματήσῃ ἡ δολοφονία τους στὸ λεκανοπέδιον Ἀλεξανδρουπόλεως — Ποταμοῦ καὶ στὴν περιοχὴ Μεσημβρίας Δικέλλων καὶ νὰ θεωρηθοῦν μνημεῖα σεβαστὰ τῆς ὀρφικῆς μας — κικονικῆς — χώρας, Ἰδιαίτερα τὰ δυὸ—τρία δέντρα τοῦ Δημοτικοῦ μας κήπου, ποὺ τὰ βλέπουμε χωρὶς νὰ ξέρουμε τὴν σημασία τους,

Γιὰ τὸ ρυμοτομικὸ σχέδιο τῆς πόλης μας ἀπὸ τοὺς Ρώσσους ἔχω νὰ συμπληρώσω τὰ παρακάτω:

Τὸ Δεδεαγάτς στὰ 1878 βρίσκεται μὲ λίγα κτίσματα γύρω ἀπὸ τὸν σημερινὸ φάρο, ποὺ τότε δὲν ὑπῆρχε. Κατέβηκαν ἀπὸ τὴν Ἀδριανούπολη, ποὺ εἶχαν καταλάβει στὶς 19 Ἰανουαρίου 1878. Ἡ κάθοδός τους στὸ ἀναγεννόμενο Δεδεαγάτς δὲν εἶχε στρατηγικοὺς σκοπούς. Αὐτοὶ ἦταν ἡ κατάληψη τῆς βασιλίδος τῶν πόλεων, τῆς Τσάρ—γκράτ—Κων) πόλεως.

Πραγματοποιεῖται ὅμως τὸ ὄνειρο τοῦ Πανσλαυισμοῦ, ποὺ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη βρίσκεται σὲ ἐπικίνδυνη ἔξαρση. Ἐπιθυμοῦν οἱ Σλαύοι τὴν κάθοδό τους στὸ Αἰγαῖο γιὰ νὰ ἀναπνεύσουν «τὴν ἡδύπνοον αὔραν» του καὶ τὸ πέτυχαν, χύνεται πολὺ αἷμα στὸν Αἷμο.

Ὅταν ἔφτασαν στὸ Δεδεαγάτς καὶ θαύμασαν τὴν ὀμορφιὰ τοῦ τόπου καὶ τὴν ἀπεραντοσύνη τοῦ Αἰγαίου συνέταξαν πρόχειρο ρυμοτομικὸ σχέδιο γιὰ τὸν χῶρο ποὺ σήμερα περικλείεται μεταξὺ τῆς παραλιακῆς λεωφόρου καὶ τῆς ὁδοῦ Ἐμπορίου καὶ Εἰρήνης καὶ πάνω σ' αὐτὸ ἄρχισαν νὰ χτίζονται τὰ πρῶτα σπίτια καὶ νὰ ἀχρηστεύονται τὰ μικρὰ τῆς σημερινῆς πλατείας τῆς προτομῆς τοῦ Θεμιστοκλῆ Βιζβίζη,

Μὲ πολλὴ λαχτάρα ἀγκάλιασαν τὸν τόπο μας, τὸ κυριώτερο σημεῖο τῆς πραγματοποιήσεως τοῦ Πανσλαυικοῦ σχεδίου, μὲ τὴν κάθοδο στὸ Αἰγαῖο. Καὶ θὰ πραγματοποιούνταν αὐτὴ ἡ πανωλεθρία, ἂν ἡ Συνθήκη τοῦ Ἁγίου

Στεφάνου (3 Μαρτίου 1878) μὲ τὴν Μεγάλη Βουλγαρία, δὲν ἀκυρώνονταν ἀπὸ τὸ Συνέδριον τοῦ Βερολίνου,

Κατὰ τὸ διάστημα τῆς παραμονῆς τῶν Ρώσσων στὸ Δεδεαγάτς τὸ 1878, πέθαναν ἀπὸ ἀρρώστιες καὶ ἐπιδημίες τρίαντα Ρώσσοι στρατιῶτες καὶ τοὺς ἔθαψαν πίσω ἀπὸ τὴν προσωρινὴ Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία (τὸ σημερινὸ Παράρτημα τοῦ Γυμνασίου) στὴν σημερινὴ ὁδὸ Μαυρομιχάλη καὶ ἀνήγειραν μνημεῖο (1η Σεπτεμβρίου 1878) ποὺ ὑπάρχει καὶ σήμερα μέσα στὴν αὐλὴ τοῦ σπιτιοῦ τοῦ Κώστα Στεφάνου, λευκορώσσου, ποὺ βρῆκε αὐτοῦ καταφύγιο στὸ 1923, ὕστερα ἀπὸ τὴν μπολσεβικικὴ ἐπανάσταση (1917) καὶ ἔχτισε σπιτάκι δίπλα στὸ μνημεῖο.

Μετὰ τὸν Ρωσσοτουρκικὸ πόλεμο καὶ τὴν κατασκευὴ τῶν σιδηροδρόμων ἀναπτύσσεται ἁλματικὰ τὸ Δεδεαγάτς.

Καθὼς φαίνεται πρῶτα κατασκευάσθηκε τὸ παληό, ὅπως λέμε σήμερα, λιμανάκι μπροστὰ στὶς ἀποθῆκες τοῦ τότε τελωνείου, καὶ κατὰ τὸ 1880 ἡ τουρκικὴ διοίκησις, ἀπὸ διεθνῆ ὑποχρέωση, ἀνήγειρε τὸν Φάρο ποὺ ὑπάρχει σήμερα καὶ θεωρεῖται σὰν στολίδι τῆς πόλης μας, διότι ἡ σιλουέττα του κυριαρχεῖ στὸν ἐπίπεδο καὶ δίχως ἄλλα χαρακτηριστικὰ χῶρο τῆς πόλης λ.χ. ἄλλα ψηλὰ κτίρια, λόφοι, ἀκρόπολη μὲ κάστρα κ.τ,τ,

Τὸ λιμανάκι χτίζεται ἀπὸ ὑλικό, ποὺ τὸ περισσότερο μεταφέρεται ἀπὸ τὰ κάστρα καὶ τὰ κτίσματα τῆς ἀρχαίας Μεσημβρίας ἢ Ζώνης. Ὑπῆρχαν ἐκεῖ — ὅπως καὶ σήμερα ὑπάρχουν καὶ χαρακτηρίσθηκαν ἀρχαῖα μνημεῖα — πέτρες πελεκητὲς ὀρθογώνιες, — δρόμοι — ἀπὸ τὸν ἐκεῖ ἀρχαῖον λιμένα, ἀπὸ τὰ κάστρα, καὶ τὰ ἀρχαῖα κτίρια τῆς Μεσημβρίας ἢ τῆς Ζώνης ἢ τῆς Δρυός. (Σημείωση: Τρεῖς ἀρχαῖες πόλεις βρίσκονται ἐκεῖ κοντὰ στὸν χῶρο τοῦ Σιαπλί—ντερὲ καὶ δὲν θὰ ἀργήσει νὰ ἐξηγηθεῖ ἀπὸ τὰ εὑρήματα τῶν ἀνασκαφῶν καὶ μιὰ σημαντικὴ ἐπιγραφή, ποὺ θὰ ἑρμηνευθεῖ, ποιὰ ἀπὸ τὰ ἐκεῖ χαλάσματα ἀνήκουν στὴν Μεσημβρία ἢ τὴν Ζώνη ἢ τὴν Δρῦ.

Ἡ μαρμάρινη ἐπιγραφὴ ποὺ θὰ μᾶς τὰ ἐξηγήσει βρίσκεται στὸ Μουσεῖο τῆς Κομοτηνῆς),

Τὸ ὑλικὸ — πωρόλιθοι πεντάγωνοι — φαίνεται καθαρὰ κατὰ μῆκος τοῦ παλιοῦ μώλου καὶ στὰ κάστρα τῆς Μεσημβρίας — Ζώνης — Δρυός — καὶ εἶναι πανομοιότυπο.

Ἐξάλλου οἱ παρακάτω τρεῖς ἀρχαιοπόλεις μας πρόσφεραν οἰκοδομικὸ ὑλικὸ καὶ στὰ Δίκελλα καὶ στὴν γειτονικὴ νέα Μεσημβρία καὶ ἀπ' αὐτοῦ πάρθηκαν οἱ ἀρχαῖες ἐπιγραφὲς «ΟΡΦΕΥΣ ΚΙΔΗΒΗΖΟΥ» «ΣΧΙΝΕΙΣΗ ΔΡΟΣΩΝΟΣ» «ΑΡΤΕΜΙΣΤΗ ΘΡΑΣΩΝΟΣ» «ΚΛΕΟΣΤΡΑΤΟΣ ΔΑΝΑΟΥ» κ.ἄ., ποὺ βρίσκονται στὰ Μουσεῖα Κομοτηνῆς καὶ Καβάλας. Ὅλα τὰ χωριὰ ἐκεῖ χτίστηκαν ἀπὸ τὶς πέτρες τῶν ἀρχαιοπόλεων αὐτῶν καθὼς καὶ τὸ λιμανάκι μας. Εὔκολο ἦταν νὰ πηγαινοέρχονται τὰ ἱστιοφόρα καὶ οἱ φορτηγί-

δες στὴν Μεσημβρία γιὰ νὰ μεταφέρουν πέτρα χαλώντας τὰ ἀρχαῖα κάστρα καὶ τὰ σεμνὰ κτίσματα.

Ὑλικὸ στὶς πρῶτες οἰκοδομὲς τοῦ Δεδεαγάτς, μεταφέρονται καὶ ἀπὸ τὴν Τραϊανούπολη. Ἀπ' αὐτὴν μεταφέρθηκαν μάρμαρα, κιονίσκοι — ἀπὸ χριστιανικοὺς ναοὺς καὶ τὴν πολυϊστόρητη Ἀρχιεπισκοπὴ τῆς Τραϊανουπόλεως καὶ τώρα συγκεντρώνονται γιὰ τὸ μουσεῖο Ἀλεξανδρουπόλεως ἂν εὐδοκήσει νὰ γίνει κάποτε,

Τὸ μικρὸ λιμανάκι τοῦ Δεδεαγὰτς ἔχει τὴν ἴδια ἀξία μὲ τοὺς Σιδηροδρόμους τοῦ Δεδεαγὰτς. Εἶναι ἀδύνατο νὰ πιστέψει κανεὶς τὶ ὑπηρεσίες προσέφερε γιὰ τὴν ἀκμή του.

Μικρό, στενό, ἀλλὰ θαυματουργὸν καὶ μοῦ φαίνεται σὰν δύσκολο νὰ πῶ, ὅτι ὁ σημερινὸς καὶ θαυμάσιος «λιμὴν Ἀλεξανδρουπόλεως» θὰ πλησιάσει τὴν δόξα του ἐκείνη καὶ τὴν καταπληκτικὴ δραστηριότητα, μὲ τὴν ἔντονη κίνηση τοῦ λιμανιοῦ γιὰ τὴν φόρτωσι τῶν καπνῶν τῆς Θράκης καὶ σιταριῶν μὲ τρία αὐτοσχέδια σιλό.

Ἑκατὸ ἱστιοφόρα τῶν 20—30 τόννων, εὕρισκαν καταφύγιο ἀπὸ τὰ τρομαχτικὰ κύματα τῆς νοτιᾶς ποὺ δέρνει, ὅπως ξέρουμε, τὶς ἀκτές μας.

Ὅταν δὲν χωροῦσαν τὰ τραβοῦσαν ἔξω στὸν Ταρσανά, ἐκεῖ πρὸς τὶς ἀποθῆκες τοῦ Συδ. Σταθμοῦ καὶ αὐτὸ γινόταν τὸν χειμῶνα.

Τὸ καλοκαίρι ταξίδευαν πρὸς τὰ νησιὰ καὶ τὴν Σμύρνη μεταφέροντες σιτηρά, βελανίδι, καὶ γενικὰ τὰ προϊόντα τῆς Θράκης καὶ Ἀνατολικῆς Ρωμυλίας.

Κυριώτερη ὅμως ἀσχολία τους ἦταν ἡ φόρτωση τῶν προϊόντων στὰ μεγάλα ἀτμόπλοια τοῦ Λόϋτ—Τριεστίνο, ποὺ εἶχαν τακτικὰ δρομολόγια καὶ ἀγκυροβολοῦσαν ἀπὸ ἔξω τὸ λιμάνι. Ἑκατοντάδες ἐργατῶν καὶ ναυτικῶν ἐργάζονται γι' αὐτὸ καὶ ὁ πλοῦτος τοῦ Δεδεαγάτς τότε, αὐτὴν τὴν πηγὴ εἶχε.

Τότε ἐπλούτισαν ὁ Μυτιληνιὸς Σοχοὺρ — ναυτικὸς πράκτωρ, πρόξενος Αὐστρίας, ἀλλὰ καὶ ἰδιοκτήτης ἱστιοφόρων καὶ ὁ Γάλλος Ζὰν Τακέλας Πρόξενος Γάλλος ἰδιοκτήτης καὶ αὐτὸς ἱστιοφόρων φορτηγίδων. Μυθικὴ ἡ ἀρχοντιά τους. Τὰ μέγαρά τους ἐκτὸς ἀπὸ τὸ σπίτι τοῦ Τακέλα, δὲν σώζονται.

Ὁ Σοχοὺρ εἶχε τρία ἀρχοντικά, Τὸ ἕνα ποὺ ἦταν καλλιτέχνημα καὶ ἐχρησιμοποιήθηκε στὰ χρόνια μας ὡς Ξενοδοχεῖο «Παγελλήνιον» καὶ στρατιωτικὴ λέσχη, καὶ σήμερα κατεδαφίστηκε γιὰ νὰ γίνουν μαγαζιὰ —Ἐστιατόριον Χατζῆ κ. ἄ. — ἦταν ἀληθινὸ παλάτι καὶ ἀπὸ ἄποψη ἀρχιτεκτονικὴ καὶ ἀπὸ ἐσωτερική του διαρρύθμιση καὶ πολυτέλεια. Ὁ σημερινὸς κινηματογράφος «Τιτάνια» καὶ τὰ γύρω του σημερινὰ κτίρια—Ξενοδοχεῖο «ΑΛΕΞ» κ.λ.π. ἦταν κῆποι μὲ σπάνια λουλούδια, θερμοκήπια καὶ καναρινοτροφεῖα. Κατώτερης ἀξίας ἦταν ἄλλο μέγαρο, ποὺ χρησιμοποιήθηκε καὶ αὐτὸ ὡς ξενοδοχεῖο καὶ ἀπὸ τὴν κατεδάφισή του προέκυψε τὸ σημερινὸ Ἐμπορικὸ Ἐπι-

μελητήριο τῆς πόλης μας. Ὁ Σοχούρ ἔκαμνε εὐεργεσίες. Ἔδωσε καὶ ἑκατὸ λίρες γιὰ τὴν ἀνέγερση τοῦ σημερινοῦ Μητροπολιτικοῦ ναοῦ, τοῦ Ἁγίου Νικολάου (1901).

Ἄλλο σημαντικὸ μέγαρο τῆς ἐποχῆς ἐκείνης εἶναι ἡ σημερινὴ στρατιωτικὴ Διοίκησις καὶ χρησιμοποιήθηκε ὡς διδασκαλεῖο κατὰ τὸ 1924 — 1929. Ἦταν κτίσμα Ἑβραίου Ἐμπόρου, ποὺ εἶχε πολλὴ τὴν ὑποστήριξη.

Γι' αὐτὸ καὶ ὁ λόγιος τῆς ἐποχῆς (1897) ὀργίζεται — ἀλλὰ δὲν κάμπτεται — καὶ γράφει: «Ἂς μᾶς καταπολεμῶσιν οἱ Ἑβραῖοι τῆς Αὐστρίας διὰ τῶν μεγάλων κεφαλαίων καὶ τῶν ὑποστηρίξεων. Ἂς διευθύνωσιν οὗτοι καθ' ἡμῶν τὰς εὐκολίας, ἃς παρέχουσιν αὐτοῖς οἱ Ἀνατολικοὶ σιδηρόδρομοι. Ἡμεῖς ἀντιτάσσομεν κατ' αὐτῶν τὸ ἑλληνικὸν ἐμπορικὸν πνεῦμα, τὴν δραστηριότητα καὶ θέλωμε κατίσχυση». Προφητικοὶ ἀληθινὰ λόγοι!..

Ἡ ἐμπορικὴ αὐτὴ ἀκμὴ τοῦ Δεδεαγὰτς, ποὺ τοποθετεῖται στὴν τελευταίαν δεκαετίαν τοῦ περασμένου αἰῶνα καὶ στὰ πρῶτα τοῦ σημερινοῦ, κατέπεσε μὲ τὴν ἐνσωμάτωση τῆς Ἀνατολικῆς Ρωμυλίας στὴν Βουλγαρία καὶ τὴν δημιουργία τῶν λιμένων Πύργου καὶ Βάρνας, ποὺ τότε δὲν εἶχαν ἀξιοποιηθεῖ.

Αὐτοῦ σταματᾶ ὁ «χρυσοῦς αἰών», τοῦ Δεδεαγάτς!

Μεσολαβεῖ τὸ Τουρκικὸ Σύνταγμα (Χουργὶτ 1908), ἀρχίζουν οἱ ἐθνικοὶ ἀγῶνες καμιτάτα — ἡ τυραννία τῶν νεοτούρκων καὶ οἱ βαλκανικοὶ πόλεμοι.

Τὸ Δεδεαγὰτς σιγά-σιγὰ φθίνει καὶ τὸ 1914, ὅπως εἶπα, ἀδειάζει καὶ ἐρημώνει, .

Οἱ νεότουρκοι δίνουν σημασία στρατηγικὴ στὸν τόπο. Ἀπὸ ἐπαρχία μετατρέπεται τὸ Δεδεαγάτς σὲ Νομαρχία (Μουτεσαρεφλίκι).

Χτίζεται τὸ κτίριο ποὺ σήμερα στεγάζεται ἡ Ζαρίφειος Παιδαγωγικὴ Ἀκαδημία γιὰ στρατιωτικὴ σχολὴ καὶ στρατῶνες τῆς Νέας Χηλῆς, ποὺ τὸ 1915 βομβαρδίσθηκαν καὶ κατεδαφίσθηκαν ἀπὸ τὸν ἀγγλικὸ στόλο, ὅπως ὁ σιδ. σταθμὸς τοῦ σημερινοῦ «Μοτὲλ Ἐγνατία», ὁ μύλος τοῦ Πρωτόπαπα, φημισμένος στὰ Βαλκάνια κ. ἄ.

Τότε μὲ τὴν δημιουργία στρατιωτικῶν μονάδων νεοτούρκων στὸ Δεδεαγάτς, ὁ στρατιωτικὸς διοικητὴς ἐπιμένει νὰ τοῦ χτίσει ὁ Δῆμος μέγαρο γιὰ κατοικία καὶ χτίζεται τὸ «Πασαλίκη», ἀπὸ ἀρχιτέκτονα, ποὺ μετεκλήθη ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολη. Τὴν ἴδια ἐποχὴ κατὰ τὸ 1908—1910 χτίζονται καὶ γιὰ τοὺς ὑπαλλήλους τῆς διοικήσεως τὰ ὄμορφα κτίρια ποὺ παραχωρήθηκαν σὲ διαφόρους συμπολίτας μας, πλὴν τοῦ σημερινοῦ Ὑγειονομικοῦ Κέντρου, Στρατολογικοῦ Γραφείου καὶ Νομιάτρου Ἔβρου. Ὡστόσο, ἀρχίζει ἡ κάμψις τοῦ Δεδεαγάτς, καὶ ἐπέρχονται οἱ καταστροφὲς ἀπὸ τοὺς πολέμους, ἀλλὰ καὶ ὁ ἐρχομὸς τῆς ἐλευθερίας ὕστερα ἀπὸ αὐτούς, μὲ μιὰ φορὰ στὸ 1920 καὶ δεύτερη στὰ 1945.

Ἰδιαίτερο κεφάλαιο πρέπει (καὶ πολὺ ἀξίζει) νὰ γραφῆ γιὰ τὸ ρόλο ποὺ ἔπαιζε τὸ Δεδεαγάτς κατὰ τὸ Νοέμβριο τοῦ 1912, ὁπότε ἡ ἁρμάδα τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου μὲ ἐπικεφαλῆς τὸν θρυλικὸ «Ἀβέρωφ», μετέφερε ὑπὸ δυσμενεστάτας καιρικὰς συνθήκας στρατεύματα τῶν τότε «συμμάχων» Βουλγάρων ἀπὸ τὴν Μακεδονία στὸν ὅρμο τοῦ Δεδεαγάτς. Ἡ τολμηρὴ καὶ πολὺ στρατηγικὴ ἐκείνη ἐπιχείρηση ἐβοήθησε τοὺς Βουλγάρους νὰ κρατήσουν τὸν ἀγῶνα στὴν Τσαλτάτζα καὶ νὰ ἐξουδετερώσουν τὴν στρατιὰ τοῦ Γιαβὲρ Πασᾶ, ποὺ ὑποχωροῦσε ἀπὸ τὴν Ἀνατολικὴ Μακεδονία καὶ θὰ ἐπλευροκοποῦσε τοὺς Βουλγάρους στὴν Θράκη —γι' αὐτὸ καὶ ἄδειασε τὸ Δεδεαγάτς ἐσπευσμένα ἀπὸ τοὺς Βουλγάρους— καὶ τὸ ἀποτέλεσμα ἦταν ἡ στρατιὰ ἐκείνη τοῦ Γιαβὲρ νὰ αἰχμαλωτισθῆ στὸ Μπιτικλί, τὸ σημερινὸ Τυχερό, μὲ στρατήγημα πάλι ἑλληνικό, τὴν ἐνέργεια καὶ τόλμη τῆς πολιτοφυλακῆς ἀπὸ Σουφλιῶτες. Ἡ ἁρμάδα μας ἐκείνη ἐφύλαγε τὰ στενὰ καὶ ἀπέτρεψε ἀποβάσεις τουρκικῶν στρατευμάτων ἀπὸ τὴν Ἀνατολὴ καὶ ἔληξε ὁ Βαλκανικὸς πόλεμος μὲ εὐνοϊκὰ ἀποτελέσματα γιὰ τοὺς «συμμάχους», ἔσωσε τὴν κατάσταση ὡς κύριος συντελεστὴς τοῦ πολέμου ἐκείνου στὰ Δαρδανέλλια καὶ τὸ Δεδεαγάτς.

Θεωρῶ ὡς πολυσήμαντο καὶ πολύτιμο ἱστορικὸ κειμήλιο τὸ πρωτόκολλο ἀπελευθερώσεως τῆς πόλης μας στὶς 14 Μαΐου 1920, ποὺ ἀνακάλυψεν ὁ συμπολίτης μας Ἀργ. Ἀγγλιᾶς καὶ φωτοτυπωμένο, ὕστερα ἀπὸ τὴν ἀνεύρεσή του, στολίζει μερικὰ γραφεῖα σήμερα,

Εἶναι σημαντικὸ ὄχι γιὰ τὴν λεπτομέρεια τῆς παραδόσεως τοῦ ἐλευθέρου πλέον Δεδεαγάτς, ἀλλὰ ἀπὸ ἄλλες ἀπόψεις, ποὺ παρακάτω θὰ παραθέσω.

Εἶναι ἡ ἔκφρασις τῆς πηγαίας χαρᾶς ἐνθουσιασμοῦ καὶ πανηγυρισμοῦ τῆς ἱστορικῆς ἡμέρας, συντεταγμένο σὲ μορφὴ ἀρχαίου ψηφίσματος, μὲ τὴν προγονική μας γλῶσσα καὶ ἐκφραστικοῦ τῶν συναισθημάτων τῆς μεγαλόσυνης ἐκείνης στιγμῆς.

Τὸ συντάσσουν προσωπικότητες τῆς τότε πόλεως—«δημογεροντία—καὶ ὁ ἀρχηγὸς τοῦ ἀπελευθερωτικοῦ στρατοῦ, μὲ λαμπρὴ ἐπισημότητα καὶ ἰσάξια μεγαλοπρέπεια.

Ἔσπευσαν ἀπὸ τοὺς πρώτους στὴν πόλη ἀπὸ τὴν προσφυγιὰ οἱ πρόσχοντες, ἐνῶ στὴν δεύτερη ἀπελευθέρωση τοῦ 1945, οἱ περισσότεροι μᾶς ἐγκατέλειψαν καὶ ἐγκατεστάθησαν στὴν Ἀθήνα, κυριαρχημένοι ἀπὸ τὸ σύγχρονο πνεῦμα τοῦ κοσμοπολιτισμοῦ καὶ ὄχι ἀπὸ τὸν ἐνθουσιασμὸ τῆς πατριδολατρείας, ὅπως ἔπρεπε νὰ τονώνη καὶ νὰ πρυτανεύει στὴν ψυχή.

Ἀντιγράφω τὸ κείμενο τοῦ ἱστορικοῦ αὐτοῦ κειμηλίου, ποὺ καλὸ εἶναι νὰ τὸ ἔχουν στὰ γραφεῖα τους κορνιζωμένο τὰ σχολεῖα καὶ οἱ ἀρχές:

Ἱερὰ Μητρόπολις
Αἴνου—Δεδεαγάτς
Ἀριθμ. Πρωτ. 57

Ἀπείρῳ τοῦ Θεοῦ εὐδοκίᾳ Ἀγάσσοντος ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ τοῦ Α', Ἐλευ-

θερίου Βενιζέλου Πρωθυπουργοῦντος, οὗ ἀτρύτοις πόνοις μετὰ δαφνοστεφεῖς ἀγῶνας τοῦ ἡρωϊκοῦ Ἐθνικοῦ Στρατοῦ καὶ Στόλου ἕνωσις φυλῆς συνετελέσθη τελεσιδίκῳ ἀποφάσει Ἀνωτάτου Εὐρωπαϊκοῦ Ἀρείου Πάγου, ἐπισήμως ἀναγνωρίσαντος δίκαιον ἐθνικῆς ὑποθέσεως, ἀνεκφράστῳ χαρᾷ καὶ ἀγαλλιάσει ἡμετέρα πόλις πανήγυριν ἄγει ἐλευθερίων αὐτῆς, σήμερον δεκάτην τετάρτην μηνὸς Μαΐου, ἡμέραν ἑβδομάδος Πέμπτην καὶ ὥραν δεκάτην πρὸ μεσημβρίας τοῦ χιλιοστοῦ ἐννεακοσστοῦ εἰκοστοῦ σωτηρίου ἔτους.

Τελεσθείσης δοξολογίας ἐν τῷ ἐνταῦθα Μητροπολιτικῷ Ναῷ, εἰς ἀνάμνησιν ἐθνικοῦ τούτου γεγονότος, συνετάχθη τὸ παρόν, ἰδίαις χερσὶν ὑπογραφὲν ὑπὸ τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ Στρατοῦ τῆς καταλήψεως ὑποστρατήγου κ. Κ. Μαζαράκη—Αἰνειάνος, τοῦ προέδρου τῆς Κοινότητος καὶ τῆς Ἐφοροδημογεροντίας.

Ἐν Δεδεαγάτς τῇ 14) 27 Μαΐου 1920

Διὰ τὸν Μητροπολίτην Λίνου
κ.κ. Ἰωακεὶμ
Πρόεδρος τῆς Κοινότητος
(ὑπ) ὁ Ἀργυρουπόλεως Γερμανὸς
Κ. Μαζαράκης, Αἰνειάν, ὑποστράτηγος (ὑπογρ.).

Ὁ Δήμαρχος
Ἐμμ. Ι. Ἀλτιναλμάζης
Μιχ. Κανέτσος
Δ. Ζαφειριάδης
Π. Ἀντύπας
Ι. Γ. Μολλᾶς
Εὐδ. Μπουνσόνης

Ὁ πολιτικὸς Διοικητὴς
(ὑπογρ.) Κ. Σνὼκ
Α. Τωνίδης
Κ. Κέφαλος
Π. Γαρδίκας
Δ. Σιρμακέζης
Δ. Μελετόπουλος

Ἐδῶ σταματῶ τὴν ἐργασία μου, μὲ τὴν σκέψη ὅτι προσέφερα κάτι στὴν ἱστορία τῆς πολύπαθης πόλης μας, ἀπὸ καθῆκον καὶ ὑποχρέωση, ὅπως ἔχει κάθε πατριώτης, ἀπέναντι στὴν πατρίδα.

Ἐλπίζω ὅτι τὰ δημοσιεύματα αὐτὰ θὰ προκαλέσουν ἄλλους φιλίστορας συμπολίτας μας, ποὺ κατέχουν στοιχεῖα ἢ ἀναμνήσεις ἢ ἔγγραφα καὶ παληὲς ἐφημερίδες, νὰ συμπληρώσουν, ὅτι παρέλειψα ἢ καὶ ἀκόμα ἂν ἔπεσα σὲ κανένα λάθος νὰ τὸ ἐπανορθώσουν.

ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΦΩΤΟΥΔΗ
Διδασκάλου

ΤΟ ΧΡΟΝΙΚΟ ΤΟΥ ΖΑΛΟΥΦΟΠΟΥΛΟΥ ΤΗΣ ΑΝΑΤ. ΘΡΑΚΗΣ

Κατ' άφήγηση Ἰωάννου Γ. Γεωργοπούλου

ΣΗΜΕΙΩΜΑ

γιὰ νὰ μὴ γίνῃ παρεξήγηση.

Ὤθηση στὸ νὰ γράψουμε τὴν ἱστορία τοῦ Ζαλουφοπούλου μᾶς ἔδωσαν:

1ον. Ἡ ἔκκλησις τῆς «Ἑταιρείας Θρακικῶν Μελετῶν».

2ον. Ἡ προθυμία τοῦ Ἰωάννου Γεωργοπούλου τοῦ Γεωργίου, στὸ νὰ μᾶς διηγηθῇ τὴν ἱστορία καὶ τὰ ἐπεισόδια ποὺ γράφουμε, καὶ

3ον. Ἡ πίστη μας ὅτι μέ τὴν ἁπλὴ αὐτὴ ἱστορία ἑνὸς χωριοῦ Ἑλληνικοῦ, ποὺ σήμερα δὲν ὑπάρχει, προσθέτουμε κάτι ἐλάχιστο, μὰ θετικὸ στὴν Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς.

Γεννήθηκε στὸ Μεγάλο Ζαλούφι τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης στὰ 1876. Μεγάλωσε καὶ ἔζησε στὸ Ζαλουφόπουλο. Τὰ γράμματά του εἶναι λιγοστά, γιατὶ τὸ Δημοτικὸ Σχολεῖο δὲν τὸ τελείωσε. Τὸ ἐπάγγελμά του ἦταν γεωργοκτηνοτρόφος. Πολλὰ χρόνια ἀντιπροσώπευσε τὸ Ζαλουφόπουλο καὶ τὴν Καβύλη σὰν πρόεδρος ὑπὸ διοίκηση, Τουρκική, Βουλγαρική, Ἑλληνική, ἀνάλογα μὲ τοὺς καιρούς. Τώρα περνάει τὰ γεράματά του κοντὰ στὰ παιδιὰ καὶ τὰ ἐγγόνια του στὴν Καβύλη—Ὀρεστιάδος,

Ἡ ἱστορία τούτη εἶναι γραμμένη μὲ βάση τὰ στοιχεῖα ὅπως μᾶς τὰ ἔδωσε ὁ κ. Γεωργόπουλος.

Σὲ μᾶς ἀνήκει ἡ διόρθωση τῆς δήγησης λεκτικὰ καὶ ἡ διάρθρωσή της.

Δὲν ἀνατρέξαμε σὲ κανένα δοκίμιο ἢ σχετικὸ γραπτὸ κείμενο ἱστορικό, γιὰ τὴν ἐπαλήθεψη τῶν στοιχείων ποὺ μᾶς ἔδωσε ὁ πληροφοριοδότης, γι' αὐτὸ καὶ δὲν ἔχουμε τὴν ἀπαίτηση νὰ θεωρηθῇ ἡ ἐργασία μας τούτη σὰν αὐθεντία ἱστορική.

«.,. μὰ εἶναι καὶ τοῦτος πατριώτης
ποὺ στὴν Πατρίδα δουλεύει γιὰ καλό της
κι' εἶναι τοῦ ἔργου του καρπὸς
τῶν παιδιῶν της ὁ πνευματικὸς καὶ ἠθικὸς ἀνεβασμός».

1ον. ΚΑΤΑΓΩΓΗ ΤΩΝ ΖΑΛΟΥΦΟΠΟΥΛΙΩΤΩΝ

Ἔχω ἀκουστὰ ἀπὸ τὸν πατέρα μου, διηγεῖται ὁ κ. Γεωργόπουλος, ὅτι μετὰ τὴ διάλυση τοῦ Κράτους τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ στὴν Ἤπειρο, ἡ Πύλη διέταξε τὴ μετακίνηση τῶν κατοίκων πολλῶν Ἑλληνικῶν χωριῶν τῆς Ἠπείρου πρὸς τὴ Μακεδονία καὶ τὴ Θράκη. Ἀπ' αὐτὴ τὴν αἰτία δημιουργήθηκαν καὶ τὰ τρία Ἑλληνικὰ ἀλβανόφωνα χωριά, ΜΕΓΑΛΟ ΖΑΛΟΥΦΙ, ΟΡΟΥΖΟΥΝ καὶ ΜΠΟΥΛΑΚΛΑΡ, στὴν περιφέρεια Ἀδριανουπόλεως, μέσα στὴν Ἀνατολικὴ Θράκη. Οἱ δὲ κάτοικοι τῶν χωριῶν αὐτῶν, ὅλοι ἀγροτοκτηνοτρόφοι, ζούσαμε στὴ Διοίκηση τῆς Τουρκίας, ὑπὸ τὴν ἄμεσο προστασία τοῦ Μητροπολίτου Ἀδριανουπόλεως.

Ὅταν ἔγινε ὁ Ρωσσοτουρκικὸς πόλεμος (τῆς Σεβαστουπόλεως) οἱ πληθυσμοὶ τῶν χωριῶν αὐτῶν ἀνεθάρρησαν καὶ ἄρχισαν νὰ δημιουργοῦν ἐπεισόδια μὲ τὰ γύρω Τουρκικὰ χωριά, γι' αὐτὸ καὶ ἡ Διοίκηση, ἡ Τουρκική, διέταξε τὴ συγκέντρωση τῶν τριῶν χωριῶν στὸ Μεγάλο Ζαλούφι.

Ἀπὸ τότε ἔπαυσαν πιὰ νὰ κατοικοῦνται ἀπὸ Ἕλληνας τὸ Ὀρουζοὺν καὶ τὸ Μπουλακλάρ,

2ον. ΟΙΚΙΣΜΟΣ ΖΑΛΟΥΦΟΠΟΥΛΟΥ

Ἐπειδὴ συγκεντρώθηκε πολὺς πληθυσμός, ὅλος ἀγροτικός, στὸ Μεγάλο Ζαλούφι καὶ ἡ ζωὴ ἦταν δύσκολη, ἀναγκάστηκαν καμμιὰ ἑκατοσταριὰ οἰκογένειες νὰ φύγουν ἀπὸ τὸ Μεγάλο Ζαλούφι καὶ νὰ δημιουργήσουν ἕνα νέο χωριὸ τὸ ΖΑΛΟΥΦΟΠΟΥΛΟ.

Τὸ Ζαλουφόπουλο (στὴν Τουρκικὴ ΑΜΠΑΛΑΡ) ἦταν ὡς τότε γεωκτησία ἑνὸς Βουλγάρου τοῦ Κωστῆ Ἐφέντη. Ἀπ' αὐτὸν τὸν Κωστάκη οἱ 100 αὐτὲς οἰκογένειες ἀγόρασαν τὸ τσιφλίκι γιὰ 5,150 λίρες.

Ἡ συνολικὴ ἔκταση τοῦ τσιφλικιοῦ ἦταν 46.000 στρέμματα. Ἡ ἀγοραπωλησία αὐτὴ ἔγινε στὰ 1883.

Ἔτσι, ἀπὸ τότε δημιουργήθηκε τὸ Ζαλουφόπουλο τὸ ὁποῖο σὰ χωριὸ Ἑλληνικό, μὲ ὁμοιογενῆ πληθυσμό, ἔζησε ὡς τὰ 1922.

3ον. ΕΠΕΙΣΟΔΙΟ ΜΕΤΑΞΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΖΑΛΟΥΦΙΟΥ & ΠΑΥΛΙΚΙΟΥ

Μετὰ τὴν παραχώρηση τοῦ Συντάγματος στὴν Τουρκία, οἱ Ἕλληνες ἀπέκτησαν ἴση μεταχείριση μὲ τοὺς Τούρκους ἔναντι τῶν νόμων.

Τοῦτο τὸ ἐπωφελήθηκαν οἱ Ἕλληνες ὡς πρὸς τὸ νὰ ὁπλοφοροῦν ἐλεύθερα,

Ἔτσι, λοιπόν, μόλις κηρύχθηκε ὁ Βαλκανικὸς πόλεμος, οἱ κάτοικοι τοῦ

Μεγάλου Ζαλουφίου, ποὺ χρόνια λαχταροῦσαν τὴν ἐκδίκηση γιὰ τὰ δεινοπαθήματά τους, ἐνισχυμένοι καὶ ἀπὸ τὴν προπαγάνδα τῶν πρακτόρων τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου, σηκώθηκαν καὶ λεηλάτησαν τὸ Παυλίκιοϊ, ἕνα γειτονικὸ Τουρκοκατοικούμενο χωριό.

Τὴν ἐποχὴ ἐκείνη οἱ κάτοικοι τοῦ Μεγάλου Ζαλουφίου ἦταν ὁ φόβος καὶ τρόμος γιὰ τὰ γύρω Τουρκοχώρια.

Κατὰ τὸν Ἰούλιο ὅμως τοῦ 1913 ὅταν ὑποχωρόντας τὰ Τουρκικὰ στρατεύματα πέρασαν ἀπὸ τὸ Μεγάλο Ζαλούφι τότε, οἱ Παυλιῶτες Τοῦρκοι, ζήτησαν τὴν ἐνίσχυση τῶν ἀραπάδων στρατιωτῶν καὶ μπῆκαν στὸ Μεγάλο Ζαλούφι.

Ἡ ἐπιδρομὴ αὐτὴ στοίχισε τὴ ζωὴ 600 Ἑλλήνων, τοὺς ὁποίους ἔπιασαν καὶ ἀποκεφάλισαν.

Τὸ Ζαλουφόπουλο δὲν ἔπαθε τότε καμμιὰ ζημιά, οὔτε σὲ κτήματα, οὔτε σὲ ζῶα, οὔτε σὲ ἀνθρώπους, καὶ τοῦτο διότι κατὰ σύμπτωση ἕνας Ἀξιωματικὸς Τοῦρκος ἐπικεφαλῆς ἑνὸς τμήματος τοῦ στρατοῦ, χρωστοῦσε εὐγνωμοσύνη στοὺς κατοίκους Ζαλουφοπούλου ἀπ' τὴν ἑξῆς αἰτία:

Μιὰ ἀπὸ τὶς μέρες τοῦ 1913, κατὰ τὶς ὁποῖες ἄρχισαν νὰ κινοῦνται δραστικώτερα τὰ κομιτάτα τὰ Βουλγαρικὰ στὰ Τουρκοκρατούμενα μέρη, ὁ Ἀξιωματικὸς αὐτὸς βρισκόταν στὸ Ζαλουφόπουλο καὶ ἐνῶ παρήγγειλε καφὲ στὸ καφενεῖο παρετήρησε μὲ τὰ κιάλια του, μακριὰ ἔξω ἀπ' τὸ χωριὸ καὶ εἶδε μιὰ τσέτα βουλγαρικὴ ποὺ κατευθυνόταν στὸ χωριό. Ἀμέσως ἔχασε τὸ χρῶμα του καὶ παρακαλῶντας ζήτησε νὰ τὸν βοηθήσουμε νὰ σωθῆ. Τότε ἀνέλαβε ὁ ἀδελφός μου καὶ τὸν φυγάδεψε ἀπὸ μονοπάτια. Ἀφοῦ τὸν ἀπεμάκρυνε ἀπὸ τὸ χωριὸ περὶ τὰ 6 χιλιόμετρα τοῦ ἔδειξε τὸ δρόμο γιὰ τὴ Μακρὰ Γέφυρα καὶ ἔτσι γλύτωσε ἀπ' τοὺς Βουλγάρους, ὁ Ἀξιωματικὸς αὐτός.

Ἀμέσως φρόντισε νὰ δημοσιέψη στὶς Τουρκικὲς ἐφημερίδες τῆς Κωνσταντινούπολης γιὰ τὶς κινήσεις τῶν Βουλγάρων κομιτατζήδων καὶ γιὰ τὰ φιλάνθρωπα καὶ εὐγενῆ αἰσθήματα τῶν Ἑλλήνων τοῦ Ζαλουφοπούλου.

Ὅταν λοιπὸν ἀργότερα ἔγινε τὸ ἐπεισόδιο στὸ Μεγάλο Ζαλούφι, ποὺ στοίχισε τὴ ζωὴ 600 Ἑλλήνων, αὐτὸς ὁ ἴδιος Ἀξιωματικὸς ἐπικεφαλῆς κατὰ τύχη ἑνὸς τμήματος τοῦ Τουρκικοῦ αὐτοῦ στρατοῦ, ἐπέμβηκε καὶ δὲν ἐπετράπει καμμιὰ καταστροφὴ στὸ Ζαλουφόπουλο.

4ον. ΕΠΕΙΣΟΔΙΟ ΜΕ ΒΟΥΛΓΑΡΟΥΣ ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΟΥΣ

Κατὰ τὸ 1914 γιὰ ἕνα μικρὸ χρονικὸ διάστημα τὸ Ζαλουφόπουλο ἦταν στὴ Διοίκηση τῶν Βουλγάρων. Καὶ τὴν ἐποχὴ αὐτὴ ἤμουν πάρεδρος τοῦ χωριοῦ.

Ὡρισμένοι συγχωριανοί μου, ποὺ εἶχαν προσωπικὰ μαζί μου, μὲ κατηγόρησαν στοὺς Βουλγάρους Ἀξιωματικούς.

Ἀφοῦ ἑτοίμασα ὅτι μποροῦσα στὸ σπίτι μου τοὺς περίμενα.

Ἔφτασαν, λοιπόν, ἔχοντας μαζί τους καὶ ἕνα Βούλγαρο στρατιώτη, ποὺ γνώριζε τὰ Τουρκικὰ γιὰ νὰ μᾶς χρησιμεύσῃ γιὰ διερμηνέας, καὶ ἀφοῦ ἔφαγαν καὶ ἔπιναν, ἕνας ἀπ' αὐτοὺς μοῦ κάνει τὴν ἑξῆς πρόταση: Νὰ κάνω μιὰ αἴτηση νὰ τὴν ὑπογράψουν ὅλοι οἱ κάτοικοι τοῦ χωριοῦ καὶ νὰ ζητοῦν μὲ τὴν αἴτησή τους αὐτὴ νὰ φύγῃ ὁ Ἕλληνας δάσκαλος καὶ ὁ Ἕλληνας παπᾶς ἀπ' τὸ χωριό μας καὶ στὴ θέση τους νὰ στείλῃ ἡ Διοίκηση ἡ Βουλγαρικὴ δάσκαλο καὶ παπᾶ Βουλγάρους.

Στὴ συζήτηση ἀπάνω τοῦ εἶπα: «Ἐσεὲ μπιγμεντὲν ἀγιακλαρινὰ σαλάγμα» δηλ. Καλὰ εἶναι πρῶτα νὰ καθαλήσῃς τὸ γάϊδαρο καὶ ὕστερα νὰ κουνᾶς τὰ πόδια. Καὶ ἀμέσως, ἐπειδὴ θύμωσαν, τοὺς ἐξήγησα ὅτι ἀκόμα ὁ πόλεμος τώρα ἄρχισε καὶ δὲν ξαίρουμε πότε καὶ πῶς θὰ τελειώσῃ. Ἂς τελειώσῃ πρῶτα ὁ πόλεμος καὶ τὸ ζήτημα αὐτὸ τακτοποιεῖται πολὺ γρήγορα.

Ἄλλη φορὰ δὲ μᾶς ἐνόχλησαν γιὰ παπᾶ καὶ γιὰ δάσκαλο.

5ον. ΑΙΤΗΣΗ ΤΩΝ ΚΑΤΟΙΚΩΝ ΖΑΛΟΥΦΟΠΟΥΛΟΥ ΝΑ ΘΕΩΡΗΘΟΥΝ ΣΧΙΣΜΑΤΙΚΟΙ

Τὴν ἐποχὴ αὐτή, λόγω τοῦ πολέμου, στὸ Ζαλουφόπουλο ὑπῆρχε ἔλλειψη ἀπ' ὅλα καὶ ὁ κόσμος δυστυχοῦσε.

Σκέφτηκα νὰ ἐκμεταλλευτῶ τὴν εὐπιστία τῶν Βουλγάρων, γιὰ νὰ μπορέσουν οἱ κάτοικοι νὰ ἐπιζήσουν.

Ἔκανα, λοιπόν, ἕνα σχέδιο καὶ τὸ ἀνεκοίνωσα στοὺς κατοίκους.

Τὸ σχέδιο ἦταν νὰ ὑπογράψουν ὅλοι δηλώσεις, στὶς ὁποῖες νὰ λένε ὅτι εἶναι σχισματικοὶ καὶ νὰ ζητοῦν τὴν βοήθεια τῆς Βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας.

Ἀφοῦ λοιπὸν τὸ μελετήσαμε τὸ πρᾶγμα ὅλοι μας καὶ τοὺς ἄρεσε, σηκώθηκα καὶ πῆγα στὸν τότε Ἕλληνα Μητροπολίτη τῆς Ἀδριανουπόλεως Πολύκαρπο καὶ τὸ εἶπα τὸ σχέδιό μας.

Ὁ Μητροπολίτης μοῦ ἀπάντησε: «Γιάννη, ἐπειδὴ καλὰ σᾶς γνωρίζω καὶ δὲν ἔχω φόβο νὰ χαθῆτε γιὰ τὴν Ὀρθοδοξία, σᾶς συγιστῶ νὰ τὸ κάνετε αὐτὸ ποὺ σκεφτήκατε γιὰ νὰ διώξουμε αὐτὸν τὸν κακὸ καιρό».

Ἔτσι λοιπόν, μὲ τὴν ἄδεια τοῦ Θρησκευτικοῦ καὶ Ἐθνικοῦ Ἀρχηγοῦ τῆς περιοχῆς, ἐνήργησα σὰν πάρεδρος τὶς δηλώσεις τῶν συγχωριανῶν μου καὶ πέτυχα ἀρκετὲς ἐνισχύσεις σὲ τρόφιμα ἀπ' τοὺς Βουλγάρους καὶ ἐπέζησαν ὅλοι οἱ κάτοικοι τοῦ Ζαλουφοπούλου.

6ον. ΕΓΚΑΤΑΛΕΙΨΗ ΤΟΥ ΖΑΛΟΥΦΟΠΟΥΛΟΥ ΚΑΙ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΚΑΤΟΙΚΩΝ ΕΙΣ ΠΑΛΑΙΟΝ ΧΕΙΜΩΝΙΟΝ ΔΙΔΥΜΟΤΕΙΧΟΥ

Στὰ 1915 κατὰ Ὀκτώβριο μῆνα οἱ Τουρκικὲς Ἀρχὲς μᾶς διέταξαν νὰ

ἐκκενώσουμε τὸ χωριό μας καὶ νὰ μετακομισθοῦν οἱ οἰκογένειες στὸ Μεγάλο Ζαλούφι.

Τὴν ἴδια ἐποχὴ ὅλοι οἱ ἄνδρες εἶχαν ἐπιστρατευθῆ καὶ ὑπηρεοῦσαν στὰ Τάγματα ἐργατῶν (ἀμελὲ ταμπουροῦ).

Μὲ τὴ συγκέντρωση τῶν κατοίκων στὸ Μεγάλο Ζαλούφι, ἄρχισε ἡ πεῖνα καὶ ἡ δυστυχία, διότι ἐμεῖς σὰν ἐπίλυδες δὲν μπορούσαμε νὰ διαθρέψουμε τὰ ζῶα μας, οὔτε καὶ κτήματα ὑπῆρχαν γιὰ μᾶς νὰ καλλιεργήσουμε καὶ νὰ ζήσουμε.

Ὅπως ὅλοι οἱ ἄνδρες, ἔτσι καὶ γὼ τὴν ἐποχὴ αὐτὴ ἤμουν ἐπιστρατευμένος καὶ ὑπηρετοῦσα μέσα στὴν Ἀδριανούπολη.

Τότε σκέφτηκα κάτι πονηρό.

Ἀφοῦ συμβουλεύτηκα τὸ Μητροπολίτη Ἀδριανουπόλεως, πῆρα μαζί μου τὴ μιὰ καὶ μόνη συγχωριανή μου, ἐκ καταγωγῆς Βουλγάρα, καὶ παρουσιάστηκα μ' αὐτὴ στὸ Βούλγαρο πρόξενο Ἀδριανουπόλεως. Ἔχοντας, λοιπόν, αὐτὴ σὰν διερμηνέα, εἶπα ὅτι οἱ κάτοικοι Ζαλουφοπούλου εἶναι καταγωγῆς Βουλγαρικῆς καὶ τώρα θέλουν νὰ ζήσουν στὸ Βουλγαρικὸ Κράτος. Ἐπιθυμία τους εἶναι νὰ φύγουν ἀπὸ τὸ Μεγάλο Ζαλούφι, στὸ ὁποῖο τοὺς ὑποχρέωσαν οἱ Τοῦρκοι νὰ διαμένουν καὶ νὰ μετοικήσουν στὸ Παλαιὸ Χειμώνιο Ἐπαρχίας Διδυμοτείχου, τὸ ὁποῖο ἦταν στὴ Βουλγαρικὴ Διοίκηση.

Ὁ Βούλγαρος Πρόξενος μοῦ εἶπε, ὅτι αὐτὰ πρέπει νὰ τὰ γράψω σὲ αἴτηση, τὴν ὁποία θὰ ὑποβάλη αὐτὸς στὴν Κυβέρνησή του καὶ ὕστερα θὰ ἔρθη ἀνάλογη διαταγή.

Τότε τοῦ ξαναεῖπα ὅτι ἡ ἀπάντηση θὰ εἶναι τέτοια, ὅπως αὐτὸς θὰ γράψη στὸ ἔγγραφό του. Ἂν δηλαδὴ γράψη ὅτι πρέπει νὰ μετοικήσουμε θὰ γίνη καὶ ἂν πάλι δὲν πιστεύει στὰ λόγια μας, τότε ἡ ἀπάντηση θὰ εἶναι ὅτι εἴμαστε ἀπαράδεκτοι.

Μὲ τὰ λόγια αὐτὰ ἀπομακρυνθήκαμε ἀπὸ τὸ Προξενεῖο.

Πῆγα σὲ ἕνα Ἑβραῖο σαράφη ποὺ γνώριζε καλὰ τὴ Βουλγαρικὴ γλῶσσα καὶ τοῦ εἶπα νὰ συντάξη τὴν αἴτηση ὅσο μποροῦσε καλλίτερα.

Ὁ Ἑβραῖος ποὺ πληρώθηκε γιὰ τὸν κόπο του δυὸ μπαγκανότες, μοῦ παρέδωσε τὴν αἴτηση καλογραμμένη.

Ἀφοῦ τὴν ὑπέγραψα σὰν Πάρεδρος ἐκ μέρους τῶν χωριανῶν μου, συνοδευόμενος πάλι ἀπ' τὴν ἴδια Βουλγάρα, τὴν παρέδωσα στὸ Βούλγαρο Πρόξενο.

Ὁ Πρόξενος ὅταν τὴν διάβασε ρώτησε ποιὸς ἔγραψε τὴν αἴτηση, ἡ δὲ γυναῖκα, δασκαλεμένη ἀπὸ πρωτύτερα, εἶπε ὅτι ὅλοι οἱ γεροντώτεροι στὸ χωριὸ γνωρίζουν Βουλγάρικα. Μόνο οἱ νέοι δὲν γνωρίζουν, γιατὶ οἱ Τοῦρκοι τοὺς εἶχαν ἀπαγορέψει ἀπὸ χρόνια νὰ μιλοῦν τὴ Βουλγαρικὴ γλῶσσα.

Ὁ Πρόξενος ἐνθουσιάστηκε καὶ εἶπε: «Σίτσκο Μπόλγαροι». Δηλ. ὅτι εἴμαστε ὅλοι καθαροὶ Βούλγαροι.

Μέσα σὲ τρεῖς μέρες ἐνεργήθηκε ἡ δουλειὰ καὶ οἱ Τουρκικὲς Ἀρχὲς ἐπέ-

τρεψαν στὶς οἰκογένειες τῶν Ζαλουφοπουλιωτῶν νὰ φύγουν ἀπὸ τὸ Μεγάλο Ζαλούφι καὶ νὰ ἐγκαταστα θοῦν στὸ Παλαιὸ Χειμώνιο. Οἱ δὲ κάτοικοι τοῦ Παλαιοῦ Χειμώνιου, ὅλο Τοῦρκοι, μετώκησαν στὸ Ζαλουφόπουλο.

Ἐγὼ καὶ ὅσοι συγχωριανοί μου βρισκόμασταν σὰ στρατιῶται στὴν Ἀδριανούπολη λιποτακτήσαμε ἀπ' τὸν Τουρκικὸ στρατό, περάσαμε κρυφὰ τὰ συνοριακὰ φυλάκια καὶ πήγαμε καὶ μεῖς στὸ Παλαιὸ Χειμώνιο.

Πρώτη σκέψη καὶ δουλειά μας ἦταν νὰ ἔλθουμε κρυφὰ σὲ ἐπαφὴ μὲ τὸ Μητροπολίτη Διδυμοτείχου. Ἔτσι καὶ κάναμε.

Ἐλεύθερα δὲ μπορούσαμε νὰ ἐπικοινωνήσουμε μιὰ καὶ ἐπίσημα κάναμε δήλωση ὅτι εἴμαστε Βούλγαροι.

Τὸ πρᾶγμα ὅμως γρήγορα μαθεύτηκε ἀπ' τὶς Βουλγαρικὲς Ἀρχές, γι' αὐτὸ καὶ δὲν πετύχαμε καμμιὰ βοήθεια ἀπ' τοὺς Βουλγάρους, ἐκτὸς τῆς ἐγκατάστασής μας στὸ Παλαιὸ Χειμώνο.

Στὰ 1916 οἱ Βουλγαρικὲς Ἀρχὲς ἐγκατέστησαν στὸ Παλαιὸ Χειμώνιο ἄλλες 30 οἰκογένειες Βουλγαρικὲς, μέσα ἀπὸ τὴ Βουλγαρία, μὲ σκοπὸ νὰ ἐπιδράσουν σὲ μᾶς καὶ νὰ μᾶς ἐκμάθουν τὴ Βουλγαρικὴ γλῶσσα. Ἀλλὰ ἀντὶ νὰ ἐπιδράσουν οἱ Βούλγαροι σὲ μᾶς ἐπιδράσαμε μεῖς σ' αὐτοὺς καὶ τοὺς μάθαμε τὰ Ἀρβανίτικα.

Ὅλοι οἱ Ζαλουφοπουλιῶται μείναμε στὸ Παλαιὸ Χειμώνιο ὡς τὰ 1919.

7ον. ΕΠΑΝΟΔΟΣ ΕΙΣ ΖΑΛΟΥΦΟΠΟΥΛΟΝ

Κατὰ τὸ 1918 ἕνα μεγάλο μέρος τῆς Θράκης βρισκόταν ὑπὸ Γαλλικὴ κατοχή.

Τὸν Ἀπρίλη τὸ 1919 οἱ συγχωριανοί μου ἀποφάσισαν νὰ ξαναγυρίσουμε στὴ γενέτειρά μας, στὸ Ζαλουφόπουλο.

Μὲ ἔστειλαν, λοιπόν, οἱ χωριανοί, μέρα Πέμπτη μπροστὰ ἀπὸ τὴν Κυριακὴ τῶν Βαΐων, νὰ πάω στὸ Ζαλουφόπουλο, νὰ ἰδῶ τὴν κατάσταση καὶ νὰ συζητήσω μὲ τοὺς Τούρκους τοῦ χωριοῦ ἂν θὰ εἴμαστε δεκτοὶ νὰ συζήσουμε.

Πέρασα ἀπὸ τὸ Πύθειο καὶ ἔφτασα στὸ χωριό μας. Πῆγα στὸ καφενεῖο. Χαιρέτησα τοὺς ἀγάδες καὶ τοὺς εἶπα τὴν ἀπόφαση τῶν συγχωριανῶν μου. Τοὺς ρώτησα ἂν μᾶς δέχωνται νὰ συγκατοικήσουμε, γιατὶ σπίτια περίσσια δὲν ὑπῆρχαν, οὔτε καὶ ἦταν εὔκολο πρῶτα νὰ κτίσουμε σπίτια καὶ ὕστερα νὰ μετοικήσουμε, ἢ ἔχουν ἀντίρρηση, γιατὶ ἐμεῖς εἴμαστε ἀντίθετοι στὰ ἔθιμά τους τὰ Θρησκευτικά, τὰ κοινωνικὰ καὶ τὰ οἰκογενειακά. Τότε ὁ Χ'' Ἀμέτ, ἕνας ἀπὸ τοὺς προύχοντες καὶ Πάρεδρος τοῦ χωριοῦ, γυρίζει καὶ λέει στὴ γλῶσσα τους: «Ἴλ πεσίντι μπόκ μπασκὰ ἀντάμ γκελντιλέρ». Μὲ τοῦτο ἤθελε νὰ πῇ ὅτι στὴν ἀρχὴ πῆγαν οἱ χειρότεροι καὶ τελευταῖοι μένουν οἱ καλλίτεροι νοικοκυραῖοι. Διότι μπροστὰ ἀπὸ μᾶς πῆγαν καὶ ἐγκαταστάθηκαν στὸ Ζαφόπουλο μερικὲς οἰκογένειες ἀκτημόνων ἀπ' τὸ Μεγάλο Ζαλοῦφι.

Αὐτὰ τὰ λόγια τοῦ Χ΄΄ Ἀμὲτ ἦταν καὶ ἡ συμφωνία νὰ ξαναγυρίσουμε στὸ χωριό.

Μετὰ μιὰ ἑβδομάδα οἱ οἰκογένειές μας ξεκίνησαν καὶ μὲ τὸ τραῖνο ἀπὸ τὸ Πύθειο ἔφτασαν ἀντὶ στὴν Ἀδριανούπουλη, στὴ Μακρὰ Γέφυρα. Ἀπὸ κεῖ δὲ εἶπαν ὅτι λάθος ἔγινε στὰ τραῖνα καὶ ὅτι εἶναι ἀνάγκη νὰ πᾶν στὴν Ἀδριανούπολη.

Τοῦτο ἔγινε ἐπειδὴ ἂν κατέβαιναν σ.ὸ Κάραγατς μὲ τὴ διαδικασία τῶν διαπραγματεύσεων στὶς διασυμμαχικὲς ἐπιτροπές, θὰ περνοῦσαν τοὐλάχιστο δυὸ μῆνες γιὰ νὰ πᾶμε στὸ χωριό, ἐνῶ ἡ Τουρκία ἦταν ὑποχρεωμένη νὰ φροντίσῃ γιὰ τὴν ἐπάνοδό μας τὸ γρηγορώτερο, γι᾽ αὐτὸ προτιμήσαμε τὴ διαδρομὴ Μακρᾶς Γεφύρας—Ἀδριανουπόλεως.

Τοὺς γύρισαν λοιπὸν πάλι πίσω μὲ τὸ τραῖνο καὶ τοὺς ἔφεραν στὴν Ἀδριανούπολη.

Ἐγὼ ἔκρινα καλό, ἀφοῦ ἔστειλα τὴν οἰκογένεια μὲ τὸ τραῖνο, νὰ πάω ἀπὸ τὸ Παλαιὸ Χειμώνιο στὴν Ἀδριανούπολη μὲ τὸ ὠδάμαξό μου.

Στὸ δρόμο μοῦ χάλασε τὸ ἀμάξι καὶ ἔμεινα στὸ Κάραγατς γιὰ νὰ τὸ ἐπιδιορθώσω.

Ἐκεῖ στὸ Κάραγατς σὰν ξένος ποὺ ἤμουν, δὲν ἦταν εὔκολο νὰ περάσω καὶ νὰ πάω στὴν Ἀδριανούπολη, διότι ὑπῆρχαν φυλάκια ξένων στρατῶν ποὺ ἔκαναν τὸν ἔλεγχο.

Οἱ ἐντόπιοι Γκαγκαβούτζηδες τοῦ Κάραγατς μὲ γνώρισαν καὶ μοῦ σύστησαν ὅτι γιὰ νὰ μπορέσω νὰ πάω στὴν Ἀδριανούπολη πρέπει νὰ γελάσω τὰ Φυλάκια. Καὶ μοῦ ὑπέδειξαν τὸν τρόπο.

Θὰ γινόμουν ἀγωγιάτης δῆθεν Ἀδριανουπολίτης καὶ θὰ περνοῦσα δυὸ γυναῖκες χῆρες στὴν Ἀδριανούπολη.

Ἔτσι λοιπὸν ἔγινε καὶ ἔφτασα στὴν Ἀδριανούπολη, ὅπου βρῆκα τὶς οἰκογένειές μας ποὺ γύρισαν ἀπὸ τὴ Μακρὰ Γέφυρα.

Ἐλεύθερα πλέον. Φτάσαμε ἀνήμερα τοῦ Πάσχα στὸ χωριὸ ὅπου συζήσαμε μὲ τοὺς Τούρκους ὡς τὸ Σεπτέμβριο τοῦ 1922.

8ον. ΕΠΕΙΣΟΔΙΟ ΜΕ ΤΟΥΣ ΤΟΥΡΚΟΥΣ ΣΤΑ 1919

Μετὰ τὴν ἐγκατάστασή μας στὸ χωριό, οἱ χωριανοὶ ὥρισαν γιὰ Παρέδρους ἐμένα καὶ τὸ Βασίλη Τοτολίδη.

Ἐκ μέρους τῶν Τούρκων κατοίκων τοῦ χωρίου ὑπῆρχε ὡς Πάρεδρος ὁ Χ΄΄ Ἀμέτ.

Ὁ Βασίλης Τοτολίδης παλαιότερα εἶχε ὑπηρετήσῃ στὸ Βουλγαρικὸ στρατό. Μαζὶ μὲ τοὺς Βουλγάρους στρατιῶτες μιὰ βραδυὰ πέρασε τὸ Δούναβη καὶ πῆγε στὴ Ρωσσία. Ὅταν γύρισε πίσω ἔφερε μαζί του ἕνα καλπάκι Ρωσσικὸ καὶ μιὰ γούνα. Αὐτὰ τὰ φοροῦσε ὅταν ἦταν νὰ παρουσιαστῇ μπροστὰ σὲ καμμιὰ Ἀρχή.

Σὰν πάρεδροι λοιπόν, εἴχαμε γνωριστεῖ μὲ τὸν Τοῦρκο Ἔπαρχο τῆς Χάψας (Νίκης).

Κάποτε, χωρὶς νὰ ξέρω, παρουσιάζεται ὁ Τοτολίδης μὲ τὴ γούνα καὶ τὸ καλπάκι στὸν Τοῦρκο Ἔπαρχο. Χωρὶς νὰ ζητήσῃ τὴν ἄδεια καὶ χωρὶς νὰ περιμένῃ ἐντολή, κάθεται σὲ μιὰ καρέκλα καὶ αὐταρχικὰ λέει: «Κύριε Ἔπαρχε εἶμαι Πάρεδρος καὶ Χίριμας ἀπὸ Ἀμπαλάρ. Σοῦ δίνω ἐντολὴ σὲ 3 μέρες νὰ σηκώσῃς τοὺς Τούρκους ὅλους ἀπὸ τὸ χωριό μας, εἰδεμὴ θὰ παραπονεθοῦμε στὸ Ἀγγλικὸ Προξενεῖο».

Ὁ Ἔπαρχος τοῦ λέει: μάλιστα Ἐφέντη καὶ αὐτὸ θὰ γίνῃ.

Ἔτσι νόμισε ὁ Τοτολίδης πὼς πέτυχε τὸ σκοπό του.

Ἀλλὰ ὁ Ἔπαρχος κάνει τηλεγράφημα στὸ Γενικὸ Διοικητή. Αὐτὸς τὸν καλεῖ στὸ γραφεῖο του νὰ παρουσιαστῇ. Καὶ τοῦ διηγεῖται τὸ περιστατικὸ τοῦ Τοτολίδη.

Ὁ Γενικὸς Διοικητὴς στέλνει τότε στὸ χωριό μας ἕνα ὑπάλληλό του, τὸ Ζγιὰ Ἐφέντη.

Ὁ Ζγιὰ μὲ κάλεσε καὶ μοῦ εἶπε νὰ βρῶ κατάλυμα καὶ γιὰ νὰ μὴ παρεξηγηθοῦν οἱ Τοῦρκοι ἀγάδες νὰ διαβώσω στὸ χωριό ὅτι δῆθεν κάποια προδοσία ἔγινε καὶ ὅτι ἦρθε νὰ πάρῃ ἀνάκρηση.

Ἔμεινε, λοιπόν, σ' ἕνα δωμάτιο ἑνὸς Καφενείου καὶ ἀφοῦ τὸ βράδυ φάγαμε ὅλοι μαζί, δηλ. ὁ Ζγιὰ καὶ μερικοὶ καλογοικοκυραῖοι Ἕλληνες, ἄρχισε ὁ Ζγιὰ νὰ κατηγοράῃ τὸ Χ΄΄ Ἀμὲτ καὶ κατέληξε ὅτι δῆθεν ἤθελε νὰ τὸν σηκώσῃ ἀπὸ τὸ χωριό.

Ἀμέσως κάτι κακὸ ὑποψιάστηκα καὶ εἶπα: «Νὰ μᾶς δώσῃς τρεῖς μέρες προθεσμία νὰ σηκωθοῦμε πρῶτα ἐμεῖς ἀπὸ τὸ χωριὸ καὶ μετὰ ἂν θέλῃς σήκωσε καὶ τὸ Χ΄΄Ἀμέτ». Ὁ Ζγιὰ μὲ ρωτάει: «μήπως πῆρες ποτὲ ρουσφέτι ἀπὸ τὸ Χ΄΄ Ἀμὲτ καὶ δὲ θέλεις τὸ κακό του;» Ἀπαντῶ λοιπὸν καὶ λέω: «Ὄχι, Κύριε. Ἀλλὰ ἂν φύγῃ αὐτὸς ἀπὸ τὸ χωριὸ ἐμεῖς δὲν ζοῦμε ἐδῶ. Πρῶτα θὰ φύγουμε μεῖς καὶ μετὰ αὐτός». Παρεμβαίνει ὁ Τοτολίδης καὶ λέει: «Γιὰ νὰ μιλάῃ ἔτσι ὁ Γεωργόπουλος φαίνεται ὅτι πῆρε ρουσφέτι». Θύμωσα τότε καὶ λέω: «Ἐσὺ πῆρες ρουσφέτι ἀπὸ τὸ Χ΄΄ Ἀμὲτ τὰ δυὸ σακκιὰ ἀλεύρι. Ὁ Χ΄΄ Ἀμὲτ πρέπει νὰ μείνῃ γιατὶ αὐτὸς βαστάει τὸ χωριό».

Ἔτσι μὲ τὰ πολλά, κατέληξε ὁ Ζγιὰ νὰ πῇ στὸν Τοτολίδη: «Βασίλῃ Τσορμπατζῆ δὲν εἶσαι καλὸς ἄνθρωπος. Τώρα ἔγινε ὅτι ἔγινε. Ἐγὼ ἦρθα γιὰ νὰ κάνετε αὔριο μιὰ Ἐπιτροπὴ τρεῖς ἀπὸ σᾶς καὶ τρεῖς ἀπὸ τοὺς Τούρκους καὶ γὼ μαζὶ γιὰ νὰ βροῦμε σπίτια νὰ καθήσουν οἱ δικοί σας καλλίτερα, ἀνθρωπινώτερα. Σὲ ὁποιο σπίτι Τουρκικὸ μένει μιὰ οἰκογένεια θὰ βάλουμε δύο καὶ ἂν ἔχῃ στάβλο τὰ περίσσια ζῶα ποὺ ἔχει θὰ τὰ βάλουμε ἔξω καὶ ὁ νοικοκύρης ἂς τὰ πουλήσῃ. Θὰ βάλουμε ἄλλη μιὰ οἰκογένεια στὸ στάβλο. Οἱ χῆρες καὶ οἱ φτωχοὶ ποὺ δὲν μποροῦν νὰ πληρώσουν ἐνοίκιο τοὺς τὸ ἀναλαμβάνω ἐγώ. Ὅσο γιὰ τοὺς ἄλλους νοικοκυραίους αὐτοὶ θὰ τὸ πληρώσουν μόνοι τους».

Σαὐτὰ μείναμε σύμφωνοι ὅλοι.

Τὴν ἄλλη μέρα ὅμως οἱ περισσότεροι γειτόνοι μὲ τὸν Τοτολίδη μαζὶ ἐπέμεναν νὰ φύγουν οἱ Τοῦρκοι. Ὕστερα ἀπὸ τὴ διαφωνία μας μεταξύ μας ἀποφασίσαμε νὰ στείλουμε μιὰ ἐπιτροπὴ στὸ Μητροπολίτη 'Αδριανουπόλεως Πολύκαρπο γιὰ νὰ τὸν συμβουλευτοῦμε.

Ἡ ἐπιτροπὴ ἔπρεπε νὰ πάῃ κρυφὰ καὶ νὰ γυρίσῃ γρήγορα χωρὶς νὰ μᾶς ἀντιληφθοῦν οἱ Τοῦρκοι.

Σὰν ἐπιτροπὴ στείλαμε τὸν Βασίλη Τοτολίδη καὶ τὸν Βαγγέλη Μητσολίδη.

Γύρισαν πίσω καὶ ὁ Τοτολίδης ἔβριζε τὸ Μητροπολίτη ὅτι δῆθεν εἶναι Τουρκόφιλος γιατὶ τοὺς εἶπε: «Δὲν πρέπει νὰ δεχθῆτε οὔτε ἐνοίκιο οὔτε περιορισμὸ τῶν Τούρκων, ἀλλὰ νὰ μείνετε ὅπως εἴσαστε».

Οἱ Τοῦρκοι ἔμαθαν τὰ τῆς ἐπιτροπῆς μας.

Μπαίνει ὁ Ζγιὰ στὸ 'Ελληνικὸ Καφενεῖο καὶ μᾶς λέει: «Σεῖς πήγατε στὸν Πατέρα σας (τὸ Μητροπολίτη) καὶ σᾶς εἶπε νὰ σηκώσουμε τοὺς Τούρκους. Καὶ γὼ θὰ ρωτήσω τὸν πατέρα μας νὰ ἰδοῦμε τὶ θὰ μοῦ πῆ».

Πῆγε στὴ Χάψα (Ἐπαρχία) καὶ τηλεγραφεῖ στὸ Γενικὸ Διοικητή.

Αὐτὸς διέταξε καὶ ἦρθε ἡ 'Αστυνομία τῆς Χάψας στὸ χωριό μας.

Μὲ φωνάζει ὁ Μοίραρχος καὶ διαβάζει τὰ ὀνόματα 9 οἰκογενειῶν γιὰ ἐξορία.

Μερικὰ ἀπὸ τὰ ὀνόματα τῶν οἰκογενειῶν εἶναι: Νικόλαος Σταματόπουλος, 'Ηλίας Παπαδόπουλος, Κωνσταντῖνος Μανδρίτσαλης, Σταμάτης Σταματόπουλος, Βαγγέλης Μητσολίδης, Βασίλης Τοτολίδης. Τὰ ἄλλα δὲν τὰ ἐνθυμοῦμαι.

Καὶ ὅτι αὔριο τὸ πρωῒ ὥρα 4 νὰ εἶναι μπροστά του οἱ οἰκογενειάρχαι αὐτοί. Πῆγαν λοιπὸν τὸ πρωῒ καὶ ὁ Τσαοὺς τοὺς λέει τὴν ἀπόφαση γιὰ ποὺ θὰ ἐξορισθοῦν. Σὲ δύο ὧρες ἑτοιμάστηκαν καὶ ἄρον-ἄρον τοὺς σήκωσαν μὲ τὰ ἁμάξια γιὰ τὴ Βουλγαρία.

Τὴν ἄλλη μέρα τὸ ἀπόγευμα φωνάζει ὁ Τσαοὺς 16 οἰκογένειες γιὰ ἐξορία. Οἱ τρεῖς λέει θὰ εἶναι «'Οντοὺτ ἀρετζέ» καὶ οἱ 13 οἰκογένειες θὰ εἶναι «Κιόϋ ἀρετζέ». Τότε τοῦ λέγω. 'Εφέντημ νὰ τὸ ἐξηγήσῃς αὐτό. Καὶ μοῦ τὸ ἐξήγησε ὅτι οἱ τρεῖς θὰ εἶναι ἔξω ἀπὸ τὰ σύνορα τῆς Τουρκίας οἱ δὲ 13 ἔξω ἀπὸ τὰ σύνορα τοῦ χωριοῦ.

'Επειδὴ ὅμως βράδιαζε δὲν τοὺς ἔβγαλαν ἀμέσως.

Τὴ νύκτα ἦρθε ὁ Μοίραρχος μὲ τὸν Τσαοὺς στὸ δικό μας Καφενεῖο τοῦ Δημήτρη Ρουσσίδη.

'Ο Τσαοὺς λέει: «Πάρεδρε θὰ γράψῃς αὔριο νὰ σηκώσουμε ἄλλες 40 οἰκογένειες. "Αν δὲν φτάνουν τ' ἁμάξια τὰ 'Ελληνικὰ θὰ πάρουμε καὶ Τουρκικά».

Τὴν προηγουμένη ἦρθε στὸ χωριό μας ὁ Γιώργης Χ''Πενταφράγκας, τσιφλικοῦχος ἀπὸ τὸ Σκεντέρκιοϊ 'Ανδριανουπόλεως, ὑπάλληλος τοῦ 'Εποικισμοῦ γιὰ νὰ μᾶς μοιράσῃ χωράφια.

"Αμα ἔφυγαν ἀπὸ τὸ Καφενεῖο ὁ Μοίραρχος μὲ τὸν Τσαούς, μὲ πλησάζει ὁ Χ''Πενταφράγκας καὶ μοῦ λέει κρυφὰ ὅτι ὁ Τοῦρκος "Επαρχος ὡμολόγησε ὅτι

θέλουν νὰ σηκώσουν ὅλους τοὺς Ἕλληνας ἀπὸ τὸ χωριό. Ἀκόμα μοῦ εἶπε ὅτι εἶναι ἀνάγκη νὰ πᾶμε νὰ διαμαρτυρηθοῦμε στὴν Ἀνδριανούπολη.

Εἰδοποίησα ἀμέσως ἐκείνη τὴ νύτα ὅσοι μποροῦν νὰ περπατήσουν ἄνδρες γυναῖκες, γέροι καὶ παιδιὰ νὰ φύγουν καὶ νὰ πᾶν στὸ Ἀγγλικὸ Προξενεῖο.

Ἔκαμαν τότε οἱ δικοί μας ὅπως τοὺς εἶπα.

Ὁ Πρόξενος πῆγε στὸν Τοῦρκο Γενικὸ Διοικητὴ καὶ ρώτησε γιατὶ γίνεται αὐτό. Ὁ Διοικητὴς εἶπε: «Ἐγὼ εἶπα νὰ σηκωθοῦν μόνο δύο οἰκογένειες. Ὄχι ὅλο τὸ χωριό».

Ἀρνήθηκε τὸ λόγο του καὶ προφασίστηκε ὅτι δῆθεν οἱ ὑπάλληλοι ἔκαναν λάθος.

Τὴν ἑπομένη ἤθελε ὁ Πρόξενος νἄρθη στὸ χωριό μας, ἀλλὰ ὁ σωφέρ του εἶχε φύγει προηγούμενα γιὰ τὴ Χάφα καὶ ἔτσι τὸ ταξίδι του δὲν ἔγινε.

Ἔγινε ὅμως κάτι ἄλλο εὐχάριστο γιὰ μᾶς.

Ἦρθε ἀμέσως διαταγὴ νὰ μὴ σηκώσουν οἰκογένειες.

Τὸ πρωῒ ὁ Ζγιά, μὲ τὸ Μοίραρχο, μὲ τὸ Χ΄΄ Ἀμὲτ καὶ ἄλλους Τούρκους, ἀφοῦ ἔμαθαν ὅτι οἱ δικοί μας ἔφυγαν καὶ πῆγαν στὴν Ἀνδριανούπολη ἔρχεται στὸ Καφενεῖο καὶ μοῦ λέει: «Κερατᾶ Γκιαοὺρ ἐσὺ φευγάτισες τὶς οἰκογένειες». Τοῦ ἀπαντῶ καὶ γώ: «Ἂν τὶς φευγάτιζα θὰ ἔφευγα καὶ γὼ μαζί τους γιατὶ ἀλλοιώτικα ἔπρεπε νὰ εἶμαι τρελλὸς καὶ νὰ μείνω. Ἀλλὰ φαίνεται ὅτι σὺ τὶς ἔκανες καὶ ἔφυγαν μὲ τὸ νὰ πῆς ὅτι 40 οἰκογένειες θὰ ἐξορισθοῦν χωρὶς νὰ ὁρίσης τὰ ὀνόματά τους».

Ἄρχισε νὰ μὲ ῥίζη στὰ πιὸ ἱερά μας πράγματα καὶ μοῦ λέει: «Καὶ νὰ ξαίρω ὅτι θὰ μὲ κρεμάσουν ἐσένα καὶ τὸ μπακάλη τὸ Ρουσσίδη θὰ ἐνεργήσω νὰ σᾶς στείλουν ἐξορία».

Τότε εἶπα: «Αὐτὸ εἶναι στὸ χέρι σας. Καὶ ἀφοῦ εἶναι ἔτσι φεύγω νὰ ἑτοιμάσω τὸ ἁμάξι μου».

Μόλις πῆγα στὸ σπίτι μου ἔρχεται ἕνα Τουρκόπαιδο καὶ μοῦ λέει ὅτι μὲ ζητοῦν στὸ Τούρκικο Καφενεῖο. Ἐκεῖ ὁ Μοίραρχος μοῦ λέει: «Φώναξε τρεῖς δικούς σας καὶ μαζὶ μὲ τρεῖς Τούρκους νὰ γυρίσετε καὶ νὰ σφραγίσετε τὰ σπίτια αὐτῶν ποὺ ἔφυγαν τὴ νύχτα».

Τὴ διαταγὴ αὐτὴ τὴν ἐκτελέσαμε.

Ὕστερα ἀπὸ δυὸ μέρες ἔρχεται στὸ χωριὸ κάποιος Τζαμὰλ Ἐφέντης, ὑπάλληλος τῆς Γενικῆς Διοικήσεως, μαζὶ μὲ τὸ Χ΄΄ Πενταφράγκα.

Μπῆκαν στὸ Τούρκικο Καφενεῖο καὶ ἔστειλαν τὸν κλητῆρα νὰ μὲ εἰδοποιήσῃ.

Πῆγα καὶ χωρὶς νὰ καλοπροσέξω τὸ Χ΄΄ Πενταφράγκα, γιατὶ ἦταν γυρισμένος στὸ ἀντίθετο μέρος καὶ φροῦσε φέσι, τοὺς χαιρέτησα καὶ κάθησα.

Ὁ Τζαμὰλ ρωτάει τοὺς ἀγάδες πόσος καιρὸς εἶναι ποὺ ἦρθαν οἱ Ἕλληνες στὸ χωριὸ καὶ ἐὰν ἔχουν κανένα παράπονο ἐναντίον μας γιὰ τὸ ὁποῖο νὰ παραπονέθηκαν στὸν Ἔπαρχο.

Οἱ ἀγάδες λένε ὅτι εἶναι 5—6 μῆνες ποὺ ἦρθαν οἱ Ἕλληνες στὸ χωριὸ καὶ

ὅτι ἡ ζωή τους ἦταν ἥσυχη. Δὲν εἶχαν κανένα παράπονο ἐναντίον μας. Γιὰ τέτοια δουλειὰ δὲν πῆγαν ποτὲ στὸν Ἔπαρχο.

Γυρίζει ἔπειτα καὶ μὲ ρωτάει: «Μήπως ἔχετε μεταξύ σας κανένα μάλωμα; Μήπως παραπονεθήκατε πουθενά;»

Τοῦ ἀπήντησα ὅτι οὔτε μάλωμα εἴχαμε, οὔτε παραπονεθήκαμε ποτέ.

Τότε, ξαναρωτάει, «ἀπὸ ποῦ ὄγῆκε ὁ καυγᾶς;»..

Τοῦ εἶπα: «Ρώτησε τὸ Ζγιὰ Ἐφέντη, αὐτὸς μπορεῖ νὰ ξαίρη».

Κάλεσε τὸ Ζγιὰ καὶ τὸν ρώτησε.

Αὐτὸς διηγήθηκε τὸ περιστατικὸ τοῦ Τοτολίδη μὲ τὸν Ἔπαρχο χωρὶς νὰ ἀναφέρη τὸ ὄνομα τοῦ Τοτολίδη.

Ὁ Τζαμὰλ τότε εἶπε ἕνα παραμύθι: «Μιὰ φορὰ ἦταν ἕνας μπακάλης. Ἀγόρασε ἕνα σακκὶ καρύδια. Τοῦ εἶπαν ὅτι μέσα σὲ ὅλα τὰ καρύδια ἦταν καὶ δύο κούφια».

Ρωτάει τὸ Ζγιά: «Τί ἔπρεπε νὰ κάμη ὁ μπακάλης; νὰ ἐξετάση τὰ καρύδια ἕνα-ἕνα γιὰ νὰ ὄρῆ τὰ κούφια ἢ νὰ τὰ πετάξη ὅλα μαζὶ μὲ τὸ τσουβάλι;» καὶ χωρὶς νὰ περιμένη ἀπάντηση λέει: «οὔτε σὺ ξαίρεις οὔτε ὁ Ἔπαρχος».

Τὸ ἴδιο βράδυ ὁ Τζαμὰλ μὲ τὸ Χ΄΄Πενταφράγκα ἔφυγαν γιὰ τὴ Χάψα, Ἔμειναν ἐκεῖ μιὰ μέρα καὶ τὴν ἄλλη γύρισαν πίσω καὶ μοῦ πῆραν πάλι ἀνάκριση.

Τὸ συμπέρασμα ποὺ ἔβγαλε ὁ Τζαμὰλ ἦταν: «Γιαλὰν ντιὴλ γιανγκλὶς ὀλντοῦ». Δηλαδή: Ψέμματα δὲν εἶναι, μὰ λάθος ἔγινε.

Σὲ λίγες μέρες γύρισαν πίσω ὅλες οἱ οἰκογένειες ποὺ εἶχαν φύγει γιὰ ἐξορία.

Αὐτὰ παθαίναμε ὅταν μερικοὶ δικοί μας δὲ σκέφτονταν βαθειὰ τὸ κάθε ζήτημα.

9ον ΕΓΚΑΤΑΛΕΙΨΗ ΤΟΥ ΖΑΛΟΥΦΟΠΟΥΛΟΥ ΣΤΑ 1922

Μετὰ τὴν παλινόστησή μας, στὰ 1920 ἤρθαν καὶ οἱ Ἑλληνικὲς Ἀρχές.

Ἔτσι τὸ παληό μας ὄνειρο νὰ ζήσουμε στὸ Κράτος τὸ δικό μας κάτω ἀπ' τὴ γαλανόλευκη ἀλήθεψε.

Μὰ καὶ πάλι δὲν ἦταν γραφτὸ νὰ μείνουμε ἐκεῖ ποὺ γεννηθήκαμε, ἐκεῖ ποὺ ἦταν θαμμένα τὰ κόκκαλα τῶν προγόνων μας.

Ἦρθε ἡ Μικρασιατικὴ καταστροφή.

Ἀποφασίστηκε ἡ ἀνταλλαγὴ τῶν πληθυσμῶν καὶ βρεθήκαμε στὴν ἀνάγκη νὰ ἐγκαταλείψουμε τὸ καλό μας χωριό. ΤΟ ΓΑΛΟΥΦΟΠΟΥΛΟ ΜΑΣ.

Λίγες οἰκογένειες τοῦ χωριοῦ ἔφυγαν μακριὰ στὴν Ἀνατολικὴ Μακεδονία. Οἱ περισσότερες μείναμε ἐδῶ στὴν Καβύλη — Ὀρεστιάδος γιὰ νὰ ρίχνουμε τὶς ματιές μας πέρα ἀπὸ τὸν Ἔβρο ποταμό. Ἡ Καβύλη ἔγινε γιὰ τὰ παιδιὰ καὶ ἐγγόνια μας γεννέτειρα.

Ὁ Μεγαλοδύναμος πότε θὰ μᾶς ἀξιώση νὰ γυρίσουμε καὶ πάλι στὸ παληό μας χωριό;

Σημείωση: Μὲ τὰ τελευταῖα αὐτὰ λόγια μᾶς τελείωσε τὴ διήγηση ὁ κ. Γεωργόπουλος.

ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΔΗΜΟΣΘΕΝΟΥΣ ΨΑΘΑ
καὶ ΒΑΣΙΛΙΚΗΣ ΜΗΤΡΑΚΛΗ — ΨΑΘΑ
Διδασκάλων

ΤΟ ΣΚΟΥΤΑΡΙ ΑΔΡΙΑΝΟΥΠΟΛΕΩΣ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΘΡΑΚΗΣ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ἡ ἑξαετὴς παραμονή μας εἰς τὴν Κοινότητα Σκουτάρεως τῆς Ἐπαρχίας καὶ τοῦ Νομοῦ Σερρῶν, μὲ τὴν ἰδιότητα τοῦ διδασκάλου, ἐγέμισε τὴν ψυχήν μας ἀπὸ ἀγάπην πρὸς τὸν τόπον αὐτόν, καὶ ἀπὸ εὐγνωμοσύνην πρὸς τὴν γενέτειραν τῶν παλαιῶν κατοίκων Σκουτάρεως, (διότι μὲ τὴν εὐρεῖαν ἔννοιαν εἶναι καὶ γενέτειρα τῶν γονέων μας), τὴν δουλωμένην Ἀνατολικὴν Θράκην, προέβημεν εἰς τὴν συλλογὴν τῶν ἐθίμων, ὡς καὶ τῶν ἱστορικῶν γεγονότων καὶ παραδόσεων τῆς Κοινότητος Σκουτάρεως τοῦ Νομοῦ Ἀδριανουπόλεως τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης.

Ἔχομε βαθειὰ ριζωμένην τὴν πίστιν, ὅτι ἐπιτελοῦμεν ἔργον ἐθνικόν, δεδομένου ὅτι τὸ Σκούταρι σήμερον τελεῖ ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῶν βορείων γειτόνων μας Βουλγάρων, ἐνῶ ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων ἀπετέλει ἀναπόσπαστον τμῆμα τῆς ἀπεράντου Θράκης, ὅπου ὡμιλεῖτο ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα καὶ ἐκυριάρχει τὸ Ἑλληνικὸν φρόνημα.

Τὸ ὑλικὸν ἀντλήσαμε ἀπὸ τὴν ὑπάρχουσαν βιβλιογραφίαν καὶ κατὰ τὸ πλεῖστον ἀπὸ τὴν καρδίαν τῶν εὐγενῶν καὶ φιλησύχων παλαιῶν κατοίκων τῆς κωμοπόλεως Σκουτάρεως, τοὺς ὁποίους ὁλόθερμα εὐχαριστοῦμεν.

Ἐν Σκουτάρει τῇ 30ῃ Σεπτεμβρίου 1971

Οἱ ἐργασθέντες διὰ τὴν συγγραφὴν

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΔΗΜΟΣΘΕΝΟΥΣ ΨΑΘΑΣ
ΚΑΙ
ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΜΗΤΡΑΚΛΗ—ΨΑΘΑ

ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ

Ὅταν γράφεται ἡ ἱστορία ἑνὸς τόπου οἱ πρῶτες σελίδες τοῦ βιβλίου τοῦ τόπου αὐτοῦ εἶναι ἀφιερωμένες στὴν προϊστορία του. Σπάνια περίπτωσις στὴν ἱστορία ἑνὸς τόπου νὰ μὴ ὑπάρχει προϊστορία. Ἕνα τεῖχος, μιὰ ἐπιγραφή, ἕνας τάφος, θὰ μᾶς δείχνη κάτι ἀπὸ τὴν προϊστορική του ὕπαρξι. Ἔτσι καὶ ἡ κωμόπολις τοῦ Σκουτάρεως ἔχει τὴν προϊστορία της.

Ἀπὸ τὰ γύρω κάστρα καὶ τὰ ἐρειπωμένα σπίτια ποὺ ὑπάρχουν φαίνεται ὅτι τὸ Σκούταρι ἔγινε χωριὸ στὶς ἀρχὲς τοῦ 18ου αἰῶνα. Τὰ κατεστραμμένα ὅμως σπίτια ἐκεῖ κοντὰ στὸ Σκούταρι φανερώνουν ὅτι ὑπῆρχε ζωὴ ἀπὸ πρίν, ὑπῆρχαν ἄνθρωποι ποὺ ἐδημιούργησαν μὲ τὴν ἐργασία τους ἕναν ἀξιόλογο πολιτισμό.

Τὰ παληὰ ἀντικείμενα ποὺ ἔμειναν δὲν ἀντιπροσωπεύουν μιὰ μόνο ἐποχή, ἀλλὰ πολλές. Ἔτσι ἡ προϊστορία τοῦ Σκουτάρεως εἶναι στενὰ συνδεδεμένη μὲ τὴν ἱστορία μιᾶς μεγαλυτέρας ἐκτάσεως, μιᾶς πιὸ μεγάλης περιοχῆς, τῆς Θράκης. Τὸ Σκούταρι σὰν ἕνα μέρος τῆς Θράκης ἀκολούθησε τὰ ἱστορικὰ γεγονότα ὁλοκλήρου τῆς Θράκης, ὅπως τὸ εἶδος ἀκολουθεῖ τὸ γένος.

Δὲν ὑπάρχει καμμιὰ ἀμφισβήτησις ὅτι τὰ ἐρείπια ποὺ ὑπάρχουν σὲ ὅλη τὴν Θράκη κρύβουν πολλὰ μυστικά, κρατοῦν ἱστορίες ποὺ μποροῦν νὰ λύσουν πολλὰ προβλήματα. Ὅμως μόνον ἡ σκαπάνη τοῦ ἀρχαιολόγου μπορεῖ νὰ τὰ βγάλη ἀπὸ τὴν τέφρα ποὺ ὁ χρόνος ἔρριξε καὶ ἐσκέπασε.

Δὲν ἔγιναν τόσες ἀρχαιολογικὲς ἔρευνες ὅσες θὰ ἦταν ἀρκετὲς γιὰ νὰ ξεδιαλύνουν τὰ ἱστορικὰ γεγονότα, ποὺ μένουν τόσο σκοτεινὰ μ' ἕνα σωρὸ ὑποθέσεις.

ΘΡΑΚΗ

ΓΕΝΙΚΑ ΠΕΡΙ ΘΡΑΚΗΣ

ΘΕΣΙΣ ΚΑΙ ΣΥΝΟΡΑ ΑΥΤΗΣ

Ἡ Θράκη γεωγραφικῶς ἀποτελοῦσε ἀναπόσπαστον μέρος τῆς κυρίως Ἑλλάδος, ἀπὸ ὅλους δὲ τοὺς συγγραφεῖς τῆς ἀρχαιότητος ὀνομάζεται Βόρειος Ἑλλάς.

Ἡ σημερινὴ Θράκη εἶναι πολὺ περιωρισμένη. Κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ὅμως καὶ τὰς διαφόρους ἐποχάς, ἡ Θράκη εἶχε διάφορον ἔκτασιν καὶ τὰ σύνορά της ἦσαν πολὺ μεγαλύτερα τῶν σημερινῶν.

Ὡς Θράκη ἐθεωροῦσαν τὴν χώρα ποὺ εὑρισκόταν πρὸς βορρᾶν τοῦ

Πηνειοῦ ποταμοῦ τῆς Θεσσαλίας, ποὺ τὰ βόρεια καὶ τὰ ἀνατολικὰ σύνορά της δὲν ἦταν γνωστά. Περιελάμβανε δηλαδὴ κάπως γενικὰ καὶ ἀόριστα ὅλες τὶς χῶρες ποὺ εὑρισκόταν βόρεια τῆς Θεσσαλίας.

Κατὰ τὸν Ὅμηρον, τὰ ὅρια τῆς Θράκης πρὸς νότον ἦσαν ὁ Πηνειὸς ποταμὸς τῆς Θεσσαλίας καὶ τὸ Αἰγαῖον Πέλαγος. Μέσα σ' αὐτὰ περιελαμβανότανε ἡ Μακεδονία τῶν ἱστορικῶν χρόνων καὶ ὁ Ἄθως, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἡ Θεὰ Ἥρα κατερχόταν ἀπὸ τὸν οὐρανόν. Ξεχωριστὰ μέρη αὐτῆς ἀναφέρει τὴν Πιερίαν, τὸν τόπον προελεύσεως τῶν Μουσῶν, τὴν ἐρατεινὴν (χαριτωμένην) Ἡμαθίαν καὶ τὴν ἐρίβωλον (γόνιμον) Παιονίαν.

Ἀνατολικὸν ὅριον αὐτῆς ἦταν ὁ ἀγάρρους (ὁρμητικὸς) Ἑλλήσπον τος. Βόρεια καὶ δυτικὰ σύνορα δὲν ὁρίζει ὁ Ὅμηρος.

Κατὰ τὸν Ἡρόδοτον ἡ Θράκη πρὸς Νότον συνορεύει μὲ τὸ ὄρος Δύσωρον (σημερινὸν Μενοίκιον ἢ Μπὸζ - ντάγ) τῆς Ἀνατολικῆς Μακεδονίας. Πρὸς βορρᾶν ἐπεκτείνει τὰ ὅριά της μέχρι τοῦ Ἴστρου ποταμοῦ καὶ τῶν ἐκβολῶν του.

Ἴστρος ποταμὸς ὠνομαζόταν κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ὁ Δούναβις καὶ εἰδικὰ ὁ κάτω Δούναβις. Πρὸς ἀνατολὰς μέχρι τοῦ Εὐξείνου Πόντου καὶ πρὸς δυσμὰς μέχρι τῆς σημερινῆς Ἀλβανίας, ἐπεκτείνει τὰ ὅριά της. Διὰ τὴν μεγάλη της ἔκτασι θεωρεῖ ὁ Ἡρόδοτος τὸ Ἔθνος τῶν Θρακῶν ὡς μεγαλύτερο ἀπ' ὅλα μετὰ ἀπὸ τὸ Ἔθνος τῶν Ἰνδῶν, ἀλλὰ συνάμα καὶ τὸ πιὸ ἀσθενές, ἐπειδὴ χωρίζεται σὲ πολλὲς φυλές.

Ὁ Θουκιδίδης, ὁ ὁποῖος ἔζησε στὴν Θράκη, μὲ περισσότερη ἀκρίβεια διαγράφει τὰ σύνορα τῆς Θράκης καὶ πλησιάζει πρὸς τὰ ὅρια ποὺ εἶχε πρὶν ἀπὸ τοὺς βαλκανικοὺς πολέμους. Γράφει ὅτι ἡ Θράκη βρίσκεται μεταξὺ τοῦ Αἵμου, τῆς Προποντίδος, τοῦ Αἰγαίου Πελάγους καὶ τοῦ Στρυμόνος.

Ἔτσι μέσα στὸ πέρασμα τῶν αἰώνων, ἡ ἀόριστη καὶ συγκεχυμένη γεωγραφικὴ ἔννοια τῆς Θράκης ἀρχίζει νὰ καθορίζεται.

Ἡ ἐπαρχία τῆς Θράκης κατὰ τοὺς Ρωμαϊκοὺς Χρόνους εἶχε ὡς σύνορα τὰ ἴδια περίπου ποὺ εἶχε μέχρι τοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους. Πρὸς βορρᾶν εἶχε ὡς σύνορα τὸν Αἷμον, ὁ ὁποῖος ἐχώριζε τὴν Θράκη ἀπὸ τὴν Κάτω Μυσίαν (προπολεμικὴ Βουλγαρία), πρὸς ἀνατολὰς τὸν Εὔξεινον Πόντον καὶ τὸν Θρακικὸν Βόσπορον. Πρὸς δυσμὰς εἶχε σύνορα τὸν ποταμὸν Νέστον καὶ τὰ Ὄρη Ροδόπην καὶ Ὄρβηλον ποὺ ἐχώριζαν τὴν Μακεδονίαν ἀπὸ τὴν Θράκην καὶ πρὸς νότον τὴν Προποντίδα, τὸν Ἑλλήσποντον καὶ τὸ Αἰγαῖον Πέλαγος. Πλὴν δηλαδὴ ἀπὸ τὴν προπολεμικὴ Θράκη περιελάμβανε καὶ τὴν Ἀνατολικὴν Ρωμυλίαν, ἡ ὁποία ἀπὸ τὸ ἔτος 1886 ἐπετέλεσε μέρος τοῦ Βουλγαρικοῦ Βασιλείου.

Ἡ περιωρισμένη γεωγραφικὴ ἔννοια τῆς Θράκης ἐκράτησε μόνον στὰ χρόνια τῶν αὐτοκρατόρων.

Ὅταν στὶς ἀρχὲς τοῦ 4ου μ.Χ. αἰῶνος ἔγινε ἡ μεγάλη ἀναδιοργάνωσις

τῆς Ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας ποὺ κατέληξε στὴν ἵδρυσι τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας, τὸ ὄνομα Θράκη ἐπῆρε καὶ πάλι τὴν ἀρχαία της γεωγραφικὴ ἔννοια κατὰ τὴν ὁποία ἔφθανε μέχρι τὸν Δούναβι ποταμό. Κατὰ τὴν νέαν αὐτὴν διοικητικὴν διαίρεσιν, τὴν ὁποίαν ἐφήρμοσε ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος, τὸ ἀνατολικὸν Ρωμαϊκὸν κράτος ἢ Βυζαντινὴ Αὐτοκρατορία, διαιρέθηκε σὲ δύο μεγάλες ἐπαρχίες: τὴν ἐπαρχία τῆς Ἀνατολῆς καὶ τὴν ἐπαρχία τῆς Εὐρώπης.

Ἡ Διοικητικὴ αὐτὴ διαίρεσις τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου ἐκράτησε ἕως τὸν 7ον αἰῶνα.

Ἔτσι ἀπὸ τὸν 8ον π.Χ. αἰῶνα ἕως τὸν 7ον μ.Χ. αἰῶνα δηλαδὴ ἐπὶ 15 αἰῶνας τὸ ὄνομα Θράκη ἐσήμαινε τὸ μισὸ περίπου ἀνατολικὸ τμῆμα τῆς χώρας τῆς Ἑλληνικῆς χερσονήσου ποὺ βρισκόταν βόρεια τῆς Θεσσαλίας ἕως τὸν Κάτω Δούναβι. Ἡ ἀνάμνησις τῆς ἐκτάσεως τῆς παλαιᾶς Θράκης δὲν ἔσβησε ὁλωσδιόλου. Οἱ Βυζαντινοὶ ἱστορικοὶ ὅσες φορὲς ἀναφέρουν αὐτήν, τὴν ἐννοοῦν μὲ τὴν εὐρεῖα της ἔννοια.

ΚΑΤΑΓΩΓΗ ΤΩΝ ΘΡΑΚΩΝ

Ἡ ἀρχὴ τῆς ὑπάρξεως τῶν διαφόρων Ἐθνῶν εἶναι πολὺ σκοτεινή, ἀρχίζει δὲ ἀπὸ τὴν ἐποχὴ ποὺ ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τὴν ἄγρια καὶ νομαδικὴ ζωὴ εἰσῆλθε στὴν κοινωνική. Ἀλλὰ πῶς καὶ πότε ἔγινε αὐτὴ ἡ ἀλλαγή;

Ἡ ἀπάντησις δὲν εἶναι εὔκολη. Ἐπίσης ὅσον ἀφορᾶ τὰ θρακικὰ φύλα, τὰ ὁποῖα κατώκησαν τὴν Θράκη κατὰ τὴν ἀρχαιοτάτην ἐποχήν, τὰ ἐπιστημονικὰ δεδομένα δὲν εἶναι σαφῆ καὶ καθωρισμένα. Εἶναι γνωστὸν ὅτι τὸ ἀνθρώπινον γένος ἀνθρωπολογικὰ διαιρεῖται σὲ τρεῖς κυρίως φυλές:

1) Τὴν λευκὴν ἢ καυκασίαν, 2) τὴν κιτρίνην ἢ μογγολικὴν καὶ 3) τὴν μαύρην ἢ Αἰθιοπικὴν καὶ τὶς δύο μεγάλες παραφυάδες: τὴν Ἀμερικανικὴν ἢ χαλκόχρουν καὶ τὴν Μαλαϊκήν.

Τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος σύμφωνα μὲ ὅλα τὰ ἀνθρωπολογικὰ καὶ ἱστορικὰ δεδομένα ἀνήκει στὴν Λευκὴ φυλή. Ὑπάρχει δὲ πολὺ μεγάλη πιθανότης ὅτι οἱ πρῶτοι κάτοικοι τῆς Ἀρχαίας Θράκης ἀνῆκαν στὶς μεγάλες τῶν λεγομένων Ἰνδοευρωπαϊκῶν ἢ Ἰνδογερμανικῶν ἢ Ἀρίων φυλῶν.

Οἱ νεώτεροι ἱστορικοὶ καὶ γλωσσολόγοι ἔδωσαν τὶς ὀνομασίες αὐτές. Οἱ ὅροι ὅμως αὐτοὶ φαίνονται πλημμελεῖς διότι δὲν περιλαμβάνουν ὅλους τοὺς λαοὺς ποὺ ἀνῆκαν στὸ ἀρχικὸν Ἔθνος. Προτιμότερος θὰ ἦταν ὁ προταθεὶς ὅρος «Ἰαπετικοὶ λαοί». Ἐπειδὴ ὅμως ἐπεκράτησαν οἱ παλαιοὶ ὅροι καὶ ἐμεῖς οἱ νεώτεροι διὰ νὰ ἠμποροῦμε νὰ συννενοηθοῦμε μεταχειριζόμαστε αὐτοὺς χωρὶς διάκρισιν. Ὅσον ἀφορᾶ τὴν λέξιν Ἄ ρ ι α, εἶναι ἀρχαία Ἰνδικὴ καὶ σημαίνει εὐγενής, ἀριστοκράτης.

ΠΩΣ ΕΠΗΡΕ ΤΟ ΟΝΟΜΑ Η ΘΡΑΚΗ

Διὰ τὴν ὀνομασίαν τῆς Θράκης, ὑπάρχουν οἱ ἑξῆς ἐκδοχές:

1) Κατὰ τὴν προχριστιανικὴ ἐποχὴ ἡ λέξις Θράκη καὶ Θράκες ἦσαν συνώνυμα τῆς λέξεως Θρῆσκος καὶ Θρησκεία, ποὺ ἔχουν τὴν ἴδια ρίζα ἰδίως μὲ τὴν λέξιν τῆς Ἰωνικῆς διαλέκτου Θρήκη καὶ Θρηϊκη, ὄχι ὅμως μὲ τὴν σημασία ποὺ δίδομε σήμερα στὴν λέξι Θρησκεία, ἀλλὰ μὲ τὴν ἔννοια τῆς λατρείας τοῦ θείου μὲ ὕμνους, θυσίες καὶ τελετές. Εἶναι πολὺ πιθανὸν λοιπὸν τὸ ὄνομα Θράκη—Θράκες νὰ ἐδόθηκε ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας σὲ διάφορα ἔθνη ποὺ εἶχαν ξεχωριστὰ ὀνόματα, καὶ ἀργότερα τὸ ὄνομα Θράκη—Θράκες ἀπὸ τὴν ἠθική του ἔννοια μετέπεσε σὲ φυλετικό.

2) Κατὰ τὸν Ἰώσηπον Φλάβιον, ἱστορικὸν τοῦ 1ου μ.Χ. αἰῶνος, τὸ ὄνομα «Θράκη» προῆλθεν ἀπὸ τὸ ὄνομα Θείρα. Ὁ Θείρας ἦταν υἱὸς τοῦ Ἰάφεθ καὶ ἐγγονὸς τοῦ Νῶε. (Γενέσεως κεφ. 10 παρ.2). Λέγει δὲ χαρακτηριστικὰ ὁ Ἰώσηπος. «Θείρης δὲ Θείρας ἐκάλεσεν ὧν ἦρξεν, Ἕλληνες δὲ αὐτοὺς Θράκας ὠνόμασαν».

3) Ὁ Κωνσταντῖνος ὁ Πορφυρογέννητος εἶχε τὴν γνώμην ὅτι ὠνομάσθηκε Θράκη ἀπὸ τὸ ὄνομα κάποιου μυθικοῦ Βασιλιᾶ ποὺ λεγόταν Θρᾶξ καὶ ἦταν υἱὸς τοῦ Ἄρεως.

4) Ἄλλη γνώμη εἶναι ἐκείνη κατὰ τὴν ποίαν ἡ λέξις «Θράκη» παράγεται ἀπὸ τὴν σημιτικὴ λέξιν «THRAGH» ποὺ σημαίνει πόρος. Πόρος σημαίνει τὴν χώραν ποὺ βρίσκεται κοντὰ στὸ πέρασμα δηλαδὴ τὸν Βόσπορον.

5) Κατὰ τὸν F'ABRE D' OLIVET, τὸν σοφὸν ἐκδότην τῶν «Χρυσῶν Ἐπῶν» τοῦ Πυθαγόρα, ἡ λέξις «Θράκη» εἶναι φοινικικῆς καταγωγῆς ἀπὸ τὸ φοινικικὸν «Ρακχιβᾶ» ποὺ σημαίνει: ὁ αἰθέριος χῶρος, ἢ τὸ στερέωμα.

6) Διὰ τοὺς ποιητὰς ὅμως καὶ μεμυημένους τῆς Ἑλλάδος, ὅπως ὁ Πίνδαρος, ὁ Αἰσχύλος, ὁ Πλάτων καὶ ἄλλοι τὸ ὄνομα «Θράκη» εἶχε συμβολικὴν ἔννοιαν καὶ ἐσήμαινε τὴν χώραν τῆς ἁγνῆς διδασκαλίας καὶ τῆς ἱερᾶς ποιήσεως, ἡ ὁποία πηγάζει ἀπ' αὐτήν.

Καμμία ἀπὸ τὶς παραπάνω γνῶμες δὲν μπορεῖ νὰ σταθῇ μόνη της. Ὅλες ἔχουν τὰ ἀδύνατα σημεῖα τους. Πάντως ἡ σημασία τῆς λέξεως Θράκη ἔχει σχέσιν μὲ ὅλες τὶς παραπάνω ὑποθέσεις.

Η ΑΡΙΑ ΦΥΛΗ

Ἡ Ἀρία φυλὴ ποὺ ὁ τόπος προελεύσεώς της θεωροῦνται τὸ ὀροπέδια τῆς Κεντρικῆς Ἀσίας ἐπροχώρησε δυτικὰ καὶ κατέλαβε τὸ ὀροπέδιον τοῦ Ἀραράτ. Ἐκεῖ ἐστάθηκε μετὰ τὸν κατακλυσμόν, τοῦ Νῶε ἡ κιβωτὸς ὅπως μᾶς λέει ἡ Παληὰ Διαθήκη. Σύμφωνα μὲ τὴν παράδοσιν καὶ τὴν γνώμην τῶν ἐθνο-

λόγων καὶ ἀνατολιστῶν, ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ μέρος ἡ Ἀρία φυλὴ ἐπροχώρησε χωρισμένη σὲ τρεῖς μεγάλες ὁμάδες, τὶς ἑξῆς:

1) Ἡ μία ὁμάδα ἐγκαταστάθηκε στὰ ὀρεινὰ μέρη τῆς Θράκης καὶ τῆς Μακεδονίας ἀπ' ὅπου κατάγονται οἱ Ἑλληνικὲς φυλὲς οἱ ὁποῖες ἀργότερα θὰ κατεβοῦν στὴν Ἑλλάδα.

2) Ἡ ἄλλη ὁμάδα κατώκησε στὰ ὀροπέδια τῆς Φρυγίας ἀπ' ὅπου δὲν μετακινήθηκε. Ἡ Φρυγία ἦταν ἡ χώρα τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, μὲ διάφορα κατὰ καιροὺς σύνορα.

3) Καὶ ἡ τρίτη ὁμάδα ἁπλώθηκε στὶς ἀκτὲς τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἵδρυσε δὲ ἀποικίες στὰ νησιὰ τοῦ Αἰγαίου Πελάγους καὶ στὴν ἠπειρωτικὴ Ἑλλάδα.

Οἱ Θρᾶκες ἦσαν διασκορπισμένοι εἰς τὴν Ἑλληνικὴν χερσόνησον ἀπὸ τὸν Δούναβι ἕως τὸν Ὄλυμπο καὶ ἀπὸ τὰ παράλια τοῦ Αἰγαίου Πελάγους, τῆς Προποντίδος καὶ τοῦ Εὐξείνου Πόντου ἕως τὶς ἀκτὲς τοῦ Ἀδριατικοῦ Πελάγους. Ὑπῆρχαν ἐπίσης Θρᾶκες εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν, ἀπὸ τὸν Βόσπορο καὶ τὸν Ἑλλήσποντο ἕως τὴν Ἀρμενία καὶ τὸν Καύκασο. Εἰς τὸ ὑπόλοιπον μέρος τῆς Μικρᾶς Ἀσίας κατοικοῦσαν Φρυγο - Πελασγικοὶ λαοὶ οἱ ὁποῖοι ἦσαν συγγενεῖς μὲ τοὺς Θρᾶκες. Καθὼς εἴπαμε πιὸ πάνω ἐπειδὴ οἱ Θρᾶκες ἦσαν συγγενεῖς μὲ τοὺς Ἑλληνικοὺς λαοὺς ἀποτελοῦσαν δεσμὸν φυλετικῆς ἐθνότητος ἀνθρωπολογικὰ καὶ φυλετικὰ μεταξὺ τῆς Ἑλληνοπελασγικῆς καὶ τῆς ὑπολοίπου βορείου Εὐρώπης. Αὐτὸ ποὺ εἶπε δὲ ὁ μεγάλος ἱστορικὸς Θεόδωρος MONSEN διὰ τοὺς Ἰταλικοὺς λαούς, ὅτι δηλαδὴ εἶχον ἀδελφοὺς τοὺς Ἕλληνας καὶ ἐξαδέλφους τοὺς Γερμανοὺς καὶ τοὺς Κέλτας, μποροῦμε νὰ ποῦμε καὶ γιὰ τοὺς Θρᾶκες, ὅτι δηλαδὴ ἦσαν ἀδελφοὶ τῶν Ἑλλήνων καὶ ἐξάδελφοι τῶν Γερμανο — Σκανδιναυικῶν λαῶν. Οἱ Γέται, ἕνας λαὸς Θρακικὸς ποὺ κατοικοῦσε, στὰ χρόνια τοῦ Ἡροδότου, μεταξὺ Αἵμου καὶ Δουνάβεως καὶ πέραν αὐτοῦ ἴσως δὲ καὶ μέχρι τῶν Καρπαθίων ὀρέων, συνδέουν τοὺς Θρᾶκες μὲ τοὺς Γερμανικοὺς λαούς.

Πολλοὶ ἐθνολόγοι στοὺς νεωτέρους χρόνους διὰ τὴν Ἀρίαν φυλὴν φρονοῦν τὰ ἑξῆς:

Ὁ ἀρχικὸς τόπος προελεύσεως τῶν Ἀρίων ἢ Ἰνδο — Εὐρωπαϊκῶν φυλῶν δὲν βρίσκεται στὴν Κεντρικὴ Ἀσία, ἀλλὰ στὴν Εὐρώπη, στὶς χῶρες μεταξὺ τοῦ Καυκάσου καὶ τῶν Καρπαθίων ὀρέων, δηλαδὴ τὸν Καύκασον ἢ τὴν Οὐκρανίαν καὶ γύρω στὰ Καρπάθια. Σκανδιναυοὶ δὲ ἐπιστήμονες φρονοῦν ὅτι ἡ Σκανδιναυία εἶναι ὁ τόπος προελεύσεως τῆς Ἀρίας φυλῆς. Κατὰ τοὺς ἐθνολόγους αὐτοὺς οἱ Ἄριοι λαοὶ ἀφοῦ ἀνέπτυξαν ἀξιόλογον πολιτισμὸν στὴν Εὐρώπη, μετενάστευσαν στὴν Ἀσία, εἴτε γιὰ ἀναζήτησι νέας κατοικίας, εἴτε γιὰ κατακτητικοὺς σκοπούς, ὅπως γίνεται σήμερα ἀπὸ τὰ μεγάλα κράτη τῆς Εὐρώπης, Γάλλους, Ἄγγλους καὶ ἄλλους.

Προκειμένου ὅμως γιὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ τοὺς Ἕλληνας, ἡ ὁμοφυλία αὐ-

τὴ πρέπει νὰ ἀναζητηθῆ στὶς χῶρες ποὺ βρίσκονται μεταξὺ τοῦ Καυκάσου καὶ τοῦ Ἀδριατικοῦ ἢ τοῦ Τυρηνικοῦ Πελάγους, δηλαδὴ στὶς τρεῖς χερσονήσους, τὴν Μικρὰν Ἀσίαν τὴν Ἑλληνικὴν ἢ Ἰλλυρικὴν καὶ τὴν Ἰταλικήν. Γενικὰ δὲ ὀνομάζονται: Ἕλληνο - Πελασγοὶ ἢ ἁπλῶς Πελασγοί, εἰδικώτερα δὲ κατὰ τόπους καὶ φυλές: Ἰλλυριο - Πελασγοί, Θρακο - Πελασγοί, Φρυγο - Πελασγοί, Θρακο - Ἀρμένιοι καὶ Ἀρμενο - Πελασγοί.

ΓΛΩΣΣΑ ΘΡΑΚΩΝ

Οἱ Θρᾶκες ὡμιλοῦσαν γλῶσσα ἀκατανόητη στοὺς Ἕλληνας. Τοῦτο φαίνεται ἀπὸ τὸ ἑξῆς γεγονός. Ὁ Ξενοφῶν ἐπιστρέφοντας ἀπὸ τὴν Μικρὰν Ἀσίαν τὸ ἔτος 400 π.Χ. ἐπέρασε ἀπὸ τὴν Θράκη καὶ συνγενοήθηκε μὲ τὸν βασιλέα τῆς Θράκης Σεῦθον τὸν Β΄ διὰ διερμηνέως. «Παρῆν δέ, λέγει ὁ Ξενοφῶν, καὶ Σεύθης βουλόμενος... καὶ ἐν ἐπηκόῳ εἱστήκει, ἔχων διερμηνέα» (Κύρου Ἀνάβασις VII).

Μὲ τὸν καιρὸ ὅμως οἱ Θρᾶκες ἐξελληνίσθησαν καὶ κατὰ τὸν 2ον μ.Χ. αἰῶνα δὲν ἔμειναν ἀπὸ τὴν Θρακικὴ γλῶσσα παρὰ μόνον μερικὰ ὀνόματα πόλεων, ποταμῶν καὶ προσώπων ποὺ ἦσαν καθαρῶς Θρακικὰ ὅπως Οὐσκουδάμα (ἡ Σημερινὴ Ἀδριανούπολις), Δορίσκος, Ἕβρος, Κετρίπολις, Κότυς καὶ ἄλλα.

Οἱ Θρᾶκες μὲ τοὺς Τρῶες τῆς Μ. Ἀσίας ἦσαν συγγενεῖς ὅπως μαρτυροῦν τὰ κοινὰ ὀνόματα αὐτῶν. Ἡ σημερινὴ Ξάνθη μᾶς θυμίζει τὸν Ξάνθον ποταμὸν στὴν Τροία καὶ τοὺς Ξανθίους Θρᾶκας, Θρακικὸν λαόν. Ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους πρῶτος ὁ Στράβων ἐπρόσεξε αὐτὴν τὴν συγγένειαν, γράφει δὲ στὸ βιβλίο του.

«Πολλαὶ δὲ ὁμωνυμίαι Θραξὶ καὶ Τρωσίν, οἷον Σκαιοὶ Θρᾶκες τινες καὶ Σκαιὸς ποταμὸς καὶ Σκαιὸν τεῖχος καὶ ἐν Τροίῃ Σκαιαὶ πύλαι. Ξάνθιοι Θρᾶκες, Ξάνθος ποταμὸς ἐν Τροίᾳ, Ἄρισβος ἐν Τροίᾳ, Ῥῆσος ποταμὸς ἐν Τροίᾳ, Ῥῆσος δὲ ὁ Βασιλεὺς τῶν Θρακῶν».

Τὸ ὄνομα καὶ ὁ βίος τῶν Θρακῶν στενὰ συνδέεται ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους χρόνους, μὲ τὸν βίον τῶν Ἑλλήνων μάλιστα τὸν πνευματικόν.

Οἱ πρῶτοι ὑμνῳδοὶ εἰς τὸν Ἑλληνικὸν κόσμον ἦσαν Θρᾶκες ποὺ ἔδωσαν στὴν Ἑλληνικὴν μυθολογίαν τὴν μορφὴν τὴν ὁποίαν συναντοῦμε στὰ Ὁμηρικὰ ἔπη. Ὁ Ὀρφεύς, ὁ Μουσαῖος καὶ ὁ Θάμυρις ἦσαν Θρᾶκες, ἐπέδρασαν δὲ πολὺ στὴν Θρησκεία καὶ τὴν ποίησι τῶν Θρακῶν. Θεωροῦσαν τὴν Θράκη πατρίδα τῶν Μουσῶν καὶ τῆς Μουσικῆς. «Ἀπὸ δὲ τοῦ μέλους καὶ τοῦ ρυθμοῦ, λέγει ὁ Στράβων καὶ ἡ μουσικὴ πᾶσα καὶ Ἀσιάτις νενόμισται».

Ἀπὸ τὸν Θρᾶκα Εὔμολπο, ἱδρύθησαν τὰ Ἐλευσίνια μυστήρια, ἡ δὲ τέλεσις αὐτῶν ἦταν ἀποκλειστικὸ προνόμιον τῶν ἀπογόνων αὐτοῦ ποὺ λεγότανε Εὐμολπίδαι.

Ἐπίσης τὸ ἱερατικὸν γένος τῶν Δελφῶν τὸ ἀποτελοῦσαν οἱ λεγόμενοι «Θρα

κῖδαι». Ἡ ὀργιαστικὴ λατρεία τοῦ Διόνυσου ἀπὸ τὴν Θράκη διαδόθηκε στὶς Ἑλληνικὲς χῶρες.

Οἱ Ἕλληνες μέχρι τῶν χρόνων τῶν Περσικῶν πολέμων θεωροῦσαν τοὺς Θρᾶκας ὡς βαρβάρους, δὲν ἐγνώριζαν δέ, τίποτε γιὰ τὴν συγγένεια ποὺ εἶχαν μεταξύ τους. Τὸ Ἑλληνικὸ ὅμως πνεῦμα καὶ ὁ Ἑλληνικὸς πολιτισμὸς ἐπέδρασαν ἀποτελεσματικὰ μέχρι τῶν χρόνων τῶν Περσικῶν πολέμων. Ὅταν δὲ ἀργότερα οἱ πολεμικὲς καὶ ἐμπορικὲς σχέσεις μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Θράκης ἀπέβησαν στενὲς (430 π.Χ.) οἱ κάτοικοι τῆς Θράκης γρήγορα ἀφομοιώθησαν ἰδίως μετὰ τὴν κατάκτησιν τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τὸν Φίλιππο τὸν βασιλέα τῶν Μακεδόνων (341 π.Χ.). Οἱ σχέσεις μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Θρακῶν δὲν ἦσαν μόνον ἐμπορικὲς καὶ πολιτικές, ἀλλὰ καὶ οἰκογενειακές. Συχνὲς ἦσαν οἱ ἐπιμιξίες μεταξὺ τῶν δύο λαῶν, γι' αὐτὸ πολλοὶ διάσημοι ἄνδρες τῶν Ἀθηνῶν καταγόταν ἀπὸ τὴν Θράκη ἢ ἐγεννήθησαν ἀπὸ Θρακιώτισσες.

Ὁ Θεμιστοκλῆς ποὺ ἐνίκησε μὲ τὸ σχέδιό του στὴν Σαλαμῖνα τοὺς Πέρσας, εἶχε μητέρα Θρακιώτισσα. Ὁ Θουκιδίδης ὁ μεγάλος ἱστορικὸς ἦταν Θρακικῆς καταγωγῆς. Ὁ πατέρας του Ὄλορος καταγόταν ἀπὸ τὸν βασιλέα τῆς Θράκης Ὄλορο. Ὁ Μιλτιάδης ὁ Μαραθωνομάχος, εἶχε λάβει σύζυγον τὴν Ἡγησίπολην θυγατέρα τοῦ βασιλέα Ὀλόρου. Ὁ διάσημος στρατηγὸς τῶν Ἀθηναίων Τιμόθεος υἱὸς τοῦ Κόνωνος ποὺ ἡ στρατιωτική του δρᾶσις ἄρχισε μὲ τὴν νέαν κατὰ θάλασσαν συμμαχίαν τῶν Ἀθηναίων (378 π.Χ.) ἦταν υἱὸς Θρακιώτισσας. Μητέρα Θρακιώτισσα εἶχε καὶ ὁ περίφημος φιλόσοφος καὶ ρήτορας Ἀντισθένης. Τὴν συγγένεαν αὐτὴν μεταξὺ Θρακῶν καὶ Πελασγῶν μαρτυρεῖ καὶ ὁ Αἰσχύλος στὶς Ἱκέτιδές του. Θέτει εἰς τὸ στόμα τοῦ Βασιλιᾶ τοῦ Ἄργους τὰ παρακάτω λόγια. «Εἶμαι Πελασγός, ὁ υἱὸς τοῦ Παλαίχθονα ποὺ γεννήθηκε ἀπὸ τὸ χῶμα τῆς χώρας αὐτῆς ὁ ἄρχοντας. Καὶ φυσικὰ ὁ λαὸς ποὺ καλλιεργεῖ τὴν χώρα αὐτή, ἀπὸ τὸν βασιλιᾶ τὸ πῆρε τὸ ὄνομα. Εἶμαι ὁ ἄρχοντας ὅλης αὐτῆς τῆς χώρας ,ποὺ εἶναι πιὸ δυτικὰ τοῦ ἱεροῦ Στρυμόνος».

Ὅσον ἀφορᾶ τὴν γραφή, οἱ ἀρχαῖοι Θρᾶκες οὐδέποτε ἔγραψαν τὴν μητρική τους γλῶσσα. Μέχρι σήμερα δὲν ἀνακαλύφθηκε κανένα μνημεῖο ποὺ νὰ φέρῃ Θρακικὴ ἐπιγραφή, μολονότι ἡ Θράκη ἔγινε ἀποικία τῶν Ἑλλήνων ἀπὸ τὸν 7ον π.Χ. αἰῶνα. Ὅλες οἱ ἐπιγραφὲς ποὺ ἀνεκαλύφθησαν στὴν Θράκη χρονολογοῦνται ἀπὸ τὸ ἔτος 360 π.Χ. καὶ ἐντεῦθεν καὶ εἶναι γραμμένες εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν. Οἱ βασιλεῖς καὶ οἱ δυνάστες τῆς Θράκης καλλιεργοῦσαν τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα. Ἐπίσης καὶ τὰ νομίσματα τῶν Θρακῶν χρονολογοῦνται ἀπὸ τὸ ἔτος 480—381 π.Χ. καὶ φέρουν τύπους καὶ ἐπιγραφὲς Ἑλληνικές. Νοτιοανατολικὰ τῶν Σαράντα Ἐκκλησιῶν εὑρέθησαν Μυκηναϊκοὶ τάφοι ὅμοιοι μὲ τοὺς τάφους τῆς Ἀργολίδος. Ἀπ' αὐτὴν τὴν ὁμοιότητα συμπεραίνεται ὅτι μεταξὺ Θρακῶν καὶ Ἑλλήνων ὑπῆρχε μεγάλη σχέσις. Ἀπὸ τὸν 2ον μ.Χ. αἰῶνα καὶ ἔπειτα οἱ Θρᾶκες εἶχαν ἐξελληνισθῆ. Μαρτυρεῖται αὐτὸ ἀπὸ τοὺς λόγους τοῦ αὐ-

τοκράτορος Ἰουλιανοῦ (361—363 μ.Χ.). «Οἱ περὶ τὴν Θράκην καὶ τὴν Ἰωνίαν κατοικοῦντες Ἑλλάδος ἐσμὲν ἔκγονοι» (Λόγος Α).

Η ΛΑΤΡΕΙΑ ΤΩΝ ΘΡΑΚΩΝ ΔΙΟΝΥΣΟΣ, Ο ΘΕΟΣ ΤΟΥ ΟΙΝΟΥ

Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἐπίστευαν σὲ πολλοὺς Θεούς, ἐνῶ οἱ Θρᾶκες σὲ ὀλίγους. Ἐλάτρευαν κυρίως τὸν Ἄρην ,τὸν Διόνυσον, τὴν Ἄρτεμι καὶ τὸν Θεὸν Ἥρωα. Οἱ Βασιλεῖς τῶν Θρακῶν ἐλάτρευαν ἐπὶ πλέον τὸν Ἑρμῆν καὶ καυχόταν ὅτι κατάγονται ἀπ' αὐτόν. Συνήθιζαν νὰ ὁρκίζωνται στὸ ὄνομά του. Ἀπὸ τοὺς Θεοὺς αὐτούς, περισσότερο ἐλάτρευαν τὸν Διόνυσο, Θεὸν τοῦ κρασιοῦ καὶ τῆς γονιμότητος. Ἡ μυθολογία ἀναφέρει πολλοὺς Διόνυσους, ὁ ἐπισημότερος ὅμως ἀπ' ὅλους εἶναι ὁ Διόνυσος τῆς Θράκης. Ὁ ἱστορικὸς Ἡρόδοτος θεωρεῖ τὸν Διόνυσον ὡς τὸν νεώτερον Θεὸν τῶν Ἑλλήνων. Ὁ Ὅμηρος δὲν ἀναφέρει πουθενὰ τὸν Διόνυσον, ὡς Θεὸν τοῦ Ὀλύμπου, ἀλλὰ ὡς ἐπίγειον Θεὸν ὅπως καὶ τὴν Δήμητρα, τὴν Θεὰν τῆς Γεωργίας. (Ἰλιαδ. 2, 130). Ἡ λατρεία τοῦ Διόνυσου μεταδόθηκε ἀπὸ τὴν Θράκη σὲ ὅλη τὴν Ἑλλάδα καὶ ἰδίως στὴν Ἀττική, στὴν Κόρινθο, στὴν Λέσβο, στὴν Νάξο καὶ σὲ ἄλλα μέρη.

Ἱερὰ ἐμβλήματα τοῦ Διόνυσου ἦσαν ἀπὸ τὰ φυτὰ ὁ κισσὸς καὶ ἡ ἄμπελος, καὶ ἀπὸ τὰ ζῶα ὁ τράγος, ὁ ὄνος, ἡ τίγρις καὶ τὸ δελφίνι.

Αὐτοὶ ποὺ ἔπαιρναν μέρος στὶς ἑορτὲς τοῦ Διόνυσου ἔβαζαν στὰ κεφάλια τους φύλλα ἀπὸ κισσὸ καὶ μεταμφιεζόταν σὲ σάτυρους, (δαίμονες), ἐγύριζαν σὲ ὅλη τὴν πόλι καὶ ἔψαλαν ὅλοι μαζὶ διονυσιακοὺς ὕμνους, μὲ τὴν συνοδεία αὐλῶν καὶ διαύλων (σημερινὴ φλογέρα τῶν βοσκῶν). Προτιμοῦσαν τὰ ὄργανα αὐτὰ διότι ἐκπροσωποῦσαν τὴν ἀρχικὴ καὶ τραχεῖα μουσικὴ τῶν Θρακῶν. Τὰ πατροπαράδοτα αὐτὰ ἔθιμα τὰ τηροῦσαν μὲ θρησκευτικὴ εὐλάβεια.

Χαρακτηριστικὸ τῶν διονυσιακῶν αὐτῶν μυστηρίων καὶ ἑορτῶν ἦσαν ἡ εὐθυμία καὶ ἡ ζωηρότης, Κατὰ τὶς ἑορτὲς αὐτὲς ἐπιτρεπόταν οἱ αἰσχρολογίες καὶ τὰ χοντρὰ ἀστεῖα. Μερικοὶ ἀνεβασμένοι σὲ ἁμάξια ἔλεγαν τέτοιες βαριὲς αἰσχρολογίες ὥστε ἔμεινε καὶ μέχρι σήμερα ἡ φράσις «τὰ ἐξ ἁμάξης». Ἐτελείωνε ἡ ἑορτὴ πάντοτε μὲ τὴν διδασκαλίαν ἑνὸς δράματος ἢ μιᾶς κωμωδίας. Ἀπὸ τὴν λατρεία τοῦ Διόνυσου προῆλθε τὸ ἄριστο καὶ τελειότατο εἶδος τῆς ποιήσεως, ἡ δραματικὴ ποίησις. Μὲ τὴν δραματικὴ ποίησιν οἱ μεγάλοι τραγικοὶ ἔδωσαν στὸν κόσμο τὰ πιὸ ὑψηλὰ διδάγματα τῆς ἠθικῆς.

ΗΡΩΣ (ἱππεύς), ΘΕΟΣ ΤΩΝ ΘΡΑΚΩΝ

Ὁ Θεὸς ποὺ λατρευόταν κυρίως ἀπὸ τοὺς κατοίκους τῆς ὑπαίθρου ἦταν ἕνας ἱππέας. Ποιὸ ὅμως ἦταν τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ αὐτοῦ παραμένει ἄγνωστον.

Συνήθως παριστάνεται σὲ μαρμάρινη πλάκα ποὺ ἔχει 0,10 μ. πάχος, καὶ

0,50 μ. πλάτος καὶ ὕψος. Φέρει ἐπιγραφὴ τὶς λέξεις: ΚΥΡΙΩ ΗΡΩ ἢ μόνον ΚΥΡΙΩ.

Δὲν ἔχομεν καμμίαν μαρτυρίαν ποιὸς εἶναι ὁ εἰκονιζόμενος ἥρωας ἢ ἡμίθεος. Στὰ Θρακικὰ μνημεῖα συνηθίζεται ἡ λέξις Κύριος, ἡ ὁποία συνοδεύεται μὲ τὸ ὄνομα τῶν μεγάλων Θεῶν: ὅπως ΚΥΡΙΩ ΔΙΙ, ΚΥΡΙΩ ΑΠΟΛΛΩΝΙ κ.λπ.

Ἡ χρησιμοποίησις τῆς λέξεως ΚΥΡΙΟΣ μᾶς ἐμποδίζει νὰ ἀναγνωρίσωμε στὸ πρόσωπο τοῦ ἱππέως Θρακὸς ἕναν νεκρὸν ποὺ ἡρωποιήθηκε. Ἐξ ἄλλου τὸ μέγεθος τῶν μνημείων ποὺ ἀνεκαλύφθησαν δὲν μᾶς ἐπιτρέπει νὰ τὰ συγχέωμεν μὲ τὶς ἐπικήδειες στῆλες, οἱ ὁποῖες δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο, παρὰ ἀναθήματα. (πολύτιμα ἀντικείμενα καὶ ἔργα τέχνης ποὺ προσφερόταν ὡς δῶρα στοὺς Θεούς).

Ὁ ἥρωας τῆς Θράκης εἶναι ἕνας Θεὸς ποὺ σώζει καὶ θεραπεύει. Τοῦ ἀπευθύνουν εὐχὲς, ὄχι μόνον γιὰ τὸν ἑαυτό τους καὶ τὴν οἰκογένειά τους, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὰ ζῶα τους ἀκόμη. Οἱ ἀρχαῖοι Θρᾶκες ἰδίως δὲ οἱ γεωργοὶ τὸν ἐθεωροῦσαν ὄχι μόνον γιατρό, ἀλλὰ καὶ κτηνίατρο.

Τὰ ἀνάγλυφα ποὺ εὑρέθησαν φαίνεται ὅτι ἦσαν προωρισμένα γιὰ τοὺς γεωργούς, ὅλα ἦσαν ὅμοια μεταξύ τους καὶ σὲ μικρὸ μέγεθος. Ὁπωσδήποτε κατασκευαζόταν ἀπὸ πρὶν ἀπὸ τοὺς τεχνίτας τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καὶ δὲν ἔφεραν ὄνομα ὅπως εἶναι καὶ οἱ βυζαντινὲς ἁγιογραφίες ποὺ ἀναφέρονται σὲ ἕναν ἅγιον καὶ θεωρεῖται περιττὸν νὰ χαραχθῇ τὸ ὄνομά του, διότι εἶναι σὲ ὅλους γνωστός.

Ὁ ἥρωας τῆς Θράκης λατρευόταν καὶ κατὰ τοὺς χριστιανικοὺς χρόνους μὲ τὸ ὄνομα τοῦ Ἁγίου Γεωργίου. Εἶναι ὁλοφάνερη ἡ ὁμοιότητά του μὲ τὸν Ἅγιον Γεώργιον καὶ τὸν Ἅγιον Δημήτριον, ὅπως τοὺς εἰκονίζει ἡ ζωγραφικὴ τοῦ Βυζαντίου. Σὲ πολλὲς Χριστιανικὲς Ἐκκλησίες, τὰ ἀνάγλυφα τοῦ Ἥρωα ἐξεχριατιανίσθησαν μὲ τὴν ἀντικατάστασι τῆς εἰδωλολατρικῆς ἀφιερώσεως ἀπὸ ἕναν σταυρόν. Στὴν Περίστασι μάλιστα τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης ἔκτισαν καὶ ναὸν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ἐπάνω στὰ ἀρχαῖα ἐρείπια ὅπου εἶχε βρεθῇ ἀνάγλυφον ποὺ ἀπεικόνιζε τὸν Ἐθνικὸν Ἥρωα τῆς Θράκης (DUMONT - HOMOLLE σελὶς 513).

ΗΘΗ ΚΑΙ ΕΘΙΜΑ ΤΩΝ ΘΡΑΚΩΝ

Οἱ ἀρχαῖοι Θρᾶκες ὡς πρὸς τὸν χαρακτῆρα τους ἦσαν δίαιοι καὶ ὁρμητικοί, παραδομένοι στὴν οἰνοποσία καὶ τὴν λαιμαργία. Ἄλλότε ὀκνηροὶ καὶ φιλήδονοι, ἄλλοτε πάλιν σπάνιο φαινόμενο ἐνεργητικότητος. Οἱ ἀρχαῖοι Θρᾶκες ὅπως μᾶς ἀναφέρει ὁ Μένανδρος εἶχαν σὲ χρῆσι τὸν θεσμὸ τῆς πολυγαμίας. Κανένας δὲν ἔπαιρνε ὀλιγώτερες γυναῖκες ἀπὸ δέκα ἢ καὶ περισσότερες.

Ἡ πολυγαμία εἶχε σὰν σκοπὸν νὰ ἀποκτήσουν ὅσον ἦταν δυνατὸν περισσότερα παιδιά. Αὐτὴ ἡ συνήθεια σύμφωνα μὲ μιὰ παράδοσι ἔμεινε ἀπὸ τὸν μυθικὸ βασιλιᾶ Δόλογκο, ὁ ὁποῖος εἶχε πολλὲς γυναῖκες καὶ πολλὰ παιδιά.

Κάθε πατέρας εἶχε δικαίωμα νὰ πωλῆ τὰ παιδιά του παίρνοντας χρήματα ἢ διάφορα πράγματα, διάφορα εἴδη μικρᾶς ἀξίας π.χ. παίρνοντας γιὰ ἀντάλλαγμα τοῦ παιδιοῦ του σιτάρι, ἢ ἁλάτι κ.λπ. Μὲ χρήματα ἀγόραζαν τὶς γυναῖκες τους.. Ἔτσι, εὔκολα μπορεῖ νὰ ἐξηγηθῆ καὶ τὸ γεγονὸς τῆς ἀφθονίας δούλων καὶ ὑπηρετριῶν ἀπὸ τὴν Θράκη, ὄχι μόνον στὴν Ἀθήνα, ἀλλὰ καὶ σὲ ἄλλα μέρη τῆς Ἑλλάδος. Πολλοὶ μάλιστα ἐπιφανεῖς ἄνδρες ὅπως ἀνεφέραμεν ἦσαν παιδιὰ ἀπὸ μητέρες Θρακιώτισσες.

Ὑπῆρχαν ὅμως καὶ Θρᾶκες ἐγκρατεῖς καὶ φιλήσυχοι ποὺ ζοῦσαν χωρὶς γυναῖκες καὶ ὀνομαζόταν «κτῖσται». Αὐτοὶ δὲν ἔτρωγαν κρέας. Οἱ τροφές τους ἦσαν μέλι, γάλα, τυρὶ καὶ γενικὰ φυτικὲς οὐσίες. Αὐτοὺς τοὺς ἀναφέρει ὁ Ὅμηρος καὶ τοὺς ὀνομάζει ἀγαθούς, γαλακτοφάγους, ἀβίους καὶ δικαιοτάτους τῶν ἀνθρώπων. (Ἰλιάδα Ν. 6—7). Τοὺς καλεῖ «ἀβίους», διότι θεωρεῖ τὴν ζωὴν τοῦ ἀνδρὸς ποὺ ζῆ χωρὶς γυναῖκα ἡμιτελῆ.

Κατὰ τὸν Στράβωνα ὅμως ἡ λέξις «ἄβιοι» δὲν σημαίνει τὸν ἄγαμο ἢ τὸν χῆρο, ἀλλὰ αὐτοὺς ποὺ δὲν ἔχουν σπίτια καὶ ζοῦν σὲ ἁμάξια ὅπως ἦσαν οἱ φυλὲς αὐτὲς τῶν Θρακῶν. Τέτοιοι «Ἄβιοι» ὑπῆρχαν καὶ κατὰ τὴν ἐποχὴ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου.

Ἡ ἐργασία γιὰ τοὺς ἀρχαίους Θρᾶκες ὅπως καὶ στοὺς Ἕλληνας ἦταν κάτι τὸ ἐξευτελιστικὸν καὶ ἀναξιοπρεπές. Διὰ τοὺς Θρᾶκες ὁ πόλεμος εἶναι ἀξιοπρεπὲς ἐπάγγελμα. Αὐτὸς εἶναι καὶ ὁ λόγος ποὺ δὲν ἐσκέφθησαν ποτὲ νὰ ἱδρύσουν μόνιμες πόλεις. Πόλεις μόνιμες ἦσαν μόνον οἱ ἕδρες τῶν βασιλέων καὶ οἱ κυριώτερες ἦσαν ἡ Ὀσκουδάμα (Ἀδριανούπολις), ἡ Βιζύη, καὶ τὰ Κύψελα (Ὕψαλα).

Ἐστιγμάτιζαν τὸ σῶμα τους καὶ αὐτὸ ἦταν σημεῖο εὐγενικῆς καταγωγῆς. Ὅσοι πάλιν δὲν ἦσαν στιγματισμένοι τοὺς θεωροῦσαν ταπεινῆς καταγωγῆς. (Ἡροδότου V, 6).

Ἄλλες πάλιν Θρακικὲς φυλὲς ὅπως οἱ Γέται καὶ οἱ Κρυστωναῖοι ἔκλεγαν ὅταν ἐγενιόταν ὁ ἄνθρωπος σκεπτόμενοι τὰ βάσανα καὶ τὶς πίκρες τοῦ κόσμου αὐτοῦ, ἐνῶ ἐχαιρόταν ὅταν ἀπέθνησκε καὶ τὸν ἐκαλοτύχιζαν, διότι ἀπαλασσόταν ἀπὸ τὰ ἐπίγεια βάσανα.

Ἐσυνήθιζαν, τοὺς βασιλεῖς των νὰ τοὺς θάπτουν μέσα σὲ τάφους καὶ ἐπάνω ἔριχναν πολὺ χῶμα ποὺ ἐσχηματιζόταν λόφος ἀρκετὰ ὑψηλός. (12—15 μέτρα). Τέτοιοι τάφοι σώζονται πολυάριθμοι στὴν Ἀνατολικὴ Θράκη καὶ τὴν Βόρειο μὲ τὸ ὄνομα τ ύ μ β ο ι (TUMULL) κοινῶς «τ ο ῦ μ π α ι». Κατὰ τοὺς G. SEUREN καὶ DEGRANT ὑπάρχουν σὲ ὅλη τὴν Θράκη 10.000 περίπου τύμβοι.

Οἱ Θρᾶκες ἦσαν γενικὰ φιλοπόλεμοι καὶ πολὺ μαχητικοί. Τὸ ἴδιο παρατηρεῖται σὲ ὅλους γενικὰ τοὺς βορείους λαοὺς καὶ ἐξηγεῖται ἀπὸ τὴν ἐπίδρασι τοῦ κλίματος καὶ ἀπὸ ἄλλες κλιματολογικὲς συνθῆκες. Ὅλοι οἱ ἀρχαῖοι συγγραφεῖς

συμφωνοῦν ὅτι οἱ Θρᾶκες ἦσαν φιλοπόλεμοι. Ὁ Εὐριπίδης τοὺς ὀνομάζει «δυσμαχωνάτους». Ἐπίσης ὁ ἱστορικὸς Ἡρόδοτος μᾶς ἄφησε πολλὲς πληροφορίες γιὰ τοὺς ἀρχαίους Θρᾶκες.

ΜΥΘΙΚΟΙ ΗΡΩΕΣ ΚΑΙ ΒΑΣΙΛΕΙΣ ΤΗΣ ΘΡΑΚΗΣ

Μυθικοὶ ἥρωες, βασιλεῖς καὶ δυνάστες τῆς Θράκης ἀναφέρονται ἀπὸ τὴν προϊστορικὴ ἀκόμη ἐποχή. Πότε καὶ ποῦ ἔζησαν ὅμως δὲν εἶναι εὔκολον νὰ καθορισθῆ. Τέτοιοι ἀναφέρονται ὁ Διομήδης βασιλεὰς τῶν Βιστόνων γνωστὸς ἀπὸ τοὺς ἀνθρωποφάγους ἵππους του, ὁ Κισσεύς, ὁ πατέρας τῆς Ἑκάβης. Ἡ Ἑκάβη ἦταν σύζυγος τοῦ βασιληᾶ τῆς Τροίας Πριάμου. Ἀναφέρεται ὁ Μάρωνας, ὁ ὁποῖος ἐφιλοξένησε τὸν Ὀδυσσέα ὅταν ἐπέστρεφε ἀπὸ τὴν Τροία (Ὀδύσσεια I, 197--208). Ἄλλος βασιληᾶς καὶ μάλιστα ὁ ἀρχαιότατος τῆς Θράκης θεωρεῖται ὁ Οἴαγρος, ὁ πατέρας τοῦ Ὀρφέα καὶ τῆς Μούσης Καλλιόπης. Σύγχρονος τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου ἦταν καὶ ὁ βασιληᾶς τῆς Αἴνου Πολυμνήστωρ ἢ Πολυμήστωρ. Στὸν Πολυμήστορα ἔστειλε ὁ Πρίαμος τὸν νεώτερο υἱόν του Πολύδωρο μὲ πολλὰ δῶρα γιὰ νὰ σώση αὐτοὺς ἀπὸ τὴν προβλεπομένη ἅλωσι τῆς Τροίας. Ἐπίσης ὡς βασιλεῖς στὴν μυθολογία ἀναφέρονται ὁ Πόλτυς, ὁ Ρῆσος, ὁ Τεγύριος, Τηρεὺς καὶ ἄλλοι.

ΜΥΘΙΚΟΙ ΡΑΨΩΔΟΙ ΚΑΙ ΜΟΥΣΙΚΟΙ ΤΗΣ ΘΡΑΚΗΣ

Μυθικοὶ ραψωδοὶ καὶ μουσικοὶ τῆς Θράκης ἀναφέρονται οἱ ἑξῆς: Ὁ Εὔμολπος, ὁ Φιλάμμων, ὁ Θάμυρις, ὁ Μουσαῖος, καὶ ὁ Ὀρφεύς.

Εἰς τὸν Εὔμολπον ἀποδίδεται ἡ εἰσαγωγὴ τῶν ἐλευσενίων μυστηρίων. Ὁ Φιλάμμων φέρεται ὡς υἱὸς τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ ἦτο διάσημος κιθαριστής. Εἶχε λάβει μέρος στὴν Ἀργοναυτικὴ ἐκστρατεία. Ὁ Θάμυρις ἢ Θαμύρας, ἐγεννήθηκε στὴν χώρα τῶν Ὀδρυσῶν. Κάποτε εἶχε βγῆ πρῶτος σὲ μουσικοὺς ἀγῶνες στοὺς Δελφοὺς καὶ τόσον ὑπερηφανεύθη γιὰ τὴν τέχνη του, ὥστε ἐκαυχήθηκε ὅτι καὶ αὐτὲς τὶς μοῦσες θὰ μποροῦσε νὰ νικήση. Τότε οἱ Μοῦσες ἐθύμωσαν πολὺ καὶ τὸν συνάντησαν στὸ Δώριον τῆς Μεσσηνίας. Ἐκεῖ τὸν ἐτύφλωσαν καὶ ἐπὶ πλέον τοῦ ἀφήρεσαν τὴν φωνήν. Ὁ Μουσαῖος ἦταν ἐπικὸς ποιητής, μάντις καὶ ἱερεὺς στὴν Ἀθήνα ὅταν βασιληᾶς ἦταν ὁ Κέκροπας ὁ Β'. Αὐτὸς εἰσήγαγε τὴν ποίησιν εἰς τὴν Ἀττικήν. Εἰς τὸν Μουσαῖον ἀποδίδονται θρησκευτικὰ τραγούδια, χρησμοί, καθαρμοὶ κλπ.

Ὁ Ὀρφεὺς ἦταν μυθικὸς ἥρωας καὶ ποιητής. Πολλὲς παραδόσεις καὶ μῦθοι ἀναφέρονται γιὰ τὴν ζωὴν καὶ τὰ ἔργα τοῦ μυθικοῦ αὐτοῦ λυρικοῦ ποιητοῦ, ἀλλὰ ὁ πιὸ κοινὸς ἀπ' ὅλους εἶναι ὁ παρακάτω ἀναφερόμενος: Ὁ Ὀρφεὺς ἦταν υἱὸς τοῦ Ἀπόλλωνος ἢ τοῦ Αἰγάγου, βασιληᾶ τῆς Θράκης καὶ τῆς Μού-

σης Καλλιόπης. Ἐγεννήθηκε εἰς ἕνα σπήλαιον τῆς Πιμπλείας πόλεως τῆς Πιερίας στὴν Θράκη κατὰ τοὺς χρόνους τῶν Ἀργοναυτῶν. Πολὺ νέος ἀπεδήμησε στὴν Αἴγυπτο ὅπου ἐμυήθηκε ἀπὸ Αἰγυπτίους ἱερεῖς σὲ κάθε γνῶσι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Ἀλλὰ ἐκτὸς ἀπὸ τὴν σοφίαν καὶ τὴν γνῶσιν μὲ τὶς ὁποῖες ἐμορφώθηκε, ὁ Ὀρφεὺς ἦταν προικισμένος διὰ τῆς θείας μουσικῆς. Ἀφοῦ ἔλαβεν ὡς δῶρον ἀπὸ τὸν πατέρα ἢ προστάτην του Ἀπόλλωνα τὴν θεϊκὴν λύραν ἐκείνου, ἐδιδάχτηκε νὰ παίζῃ αὐτὴν ἀπὸ τὶς Μοῦσες. Μὲ τὸ παίξιμο τῆς λύρας του ἐμάγευε ὄχι μόνον τὰ ἄγρια ζῶα, ἀλλὰ καὶ τὰ δένδρα καὶ τοὺς βράχους τοῦ Ὀλύμπου, τὰ ὁποῖα ἔκανε νὰ μετακινοῦνται καὶ νὰ ἀκολουθοῦν τὸν μαγευτικὸν ἦχον τῆς χρυσῆς λύρας του.

Τὴν μουσικὴν του δύναμιν εἶχαν καταλάβει οἱ Ἀργοναῦτες καὶ ἐζήτησαν τὴν βοήθειαν τοῦ Ὀρφέως κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τους στὴν Κολχίδα. Ὁ Ὀρφεὺς τοὺς συνώδευσε καὶ ἐβοήθησε πάρα πολὺ στὴν ἐπιτυχία ἐκείνης τῆς ἐκστρατείας. Μετὰ τὴν ἐπιστροφήν του ἀπὸ τὴν Ἀργοναυτικὴν ἐκστρατείαν ἐγκαταστάθηκε στὴν Θράκη, ὅπου τὸν ὑποδέχθησαν μὲ μεγάλον ἐνθουσιασμὸν οἱ ἱερεῖς τοῦ ἡλίου. Μὲ τὴν ἐμπνευσμένην διδασκαλίαν του ἐμάλαξε τὰς καρδίας τῶν Θρακῶν, ἐπιδοθεὶς στὴν ἐξημέρωσιν καὶ τὸν ἐκπολιτισμὸν τῶν ἀγρίων κατοίκων τῆς περιοχῆς ἐκείνης. Ἔγινε νομοθέτης καὶ τοὺς ἐδίδαξε τὶς ὠφέλιμες τέχνες. Ἀπὸ τὶς ὄχθες τοῦ Νείλου μετέφερε στὴν Ἑλλάδα τὸν μῦθον τῆς ὑπάρξεως τοῦ Ἅδου, τὸ δόγμα τοῦ ἐξαγνισμοῦ, τὴν ἀνάγκην τῆς ταφῆς καὶ ἄλλες διδασκαλίες τὶς ὁποῖες ἀνέμιξε μὲ τὴν παλαιὰν θρησκείαν τῶν Ἑλλήνων. Ἐπέτυχε νὰ καθιερώσῃ αὐτὲς τὶς διδασκαλίες μὲ τὰ ὡραῖα ποιήματά του. Εἰσήγαγε τὰ μυστήρια καὶ τὴν λατρείαν τοῦ θείου. Συνέθεσε ὕμνους καὶ προσευχὲς στοὺς Θεούς. Ὁ Ὀρφεὺς ἵδρυσε μιὰ νέα θρησκεία ἀναγκαία γιὰ τὴν χαλιναγώγησιν τῶν ἀνθρωπίνων παθῶν, ποὺ ἔγινε ἰσχυρότερη καὶ ἀπ' αὐτοὺς τοὺς νόμους. Γι' αὐτὸ δίκαια ἐθεωρήθηκε ἕνας μεγάλος εὐεργέτης τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ Παυσανίας ὁ ποιος ἔζησε κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Ἀδριανοῦ καὶ τῶν Ἀντωνίνων (117—161 μ.Χ.), Ρωμαίων αὐτοκρατόρων, θεωρεῖ τὸν Ὀρφέα ἀνώτερον ἀπὸ ὅλους τοὺς θνητούς.

Ὁ Ὀρφεὺς κατὰ τὸν Ἔντουαρτ Σουρὲ ὑπῆρξε τὸ ἐμψυχωτικὸν πνεῦμα τῆς ἱερᾶς Ἑλλάδος, ὁ ἀφυπνιστὴς τῆς θείας ψυχῆς. Ἡ ἑπτάχορδος λύρα του περιλαμβάνει τὸ σύμπαν. Κάθε χορδή της ἀντιστοιχεῖ πρὸς μίαν διάθεσιν τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς καὶ περιέχει τοὺς νόμους μιᾶς ἐπιστήμης καὶ μιᾶς τέχνης».

Ἡ Θρακικὴ προέλευσις τοῦ Ὀρφέως καὶ τῶν ἄλλων ραψωδιῶν καὶ μουσικῶν (Θάμυρις, Μουσαῖος, Εὔμολπος, Φιλλάμων) μᾶς ὑπενθυμίζει τὴν ἀπὸ βορρᾶ καταγωγὴν τῆς Θεολογικῆς ποιήσεως ἡ ὁποία πολὺ ἐπέδρασε στὴν προηγουμένη Ἑλληνικὴ παράδοσι καὶ ἀλλοίωσε πολλὰ ἀπὸ τὴν ἀρχαία θρησκεία. Ἐθεοποιήθηκε ἡ ποίησις καὶ στενὰ συνεδέθηκε μὲ τὴν μυστηριώδη θεολογίαν. Αὐτὸ ἦταν μιὰ μεγάλη κατάκτησις τοῦ Ἑλληνικοῦ πνεύματος (ἔστω καὶ πεπλανημέ-

νη). Ἡ ποίησις ἐξιδανικεύθηκε καὶ ἀποδόθηκε σὲ θεία ἔμπνευσι. Ἔτσι πρὸς τὸ καλλίτερο καὶ ἰδανικώτερο διεμόρφωσε τὶς θεότητες τὶς ὁποῖες ἐλάτρευσε ὁ Ἑλληνικὸς κόσμος καὶ προσεπάθησε μὲ αὐτὲς νὰ συμβολίση ἐκεῖνο ποὺ ἐπιθυμοῦσε, ἐκεῖνο ποὺ ἀγαποῦσε καὶ ἐκεῖνο ἀκόμη ποὺ μισοῦσε.

ΒΑΡΒΑΡΟΙ ΕΠΙΔΡΟΜΕΙΣ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΘΡΑΚΗΣ

Κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους μὲ τὴν ἵδρυσι Ἑλληνικῶν ἀποικιῶν στὴν Θράκη στενὲς ἦσαν οἱ σχέσεις ἀνάμεσα στοὺς Θρᾶκες καὶ στοὺς Ἕλληνες. Αὐτὲς οἱ σχέσεις δὲν ἦσαν μόνον ἐμπορικές, πολιτικὲς καὶ στρατιωτικὲς ἀλλὰ καὶ οἰκογενειακῆς φύσεως ὅπως πιὸ πάνω ἀναφέραμε. Γι' αὐτὸ ἡ ἱστορία τῆς Θράκης εἶναι στενὰ συνυφασμένη μὲ τὴν ἱστορία τῆς Ἑλλάδος. Θεωροῦμεν ὅμως ἀναγκαῖον νὰ ἀναφέρωμεν μερικὰ γιὰ τὶς ἐπιδρομὲς τῶν βαρβάρων λαῶν ἐναντίον τῆς Θράκης καὶ κατόπιν τὰ σπουδαιότερα ἱστορικὰ γεγονότα κατὰ τὴν Βυζαντινὴν ἐποχήν. Τὰ ἱστορικὰ γεγονότα ποὺ ἔλαβον χώραν μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Κων) πόλεως (1453 μ.Χ.) θὰ τὰ συνυφάνωμε μὲ τὴν ἱστορίαν τῆς Κοινότητος Σκουτάρεως Ἀνατολικῆς Θράκης.

Προτοῦ ἀκόμη κτισθῆ ἡ Κωνσταντινούπολις (326 μ.Χ.) ἡ Θράκη μετὰ τὴν ὑποδούλωσίν της στοὺς Ρωμαίους ἐδοκίμασε πολλὲς ἐπιδρομὲς ἀπὸ βάρβαρα ἔθνη. Θὰ σημειώσωμεν τὶς σπουδαιότερες. Ἐπιδρομὲς τῶν Γότθων καὶ ἄλλων βαρβαρικῶν φύλων ἔγιναν ὅταν αὐτοκράτωρ τῆς Ρώμης ἦταν ὁ Φίλιππος, ἄραψ τὸ γένος (244 - 249 μ.Χ.), καὶ ἐπὶ τῶν διαδόχων του, Οὐαλεριανοῦ (251 - 268 μ.Χ.) καὶ Γαληνοῦ (251 - 268 μ.Χ.). Μετὰ ἕνα περίπου αἰῶνα τὸ ἔτος 378 μ.Χ. οἱ Γότθοι εἰσώρμησαν καὶ ἐλεηλάτησαν τὴν Θράκη. Ὁ ἴδιος ὁ αὐτοκράτωρ Οὐάλης ἔπεσε μαχόμενος ἐναντίον των. Τέλος κατὰ τὸ 382 μ.Χ. κατώρθωσεν ὁ Μέγας Θεοδόσιος νὰ ἐπιτύχη εἰρήνευσιν μὲ τοὺς Γότθους ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ ἐγκατασταθοῦν εἰς τὸ κράτος του ἀλλὰ ἀναγνωρίζοντας τὴν ἐπικυριαρχίαν του.

Ἔτσι ἡ Θράκη ἐπὶ δύο αἰῶνας ὑπέφερε τὰ πάνδεινα ἀπὸ τὶς ἐπιδρομὲς τῶν βαρβαρικῶν αὐτῶν φυλῶν.

Η ΘΡΑΚΗ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΝ ΕΠΟΧΗΝ

Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν διαίρεσιν τῆς Ρωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας σὲ Ἀνατολικὸν καὶ Δυτικὸν Ρωμαϊκὸν κράτος δὲν ἔπαυσαν οἱ ἐπιδρομὲς κατὰ τῆς Θράκης. Ἐπὶ αὐτοκράτορος Θεοδοσίου (408 - 450 μ.Χ.) εἰσώρμησαν στὴν Θράκη οἱ Οὖνοι, ἐπὶ δὲ αὐτοκράτορος Ἀναστασίου (491 - 515 μ.Χ.) οἱ Βούλγαροι. Ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Ἰουστινιανοῦ (527 - 565 μ.Χ.) ἐλεηλάτησαν τὴν Θράκην οἱ Ἄνται ποὺ ἦσαν Σλαυϊκὴ φυλή. Οἱ Σλαῦοι καὶ οἱ Οὖνοι ἔκαναν ἐπιδρομὲς ἀπὸ τὸ ἔτος 550 ἕως τὸ 578 μ.Χ. Ἀπὸ δὲ τοῦ 583 - 602 μ.Χ. εἰσώρμησαν ἐπανειλημμένως κατὰ τῆς Θράκης οἱ Ἄβαροι. Κατὰ τὸ 626 μ.Χ. ὁ Χαγάνος λεηλατῶντας τὴν Θρά-

κη ἔφθασε μέχρι τῆς Κωνσταντινουπόλεως τὴν ὁποίαν ἐπολιόρκησε. Οἱ Βούλγαροι μαζὶ μὲ τοὺς Σλαύους κατὰ τὸ ἔτος 687 μ.Χ. εἰσέβαλαν στὴν Θράκη ὅπου τοὺς ἐνίκησε ὁ Ἰουστινιανὸς ὁ Β΄. Οἱ Βούλγαροι ἐσυνέχισαν τὶς ἐπιδρομές των κατὰ τῆς Θράκης καὶ κατὰ τὰ ἔτη 758, 765, καὶ 773 ἀλλὰ συνάντησαν τὴν θαρραλέαν ἀντίστασιν τοῦ αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου τοῦ Ε΄ καὶ ἐπανειλημένως ἐταπεινώθησαν ἀπ' αὐτόν.

Ἔνδοξοι ἦσαν οἱ πόλεμοι κατὰ τῶν Βουλγάρων καὶ ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Λέοντος τοῦ Ε΄ (813 - 820 μ.Χ.). Ὁ Λέων ἐνίκησε αὐτοὺς παρὰ τὴν Μεσημβρίαν τῆς Θράκης καὶ συνωμολόγησε ταπεινωτικὴν δι' αὐτοὺς εἰρήνην τὸ 817 ἡ ὁποία ἐκράτησε μέχρι τὸ 893 μ.Χ. Ἀπὸ τοῦ ἔτους 893 ἄρχισαν καὶ πάλιν οἱ πόλεμοι κατὰ τῶν Βουλγάρων καὶ ἐσταμάτησαν τὸ ἔτος 927 μ.Χ., ὅταν ὁ βασιλεὺς τῶν βουλγάρων ἦταν ὁ Συμεών. Ἐπὶ αὐτοκράτορος Νικηφόρου (963-969 μ.Χ.) ἐπανελήφθησαν οἱ πόλεμοι. Ὁ Νικηφόρος ἐπέτυχε νὰ εἰσβάλη στὴν χώρα των καὶ νὰ τοὺς ταπεινώση. Ὁ Ἰωάννης Τσιμισκῆς μετὰ ἀπὸ συνεχεῖς νίκας κατὰ τὸ ἔτος 971 μ.Χ. ἐξεδίωξε τοὺς Ρώσους καὶ ἔκαμε τὴν Βουλγαρίαν χώραν ὑποτελῆ τῆς αὐτοκρατορίας. Τὸ ἔτος 977 μ.Χ. ἀποστάτησαν οἱ Βούλγαροι καὶ οἱ πόλεμοι ἐναντίον των ἐσυνεχίσθησαν ἐπὶ Βασιλείου τοῦ Β΄ τοῦ Βουλγαροκτόνου ὁ ὁποῖος ὑπέταξε τὴν Βουλγαρίαν τὸ 1014. Οἱ Βούλγαροι τὸ ἔτος 1197 μ.Χ. ἐνώθηκαν μὲ τοὺς Βλάχους μὲ ἀρχηγὸν τὸν Ἰωνίτσην, ἵδρυσαν ἀνεξάρτητον κράτος καὶ ἀπὸ τότε ἐπανέλαβαν τὶς ἐπιδρομὲς κατὰ τῆς Θράκης. Ἔτσι ἡ Θράκη ἐδέχθηκε ἀλλεπάλληλες ἐπιδρομὲς ἀπὸ τοὺς Σλαύους καὶ ἄλλους λαοὺς ποὺ προαναφέραμε. Ἀργότερα ἔπαθε καταστροφὲς ἡ Θράκη καὶ ἀπὸ τοὺς Φράγκους οἱ ὁποῖοι ἐπέτυχαν νὰ κυριεύσουν καὶ τὴν Κωνσταντινούπολι (1204 μ.Χ.). Περισσότερον ὅμως ἀπ' ὅλους τοὺς ἐπιδρομεῖς ἐλεηλάτησαν τὴν Θράκη οἱ Σλαῦοι καὶ οἱ Βούλγαροι (676 μ.Χ.) οἱ ὁποῖοι καὶ πρῶτοι περιέκοψαν τὰ πρὸς βορρᾶν σύνορα τῆς Θράκης. Οἱ Ἕλληνες ἀνακατέλαβον τὴν Κωνσταντινούπολιν ἀπὸ τοὺς Φράγκους τὸ 1261 μ.Χ. Ἀπὸ τότε καὶ μετὰ ἔπαθε καταστροφὲς ἡ Θράκη ἀπὸ τοὺς Καταλλανοὺς καὶ μετὰ ἀπὸ τοὺς Τούρκους. Τοὺς Τούρκους ἐξώντωσε ὁ Φιλῆς Παλαιολόγος παρὰ τὴν Καλλίπολιν βοηθούμενος ἀπὸ τοὺς Σέρβους καὶ Γενουαίους. Κατὰ τὸ 1348 - 1349 μ.Χ. ὁ Σουλτᾶνος τῶν Τούρκων Ὀρχάν, ἐπωφεληθεὶς ἀπὸ τοὺς ἐμφυλίους πολέμους τῶν Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων ἐγκατέστησε στὴν Καλλίπολι ἀπ' ὅπου ὁρμώμενοι οἱ Ὀσμανίδαι Τοῦρκοι ἐλεηλάτουσαν τὴν Μακεδονίαν καὶ τὴν Θράκην. Ὁ Μουρὰτ ποὺ διαδέχτηκε τὸ ἔτος 1359 τὸν πατέρα του Ὀρχὰν δὲν περιωρίσθηκε μόνον στὴν λεηλασία τῆς Θράκης ἀλλὰ ἐπεχείρησε καὶ νὰ ὑποτάξη αὐτήν. Κατέλαβε τοὺς Αἰγὸς ποταμοὺς τῆς Θράκης, τὸν Πύργον, τὸ Διδυμότειχον καὶ τελευταῖα τὸ ἔ«ος 1361, τὴν Ἀδριανούπολιν τὴν ὁποίαν ἔκαμε καὶ πρωτεύουσα τοῦ τουρκικοῦ κράτους. Ἔπειτα ἐσυνεχίσθηκε ἡ κατάληψις τῆς Θράκης ἀπὸ τοὺς δύο στρατηγοὺς τοῦ Μουράτ, τὸν ἀργησίθρησκον Ἕλληνα Γαζῆ Ἐβρενὸς καὶ τὸν Τοῦρκον Λαλᾶ Σαχίν. Ὁ πρῶτος κατέλαβε τὴν Κομοτηνὴν καὶ ὁλόκληρον τὴν Δυτικὴν Θράκην καὶ ὁ δεύτερος ἐκυρίευ-

σεν τὴν Φιλιππούπολιν καὶ τὴν περιοχὴν γύρω ἀπ' αὐτήν. Τέλος μετὰ ἀπὸ ἀλλεπαλλήλους πολιορκίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐπῆλθε ἡ ἅλωσις αὐτῆς ἀπὸ τὸν Μωάμεθ τὸν Β΄, τὸν Μάϊον τοῦ ἔτους 1453. (Τρίτη 29η Μαΐου 1453).

Μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἡ Θράκη ἔγινε χώρα Τουρκική.

ΘΕΣΙΣ ΣΚΟΥΤΑΡΕΩΣ

Τὸ Σκούταρι Ἀνατολικῆς Θράκης εὑρίσκεται βορείως τῆς Ἀδριανουπόλεως καὶ εἰς ἀπόστασιν 25 χιλιομέτρων περίπου ἀπ' αὐτήν. Ἦταν κτισμένο ἐπάνω σ' ἕνα λόφο. Τὰ σπίτια του, περὶ τὰ 250, κτισμένα ἀπὸ πέτρα καὶ λάσπη καὶ σκεπασμένα μὲ ἐγχώρια κεραμίδια ἦσαν ἄλλα μονώροφα καὶ ἄλλα διώροφα. Κάθε σπίτι εἶχε τρία δωμάτια (ὀντάδες) καὶ καθὼς ἔμπαινε ὁ ἐπισκέπτης ἔβλεπε στὴν τραπεζαρία τὸν πατροπαράδοτο καναπὲ (σ ο υ τ ί ρ ι) καὶ τὴν στρωμένη ψάθα. Τὸ σχολεῖο καὶ ἡ ἐκκλησία φαινόταν ὁλοκάθαρα ἀπὸ τὸ κερβὰν τασὶ (τόπο συγκεντρώσεως).

Βόρεια τοῦ χωριοῦ ὑπῆρχαν φυτευμένα ἀμπέλια καὶ πολλὰ ὀπωροφόρα δένδρα ποὺ φιλοῦσαν τοὺς πρόποδες τῶν βουνῶν. Τὰ βουνὰ ἔφεραν τὰ ὀνόματα: Κοὺς Τεπὲ (λόφος τῶν πουλιῶν), Κιργιλὲ Τεπεσὶ (τόπος λιτανείας), Σακὰρ Καγιὰ (ἄσπρη πέτρα). Λίγο πιὸ πάνω ἀπὸ τὴν ἄσπρη πέτρα ὑπῆρχε ἐκκλησάκι μὲ ἁγίασμα καὶ γινόταν πανήγυρις κάθε Πεντηκοστή, (τῆς Ἁγίας Τριάδος) ποὺ κρατοῦσε τρεῖς ὁλόκληρες ἡμέρες καὶ συνεκέντρωνε κόσμο καὶ ἀπὸ τὰ γύρω χωριά.

Νότια τοῦ Σκουτάρεως ἁπλώνεται ὁ κάμπος ὅπου καλλιεργοῦσαν δημητριακά, ἀραβόσιτο, ρόβι, σισάμι, καὶ ἄλλα παρόμοια προϊόντα.

Ἀνατολικὰ τοῦ χωριοῦ περνᾶ τὸ ἐπάνω ρυάκι (μικρὸ ποτάμι) ποὺ πηγάζει ἀπὸ τὸ Σεβρὶ Μπαγὶρ (μυτερὸ βουνό), καὶ χύνεται στὴν Μαρίτσα, παραπόταμον τοῦ Ἕβρου.

Δυτικὰ ἦσαν τὰ νεκροταφεῖα (τὰ λημόργια). Ἀπὸ ἐκεῖ περνοῦσε τὸ ποταμάκι, ἡ Καλαμίτσα, ποὺ ἐπήγαζε ἀπὸ τὸ Μυτερὸ Βουνὸ καὶ χυνόταν στὴν Μαρίτσα. Στὴν Καλαμίτσα ὑπῆρχαν γερόμυλοι, τοῦ Κωστῆ, τοῦ Λυκᾶ, τοῦ Νάγη, τοῦ Θεοφάνη, τοῦ Τζεφέρη καὶ τοῦ Ντελῆ Νάσιου.

Ε Δ Α Φ Ο Σ. Πρὸς βορρᾶν τοῦ χωριοῦ τὸ ἔδαφος εἶναι ὀρεινὸ καὶ τὸ ὑπόλοιπον ἡμιορεινό.

Κ Λ Ι Μ Α. Εὔκρατον καὶ ὑγιεινόν. Ἦταν τόπος παραθερισμοῦ.

Π Ρ Ο Ϊ Ο Ν Τ Α. Σιτάρι, κριθάρι, καλαμπόκι, σίκαλη, ρόβι καὶ σισάμι. Βόρεια τοῦ χωριοῦ ὑπῆρχαν ἀμπέλια καὶ πολλὰ ὀπωροφόρα δένδρα. (Κερασιές, ἀχλαδιές, καρυδιὲς καὶ ἄλλα).

Κ Τ Η Ν Ο Τ Ρ Ο Φ Ι Α. Μέσα στὰ κατάφυτα βουνὰ ποὺ εὑρίσκονται βορείως τοῦ Σκουτάρεως ἔβοσκαν 12.000 αἰγοπρόβατα. Ἐπὶ πλέον οἱ Σκουταριανοὶ εἶχαν ἐκτὸς ἀπὸ τὰ ζῶα ἐργασίας (βόδια ἢ βουβάλια) καὶ ζῶα ποὺ τὰ ἔστελ-

ναν στὴν βοσκὴ (στὴν ἀγέλη) γιὰ νὰ παίρνουν τὸ γάλα τους καὶ νὰ παρασκευάζουν βούτυρο, τυρί, μυζῆθρα. Ὑπῆρχε ἀγέλη στείρων ζώων μὲ τὴν ὀνομασία Γιόζια.

ΕΜΠΟΡΙΟΝ - ΒΙΟΤΕΧΝΙΑ. Τὸ γενικὸν ἐμπόριον, κυρίως ὑφάσματα, ἀποικιακὰ καὶ ξυλεία προερχόταν ἀπὸ τὴν Ἀδριανούπολι. Εἰς τὸ Σκούταρι ὑπῆρχε ἐμπόριον σιτηρῶν καὶ καλλιέργεια μεταξοσκώληκος. Ἀρκετοὶ ἀπὸ τοὺς κατοίκους ἦταν κτίστες, ἁμαξοποιοὶ καὶ κεραμοποιοί.

ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ. Ἡ Κοινότης Σκουτάρεως ὑπαγόταν Διοικητικῶς, Δικαστικῶς καὶ Ἐκκλησιαστικῶς εἰς τὸν Νομὸν Ἀδριανουπόλεως, μὲ πρωτεύουσαν τὴν Ἀδριανούπολιν.

Τὸ Σκούταρι εἰς τὴν περίοδον τῆς Τουρκοκρατίας διοικόταν μὲ τὸ σύστημα τῶν Τσορμπατζήδων (Κοτσαμπάσηδων τῆς νοτίου Ἑλλάδο).

Ἀρχαῖα μνημεῖα — Φρούρια.

Βορειοανατολικὰ τοῦ Σκουτάρεως ὑπῆρχε πύργος μὲ τὸ ὄνομα «Καλές». Ὁ τοῖχος τοῦ πύργου εἶχε πάχος 2,50 μέτρα περίπου καὶ ἡ ἐπιφάνειά του ἦταν ὅσο μιὰ μεγάλη πλατεῖα. Ἀπὸ τὸ 1900 καὶ ἐντεῦθεν ἐχρησιμοποιεῖτο ὡς τόπος διασκεδάσεως. Οἱ παλαιότεροι λέγουν ὅτι ἦταν φρούριο, κοῖλο ἐσωτερικά, ἐποχῆς Βυζαντινῆς ἢ παλαιοτέρας.

Ἀνατολικὰ τοῦ χωριοῦ καὶ εἰς ἀπόστασιν 1500 μέτρων περίπου ἠπῆρχε ὕψωμα μὲ τὴν ὀνομασίαν Καλὸρ - Τεπέ, (καλογερίσια τούμπα). Ἐπῆρε τὸ ὄνομα ἀπὸ τὴν διαμονὴ καλογήρου εἰς τὴν τούμπα αὐτή.

Νότια τοῦ Σκουτάρεως καὶ εἰς τὴν θέσιν Μπαριὰμ - Τεπὲ (τόπος διασκεδάσεως τῶν Τούρκων κατὰ τὸ Πάσχα), ἠπῆρχαν πέτρινες πλάκες, μᾶλλον ἦσαν παλαιὰ νεκροταφεῖα. Τὰ ἔλεγαν Λημορούδια. Ἐκεῖ κοντὰ ὑπῆρχε μία γέφυρα μὲ τὴν ὀνομασία Καστρινὸ Γιοφύρι. Ἐπῆρε τὸ ὄνομα ἀπὸ τὴν πόλι Ἀδριανούπολι ποὺ τὴν ἔλεγαν Κάστρο. Μεταξὺ τοῦ Πύργου καὶ τοῦ Καλὸρ - Τεπέ, μέσα εἰς τὴν χαράδρα ὑπῆρχε τζαμὶ καὶ ὀλίγον ἀνατολικώτερα Λουτρὸ (χαμάμ).

Ἐκκλησίες — Νεκροταφεῖα.

Εἰς τὸ κέντρον τοῦ χωριοῦ καὶ ἀνατολικὰ τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου βρισκόταν ἡ Ἐκκλησία ἀφιερωμένη εἰς τὴν Κοίμησιν τῆς Θεοτόκου. Ἐθεμελιώθη κατὰ τὸ ἔτος 1878. Τὸ οἰκόπεδον παρεχωρήθη ἀπὸ μίαν εὐσεβῆ γυναῖκα. Λέγουν ὅτι κάποια Μαργίτσα κατώρθωσε νὰ λάβη ἄδεια ἀπὸ τὴν Τουρκικὴ Κυβέρνησι γιὰ νὰ κτισθῆ ἡ Ἐκκλησία στὸ χωριό. Μὲ προσωπικὴ ἐργασία τῶν κατοίκων μετεφέρθησαν τὰ ὑλικά. Γιὰ τὸ κτίσιμό της ὅλοι ἐβοήθησαν, γιὰ νὰ ἔχουν τὴν χάρι τῆς Παναγίας.

Δυτικὰ τοῦ χωριοῦ βρισκόταν τὰ νεκροταφεῖα (τὰ λημόργια). Ἦσαν γε-

μάτα ἀπὸ δένδρα ποὺ τὰ ἔλεγαν τσικλιμιτιές, (τζιτζιφιές). Τὸ ἀξιοπερίεργον εἶναι ὅτι στὶς πλάκες τοῦ νεκροταφείου ἦσαν χαραγμένες εἰκόνες σχετικὲς μὲ τὸ ἐπάγγελμα τοῦ πεθαμένου. Ἂν π.χ. ὁ πεθαμένος ἦταν γεωργός, εἰκονιζόταν στὴν πλάκα τρία ζεύγη βοδιῶν μὲ τὸν π λ ο ῦ χ ο (ἀλέτρι) ξύλινο μὲ ὑνὶ πίσω καὶ μὲ δύο ρόδες ἐμπρός. Ἂν πάλι ἦταν μυλωνᾶς, εἰκονιζόταν μία μυλόπετρα (θερμὲν τασί), ἂν ἦταν μπακάλης, μία ζυγαριά, ἂν ἦταν κορίτσι ἕνας ἀργαλειὸς κλπ.

ΤΟ ΣΚΟΥΤΑΡΙ ΕΠΙ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑΣ

«Π ό τ ε ἔ γ ι ν ε χ ω ρ ι ὸ τ ὸ Σ κ ο ύ τ α ρ ι»

Τὸ Σκούταρι ἔγινε χωριὸ μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1700 μὲ 1750 μ.Χ. Ἡ ἀνάγκη τῆς δημιουργίας τοῦ Σκουτάρεως, προῆλθε ἀπὸ τὶς ληστρικὲς ἐπιδρομὲς τῶν Γκριτζαλήδων καὶ Ντελημπάσηδων καὶ ἄλλων Τουρκικῶν συμμοριῶν ἐναντίον τῶν γύρω τῆς θέσεως αὐτοῦ ὑπαρχόντων μικρῶν συνοικισμῶν. Διὰ νὰ ἠμποροῦν νὰ ἀμυνθοῦν οἱ γύρω τῆς θέσεως Σκουτάρεως συνοικισμοὶ στὶς ληστρικὲς ἐπιθέσεις ἤλθαν καὶ ἐγκατεστάθησαν ὅλοι μαζὶ εἰς τὴν τοποθεσία ἐκείνη ποὺ ἐπῆρε τὸ ὄνομα Σ κ ο ύ τ α ρ ι.

Αὐτοὶ οἱ συνοικισμοὶ ἦσαν: τ ὸ Μ π ο υ ν α ρ ί τ σ᾽ εἰς ἀπόστασιν πέντε (5) χιλιομέτρων περίπου Νοτιοδυτικὰ τοῦ Σκουτάρεως, τ ὰ Γ ι ο υ ρ τ λ ο ύ κ ι α εἰς ἀπόστασιν τεσσάρων (4) χιλιομέτρων Νοτιοανατολικά, τ ὸ Ν τ α ο ύ τ σ᾽ εἰς ἀπόστασιν τριῶν (3) χιλιομέτρων Νοτιοδυτικά, καὶ τ ὸ Μ π α ν τ ε μ λ ί κ᾽ (ἀμυγδαλεώνας) εἰς ἀπόστασιν ἑνὸς (1) χιλιομέτρου Βορειοανατολικὰ τοῦ Σκουτάρεως.

Πιθανὸν νὰ ἦλθαν καὶ ἄτομα ἢ ὁμάδες ἀπὸ μακρύτερα μέρη, ἴσως ἀπὸ τὴν Χαλκιδικὴ διότι πολλὲς ἰδιωματικὲς λέξεις τῶν Σκουταριανῶν εἶναι ὅμοιες μὲ ἐκεῖνες τῶν χωριῶν τῆς Χαλκιδικῆς. Ἐνδεικτικῶς ἀναφέρω μερικές: Στράγκα = σχοινί, Μπούκλα = ξύλινο σταμνί, Πατέκα = μονοπάτι.

Γύρω στὶς ἑπτὰ (7) οἰκογένειες ἦλθαν καὶ ἀπὸ τὴν Σαμοθράκη. Ὁ πασᾶς τὶς ἔφερε νὰ ἐργάζωνται εἰς τὰ κτήματά του ποὺ εἶχε στὸ Σκούταρι. Ἀπετέλεσαν ξεχωριστὸ συνοικισμὸ μὲ τὴν ὀνομασία Πασᾶ - μαχαλᾶ (τοῦ πασᾶ ὁ συνοικισμός).

ΠΩΣ ΕΠΗΡΕ ΤΟ ΟΝΟΜΑ Σ Κ Ο Υ Τ Α Ρ Ι

Τὸ Σκούταρι ἦταν κτισμένο ἐπάνω σὲ ἕνα λόφο καὶ ἐκεῖ κοντὰ ὑπῆρχε ἕνα φρούριο βυζαντινὸ μὲ τὴν ὀνομασία Κ α λ έ ς. (Πύργος). Λένε ὅτι ἐπῆρε τὴν ὀνομασία ἀπὸ τὸν πύργο ποὺ εἶναι στενὸς πρὸς τὰ ἐπάνω. Διότι ἡ λέξις Ο ὐ σ κ ι ο υ Ν τ ὰ ρ σημαίνει τὸ ἐπάνω μέρος στενὸ καὶ ἐξελληνίσθη εἰς τὴν λέξι Σ κ ο ύ τ α ρ ι.

Διὰ τὴν ὀνομασία Σκούταρι ἐνδέχεται νὰ ὑπάρχῃ καὶ ἄλλη ἐκδοχὴ ἡ ὁποία πρὸς στιγμὴν μᾶς εἶναι ἄγνωστη.

ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΟΣ ΣΚΟΥΤΑΡΕΩΣ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΤΙΚΟΥΣ ΑΓΩΝΑΣ ΤΟΥ ΕΘΝΟΥΣ

Κιρτζαλῆδες

Ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ 18ου αἰῶνος ἐλημαίνοντο ὁλόκληρη τὴν περιοχὴ Ἀδριανουπόλεως - Σαράντα Ἐκκλησιῶν διάφορες συμμορίες. Τέτοιες συμμορίες ἦσαν: οἱ Ντελημπάσηδες, οἱ Γενίτσαροι, οἱ Μπογταντζῆδες καὶ οἱ Μποσταντζῆδες. Ὅμως τὸ μεγαλύτερο κακὸ ἐπροξένησαν οἱ Κιρτζαλῆδες ἢ Γκριτζαλῆδες. Ἐλέγοντο ἔτσι διότι καταγόταν ἀπὸ τὸ χωριὸ Κίρτζαλη τῆς Θρακικῆς Ἐπαρχίας Γκιουμουλτζίνας. (Κομοτηνῆς). Αὐτοὶ ἐσκόρπισαν παντοῦ τὸν φόβο καὶ τὴν φρίκη μὲ τὰ ἀκατονόμαστα μαρτύρια εἰς τὰ ὁποῖα ὑπέβαλαν τοὺς κατοίκους τῶν Ἑλληνικῶν χωριῶν γιὰ νὰ μαρτυρήσουν ποῦ ἔκρυβαν τὰ ἀγαθά τους καὶ νὰ τὰ ἁρπάξουν. Ἐλεηλάτησαν πάρα πολλὰ χωριά, τὸ Σκούταρι, τὸ Εὐκάρυο, τὴν Γέννα, τὸ Σκοπό, τὸ Σκεπαστό, τὴν Ἡράκλεια καὶ ἄλλα. Ἐπὶ πολλὰ χρόνια ἐδεχόταν τὶς ληστρικὲς ἐπιθέσεις ἀπὸ τὶς βαρβαρικὲς αὐτὲς συμμορίες, τὰ ἑλληνικὰ χωριὰ τῆς Τουρκοκρατουμένης Θράκης.

Τὸ καταστρεπτικὸ ἔργο τῶν Κιρτζαλήδων ἐκράτησεν μέχρις ὅτου ἐθανατώθηκε ἀπὸ κάποιο βοσκόπουλο ὁ τελευταῖος ἀρχηγός τους, ὁ Γιντζὲ Βοϊβόντας. Μετὰ τὸν θάνατο τοῦ ἀρχηγοῦ τους διεσκορπίσθησαν καὶ ἐχάθησαν. Ἔτσι ἀπηλλάγη ἡ περιοχὴ ἀπὸ τὴν φοβερὴ αὐτὴν μάστιγα.

ΚΡΙΜΑΪΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ (1854 - 1856)

Ἀπὸ τὶς ἀρχὲς τοῦ 18ου αἰῶνος ἡ Ὀθωμανικὴ αὐτοκρατορία ἄρχισε νὰ παρακμάζῃ καὶ οἱ πλούσιοι λαοὶ τῆς Εὐρώπης ἐπεδίωκαν ἐδαφικὰ ὀφέλη. Ἔτσι ἄρχισε ζωηρὸς ἀνταγωνισμὸς μεταξὺ τῶν μεγάλων δυνάμεων ποία θὰ ἦταν ἡ μεγάλη κληρονόμος. Ἀποτέλεσμα αὐτοῦ τοῦ ἀνταγωνισμοῦ ἦταν καὶ ὁ Κριμαϊκὸς πόλεμος. Ἀφορμὴν ὅμως διὰ τὴν κήρυξιν τοῦ Κριμαϊκοῦ πολέμου, ἀπετέλεσεν ὁ Γαλλορωσικὸς ἀνταγωνισμὸς εἰς τοὺς ἁγίους τόπους. Μὲ τὸ μέρος τῆς Γαλλίας ἐτάχθηκε καὶ ἡ Ἀγγλία. Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου οἱ Ἀγγλογάλλοι διεσκορπίσθησαν εἰς ὅλα τὰ χωριὰ καὶ τὶς πόλεις τῆς Θράκης, μᾶλλον γιὰ νὰ προφυλάξουν τὴν Κωνσταντινούπολι ἀπὸ ἐνδεχομένη Ρωσικὴ εἰσβολήν. Ὁ πόλεμος ἐκράτησεν δύο ἔτη καὶ ἔληξε εἰς βάρος τῆς Ρωσίας μὲ τὴν συνθήκην τῶν Παρισίων (30 Μαρτίου 1856).

Ἡ Κοινότης Σκουτάρεως δὲν ἔπαθε τίποτε κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ Κριμαϊκοῦ πολέμου καὶ εἶχε ὅπως καὶ οἱ ἄλλες Ἑλληνικὲς Κοινότητες τῆς Θράκης διπλῆν ὠφέλειαν, οἰκονομικὴν καὶ ἐθνικήν. Οἰκονομικὴν μὲν διότι μὲ τὴν διετῆ παραμονὴν τῶν Ἀγγλογάλλων ἐπλούτησεν ἀρκετὰ ὄχι μόνον ἡ Κοινότης Σκουτάρεως ἀλλὰ ὁλόκληρος ὁ Ἑλληνισμὸς τῆς Θράκης. Ἐθνικὴν δέ, διότι ἐτονώθηκε τὸ ἠθικὸν τῶν ὑποδούλων Ἑλλήνων πρὸς ἀνεξαρτησίαν.

ΡΩΣΟΤΟΥΡΚΙΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ (1877 - 1878)

Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ 18ου αἰῶνος δύο πολέμους ἔκαμε ἡ Ρωσία ἐναντίον τῆς Τουρκίας. Κατὰ τὸν πρῶτον πόλεμον (1828 - 1829) ἐπέβαλε εἰς τὸν Σουλτᾶνον τὴν ἀναγνώρισιν τοῦ ἀνεξαρτήτου Ἑλληνικοῦ Κράτους καὶ τὴν παροχὴν ἐλευθεριῶν εἰς τὶς παραδουνάβιες χῶρες.

Ὁ δεύτερος πόλεμος (1877 - 1878) ἔληξε μὲ τὴν συνθήκην τοῦ Ἁγίου Στεφάνου διὰ τῆς ὁποίας ἐδημιουργεῖτο ἀπέραντο Βουλγαρικὸ κράτος. Αὐτὴ ὡς γνωστὸν ἀναθεωρήθηκε εἰς τὸ συνέδριον τοῦ Βερολίνου καὶ περιωρίσθηκαν τὰ σύνορα τοῦ Βουλγαρικοῦ Κράτους ὡς καὶ ἡ κυριαρχία καὶ ἡ αὐτονομία του.

Κατὰ τὸν δεύτερον Ρωσοτουρκικὸν πόλεμον ἐπῆραν οἱ Ρῶσοι ἀπὸ τὸ Σκούταρι τὸν Καζακίδη Κωνσταντῖνο ὡς ὅμηρο. Ἐπέστρεψε σῶος μετὰ ἀπὸ δέκα χρόνια περίπου.

ΒΟΥΛΓΑΡΙΚΑ ΚΟΣΜΙΤΑΤΑ

Μετὰ τὸν Ρωσοτουρκικὸν πόλεμον οἱ ὁμογενεῖς τῆς Θράκης ἔζοῦσαν καλά, προώδευσαν σὲ ὅλους τοὺς κλάδους τοῦ πολιτισμοῦ (ἐμπόριο, τέχνες, γράμματα) καὶ κατώρθωσαν περισσότεροι νὰ εἰσέλθουν εἰς τὴν διοίκησι τοῦ Τουρκικοῦ Κράτους. Ἔτσι εἶχαν μεγάλη ἐλευθερία. Ὅλα ἐπήγαιναν καλὰ πρὸς τὴν πρόοδο καὶ τὴν δημιουργία ὅταν μακρὰ ἀπὸ τὴν Θράκη, εἰς τὴν Σόφιαν τὸ ἔτος 1894 ἱδρύθηκε ἀπὸ ὁμάδα διανοουμένων, τὸ Βουλγαρικὸ κομιτάτο. Σκοπός του ἦταν ἡ ἐξόντωσις τοῦ Ἑλληνικοῦ στοιχείου τῆς περιοχῆς Μακεδονίας, Δυτικῆς καὶ Ἀνατολικῆς Θράκης.

Τὸ Βουλγαρικὸ αὐτὸ κομιτάτο ἔστειλε εἰς τὴν Μακεδονία καὶ τὴν Θράκη ἀντιπροσώπους γιὰ νὰ ἐξεγείρῃ τὸν Βουλγαρικὸ πληθυσμό. Στὴν ἀρχὴ παρουσιάσθησαν οἰκονομικὲς δυσκολίες γιὰ τὴν δρᾶσι του. Οἱ ἀντιπρόσωποι ὅμως συνεκέντρωσαν ἐλεεινοὺς τύπους καὶ ἄρχισαν τὴν ληστεία.

Πολλὲς ὁμάδες ληστῶν κομιτατζήδων ἔδρασαν εἰς τὴν περιοχὴν Ἀδριανουπόλεως Σκουτάρεως ὡς πλησιεστέρας πρὸς τὴν Βουλγαρίαν. Στὴν ἀρχὴ ἐλήστευαν μόνον Ἕλληνες γιὰ νὰ μὴ ἐξερεθίσουν τὶς Τουρκικὲς ἀρχές. Καὶ τὸ ἐπέτυχαν διότι αὐτὲς ἔδειξαν παντελῆ ἀδιαφορία γιὰ τὴν δρᾶσι τῶν βουλγαρικῶν κομιτάτων καὶ γιὰ τὶς ληστεῖες ποὺ ὑφίσταντο οἱ χριστιανοὶ ὑπήκοοι.

Βλέποντας ἡ Βουλγαρικὴ Κυβέρνησις τὴν ἀδιαφορία αὐτὴ τῆς Τουρκίας καὶ τὴν ἀδράνεια τῶν Τούρκων χωροφυλάκων, συνεννοήθηκε μὲ τὴν Ρωσικὴ Κυβέρνησι κι ἔκαναν ἐπανάστασι ἀληθινὴ ποὺ τὴν μετέβαλαν ὅμως σὲ ψεύτικη, ὅτι δῆθεν ἔγινε ἀπὸ τοπικοὺς παράγοντας γιὰ πολιτικοὺς λόγους.

Ἔτσι ἔφθασαν ἐπιφανεῖς ὁπλαρχηγοὶ κομιτατζήδων, ὅπως ὁ Σισμάνωφ στὴν Βιζύη, ὁ Πετρὼφ στὸ Τύρνοβο καὶ ὁ Ἀγγέλωφ στὴν Ἀγαθούπολι. Αὐτοὶ ἔδωσαν θάρρος εἰς τοὺς Βουλγάρους τῆς Θράκης, τοὺς ἐπρομήθευσαν ὅπλα καὶ τοὺς παρώτρυναν νὰ κάνουν ἐπιδρομὲς καὶ λεηλασίες εἰς τὰ χωριὰ καὶ νὰ σκο-

τώνουν τοὺς χωροφύλακες καὶ τοὺς ὑπαλλήλους τῆς Τουρκικῆς Κυβερνήσεως. Ἐλεηλάτησαν καὶ κατέσφαξαν πολλούς. Συνήθως συνελάμβαναν εὐπόρους καὶ ζητοῦσαν λύτρα. Ἐπὶ πέντε (5) χρόνια ἔδρασαν ἀνενόχλητα τὰ Βουλγαρικὰ κομιτάτα. Κατόπιν ἐκινήθηκε ἡ Τουρκικὴ Κυβέρνησις γιὰ νὰ ἀντιμετωπίσῃ ἐνόπλως τὰ βουλγαρικὰ κομιτάτα. Ἀρκετὸς στρατὸς εἶχε συγκεντρωθῆ στὴν περιοχὴ Σαράντα Ἐκκλησιῶν ἀνατολικὰ τῆς Ἀδριανουπόλεως μὲ σκοπὸν νὰ εἰσβάλῃ στὸ βουλγαρικὸ ἔδαφος ἀμέσως μετὰ τὴν κήρυξιν τοῦ πολέμου. Ὅμως ἡ Βουλγαρικὴ καὶ ἡ Ρωσικὴ Κυβέρνησι ἀρνήθηκαν τὴν συμμετοχή τους στὴν ἐπανάστασι κι ἔτσι ὁ πόλεμος δὲν ἔγινε καὶ οἱ Τοῦρκοι δὲν ἠμπόρεσαν νὰ ἱκανοποιήσουν τὴν ἐπιθυμία τους νὰ εἰσσβάλουν στὴν Βουλγαρία.

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΚΟΜΙΤΑΤΑ

Μετὰ τὴν ἀποτυχία τῆς Βουλγαρικῆς ἐπαναστάσεως, οἱ Βούλγαροι κομιτατζῆδες περιέτρεχαν τὴν Θράκην καὶ ἐκτὸς ἀπὸ τὶς ληστεῖες καὶ φόνους ποὺ ἔκαναν εἰς βάρος τῶν Ἑλλήνων τοὺς ἐπίεζαν νὰ ἀσπασθοῦν τὸ Βουλγαρικὸ σχίσμα. Ἔπρεπε λοιπὸν νὰ ἐκδηλωθῆ ἐκ μέρους τῶν Ἑλλήνων ἄμεση καὶ ἐπείγουσα ἀντίδρασι μὲ ἕνα μεγάλο ἀγῶνα γιὰ τὴν προστασία τοῦ Ἑλληνικοῦ στοιχείου καὶ τὴν ἀνύψωσι τοῦ ἐθνικοῦ φρονήματος τῶν Ἑλλήνων σὲ ὅσα μέρη τῆς Θράκης ἄρχισε τοῦτο νὰ χαλαρώνῃ.

Στὸ ἔργο αὐτὸ ἐπρωτοστάτησεν ὁ Γεώργιος Κονδύλης, ἐπιλοχίας τότε τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ (ὁ κατόπιν Πρωθυπουργὸς τῆς Ἑλλάδος, 1926 καὶ 1935). Ἐμφανίσθηκε στὴν ἀρχὴ κατὰ τὴν Ἀγαθούπολι τῆς Μαύρης Θαλάσσης (τότε Τουρκικὴ καὶ σήμερα Βουλγαρική), ὡς πράκτορας κονιὰκ Καμπᾶ. Ἦλθε στὸ βουλγαρικὸ αὐτὸ μεταίχμιο, γιὰ νὰ ἐρευνήσῃ τὸ πεδίον καὶ στὰ δύο κράτη, ὅπου ἐπρόκειτο νὰ δράσῃ ἐπαναστατικά. Ἐκεῖ συνελήφθη ὑπὸ τῶν Τούρκων, ἀπέδειξε ὅμως ὅτι ἦταν πράκτορας κονιὰκ καὶ ἀπελύθη. Τὸν ἄλλο χρόνο ἐμφανίζεται σὰν δάσκαλος αὐτὴ τὴ φορὰ καὶ μὲ τὸ ψευδώνυμο Νικόλαος Ζάγκας, εἰς τὰ δύο χωριὰ Γιάτρος καὶ Σοργὰς τῆς ἐπαρχίας Βιζύης. Στὴν πραγματικότητα ὅμως ἦταν κατηχητὴς καὶ ἐμπνευστὴς τῆς ἐπαναστατικῆς ἐναντίον τῶν Βουλγάρων δράσεως, παντοῦ ὅπου ἐπήγαινε. Ἔκανε τὴν νύχτα ταχεῖες μετακινήσεις, στὴν Βιζύη, στὴν Σαρακίνα, στὸ Σκεπαστό, στὶς Σοφίδες, στὸ Κρυόνερο, στὸ Σαράϊ, στὸ Σαμάκοβο, στὴν Μήδεια, στὶς Σαράντα Ἐκκλησίες, στὸ Σκοπό, στὴν Γέννα καὶ σὲ ἄλλα μέρη.

Ὁ Γεώργιος Κονδύλης ὠργάνωσε τὸν ἔνοπλο ἀγῶνα χωρὶς νὰ ἀναλάβῃ ὁ ἴδιος ἐνεργὸ δρᾶσι. Ἦταν ἀρχηγὸς τοῦ ἀνταρτικοῦ σώματος τῆς περιοχῆς Βιζύης - Σαμακοβίου. Γενικὸς ὅμως ὀργανωτὴς τοῦ Θρακικοῦ ἀγῶνος, ἦταν ὁ τότε λοχαγὸς καὶ κατόπιν Πρωθυπουργὸς τῆς Ἑλλάδος (1922 - 1924), Στυλιανὸς Γονατᾶς. Ἔφθασε τὸν Μάρτιον τοῦ 1907 εἰς τὴν Θράκην καὶ ἀνέλαβεν ὑπηρεσίαν ὡς Γραμματεὺς εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Προξενεῖον Ἀδριανουπό-

λεως μὲ τὸ ψευδώνυμον Στέργιος Γρηγορίου.

Εἶχε βοηθοὺς πάρα πολλοὺς καὶ ἐνθέρμους ζηλωτάς, τοὺς Μητροπολίτας 'Αδριανουπόλεως Πολύκαρπον, Σαράντα 'Εκκλησιῶν 'Αγαθάγγελον, Βιζύης "Ανθιμον, τοὺς διδασκάλους τῶν 'Ελληνικῶν Σχολείων καὶ ἄλλους. Λίγες ἑβδομάδες μετὰ τὴν ἄφιξί του, ὁ Στέργιος Γρηγορίου ὠργάνωσε στὴν 'Αλεξανδρούπολη, (τὸ τότε Δεδὲ 'Αγὰτς) μιὰ συγκέντρωσι. Στὴν σύσκεψι ἐκλήθησαν νὰ λάβουν μέρος οἱ Μητροπολῖται: 'Αδριανουπόλεως, Βιζύης, Σαράντα 'Εκκλησιῶν καὶ ἄλλα σπουδαῖα πρόσωπα. Στὴν σύσκεψι ἀπεφασίσθη ὁριστικὰ ἡ ἵδρυσις τῆς μυστικῆς ἐπαναστατικῆς ὀργανώσεως μὲ τὸν τίτλον «Πανελλήνιος 'Οργάνωσις» καὶ κατηρτίσθη τὸ πρόγραμμα δράσεως τῆς ὀργανώσεως αὐτῆς. 'Επίσης στὴν σύσκεψι αὐτὴ ἀπεφασίσθη καὶ ἡ διάρθρωσίς της. 'Η ἀνωτάτη διοίκησις θὰ βρισκόταν στὴν 'Αθήνα καὶ θὰ ἦταν ἐντελῶς ἄγνωστος εἰς τὰ κατώτερα κλιμάκια. Δευτέρα βαθμίδα θὰ ἀποτελοῦσαν «τὰ 'Ανώτερα Κέντρα», ποὺ θὰ ἦταν τὰ ἑλληνικὰ προξενεῖα τὰ ὁποῖα θὰ διηύθυναν τὸν ἀγῶνα. Τρίτη βαθμίδα θὰ ἦταν τὰ «Κέντρα» ποὺ θὰ ἀποτελοῦσαν ὡρισμένοι κάτοικοι τῶν πόλεων. Τετάρτη βαθμίδα θὰ ἦταν «αἱ 'Επιτροπαὶ» ποὺ συμμετεῖχαν κάτοικοι τῶν χωρίων. Τὰ μέλη ὅλων αὐτῶν τῶν βαθμίδων καὶ ἐπομένως τῆς «Πολιτικῆς 'Οργανώσεως» θὰ ὠνομαζόταν «ἀδελφοί». Τέλος ἀπεφασίσθη ὅπως ὁ Μητροπολίτης 'Αδριανουπόλεως Πολύκαρπος ἀναλάβῃ τὴν ἡγεσίαν καὶ τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἀγῶνος καὶ ὁ «Στέργιος Γρηγορίου» τὴν στρατιωτικὴν ἡγεσίαν. 'Ο Γρηγορίου ἄρχισε ἀμέσως τὴν δρᾶσιν χωρὶς καμμιὰ ἀπολύτως ἀργοπορία διὰ τὴν ἵδρυσιν τῶν «Κέντρων» καὶ τῶν «'Επιτροπῶν» εἰς τὶς πόλεις καὶ τὰ χωριὰ τῆς 'Ανατολικῆς Θράκης ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν μύησιν τῶν ἀδελφῶν. Μόλις ἔφθανε σὲ κάθε πόλι ἢ χωριὸ ἐμυοῦσε τοὺς διδασκάλους, τοὺς ἱερεῖς καὶ τοὺς προκρίτους. 'Εσχημάτιζε δι' αὐτῶν ἐπιτροπὲς καὶ ἀνέπτυσσε εἰς τὰ μέλη τὸ πρόγραμμα καὶ τὸν τρόπο τῆς ἐργασίας τους.

"Ετσι ἄρχισε μιὰ ὁλοκληρωμένη ἐθνικὴ κίνησι σὲ ὁλόκληρη τὴν Θράκη. 'Ο Γρηγορίου μόλις ἐπέστρεψεν εἰς τὴν 'Αδριανούπολιν ἐνημέρωσε τὸν Μητροπολίτην Πολύκαρπον γιὰ τὰ ἀποτελέσματα τῶν περιοδειῶν του ὡς καὶ γιὰ τὴν συγκρότησι τῆς πρώτης ἀνταρτικῆς ὁμάδος μὲ ἀρχηγὸν τὸν Θεόδωρον 'Αμπατζόπουλον εἰς τὴν περιοχὴν Βιζύης.

'Η «Πολιτικὴ 'Οργάνωσις» ἀπεφάσισε ὁπωσδήποτε νὰ συγκροτήσῃ ἔνοπλες δυνάμεις, ἀλλὰ ὁ ἐξοπλισμὸς καὶ ὁ ἐφοδιασμὸς αὐτῶν τῶν ὁμάδων δὲν ἦταν καὶ τόσον εὔκολος, διότι οἱ οἰκονομικὲς δυνατότητες τῆς ὀργανώσεως ἦσαν ἀκόμη ἰσχνές. 'Η ἀνωτάτη Διοίκησις τοῦ 'Ελληνικοῦ Κομιτάτου ποὺ βρισκόταν στὴν 'Αθήνα ἂν καὶ ἐπῆρε πολὺ γρήγορα ἔκθεσι «τοῦ Γρηγορίου» σχετικὰ μὲ τὶς ἐνέργειές του καὶ τὴν ἀπαίτησι χρημάτων καὶ ὅπλων, ἄργησε δύο περίπου μῆνες ν' ἀποστείλῃ χρήματα, πρᾶγμα ποὺ ἐδυσκόλευε τοὺς ἰθύνοντας τῆς «Πολιτικῆς 'Οργανώσεως» νὰ ὀργανωθοῦν ὅπως αὐτοὶ ἤθελαν. 'Εκεῖνο ποὺ τοὺς ἐδυσκόλευε πιὸ πολὺ ἦταν ὁ ἐξοπλισμός. 'Ο Κωνσταντῖνος Κουκίδης μᾶς δίδει μιὰ ἀμυ-

δρὰ εἰκόνα τοῦ τρόπου μὲ τὸν ὁποῖον οἱ Θρᾶκες παρελάμβαναν τὰ ὅπλα. Τὰ ἱστιοφόρα τὰ μετέφεραν εἰς τὴν Θρακικὴν ἀκτὴν κοντὰ στὴν Μάκρη Ἀλεξανδρουπόλεως κι ἐκεῖ τὰ παράχωναν στὴν ἄμμο. Οἱ μεμυημένοι Θρᾶκες ἐρχόταν στὴν ἀκτή, ἀνακάτευαν τὴν ἄμμο, παρελάμβαναν τὰ ὅπλα καὶ τὰ μετέφεραν εἰς τὸ ἐσωτερικόν. Ἀλλὰ ἡ μεταφορὰ αὐτὴ τῶν ὅπλων εἰς τὸ ἐσωτερικὸν δὲν ἦταν καὶ τόσον εὔκολη καὶ ὑπάρχουν περιπτώσεις πολὺ δραματικές. Κάποτε ἀπεστάλησαν ἀπὸ τὴν Ἀθήνα τέσσερα (4) μάνλιχερ - συνάουερ γιὰ τὴν ἀνταρτικὴ ὁμάδα τῆς Βιζύης. Τὰ ὅπλα ἦσαν κρυμμένα μέσα σ' ἕνα κιβώτιον σαπουνιῶν. Οἱ Πρόξενοι Ἀδριανουπόλεως Κίμων Διαμαντόπουλος καὶ τῶν Σαράντα Ἐκκλησιῶν Κ. Ντάσιος (1908) εἶχαν εἰδοποιηθῆ διὰ τὴν προώθησιν τῶν ὅπλων εἰς τὴν Βιζύην. Τὸ κιβώτιον ἔφθασε εἰς τὸν σιδηροδρομικὸν σταθμὸν Τσιφλίκιοϊ, ὅπου σταθμάρχης ἦταν ὁ Διομήδης Ἰατρόπουλος. Τότε ὁ Μητροπολίτης Βιζύης Ἄνθιμος ἀπέστειλε μήνυμα εἰς τὸν Ἰατρόπουλον ποὺ ἔλεγε: «Ἄμα ἔλθη τὸ κιβώτιον νὰ εἰδοποιήσης τὸν Κλεῖτον νὰ στείλη ἄνθρωπον νὰ τὸ παραλάβη». Ὁ Ἰατρόπουλος ἐτοποθέτησε τὸ κιβώτιον στὴν ἀποθήκη καὶ ὕστερα ἀπὸ λίγο ὁ Κλεῖτος ἔστειλε ἕνα Τοῦρκον ποὺ τὸ παρέλαβε καὶ τὸ μετέφερε στὶς Σαράντα Ἐκκλησίες. Ἀπὸ ἐκεῖ τὰ ὅπλα προωθήθησαν εἰς τὴν Βιζύην.

Καὶ ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολι ἡ «Πολιτικὴ Ὀργάνωσις» ἐνίσχυε μὲ κάθε τρόπον τὶς πρῶτες ἀνταρτικὲς ὁμάδες τῆς Θράκης.

Μὲ αὐτὲς τὶς δύσκολες προϋποθέσεις ἄρχισε ὁ ἀπελευθερωτικὸς ἀγώνας τῶν Θρακῶν. Εἶχε γενικευθῆ σὲ ὁλόκληρη τὴν Θράκη καὶ ἐπέτυχε νὰ ἐξοντώση ὅλες τὶς βουλγαρικὲς ὁμάδες τῶν κομιτατζήδων καὶ νὰ ἀπαλλάξη τὴν Ἑλληνικὴν Θράκην ἀπὸ τὸ βουλγαρικὸν μίασμα.

Τὸ 1908 ποὺ ἔγινε τὸ νέον Σύνταγμα (τὸ Χουριὲτ) τῆς Τουρκίας σκοτώθηκε ἀπὸ Τούρκους ὁ Χαράλαμπος Ἀθανασούδης ἀπὸ τὸ Σκούταρι. Ἦταν ἡλικίας 22 ἐτῶν περίπου.

ΒΑΛΚΑΝΙΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ (1912 - 1913)

Τὸ 1912 μεγάλα γεγονότα ἐτάραξαν τὴν Βαλκανικὴν Χερσόνησον. Τὰ τέσσερα Χριστιανικὰ κράτη, Ἑλλάς, Βουλγαρία, Σερβία καὶ Μαυροβούνιον, παρὰ τὶς τόσες διαφορὲς ποὺ εἶχαν ἐξ αἰτίας τοῦ Μακεδονικοῦ ζητήματος ἡνώθησαν καὶ ἐκήρυξαν τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Τουρκίας.

Ἀφορμὴ γιὰ τὸν συνασπισμὸν αὐτόν, τῶν βαλκανικῶν κρατῶν κατὰ τῆς Τουρκίας, ἦταν κυρίως ἡ ἐξωφρενικὴ πολιτικὴ τῆς Τουρκοποιήσεως τῶν ξένων Ἐθνοτήτων τὴν ὁποίαν ἀκολουθοῦσε τὸ Νεοτουρκικὸν Κομιτᾶτον.

Ὁ πόλεμος αὐτὸς εἶχε πολὺ καλὰ ἀποτελέσματα γιὰ τὴν Ἑλλάδα. Ὅμως γιὰ τὴν Θράκη τὰ ἀποτελέσματα ἦσαν φρικτὰ καὶ τραγικά. Οἱ Βούλγαροι ἐπέρασαν τὰ σύνορα κατὰ τὴν 11ην Ὀκτωβρίου 1912 κατέλαβαν τὶς Σαράντα Ἐκκλησίες καὶ ἔφθασαν μέχρι τὴν Τσαλάτζαν.

Ἡ Βουλγαρία μὲ τὶς περιφανεῖς νίκες ὅλων τῶν συμμαχικῶν κρατῶν εἶχε παράλογες ἀπαιτήσεις.

Ἡ Ἑλλάδα τὸν Μάϊον τοῦ 1913 ἔκλεισε συμμαχίαν μὲ τὴν Σερβίαν καὶ στὶς 17 Ἰουνίου ἄρχισε ὁ πόλεμος ἐναντίον τῶν Βουλγάρων. Τότε οἱ Βούλγαροι μὴ δυνάμενοι νὰ κρατήσουν τὴν γραμμὴν τῶν Μετρῶν (Τσατάλτζας), ἐπειδὴ εἶχαν ἀνοίξει καὶ ἄλλο μέτωπο, ἀναγκάσθηκαν νὰ ἐγκαταλείψουν τὸ Θρακικὸν μέτωπον ἀποσύροντες τὰ στρατεύματά τους γιὰ νὰ ἐνισχύσουν τὶς δυνάμεις των ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων.

Ἡ περιοχὴ Σκουτάρεως — Ἀδριανουπόλεως ποὺ εἶχε δεχθῆ πρώτη τὰ πλήγματα τοῦ Βουλγαρικοῦ πέλματος ὡς καὶ τοὺς ἀπαισίους βαρβαρισμοὺς τῆς Βουλγαρικῆς διοικήσεως ἐδοκίμασε μεγάλη χαρὰ γιὰ τὴν ἀνακατάληψι τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης ἀπὸ τοὺς Τούρκους (7 Ἰουλίου 1913).

Κατὰ τὸν Βαλκανικὸν πόλεμον σκοτώθηκε ἀπὸ τοὺς Βουλγάρους εἰς τὴν Τσατάλτζαν ὁ Σκουταριανὸς Φασουλούδης Ἀντώνιος. Ἐπίσης ἐπιστρατεύθηκε ἀπὸ τοὺς Τούρκους ὁ Σταυρούδης Γεώργιος. Εἰς μίαν μάχην ἐναντίον τῶν Βουλγάρων αἰχμαλωτίστηκε. Τὸν ἔπνιξαν οἱ Βούλγαροι εἰς τὸν ποταμὸν Ἄρδα κοντὰ στὴν γέφυρα Μ α ρ ά σ ι α. Ἦταν ἡλικίας 25 ἐτῶν. Ὅταν, τὸ 1914 ἡ Τουρκία ἔκανε γενικὴ ἐπιστράτευσι (τὸ σεφὲρ μπελίκ), οἱ Τοῦρκοι ἐπιστράτευσαν 10 Σκουταριανούς, οἱ ὁποῖοι ἐπολέμησαν ἐναντίον τῶν Ἄγγλων στὴν Μικρὰ Ἀσία καὶ ἐκεῖ ἐξηφανίσθησαν. Αὐτοὶ ἦσαν:

1) Νησιούδης ἢ Σιούης Ἰωάννης
2) Ματζάρης Βασίλειος
3) Κακάρας Γεώργιος
4) Ραντούδης Βασίλειος
5) Τσιλιντρίκης ἢ Τοπάλης Γεώργιος
6) Τσιτσινούδης Ἀναστάσιος
7) Γκεντσούδης Παναγιώτης
8) Μιλτσούδης Νικόλαος
9) Μιλτσούδης Δημήτριος καὶ
10) Τσομπανούδης Γεώργιος

Ο ΠΡΩΤΟΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ (1914 - 1918)

Οἱ ἀντιθέσεις μεταξὺ τῶν Μεγάλων Δυνάμεων δὲν ἦταν δυνατὸν νὰ ἐπιλυθοῦν εἰρηνικά.

Ὁ Βαλκανικὸς πόλεμος κατέστησεν πλέον φανερὲς τὶς διαφορὲς μεταξὺ αὐτῶν καὶ ὑπῆρξεν τὸ προοίμιον τοῦ μεγάλου Εὐρωπαϊκοῦ πολέμου.

Ἡ Αὐστροουγγαρία εἶδεν, ὅτι ἐματαιώθη τὸ ὄνειρόν της νὰ καταλάβη τὴν Θεσσαλονίκην. Ἐπὶ πλέον δὲ οἱ Σλαῦοι ὑπήκοοί της ἀνεθάρρησαν τώρα, διότι ἐμεγάλωσεν ἡ Σερβία. Ἠθέλησεν λοιπὸν νὰ τὴν ταπεινώσῃ.

Ἡ Ρωσία ἤθελε νὰ συντρίψῃ τὴν Τουρκίαν, ἀλλὰ τὴν ὑπεστήριζεν ἡ Αὐστρία καὶ τὴν Αὐστρίαν πάλιν ἡ Γερμανία, ἡ ὁποία ἐξ ἄλλου ἀπειλοῦσε νὰ κατακτήσῃ τὸν κόσμον.

Ἡ Γαλλία ἤθελε νὰ ἐκδικηθῆ τὴν Γερμανίαν διότι εἰς προηγούμενον πόλεμον τὴν εἶχε ταπεινώσει.

Ὅλες αὐτὲς οἱ διαφορὲς ὡδήγησαν σὲ ἐχθροπραξίες καὶ σύρραξις ἐγενικεύθη.

Ἡ Ἑλλὰς κατ' ἀρχὴν ἔμεινεν οὐδετέρα ἀλλὰ κατόπιν προσεχώρησεν εἰς τὴν Ἀ ν τ ά γ τ. (Δυτικὲς δυνάμεις — Γαλλία, Ἀγγλία, Ρωσία, Βέλγιον, Σερβία, Ρουμανία, Ἰταλία, Κίνα, Ἰαπωνία, Ἑλλὰς κ.τ.λ.).

Εἰς πολλὲς χιλιάδες ἀνέρχονται τὰ ἀνθρώπινα θύματα καὶ εἰς πολλὰ ἑκατομμύρια δραχμῶν ἀναβιβάζονται οἱ καταστροφὲς ποὺ ἐπέφερεν ὁ Πρῶτος Παγκόσμιος Πόλεμος.

Διὰ νὰ προφυλαχθῇ ἡ ἀνθρωπότης ἀπὸ παρόμοιες καταστροφὲς ἵδρυσεν τὴν Κ ο ι ν ω ν ί α ν τ ῶ ν Ἐ θ ν ῶ ν. Σκοπὸς αὐτῆς ἦταν νὰ ἀναπτύξῃ τὴν συνεργασίαν μεταξὺ τῶν διαφόρων Ἐθνῶν καὶ νὰ χρησιμεύσῃ ὡς διαιτητικὸν δικαστήριον πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς εἰρήνης. Εἶχεν ὡς ἕδραν της τὴν Γενεύην τῆς Ἑλβετίας.

Κατὰ τὸν Α' Παγκόσμιον Πόλεμον, οἱ Βούλγαροι μόλις κατέλαβον τὸ Σκούταρι (1915) ἐπεστράτευσαν περίπου 300 κατοίκους. Οἱ ἐπιστρατευθέντες, ἄλλοι ἐχρησιμοποιήθησαν ὡς στρατιῶτες σὲ διάφορα στρατιωτικὰ μέτωπα, καὶ ἄλλοι ὑπεχρεώθησαν νὰ ἐργάζωνται ὡς ἁμαξάδες καὶ νὰ κουβαλοῦν πυρομαχικὰ καὶ τρόφιμα εἰς τοὺς Βουλγάρους στρατιῶτες. Ἀναφέρωμε μερικούς

1) Ἀθανασούδης Μιχαὴλ
2) Βερβέρης Δημήτριος
3) Γιανογλούδης Βασίλειος
4) Ἰντούδης Γεώργιος
5) Λυκούδης Βασίλειος
6) Μαναβούδης Ἀλέξανδρος
7) Παπαφωτίου Κων)νος (ἱερεὺς)
8) Σωτηρίου Παῦλος
9) Σωτηρίου Κωνσταντῖνος
10) Τσιτσινούδης Σωτήριος
11) Καραπαγκούδης Δημήτριος
12) Σουνούδης Δημήτριος
13) Φαντσιούδης Γεώργιος
14) Νησιούδης Κωνσταντῖνος
15) Φασουλούδης Δημήτριος
16) Μητρούδης Φώτιος
17) Γιαβρούδης Στέφανος
18) Χαχαμούδης Ἀπόστολος
19) Χάβαρης Νικόλαος
20) Ματζάρης Ἀθανάσιος
21) Ραγκουζίνης Χρῆστος
22) Πετρᾶς Σταῦρος
23) Κοπρούδης Στέργιος
24) Φαντσούδης Βασίλειος
25) Μάλιος Δημήτριος
26) Καμπραμούσογλου Ἀντώνιος
27) Κιουτσούκης Μιλτιάδης
28) Βεράνης Ἀντώνιος
29) Καραγκούδης Παναγιώτης
30) Τσομπανούδης Δημήτριος

Ο ΕΚΠΑΤΡΙΣΜΟΣ

Μετὰ τὸν Α' Παγκόσμιον Πόλεμον ἡ Ἀνατολικὴ Θράκη μόνον ἐπὶ δύο ἔτη θὰ παραμείνῃ στὴν Ἑλλάδα. Ἡ Ἑλληνικωτάτη αὐτὴ περιοχὴ θὰ περιέλθῃ καὶ πάλι στὴν Τουρκικὴ κυριαρχία διότι ἔτσι τὸ θέλουν οἱ μεγάλες δυνάμεις. Ἐξε-

μεταλλεύθησαν τὴν προγονικὴν ἀδυναμίαν τοῦ Ἕλληνος ποὺ ἔχει εἰς τὴν πολιτικήν. Ἐνέβαλον τὸ μικρόβιον τῆς διχονοίας μεταξὺ τῶν δύο ἀντιμαχομένων κομματικῶν παρατάξεων καὶ ἐπέτυχαν αὐτὸ ποὺ ἐπιθυμοῦσαν· νὰ περιορίσουν τὰ σύνορα τῆς Ἑλλάδος. Ἡ ἰσχυρογνωμοσύνη καὶ ὁ πείσμων χαρακτήρας τῶν δύο κομματικῶν παρατάξεων εἶχαν ὡς συνέπειαν τὴν Μικρασιατικὴν καταστροφὴν καὶ τὸν περιορισμὸν τῆς Ἑλλάδος εἰς τὰ μέρη ποὺ σήμερον κατέχει.

Ὁ Θρακικὸς καὶ ὁ Μικρασιατικὸς Ἑλληνισμὸς ἀναγκάζεται νὰ ἐγκαταλείψῃ τὰ σπίτια του διὰ νὰ μείνουν μέχρι σήμερον μὲ τὴν νοσταλγίαν τῆς ἐπιστροφῆς.

Φεύγουν οἱ Σκουταριανοὶ μὲ θλιμμένη τὴν καρδιά. Γνωρίζουν ὅμως ὅτι ἔρχονται εἰς τὴν ἐλεύθερη πατρίδα, τὴν μητέρα Ἑλλάδα, γεγονὸς ποὺ μετριάζει τὸν πόνο τῆς ψυχῆς τους.

Ἐταλαιπωρήθησαν μέσα εἰς τοὺς δρόμους ἀρκετοὺς μῆνες. Μόλις ἔφθασαν εἰς τὸ Ἑλληνικὸ ἔδαφος ἄρχισε ἡ διασπορὰ τῶν Σκουταριανῶν. Ἄλλοι ἔμειναν στὰ χωριὰ καὶ τὶς πόλεις τῆς Δυτικῆς Θράκης. Οἱ περισσότεροι ὅμως, κυρίως οἱ γεωργοὶ κατέληξαν εἰς τὴν πεδιάδα τῶν Σ ε ρ ρ ῶ ν, τὸν μῆνα Αὔγουστο τοῦ ἔτους 1924.

Σ' αὐτὸ τὸ πλατὺ μέρος νότια ἀπὸ τὸν ποταμὸ Μ π έ λ ι τ σ α, ξεπέζεψαν τὰ ἁμάξια τους. Γύρω τους ὑπῆρχαν στάσιμα νερά, ἄγρια καλάμια γεμᾶτα τσακάλια καὶ ἄλλα ἀγρίμια.

Ἄγριος ὁ τόπος. Ὅμως μὲ κόπο πολὺ μὲ θυσίες πάρα πολλὲς ἡμέρεψε ὁ κάμπος, ἔδωσε καὶ δίνει πλούσια τὴν παραγωγή του σὲ κάθε εἶδους γεωργικὰ προϊόντα.

Κατὰ τὸν Μικρασιατικὸν πόλεμον πολλοὶ Σκουταριανοὶ ἔδωσαν τὸ παρὸν καὶ ἀγωνίστηκαν μέχρι τῆς τελευταίας των πνοῆς. Αὐτοὶ ἦσαν:

1) Τσιρκούδης Χρῆστος.
Ἐφονεύθη εἰς Καρὰ - Κιόι Μ. Ἀσίας.

Ἐπολέμησαν εἰς Μικρὰν Ἀσίαν καὶ οἱ παρακάτω:

1) Ντινούδης Κωνσταντῖνος
2) Τοσπᾶς Σωτήριος
3) Τσολακούδης Δημήτριος
4) Κακαρίδης Χρῆστος
5) Τσιτσινούδης Παναγιώτης
6) Πολυζωΐδης Χρῆστος
7) Γιαννογλούδης Χρῆστος
8) Τσολακούδης Κωνσταντῖνος
9) Ἀθανασούδης Ἀθανάσιος
10) Δρίτσας Ἀθανάσιος
11) Τουρουτουτούδης Στέφανος

ΣΚΟΥΤΑΡΙ ΣΕΡΡΩΝ

Τὸ Σκούταρι εὑρίσκεται νοτίως τῆς πόλεως Σερρῶν ἐπὶ τῆς ἀμαξιτῆς ὁδοῦ Σερρῶν - Νιγρίτης καὶ εἰς ἀπόστασιν ὀκτὼ (8) χιλιομέτρων περίπου ἀπὸ τὰς Σέρρας. Ἔχει ρυμοτομίαν πόλεως, ὡραῖα διώροφα σπίτια ποὺ ὁλοκληρώνουν τὴν ὡραιότητά τους οἱ ἐπιμελημένοι μικροὶ κῆποι μὲ τὰ ποικιλόχρωμα καὶ εὐώδη ἄνθη τους ἐμπρὸς εἰς αὐτά.

Εἰς τὸ κέντρον τῆς κωμοπόλεως ποὺ σήμερα ἀριθμεῖ 2200 κατοίκους (ἀπογραφὴ 1971) εὑρίσκεται τὸ διώροφον Κοινοτικὸν Κατάστημα εἰς τὸν διάδρομον τοῦ ὁποίου εἶναι ἀνηρτημέναι αἱ φωτογραφίαι τῶν πεσόντων κατοίκων τῆς κωμοπόλεως εἰς τοὺς διαφόρους πολέμους καὶ μάχας. Ὄπισθεν τοῦ Κοινοτικοῦ Κτιρίου καὶ δυτικῶς αὐτοῦ, εὑρίσκεται ὁ Σταθμὸς Χωροφυλακῆς ὁ ὁποῖος περιστοιχίζεται μὲ αὐλότοιχον καὶ περιβάλλεται μὲ ἕναν ὡραιότατον ἀνθόκηπον. Εἰς τὸ αὐτὸ οἰκόπεδον εὑρίσκεται τὸ μονοθέσιον Νηπιαγωγεῖον, νέον κτίριον μὲ νέα καὶ σύγχρονα ἔπιπλα καὶ θρανία. Ἡ ἀνέγερσίς του ἐπερατώθη τὸ ἔτος 1967. Νοτίως τοῦ Νηπιαγωγείου εὑρίσκεται τὸ ἑπταθέσιον Δημοτικὸν Σχολεῖον, τὸ ὁποῖον ἀνηγέρθη τὸ ἔτος 1928. Τελευταίως καταβάλλεται προσπάθεια διὰ τὴν ἀνέγερσιν τοῦ Διδακτηρίου μὲ σύγχρονον ἀρχιτεκτονικὸν σχέδιον.

Ἀπέναντι τοῦ Σταθμοῦ Χωροφυλακῆς καὶ βορείως αὐτοῦ, εὑρίσκεται ὁ περικαλλὴς ναὸς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου. Τελευταίως, μὲ τὴν φιλότιμον προσπάθειαν τῶν ἱερέων, τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἐπιτροπῆς καὶ τῶν κατοίκων ἀνεκαινίσθη καὶ ἔλαβεν ὄψιν νεοδμήτου ναοῦ. Ἐθεμελιώθη τὸ 1936. Κατὰ μῆκος τοῦ ἱεροῦ ναοῦ, ἀνεγείρεται αἴθουσα Κατηχητικῶν Σχολείων μὲ βιβλιοθήκη καὶ Γραφεῖον, μὲ χρηματικὴν εἰσφορὰν καὶ προσωπικὴν ἐργασίαν τῶν εὐσεβῶν κατοίκων τῆς Κωμοπόλεως.

Οἱ κάτοικοι ἀσχολοῦνται μὲ τὴν γεωργίαν, τὴν κτηνοτροφίαν, τὸ ἐμπόριον καὶ τὶς τέχνες. Καλλιεργοῦν μὲ τριφύλι περὶ τὰ 7500 δεκαδικὰ στρέμματα, μὲ λαχανικὰ 1200 στρέμματα καὶ μὲ καλαμπόκι 2500 στρέμματα. Ἡ κωμόπολις εἶναι πλουσία εἰς τὴν παραγωγὴν κρέατος, γάλακτος καὶ ἄλλων κτηνοτροφικῶν εἰδῶν. Παραδίδει ἡμερησίως εἰς τὸ ἐργοστάσιον γάλακτος καὶ τὸ ἐλεύθερον ἐμπόριον περὶ τὰς 2500 κιλὰ γάλακτος. Θεωρεῖται ἀλλὰ καὶ πράγματι εἶναι ὁ πλέον παραγωγικὸς τόπος τοῦ νομοῦ Σερρῶν, δι' αὐτὸ καὶ ὀνομάζεται κατ' εὐφημισμὸν «Καναδᾶς τῶν Σερρῶν».

Νοτίως τῆς Κωμοπόλεως καὶ εἰς ἀπόστασιν δύο (2) χιλιομέτρων περίπου ἀπ' αὐτὴν ἀνηγέρθη ἐργοστάσιον Τοματοπολτοῦ (1970), σὲ ἔκτασι 150 δεκαδικῶν στρεμμάτων ποὺ παρεχωρήθη δωρεὰν ἀπὸ τὴν Κοινότητα Σκουτάρεως εἰς τὴν «Α.Ε. ΣΕΚ.Ο.Β.Ε.» (Ἀνώνυμος Ἑταιρία, Συνεταιριστικῶν Ἐργοστασίων Κονσερβοποιΐας Βορείου Ἑλλάδος).

Κατὰ τὴν περυσινὴν δίμηνον δοκιμαστικὴν λειτουργίαν του, ἐπεξειργάσθη 10.000 τόννους νωπῆς τομάτας ἐκ τῆς ὁποίας παρήχθησαν 1.700 τόννοι τοματο-

πελτέ. Ἐφέτος (1971), δεύτερον ἔτος τῆς λειτουργίας του πρόκειται νὰ ἐπεξεργασθῆ 50.000 τόννους τομάτας ἐκ τῆς ὁποίας ὑπολογίζεται ὅτι θὰ παραχθοῦν 6.000 τόννοι τοματοπελτέ.

Τὸ ἐργοστάσιον ἄρχισε τὴν λειτουργίαν του στὶς 23 Ἰουλίου καὶ θὰ κλείση στὶς 10 Ὀκτωβρίου. Ἀπασχολεῖ 21 μονίμους ὑπαλλήλους, ἐνῶ 400 ἐργάται ἐργατοτεχνῖται, γραφεῖς κ.τ.λ. εὑρίσκουν ἐργασία στὸ ἐργοστάσιο καθ' ὅλη τὴν περίοδο τῆς λειτουργίας του.

Ἡ δυναμικότης τοῦ ἐργοστασίου ἀνέρχεται εἰς 750 τόννους ἐπεξεργασίας νωπῆς τομάτας ἡμερησίως. Τὸ ἐργοστάσιο Σκουτάρεως θὰ ἐπεκτείνη τὴν βιομηχανία του καὶ σὲ κονσερβοποίησι φρούτων καὶ λαχανικῶν.

ΟΝΟΜΑΤΑ ΕΘΝΟΜΑΡΤΥΡΩΝ ΠΑΛΑΙΟΥ ΚΑΙ ΝΕΟΥ ΣΚΟΥΤΑΡΕΩΣ

1) Ἀθανασούδης Χαράλαμπος. Ἐφονεύθη ὑπὸ τῶν Τούρκων τὸ 1908. Ἦταν ἡλικίας 22 ἐτῶν περίπου.

2) Φασουλούδης Ἀντώνιος. Ἐπιστρατεύθηκε ἀπὸ τοὺς Τούρκους τὸ 1910. Ἐφονεύθη ὑπὸ τῶν Βουλγάρων εἰς Τσατάλτζαν.

3) Σταυρούδης Γεώργιος. Ἐπιστρατεύθηκε ἀπὸ τοὺς Τούρκους κατὰ τὸν πόλεμον 1912 - 1913. Εἰς μίαν μάχην ἐναντίον τῶν Βουλγάρων αἰχμαλωτίστηκε. Τὸν ἔπνιξαν οἱ Βούλγαροι εἰς τὸν ποταμὸν Ἄρδα κοντὰ στὴν γέφυρα Μ α ρ ά σ ι α. Ἦταν ἡλικίας 25 ἐτῶν.

Ὅταν τὸ 1914 ἡ Τουρκία ἔκανε γενικὴ ἐπιστράτευσι (τὸ σεφὲρ - μπελίκ), οἱ Τοῦρκοι ἐπιστράτευσαν 10 Σκουταριανούς, οἱ ὁποῖοι ἐπολέμησαν ἐναντίον τῶν Ἄγγλων στὴν Μικρὰ Ἀσία κι ἐκεῖ ἐξηφανίσθησαν. Αὐτοὶ ἦσαν:

4) — 1) Νησιούδης ἢ Σούης Ἰωάννης.
5) — 2) Ματζάδης Βασίλειος
6) — 3) Κακάρας Γεώργιος
7) — 4) Ραντούδης Βασίλειος
8) — 5) Τσιλιντρίκης ἢ Τοπάλης Γεώργιος
9) — 6) Τσιτσινούδης Ἀναστάσιος
10) — 7) Γκεντσούδης Παναγιώτης
11) — 8) Μιλτσούδης Νικόλαος
12) — 9) Μιλτσούδης Δημήτριος
13) —10) Τσομπανούδης Γεώργιος

Κατὰ τὸν Μικρασιατικὸν πόλεμον πολλοὶ Σκουταριανοὶ ἔδωσαν τὸ παρὸν καὶ ἀγωνίστηκαν μέχρι τῆς τελευταίας των πνοῆς.

14) — 1) Τσιτσινούδης Χρῆστος. Ἐφονεύθη εἰς Καρὰ - Κιόι Μ. Ἀσίας.

Κατὰ τὸν πόλεμον τοῦ 1940 καὶ ἐν συνεχείᾳ εἰς τὸν κομμουνιστοσυμμοριτοπόλεμον οἱ Σκουταριανοὶ μὲ τὸ αἷμα τους διεσφάλισαν τὴν ἐλευθερίαν εἰς ἐμᾶς σήμερον. Αὐτοὶ ἦσαν:

15) — 1) Καραπατσούδης Θεοχάρης
16) — 2) Τσομπανούδης Παναγιώτης
17) — 3) Σιδέρης Πέτρος
18) — 4) Τσολακούδης Ἀπόστολος
19) — 5) Χαρτσούδης Θεοχάρης
20) — 6) Τσιτσινούδης ἢ Λιώντας Ἀνέστης

ΕΘΙΜΑ ΣΚΟΥΤΑΡΕΩΣ

Ἔθιμα Κοινωνικὰ

Η ΓΕΝΝΗΣΙΣ

Τὴν ὥρα ποὺ γεννιέται τὸ παιδὶ εἶναι μόνον ἡ μαμὴ μὲ μερικὲς ἄλλες γυναῖκες συγγενεῖς. Δὲν ἐπιτρέπεται εἰς τὸν πατέρα νὰ εἶναι μέσα. Ἂν τὸ παιδὶ γεννηθῇ γερό, συνηθίζουν, τὴν ἴδια μέρα νὰ κάνουν μικρὴ γιορτὴ γιὰ τὸ καλὸ τοῦ παιδιοῦ ποὺ τὴν λένε «πρῶτα ἰμιτούρια». Καλοῦν τοὺς συγγενεῖς καὶ τοὺς κερνοῦν. Μετὰ βάζουν φαγητὸ νὰ φᾶνε. Πολλὲς φορὲς τραγουδοῦν καὶ χορεύουν. Μετὰ ἀπὸ ὀκτὼ (8) ἡμέρες κάνουν καὶ δεύτερη γιορτὴ «τὰ δεύτερα ἰμιτούρια» ὅπως λένε. Τὰ δεύτερα ἰμιτούρια γίνονται μὲ μεγαλύτερη ἐπισημότητα. Μέσα στὸν σταῦλο κάνουν μιὰ γύφτικη καλύβα ὅπου βάζουν μιὰ σκάφη μὲ κρύο νερό, Μετὰ ἡ μαμὴ καίγει πέτρες τσακίρκες, δηλαδὴ ἄσπρες πέτρες, καὶ τὶς ρίχνει μέσα στὴν σκάφη. Ὁ ἀτμὸς ποὺ βγαίνει θερμαίνει τὴν καλύβα. Ἐκεῖ ὁδηγοῦν τὴν λεχὼ ἡ ὁποία κρατεῖ ἕνα σιδερένιο ραβδὶ ἐπάνω στὸ ὁποῖο εἶναι περασμένο ἕνα κρεμύδι καὶ ἕνα σκόρδο γιὰ νὰ τὴν φυλλάξουν ἀπὸ τὸ μάτιασμα. Στὴν γύφτικη αὐτὴ καλύβα ἡ λεχὼ γδύνεται καὶ τὸ σῶμα της ἱδρώνει ἀπὸ τὸν ἀτμό. Μετὰ λούζεται, κατόπιν ντύνεται καὶ μὲ τὴν σούβλα στὸ χέρι συνοδευομένη ἀπὸ τὴν μαμὴ μπαίνει στὸ σπίτι καὶ ξαπλώνει στὸ κρεβάτι. Γυναῖκες συγγενεῖς περιποιοῦνται τοὺς καλεσμένους καὶ τοὺς προσφέρουν κρασί, οὔζο, ρετσέλια καὶ ζεστὸ ψωμί. Ἡ μαμὴ πηγαίνει στοῦ γουνοῦ τὸ σπίτι μὲ ἕνα ταψὶ γεμᾶτο φαγώσιμα (πίττα, κοτόπουλο ἢ πιλάφι). Λέγει στὸν γουνὸ «πολλὰ χαιρετίσματα ἀπὸ τὸν κουμπάρο καὶ τὴν κουμπάρα. Ἤρθα νὰ μοῦ πῆτε ποιά μέρα θὰ βαφτῆστε τὸ παιδί». Καὶ ὁ γουνὸς ὁρίζει μιὰ μέρα. (Τετάρτη, Παρασκευὴ ἢ Κυριακή). Στὰ δεύτερα ἰμιτούρια ἔρχεται ὁ παπᾶς καὶ διαβάζει γιὰ τὴν λεχόνα μισὸ σαραντισμό. Στὴν λεχόνα δὲν ἐπιτρέπεται νὰ βγαίνει ἔξω ἀπὸ τὸ σπίτι γιὰ νὰ μὴν πάθη κανέ-

να κακό. (Νὰ μὴν πάθη ἀρμένια). Στὶς σαράντα ἡμέρες ἡ λεχὼ μὲ τὸ μωρό, μαζὶ καὶ ἡ μαμὴ πηγαίνουν στὴν ἐκκλησία γιὰ σαραντισμό. Μετὰ τὴν ἐκκλησία ἡ λεχὼ ἐπισκέπτεται τὸ σπίτι τῆς μητέρας της. Στὸ παιδὶ χαρίζουν καραμέλες, δύο αὐγὰ καὶ λίγο ἄσπρο μαλλὶ γιὰ νὰ ζήση μέχρι βαθειὰ γεράματα. Ἂν εἶναι κορίτσι χαρίζουν σ' αὐτὸ καραμέλες, δύο αὐγὰ καὶ διάφορα ἄλλα πράγματα.

Η ΒΑΠΤΙΣΙΣ

Εἴκοσι ἕως τριάντα ἡμέρες μετὰ τὴν γέννησιν τοῦ παιδιοῦ γίνεται ἡ βάπτισίς του ἀπὸ ἀνάδοχο κοινὸ γιὰ ὅλη τὴν οἰκογένεια (κληρονομικόν). Τὸν ἀνάδοχο ὀνομάζουν «σύντεκνο» ἢ «συντέκνισσα» ἂν εἶναι γυναῖκα. Η βάπτισις γίνεται Κυριακὴ ἢ Παρασκευὴ καὶ σπανίως ἄλλη ἡμέρα, ἂν κινδυνεύῃ τὸ παιδί. Τὸ Σάββατο τὸ βράδυ πηγαίνει ἡ μαμὴ νὰ καλέση τὸν γουνὸ μὲ συμπληρωμένο τραπέζι (πίττα κοτόπουλο καὶ κρασί). Ἔχετε χαιρετισμοὺς ἀπὸ τὴν κουμπάρα, λέγει. Σᾶς καλεῖ νὰ βαφτῆστε τὸ παιδί. Τὴν Κυριακὴ μετὰ τὴν Θεία Λειτουργία γίνεται ἡ βάπτισις! Ἡ μαμὴ παίρνει τὸ παιδὶ καὶ μαζὶ ὅλοι οἱ συγγενεῖς, ὁ πατέρας, ὁ παπποῦς, ἡ γιαγιὰ καὶ πολλοὶ ἄλλοι καλεμένοι πηγαίνουν στὴν ἐκκλησία. Μόλις πῆ τὸ ὄνομα ὁ γουνός, τὰ παιδιὰ τρέχουν στὸ σπίτι νὰ ἀναγγείλουν τὸ ὄνομα. Τὰ δίνουν «μιζντὲ» (δῶρο σὲ δραχμές). Ὅταν τελειώνη τὸ μυστήριο, μὲ πολλὴ προσοχὴ βάζουν τὰ δῶρα ἐπάνω στὸ παιδί. Ὁ γουνὸς κρατεῖ τὸ παιδὶ σκεπασμένο μὲ τὰ δῶρα, στὴν ἀγκαλιά του ἔχοντας στὰ χέρια του δυὸ λαμπάδες ἀναμμένες. Ἐμπρὸς ὁ παπᾶς μὲ τὸν ψάλτη καὶ πίσω ὁ γουνὸς μὲ τὸ παιδὶ καὶ ὅλοι οἱ καλεμένοι πηγαίνουν γιὰ τὸ σπίτι. Ἡ μητέρα τοῦ παιδιοῦ περιμένει στὴν πόρτα τοῦ δωματίου της. Μόλις μπῆ ὁ γουνὸς μέσα, παίρνει τὸ παιδὶ στὴν ἀγκαλιά της ἀφοῦ προηγουμένως κάνει τρεῖς μετάνοιες ἐμπρὸς στὸ εἰκόνισμα. Ὁ γουνὸς τῆς εὔχεται «νὰ μᾶς ζήση». Τὶς δυὸ λαμπάδες ποὺ κρατᾶ στὰ χέρια του καὶ φροντίζει νὰ τὶς πάη ἀναμμένες στὸ σπίτι, τὶς σβύνουν στὸ κρασὶ καὶ τὶς βάζουν στὸ εἰκόνισμα. Ἀφοῦ ὅλοι καθήσουν στὶς θέσεις τους, ἡ μητέρα βοηθουμένη ἀπὸ μιὰ ἢ δυὸ συγγενεῖς της κοπέλλες, ἀρχίζει νὰ κερνάη τοὺς καλεσμένους. Στὶς γυναῖκες λουκούμια ἢ γλυκὸ τοῦ κουταλιοῦ καὶ στοὺς ἄνδρες οὔζο μὲ ἐκλεκτὸ μεζέ.

Οἱ καλεσμένοι πρὶν σηκωθοῦν νὰ φύγουν, ὁ γουνὸς μοιράζει σὲ ὅλους «μαρτυριὰ» (δραχμή). Μετὰ φεύγουν οἱ καλεσμένοι καὶ μόνον ὁ γουνὸς μαζὶ μὲ πολὺ στενοὺς συγγενεῖς μένουν γιὰ νὰ φᾶνε ὅλοι μαζὶ τὸ μεσημέρι. Ὅταν, μετὰ δύο ἢ τρεῖς ἡμέρες, ἡ μαμὴ ἀλλάζει τὸ παιδί, τὰ λαδωμένα ἐσώρρουχά του, ποὺ τοῦ ἔβαλαν μετὰ τὴν βάπτισι, τὰ πλένει καὶ τὸ νερὸ τὸ χύνει στὸ ἱερὸ τῆς ἐκκλησίας σὲ εἰδικὸ χῶρο. Τὶς τρεῖς πρῶτες φορὲς ποὺ κάνουν μπάνιο τὸ παιδὶ ἀνάβουν καὶ τὶς δυὸ λαμπάδες τοῦ γουνοῦ.

Κατὰ τὴν διάρκεια τοῦ δωδεκαημέρου δὲν βαπτίζουν παιδιά, γιατὶ τὰ νερὰ εἶναι ἀκάθαρτα.

Ο ΑΡΡΑΒΩΝ

Τὸ πιὸ σημαντικὸ γεγονὸς μέσα στὴν ζωὴ τοῦ νέου καὶ τῆς νέας εἶναι ἡ ἀρραβώνα, ὁ γάμος καὶ ἡ δημιουργία οἰκογενείας. Ἡ ἀρραβώνα γίνεται πάντοτε μὲ προξενιό. Ὅταν ὁ νέος ἔχει διαλέξει τὴν νέα τῆς καρδιᾶς του καὶ θέλει νὰ τὴν ζητήση ἀπὸ τοὺς γονεῖς της στέλνει στὸ σπίτι τὸν προξενήτη. Ὁ προξενήτης πηγαίνει στὸ σπίτι τῆς νύφης καὶ λέγει «μ᾽ ἔστειλε ὁ... τάδε νὰ σᾶς πῶ ὅτι ὁ υἱός του ἀγαπάει τὴν κόρη σας. Λοιπὸν ἐσεῖς τί λέτε, τὸν συμπαθᾶτε; Ἀρέζετε τὴν οἰκογένεια τ᾽. Θέλω νὰ μοῦ πῆτε γιὰ νὰ τοὺς πῶ». Ὁ πατέρας τοῦ κοριτσιοῦ ἀπαντᾶ: «Δὲν μποροῦμε. Θὰ σκεφθοῦμε καὶ θὰ σὲ ἀπαντήσουμε. Πήγαινε πὲς τόν... τάδε ὅτι τὸν εὐχαριστοῦμε πολὺ καὶ θὰ τὸν ἀπαντήσουμε». Στέλνει ὁ πατέρας τοῦ κοριτσιοῦ εἴδησι ὅτι δέχεται. Τότε ὁ προξενήτης πηγαίνει στῆς νύφης τὸ σπίτι κρατῶντας ἕναν «τσεβρὲ» (μανδῆλι μεγάλο κεντημένο μὲ χρυσὸ κέντημα στὶς τέσσερες γωνίες), διπλωμένο στὰ τέσσερα ὥστε νὰ φαίνωνται τὰ κεντήματα καὶ στὴ μέση εἶναι ραμμένο μὲ κόκκινη κορδέλλα τὸ δακτυλίδι, τὸ σημάδι. Μόλις μπαίνει ὁ προξενήτης καὶ χαιρετᾶ, ἡ ὑποψήφια νύφη φιλεῖ τὸ χέρι του καὶ παίρνει τὸ σημάδι. Ἀφοῦ τὸν κεράσουν καὶ συζητήσουν λίγο, δίνουν κι᾽ αὐτοὶ «τσεβρὲ» μὲ δακτυλίδι, καὶ ἕνα ζευγάρι κάλτσες γιὰ τὸν γαμπρό. Ὁ πατέρας τῆς ὑποψήφιας νύφης λέγει «Νὰ πῆς στὸν συμπέθερο ὅτι θέλω 200 δραχμὲς «μπαμπᾶ χακὶ» (τὸν κόπο τοῦ πατέρα), θέλω 20 κιλὰ μαλλὶ καὶ 10 κιλὰ νῆμα φελεμένι. Ὁ προξενήτης παίρνει τὸν «τσεβρὲ» μὲ τὸ δακτυλίδι καὶ πηγαίνει στὸ σπίτι τοῦ γαμβροῦ καὶ λέγει. «Ὅλα εἶναι τελειωμένα, νὰ μᾶς ζήσουν καὶ τὰ ὕστερνὰ καλά». Δίνει τὸν «τσεβρὲ» καὶ διαβιβάζει τὴν ἐπιθυμία τοῦ συμπέθερου γιὰ τὸ «μπαμπᾶ χακί». Μετὰ 8 ἡμέρες ἡ νύφη στέλνει ἕναν συγγενῆ της καὶ εἰδοποιεῖ τὸν γαμβρὸ νὰ τοὺς ἐπισκεφθῆ. Ὁ γαμπρὸς παίρνει δύο φίλους καὶ πηγαίνει. Ἡ χαρὰ τῆς νύφης εἶναι μεγάλη. Φιλεῖ τὰ χέρια τους καὶ τοὺς κάνουν «φιλιὰ» (τραπέζι). Ἀφοῦ φᾶνε καὶ οἱ δυὸ ἀρραβωνιασμένοι ἀνταλλάξουν μερικὲς ντροπαλὲς ματιὲς γεμᾶτες ἀγάπη, φεύγουν. Δύο συγγενικὰ κορίτσια τοῦ γαμπροῦ παίρνουν τὴν νύφη καὶ βγαίνουν γιὰ περίπατο. Ἡ νύφη μέσα σ᾽ ἕνα μαντῆλι ἔχει καραμέλες καὶ δίνει ὅποιο συγγενικὸ πρόσωπο τοῦ γαμπροῦ συναντήση, ἀφοῦ πρῶτα φιλήση τὸ χέρι του. Ὁ συγγενὴς τῆς εὔχεται καὶ τῆς προσφέρει ἕνα φιλοδώρημα. Κατὰ τὴν περίοδο τοῦ ἀρραβῶνος δὲν ἐπιτρέπεται στὴ νύφη νὰ πάη στοῦ γαμπροῦ τὸ σπίτι. Ὁ γαμπρὸς ἐλεύθερα ἐπισκέπτεται τὴν μνηστή του κατὰ τὴν περίοδο τῶν ἀρραβώνων.

Ο ΓΑΜΟΣ

Γεμάτη κόπους καὶ ἀγωνία εἶναι ἡ προετοιμασία τοῦ γάμου. Τὴν Κυριακὴ τὸ βράδυ ὁ γαμπρός μὲ τὴν μητέρα του πηγαίνουν στὸ σπίτι τοῦ κουμπάρου ἔχοντας μαζί τους κρασί, οὔζο καὶ μεζέδες. Λένε τὸν κουμπάρο ὅτι τὴν ἐρχομένη Κυ-

ριακὴ θὰ γίνῃ ὁ γάμος. Ὁ γαμπρὸς τότε μόνον κάθεται, ἂν τοῦ ἐπιτρέψῃ ὁ νουνός. Τὴν ἴδια βραδιὰ πηγαίνουν καὶ στὸ σπίτι τῆς νύφης. Ἡ νύφη φιλεῖ τὰ χέρια τοῦ πεθεροῦ καὶ τῆς πεθερᾶς. Συνηθίζουν νὰ λένε τὴν φρᾶσι: «Αὐτὴ τὴν Κυριακὴ θὰ ἀλλάξουμ' παπουτσιάτκα», δηλαδὴ θὰ γίνῃ ὁ γάμος. Τὴν Δευτέρα τὸ πρωῒ οἱ συμπέθεροι πᾶνε στὴν ἀγορὰ νὰ ψωνίσουν δῶρα γιὰ τὸν γαμπρὸ καὶ τὴν νύφη.

Τὴν Πέμπτη τὸ βράδυ στοῦ γαμπροῦ τὸ σπίτι, μεγάλη κίνησις παρατηρεῖται. Γέλια, τραγούδια, φωνὲς γεμίζουν τὸ σπίτι. Ὁ παράγαμπρος μαζὶ μὲ ἄλλα παληκάρια βάζουν τὸν γαμπρὸ νὰ καθίσῃ σὲ ἕνα σκαμνί, δένουν τὸ κεφάλι του μὲ μιὰ πετσέτα, τοῦ βάζουν δύο ψωμιὰ στὶς μασχάλες, τοῦ δίνουν δύο ποτήρια γεμᾶτα κρασὶ στὰ χέρια κι' ἐκεῖνος δαγκάνει πότε ἀπὸ τὸ ἕνα ψωμί, πότε ἀπὸ τὸ ἄλλο, πίνει κρασὶ ἀπὸ τὰ ποτήρια ἐνῶ τὰ ὄργανα παίζουν καὶ οἱ κοπέλλες γελαστὲς δίπλα του τραγουδοῦν. Μερικὰ κορίτσια κοσκινίζουν ἀλεύρι μέσα στὴν σκάφη, παίρνουν κατόπιν καὶ πετοῦν στὸ πρόσωπο τοῦ γαμπροῦ «γιὰ νὰ πιάσουν προζύμι» καθὼς λένε. Τὰ γέλια καὶ τὰ τραγούδια καὶ τὰ πειράγματα δίνουν καὶ παίρνουν.

Τὴν Παρασκευὴ τὸ πρωὶ ἕνα ἀγόρι καὶ ἕνα κορίτσι γυρίζουν σὲ ὅλο τὸ χωριὸ καὶ καλοῦν τοὺς συγγενεῖς στὸν γάμο. Προσφέρουν ἀπὸ ἕνα κουλούρι. Ὅποιος εἶναι καλεσμένος, τὴν ἄλλη ἡμέρα στέλλει κανίς (δῶρο). Τὸ δῶρο μπορεῖ νὰ εἶναι οἰκιακὰ σκεύη ἢ φαγώσιμα εἴδη, ἀκόμα καὶ κρασί. Τὸ Σάββατο τὸ πρωῒ ξυρίζουν τὸν γαμπρὸ καὶ τὸν παράγαμπρο. Τὰ μαλλιὰ καὶ τὰ γένια τὰ μαζεύει ἡ μητέρα τοῦ γαμπροῦ καὶ τὰ φυλλάσσει κάπου. Τὸ βράδυ μερικὰ παληκάρια, φίλοι τοῦ γαμπροῦ, μὲ ἕνα μπουκάλι κρασὶ (μιὰ μπούκλα κρασὶ) γυρίζουν στὰ σπίτια τοῦ χωριοῦ καὶ λένε: «Προσκυνήματα ἀπ' τὸν γαμπρό. Εἶστε καλεσμένοι στὴν χαρά». Ἀργὰ τὸ βράδυ τοῦ Σαββάτου μὲ τὰ ὄργανα καὶ τὰ τραγούδια προσφέρονται τὰ δῶρα τοῦ γαμπροῦ καὶ τῆς νύφης καὶ τῆς νύφης πρὸς τὸν γαμπρό. Συνηθίζουν μέσα σ' ἕνα πιάτο νὰ κάνουν κινὰ (κόκκινη μπογιά), βάζουν τρία κεριὰ ἀναμμένα καὶ ὅποιος σέρνει τὸν χορό, ρίχνει στὸ πιάτο χρήματα. Στὸ τέλος ἕνας ἀγλεκτσῆς (ὑπηρέτης τοῦ γάμου), κόβει ἕνα κοτόπουλο, τρῶνε, πίνουν, τραγουδοῦν καὶ χορεύουν, σκορπίζοντας τὸ κέφι καὶ τὴν χαρά.

Τὴν Κυριακὴ τὸ πρωὶ στολίζουν τὸν γαμπρό. Ἐκεῖνοι ποὺ θὰ ἀναλάβουν νὰ στολίσουν τὸν γαμπρό, πρέπει νὰ ἔχουν καὶ τοὺς δύο γονεῖς των καὶ νὰ εἶναι καὶ πρωτοστέφανοι. Βάζουν τὸν γαμπρὸ νὰ πατήσῃ μέσα σ' ἕνα σιδεροσίνι (ταψί) ποὺ μέσα ἔχουν ρίξει κουφέτα, ρύζι, δεκάρες, διάφορα ἄλλα νομίσματα καὶ φλουριά. Περνοῦν ἕνα ξύλινο δεργὶ (ξύλινο στεφάνι) ἀπὸ τὸ κεφάλι μέχρι τὰ πόδια καὶ μετὰ 4 — 5 φίλοι τὸν ἀξιώνουν. Τὸν σηκώνουν τρεῖς φορὲς ψηλά. Κατόπιν ὅλοι μαζὶ ἀπὸ τοῦ γαμπροῦ τὸ σπίτι μὲ τὰ ὄργανα πᾶνε στοῦ κουμπάρου καὶ ἀπὸ ἐκεῖ στῆς νύφης τὸ σπίτι. Οἱ ἀγλεκτσῆδες προτοῦ φθάσουν στὸ σπίτι τῆς νύφης, ἀφήνουν ἕνα κόκορα καὶ ὅποιος τὸν

πιάσει εἶναι γι' αὐτόν, καὶ παίρνει δῶρο καὶ ἀπὸ τὸν κουμπάρο. Ὅλοι εἶναι ἔξω ἀπὸ τὸ σπίτι. Μόνον ὁ γαμπρὸς μπαίνει μαζὶ μὲ τὸν παράγαμπρο καὶ τοὺς φιλεύουν. Ὁ γαμπρὸς προσφέρει στὴν πεθερὰ καὶ τὰ θέτει στὸ στῆθος της. (σοὺτ π α ρ α σ ὶ — πληρωμὴ τοῦ γάλακτος). Οἱ ἀγλεκτσῆδες βγάζουν τὴν προῖκα τῆς νύφης στὴν αὐλὴ καὶ τὴν πωλοῦν. Δίδουν χρήματα, ὁ παράγαμπρος καὶ ὁ κουμπάρος καὶ τὴν ἀγοράζουν. Τὴν φορτώνουν σ' ἕνα ἁμάξι. Στὰ κέρατα τῶν βοδιῶν δένουν μαντήλια καὶ σὲ αὐτὸν ποὺ ἔχει τὸ ἁμάξι τοῦ προσφέρουν ἕνα μπουκάλι κρασί. Ὁ ἁμαξᾶς πίνει τρεῖς φορές, μετὰ τὸ κτυπᾶ στὸν ζυγό, τὸ σπάζει καὶ ξεκινᾶ γιὰ τὸ σπίτι τοῦ γαμπροῦ. Ἕνα μικρὸ παιδὶ μὲ ἕνα μαξηλάρι στὰ χέρια, τρέχει καὶ εἰδοποιεῖ στὸ σπίτι τοῦ γαμπροῦ ὅτι ἡ προῖκα ἔρχεται. Ὁ γαμπρός, ἡ νύφη, ὁ κουμπάρος, οἱ συγγενεῖς καὶ πλῆθος κόσμου μὲ τὰ ὄργανα φθάνουν στὴν ἐκκλησία. Στὴν ἐκκλησία ὁ παπᾶς παίρνει τὸν γαμπρὸ καὶ τὴν νύφη καὶ τοὺς φέρνει μπροστά. Τοὺς σταυρώνει τὰ μικρὰ δάκτυλα καὶ ἀρχίζει ἡ ἱεροτελεστία. Τελειώνουν οἱ στέψεις καὶ προχωροῦν γιὰ τὸ σπίτι τοῦ γαμπροῦ. Μόλις φθάνουν ἕνας ἀγλεκτσῆς παίρνει ἕνα ξύλο ὅπου δάζει 5 - 10 κουλούρια, τὸ κρατεῖ κατὰ πλάτος τῆς πόρτας καὶ λέγει: «ἡ νύφη δὲν πηγαίνει μέσα. Θέλει τ ά γ μ α (τάξιμο)». Ὁ πεθερὸς δίδει μιὰ ἀγελάδα. Τότε ἄλλος ἀγλεκτσῆς σχεδιάζει πάνω στὸν τοῖχο μιὰ ἀγελάδα καὶ λέγει: «Ἂν δὲν τὴν δώσῃς τὴν γελάδα νὰ τὴ φάγῃ ὁ λύκος». Μετὰ προσφέρουν, μὲ τὴ σειρά, ἡ μητέρα τοῦ γαμπροῦ ἕνα μ π α κ ὶ ρ (ἕνα καζάνι), ὁ κουμπάρος ἕνα ἀρνὶ καὶ ἡ κουμπάρα μιὰ κλῶσσα μὲ τὰ πουλιά. Μετὰ ἕνας ἀγλεκτσῆς δένει τὸν γαμπρὸ καὶ τὴν νύφη μὲ ἕνα κ α ῒ σ (ζώνη δερμάτινη) καὶ τοὺς τραβᾶ μέσα στὸ σπίτι. Ἕνας ἄλλος μὲ τσεκούρι κόβει τὸ ξύλο μὲ τὰ κουλούρια καὶ τὰ κορίτσια τὰ μαζεύουν καὶ τὰ δάζουν κάτω ἀπό, τὸ μαξιλάρι τους καὶ ἀνάλογα μὲ τὸ ὄνειρο ποὺ θὰ δοῦν, εἶναι καὶ τὸ τυχερὸ τοῦ γάμου. Μπαίνοντας μέσα στὸ σπίτι τοῦ γαμπροῦ ἡ νύφη περπατεῖ πάνω σ' ἕνα διάδρομο ἀπὸ χασὲ κεντημένο, γιὰ νὰ εἶναι ἄσπρη ὅλη ἡ ζωή της. Μετὰ ὅλα τὰ πεθερικὰ κάθονται, τρῶνε, πίνουν, τραγουδοῦν καὶ χορεύουν. Ὁ γαμπρὸς μὲ τὴν νύφη σταματοῦν ὄρθιοι σ τ ὸ ν γ ο ῒ κ ο (προῖκα τῆς νύφης) καὶ μπροστὰ εἶναι δύο λαμπάδες ἀναμένες. Ἂν ἐπιτρέψῃ ὁ κουμπάρος στὸν γαμπρὸ τότε μπορεῖ νὰ καθίσῃ. Ἡ νύφη ὅμως σταματᾶ ὄρθια. Τὴν ὥρα ποὺ φεύγουν οἱ καλεσμένοι ὁ κουμπάρος ξεκουμπώνει τρία κουμπιὰ ἀπὸ τὸν γαμπρὸ καὶ τὴν νύφη καὶ φεύγει. Τὴν Δευτέρα τὸ πρωῒ οἱ ἀγλεκτσῆδες πηγαίνουν στὸ σπίτι τοῦ γαμπροῦ. Παίρνουν ἕνα σχοινί, δένουν τὴν νύφη ἀπὸ τὴν μέση καὶ τὴν κρεμοῦν, τραβῶντας τὸ σχοινὶ ποὺ εἶναι περασμένο ψηλὰ σ' ἕνα ὁριζόντιο ξύλο, πρὸς τὰ ἐπάνω καὶ λένε στὸν γαμπρό. «Τὴν λυπᾶσαι τὴ γυναῖκα σου;». — «Τὴν λυπᾶμαι» ἀπαντᾶ ἐκεῖνος. Μετὰ δίνει χρήματα, ὅσα ζητήσουν οἱ ἀγλεκτσῆδες καὶ τὴν κατεβάζουν. Τὸ ἴδιο κάνουν καὶ στὸν γαμπρὸ μπροστὰ στοὺς γονεῖς του ἀπὸ τοὺς ὁποίους παίρνουν χρήματα. Ἂν κατὰ τύχην βρίσκονται ἐκεῖ κανένας νέος καὶ καμμιὰ νέα ποὺ ἀγαπιῶνται τοὺς κρεμοῦν μαζὶ γιὰ νὰ παντρευτοῦν τὸ γρηγορώτερο.

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ

Ὅπως σὲ ὅλες τὶς κοινωνικές τους ἐκδηλώσεις οἱ Σκουταριανοί, ἔτσι καὶ στὸν θάνατο ἔχουν ὡρισμένες τοπικὲς συνήθειες. Ὅταν πεθάνῃ κανείς, ἀφοῦ τὸν ἀλλάζουν τοῦ κλείνουν τὸ στόμα καὶ τὸν τοποθετοῦν στὸ φέρετρο. Δίπλα στὸ φέρετρο, κάθεται ἕνας ποὺ τελείωσε τὸ Σχολεῖο καὶ διαβάζει τὸ ψαλτῆρι. Μετὰ 24 ὧρες πηγαίνουν τὸν νεκρὸ στὸ νεκροταφεῖο καὶ τὸν θάπτουν. Μετὰ τὸν ἐνταφιασμό, ἐπὶ 40 ἡμέρες συνέχεια πηγαίνουν οἱ συγγενεῖς τοῦ ἀποθανόντος στὸ μνῆμα, θυμιάζουν, ἀνάβουν κερὶ καὶ κλαῖνε, (μοιρολογοῦν) τὸν νεκρό. Μαζί τους παίρνουν οὔζο καὶ κρασὶ καὶ τὸ ρίχνουν στὸ μνῆμα.

ΕΘΙΜΑ ΕΟΡΤΑΣΤΙΚΑ

Οἱ παληοὶ Σκουταριανοὶ ἔδιναν μεγαλύτερη σημασία στὶς θρησκευτικὲς ἑορτές. Τὶς ἑόρταζαν ὅλες, μικρὲς καὶ μεγάλες καὶ διέκοπταν κάθε ἐργασία. Ὅταν τὸ ὅράδυ τῆς παραμονῆς τῆς ἑορτῆς καὶ κάθε Σαββάτου κτυποῦσε ἡ καμπάνα γιὰ ἑσπερινό, ἄνδρες καὶ γυναῖκες σταματοῦσνα τὴν δουλειά τους. Καὶ οἱ μὲν ἄνδρες ἄφηναν τὸ ὄργωμα, ἢ ἄλλη ἀγροτικὴ ἐργασία καὶ γυρνοῦσαν στὸ σπίτι, οἱ δὲ γυναῖκες παρατοῦσαν τὸ γνέσιμο, τὸ πλέξιμο ἢ τὸ κέντημα ἄναβαν τὰ καντήλια τῆς Παναγίας καὶ καταγίνονταν μὲ τὴν καθοριότητα τοῦ σπιτιοῦ.

Στὸ κεφάλαιο αὐτὸ θὰ ἀναφέρωμε ὡρισμένες ἑορτὲς γιὰ τὶς ὁποῖες οἱ Σκουταριανοὶ ἔδιναν ἰδιαίτερη σημασία, καθὼς καὶ διάφορα ἔθιμα, προλήψεις καὶ δεισιδαιμονίες, ποὺ ἡ φαντασία τῶν ἁπλοϊκῶν αὐτῶν ἀνθρώπων ἐδημιούργησε γύρω ἀπ' αὐτές.

ΧΕΙΜΕΡΙΝΕΣ ΕΟΡΤΕΣ

1) Τῆς Ἁγίας Βαρβάρας (4 Δεκεμβρίου). Τὴν ἡμέρα αὐτὴ οἱ Σκουταριανοὶ ἔκαναν κόλυβα (βαρβάρα) μὲ σιτάρι, καλαμπόκι καὶ κουκιὰ πρὸς τιμὴν τῆς Ἁγίας Βαρβάρας καὶ τὰ ἐμοίραζαν στὴν γειτονιά.

2) Τοῦ Ἁγίου Νικολάου (6 Δεκεμβρίου). Ἐπίστευαν ὅτι ὁ Ἅγιος Νικόλαος ἦταν καραβοκύρης, γι' αὐτὸ εἶναι προστάτης τῶν ναυτικῶν. Τὴν παραμονὴ τοῦ Ἁγίου Νικολάου οἱ γυναῖκες ἔκαναν κόλυβα καὶ ἄρτους καὶ τὰ ἐπήγαιναν στὴν Ἐκκλησία. Τὸ ἔλεγαν «τραπέζι γιὰ τὸν ἅγιο».

Γιὰ τὶς τρεῖς συνεχόμενες ἑορτές, τὴν Ἁγία Βαρβάρα, Ἅγιο Σάββα καὶ Ἅγιο Νικόλαο ἔλεγαν τὴν ἑξῆς χαρακτηριστικὴ φρᾶσι. «Ἁϊ Βαρβάρα βαρβαρών, Ἁϊ Σάββας σαβανών, καὶ Ἁϊ Νικόλας παραχών». Πρόσεχαν δὲ νὰ μὴ κρυολογήσουν τὶς ἡμέρες ἐκεῖνες ποὺ ἔκανε δυνατὸ κρύο.

3) Τοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνος (12 Δεκεμβρίου). Τὴν ἡμέρα αὐτὴ ἔκαναν κόλυβα καὶ ἄρτους. (Τραπέζι γιὰ τὸν Ἅγιο ὅποιος εἶχε τάγμα). Δὲν δούλευαν γιὰ νὰ μὴ γεμίσῃ τὸ σῶμα τους σπειριά. Ἔλεγαν ἐπίσης, ὅτι ἀπὸ

τοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνος καὶ μετὰ ἡ ἡμέρα ἀρχίζει νὰ μεγαλώνῃ ἕνα σπειρί.

4) Τοῦ Ἁγίου Ἐλευθερίου (15 Δεκεμβρίου). Τὸν Ἅγιο Ἐλευθέριο τὸν θεωροῦσαν βοηθὸ τῶν τικτουσῶν καὶ φυλακισμένων. Πίστευαν ὅτι ὁ ἅγιος Ἐλευθέριος «ξελεφτερώνει» μὲ τὸ καλὸ τὶς ἑτοιμόγεννες, γι' αὐτὸ ὅσες ἦσαν σὲ ἐνδιαφέρουσα κατάστασι τὸν γιόρταζαν, τοῦ ἄναβαν λαμπάδες καὶ τοῦ ἐπήγαιναν λάδι.

5) Τοῦ Ἁγίου Μοδέστου (18 Δεκεμβρίου). Ἑορτὴ τῶν γεωργῶν. Ἐπίστευαν ὅτι ὁ Ἅγιος Μόδεστος ἦταν γεωργὸς γι' αὐτὸ καὶ εἶναι προστάτης τῶν γεωργῶν. Συνήθιζαν νὰ κάνουν 5 ἄρτους. Ἀπὸ τοὺς ἁγιασμένους ἄρτους ἔδιναν στὰ ζῶα ἀπὸ ἕνα κομματάκι ἢ ἔτριβαν κομμάτια ἄρτου μέσα «στὸν γιαμὰ» (τροφὴ τῶν ζώων) καὶ τὸν τάϊζαν στὰ ζῶα.

6) Τῶν Μεγάλων Ταξιαρχῶν. Ἅϊ Στράτιο, (8 Νοεμβρίου). Τὴν παραμονὴ τῆς ἑορτῆς ὅσοι εἶχαν ἄρρωστο ἄνθρωπο στὸ σπίτι πήγαιναν καὶ ἔμεναν στὴν Ἐκκλησία ὅλη τὴν νύχτα. Συνήθιζαν νὰ κάνουν ἄρτους καὶ κόλυβα. (τραπέζι γιὰ τὸν ἅγιο).

ΕΟΡΤΕΣ ΤΟΥ ΔΩΔΕΚΑΗΜΕΡΟΥ

Τὰ «δωδεκάμερα» ἦσαν ἡμέρες χαρᾶς καὶ διασκεδάσεως γιὰ ὅλους ἀνεξαιρέτως τοὺς Σκουταριανούς. Τὰ «νταβούλια» καὶ τὰ «λαλήματα» δὲν ἔπαυαν καθόλου, ὅλο τὸ δωδεκάωρο. Παρέες - παρέες γύριζαν οἱ ἄνδρες μὲ τὰ ὄργανα στὰ σπίτια νὰ εὐχηθοῦν στοὺς ἑορτάζοντες. Οὔτε τὸ κρύο τὸ βαρὺ φοβόταν, οὔτε τὰ χιόνια ποὺ «μπόγια» (ὕψος τοῦ ἀνθρώπου) ἦταν στρωμένα κάτω, τοὺς ἐτρόμαζαν. Ἔτσι οἱ μαχαλάδες ἀντηχοῦσαν ἀπὸ τραγούδια, νταβούλια, ζουρνάδες καὶ κλαρίνα.

Γύρω ἀπὸ τὶς ἡμέρες τοῦ Δωδεκαημέρου, πλῆθος ἀπὸ προλήψεις καὶ δεισιδαιμονίες εἶχαν δημιουργηθῆ οἱ ὁποῖες ἐπηρέαζαν πολὺ τὴν ζωὴ τῶν Σκουταριανῶν κατὰ τὶς ἡμέρες αὐτές. Ὅλο τὸ δωδεκαήμερο δὲν ἔπλυναν ροῦχα, οὔτε λούζονταν. Περίμεναν νὰ φωτισθοῦν τὰ νερά. Δὲν ἔβγαιναν ἔξω χωρὶς φωτιά, γιατὶ πίστευαν ὅτι τρέχουν ἔξω ὅλα τὰ κακά, λύκοι καὶ ἄλλα ἀγρίμια. Μόλις ὅμως ἄναβαν τὸ φῶς, σκορπίζονταν. Δώδεκα ἡμέρες δὲν ἔκοβαν μὲ τὸ ψαλίδι. Τὸ ἔδεναν καὶ τὸ κρεμοῦσαν σὲ ἕνα μέρος. Ὅπως εἶναι κλειστὸ τὸ ψαλίδι ἔτσι νὰ εἶναι κλειστὸ καὶ τὸ στόμα τῶν λύκων.

ΤΑ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ

Τὴν παραμονὴ τῶν Χριστουγέννων θυμιάζονται. Ἑτοιμάζουν τὸ χριστόψωμο. Αὐτὸ εἶναι ἕνα πλαστό, μέσα σὲ ταψί. Τὸ πλαστὸ τὸ στολίζουν μὲ διάφορα σχέδια φτιαγμένα μὲ ζυμάρι. Τὰ σχέδια αὐτὰ παριστάνουν ἕνα σταυρό, τὸ χέρι τῆς Παναγιᾶς, τὸ ἀλέτρι, τρεῖς βόλους ποὺ συμβολίζουν τὰ χωράφια σὲ

διάφορες τοποθεσίες καὶ ἕνα σχέδιο ποὺ τὸ ὀνομάζουν «γ τ ο υ γ ι ά». Τὰ δύο πρῶτα σχέδια (δηλαδὴ τὸν σταυρὸ καὶ τῆς Παναγίας τὸ χέρι) μετὰ τὸ θυμιάτισμα τὰ βάζουν στὸ εἰκονοστάσι. Τὰ κατεβάζουν καὶ τὰ βάζουν πάλι στὸ τραπέζι τὴν παραμονὴ τῆς Πρωτοχρονιᾶς καὶ τῶν Φώτων ὅταν θυμιατίζουν. Ὅταν τελειώνουν τὰ δωδεκάμερα τὰ δίνουν στὰ ζῶα νὰ τὰ φᾶνε. Τὴν νύκτα τῆς παραμονῆς τῶν Χριστουγέννων κοντὰ στὰ μεσάνυκτα οἱ νέοι τοῦ χωριοῦ μὲ «γ τ ὰ ῑ ρ έ δ ε ς» (ὄργανα) στὰ χέρια βγαίνουν καὶ ψάλλουν τὰ κάλαντα. Ἀρχίζουν ἀπὸ τὸ σπίτι τοῦ Προέδρου τῆς Κοινότητος, τοῦ ἱερέως καὶ ἐν συνεχείᾳ σὲ ὅλα τὰ σπίτια τοῦ χωριοῦ. Οἱ νέοι αὐτοὶ εἶναι χωρισμένοι σὲ ὁμάδες ποὺ τὶς ὀνομάζουν «μ π ι λ ι ο ύ κ ι α». Μεγάλος ἀνταγωνισμὸς γίνεται πιὸ μπιλιούκι θὰ μπῆ στὸ πρῶτο σπίτι γιατὶ ἔχει καλύτερη περιποίηση καὶ παίρνει περισσότερα δῶρα. Τὰ δῶρα ποὺ παίρνει εἶναι κουλούρια, μαντήλια, καὶ χρήματα. Αὐτὸ συνεχίζεται μέχρι τὶς πρωϊνὲς ὧρες. Τὰ κάλαντα ποὺ ψάλλουν εἶναι: Χριστούγεννα, Χριστούγεννα, ἐβγᾶτε, δῆτε, μάθετε, ὁ γιός, Χριστὸς γεννιέται, γεννιέται καὶ βαπτίζεται στοὺς οὐρανοὺς ἐπάνω.

Οἱ ὁμάδες τῶν νέων «τὰ μπιλιούκια» τὰ δῶρα ποὺ μαζεύουν τὰ τρῶνε στὰ γλέντια ποὺ κάνουν παρέες - παρέες. Μερικὰ παλληκάρια τὰ δῶρα τὰ κρατοῦν καὶ τὴν τρίτη ἡμέρα τῶν Χριστουγέννων, τοῦ Ἁγίου Στεφάνου κερνοῦν τὸν κόσμο στὴν ἐκκλησία γιὰ νὰ ἔχουν δικαίωμα νὰ ψάλλουν τὰ κάλαντα καὶ τὴν ἡμέρα τῶν Φώτων.

ΠΡΩΤΟΧΡΟΝΙΑ

Τὴν παραμονὴ τῆς Πρωτοχρονιᾶς ἑτοιμάζουν τὴν βασιλόπιττα καὶ θυμιάζονται. Μέσα στὴν βασιλόπιττα βάζουν τὴν δραχμὴ καὶ τὴν «σ ο ύ ρ β α». Ἡ «σούρβα» εἶναι ἕνα κλαδὶ κρανιᾶς ποὺ τὸ στολίζουν σὰν χριστουγεννιάτικο δένδρο, μὲ κορδέλλες, βαμβάκι, χρωματιστὰ μαλλάκια καὶ φλουριά. Ὅποιος σηκωθῆ πρῶτος, τὸ πρωῒ τῆς Πρωτοχρονιᾶς, μὲ τὴν «σούρβα» κτυπᾶ τὴν πλάτη τῶν ἄλλων μελῶν τῆς οἰκογενείας ποὺ κοιμοῦνται καὶ λέγει: «σούρβα καὶ τοῦ χρόνου». Μὲ τὴν σούρβα στὸ χέρι γυρίζουν τὰ παιδιὰ στὸ χωριὸ καὶ λένε τὰ κάλαντα. Μετὰ τὴν Πρωτοχρονιὰ τὴν ρίχνουν στὰ κεραμίδια τοῦ σπιτιοῦ. Κοντὰ στὴν βασιλόπιττα, πάνω στὸ τραπέζι βάζουν καὶ ἕνα πιᾶτο μὲ δημητριακά. Τὸ πρωῒ τῆς Πρωτοχρονιᾶς κάνουν κύκλο στὴν αὐλὴ καὶ ἐκεῖ μέσα ρίχνουν τοὺς σπόρους γιὰ νὰ φᾶνε οἱ κότες καὶ νὰ μὴ ξενογεννοῦν. Ὅποιος πταρνισθῆ τὸ βράδυ τῆς Πρωτοχρονιᾶς (τῆς παραμονῆς) στὸ τραπέζι τὴν ὥρα τοῦ φαγητοῦ, τοῦ τάζουν κάτι, τὸ κατσικάκι ποὺ θὰ γεννήση ἡ κατσίκα ἢ τὸ μοσχαράκι ποὺ θὰ γεννήση ἡ ἀγελάδα.

Μὲ τὴν δραχμὴ τῆς βασιλόπιττας ὅποιος τὴν βρῆ, ἀνάβει ἕνα κερὶ στὸν ἅγιο Βασίλειο. Ὅποιο παιδὶ πηγαίνει πρῶτο σὲ σπίτι, τὸ πρωῒ τῆς Πρωτοχρονιᾶς τὸ βάζουν νὰ καθήση καὶ τὸ περιποιοῦνται γιὰ νὰ βγάλη ἀργότερα ἡ κλῶσ-

σα καλὰ πουλάκια. Τὴν Πρωτοχρονιὰ ἔχουν τὴν συνήθεια νὰ φοροῦν κάτι καινούργιο, ἔστω καὶ ἕνα μαντήλι.

Τὶς κάλτσες ποὺ πλέκουν ἀπὸ τὰ Χριστούγεννα μέχρι τὴν ἑορτὴ τοῦ Ἁγίου Βασιλείου δὲν τὶς βάζουν σὲ πεθαμένο. Τὶς κρατοῦν ἕως τὴν ἑορτὴ τῶν Θεοφανείων, νὰ τὶς φωτίσῃ ὁ ἱερεὺς καὶ ὕστερα τὶς φοροῦν.

Ἂν πεθάνῃ κανεὶς τὸ Δωδεκάμερο τοῦ βάζουν μιὰ βελόνα στὸ σῶμα γιὰ νὰ μὴ γίνῃ «σ τ ρ ί γ γ λ ο ς» (βρυκόλακας).

ΘΕΟΦΑΝΕΙΑ

Τὸ βράδυ τῆς παραμονῆς θυμιάζονται. Ἑτοιμάζουν μιὰ κουλούρα μὲ ζυμάρι καὶ νηστίσιμα φαγητά. Ἐπάνω σὲ ἕνα ὑνὶ βάζουν κάρβουνα καὶ θυμίαμα. Ὁ ἀρχηγὸς τῆς οἰκογενείας παίρνει τὸ ὑνὶ καὶ θυμιάζει τὸ τραπέζι καὶ λέγει «Χρόνια πολλά», νὰ μᾶς φυλᾶνε τὰ ἅγια Θεοφάνεια, καλὸ μπερεκὲτ (καλὴ σοδιά), καλὴ γεροσύνη (καλὴ ὑγεία). Ἔπειτα πηγαίνει θυμιάζει τὸ εἰκόνισμα τὰ δωμάτια τοῦ σπιτιοῦ καὶ τὸν σταῦλο ὅπου εἶναι τὰ ζῶα. Μετὰ κάθονται καὶ τρῶνε. Τὴν παραμονὴ καὶ τὴν ἡμέρα τῶν Φώτων, τὰ παιδιὰ ψάλλουν τὰ κάλαντα:

Σήμερα τὰ φῶτα καὶ φωτισμοὶ
καὶ χαρὰ μεγάλη καὶ ἁγιασμοί.
Κάτω στὸν Ἰορδάνη τὸν ποταμὸ
κάθεται Κυρά μας ἡ Παναγιά.
Ὄργανα κρατάει στὰ χέρια της
καὶ τὸν Ἅγιο Γιάννη παρακαλεῖ.
Ἅγιε Γιάννη, Πρόδρομε,
βάφτισε καὶ μένα Θεοῦ παιδί.
Πῶς νὰ σὲ βαφτίσω Θεοῦ παιδὶ
νὰ ’νεβῶ ἐπάνω στοὺς οὐρανοὺς
νὰ καταθυμιάσω τοὺς ἁγίους.

Δίνουν στὰ παιδιὰ μῆλα, καρύδια καὶ χρήματα. Τὸν σταυρὸ ρίχνουν μέσα σὲ ἕνα μεγάλο καζάνι ἐπειδὴ δὲν ὑπάρχει ποτάμι. Παίρνουν ἁγιασμὸ καὶ πίνουν. Τὸν ὑπόλοιπο τὸν φυλᾶνε στὸ εἰκονοστάσι καὶ τὸν χρησιμοποιοῦν κατὰ τῆς βασκανίας.

ΕΟΡΤΗ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΠΡΟΔΡΟΜΟΥ

Τοῦ Ἁϊ Γιαννιοῦ ὅποια μητέρα ἔχει ἀρραβωνιασμένο παιδί, παίρνει δῶρα γιὰ τὴν νύφη (παντόφλες, μαντήλια κλπ.), μαζεύει 2 - 3 κορίτσια καὶ τὰ πηγαίνουν στὴν νύφη, μέσα σὲ ἕνα «σιδεροσίνι». Μαζί τους ἔχουν καὶ ἕνα μπρίκι

μπακιρένιο γεμᾶτο νερό. Ὅταν φθάνουν στὸ σπίτι, ἡ νύφη κάθεται σὲ ἕνα σκαμνί. Τότε τὸ ἕνα κορίτσι μὲ τὸ νερὸ τῆς βρέχει τὰ πόδια, τὰ χέρια καὶ τὸ κεφάλι. Τὰ κορίτσια ποὺ τὰ πηγαίνουν στὴν νύφη τὰ λένε «Κ υ ρ α τ σ ο ῦ δ ε ς». Τὸν γαμπρὸ τὸν λένε «μ π α σ γ ά». Τὸ ἔθιμο αὐτὸ τὸ κάνουν γιὰ νὰ ἔχουν καλὸ μπερεκὲτ (καλὴ σοδιά).

ΤΑ ΣΥΜΙΟΓΙΟΡΤΙΑ

Τὴν 1η Φεβρουαρίου, τοῦ Ἁγίου Τρύφωνος, τὴν 2αν τῆς Ὑπαπαντῆς καὶ τὴν 3ην τοῦ Ἁγίου Συμεὼν τὶς λένε καὶ τὶς τρεῖς «Συμιογιόρτια». Τοῦ Ἁγίου Τρύφωνος κάνουν μιὰ πίττα «ἀνυβάπτιστη» (χωρὶς μαγιὰ καὶ σόδα φαγητοῦ) τὴν ψήνουν σὲ «σ ὰ τ σ» (σιδερένιο καπάκι τὸ ὁποῖον φέρει στὴν περιφέρεια στεφάνη ἀπὸ λαμαρίνα). Τὸ πρωῒ πηγαίνουν στὴν ἐκκλησία καὶ παίρνουν ἁγιασμό. Τὸν ἁγιασμὸ αὐτὸν τὸν παίρνουν καὶ τὸν ρίχνουν σὲ τρεῖς γωνίες ταῦ ἀμπελιοῦ. Μαζί τους παίρνουν καὶ τὴν πίττα αὐτή. Κλαδεύουν τρία «κ ο τ ο ύ κ ι α» (κούρβουλα ἀμπελιοῦ), ρίχνουν τὸν ἁγιασμὸ κι ἔπειτα κάθονται καὶ τρῶνε τὴν πίττα μὲ κολλιοὺς καὶ γυρίζουν στὸ σπίτι. Τῆς Ὑπαπαντῆς καὶ τοῦ Ἁγίου Συμεών, οἱ ἔγκυες γυναῖκες δὲν κάνουν καμμία ἐργασία καὶ ἰδίως ράψιμο, κέντημα ἢ κόψιμο μὲ ψαλίδι γιὰ νὰ μὴ γεννηθῆ τὸ παιδὶ «σημειωμένο». Συνήθως ντύνονται ὡραῖα, περιποιοῦνται τὸ πρόσωπό τους, κάνουν ἐλιὲς στὸ πρόσωπό τους γιὰ νὰ γεννηθῆ ὄμορφο τὸ παιδί τους.

ΑΠΟΚΡΙΕΣ

Τὴν πρώτη Πέμπτη τῆς Ἀπόκερω, τὴν λένε Τσικνοπέμπτη. Τὴν δεύτερη Πέμπτη λένε ὅτι τινάσσουν οἱ βλάχες τὰ τουλούμια. Δὲν λούζονται γιὰ νὰ μὴ πέσουν τὰ μαλλιά τους. Τὴν ἀποκριὰ τῆς Τυρινῆς παίρνουν συγχώρησι, οἱ κουμπάροι ἀπὸ τὴν γουνὰ «τὴν συτέκνισσα» καὶ γενικὰ οἱ μικρότεροι ἀπὸ τοὺς μεγαλύτερους. Ὁ κουμπάρος, ἡ κουμπάρα καὶ τὰ παιδιά τους παίρνουν μαζί τους τυρί, αὐγά, χαλβὰ καὶ ἕνα μπουκάλι μὲ κρασὶ καὶ πηγαίνουν στὸ σπίτι τοῦ γουνοῦ καὶ τῆς γουνᾶς. Τοὺς δίδουν τὰ δῶρα τους καὶ φιλοῦν τὰ χέρια τους λέγοντας. «Συγχωρεμένα». Ἀκόμη καὶ στὸν δρόμο οἱ μικρότεροι ζητοῦν συγχώρησι ἀπὸ τοὺς μεγαλυτέρους. Τὸ βράδυ στὸν μεγάλο Ἑσπερινό, ὅσοι βρίσκονται στὴν ἐκκλησία περνοῦν ἀπὸ τὸν ἱερέα καὶ ζητοῦν συγχώρησι φιλῶντας τὸ χέρι του. Τὸ ἴδιο κάνουν καὶ μεταξύ τους. Στὸ βραδυνὸ τραπέζι, μετὰ τὸ φαγητὸ τρώγουν ἀπὸ ἕνα βραστὸ αὐγὸ γιὰ νὰ βουλώσουν τὸ στόμα τους γιὰ 40 ἡμέρες μέχρι τὸ Πάσχα καὶ μόνον τότε νὰ φᾶνε πάλι αὐγό. Μετὰ τὸ βούλωμα τοῦ στόματος μὲ τὸ αὐγό, παίζουν τὰ παιδιὰ μὲ τὸν κρεμασμένο ἀπὸ τὸ ταβάνι μὲ μιὰ κλωστή, χαλβά. Δένει ὁ πατέρας τὸν σισαμένιο χαλβά, δένει καὶ τὰ χέρια τῶν παιδιῶν. Τὰ παιδιὰ μὲ ὁλάνοικτο στόμα προσπαθοῦν νὰ πιάσουν τὸν χαλβὰ ἐνῶ ἕνας μεγάλος

κινεῖ τὸν σπάγγο μ·ὰ ἐδῶ καὶ μιὰ ἐκεῖ. Εἶναι δύσκολο νὰ πιάσουν τὰ παιδιὰ τὸν χαλδὰ καὶ καθὼς κουνιέται τὰ λερώνει τὸ πρόσωπο, πρᾶγμα ποὺ προκαλεῖ γέλια ἀκράτητα σὲ ὅλους. Ἀπὸ τὴν Κυριακὴ τῆς Ἀποκριᾶς μέχρι τὴν Κυριακὴ τῆς Τυρινῆς, κάθε ὁράδυ μαζεύονται ὅλοι οἱ χωρικοὶ στὸ προαύλιον τῆς Ἐκκλησίας καὶ χορεύουν τὸν «Μ ρ ί κ γ ο». Οἱ γρηὲς κρατοῦν μὲ μεγάλα ξύλα, φανάρια γιὰ νὰ φωτίζουν τὸν χῶρο. Οἱ γέροι κάθονται στὴν ἄκρη καὶ παρωτρύνουν τοὺς νέους νὰ χορέψουν γιὰ νὰ γίνουν τὰ δαμβάκια. Χορεύουν ὅλοι μαζί, ἄνδρες, γυναῖκες, νέοι, νέες, ἀρραβωνιασμένοι καὶ νιόπαντροι. Μερικοὶ γέροι καλοστεκούμενοι, κρατοῦν «τ ὴ γ κ ο υ τ ζ ο ύ κ α» (τὸ τέλος τοῦ χοροῦ). Ἂν ὑπάρχει κανένας ἀστεῖος γέροντας πιάνει πρῶτος τὸν χορὸ καὶ σκορπᾶ ὁλόγυρα τὰ γέλια καὶ τὰ χαχανητά. Ὁ χορὸς γίνεται μὲ γκαῖντες καὶ μὲ τραγούδια ποὺ τραγουδοῦν ὅλοι μαζί. Τὰ κορίτσια δὲν πιάνουν τὸ χέρι τῶν παλληκαριῶν. Ἂν τύχῃ νέος κοντὰ σὲ κοπέλλα τὸν πιάνει ἀπὸ τὸ μαντῆλι. Ἕνα ἀπὸ τὰ τραγούδια ποὺ λένε εἶναι, καὶ τὸ παρακάτω:

Ἄσπρα μου περιστέρια καὶ μαῦρα μου πουλιὰ
γιὰ μὴν ψηλοπετᾶτε, γιὰ χαμηλώσετε
νὰ γράψω ἕνα γράμμα καὶ μιὰ ψιλὴ γραφὴ
νὰ στείλω στὴν ἀγάπη μ᾽ νὰ μὴ μὲ καρτερῖ.
Θέλεις παντρέψου ἀγάπη μ᾽ θέλεις περίμενε,
ἐγὼ στὸν τόπο πούρθα ἐδῶ θὰ παντρευτῶ.
Μάγισσα γυναῖκα πῆρα καὶ μάγισσα πεθερά.
Μὲ μάγεψαν καὶ μένα καὶ δὲν μπορῶ νἀρθῶ.

Τὴν καθαρὴ Δευτέρα ἢ καθαροδευτέρα, κάθε καλὴ νοικοκυρὰ προσπαθεῖ νὰ σηκωθῇ πολὺ πρωί, νὰ πλύνῃ τὶς πετσέτες τοῦ φαγητοῦ, τὰ πιάτα τὸν «σ ο φ ρ ὰ» (τὸ τραπέζι), νὰ τὸ ἁπλώσῃ καὶ μετὰ νὰ πάρῃ τὸ ἀδράχτι γιὰ νὰ γνέθῃ. Ὅσο πιὸ πολὺ θὰ γνέσῃ αὐτὴν τὴν ἡμέρα τόση δουλειὰ θὰ βγάλῃ τὴν Σαρακοστή. Ἔτσι φαίνεται ἡ νοικοκυροσύνη τῆς γυναίκας.

ΤΡΙΜΕΡΟ

Πολλὲς γυναῖκες καὶ μερικοὶ ἄνδρες κρατοῦν τρίμερο (τιμερίζουν). Τρεῖς ἡμέρες δὲν βάζουν τίποτε στὸ στόμα τους οὔτε ψωμὶ οὔτε νερό. Τὴν τρίτη ἡμέρα πηγαίνουν στὴν ἐκκλησία καὶ παίρνουν θεία Κοινωνία καὶ ἀντίδωρο. Τὴν ἡμέρα αὐτὴ παρασκευάζουν κομπόστα, φάβα καὶ σιτάρι καὶ τὰ μοιράζουν σὲ δύο, τρία σπίτια γιὰ σχώριο (συγχώρησι). Ἕνας ποὺ ἀρχίζει νὰ τριμερίζῃ πρέπει τρία χρόνια νὰ τὸ ἐπαναλάβῃ. Ὁ πρῶτος χρόνος εἶναι γιὰ τὴν νουνά, ὁ δεύτερος γιὰ τὴν μάνα κι ὁ τρίτος γιὰ τὸν ἑαυτό του.

Ὅλοι οἱ κάτοικοι ἀνεξαιρέτως νηστεύουν 40 ἡμέρες. Τὴν Τετάρτη καὶ Πα-

ρασκευὴ δὲν τρώγουν οὔτε λάδι. Τὴν ἑορτὴ τῶν 40 μαρτύρων, ὅσοι εἶναι κεχαγιάδες (τσομπάνηδες) τὴν ἑορτάζουν ξεχωριστά. Κάνουν πίττα «ἀ ν ε β ά τ ι σ τ η» (δηλ. χωρὶς μαγιά), φάβα, ντολμαδάκια, λαδερά, παίρνουν «γκάϊντες» (ὄργανα) καὶ πηγαίνουν στὶς μάντρες καὶ γλεντοῦν. Ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἡμέρα καὶ μετὰ ὡς τὸ Πάσχα δὲν παίζουν μουσικὰ ὄργανα. Ὅλη τὴν Σαρακοστὴ τὰ κορίτσια δὲν τραγουδοῦν οὔτε χορεύουν. Μαζεύονται στ' ἀλώνια καὶ παίζουν διάφορα παιχνίδια ὅπως τράκ, τρὰκ στὶς πόρτες τράκ, τρὰκ τὰ παραθύρια, ἢ σ ο υ ρ ὰ (σχοινί), ἢ μ π ί κ ο καὶ ἄλλα.

Στὰ μέσα τῆς Σαρακοστῆς ψωνίζουν δῶρα γιὰ τὶς ἀρραβωνιασμένες καὶ τὰ λένε «ἀρραβῶνες». Μαζὶ μὲ τὰ δῶρα στέλνουν γλυκά, φροῦτα, κόκκινα αὐγά, λαμπάδα καὶ τσουρέκι στολισμένο μὲ «β α ρ ά κ ι α» (χρυσόχαρτα). Ἡ νύφη πάλι στέλνει δῶρα στὸν γαμβρό.

ΕΟΡΤΕΣ ΤΟΥ ΠΑΣΧΑ

Τὸ Σάββατο τοῦ Λαζάρου κάνουν «β ά γ ι α» (σταυρὸς φτιαγμένος μὲ δύο ξύλα καὶ στολισμένος σὰν κουκλα). Τὴν Κυριακὴ τῶν Βαΐων δύο κοριτσάκια κρατῶντας τὸ ἕνα τὴν «βάγια» καὶ τὸ ἄλλο ἕνα καλάθι, γυρίζουν στὸ χωριὸ καὶ λένε τὸ τραγούδι:

Βαγιάμιαν δὲν παίρνεις νερὸ
Βαγιάμιαν δὲν γεμίζεις
μὴ νἄρθω γὼ γιὰ τὸ νερὸ
μὴ νἄρτω νὰ γεμίσω.
Ἤρταν νὰ δοῦν τὸν Ἄϊ μηρὸ
τὸν πῆραν τὸν ἀφέντη,
ἀφέντη μ' ἀφεντάκι μου
πέντε φορὲς ἀφέντη μ'.
Ὅταν χαλοῦν τὴν «βάγια» λένε:
Βάγια, βάγια τοῦ βαγιοῦ
σήμερα σὲ παίζουμε
αὔριο σὲ κρύβουμε
καὶ τοῦ χρόν' σὲ βρίσκουμε.

Τὴν Μεγάλη Πέμπτη τὸ βράδυ οἱ γυναῖκες φυλλάγουν τὸν Χριστό. Ἡ κάθε μία παίρνει μαζί της καραμέλλες, λουκούμια, ζεστὸ ψωμὶ καὶ μοιράζουν ἡ μία τὴν ἄλλη καὶ λένε «Θεὸς σχωρέσ». Χαράματα τῆς Μ. Πέμπτης βάζουν μιὰ κόκκινη κουβέρτα στὸ παράθυρο. Πρὶν βγῇ ὁ ἥλιος βάφουν τὰ αὐγά. Τὸ πρῶτο αὐγὸ τῆς Μ. Πέμπτης ποὺ γεννᾶ ἡ κόττα τὸ βάφουν καὶ τὸ βάζουν στὸ εἰκόνισμα. Τὸ παλιὸ τὸ ρίχνουν στὸ χωράφι. Τὸ κόκκινο αὐγὸ ποὺ βάζουν στὸ εἰκονοστάσι, τὸ

βγάζουν ὅταν πέφτη χαλάζι γιὰ νὰ σταματήση. Τὴν Μ. Παρασκευὴ ὅλη τὴν ἡμέρα δὲν τρῶνε τίποτε καὶ τὴν ἑπομένη, Μέγα Σάββατο πηγαίνουν καὶ κοινωνοῦν. Τὴν Κυριακὴ τοῦ Πάσχα, μετὰ τὴν Θεία Λειτουργία τῆς ἀναστάσεως πηγαίνουν στὸ σπίτι μὲ ἀναμμένες λαμπάδες. Στὴν ἐξώπορτα κάνουν ἕνα σταυρὸ μὲ τὸν καπνὸ τῆς λαμπάδας καὶ ἔπειτα ἀνάβουν τὴν καντήλα, ἡ ὁποία μένει ἐπὶ 40 ἡμέρες ἄσβηστη. Τὸ πασχαλινὸ τραπέζι, μετὰ τὴν πρώτη ἀνάστασι, περιμένουν τὸν ἱερέα νὰ τὸ εὐλογήση καὶ μετὰ ἀρχίζουν νὰ τρῶνε. Ἀνήμερα τοῦ Πάσχα στέλνουν στὴν νουνὰ τσουρέκι, κόκκινα αὐγὰ κι ἂν εἶναι καμμιὰ νιόπαντρη στέλνει καὶ πασχαλιάτικα δῶρα. (Φόρεμα, πουκάμισο καὶ ἄλλα). Ἡ νουνὰ πάλι κάνει στὴν νιόνυμφη δῶρο, ἕνα ἔπιπλο. Μετὰ τὴν δεύτερη Ἀνάστασι γυρίζουν τὴν εἰκόνα τῆς Ἀναστάσεως σὲ ὅλο τὸ χωριό. Ὅλοι ντυμένοι μὲ τὰ ὡραιότερα ροῦχα τους ἀκολουθοῦν τὴν πομπή. Ἐπισημότερα εἶναι ντυμένες οἱ ἀρραβωνιασμένες μὲ τὶς «ἀ ρ ρ α β ῶ ν ε ς τ ω ν». (Φορέματα ὡραῖα ποὺ εἶναι δῶρο ἀπὸ τὶς πεθερές τους) καὶ οἱ νιόπαντρες μὲ τὰ νυφικά τους (νυφκὰτ = νυφικὸ φόρεμα).

Τὴν δεύτερη ἡμέρα τοῦ Πάσχα οἱ ἀρραβωνιασμένες βάζουν τὶς «ἀ ρ ρ α β ῶ ν ε ς» καὶ πηγαίνουν στὸν «Πύργο», ὅπου γίνεται χορὸς μὲ γκάϊντες καὶ ντα-ούλια. Ἐκεῖ ἡ νύφη κερνᾶ τὴν πεθερά της «σ ο υ ρ μ π ὲ τ» (ζάχαρι, νερό, κόκκινη μπογιὰ καὶ μαῦρο πιπέρι).

ΕΟΡΤΗ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ

Ὅσοι ἑορτάζουν κάνουν «κουρπμάνι». Κουρμπάνι λένε τὸ ἀρνὶ ἢ τὸ μοσχάρι ἢ ἄλλο ζῶο ποὺ προσφέρει ὁ χριστιανὸς στὸν Ἅγιο Γεώργιο νὰ τὸν εὐχαριστήση γιὰ τὴν ἐκπλήρωσι τῆς προσευχῆς του. Τὴν ἡμέρα τῆς ἑορτῆς τοῦ Ἁγίου πηγαίνουν τὸ ζῶο ζωντανὸ στὴν ἐκκλησία κι ἔπειτα τὸ σφάζουν ἢ τὸ σφάζουν στὸ σπίτι καὶ μετὰ τὴν Θεία Λειτουργία τὸ διαβάζει ὁ ἱερεύς, τὸ κομματιάζουν καὶ τὸ μοιράζουν στὴ γειτονιά. Τὴν ἡμέρα αὐτή, τὰ παλληκάρια καὶ τὰ κορίτσια τοῦ χωριοῦ συγκεντρώνονται στὴν πλατεῖα, κάνουν κούνιες στὰ δένδρα καὶ κουνιοῦνται τραγουδῶντας διάφορα τραγούδια.

Οἱ κεχαγιάδες (τσελιγκάδες) γιὰ πρώτη φορὰ τὴν ἡμέρα τοῦ Ἁγίου Γεωργίου μοιράζουν γάλα στοὺς συγγενεῖς καὶ γείτονες. Κρεμοῦν μάλιστα «στὸ μπακιράκι» (μεταλλικὸ δοχεῖο) κι ἕνα πράσινο σκόρδο. Πρὶν ἀπὸ τὴν ἡμέρα αὐτὴ δὲν βγάζουν ἔξω γάλα. Ἐπίστευαν ὅτι τοῦ Ἅϊ Γιωργιοῦ γυρνοῦν μάγισσες καὶ παίρνουν τὸ «μαξούλ» (τὴ σοδιά). Γι' αὐτὸ λένε καὶ τὴν φρᾶσι: «Τ' Ἅϊ Γιωργιοῦ νὰ φυλάξ τὴν περιουσίασ».

ΠΡΩΤΟΜΑΓΙΑ

Τὴν πρωτομαγιὰ σηκώνονται πρωὶ - πρωί, παρέες - παρέες καὶ βγαίνουν ἔξω στὰ χωράφια νὰ πιάσουν τὸν Μάη. Οἱ γριὲς κυλιοῦνται μέσα στὰ σπαρτὰ

γιὰ νὰ μὴν πονᾶ ἡ μέση τους. Οἱ νέες πλέκουν στεφάνια ἀπὸ τὰ λουλούδια τοῦ Μάη καὶ μόλις γυρίσουν σπίτι τὰ κρεμοῦν στὶς πόρτες. Τὴν πρωτομαγιὰ δὲν ζυμώνουν γιὰ νὰ μὴ χαλᾶ ἡ μαγιά.

Ο ΚΛΗΔΟΝΑΣ

Τὴν παραμονὴ τοῦ Ἅϊ Γιαννιοῦ — 24 Ἰουνίου — δύο κορίτσια πηγαίνουν καὶ παίρνουν «ἁρπαχτικὸ νερὸ» μέσα σὲ ἕνα «μπακιράκι», χωρὶς νὰ μιλήσουν καθόλου σ' ὅλο τὸ δρόμο ὥσπου νὰ γυρίσουν στὸ σπίτι. Ὅλη τὴν νύχτα τ' ἀφήνουν «στ' ἄστρα» ἔξω ἀπὸ τὸ σπίτι. Τὴν ἄλλη ἡμέρα συγκεντρώνονται ὅλες οἱ γυναῖκες τῆς γειτονιᾶς στὸ σπίτι ποὺ εἶναι τὸ «ἁρπαχτικὸ νερό». Ρίχνουν μέσα στὸ «μπακιράκι» τὰ δαχτυλίδια τους. Παίρνουν ἕνα κοριτσάκι ποὺ εἶναι πρωτότοκο τῆς οἰκογενείας του, τὸ ρίχνουν μιὰ καντήλα στὸ κεφάλι, καὶ τὸ κάνουν «πρωτογόνα» ὅπως λένε. Τὰ κορίτσια λένε ὅλα μαζὶ «κοτσάκια» (στιχάκια). Ἡ πρωτογόνα βγάζει ἕνα δαχτυλίδι ἀπὸ τὸ «μπακιράκι». Γιὰ μένα εἶναι τὸ «κοτσάκι» λέγει ὅποια εἶναι δικό της τὸ δαχτυλίδι. Αὐτὸ συνεχίζεται μέχρις ὅτου βγάλει ἡ πρωτογόνα καὶ τὸ τελευταῖο δαχτυλίδι ἀπὸ τὸ νερό. Γέλια, φωνές, ξεφωνητά, κάθε φορὰ ποὺ βγαίνει τὸ δαχτυλίδι. Ἄλλες χαμογελοῦν γιατὶ εὐχαριστοῦνται ἀπὸ τὸ στιχάκι καὶ ἄλλες φεύγουν λυπημένες καὶ πικραμένες ἀπὸ τὰ λόγια ποὺ ἄκουσαν. Ἔτσι περνᾶ ἡ ἡμέρα αὐτή, ποὺ μὲ μεγάλη λαχτάρα καὶ καρδιοχτύπι τὴν περιμένουν οἱ κοπέλλες. Τὴν ἡμέρα αὐτὴ τὴν γιορτάζουν πολὺ καὶ οἱ γυναῖκες ποὺ δὲν μποροῦν νὰ ἀποκτήσουν παιδιὰ (οἱ στεῖρες).

ΤΟ ΠΑΝΗΓΥΡΙ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΤΡΙΑΔΟΣ

Ἡ Ἁγία Τριάδα εἶναι ἕνα ἐξωκλῆσι μέσα στὸ δάσος (κουρί), περίπου μία ὥρα μακριὰ ἀπὸ τὸ χωριό. Εἶναι κτισμένο βαθειὰ μέσα στὸ βουνό, σὲ ἀπόκρημνους βράχους. Μὲ σκαλιὰ κατεβαίνουν γιὰ νὰ μποῦν στὸ ἐκκλησάκι. Δύο τρεῖς ἡμέρες ἐνωρίτερα πηγαίνουν οἱ χωρικοὶ καὶ κάνουν «τσαρδάκια» (ὑπόστεγα μὲ κλαδιὰ δένδρων). Ἐκεῖ μέσα κάθονται καὶ τρῶνε, οἱ πραματευτάδες βάζουν τὶς πραμάτιές τους καὶ οἱ καφετζῆδες τὸν μπουφέ τους. Τακτοποιοῦν τὸ μέρος ποὺ θὰ γίνῃ ἡ πάλη καὶ τὴν θέσι ποὺ θὰ βράσουν τὰ «κουρμπάνια». Τὸ Σάββατο τὸ πρωὶ ξεκινοῦν μὲ τὰ ἁμάξια στολισμένα, κατὰ οἰκογένειες καὶ ἀνεβαίνουν κατὰ τὸ βουνὸ μὲ κατεύθυνσι γιὰ τὸ ἐξωκκλῆσι. Μὲ γέλια, μὲ τραγούδια καὶ χαρὲς φθάνουν στὸ δάσος. Ὁ καθένας βρίσκει ἕνα μέρος ἀνοιχτὸ τὸ καθαρίζει καὶ στήνει τὸ τσαρδάκι του. Σὲ λίγες ὧρες ὅλη ἡ περιοχὴ τῆς Ἁγίας Τριάδος μετατρέπεται σὲ μιὰ μικρὴ πολιτεία ἀπὸ «τσαρδάκια». Τὸ βράδυ ὅλοι παρακολουθοῦν τὸν ἑσπερινό. Τὴν νύχτα οἱ ἄρρωστοι κοιμοῦνται μέσα στὴν ἐκκλησία καὶ οἱ ἄλλοι κάτω ἀπὸ τὸ «τσαρδάκια τους». Ὅλη τὴν Κυριακὴ οἱ πανηγυριῶτες γλεντοῦν καὶ χορεύουν μὲ τραγούδια καὶ νταούλια. Οἱ πεθερὲς καμαρώνουν τὶς νύφες τους ποὺ

φοροῦν τὰ πιὸ ὄμορφα φουστάνια τους καὶ χορεύουν μὲ πολὺ σκέρτσο καὶ περίσσεια χάρι. Τὰ τραγούδια καὶ τὰ ὄργανα ἀντιλαλοῦν σ' ὅλο τὸ βουνό. Τὴν Δευτέρα τὸ πρωῒ παρακολουθοῦν τὴν πανηγυρικὴ θεία λειτουργία. Μετὰ τὴν θεία λειτουργία γίνεται ἡ πάλη. Ἔρχονται παλαισταὶ ἀπὸ τὰ γύρω χωριὰ κι ἀκόμη καὶ Τοῦρκοι καὶ Βούλγαροι. Ὁ νικητὴς παίρνει γιὰ ἔπαθλο ἕνα μεγάλο μοσχάρι. Τὰ μικρότερα ἔπαθλα εἶναι μοσχαράκια, πρόβατα, ἀρνιά, πουκάμισα, μαντήλια, κ.ἄ. Ἐνῶ οἱ ἄνδρες παρακολουθοῦν μὲ ἀγωνία τὴν πάλη, τὰ κορίτσια καὶ οἱ νέες γυναῖκες σέρνουν τὸν χορό. Τὸ μεσημέρι τρῶνε ὅλοι μαζὶ ἀπὸ τὸ «κουρμπάνι». Τὸ ἀπόγευμα τελειώνει ἡ πανήγυρις καὶ κάθε οἰκογένεια γυρίζει πίσω στὸ χωριό.

Μέσα στὴν ἐκκλησία, πάνω ἀπὸ τὴν πέτρα, (γιατὶ πάνω καὶ γύρω εἶναι βράχος) σταλάζει νερό, ἁγίασμα. Παίρνουν οἱ προσκυνηταί, πίνουν, πλύνονται, βάζουν σ' ἕνα μπουκαλάκι γιὰ νὰ πλύνουν τοὺς ἀρρώστους. Λένει ὅτι τὸ ἁγίασμα τρέχει μόνον ὅταν ἑορτάζει τὸ ἐκκλησάκι. Ἀρχίζει ἀπὸ τὴν Παρασκευὴ καὶ σταματᾶ τὴν Δευτέρα μετὰ τὴν θεία λειτουργία.

ΑΓΡΟΤΙΚΑ ΕΘΙΜΑ

Τὴν πρώτη ἡμέρα ποὺ ἀρχίζει ἡ σπορὰ καὶ φεύγει ὁ νοικοκύρης γιὰ τὸ χωράφι, ἡ νοικοκυρὰ δὲν κάνει καμμία δουλειά. Δὲν ἀνάβει σόμπα, δὲν σκουπίζει, δὲν δίνει δανεικὸ σὲ κανένα αὐτὴ τὴν ἡμέρα. Δὲν ψήνουν ψωμί, φρυγανιά, οὔτε καλαμπόκι γιὰ παπαλοῦτσες. Τοῦ Ἅϊ Ἀντριὰ βράζουν σιτάρι, παίρνουν μιὰ χούφτα καὶ ρίχνουν στὸ τζάκι μέσα στὴν καπνοδόχο, νὰ πάη ψηλὰ γιὰ νὰ φυτρώσουν τὰ σιτάρια καὶ νὰ γίνουν ψηλά.

ΤΟ ΘΕΡΟΣ

Τὸ θέρος, γι' αὐτοὺς στὴν πατρίδα (στὸ Σκούταρι Ἀδριανουπόλεως Ἀνατολικῆς Θράκης) εἶναι γλέντι καὶ διασκέδασι. Ξεκινοῦν γιὰ τὴν δουλειὰ λὲς καὶ πηγαίνουν στὸ πανηγύρι. Γίνονται συντροφιὲς μεγάλες καὶ θερίζουν τὴν μιὰ ἡμέρα στὸν ἕναν καὶ τὴν ἄλλη στὸν ἄλλο νοικοκύρη μὲ τὴν σειρά. Ἡ δουλειὰ γίνεται μὲ γέλια καὶ μὲ τραγούδια. Οἱ νέοι καὶ οἱ νέες δὲν σταματοῦν τὰ τραγούδια. Ὁ νοικοκύρης πάλι δὲν ξέρει τί νὰ σοφιστῇ γιὰ νὰ τοὺς διεγείρῃ τὸ φιλότιμο νὰ δουλεύουν μὲ ὄρεξι. Ἂν μάλιστα εἶναι καὶ κανένας γλεντζὲς «μερακλῆς» παίρνει καὶ ὄργανα μαζί του, καμμιὰ γκαϊντα ἢ κανένα ἄλλο ὄργανο. Σὲ κάθε διάλειμμα τῆς δουλειᾶς οἱ νέοι ἀντὶ νὰ ξεκουρασθοῦν, χορεύουν μὲ τὴν γκαϊντα. Μετὰ ἀρχίζουν πάλι μὲ ὄρεξι τὴν δουλειὰ καὶ δὲν σηκώνουν κεφάλι ἕως ὅτου νὰ τελειώσῃ τὸ «τσίκιμ» (ἕνα ὡρισμένο κομμάτι πλατὺ ποὺ φθάνει σὲ ὅλο τὸ μῆκος τοῦ χωραφιοῦ).

Μερικοὶ προσπαθοῦν μὲ διάφορες κωμικὲς σκηνὲς νὰ κάνουν αὐτοὺς ποὺ θερίζουν στὰ γειτονικὰ χωράφια νὰ χάνουν τὴν ὥρα τους βλέποντας καὶ νὰ καθυ-

στεροῦν ἔτσι στὴν δουλειά. Μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο κατορθώνουν νὰ τελειώνουν πρῶτοι αὐτοὶ τὸ χωράφι καὶ νὰ γελοῦν εἰς βάρος τῶν γειτόνων ποὺ μένουν πίσω. Ντύνουν π.χ. μιὰ κοπέλλα σὰν νύφη. Χορεύει ἐνῶ ἡ συντροφιὰ τῆς νύφης θερίζει ἀσταμάτητα γιὰ νὰ τελειώσῃ πρώτη τὸ θέρισμα. Μὲ τέτοια περιστατικά, μὲ ὄργανα καὶ μὲ τραγούδια τελειώνει τὸ θέρισμα χωρὶς πολὺ κόπο καὶ χωρὶς νὰ τὸ καταλαβαίνουν.

Τὴν πρώτη ἡμέρα ποὺ ξεκινοῦν γιὰ τὸ θέρισμα κάνουν μιὰ γλυκιὰ πίττα καὶ τὴν τρῶνε μόλις φθάσουν στὸ χωράφι. Τὴν τελευταία ἡμέρα κάνουν «κιρτσμὰ» (τραπέζι ποὺ παραθέτει ὁ νοικοκύρης κατὰ τὴν λῆξι τῆς ἐργασίας του). Σφάζουν ἀπαραιτήτως ἕναν πετεινό, κάνουν πίττες, ρυζόγαλο καὶ ἄλλα γλυκίσματα. Τὸ βράδυ ποὺ κάνει τὸν «κιρτσμὰ» μαζεύεται ὅλη ἡ συντροφιὰ στὸ σπίτι τοῦ νοικοκύρη. Νέοι καὶ νέες εἶναι ντυμένοι μὲ τὰ γιορτινά τους ροῦχα καὶ μετὰ τὸ φαγητὸ ἀρχίζει τὸ γλέντι μὲ χοροὺς καὶ τραγούδια μέχρι ἀργὰ τὴν νύχτα.

ΤΟ ΑΛΩΝΙΣΜΑ

Μόλις τελειώσῃ τὸ θέρος οἱ ἄνδρες παίρνουν τὰ τσαπιὰ καὶ πηγαίνουν νὰ ἑτοιμάσουν τὸ ἁλώνι στὴν ἄκρη τοῦ χωριοῦ. Ἀφοῦ καθαρίσουν τὰ χόρτα, τὸ ἰσοπεδώνουν, τὸ βρέχουν μὲ νερό, ρίχνουν ἄχυρο καὶ μετὰ τὸ πατοῦν μὲ τὸ «γιουβαρλάκι» (πέτρινο κύλινδρο). Ὅταν πιὰ τὸ ἁλώνι εἶναι ἕτοιμο, πηγαίνουν πολὺ πρωὶ οἱ ἄνδρες καὶ φέρνουν δύο - τρία ἁμάξια δεμένα σιτάρι. Τὰ ἁπλώνουν στὸ ἁλώνι καὶ μὲ τὴν δουκάνα ποὺ τὴν σέρνουν ἄλογα, τὰ ἁλωνίζουν. Γυρνοῦν τὰ δεμάτια τὸ σιτάρι, πρῶτα μὲ τὸ δικράνι, ὕστερα μὲ τὸ «γιαμπούδι» (δικράνι μὲ πολλὰ ξύλινα δόντια) καὶ τελευταῖα τὰ γυρνοῦν μὲ τὸ ξύλινο φτυάρι. Ἔπειτα ξεπεζεύουν τὸ ἄλογο καὶ βάζουν τὴν δουκάνα στὴν ἄκρη. Ξεκουράζονται λίγο, τρῶνε κανένα καρπούζι κι ἔπειτα ὅλοι μαζὶ μαζεύουν τὸ σιτάρι σὲ σωρὸ μὲ «κουπάνες» (μὲ σκάφες) καὶ ἄλλοι μὲ τὰ φτυάρια βοηθοῦν νὰ γίνῃ καλὸς ὁ σωρὸς «τὸ λαμνί». Ἔπειτα παίρνουν τὸ «γιαμπούδ» καὶ τὸ λιχνίζουν. Ὁ ἀέρας παίρνει τὰ ἄχυρα καὶ μαζεύονται σὲ μιὰ ἄκρη, ἐνῶ τὸ σιτάρι πέφτει κάτω. Ἀφοῦ τελειώσῃ τὸ λύχνισμα, ἀρχίζει τὸ δερμόνισμα. Τὸ δερμόνι εἶναι ἕνα μεγάλο κόσκινο ἀπὸ δέρμα. Τὸ στηρίζουν ἀπὸ τὴν μιὰ μεριὰ στὸ δικράνι καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη τὸ κρατᾶ ἕνας ἄνδρας μὲ τὰ δυό του χέρια. Ἡ γυναῖκα μὲ ἕνα τενεκὲ ρίχνει τὸ σιτάρι μέσα στὸ δερμόνι. Ὁ ἄνδρας κουνᾶ τὸ δερμόνι, τὸ σιτάρι πέφτει κάτω καὶ τὸ ἄχυρο τὸ παίρνει ὁ ἀέρας. Τὸ σιτάρι τὸ μαζεύουν στὰ σακκιὰ καὶ πρὶν βασιλέψει ὁ ἥλιος τὸ ρίχνουν στὸ ἀμπάρι. Τὴν ἄλλη μέρα συνεχίζουν τὴν ἴδια δουλειά, ἡ ὁποία κρατᾶ μέχρι ἕνα μῆνα. Καὶ τὸ ἁλώνισμα ὅπως καὶ τὸ θέρος γίνεται «συντροφικὰ» (μὲ συντροφιές). Γιὰ πρώτη φορά, ἀπὸ τὸ καινούργιο σιτάρι, ζυμώνουν τὴν ἡμέρα τῆς Παναγίας, στὶς 15 Αὐγούστου. Κάνουν κουλούρια καὶ τὰ πηγαίνουν στὴν ἐκκλησία μαζὶ μὲ σταφύλια, τὰ διαβάζει (τὰ εὐλογεῖ) ὁ παπᾶς καὶ τὰ μοιράζουν στὸν κόσμο.

Ο ΤΡΥΓΟΣ

Ὁ Τρύγος ἀρχίζει τὸν Σεπτέμβριο. Βγαίνει ὁ «κεχαγιᾶς» (ὁ κλητήρας) στοὺς δρόμους καὶ φωνάζει «ἀπὸ αὔριο ἀρχίζει ὁ τρύγος». Ἀπὸ βραδὺς γίνονται οἱ ἑτοιμασίες. Ὁ κάθε νοικοκύρης φροντίζει νὰ βρῆ μερικὲς κοπέλλες τοῦ χωριοῦ γιὰ νὰ τὸν βοηθήσουν. Τὴν ἄλλη ἡμέρα ξεκινοῦν πρωΐ - πρωΐ γιὰ τὸ ἀμπέλι. Τὰ βόδια εἶναι στολισμένα μὲ «κινὰ» (κόκκινη μπογιά). Στὸν τρύγο πηγαίνει καὶ μιὰ γριὰ τοῦ σπιτιοῦ γιὰ νὰ μαγερέψη. Μόλις φθάνουν στὸ ἀμπέλι, τὰ κορίτσια μὲ χαρὲς καὶ μὲ τραγούδια ἀρχίζουν νὰ τρυγοῦν. Γεμίζουν τὸ καλάθι τους καὶ τὸ πηγαίνουν στὴν ἄκρη τοῦ ἀμπελιοῦ ὅπου εἶναι σταματημένο τὸ ἁμάξι. Ἐπάνω στὸ ἁμάξι εἶναι τοποθετημένος «ὁ κ ά ν τ ο ς» (ὁ κάδος). Μέσα στὸν κάδο οἱ ἄνδρες τῆς συντροφιᾶς ἀδειάζουν τὰ μεγάλα καλάθια. Ὅλη τὴν ἡμέρα ἀντιλαλεῖ ὁ ἀέρας ἀπὸ τὰ τραγούδια καὶ τὰ γέλια τῶν κοριτσιῶν. Ἡ γριὰ πάλι, στὴν ἄκρη, ἔξω ἀπὸ τὸ ἀμπέλι ἀνάβει μιὰ φωτιά. Ἐκεῖ ἐπάνω στὰ κάρβουνα ψήνει τὸ κρέας καὶ ἑτοιμάζει τὸ μεσημεριανὸ τραπέζι. Τὸ μεσημέρι ὁ τρύγος σταματᾶ. Κάθονται ὅλοι νὰ φᾶνε τὰ νόστιμα φαγητὰ ποὺ ἡ κούρασι καὶ τὸ κέφι τὰ κάνουν νοστιμότερα καὶ τὰ τρῶνε μὲ περισσὴ ὄρεξι. Μετὰ τὸ γεῦμα ὁ τρύγος συνεχίζεται μέχρι τὸ ἡλιοβασίλεμα. Ἡ νοικοκυρὰ τοῦ ἀμπελιοῦ μαζεύει τὰ καλύτερα σταφύλια καὶ τὰ βάζει σὲ χωριστὰ καλάθια. Στὸ σπίτι τὰ βάζει πάνω σὲ σανίδες καὶ τὰ κρεμαστάρια τὰ κρεμᾶ στὸ ταβάνι γιὰ νὰ διατηρηθοῦν ὅλο τὸν χειμῶνα.

Τὰ σταφύλια τὰ πατοῦν οἱ ἄνδρες μέσα σὲ μεγάλα βαρέλια. Μετὰ ἀπὸ τρεῖς ἡμέρες βγάζουν μοῦστο μὲ τὸν ὁποῖον οἱ νοικοκυρὲς κάνουν διάφορα γλυκίσματα. Μετὰ ἀπὸ ὀκτὼ ἡμέρες βγάζουν καὶ τὸν ἄλλον μοῦστο καὶ τὸν βάζουν σὲ ἄλλα βαρέλια ὅπου γίνεται κρασί. Μοῦστο βγάζουν οἱ νοικοκυρὲς μέσα σὲ μεγάλα καζάνια καὶ κάνουν τὸ πετιμέζι. Μὲ τὸ πετιμέζι κάνουν «ἀ λ ε υ ρ ι ά» (κάτι σὰν κρέμμα μὲ ἀλεύρι). Τὴν σερβίρουν στὰ πιάτα, βάζουν ἐπάνω καρυδόψυχα καὶ τὴν μοιράζουν στὴν γειτονιὰ καὶ στοὺς συγγενεῖς. Μὲ τὸ πετιμέζι κάνουν καὶ «ρ ι τ σ έ λ ι α». Καθαρίζουν κολοκύθια, τὰ κόβουν συμμετρικὰ κομμάτια καὶ τὰ βάζουν στὸ ἀσβεστόνερο. Μετὰ δύο ὧρες τὰ βγάζουν καὶ τὰ πλένουν καλά. Μετὰ τὰ βράζουν μὲ πετιμέζι καὶ γίνονται ὡραῖο γλύκισμα «τ ὰ ρ ι τ σ έ λ ι α».

Ἕνα ἄλλο γλύκισμα εἶναι: «τ ὸ μ π ά λ σ ο υ τ ζ ο ύ κ». Καθαρίζουν ὁλόκληρα καρύδια καὶ τὰ περνοῦν σὲ ἕνα σπάγγο. Τὰ βουτοῦν μέσα σὲ ζεστὴ ἀλευριὰ καὶ τὰ βγάζουν. Κρυώνουν λίγο καὶ τὰ ξαναβουτοῦν στὴν ἀλευριά. Αὐτὸ γίνεται τρεῖς - τέσσερες φορές. Μετὰ τὰ στεγνώνουν καὶ τὰ κρεμοῦν.

Τέλος κάνουν καὶ ἕνα ἄλλο γλύκισμα «τ ὸ σ τ α φ α ρ μ ά». Διαλέγουν καλὰ σταφύλια. Τὰ κόβουν σὲ τσαμπιὰ καὶ τὰ πλένουν καλά. Ἔπειτα τὰ βάζουν, ἕνα στρῶμα, μέσα σὲ ἕνα «κ ι ο ὺ π» (πήλινο πιθάρι). Ἐπάνω βάζουν μέσα σὲ ἕνα καθαρὸ πανάκι δεμένο, σπόρους σινάπι. Ἔπειτα βάζουν ἄλλο στρῶμα σταφύλια. Ἐπάνω τοποθετοῦν πάλι σινάπι, μέχρις ὅτου γεμίσει τὸ πιθάρι. Ρί-

χνουν μετὰ μοῦστο καὶ τὸ σφραγίζουν καλά. Βράζει ὁ μοῦστος καὶ τὰ σταφύλια καὶ γίνεται ἕνα ὡραῖο γλύκισμα. Τὰ γλυκίσματα αὐτὰ διατηροῦνται ὅλο τὸν χειμῶνα. Τὰ ἔχουν γιὰ νηστίσιμα φαγητὰ (τὴν Σαρακοστὴ τῶν Χριστουγέννων, τὴν Τετάρτη καὶ τὴν Παρασκευή).

ΛΑΪΚΗ ΛΑΤΡΕΙΑ

Ὅταν ἔχουν κανένα ἄρρωστο, τὸν πηγαίνουν στὸν ναὸ τῶν ἁγίων Ταξιαρχῶν στὴν Ἀδριανούπολι, γιὰ νὰ γίνῃ καλά. Μένει ὁ ἄρρωστος στὴν ἐκκλησία (Σημείωσις: Χρησιμοποιοῦμε ἱστορικὸ Ἐνεστῶτα γιὰ νὰ δυναμώσωμε τὸν λόγο). μερικὲς βραδυὲς καὶ θεραπεύεται γιατὶ πιστεύουν πὼς οἱ ἀρχάγγελοι εἶναι θαυματουργοί.

Ἄλλοι πάλι ἂν ἔχουν ἄρρωστο στὸ σπίτι κάνουν διάφορα «τάματα» (τάζουν ζῶα, λαμπάδες, ἢ διάφορα ἀντικείμενα γιὰ τὸν ναό). Ἐπίσης κάνουν «τραπέζι» στὸν ἅγιο (ἄρτο καὶ κόλυβα στὴν ἑορτὴ τοῦ ἁγίου).

ΑΓΙΑΣΜΑΤΑ

Ἄνθρωποι μὲ βαθειὰ πίστι καὶ θεοσέβεια οἱ Σκουταριανοί, πολλὲς φορὲς ὅταν ὑποφέρουν ἀπὸ κάποια ἀρρώστεια, συγχρόνως μὲ τὴν θεραπεία τὴν ὁποίαν ὑπαγορεύει ἡ ἰατρικὴ ἐπιστήμη καὶ ἡ δημώδης ἰατρική, καταφεύγουν καὶ σὲ «χάρες» στὰ λεγόμενα «ἁγιονέρια». Αὐτὰ εἶναι μικρὰ ἐκκλησάκια καὶ ἐξωκκλήσια στὰ ὁποῖα τρέχει ἁγίασμα.

Στὸ Σκούταρι τέτοιο ἁγίασμα εἶναι τῆς ἁγίας Τριάδος πρὸς τὰ ἀμπέλια μέσα σὲ μιὰ ρεματιά. Ἐκεῖ στὴν ρεματιὰ τρέχει ἁγίασμα καὶ ὑπάρχουν βάτα. Πηγαίνουν οἱ χριστιανοί, πίνουν ἁγίασμα, πλύνουν τὸ πρόσωπό τους, μετὰ κόβουν ἕνα πανάκι, ἢ μιὰ κλωστὴ ἀπὸ τὰ ροῦχα τους καὶ τὴν δένουν στὸ βάτο. Οἱ μητέρες ποὺ ἔχουν παιδιὰ ἄρρωστα, τὰ πηγαίνουν ἐκεῖ, πίνουν ἁγίασμα καὶ μετὰ τὰ περνοῦν τρεῖς φορὲς ἀπὸ τὸ ἄνοιγμα τοῦ βάτου. Κατόπιν βγάζουν τὴν φανέλλα τοῦ ἄρρωστου παιδιοῦ καὶ τὴν ἀφήνουν ἐπάνω στὸ βάτο.

Ἄλλο ἁγίασμα εἶναι τῆς ἁγίας Παρασκευῆς στὸ διπλανὸ χωριὸ Πασιὰ - Μαλλί. Εἶναι μέσα σὲ μιὰ ρεματιὰ καὶ τὸ νερὸ βγαίνει ἀνάμεσα ἀπὸ δύο πελώριες πέτρες. Λίγο ψηλά, μέσα στὸ βουνὸ εἶναι τὸ ἐκκλησάκι τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς.

ΒΑΣΚΑΝΙΑ

Λένε ὅτι ἔχουν κακὸ μάτι ἐκεῖνοι ποὺ θηλάζουν δυὸ φορές. Ἐνῶ τοὺς ἀποθηλάζουν οἱ μητέρες τους, τοὺς ἀρχίζουν ἐκ νέου τὸ θήλασμα.

Ὅταν ἕνα παιδὶ εἶναι ματιασμένο, τὸ γητεύουν. Τὸ πηγαίνουν σὲ μιὰ γριά. Αὐτὴ λέγει σιγανὰ μερικὰ λόγια καὶ τὸ ξεματιάζει. Τὴν ὥρα ποὺ ἐπαναλαμβάνει τὰ μυστικὰ λόγια, χασμουριέται συνέχεια, σημεῖο ὅτι τὸ παιδὶ εἶναι ματιασμένο.

Ἄλλες πάλι γριὲς γιὰ νὰ βεβαιωθοῦν ὅτι τὸ παιδὶ εἶναι ματιασμένο, ρίχνουν λίγο ἁλάτι μέσα στὴ φωτιὰ κι ἂν σκάζῃ μὲ κρότο βεβαιώνεται ὅτι εἶναι ματιασμένο.

Ἄλλες γριὲς ρίχνουν μέσα σ' ἕνα ποτηράκι μὲ νερό, μιὰ σταγόνα λάδι. Ἂν τὸ λάδι σκορπισθῇ μέσα στὸ νερό, λένε ὅτι τὸ παιδὶ εἶναι ματιασμένο. Ἄλλες γητεύουν (νοματίζουν) τὸ παιδὶ μὲ γαρύφαλλα «καρυοφύλλια» μέσα σ' ἕνα κεραμίδι βάζουν λίγα ἀναμμένα κάρβουνα. Ἐπάνω ἐκεῖ βάζουν 2 - 3 γαρυφαλάκια καὶ λένε «Τὸ εἶδαν τὸ παιδὶ ὁ... τάδε καὶ ὁ... τάδε» καὶ βάζουν ἀπὸ ἕνα γαρυφαλάκι γιὰ κάθε πρόσωπο. Ὅποιο γαρύφαλλο θὰ σπάσῃ ἐκεῖνος ἔχει ματιασμένο τὸ παιδί. Μετὰ ρίχνουν τὰ καμμένα γαρυφαλλάκια μέσα σὲ ἕνα ποτηράκι, καθὼς καὶ τὰ καρβουνάκια. Μὲ τὸ νερὸ αὐτὸ πλένουν τὸ παιδὶ στὸ πρόσωπο τρεῖς φορὲς ἀρχίζοντας ἀπὸ κάτω πρὸς τὰ ἐπάνω. Μὲ ἕνα καμμένο γαρύφαλλο κάνουν μιὰ μαύρη βούλα στὸ μέτωπο.

Γιὰ νὰ μὴ ματιάζονται τὰ παιδὰ τὰ βάζουν «β α σ κ α ν τ ο ῦ ρ ε ς» (ματόπετρες). Ἄλλοι τὰ βάζουν ἕνα ἐσώρουχο ἀνάποδα. Τὸ ἴδιο κάνουν καὶ στὴν νύφη γιὰ νὰ μὴ τὴν ματιάσουν. Στὸ σκουφάκι τοῦ παιδιοῦ βάζουν γαρύφαλλα περασμένα σὲ μιὰ κλωστή. Ὅταν τὸ μωρὸ βγάζει δοντάκια βράζουν σιτάρι, κάνουν καὶ φρέσκο ψωμὶ ζεστὸ καὶ τὰ μοιράζουν στὴν γειτονιά. Ἀπὸ τὸ βρασμένο σιτάρι περνοῦν 40 σπιριὰ σὲ μιὰ κλωστὴ καὶ τὰ κρεμοῦν στὸ σκουφάκι τοῦ μωροῦ. Τὰ ζῶα γιὰ νὰ μὴ ματιάζονται τὰ βάζουν «μ ο σ κ ά δ ε ς». Εἶναι φυλαχτὰ μὲ δέρμα σὲ σχῆμα τριγώνου καὶ στολισμένα μὲ χάντρες. Τὰ βάζουν στὸ μέτωπο τοῦ ζώου. Ὅταν γεννᾶ ἡ ἀγελάδα γιὰ νὰ μὴ τὴν ματιάσουν τῆς βάζουν μιὰ κόκκινη κορδέλλα στὴν οὐρά της καὶ στὸ μοσχαράκι μιὰ κόκκινη κλωστὴ στὸν λαιμό του.

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΣΚΟΥΤΑΡΕΩΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΘΡΑΚΗΣ

Η ΕΥΓΕΝΟΥΛΑ

Ἡ Εὐγενούλα ἡ μικρὴ ἡ μικροπαντρεμένη
ποὖχει τὰ σπίτια τὰ ψηλὰ
καὶ ἄντρα κυνηγάρη (κυνηγός).

Στὸ χάρο της πενεύτηκε
πὼς χάρος δὲν τῆς παίρνει,
μιὰ μέρα ποὺ καθότανε ψηλὰ στὸ παραθύρι
βλέπει τὸ χάρο νἄρχεται πάν' στ' ἄλογο καβάλα.
Πέφτει ἡ Εὐγενούλα καὶ ἀρρωστᾶ
βαριὰ γιὰ νὰ πεθάνῃ.

Μάνα σὰν ἔρθη ὁ Κωνσταντῆς
ἀπ' τὸ λαγοκυνῆγι δῶστον νὰ φάη δῶστον νὰ πιῆ
κρασὶ γιὰ νὰ μεθύση,
δῶστον τὴν ἀρραβῶνα μου νὰ μὴ μὲ λησμονήση.

Νά κι' ὁ Κωνσταντῆς ποὔρχεται
πάν' στ' ἄλογο καβάλα.
Βλέπει στὴν πόρτα τὸ σταυρὸ
παπάδες στὴν αὐλή του
βλέπει τὸν πρωτομάστορα νὰ κάνη τὸ κασόνι.
Καλή σου μέρα μάστορα γιὰ ποιόν εἶναι τὸ κασόνι;
— Τῆς Εὐγενούλας τῆς μικρῆς, τῆς μικροπαντρεμένης.

Κάντο φαρδὺ κάντο μακρὺ
νὰ παίρνει δυὸ νομάτοι (ἄτομα)
καὶ στὴ δεξιά του τὴ μεριὰ
ν' ἀφήσης παραθύρι
νὰ μπαίνη ὁ ἥλιος τὸ πρωΐ
τὴ νύχτα τὸ φεγγάρι,
ν' ἀστράφτη ὁ γιὸς μὲ τ' ἅρματα
κι' ἡ γιὰ μὲ τὰ στολίδια.

Τὸ τραγούδι αὐτὸ τὸ τραγούδησε ἡ κ. Ἑλένη Νταούδη τοῦ Κωνσταντίνου.

ΤΟ ΠΑΛΛΗΚΑΡΙ

Ἕνα παλληκάρι δεκαοχτὼ χρονῶν
ντύθηκε, στολίστηκε
γιὰ τὸν πόλεμο (δίς).

Πόλεμο δὲ βρῆκε πίσω γύρισε
στὸ μισὸ τὸν δρόμο νερὸ δίψασε.
Πάει νὰ πιῆ νερὸ ἀπ' τὸ γκιοὺλ μπαξέ,
τρεῖς μαχαιριὲς τοῦ δώσανε στὸ δεξὶ πλευρό.
Εἶχε καὶ ἕνα δοῦλο ποὺ τὸν ἔκλαιγε (δίς).
Σώπα σώπα δοῦλε μου, σώπα καὶ μὴ κλαῖς.
Πάνα πῆς τὴν μάνα μου τὴν χήρα ἀπὸ παιδιὰ
καὶ τὴν ἀδελφούλα μου τὴν καλογριά.
Τώρα ἂς χαροῦνε ποὺ θὰ σκοτωθῶ.

ΝΤΟΥΛΑ

Σήμερα Ντοῦλα μ᾽ Πασχαλιὰ σήμερα πανηγύρι,
ποὺ ἀλλάζουν μάνες τοὺς γαμπροὺς καὶ πεθερὲς τὶς νύφες
καὶ σὺ Ντοῦλα μ᾽ στὴ φυλακὴ στῆς Λάρισας τὰ μπουντρούμια.
Ντοῦλα μ᾽ δὲν ἀντρειώνεσαι τὰ σίδερα νὰ σπάσης
νὰ πάρης δίπλα τὰ βουνὰ δίπλα τὰ κορφοβούνια
καὶ σφυρίξης κλέφτικα νὰ μάσης παλληκάρια
νὰ μάσης καπεταναροὺς καὶ τοὺς εἰσαγγελέους.
Σύρε μάνα μ᾽ στὸ Βασιλιᾶ καὶ παρακάλεσέ τον
νὰ μοῦ χαρίση τὴ ζωὴ κι αὐτὰ τὰ γειάτα ποὖχω
νὰ τὰ γλεντήσω νὰ τὰ χαρῶ στὸν ψεύτικο τὸν κόσμο.

Ἑλένη Νταούδη

ΜΙΑ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ

Μιὰ Παρασκευὴ κι ἕνα Σαββάτο βράδυ
μάνα μ᾽ μ᾽ ἔδιωχνε ἀπὸ τὸ ἀρχοντικό μου.
Κι᾽ ὁ πατέρας μου κι᾽ αὐτὸς μοῦ λέει νὰ φύγω.
Φεύγω κλαίοντας φεύγω παραπονιάρα
παίρνω ἕνα δρομί, δρομὶ τὸ μονοπάτι.
Καὶ τὸ δρομὶ μ᾽ ἔβγαλε σ᾽ ἕνα κυπαρισσάκι.
Δέξου μὲ δενδρὶ ζερβό μου κυπαρίσσι
εἰς τὸν ἴσκιο σου νὰ γείρω νὰ πλαγιάσω
καὶ ὅταν σηκωθῶ τὸ νοίκιο σὲ πληρώνω.

Ο ΚΩΝΣΤΑΝΤΗΣ ΠΑΝΤΡΕΥΕΤΑΙ

1) Ὁ Κωνσταντῆς κάνει χαρὰ
χαρὰ καὶ ἀρραβώνα.
Καλνάει δώδεκα χωριὰ
καὶ δεκαπέντε κάστρα.

2) Τὸν Τσιομογδάλη δὲν κάλασε
τὸν πρῶτο τὸν καϋνή του (κουνιάδο).
Καὶ ὁ Τσιομογδάλης σὰν τ᾽ ἄκουσε
πολὺ τὸν βαρυφάνκε.

3) Παίρνει δεντρὶ ξερίζωτο
ξεριζωμένο καὶ πάει
καὶ πάει καὶ τὄδεσε
σὲ μαρμαρένιο ἁλώνι.

4) Ποιός ἔχει πλάτες ἀντρειωτὲς
καὶ ἀντρειωτὰ κρέατα
νἀρθῆ γιὰ νὰ παλέψωμε
σὲ μαρμαρένιο ἀλώνι.

5) Κι ὁ Κωνσταντῆς ἀπάντησε
κι' ὁ Κωνσταντῆς τοῦ λέει.
Ἐγὼ ἔχω πλάτες ἀντρειωτὲς
καὶ ἀντρειωτὰ κρέατα.

6) Ὅταν σαλτάη Κωνσταντῆς
χοῦφτες κρέατα ρίχνει.
Ὅταν σαλτάη Τσιομογδάλης
τὸ αἷμα τρέχει ρυάκι.

7) Σὰν τ' ἄκουσε κι' ἡ μάνα του
πολὺ τὴν κακοφάνκει.
τὸν Κωνσταντῆ φαΐ - ψωμὶ
τὸν Τσιομογδάλη φαρμάκι.

Ἑλένη Νταούδη

Ο ΠΡΑΜΑΤΕΥΤΗΣ

Πραματευτὴς κατέβαινε ποὺ πάν' τὸ κορφοβούνι
σέρνει μουλάρια δώδεκα καὶ μοῦλες δεκαπέντε.
Ἄχ, κλεφτάδες τὸν ἀντάμωσαν πιάνουν τὰ ξεφορτώνουν.
Ἄϊ, γιατί τὰ ξεφορτώνετε τὰ ἔρημα μουλάρια.
Πληγώθηκε τὸ στῆθος μου ὡς ποὺ νὰ τὰ φορτώσω.
Τὸν ἔρριξαν μιὰ τουφεκιὰ εἰς τὸ δεξὶ πλευρό του.
Ἄχ.., ποῦσαι μανούλα νὰ μὲ δῆς πατέρα νὰ μοῦ κλάψῃς.
Ποῦ, ποῦναι σένα ἡ μάνα σου; ποῦ, ποῦναι καὶ ὁ πατέρας;
Ἄχ..., ἡ μάνα μου ἦταν ἀπ' τὴν Βλαχιὰ
ὁ μπαμπάς μου ἀπ' τὴν Κρήτη.
Εἶχα κι ἕνα ἀδελφὸ σαράντα χρόνια λείπει.
Ἔσκυψε τὸν ἀγκάλιασε καὶ στὸν γιατρὸ τὸν πάει.
Ἐσὺ γιατρέ μου γιάτρεψες σφαγμένους, πληγωμένους.
Γιάτρεψε κι' αὐτὴν τὴν πληγὴ τοῦ νέου, παλληκάρι.
Ἄχ..., ὅταν ἀσπρίσῃ κόρακας καὶ γίνει περιστέρι,
τότε θὰ γιατρευθῆ καὶ αὐτὴ ἡ πληγή, θὰ γιάνῃ παλληκάρι.

Ἑλένη Νταούδη

Ο ΚΥΝΗΓΟΣ

1) Σηκώνομαι καϋμένος
σὰν παραπονεμένος
καὶ βάζω τ᾽ ἄρματά μου
πάω νὰ κυνηγῶ.

2) Λαγὸν πέρδικα, ναύρω
τρυγόνι νὰ σκοτώσω
καὶ σένα νὰ γλυτώσω
κορμὶ μ᾽ ἀγγελικό.

3) Στὸ δρόμο ποὺ πηγαίνω
ψιλὴ βροχὴ μὲ πιάνει
δενδρὶ γιὰ νὰ ἀκουμπήσω
δὲν ἠμπορῶ νὰ βρῶ.

4) Καὶ βρίσκω ἕναν πύργο
ποὺ λάμπει σὰν τὸν ἥλιο
μέσα κάθεται κόρη
καὶ γλυκοκελαϊδεῖ.

4) Καὶ τὸ κελάηδημά της
μοῦ φάνηκε πὼς λέει
χαράμ, χαράμ, χαρρεῖτε
καιρὸ μὴν καρτερεῖς
γιατὶ καιρὸς διαβαίνει
καὶ δὲν γυρίζει πιά.

Τὸ τραγοῦδι αὐτὸ τὸ τραγουδοῦν σὲ γάμο καὶ σὲ διασκεδάσεις οἰκογενειακῆς φύσεως.

Τὸ τραγοῦδι αὐτὸ τὸ τραγούδησε ἡ κ. Ἑλένη Νταούδη.

ΠΑΕΙ ΤΟ ΠΟΥΛΙ ΜΟΥ, ΠΑΕΙ

1) Στοὺς οὐρανοὺς καλάμιζα
γειά σου δὲ σ᾽ ἀντάμωσα
καὶ στοὺς κάμπους τὸ ὑφαίνει
δένδρα καὶ κλαδιὰ μαραίνει.

2) Κόρη μου πόσο τὸ πανὶ
τὸ λυγερό σου τὸ κορμὶ
πόσο ἔχει καὶ τὸ χτένι
καὶ ἡ κόρη ποὺ τὸ ὑφαίνει.

3) Χίλια φλουριὰ ἔχει τὸ πανὶ
τὸ λυγερό της τὸ κορμὶ
καὶ ἄλλα χίλια καὶ τὸ χτένι
καὶ ἡ κόρη ποὺ τὸ ὑφαίνει.

4) Κόρη μου δὲν παντρεύεσαι
μόν' ἄδικα παιδεύεσαι
γιὰ νὰ πάρῃς παλληκάρι
τὸ ἄστρο μὲ τὸ φεγγάρι.

5) Μὰ πῶς μοῦ λὲς νὰ παντρευτῶ
ποὺ ἔχω ἄνδρα στὸ στρατὸ
καὶ τὸν περιμένω νἄρθῃ
τὸ γαρύφαλλο μὲ τ' ἄνθη.

6) Ἂν δὲν ἔρθῃ τὴν Κυριακὴ
βάσανα πίκρες καὶ καϋμοὶ
ἂν δὲν ἔρθῃ καὶ τὴν ἄλλη
πάει τὸ πουλί μου πάει.

Ἑλένη Νταούδη

ΠΑΝΤΡΕΥΕΤΑΙ Η ΑΓΑΠΗ ΜΟΥ

1) Ἡ ἀγάπη μου παντρεύεται
πολὺ μοῦ κακοφαίνεται
καὶ παίρνει τὸν ἐχθρό μου
γιὰ τὸ πεῖσμα τὸ δικό μου.

2) Καλοῦν καὶ μένα στὴν χαρὰ
βάστα καρδιά μου δυνατὰ
ἂχ νὰ πάω νὰ στεφανώσω
δυὸ κορμάκια ν' ἀνταμώσω.

3) Παίρνω λαμπάδες μὲ φλουρὶ
τρέχουν τὰ δάκρυά μου σὰν βροχὴ
καὶ τὰ στέφανα ἀπ' ἀσῆμι, ἂς εἶναι ἐλεημοσύνη

καὶ τὸ στεφανορίξιμο βαρειὰ
ἦταν ἡ τύχη μου.

4) Ἄχ καὶ ὁ οὐρανὸς μὲ τ᾽ ἄστρα
καὶ γὼ ἀπ᾽ αὐτὸν τὸν κόσμο χάθκα.

ΣΤΗ ΦΥΛΑΚΗ

Ὅταν ἤμουν νιὸς καὶ λεύθερος ὅταν ἤμουν παλληκάρι
ἐγὼ κοράσι δὲν φίλησα οὐδὲ καὶ παντρεμένη.
Στὴ φυλακὴ μὲ ρίξανε νὰ κάτσω τριάντα μέρες
καὶ παραπέσαν τὰ χαρτιὰ κι ἔκατσα τριάντα χρόνια.
Ἔκανα πῆχες τὰ μαλλιὰ καὶ πιθαμὴ τὰ νύχια,
καὶ βάζω τὸ χεράκι μου στὴν ἀργυρή μου τσέπη
καὶ βρίσκω ἕνα λευτόκαρο, ἕνα λευτοκαράκι.
Ἔπιασα καὶ τὸ φύτεψα στῆς φυλακῆς τὴν πόρτα.
Ἔκατσα στὸν ἴσκιο του, ἔφαγα τὸν καρπό του,
ἔκατσα καὶ τραγούδησα τῆς φυλακῆς τὰ πάθη.
Βασιλοπούλα μ᾽ ἄκουσε ψηλὰ ἀπ᾽ τὸ παραθύρι.
Ποιός εἶν᾽ αὐτὸς ὁ τραγουδιστὴς ποὺ λέει τὸ τραγούδι.
Ἂς μὲ τὸ πῆ κόμι᾽ μιὰ φορὰ καὶ ἂς μὲ τὸ δευτερώσῃ,
νὰ τὸν χαρίσω ἐννιὰ χωριὰ καὶ δεκαπέντε κάστρα.

Ἑλένη Νταούδη

ΠΡΟΣΕΥΧΑΙ ΚΑΙ ΠΟΙΗΜΑΤΑ

Παναγία παράκλητη, παρὰ εὐλογημένη
στὸν τόπο ποὺ γεννήθηκα στῆς λησμονιᾶς τὰ βάθη.
Γλέπω καὶ τὸν ἀφέντη μου, μεγάλο καὶ φοβερό.
Κοιμᾶσαι παιδί μου; Κοιμᾶμαι μητέρα μου καὶ
δὲν ἀγρυπνῶ. Γλέπω στὸν ὕπνο μου ἕνα φοβερὸ
ὄνειρο. Βάλε μ᾽ νὰ στὸ πῶ. Πές το μάνα μου
πές το μου μητέρα, πές το Κυρία τοῦ κόσμου.
Κοίταζα πὼς σὲ πῆραν οἱ κακοὶ οἱ ὄβραιοὶ
καὶ σ᾽ ἔρριξαν στοῦ Πιλάτου τὴν αὐλή. Σὲ
πῆραν τ᾽ ἅγιο στέφανο, σ᾽ ἔβαλαν ἀγκαθοστέφανο.
Ἀλήθεια εἶναι μάνα μου, ἀληθινὰ θὰ γίνουν
μητέρα μου.
Ὅποιος πιστεύσει καὶ τὸ λέγει τὴν ἡμέρα
τρεῖς φορές, ἀπὸ φωτιὰ καὶ ἀπὸ νερὸ νὰ μὴν
πνιγῆ. Ἀμήν.

ΝΑΝΟΥΡΙΣΜΑ

Ἔλα ὕπνε πάρε το, πάντο μακρυὰ στ᾽ ἀμπέλια
δόσ του καὶ μιὰ διργούδα νὰ λαλάη τὴ γατούδα
κι᾽ ἡ γατούδα νὰ πλαλάη καὶ ὁ Γιάννης νὰ γιαλάη.

ΠΟΙΗΜΑ ΓΙΑ ΜΩΡΑ ΠΑΙΔΙΑ

Κούπεπε κούπεπε
κι ὁ μπαμπάκας ἔρχεται
νὰ τὸ φέρη κάτι τι
τσικολάτα στὸ χαρτί

Ἕνα καιρὸ καὶ ἕνα ζαμὰν
πάντρευαν τὸν καλπαζὰν
μέσ᾽ στὸ τρύπιο τὸ καζὰν
μέσ᾽ στοῦ βρώμικο στὸ σαζάν.

1) Νὰ σᾶς πῶ ἕνα παραμύθι
τὸ κουκὶ καὶ τὸ ρεβύθι.
Ἀνεβαίνει στὴ συκιὰ
καὶ πατεῖ τὴν καρυδιὰ
καὶ φωνάζει κούει - κούει
καὶ κανένας δὲν ἀκούει.
Μόνο ὁ βασιλιᾶς ἀκούει
τὴν παίρνει τὴν κερνᾶ ἕνα κρασὶ
μὲ τὴν κούπα τὴν χρυσῆ.
Ὥσπου νὰ φθάσ᾽ ἡ μάνα του
καὶ ἡ σκύλα ἀδερφή του
πρόφτασε ὁ ἄγγελος
τοῦ πῆρε τὴν ψυχή του.
Ἄννα, Ἄννα χτύπα τὴν καμπάνα
νὰ μαζευτοῦν οἱ ἄγγελοι
νὰ φᾶνε μακαρόνια
μὲ τὰ χρυσᾶ πηρόνια.

ΑΡΝΑΚΙ ΚΑΙ ΛΥΚΟΣ

1) Μιὰ φορὰ κι ἕναν καιρὸ
σὲ ποτάμι δροσερὸ
ἕνα ἀρνάκι τὸ καημένο
εἶχε πάει ξενοισμένο.

2) Ὅμως τύχη του κακὴ
ἕνας λύκος φθάνει ἐκεῖ.
Σ' ἔπιασε τοῦ λέει εὐθὺς
κλέπτης θὰ τιμωρηθῆς.

3) Ἦλθες εἰς τὸν ποταμόν μου
καὶ μοῦ πίνεις τὸ νερόν μου.
Μὰ τῆς μάνας μου τὸ γάλα
οὐδεμιὰ δὲν ἔπια στάλα.

4) Τὶς ψευτιὲς νὰ τὶς ἀφήσης,
γιατὶ θὰ μετανοήσης
κι ἂν δὲν τόπιες τὸ ποθοῦσες
μὲ τὸ μάτι τὸ τηροῦσες.

5) Ὄχι, εἶπε τὸ ἀργάκι,
ἔβλεπα τὸ λειβαδάκι.

6) Ὅμως πέρσι, ἕνα βράδυ
μ' ἔβριζες μέσ' στὸ σκοτάδι.
Πέρσι, εἶπε τὸ καημένο
μὰ δὲν ἤμουν γεννημένο.

7) Καλὰ λέγεις ἐγὼ σφάλλω
τ' ἀδελφάκι σου τὸ ἄλλο.

8) Ἀδελφάκι μου ὁ μόνο
Πῶς δὲν ἔχω εἶμαι μόνο

9) Σ' ὅλα δίνεις ἀποκρίσεις
θέλεις νὰ μοῦ ἀπατήσης.
Καὶ τὸ στόμα του ἀνοίγει
καὶ μὲ μιᾶς τὸ καταπνίγει.

Δημοσθένης Ψαθᾶς
Ἐτῶν 67

ΑΡΝΑΚΙ ΑΣΠΡΟ ΚΑΙ ΠΑΧΥ

1) Ἀργάκι ἄσπρο καὶ παχὺ
τῆς μάνας τὸ καμάρι
ἐβγῆκεν εἰς τὴν ἐξοχὴ
καὶ στὸ χλωρὸ χορτάρι.

2) Ἀπ' τὴν χαρά του τὴν πολλὴ
ἀπρόσεχτα πηδοῦσε
τῆς μάνας του τὴν συμβουλὴ
καθόλου δὲν ψηφοῦσε.

3) Καθὼς παιδί μου προχωρᾶς
καὶ σὰν ἐλάφι τρέχεις
νὰ κακοπάθης ἠμπορεῖ
καὶ πρέπει νὰ προσέχης.

4) Χαντάκι βρέθηκε βαθὺ
ὁρμᾶ σὰν παλληκάρι
νὰ τὸ πηδήση προσπαθῆ
καὶ σπάνει τὸ ποδάρι.

Δημοσθένης Ψαθᾶς
Ἐτῶν 67

Ο ΓΛΑΡΟΣ

1) Ἄνεμος φυσᾶ, ἡ καλύβα τρίζει
ὁ γιαλὸς λυσσᾶ
κυματεῖ καὶ ἀφρίζει.

2) Μαῦρα τὰ βουνὰ
καταχνιὰ τὰ θάπτει
θύελλα περνᾶ
καὶ βροντᾶ καὶ ἀστράπτει.

3) Ἄχ παρακαλῶ
κάμε πλάστη χάρη
σῶσε τὸν καλὸ
τὸν φτωχὸ βαρκάρη.

4) Γλάρος ποὺ πετᾶ
γιὰ φαγὶ χαλεύει
βάρκα στ' ἀνοιχτὰ
ναύτης κινδυνεύει.

Ἀπαγγελία Δημ. Ψαθᾶ
Ἐτῶν 67

ΠΑΡΟΙΜΙΕΣ

1) Τὰ αὐγὰ δὲν τ' ἀλωνίζαν. Τὰ χρήματα δὲν τὰ πετοῦν. Πρέπει νὰ κάνῃ κανεὶς οἰκονομίες.

2) Ἂς μὲ λένε κασαπίνα καὶ ἂς ψοφῶ ἀπὸ τὴν πεῖνα. Ἐνῶ εἶναι πτωχοὶ ἐπιζητοῦν νὰ ἐπιδεικνύωνται.

3) Τοῦ γουδὶ τοῦ γουδουχέρ' καὶ τὸν κόπανο στὸ χέρ'. Λέγεται γιὰ τοὺς ἰσχυρογνώμονας.

4) Λέγε τὴν ἀλήθεια νὰ γς τὸ Θεγὸ βοήθεια.

5) Στραβὰ νὰ καθώμαστε ἴσια νὰ χωρατεύουουμι. Νὰ λέμε δίκαια καὶ σωστὰ πράγματα.

6) Ὅπου ἀκοῦς πολλὰ κεράσια πάρε μικρὸ καλάθι. Ὅπου ἀκοῦς πολλὰ λόγια νὰ μὴ περιμένεις πολλὰ πράγματα.

7) Κάνε τὸ καλὸ καὶ ρίξτο στὸ γυαλό. Κάνε τὸ καλὸ χωρὶς ὑστεροβουλία, χωρὶς ἀνταπόδοσι.

8) Δυὸ πεπόνια σ' ἕνα κολτούκ' δὲν παίρνουνται. Πολλὰ πράγματα στὸ ἴδιο μέρος, μὲ τὰ ἴδια μέσα δὲν γίνονται.

9) Ὅλα τάχει ἡ Μαριὼ μόνο ὁ φερετζὲς τῆς λείπει. Λέγεται γιὰ κείνους ποὺ φροντίζουν γιὰ δευτερεύοντα πολυτελῆ πράγματα ἐνῶ τοὺς λείπουν τὰ στοιχειώδη.

10) Ὁ λύκος ἀντάρα κυνηγάει. Σ' ἕναν ποὺ προτίθεται νὰ κάνῃ κακό, ἀρέσει ἡ ταραχή.

11) Ἡ γοργίθα πίν' νερὸ γλέπ' καὶ τὸ Θεγό. Πρέπει κανεὶς νὰ μὴ λησμονεῖ τοὺς εὐεργέτες του.

12) Τὴν κατσιδέλα τὴν ἔκαναν βασίλισσα καὶ κείν' ἤθελε νὰ ζητιανεύει. Δύσκολα κανεὶς λησμονεῖ τὸ παληό του ἐπάγγελμα, ὅσο καὶ ἂν ἀλλάξουν οἱ συνθῆκες.

13) Κοντὰ στὸ ξερὸ καίγεται καὶ τὸ χλωρό. Κοντὰ στοὺς κακοὺς παθαίνουν καὶ οἱ καλοί.

14) Στοῦ κουφοῦ τὴν πόρτα ὅσο θέλεις βρόντα. Λέγεται γιὰ τοὺ ἀδιάφορους καὶ τοὺς πεισματάρηδες.

15) Δὲν ἔχ' νύχια νὰ ξυσθῇ. Δὲν ἔχει τὰ μέσα νὰ κινηθῇ.

16) Ἄλαξε ὁ Μανωλιὸς ἔβαλε τὸ ὄρακί τ' ἀλλοιῶς.

ΓΛΩΣΣΑΡΙΟΝ ΣΚΟΥΤΑΡΕΩΣ
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΘΡΑΚΗΣ

Α

'Α γ ε λ α δ ὰ ρ ς (ὁ) = ὁ βουκόλος, ὁ κοινὸς βοσκός, ποὺ βόσκει τὴν ἀγέλη τοῦ χωριοῦ.
'Α γ κ α ν ο ς (ὁ) = ἡ ἄκανθος.
'Α γ λ ή γ ο ρ α = γρήγορα.
'Α γ λ ε κ τ σ ῆ ς (ὁ) = ὁ ὑπηρέτης τοῦ γάμου.
'Α γ λ ι ά κ ο ς (ὁ) = ὁ εὔκαιρος, αὐτὸς ποὺ ἔχει εὐκαιρία, ἐλεύθερον χρόνον νὰ διαθέσῃ κάπου.
'Α ἔ τ σ ι = ἔτσι πρέπει.
'Α κ ρ ά ν α (τὰ) = τὰ κράνα, ὁ καρπὸς τοῦ δένδρου κρανιά.
'Α λ ὰ μ = ἡ φορά.
'Α λ έ τ ρ' (τὸ) = τὸ ξύλινο ἄροτρο. Μέρη τοῦ ἀρότρου εἶναι· τὸ ποδάρ' τὸ νί, τὸ σταβάρ, ὁ ζυγός, οἱ ζεῦλες.
'Α π ι σ τ ι ὰ (ἡ) = ὁ ἱμὰς ποὺ περνάει κάτω ἀπὸ τὴν οὐρὰ τῶν ὑποζυγίων γιὰ νὰ συγκρατῆται τὸ σάγμα.
'Α ρ γ α λ ε ι ὸ ς (ὁ) = ἀποτελεῖται ἀπὸ τὸ ἀντί, τὸ χτένι καὶ ἀπὸ τὸν τεφέ.
'Α ρ γ ι ά ν' (τό). = 'Αποβουτηρωμένο γάλα, ἀραιωμένο μὲ πολὺ νερὸ καὶ ὑπόξινο στὴ γεῦσι.
'Α ρ τ ί ζ ω = περισσεύω. Τὸ φαγὶ ἀρτζ'. Τὸ νερὸ ἄρτσε.
'Α φ ή κ ρ ι σ τ ο ς (ὁ) = ὁ ἀνυπάκουος. 'Αφήκριστο παιδὶ εἶν' ὁ Γιῶργος.
'Α κ ι τ μ ά δ ε ς (οἱ) = εἶδος τηγανίτας. Φέρ' τὸ σάτσ' νὰ κάνουμ' καμπόσ' ἀκιτμάδες.
'Α φ α λ ὸ ς (ὁ) = ὁ ὀμφαλός.
'Α ρ μ ο ύ τ' (τὸ) = τὸ ἀχλάδι.
'Α ν ε β ρ ά ζ ω = πηγάζω.
'Α δ ή μ'. (τὸ) = τὸ δῆμα, ἀπόστασι ἴση πρὸς τὸ ἄνοιγμα τῶν ποδιῶν, πολὺ μικρὴ ἀπόστασι.
'Α π α ξ ι ν τ ὰ ν = ξαφνικά. Μὲ χτύπησε ἀπαξιντάν.
'Α σ τ ρ έ χ α (ἡ) = τὸ γεῖσον, τὸ μέρος τῆς στέγης ποὺ προεξέχει.
'Α π α γ ά λ ι α = σιγὰ - σιγά.
'Α ρ α λ ί κ' (τὸ) = ἡ χαραμάδα, λίγο ἀνοιχτὸ μέρος.
'Α σ τ ο χ ῶ = λησμονῶ, ξεχνῶ.
'Α ρ σ ί σ κ ο ς (ὁ) = ὁ γρουσούζης.
'Α ν τ ε ρ ί (τὸ) = τὸ γιλέκο.
'Α ρ ί σ' (τὸ) = τὸ ὁριζόντιο ξύλο στὸ ὁποῖο ζεύουν τὰ βόδια.

Β

Β α μ π ά κ᾽ (τὸ) = τὸ δαμβάκι. Μὲ τὸ μπαμπάκ᾽ καὶ τὸ μαλλὶ κάνουμ᾽ ράμματα.

Β α γ ι ο ῦ (τὰ) = ἡ Κυριακὴ τῶν Βαΐων.

Β α σ ᾶ ς (ὁ) = ὁ γαμβρὸς ἐπ᾽ ἀδελφῆ. Ἦρτε ὁ Βασᾶς ζουμ.

Β α τ ί ζ ω = βυθίζομαι, βουλιάζω. Κεῖ ποὺ περπατοῦσα Βάτσα μέ᾽ στὸ μπουλαμάτσ᾽.

Β α τ α κ ώ ν ω = βυθίζομαι, βουλιάζω.

Β ά τ η ς (ὁ) = ὁ μεγαλύτερος ἀδελφός.

Β ε ν τ ὲ λ (τὸ) = τὸ χρηματικὸ ποσὸ ποὺ πληρώνει κανεὶς γιὰ νὰ ἀπαλλαγῆ ἀπὸ τὴν στρατιωτικὴ θητεία. Ἔκανες ἀσκερλίκ᾽. Ὄχι πλήρωσα Βεντέλ᾽.

Β ε ρ γ ὶ (τὸ) = ἡ βέργα, τὸ σιδερένιο στεφάνι ξυλίνου βαρελιοῦ.

Β ι ὸ (τὸ) = ἡ περιουσία. Ἀπ᾽ τοῦ μπαμπάτ᾽ τὸ βιὸ τρώγ᾽.

Β ί τ σ α (ἡ) = ἡ βέργα, ἡ λεπτὴ ράβδος. Ἐκόψαμ᾽ περσὲς βίτσες ἀπ᾽ τὸ ἀμπέλ᾽.

Β ό σ κ α (τὰ) = τὰ ἰσχύα. Μὲ πονᾶν᾽ τὰ Βόσκα μ᾽.

Β ο ύ ζ ο υ ν ο ς (ὁ) = ἔχει ἕνα βούζουνο πάν᾽ στὸ ζνίχιτ᾽.

Β ο υ λ ν τ ο υ ρ ο υ τ ζ ο ύ ν᾽ (τὸ) = τὸ ὀρτύκι.

Β ρ ο σ τ ὰ = ἐμπρός. Μὲ ἀπέρασε καὶ πάει μπροστά.

Β α ϊ λ ί κ᾽ (τὸ) = τὸ δέμα ποὺ δένομε τὸ δεμάτι. Δένουμ᾽ τὸ δεμάτ᾽ μὲ τὸ μπαϊλίκ.

Γ

Γ κ έ γ κ α (ἡ) = ἡ ἀγκλίτσα. Τὴν χτύπησε ὁ τσομπὰνς μὲ τὴ Γκέγκα.

Σ ι α μ π ὰ ς (ὁ) = μεγάλο δίκρανο μὲ τὸ ὁποῖον μετακομίζουν τὸ ἄχυρο. Μὲ τὸ γιαμπὰ ρίχνουμ᾽ τὸ ἄχυρο πά᾽ στὶς χαμπαράτσες.

Γ ι α ν ί σ κ ω = θεραπεύομαι, γίνομαι καλά. Μ᾽ ἔδωσε ἕνα γιατρικὸ καὶ γιάνκα.

Γ ε μ ε ν ὶ (τὸ) = τὸ πέδιλο. Φέρ᾽ τὰ γεμενιάμ᾽ νὰ βγῶ ὄξου.

Γ ι ά ν κ α = λοξά. Γιάνκα - γιάνκα παγέν᾽.

Γ ι α ρ ᾶ ς (ὁ) = ἡ πληγή. Πιρσὸ τράβηξα ἀπ᾽ αὐτὸ τὸ γιαρά.

Γ ι α ρ μ ᾶ ς (ὁ) = ἀλεύρι μὲ νερὸ ἀνακατεμένο ποὺ χρησιμοποιεῖται ὡς τροφὴ γιὰ τὰ ζῶα.

Γ ι ο φ κ ά δ ι α (τὰ) = οἱ χηλοπίττες. Κάνουμ᾽ τὰ γιοφκάδια μὲ τὸ ζιμάρ᾽, τὸ γάλα καὶ τ᾽ αὐγά.

Γ κ ι ρ γ κ ι λ ι ά ν ο ς (ὁ) = ὁ λάρυγγας. Τὸν ἔπιασε ἀπ᾽ τὸ Γκιργκιλιάνο.

Γ κ ο υ τ σ ι ν ο ύ δ᾽ (τὸ) = τὸ χοιρίδιον. Ψόφησε τὸ γκοτσινούδ᾽ μας.

Γ κ ο υ γ κ ο υ χ τ ο ύ ρ α (ἡ) = ἡ δεκαοχτούρα.

Γ ρ α τ σ α ν ί ζ ω = ροκανίζω ξηρὰ τροφή. Τὸ ἔρμο τὸ ποντίκ᾽ γρατσανίζ᾽ πάλ᾽.

Γ κ ά γ κ α (ἡ) = τὸ ράμφος τοῦ πτηνοῦ. Τί μεγάλη γκάγκα πῶχ'.
Γ ύ κ ο ς (ὁ) = τὸ μέρος ποὺ βάζουν τὰ παπλώματα.
Γ κ ι β κ ί ρ' (τὸ) = ὁ θόλος τῶν γεφυρῶν.
Γ ω ν ι ὰ (ἡ) = τὸ τζάκι ὅπου καίει ἡ φωτιά.
Γ ι α ρ λ ε χ τ ί ζ ω = ἔρχομαι στὰ ἔτοιμα.
Γ κ ό λ ι ο ς (ὁ) = ὁ γυμνός.
Γ ή λ ι ο ς (ὁ) = ὁ ἥλιος.
Γ κ ά λ ι μ π α = μᾶλλον, ἄρα γε.
Γ κ ι ζ μ ε λ ὲ ς (ὁ) = εἶδος τηγανίτας.
Γ κ ό τ σ ι ν α = χοιροστάσιο.
Γ ο ύ ρ ν α (ἡ) = ἡ τρύπα, ὁ μικρὸς λάκκος.
Γ ο υ λ ι ά ρ' (ὁ) = ὁ λαίμαργος.
Γ ο υ ρ μ α ν τ ζ ῆ ς (ὁ) = αὐτὸς ποὺ ἔχει μακριὰ μαλλιά.
Γ κ ό μ π λ ι ο ς (ὁ) = τὸ μεγάλο σκυλί.
Γ κ ά τ ζ ι ο ς (ὁ) = ἀρσενικὸ γαϊδούρι.
Γ ο υ ρ γ ο υ ρ ι σ μ έ ν ο υ ς (ὁ) — ὁ ὀργισμένος, ὁ θυμωμένος.
Γ κ ι ζ λ ε ν τ ί ζ ω = σημαδεύω.

Δ

Δ ά γ κ α μ α (τὸ) = δάγκωμα. Τὸ δάγκαμα τοῦ σκύλου μ' ἔμνε.
Ν τ α ν ά δ' (τὸ) = ὁ μικρὸς ταῦρος .Γόρασα ἕνα Ντανάδ'.
Δ ί κ ι ο (τὸ) — ἡ ἀμοιβὴ ποὺ πληρώνεται γιὰ ὡρισμένη ὑπηρεσία! Τὸ τσιράκ' πῆρε τὸ δίκιο τ'.
Δ ι κ έ λ' (τὸ) = ἡ δίχηλος ἀξίνη. Μέρη τοῦ δικελιοῦ εἶναι: τὸ σάπ' καὶ τὸ κουβαλίκ'.
Δ ι ά ζ ο μ α ι = διάζομαι.
Δ ι κ έ ν τ ρ α (ἡ) = ἡ βουκέντρα μὲ τὴν ὁποίαν χτυπᾶ ὁ γεωργὸς τὰ ζῶα στὸ ὄργωμα.
Ν τ ι λ ί ζ ω = τυλίσσω.
Ν τ ι χ α ν ί ζ ω = παρατηρῶ ἀφηρημένος. Διέ τον πὼς Ντιχανίζ'.
Ν τ ο τ ο υ ρ μ ὰ (ἡ) = ἡ καταβολάδα τοῦ ἀμπελιοῦ.
Ν τ ο υ μ π ο υ λ ι ὰ (ἡ) = ὁ καρπὸς τοῦ ἀραβοσίτου.
Δ ο υ κ ο υ ρ τ ζ ο ύ ν' (τὸ) = σωρὸς ἀπὸ δεκαεπτὰ συνήθως δεμάτια σιτηρῶν. Ἔκαναμ' πολλὰ ντουκουρτζούνια σήμερα.
Δ ο υ κ ρ ά ν' (τὸ) = τὸ δίκρανο. Πῆρε τὸ δουκράν' καὶ δουκρανίζ'.
Δ ο υ κ ρ α ν ί ζ ω = λιχνῶ μὲ τὸ δίκρανο.
Δ ο υ κ ά ν α (ἡ) = ἡ ροκάνα τοῦ ἁλωνίσματος. Οἱ τσακίρκες τῆς δουκάνας.
Δ ρ ε μ ό ν ι (τὸ) = μεγάλο κόσκινο μὲ τὸ ὁποῖο καθαρίζουν τὰ σιτηρά.
Δ ρ ε μ ο ν ί ζ ω = καθαρίζω τὸ σιτάρι μὲ τὸ δρεμόνι. Δρεμονίζω μὲ τὸ δρεμόνι.

Ε

Ἔ κ α = στάσου. (Ἀπὸ τὴν προστακτικὴ στέκα τοῦ ρήματος στέκω. Ἔκα τσίρατζίκο νὰ σὲ πῶ.
Ἐ φ α λ ὸ ς (ὁ) = ὁ ὀφαλός.

Ζ

Ζ ά κ α τ α (τὰ) = τὰ ἐργαλεῖα.
Ζ ε μ ν ι ὰ (ἡ) = ἡ δοκὸς ποὺ συνδέει τὸ ζυγὸ τοῦ ζώου καὶ τὴν δουκάνη τοῦ ἁλωνίσματος.
Ζ ι ν ὶ χ (τὸ) = ὁ τράχηλος τῶν ὁδιῶν.
Ζ ο υ λ ε ύ ω = ζηλεύω.
Ζ ο ύ λ ι α (ἡ) = ἡ ζήλεια.
Ζ ο υ λ ι ά ρ ς (ὁ) = ὁ ζηλόφθονος. Εἶναι πιρσὸ ζουλιάρς.
Ζ ο υ μ π ά ς (ὁ) = ὁ κοντόσωμος.

Η

Ἤ ρ τ α = Ἤρθα.

Θ

Θ ά ρ σ α = Ἐνόμισα.
Θ ε μ ο ν ι ὰ (ἡ) = ἡ θυμονιά, ὁ σωρὸς θερισμένων δημητριακῶν.
Θ υ λ ή κ᾽ (τὸ) = ἡ κομπότρυπα.
Θ υ λ ή κ ω σ ι (ἡ) = τὸ θυλήκωμα, τὸ κούμπωμα.
Θ υ μ η τ ι κ ὸ (τὸ) = ἡ μνήμη.

Ι

Ἰ δ α ρ λ ά κ᾽ (τὸ) = σιδερένιος κύλινδρος. Μὲ τὸ ἰδαρλάκ᾽ πατούσαμ᾽ τὸ ἁλώνι᾽.
Ἰ ν τ α ρ ὲ ς (ὁ) = φυτιλάκι γιὰ τὴν καντήλα.
Ἰ μ π ρ ι σ ί.μ᾽ (τὸ) = κλωστὴ μεταξωτή.
Ἰ κ ρ ὰ μ (τὸ) = ἡ ὑπόληψις. Ἄ μπρὲ ἐκεῖνος ἐκεῖ νὰ τὸν κάν᾽ ἰκράμ᾽.
Ἰ κ ρ α μ ώ ν ω = ἐκτιμῶ.
Ἰ μ λ ί κ᾽ (τὸ) = ἡ φάτνη τῶν ζώων.

Κ

Κ α δ ά κ᾽ (τὸ) = τὸ κατρακύλισμα. Τὸν γύρσα δυὸ καδάκια. (Τὸν ἔφερα δυὸ τοῦμπες).
Κ α δ ρ α ν τ ά ω = ἁρπάζω.

Κ α β ρ α μ ᾶ ς (ὁ) = τὸ δρεπάνι.
Κ α ϊ ν ά κ᾽ (τὸ) = ἡ πηγή.
Κ α ϊ ν ὴ ς (ὁ) = ὁ γυναικάδελφος.
Κ α κ ο ύ τ σ κ ο υ = πολὺ κακό.
Κ α λ ο ύ τ σ κ α = καλά.
Κ ά λ φ α ς (ὁ) = ὁ βοηθός.
Κ α μ ᾶ ς (ὁ) = σφήνα, παρτίδα παιχνιδιοῦ. Φέρ᾽ τὸ καμὰ ἀπ᾽ ἐκεῖ. Σ᾽ ἔβαλα εἴκοσι καμάδες.
Κ α μ μ ῶ = κλείνω τὰ μάτια. Κάμσαν᾽ τὰ μάτια μ᾽.
Κ ά ν ω = ὀργώνω. Θὰ πάω νὰ κάνω χωράφ᾽.
Κ α ν ά τ ι α (τὰ) = τὰ ξύλινα παραθυρόφυλλα.
Κ α ν α ρ ᾶ ς (ὁ) = μεγάλη πέτρα.
Κ α μ π ά κ α (ἡ) = κολοκύθι ἀνοιγμένο ποὺ τὸ χρησιμοποιοῦν γιὰ κανάτα. Φέρ᾽ τὴ καμπάκα νὰ πάρω νερό.
Κ α γ κ λ ὴ (ἡ) = δίτροχο ἁμάξι. Ἔκατσε πάν᾽ στὴν καγκλή.
Κ α μ π λ α ν τ ί ζ ω = Παίρνω κάτι ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν μου. Καπλάτσα ὅλο τὸ χωράφ᾽.
Κ α π τ ί ζ ω = ἁρπάζω. Κάπτσα μιὰ πέτρα καὶ τὴν ἔρριξα.
Κ α ν ὶ ς (τὸ) = τὸ δῶρον.
Κ α ρ ο ὺ λ (τὸ) πληθ. καρούλια (τά). Μικροὶ τροχίσκοι ποὺ συγκρατοῦν τὸ ξυλότεχνο στὸν ἀργαλειό.
Κ α ρ τ α λ ά τ σ α (ἡ) = ἡ πίττα.
Κ α ρ γ ι ό λ α (ἡ) = τὸ κρεβάτι.
Κ α ρ λ α ν τ ί ζ ω = γεμίζω, ὑποθέτω.
Κ α ρ ά γ κ ι ο β ρ έ κ᾽ (τὸ) = τὰ ξηρὰ φύλλα.
Κ ε λ ε μ π έ κ᾽ (τὸ) = ἀρρώστια τῶν ζώων.
Κ ε ρ κ ι ν έ ζ᾽ (τὸ) = τὸ γεράκι.
Κ ε ρ τ ί κ᾽ (τὸ) = ἐγκοπὴ τῆς τσέτλας.
Κ ε ν τ ὶ (τὸ) = τὸ δειλινό. Ἔφαγαμ᾽ τὸ κεντὶ καὶ ἄρχισαμ᾽ πάλ᾽ τὴ δουλειά.
Κ ι σ ι λ τ ζ ὰ (ἡ) = εἶδος σιταριοῦ.
Κ ί ν σ ε ι = ξεκίνησε.
Κ ι ο υ σ π έ τ᾽ (τὸ) = παντελόνι παλαιστῶν.
Κ ο σ σ ί ζ ω = κόπτω μὲ τὴν κόσσα (τὸ δρεπάνι).
Κ ό π ι τ σ α (ἡ) = τὸ κουμπί.
Κ ο λ ύ μ π α (ἡ) = ἡ καλύβη .Τὴ κολύμπα τὴν σκέπασα μὲ τὰ σάζια.
Κόμ᾽ (α) = ἀκόμη. Κόμα αὔριο καὶ σώνεται (τελειώνει).
Κ ό ρ δ ε ς (οἱ) = οἱ χορδὲς τοῦ ὀργάνου.
Κ ό ρ τ ζ α (ἡ) = ἀρρώστεια τῶν ὀρνίθων ποὺ συνήθως προέρχεται ἀπὸ τὴν ἀκαθαρσία.
Κ ο υ γ ὶ (τὸ) = ὁ λάκκος. Ἄνοιξα ἕνα κουγὶ γιὰ νὰ βάζω καπνό.

Κ ο υ ν τ ο ύ ρ α (ἡ) = ὑπόδημα ἀνοιχτό.
Κ ο υ τ ο ύ κ ι (τὸ) = χονδρὸ καὶ κοντόξυλο, ἄνθρωπος μὲ λίγο μυαλό.
Κ ο υ μ ο ύ λ α (ἡ) = μεγάλη ποσότης μαζεμένη, σωρός. Ἤβρα μιὰ κουμούλα καρύδια.
Κ ο υ ρ ὶ (τὸ) τὸ δάσος.
Κ ο υ ρ ώ ν ω = ἀνάβω.
Κ ο υ λ τ ο ύ κ' (τὸ) = ἡ μασχάλη.
Κ ο υ μ ά σ' (τὸ) = τὸ κοτέτσι.
Κ ο υ σ κ ο ύ σ' (τὸ) = ζυμαρικὸ εἶδος φαγητοῦ.
Κ ι ρ τ ά γ κ α ρ α = ἴσια, κατ' εὐθεῖαν.
Κ ο υ ρ ο ύ κ σ α (ἡ) = γυμνή, ἐλαφρὰ ντυμένη.
Κ ρ ι γ ι ᾶ ς (τὸ) = τὸ κρέας.
Κ ο υ τ σ ι ά ρ α (ἡ) = ἡ ἀποθήκη τῶν καλαμποκιῶν.
Κ ω λ ά ν' (τὸ) = ὁ ἱμὰς ποὺ κρατᾶ τὸ σαμάρι τοῦ γαϊδάρου.

Λ

Λ α θ ω μ έ ν ο ς (ὁ) = ὁ ἄμυαλος, ὁ χαζός.
Λ α ῖ ν α (ἡ) = ἡ στάμνα, πήλινο δοχεῖο γιὰ νερό.
Λ α λ ή μ α τ α (τὰ) = τὰ ὄργανα.
Λ α λ ῶ = χτυπῶ, μαλώνω τὰ ζῶα, φωνάζω τὰ ζῶα. Λάλα τὰ βόδια.
Λ α μ ν ὶ (τὸ) = σωρὸς ἁλωνισμένου σιταριοῦ.
Λ έ τ σ ο ς (ὁ) = ὁ ἀκατάστατος, ὁ βρώμικος.
Λ ε χ ο υ δ ο ύ δ' (τὸ) = τὸ μωρό.
Λ ί γ δ α (ἡ) = τὸ λῖπος.
Λ ό ϋ ρ α - λ ό ϋ ρ α = γύρω - γύρω.
Λ ο υ μ π ο ύ τ' (τὸ) = τὸ ξύλο, ὁ δαρμός. Τὸν ἔδωσα ἕνα λουμπούτ.

Μ

Μ ά ν τ α λ ο ς (ὁ) = ὁ ξύλινος σύρτης.
Μ α δ ί ζ ω = ξεπουπουλιάζω.
Μ α ξ ο ύ λ' (τὸ) = ἡ ἐσοδεία.
Μ ά κ α (ἡ) = ἡ μητέρα.
Μ α ρ χ α μ ᾶ ς (ὁ) = ἡ μανδήλα ποὺ φοροῦν οἱ γυναῖκες στὸ χωράφι.
Μ α ν ί κ' (τὸ) = τὸ μανίκι τοῦ σακακιοῦ.
Μ ά σ α (ἡ) = τὸ τραπέζι.
Μ α ρ κ ι έ τ α ι = μυρηκάζει.
Μ α μ ο ύ κ' (τὸ) = ἡ μαύρη μανδήλα.
Μ α ρ α γ κ ι ά ζ ω = μαραίνωμαι.
Μ ε γ ν τ ὰ ν (τὸ) = ἡ ἀνοιχτοσύνη, ἡ ἐξοχή.

Μ ή ν α ς (ὁ) = ὁ μήνας τοῦ ἔτους. Οἱ μῆνες εἶναι οἱ ἑξῆς: 1) Τρανός, 2) Γκούτζους, 3) Μὰρτς, 4) 'Απρίλς, 5) Μάγς, 6) Θεριτής, 7) 'Αλωντής, 8) Αὔγουστος, 9) Σαυρός, 10) "Αϊ Δημήτρης, 11) "Αϊ Στράτις, 12) "Αϊ Νικόλας.

Μ ι ρ ά ζ' (τὸ) = τὸ μερίδιο.

Μ ι τ ά ρ' (τὸ) = 1) Τὸ ἐξάρτημα τοῦ ἀργαλειοῦ μὲ τὸ ὁποῖο μετακινοῦνται τὰ νήματα. 2) ἡ δυνατὴ κλωστή.

Μ ο ν ά χ' (ἡ) = μόνη.

Μ π α ξ ί σ' (τὸ) = τὸ δῶρο.

Μ π α λ τ ᾶ ς (ὁ) = ὁ πέλεκυς, τὸ τσεκούρι.

Μ π α μ π ά θ κ ο ς (ὁ) = πολὺ μαλακός.

Μ π α σ ι ᾶ ς (ὁ) = ὁ γαμβρός.

Μ π α τ ζ ᾶ ς (ὁ) = ἡ καπνοδόχος.

Μ π α τ α κ ώ ν ω = βυθίζομαι. Λέγεται καὶ μεταφορικὰ καὶ γιὰ τὰ χρέη.

Μ π ε ρ ν τὲ ς (ὁ) = ἡ κουρτίνα.

Μ π ί τ σ ι = ἐτελείωσε.

Μ π ι τ σ ι μ ί = ἐπίρ. ὅμοια στὶς ἀρετὲς καὶ τὰ ἐλαττώματα.

Μ π ό ϊ (τὸ) = τὸ ἀνάστημα, τὸ ὕψος.

Μ π ο υ γ ᾶ ς (ὁ) = τὸ ἀρσενικὸ μοσχάρι προτοῦ γίνῃ ταῦρος.

Μ π ο υ τ ρ ά κ' (τὸ) = εἶδος ἀγκαθιοῦ.

Μ π ο υ ν τ α λ ᾶ ς (ὁ) = ὁ λιγόμυαλος.

Μ π ο υ μ π ο υ λ ι ὲ ς (οἱ) = ὁ ἀραβόσιτος.

Μ υ ι γ ά ρ ι α (τὰ) = οἱ μικρὲς μυῖγες.

Ν

Ν ά ρ τ ω = νὰ ἔλθω.

Ν ὲ ἀ π' τ ό ν α, ν ὲ ἀ π' τ ἄ λ ο = Οὔτε ἀπὸ τὸ ἕνα οὔτε ἀπὸ τὸ ἄλλο.

Ν ο υ ρ ί τ σ α (ἡ) = ἡ οὐρὰ τοῦ κάρρου, τὸ τέλος τῆς σπονδυλικῆς στήλης.

Ν τ ά λ' (τὸ) = τὸ κλαδί.

Ν τ ο ύ μ' (τὸ) = τὸ βῆμα.

Ν τ ο ρ β ά ν' (τὸ) = ἡ καρδάρα. Αὐτὴ κορίτσι μ' χαλέβ' τὸ ντουρβάν'.

Ξ

Ξ ε θ α ρ ε ύ ο υ μ' = ἡσυχάζω.

Ξ ε θ ε ρ ί ζ ω = τελειώνω τὸ θερισμό.

Ξ ε ρ α χ ν ί ζ ω = καθαρίζω τὶς ἀράχνες. Ξεραχνίζουμ' τὴ γωνιά.

Ξ ο π ί σ ω = ἀπὸ πίσω.

Ξ υ λ ο φ ᾶ ς (ὁ) = ἡ λίμα. Μὲ τὸ ξυλοφᾶ ἔξυσα τὸ μανίκ'.

Ο

Ὄ ν τ ὰ ς (ὁ) = τὸ δωμάτιο.

Ὀ ρ γ ι ὰ (ἡ) = τὸ ἄπλωμα τῶν χεριῶν ποὺ χρησιμοποιοῦσαν ὡς μέτρο.
Ὀ ρ μ η ν ε ύ ω = δίδω εἰς κάποιον συμβουλές.
Ὀ ρ τ α λ ί κ᾽ (τὸ) = τὰ γύρω, ἡ περιφέρεια.
Ὀ ρ τ α κ λ ο ύ κ᾽ (τὸ) = ἡ ἀλληλοβοήθεια ποὺ γίνεται στὶς γεωργικὲς δουλειές.
Ο ὐ λ ο ύ μ (τὸ) = παιδί.
Ο ὔ ρ δ α (ἡ) = ἡ μυζῆθρα.
Ο ὐ ρ τ ά τ σ ι β ι (τὸ) = ὁ κεντρικὸς πάσαλος.
Ο ὐ τ σ α ρ μ ᾶ ς (ὁ) = ὁ χαρταετός.

Π

Π α α ί ν ω = πηγαίνω.
Π α λ α μ α ρ ι ὰ (ἡ) = θεριστικὸ ἐργαλεῖο ξύλινο τὸ ὁποῖο βάζουν στὸ χέρι, ὅταν θερίζουν γιὰ νὰ προφυλάσσωνται ἀπὸ τοὺς νυγμοὺς τῆς καλαμιᾶς τῶν σιτηρῶν.
Π α μ ί τ ι α (τὰ) = μαῦρα σταφύλια.
Π α τ σ ο ύ λ᾽ (τὸ) = τὸ μικρὸ παιδί, τὸ μωρό, τὸ βρέφος.
Π α ρ ά ν ω μ α (τὸ) = τὸ ἐπώνυμο.
Π α ρ α χ ώ ν ω = θάπτω, κρύβω κάτι στὴ γῆ.
Π α ρ τ ά λ᾽ (τὸ) = τὸ ράκος.
Π α τ α κ ι ο ύ τ σ᾽ (ὁ) = ὁ ἄνθρωπος ποὺ χτυπᾶ χωρὶς λόγο.
Π α τ έ κ α (ἡ) = τὸ μονοπάτι.
Π α χ ν ὶ (τὸ) = ἡ φάτνη τῶν ζώων.
Π α χ ν ὶ (τὸ) = ἡ φάτνη τῶν ζώων.
Π ε σ κ ὶ ρ᾽ (τὸ) = ἡ πετσέτα.
Π ε ρ τ σ ι ὰ (ἡ) = ἡ χαίτη τοῦ ἵππου.
Π ε χ λ ι β ά ν σ᾽ (ὁ) = ὁ παλαιστής.
Π ι δ ο υ κ λ ι ὰ (ἡ) = ἡ τρικλοποδιά.
Π ι ρ ο υ σ τ ι ὰ (ἡ) = τρίποδη σιδερένια σχάρα γιὰ τὸ φαγητὸ ποὺ τὸ βγάζουν ἀπὸ τὸ φοῦρνο.
Π ι σ ι ο υ ρ ζ ὶ (τὸ) = τὸ ψαχνὸ μέρος τοῦ χοίρου, ἐκλεκτὸ γιὰ μεζές.
Π ί τ σ κ α (τὰ) = οἱ παραφυάδες, οἱ ἄνθρωποι ποὺ εἶναι βάρος τῆς κοινωνίας.
Π λ α λ ῶ = τρέχω.
Π λ ε κ ὸ (τὸ) = τοῖχος ἀπὸ πλεκτὸ ξύλο, ἀσβεστωμένος. Ἔκαναμ᾽ ἕνα πλεκό.
Π λ ο ῦ χ ο ς (ὁ) = σιδερένιο ἄροτρο. Μέρη τοῦ πλούχου εἶναι τὸ τρεχούλ᾽, τὸ γνί, τὸ τσιβγάρ᾽, ὁ ζυγός, τὸ καϊσλίκ᾽, καὶ οἱ ζεῦλες.
Π λ α σ τ α ρ ι ὰ (ἡ) = πλατὺ σανίδι γιὰ νὰ πλάθουν φύλλα πίττας.
Π ο λ ε μ ά ω = προσπαθῶ.
Π ο υ ν τ ζ ὶ κ᾽ (τὸ) = τὸ χάντρο.

Ρ

Ρ α χ ν ι ὰ (ἡ) = τὸ δείχτι τῆς ἀράχνης.

Ρ ο δ ά ν᾽ (τὸ) = ἐργαλεῖο ὑφαντικὸ ποὺ μαζεύουν τὰ μασούρια.
Ρ ο μ π ά σ κ α (ἡ) = τὸ ὑποκάμισο.
Ρ ώ τ σ α = ἐρώτησα.

Σ

Σ α λ ν τ ί ζ ω = ἀφήνω.
Σ α π ο ύ κ α (τὰ) = οἱ βλακεῖες, οἱ σαχλαμάρες.
Σ α π ο ύ γ η ς (ὁ) = ὁ ἀνόητος, ὁ βλάκας.
Σ ά λ μ α (τὸ) = τὸ χονδρὸ ἄχυρο.
Σ α μ α τ ᾶ ς (ὁ) = ἡ φασαρία, τὸ μάλωμα.
Σ α π λ α ν τ ί ζ ω = σκοτώνω.
Σ α ρ σ α λ ᾶ ς (ὁ) = ὁ ἀκατάστατος.
Σ α κ ά τ᾽ (τὸ) = τὸ μέτωπο ἀνθρώπου, ἢ ζώου.
Σ β α ν ᾶ ς (ὁ) = μαχαίρι ὀδοντωτό.
Σ ε ρ σ έ μ σ᾽ (ὁ) = ὁ ἡλίθιος.
Σ ι μ π α ί ν ω = μπαίνω.
Σ ι γ ι σ μ ὸ ς (ὁ) = σεισμός, φασαρία.
Σ ι α ά κ᾽ (τὸ) = χονδρὸ μάλλινο ὕφασμα.
Σ ι ή ζ ο υ μ᾽ = προετοιμάζομαι.
Σ ι ν ὶ (τὸ) = τὸ τραπέζι.
Σ ί ν τ α ε ι = ἐτελείωσε.
Σ κ α φ ί δ᾽ (τὸ) = ἡ σκάφη.
Σ κ ά σ ε ι = σώπασε.
Σ κ ε π ὸ ς (ὁ) = ἡ στέγη.
Σ ο π α ν ί κ α (ἡ) = τὸ ρόπαλο.
Σ ο φ ρ ᾶ ς (ὁ) = χαμηλὸ τραπέζι.
Σ κ α ν ι ά ζ ω = θυμώνω.
Σ ο υ ρ μ π έ τ᾽ (τὸ) = νερὸ μὲ ζάχαρι καὶ βοῦκες. Ζαχαρόνερο ποὺ ἔτρωγαν στὸ χωράφι κατὰ τὸ θέρος.
Σ ο υ μ ά δ᾽ (τὸ) = τὸ σημάδι.
Σ ο υ ρ β ά τ κ α (ἡ) = τὸ τυρόγαλο.
Σ φ ά τ ο ς (ὁ) = ὁ συμπέθερος.
Σ τ ρ ά γ κ᾽ α (ἡ) = τὸ σχοινί.
Σ ύ ρ τ σ᾽ (ὁ) = σιδερένιος σύρτης.

Τ

Τ ά β᾽ (τὸ) = ἡ ὑγρασία. Τὸ χωράφ᾽ ἔχ᾽ ἕνα καλὸ τάβ᾽ καὶ εἶναι ταμάμ᾽ γιὰ σπάρσιμο.
Τ α μ π λ ᾶ ς (ὁ) = ὁ δίσκος. Βάλ᾽ τὰ ποτήρια πάν᾽ στὸ ταμπλᾶ.
Τ ά γ μ α (τὸ) = τὸ τάξιμο, ἡ ὑπόσχεσις.
Τ ά ζ ω = ὑπόσχομαι.
Τ α ρ α τ ά ω = σκορπίζω.

Τ α μ ά χ᾽ (τὸ) = ἡ ἀπληστία.
Τ α μ α χ κ ι ά ρ σ᾽ (ὁ) = ὁ πλεονέκτης, ὁ ἄπληστος.
Τ α μ π α κ ι έ ρ᾽ (τὸ) = ἡ ταμπακιέρα.
Τ ζ α κ λ ὶ (τὸ) = παγὶ ποὺ κρέμεται στὸ τζάκι. Ξεκρέμασα τὸ τζακλίκ᾽ καὶ τὸ τίναξα καὶ ἔπιασε ντουμάν᾽.
Τ ά σ᾽ (τὸ) = δοχεῖον γεροῦ.
Τ ζ α μ ά λ α (ἡ) = ἡ ψηλή, ἡ δυνατή.
Τ ζ α ν α μ π έ τ σ᾽ (ὁ) = ὁ ζόρικος.
Τ ο κ ά ς (ὁ) — ἡ πόρπη.
Τ ο ύ μ π α (ἡ) = τὸ μικρὸ ὕψωμα, ὁ λόφος.
Τ ο ύ λ᾽ (τὸ) = λεπτὸ ὕφασμα.
Τ ο κ μ ά κ α (ἡ) = ἡ θαριά, τὸ ἀτσάλινο ἐργαλεῖο μὲ τὸ ὁποῖο σπάζουν τὶς πέτρες. Μὲ τὴν τοκμάκα τσακίζουμ᾽ τὶς πέτρες.
Τ έ ζ α = ἐπίρ. ξηρός, πεθαμένος, ξαπλωμένος χαμηλὰ ἀπὸ χτύπημα ἄλλου.
Τ ζ ι τ ζ ὶ (τὸ) = ἡ αὐλακιά.
Τ ρ ά χ ω μ α (τὸ) = ἡ προῖκα.
Τ ρ ί ψ α λ ο (τὸ) = θρύψαλο. Τὰ τζάμια τὰ ἔκανε τρίψαλα.
Τ σ α κ ί ρ κ α (ἡ) = πέτρα.
Τ σ α κ ο ὺ (τὸ) = ὁ σογιᾶς τῶν τσομπάγηδων.
Τ σ α μ π ο ύ ρ᾽ (τὸ) = ὁ μίσχος.
Τ σ έ ρ γ α (ἡ) = ἡ κουρελοῦ, εἶδος κουβέρτας.
Τ σ ι μ π ι ρ ὸ ς (ὁ) = μυτερός. Ἔϊ νὰ κάνς᾽ ἕνα κάτσινο, νὰ εἶν᾽ τσιμπιρός.
Τ σ α τ ά λ᾽ (τὸ) = ἡ διχάλα, μεταφορικῶς ὁ ἀδύνατος.
Τ σ α ρ β ο ύ λ᾽ (τὸ) = εἶδος παπουτσιοῦ ἀπὸ χοιρινὸ δέρμα.
Τ σ ι β ὶ (τὸ) = ὁ πάσσαλος.
Τ σ ι ζ ο ύ δ α (ἡ) = γραμμή, σειρά. Γράψε δυὸ τσιζοῦδες γράμμα.
Τ σ ι κ ι λ έ ν ι α (ἡ) = ἡ πέτρινη.
Τ σ ι λ ι έ μ α ι = μὲ ἔπιασε διάρροια. Αὐτὴ ἡ γελάδα τσιλιέται πολύ.
Τ σ ι τ σ ὶ (τὸ) = Ἔτσι ὀνομάζουν τὸ κρέας τὰ μικρὰ παιδιά. Θέλω τσιτσί.
Τ σ ί τ σ α - τ ζ ί κ ο = πολὺ λίγο.
Τ σ ι τ σ ι ρ ο υ γ κ ό λ ι ο ς (ὁ) = ὀλόγυμνος.
Τ σ ι φ τ σ ί δ ε ς (οἱ) = οἱ γεωργοί.
Τ σ ο ρ μ π α τ ζ ῆ ς (ὁ) = ὁ πλούσιος, ὁ προύχων.
Τ σ ο ύ γ κ α (ἡ) = τὸ ἐξόγκωμα.

Υ

Ὕ σ τ ρ α = ὕστερα.

Φ

Φ α γ ά ν α (ἡ) = τὸ μηχάνημα ποὺ ἀνοίγει διώρυγες, ἐκεῖνος ποὺ τρώγει πολύ.

Φ ε γ γ ο μ α χ ε ῖ = φέγγει πολύ.
Φ έ λ λ᾽ (τὸ) = τὸ ἐμβόλιο.
Φ ε λ λ ὶ (τὸ) = ἡ φέτα. Δῶσεμ᾽ ἕνα φελλὶ ψωμί.
Φ η κ ρ ι έ μ α ι = ἀκροῶμαι, ὑπακούω,
Φ ί ν ω = ἀφήνω.
Φ ι λ ό ρ γ ι α (τὰ) = τὰ ὑποδήματα, τὰ γυναικεῖα.
Φ ι ν τ ι σ έ λ᾽ (τὸ) = τὸ ἐλεφαντόδοντο.
Φ κ υ ά ρ᾽ (τὸ) = τὸ πτύον.
Φ ρ ο κ ά λ᾽ (τὸ) = ἡ σκούπα.
Φ τ ά γ ω = ἔρχομαι, φθάνω σὲ ὥριμη ἡλικία, ὡριμάζω.
Φ τ ε ν ὸ ς (ὁ) = λεπτός, ἀδύνατος.
Φ τ έ γ ε ν α ι = λέπτυνε, ἀδυνάτισε.
Φ ύ τ ι α (τὰ) = φυτίλια, λόγια συκοφαντικά.
Φ ω τ ὰ (τὰ) = ἡ ἑορτὴ τῶν Φώτων.

Χ

Χ α ϊ ρ σ ο ύ ζ ς᾽ (ὁ) = ὁ ἀνεπρόκοπος.
Χ α ζ ο υ ρ τ ζ ῆ ς (ὁ) = ὁ τεμπέλης.
Χ α λ ε ύ ω = ζητῶ, χρειάζομαι.
Χ α ρ α ὴ (ἡ) = τὰ χαράματα.
Χ α τ ζ ῆ ς (ὁ), θηλ. Χατζέσα = ἐκεῖνος ποὺ πῆγε στοὺς ἁγίους τόπους. Ἡ ὑποδοχὴ τοῦ χατζῆ, ὅταν ἐπέστρεφε, γινόταν πανηγυρική. Τὸν ὑποδέχονταν οἱ παπάδες μὲ ἄμφια καὶ ἐξαπτέρυγα καὶ μὲ πολὺ κόσμο ἔξω ἀπὸ τὸ χωριό.
Χ ε ι ρ ό μ π ε λ ο (τὸ) = στρογγυλὴ πέτρα μὲ τὴν ὁποίαν τρίβουν τὸ ἄλας. Μὲ τὸ χειρόμπελο ἀλέθουμ᾽ τὸ μπλιγούρ᾽.
Χ ε ι ρ ι ό τ᾽ (τὸ) = τὸ γάντι.
Χ ρ ε ί α (ἡ) = τὸ ἀποχωρητήριο.
Χ ρ ε ι α σ τ ι κ ὰ (τὰ) = τὰ χρειαζούμενα.
Χ ἰ τ ς = καθόλου.
Χ α λ κ ᾶ ς (ὁ) = ὁ κρῖκος.
Χ τ υ κ ι ὸ (τὸ) = ἡ φυματίωσι.

Ψ

Ψ ά λ ν ω = ψάλλω, ἐπιπλήττω.
Ψ ι χ ι ὰ (ἡ) = τὸ ἐσωτερικό, ἡ ψύχα τοῦ ψωμιοῦ.
Ψ ω ρ ι ά ρ ς᾽ (ὁ) = μεταφορικὰ ὁ πτωχός.

Ω

Ὤ λ ε λ ε = ἔκφρασι πόνου.
ὡ ς = μέχρι.

ΑΦΗΓΗΣΙΣ ΤΣΙΤΣΙΝΟΥΔΗ ΣΩΤΗΡΙΟΥ ΤΟΥ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ.

Γεννήθηκα στὸ Σκούταρι Ἀδριανούπολης τὸ 1889. Ὅταν ἔγινα παλληκάρι 22 χρονῶν μὲ πῆραν οἱ Τοῦρκοι στρατιώτη. Ἦταν τὸ 1912 στὸ Βαλκανικὸ πόλεμο. Σὲ μιὰ μάχη ἐναντίον τῶν Βουλγάρων πιάστηκα αἰχμάλωτος στοὺς Βουλγάρους, γιατὶ ἤμουν βαριὰ τραυματισμένος. Οἱ Βούλγαροι μὲ πῆγαν στὴ Σόφια καὶ μὲ ἔβαλαν στὸ Νοσοκομεῖο ὅπου ἔμεινα γιὰ θεραπεία 6 μῆνες. Σὰν ἔγινα καλὰ οἱ Βούλγαροι μὲ ἄφησαν νὰ γυρίσω στὸ χωριό μου, τὸ Σκούταρι. Τὸ 1913 μὲ πῆραν οἱ Τοῦρκοι καὶ πολέμησα ἐναντίον τῶν Ἀγγλογάλλων στὸ Τσανὰκ - Καλέ, στὰ Δαρδανέλλια. Νίκησαν οἱ Ἀγγλογάλλοι. Τραυματίστηκα στὴν πλάτη. Ἔμεινα στὸ Νοσοκομεῖο 5 μῆνες. Μετὰ γύρισα στὸ χωριό. Τὸ 1915 ἦρθαν οἱ Βούλγαροι καὶ μὲ πῆραν στρατιώτη. Ὑπηρέτησα 2 χρόνια. Πολέμησα ἐναντίον τῶν Ρουμάνων. Δὲν ἔπαθα τίποτε. Γύρισα γερὸς στὸ χωριό. Τώρα εἶμαι γέρος 82 χρονῶν καὶ σᾶς λέγω πὼς ἅμα θέλει ὁ Θεὸς καὶ μέσ' ἀπ' τὴ φωτιὰ μπορεῖς νὰ βγῆς ζωντανός.

ΑΦΗΓΗΣΙΣ ΒΕΡΒΕΡΗ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

Γεννήθηκα στὸ Σκούταρι τῆς Ἀδριανούπολης τὸ 1890. Τὸ 1915 μπῆκαν στὸ χωριό μας οἱ Βούλγαροι καὶ ἔκαναν γενικὴ ἐπιστράτευση. Πῆραν περίπου 300 ἄνδρες. Πῆραν καὶ μένα. Μαζὶ μὲ ἄλλους χωριανούς μου μᾶς πῆγαν στὴ Φιλιππούπολι. Ἐκεῖ μᾶς γύμνασαν στὰ ὅπλα. Ὕστερα μᾶς ὡδήγησαν στὸ Γάζωρο Σερρῶν τῆς Ἀνατολικῆς Μακεδονίας. Μόνο ἕνα βράδυ μᾶς ἔβαλαν οἱ Βούλγαροι νὰ πολεμήσουμε ἐναντίον τῶν ἀδερφῶν μας τῶν Ἑλλήνων. Τὴν ἄλλη μέρα, σὰν ἔγινε γνωστὸ ὅτι πολλοὶ ἤμασταν Ἕλληνες μᾶς χώρισαν ἀνάλογα μὲ τὸ ἐπάγγελμα ποὺ ἤξερε ὁ καθένας καὶ μᾶς βάλανε νὰ δουλεύουμε. Ὅσοι δὲν ξέραμε καμμιὰ τέχνη μᾶς πῆγαν στὸ Βουκουρέστι τῆς Ρουμανίας. Μᾶς ἔβαλαν ἁμαξάδες καὶ κουβανούσαμε πυρομαχικὰ καὶ τρόφιμα. Δουλεύαμε ἐκεῖ 3 μῆνες. Ὕστερα μᾶς πῆγαν στὴν Ἀλβανία. Μᾶς ἔδωσαν ὅπλα καὶ πολεμήσαμε 10 μέρες. Ἔσπασε τὸ Μέτωπο, πιαστήκαμε αἰχμάλωτοι καὶ μετὰ γυρίσαμε στὸ Σκούταρι. Στὸ χωριὸ μείναμε ὡς τὸ 1924. Μετὰ μᾶς πῆραν τὸ Σκούταρι οἱ Βούλγαροι καὶ ἤρθαμε ἐδῶ στὴν Ἑλλάδα. Κάναμε αὐτὸ τὸ χωριὸ τὸ δώσαμε τὸ ἴδιο ὄνομα. Ἐδῶ περάσαμε πολὺ καλά. Εἶναι πλούσιος ὁ τόπος καὶ ἂς εἶναι δοξασμένο τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, ζοῦμε μὲ ὅλα τὰ καλά. Ἐγὼ δοξάζω τὸ Θεὸ γιατὶ μὲ ἀξίωσε νὰ πάω καὶ στοὺς ἁγίους τόπους.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1) Ζητήματα Ἑλληνικῆς Λαογραφίας Γ. Μέγα τόμ. Α΄.

2) Ζητήματα Ἑλληνικῆς Λαογραφίας Γ. Μέγα τόμ. Β΄.

3) Ζητήματα Ἑλληνικῆς Λαογραφίας Γ. Μέγα τόμ. Γ΄.

4) Εἰσαγωγὴ εἰς τὴν Λαογραφίαν Γ. Α. Μέγα.

5) Λεξικὸν γεωγραφικὸν καὶ ἱστορικὸν τῆς Θράκης. Ἀχιλ. Θ. Σαμοθράκη.

6) Ἀρχεῖον τοῦ Θρακικοῦ Λαογραφικοῦ καὶ Γλωσσικοῦ Θησαυροῦ Πολ. Παπαχριστοδούλου τόμ. Ε΄, ΣΤ΄ ΙΓ΄, ΚΕ΄.

7) Ἀρχεῖον τοῦ Θρακικοῦ Λαογραφικοῦ καὶ γλωσσικοῦ θησαυροῦ Πολ. Παπαχριστοδούλου τόμ. ΙΖ΄, Ι΄, ΚΖ΄.

8) Θρακικά, τόμος 32ος.

9) Θρακικά, τόμος 37ος.

10) Κόσμοι τῆς Ἀνατολῆς Κ. Κουκίδη.

11) Ἀνατολικὴ Θράκη Νέϊρ - Βέη.

12) Ἀναμνήσεις Θρακιώτη Ἀγωνιστή, Ι. Π. Μαμαλάκη.

13) Ὁ Θρακικὸς Ἀγών, Ν. Στάγκου - Γ. Σαλονικίδη.

14) Ὁ Ἑλληνισμὸς τῆς Θράκης, Ἀντ. Κ. Καψῆ.

15) Ἡ Θράκη ὑπὸ τὴν Ἑλληνικὴν Διοίκησιν, Δ. Σδολοπούλου.

16) Ἡ Θράκη, τὸ διαμάντι τῆς Ἑλλάδος, Τάκη Ἀκρίτα.

17) Ἱστορία τῆς Θράκης ἀπὸ τῆς ἀπελευθερώσεως εἰς τὴν καταστροφήν, Α. Κονιτοπούλου.

18) Ἡ Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία τῆς Θράκης, Εὐγ. Παπαευγενίου.

19) Μουσικὰ κείμενα Δημοτικῶν Τραγουδιῶν τῆς Θράκης, Π. Καβακοπούλου - Κ. Ρωμαίου - Πολ. Παπαχριστοδούλου τόμ. Α΄.

20) Συμβολὴ Ἀδριανουπολιτῶν δι' ἐπιδίκασιν Ἀνατ. Θράκης εἰς Ἑλλάδα, Β. Φωτιάδου.

21) Λαογραφικὰ Ἀδριανουπόλεως καὶ περιχώρων, Γ. Κ. Κωνσταντινίδου.

22) Ἤθη καὶ ἔθιμα τοῦ χωρίου Ἄμφια τοῦ Νομοῦ Ροδόπης, Ἀριστ. Π. Κούλερη.

23) Ὁ Σκοπὸς Ἀνατολικῆς Θράκης, Ἀποστ. Δ. Ψαθᾶ — Β. Μητρακλῆ - Ψαθᾶ. Ἀνάτυπον τοῦ 35ου Τόμου τοῦ Ἀρχείου Θράκης (1970).

24) Πληροφορίαι ὑπὸ Σκουταριανῶν (Πολυζωΐδη Θεοχάρη, Βερβέρη Δημητρίου, Γιαννογλούδη Βασιλείου, Ἀθανασούδη Μιχαήλ, Τσολακούδη Ἀποστόλου, Τσεπελίδη Γεωργίου, Νικολούδη Θεοχάρη, Ντινούδη Κωνσταντίνου, Νησιούδη Βερανούδη Κωνσταντίνου, Ἀνέστη Παπαντωνίου (ἱερέως), Παπαφωτίου Κωνσταντίνου (ἱερέως), Βαφειάδου Εὐανθίας, Βερβέρη Πολυξένης, Ἀθανασούδη Ἑλένης, Νταούδη Ἑλένης, ὡς καὶ ἀπὸ ἄλλους πολλούς· διὰ τοῦτο καὶ τὸ βιβλίον ἀπὸ εὐγνωμοσύνην ἀφιεροῦται πρὸς ὅλους τοὺς κατοίκους τῆς Κοινότητος Σκουτάρεως).

ΒΙΟΓΡΑΦΙΑΙ

ΣΗΜΑΙΝΟΝΤΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΘΡΑΚΗΣ

ΣΤΑΝΙΤΣΑΣ Μ. ΣΘΕΝΕΛΑΟΣ. Ἐγεννήθη εἰς τὰς Σαράντα Ἐκκλησίας τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης τὸ ἔτος 1895. Ἐτελείωσε τὸ Γυμνάσιον Ἀδριανουπόλεως καὶ τὴν Νομικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν.

Ἕνεκα τῶν πολλῶν πολέμων ἠναγκάσθη νὰ ξενιτευθῇ ἀπὸ νεαρᾶς ἡλικίας. Ὁ πρῶτος του σταθμὸς εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ἦτο ἡ Φιλιππούπολις τῆς σημερινῆς Βουλγαρίας. Εἰς τὴν Φιλιππούπολιν εἰργάσθη εἰς τὸ ἐκεῖ Ἑλληνικὸν Προξενεῖον ὡς ἔκτακτος προξενικὸς ὑπάλληλος. Ὡς δεύτερος σταθμός του ἦτο ἡ Γενεύη τῆς Ἑλβετίας, ὅπου καὶ πάλιν εἰράσθη ὡς ὑπάλληλος τοῦ ἐκεῖ Ἑλληνικοῦ Προξενίου, ἐνῶ κατὰ τὸν ἴδιον χρόνον παρηκολούθησε Πανεπιστημιακὰς σπουδάς. Τὸ 1920 ἦλθε εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ κατετάγη εἰς τὸν Ἑλληνικὸν στρατόν. Κατὰ τὴν Μικρασιατικὴν ἐκστρατείαν ἔλαβεν ἐνεργὸν μέρος. Μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς ἐκστρατείας ἐκείνης, ἐπέστρεψε εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ προσελήφθη ὡς Γραμματεὺς εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν Ἀποδήμων τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν. Τὸ ἔτος 1924, κατόπιν ἐξετάσεων εἰσῆλθεν, ὡς πρῶτος ἐπιτυχών, εἰς τὴν Κεντρικὴν Ὑπηρεσίαν τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν. Εἰς τὸ Ὑπουργεῖον ὑπηρέτησε ἐπὶ 40 χρόνια, μέχρι τῆς ἡμέρας τῆς συντάξεώς του.

Ὁ δεύτερος παγκόσμιος πόλεμος τὸν εὑρῆκε εἰς τὰ Τίρανα τῆς Ἀλβανίας. Ἀμέσως μετὰ τὴν εἴσοδον τῆς Ἑλλάδος εἰς τὸν πόλεμον, ἦλθεν εἰς τὰς Ἀθήνας ὅπου καὶ προσέφερεν πολυτίμους ὑπηρεσίας εἰς τὸ Ἔθνος κατὰ τὰς δυσκόλους ἡμέρας τῆς Γερμανικῆς Κατοχῆς. Διὰ τὰς ἐθνικάς του ὑπηρεσίας ἐτιμήθη μὲ τὸ «Μετάλλιον Ἐξαιρέτων Πράξεων» ποὺ πολὺ σπάνια ἀπονέμεται εἰς μὴ στρατιωτικούς. Τὸ 1946 ἐτοποθετήθη εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Πρεσβείαν τῆς Οὐάσιγκτων, ὅπου ὑπηρέτησεν ἕως τὸ 1951, ὁπότε ἐτοποθετήθη εἰς τὸ Γενικὸν Προξενεῖον τοῦ Σικάγου ὡς Γραμματεύς. Ἐκεῖ προσέφερε ἀνεκτιμήτους ὑπηρεσίας μέχρι τῆς καταλήψεώς του ἀπὸ τὸ ὅριο ἡλικίας.

Ἡ μακρὰ ξενητειὰ καὶ ἡ ὑπηρεσία του εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Ἐξωτερικῶν τὸν ἔφεραν εἰς πολλὰ κράτη. Ἐγνώρισε σχεδὸν ὁλόκληρον τὴν Εὐρώπην, μεγάλο μέρος τῆς Ἀμερικῆς καὶ μέρος τῆς Ἀσίας. Ἔμαθε πολλὰς γλώσσας. Ἀγγλικά, Γαλλικά, Τουρκικά, Βουλγαρικά, Ρουμανικά, Ἰταλικὰ καὶ Ρωσικά.

Ἐνδιαφέρθηκε καὶ ἐβοήθησε πολὺ τὰς φιλανθρωπικὰς ἐκδηλώσεις τῶν ὁμογενῶν τοῦ Σικάγου. Διετέλεσε πρῶτος ἀντιπρόεδρος, Γραμματεὺς καὶ Σύμβουλος τοῦ «Φιλανθρωπικοῦ Συλλόγου Σκοπιανῶν Νέου Σκοποῦ — ἡ ΕΛΠΙΣ» τοῦ Σικάγου ποὺ ἀριθμεῖ περὶ τὰ 110 μέλη. Ὁ Σύλλογος αὐτὸς μαζὶ μὲ τὸν Σύλλογον «τῶν Σκοπιανῶν τοῦ ΟΡΦΕΩΣ» τῆς Νέας Ὑόρκης μὲ τὴν προσωπικὴ πρωτοβουλία τοῦ Σθενελάου Στανίτσα, προσέφεραν 9.000 δολλάρια διὰ τὴν ἀνέγερσιν τοῦ Ἀναγνωστηρίου — Βιβλιοθήκης «ΟΡΦΕΥΣ» τοῦ Νέου Σκοποῦ Σερ-

ρῶν. Ἔφυγε ἀπὸ τὸν κόσμον αὐτὸν τὴν 21ην Φεβρουαρίου 1971 εἰς ἡλικίαν 76 ἐτῶν, ἡ μνήμη του ὅμως θὰ μείνῃ ἐπὶ πολλὰ ἔτη εἰς τὰς ψυχὰς τῶν Σαραντακκλησιωτῶν καὶ Σκοπιανῶν.

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΔΗΜΟΣΘΕΝΟΥΣ ΨΑΘΑΣ

ΤΑΛΙΑΔΟΥΡΗΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ. Ἐγεννήθη εἰς Σκοπὸν τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης τὸ 1898. Τὸ ἔτος 1914 κατέφυγεν εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ἐφοίτησε ὡς ἐθελοντὴς εἰς τὴν Σχολὴν Ἑλληνικῆς Βασιλικῆς Χωροφυλακῆς. Ἔλαβε μέρος εἰς τὴν Μικρασιατικὴν ἐκστρατείαν σὰν Ἀν. Διοικητὴς Στρατονομίας Μεραρχίας Σμύρνης καὶ ἀπεστρατεύθη τὸ 1920. Τὸ 1922 ἐγκατεστάθη εἰς Γρεβενὰ ὅπου ἐποιλτεύθη καὶ ἐξελέγη τὸ 1923 πληρεξούσιος εἰς τὴν Δ΄ Ἐθνοσυνέλευσι. Τὸ 1950 ἐξελέγη Βουλευτὴς Νομοῦ Κοζάνης καθὼς καὶ εἰς τὰς ἐκλογὰς τῶν ἐτῶν 1958, 1961, 1962, 1963 καὶ 1964. Διετέλεσεν Γενικὸς Διοικητὴς Θράκης καὶ τὸ 1964 Ὑπουργὸς Βορείου Ἑλλάδος. Ἐτιμήθη μὲ τὸ «Παράσημο τοῦ Τάγματος Γεωργίου τοῦ Α΄». Ἡ πόλις Γρεβενῶν μὲ ψήφισμα τοῦ Δημοτικοῦ Συμβουλίου της τὸν ἐτίμησε μὲ τὸ «χρυσὸ Μετάλλιο τῆς Πόλεως» «εἰς ἔνδειξιν εὐγνωμοσύνης διὰ τοὺς θερμοὺς ἀγῶνας του διὰ τὴν ἵδρυσιν τοῦ Νομοῦ Γρεβενῶν, τὴν ὁδικὴν σύνδεσιν Μακεδονίας - Ἠπείρου διὰ Γρεβενῶν καὶ τὸ ἀνυπέρβλητον στοργικόν ἐνδιαφέρον του δι' ὁλόκληρον τὸν νεοϊδρυθέντα Νομὸν Γρεβενῶν». Ἐπίσης τὸ Δημοτικὸν Συμβούλιον ὠνόμασε κεντρικὸ δρόμο τῆς πόλεως μὲ τὸ ὄνομά του.

Συνέγραψε «ἀπὸ τὴν Μακραίωνη Ἱστορία τῆς ἀρχαίας Μακεδονίας καὶ Γρεβενῶν Ἐλιμιώτιδας» καὶ ἐδημοσίευσε μελέτες καὶ ἄρθρα εἰς τὸν Τύπον.

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΔΗΜΟΣΘΕΝΟΥΣ ΨΑΘΑΣ

ΕΥΕΛΠΙΔΟΥ ΛΙΒΕΡΙΑΔΟΥ

Η ΜΟΡΦΗ ΚΑΙ ΤΟ ΕΡΓΟΝ ΤΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΛΟΓΟΥ ΤΖΑΝΝΗ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

Εἰς Μνημόσυμον

Ἡ μορφὴ καὶ τὸ ἔργον τοῦ ἀλησμονήτου Τζαννῆ Παπαδοπούλου παρέχουν πάντοτε προσφιλῆ ἐνασχόλησιν εἰς τοὺς παλαιοὺς μαθητάς του, φίλους καὶ συναδέλφους του καὶ εἰς ὅλους ἐκείνους ποὺ ἀγαποῦν τὰς βυζαντιολογικὰς σπουδὰς καὶ τὴν ἱστορίαν τοῦ Μεσαιωνικοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Οἱ παλαιοὶ ἰδίᾳ μαθηταί του βλέπουν εἰς τὴν μορφὴν καὶ τὸ ἔργον του

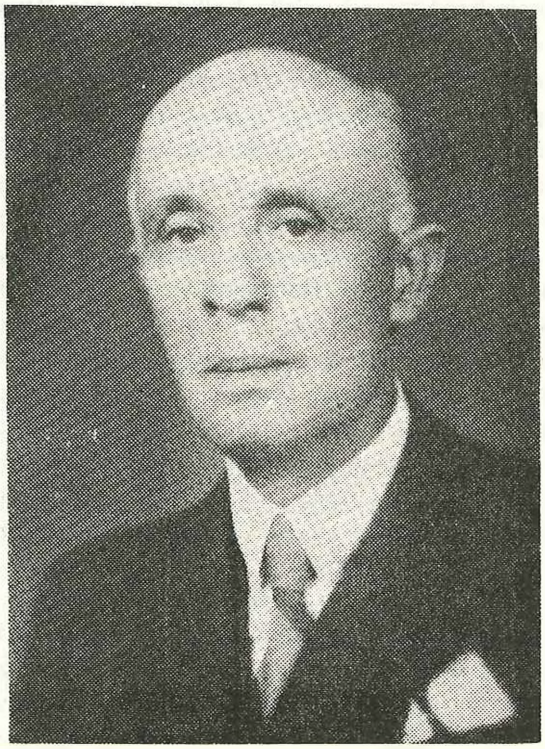

νὰ ἀντικατοπτρίζωνται ἰδέαι, συναισθήματα καὶ ἰδανικά, τὰ ὁποῖα θερμαίνουν, συγκινοῦν καὶ καθοδηγοῦν πάντοτε τὴν Ἑλληνικὴν ψυχήν. Οἱ εἰδικοὶ ἐπιστήμονες βυζαντιολόγοι ἀντλοῦν ἀπὸ τὴν πλουσίαν εἰσφοράν του εἰς τὸν τομέα τῆς βυζαντιολογικῆς ἐπιστήμης πρὸς περαιτέρω ἔρευναν καὶ σπουδὴν αὐτῆς ἀνα-

γνωρίζοντες εἰς αὐτὸν ὡς ἕνα ἐκ τῶν ἀξιολογωτέρων ἐκπροσώπων αὐτῆς.

Ὁ Τζαννῆς Παπαδόπουλος ἐγεννήθη εἰς Χάσκιοϊ Κων) πόλεως τὸ 1873 ἔνθα ὁ πατήρ του ἦτο ἀρχίατρος τοῦ Ναυστάθμου, καὶ ἀπέθανεν ἐν Νέᾳ Σμύρνῃ Ἀθηνῶν τὸ 1957 εἰς ἡλικίαν 84 ἐτῶν. Οἱ πρόγονοί του προήρχοντο ἐκ Πατρῶν, ἡ μητέρα του ἦτο Ἰταλὶς ἐξ ἀριστοκρατικοῦ γένους εἶχε δὲ καὶ ἀπωτέραν συγγένειαν μὲ ἡγεμόνα τινα τῆς Μολδοβλαχίας. Μετὰ τὰς σπουδάς του ἐν Κων) πόλει μετέβη εἰς Γαλλίαν πρὸς σπουδὴν τῆς γεωπονικῆς ἐπιστήμης, τὴν ὁποίαν ὅμως ἐγκατέλειψεν —ὄχι ὅμως καὶ τὴν ἀγάπην του πρὸς τὰ φυτὰ καὶ τὰ ἄνθη, ἣν διετήρησε μέχρι τέλους τῆς ζωῆς του— ἀκολουθήσας μαθήματα γαλλικῆς φιλολογίας ὡς καὶ ἀρχαίας καὶ μέσης φιλολογίας εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Σορβόνης τῶν Παρισίων, ὅπου ἐμεσουράνει τότε ὁ ἐπιφανὴς βυζαντιολόγος Κάρολος Ντήλ.

Τὸ 1908 ἀνηγορεύθη ἀριστοῦχος διδάκτωρ τῆς Σορβόνης μετὰ δὲ τὴν ἐπιστροφήν του εἰς Κων) πολιν διωρίσθη Καθηγητὴς τῆς Μεγάλης τοῦ Γένους Σχολῆς.

Ἡ ἑλληνικὴ κοινωνία τῆς βασιλίδος τῶν πόλεων, ἐν μέσῳ τῆς ὁποίας ἐγεννήθη, ἀνετράφη καὶ ἐξεπαιδεύθη ὁ Τζαννῆς Παπαδόπουλος, ἠγάπα καὶ ἐτίμα τοὺς κορυφαίους ἐκ τῶν σοφῶν καὶ ἐπιστημόνων τοῦ Γένους. Δεῖγμα τοῦτο ἀνωτέρου πολιτισμοῦ ἡ ἀπότισις φόρου τιμῆς πρὸς τὰς πνευματικὰς καὶ ἠθικὰς ἀξίας. Μὲ ἰδιαιτέραν στοργὴν περιέβαλλε τὸν σοφὸν ἄνδρα, διότι ἔβλεπεν ἐν τῷ προσώπῳ του συνεχιζομένην τὴν μεγάλην παράδοσιν τῶν ἐμπνευσμένων τοῦ Γένους Διδασκάλων. Ὁ Τζαννῆς Παπαδόπουλος δὲν ἦτο ἡ ξηρὰ ἐκείνη ἐπιστημονικὴ μορφὴ ἡ περικλεισμένη ἐντὸς τῶν πλαισίων μιᾶς ψυχρᾶς ἐπιστημονικῆς ἐρεύνης. Ἡ προσωπικότης του ἐξεχύνετο εἰς εὐρυτέρους κύκλους ἐθνικῆς καὶ ἐκκλησιαστικῆς δράσεως, ὅπου ἡ ἔξαρσις καὶ ὁ ἐνθουσιασμός του ἠλέκτριζον ψυχὰς καὶ καρδίας καιομένας ὄχι, μόνον ἀπὸ τὴν φλόγα τῆς ἐπιστημονικῆς γνώσεως, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ πόθου καὶ τοῦ ἱμέρου τῶν πνευματικῶν ἐν γένει ἰδανικῶν. Δὲν ἦτο λοιπὸν μόνον ὁ ξηρὸς ἐπιστημονισμὸς ποὺ διήγειρε τὸ ἐνδιαφέρον καὶ τὸν θαυμασμὸν πρὸς αὐτόν, ἀλλὰ ὁ ἐμφωλεύων εἰς τὰ βάθη τῆς ψυχῆς του ἔρως διὰ τὴν παιδείαν, διότι «τὸ ἑλληνίζειν ὑπὲρ τὸ ἀναπνεῖν ἠγάπησεν». Ἡ διδασκαλία του εἰς τὰ γνωστὰ ἐκπαιδευτήρια τῆς Κων) πόλεως, ἰδίᾳ εἰς τὴν Μ. Σχολὴν καὶ εἰς τὸ Ζωγράφειον καὶ αἱ διαλέξεις του δὲν ἦσαν μιὰ ἁπλῆ διδασκαλία, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ μιὰ πνευματικὴ μυσταγωγία. Τοῦτο ἐξηγεῖται ἀπὸ τὸν πηγαίως ἀναπηδῶντα καὶ ὑπερεκχειλίζοντα συναισθηματισμόν του, ὁ ὁποῖος ἐξήσκει γοητείαν καὶ διήγειρε τὸ ἐνδιαφέρον καὶ τὸν θαυμασμὸν τοῦ ἀκροατηρίου διὰ τὸν μέγα κόσμον τοῦ ἱεροῦ Βυζαντίου. Ὁ δαπρεπὴς ἀνατολιστὴς γάλλος ἱερωμένος πατὴρ Σαλαβίλ τὸν ἐχαρακτήρισεν ἐπιγραμματικῶς «UN HOMME DE COEUR». Κατὰ τὴν κοινὴν ὁμολογίαν τόσον τῶν ἐν Κων) πόλει συναδέλφων του, ὅσον καὶ ἐκείνων τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης καὶ ὅλων

ἐν γένει ἐκείνων ποὺ τὸν ἐγνώριζον ὁ Τζαννῆς Παπαδόπουλος ἦτο πράου καὶ προσηνοῦς χαρακτῆρος, αὐτὴ δὲ ἡ γλυκεῖα εὐπροσηγορία του συνήρπαζε τοὺς συναμιλητάς του.

Παρὰ ταῦτα ἐκτὸς τῆς πνευματώδους χαριτολογίας του εἶχε καὶ ροπήν τινα πρὸς τὸ σκώπτειν —ἰδιότης ποὺ ἐχαρακτήριζε καὶ τὴν ἀδελφήν του διηγηματογράφον Ἀλεξάνδραν Παπαδοπούλου—ἀλλὰ τὸ σκῶμμα ἀνεφέρετο πάντοτε εἰς ἐκείνους ποὺ εὕρισκον εὐκόλους λύσεις διὰ τὰ προβλήματα τῆς ἐπιστήμης, εἰς τοὺς προχειρολογοῦντας περὶ τὴν κριτικὴν καὶ τὰς μεθόδους ἐρεύνης καὶ πρὸς ὅ,τι ἀντετίθετο, τὸ ὁποῖον ἐκεῖνος εἰς τὸ βάθος τῆς ψυχῆς του ἐπίστευεν ὡς γνήσιον καὶ ἀληθές.

Ἡ μορφὴ καὶ τὸ ἔργον τοῦ Παπαδοπούλου συνδέονται μὲ τὴν καλλιέργειαν τῶν βυζαντινῶν σπουδῶν, αἱ ὁποῖαι ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ἐσημείωσαν μεγάλην ἀκμὴν εἰς τὴν Ἀνατολὴν καὶ κυρίως εἰς τὴν Δύσιν.

Τὸ νέον φῶς, τὸ ὁποῖον ἐξεχύθη ἀπὸ τὰς νεωτέρας ἐρεύνας διέλυσε τὸ πυκνὸν σκότος τῆς ἀγνοίας, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐμπαθῶν προκαταλήψεων εἰς βάρος τοῦ μεσαιωνικοῦ βίου τῶν πατέρων μας καὶ ἐξήρθη ἡ μεγάλη καὶ ἀνεκτίμητος συμβολὴ τοῦ βυζαντινοῦ πολιτισμοῦ εἰς τὸν καθόλου πολιτισμὸν τῆς ἀνθρωπότητος καὶ ἀπεκατεστάθη ἡ αἴγλη αὐτοῦ.

Καὶ μόνον ἡ παρουσία τῶν Ἑλλήνων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας εἰς τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους ἀρκεῖ νὰ καταδείξῃ τὴν λαμπρότητα τοῦ βυζαντινοῦ πολιτισμοῦ. Οἱ πατέρες ἐδείχθησαν ἰσάξιοι καὶ ἐφάμιλλοι τῶν κλασσικῶν συγγραφέων τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος, ἀλλὰ καὶ πέραν τούτου κατὰ τοῦτο ὑπερέχουσι τῶν ἀρχαίων καθ' ὅσον τὸ περιεχόμενον τῆς διδασκαλίας των ἦχεῖ τὰς ἀληθείας τῆς ἐξ ἀποκαλύψεως θρησκείας τοῦ Χριστιανισμοῦ .

Τί νὰ εἴπῃ τις καὶ διὰ τοὺς θείους ἐκείνους ποιητὰς καὶ μελῳδοὺς τῆς θρησκευτικῆς ποιήσεως τοῦ Βυζαντίου, οἱ ὁποῖοι ἐκθέτουν μὲ ἄφθαστον λυρισμὸν καὶ μὲ γλυκεῖς, περιπαθεῖς καὶ τρυφεροὺς φθόγγους «τὸ μυστήριον τῆς θείας ἐνανθρωπίσεως» περὶ τοῦ ὁποίου τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Ἰωάννου κυρίως κηρύττει ὅτι «ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο» καὶ ἐκ τοῦ ὁποίου προῆλθεν ἡ σωτηρία τῶν ἀνθρώπων. Ἡ ποίησις αὐτῶν ἀπέβη ἔκτοτε αἰώνιον πρότυπον θρησκευτικῆς ποιήσεως καὶ μάλιστα εἰς ἐποχὰς ὅπου ἡ λυρικὴ ποίησις τῶν ἐθνῶν περιεστρέφετο περὶ τὸν οἶνον, τὸν ἔρωτα καὶ τὴν αἱματοχυσίαν κλπ. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἁγιογραφία καὶ ἡ βυζαντινὴ τέχνη ἐν γένει κατέλαβε σήμερον τὴν ἐμπρέπουσαν αὐτῶν θέσιν εἰς τὸ προσκήνιον τοῦ παγκοσμίου ἐνδιαφέροντος.

Δὲν εἶναι λοιπὸν ὁ βυζαντινὸς πολιτισμὸς στεῖρος καὶ κατώτερος, ὅπως διεκήρυττον ἐξ ὑπερηφάνου ἀγνοίας καὶ ἐμπαθείας μερικοὶ ἐκ τῶν ἱστοριοδιφῶν τῆς Δύσεως καὶ παραδόξως καὶ μερικοὶ ἐκ τῶν πιθηκιζόντων ἡμετέρων. Ὁ Κρέμος (1839—1926) ἐδίδασκεν ἀπὸ πανεπιστημιακῆς ἕδρας εἰς τοὺς φοιτητὰς «Κύριοι, τὸ Βυζάντιον κατήσχυνε τὸ μέτωπον τῆς Ἀρχαίας Ἑλλάδος».

Σήμερον ὅλως ἀντιθέτως διάχυτος εἶναι ἡ πεποίθησις, κατόπιν τῶν ἐπιμόχθων ἐρευνῶν ξένων καὶ ἡμετέρων Βυζαντιολόγων, ὅτι τὸ Βυζάντιον, ἦτο ἑστία ὑπερόχου πνευματικῆς ἀκτινοβολίας μετὰ τῆς ὁποίας συνδέονται μεγάλα καὶ ἔνδοξα ἱστορικὰ γεγονότα, διὰ τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ ὑπερηφανευώμεθα, καὶ ὅτι τὰ πνευματικὰ νάματα ποὺ ρέουν ἀπὸ τὴν ἀστείρευτον πηγὴν τῶν βυζαντινῶν χρόνων καταρδεύουν καὶ σήμερον τὸν πνευματικόν, ἠθικὸν καὶ κοινωνικὸν βίον τοῦ ἑλληνικοῦ Ἔθνους καὶ τῶν ἄλλων λαῶν.

Μεταξὺ τῶν ἐρευνητῶν καὶ σκαπανέων τῆς Ἐπιστήμης τῆς ἱστορίας καὶ τέχνης τοῦ Βυζαντίου ἐξέχουσαν θέσιν κατέχει καὶ ὁ Τζαννῆς Παπαδόπουλος. Ἐφάνη τὸ πρῶτον, ὡς φωτεινὸν μετέωρον, εἰς τὸν πνευματικὸν ὁρίζοντα τῆς βασιλίδος τῶν πόλεων προερχόμενος μετὰ τὰς λαμπρὰς σπουδάς του ἐκ Σορβόνης τῶν Παρισίων, ὅπου ἐμαθήτευσεν εἰς τὸν μέγαν βυζαντιολόγον, καὶ θερμὸν φιλέλληνα Κάρολον Ντήλ. Παραλλήλως πρὸς τὴν εἰδίκευσίν του εἰς τὴν βυζαντινὴν φιλολογίαν καὶ τέχνην ἀπὸ ἰσχυρὰν ἐσωτερικὴν παρόρμησιν κίνητρον τῆς ὁποίας ἦτο ἡ ἑλληνολατρεία του (ὁ ἴδιος τὴν ἀπεκάλει ἑλληνομανίαν) διήκουσε καὶ μαθήματα ἀρχαίας ἑλληνικῆς φιλολογίας, τῆς ὁποίας ἦτο δεινὸς κάτοχος.

Ἡ ἐπιστημονική του ἐργασία διὰ τῆς ὁποίας νέα ἐπιτεύγματα προσεφέρθησαν εἰς τὴν ἐπιστήμην ἐπὶ τῇ βάσει ἀνεκδότων πηγῶν καὶ ἐπιτοπίων ἐρευνῶν καὶ ἀνασκαφῶν φέρει τὴν σφραγίδα τῆς μετριόφρονος εὐσυνειδησίας καὶ μιᾶς κρυσταλλίνης διαυγείας.

Δὲν εἶναι αἱ ὀγκώδεις συγγραφαὶ ποὺ προάγουν τὴν ἐπιστήμην, διότι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐπαναλαμβάνουν γνωστὰ θέματα καὶ τοιαύτας δὲν ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ ὁ Παπαδόπουλος.

Αἱ πρωτότυποι διατριβαί του, ἔστω καὶ ὀλιγοσέλιδοι, προσκομίζουν νέα πορίσματα εἰς τὴν Ἐπιστήμην ἐπὶ τῇ βάσει ἀνεκδότων πηγῶν καὶ ἐπιτοπίων ἐρευνῶν. Μεταξὺ τῶν πολυαρίθμων ἔργων τῆς πρωτοτύπου ἐπιστημονικῆς ἐργασίας ἐξέχουσαν θέσιν κατέχουν ἡ ἱστορικὴ καὶ τοπογραφικὴ ἔρευνα τῶν Ἀνακτόρων τῶν Βλαχερνῶν ἐκ τῆς ὁποίας προέκυψαν στοιχεῖα προηγουμένως ἄγνωστα εἰς τὴν ἐπιστήμην, ἡ κριτικὴ ἔκδοσις τοῦ Μεγάλου Χρονικοῦ τοῦ Γεωργίου Φραντζῆ τοῦ κυριωτέρου ἱστορικοῦ τῶν τελευταίων χρόνων τοῦ Βυζαντίου ἐκδοθεῖσα ὑπὸ τοῦ ἐκδοτικοῦ οἴκου TEUBNER τῆς Λειψίας, ὁ ὁποῖος ἀναθέτει τὴν σειρὰν τῶν ἐκδόσεών του μόνον εἰς ἐπιστήμονας διεθνοῦς κύρους καὶ τέλος ἡ εἰς τὸ Διεθνὲς Βυζαντιολογικὸν Συνέδριον τῆς Σόφιας ἀνακοίνωσίς του περὶ τῆς διαπραχθείσης νοθείας εἰς τὸ κείμενον τοῦ Μεγάλου Χρονικοῦ τοῦ Γ. Φραντζῆ καὶ ἡ ὁποία κατὰ τὸ πλεῖστον ἔγινεν ἀποδεκτὴ ὑπὸ τοῦ διεθνοῦς ἐπιστημονικοῦ κόσμου.

Μεταξὺ τῶν σπουδαιοτέρων συγγραφῶν του, πλὴν τῶν ἀνωτέρω περὶ τῶν Βλαχερνῶν, τῶν ἀνακτόρων καὶ ἐκκλησιῶν τῶν Βλαχερνῶν καὶ περὶ τῶν νοθειῶν εἰς τὸ κείμενον τοῦ Μεγάλου Χρονικοῦ τοῦ Γεωργίου Φραντζῆ, κυριώτεραι

εἶναι καὶ αἱ κατωτέρω περιγραφόμεναι, διὰ τῶν ὁποίων ἔρχονται εἰς φῶς νέα πορίσματα καὶ διανοίγεται νέα ὁδὸς εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν ἔρευναν: «Θεόδωρος Β. Λάσκαρης αὐτοκράτωρ τῆς Νικαίας 1908» (γαλλιστὶ) τὸ κάλλιστον τῶν ἔργων του, τὸ ὁποῖον ἐβραβεύθη ἐν Παρισίοις τῇ προτάσει τοῦ ALFRED CROISET. «Τὰ τείχη καὶ αἱ δεξαμεναὶ τοῦ Βυζαντίου» (γαλλιστί), «Περὶ τῆς ἐν Τραπεζοῦντι Ἀκαδημίας Θετικῶν Ἐπιστημῶν». «Γρηγορίου Χιονιάδου τοῦ ἀστρονόμου ἐπιστολαί», «Ἡ Κρήτη ὑπὸ τοὺς Σαρακηνούς», καὶ πλῆθος ἄλλων. Πολυάριθμοι εἶναι καὶ αἱ ἐπιστημονικαὶ ἀνακοινώσεις του εἰς τὰ διεθνῆ βυζαντιολογικὰ συνέδρια Βελιγραδίου, Σόφιας, Ἀθηνῶν καὶ Ρώμης, εἰς τὰς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, Τουρίνου καὶ Σόφιας, εἰς τὸν διεθνοῦς φήμης Ἑλληνικὸν Φιλολογικὸν Σύλλογον, Κων) πόλεως καὶ εἰς τὴν ἐνταῦθα ἑταιρείαν Βυζαντινῶν Σπουδῶν.

Ποικίλαι δὲ καὶ πολυπληθεῖς ἐπίσης αἱ βιβλιοκρισίαι του, οἱ πανηγυρικοὶ λόγοι του καὶ αἱ δημοσιεύσεις του εἰς Ἐφημερίδας καὶ Περιοδικά.

Διὰ τὴν καθόλου ἐπὶ τοῦ ἐπιστημονικοῦ σταδίου ἄθλησίν του, διὰ τὰς πολυτίμους ὑπηρεσίας του εἰς τὸν ἑλληνισμὸν τῆς Κων) πόλεως καὶ διὰ τὰς ἐξόχους ἀρετάς του ἐτιμήθη μὲ τὰ ὕπατα ἀξιώματα ποὺ διέθετεν ἡ ὁμογένεια τῆς βασιλίδος τῶν πόλεων.

Οὕτως διωρίσθη καθηγητὴς τῆς Μεγάλης τοῦ Γένους Σχολῆς, τοῦ ἐνδόξου τεμένους τῆς σοφίας τοῦ λόφου τοῦ Φαναρίου, ἐγένετο μέλος τοῦ Ἐθνικοῦ Συμβουλίου τῶν Πατριαρχείων (θέσις ἰσότιμος Ὑπουργοῦ ἐλευθέρου κράτους), Πρόεδρος τοῦ Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου καὶ τέλος ὁ λόγιος Πατριάρχης Βασίλειος ὁ Γ'. ὁ ἀπὸ Νικαίας ἀπένειμεν εἰς αὐτὸν τὸ ὀφίκιον τοῦ Ἄρχοντος Μεγάλου Ὑπομνηματογράφου. Ἡ Γαλλικὴ Κυβέρνησις τὸν προήγαγεν εἰς Ταξιάρχην τῆς Λεγεῶνος τῆς Τιμῆς καὶ ἐν γένει τὸ ἐπιστημονικόν του ἔργον ἐτιμήθη ὑπὸ ξένων Πανεπιστημίων καὶ Ἀκαδημιῶν.

Εἰς τὴν Ἑλλάδα ὅπου κατέφυγε μετὰ τὴν Μικρασιατικὴν καταστροφὴν διωρίσθη Καθηγητὴς τῆς Βυζαντινῆς Φιλολογίας καὶ Τέχνης εἰς τὸ νεοϊδρυθὲν τὸ 1928 Πανεπιστήμιον Θεσσαλονίκης, καταληφθεὶς δὲ ὑπὸ τοῦ ὁρίου ἡλικίας ἐγκατεστάθη ἐν Ἀθήναις (Νέα Σμύρνη) καὶ ἐκεῖ μέχρι τῆς τελευτῆς του ἐπὶ ὁλόκληρον εἰκοσαετίαν ἐξηκολούθει ἐργαζόμενος.

Ὁ Τζαννῆς Παπαδόπουλος ἀνεδείχθη ἀναμφισβητήτως ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς Βυζαντιολογίας ὁ κορυφαῖος ἐπιστήμων τῆς καθ' ἡμᾶς Ἀνατολῆς, ὡς μαρτυροῦν αἱ πρωτότυποι συγγραφαί του, αἱ ἐπιτόπιοι ἔρευναι καὶ ἀνασκαφαί, ἐν Κων) πόλει καὶ ἡ διεθνὴς ἀναγνώρισίς του.

Ὁ ἔξοχος βυζαντιολόγος Κάρολος Ντὴλ κάμνει πληθὺν παραπομπῶν εἰς τὰ συγγράμματα τοῦ Παπαδοπούλου. Ὁ πολὺς Μὰξ Νορντάου ἐπίσης ἐκφράζων τὸν ἔπαινόν του διὰ τὸ ἐπιστημονικὸν ἔργον τοῦ ἕλληνος σοφοῦ προβάλλει αὐτὸν ὡς παράδειγμα, τὸ ὁποῖον θὰ ἔπρεπε νὰ ἀκολουθήσουν οἱ ἕλληνες σοφοί, ὥστε νὰ μὴ γράφηται ἡ ἱστορία των μόνον ἀπὸ τοὺς ξένους καὶ νὰ μὴ περιο-

ρίζωνται εἰς σταχυολογίαν πορισμάτων τῶν ξένων σοφῶν. Καὶ πράγματι τοῦτο ἐπραγματοποιήθη ἤδη, διότι ἔχομεν νὰ ἐπιδείξωμεν σοφοὺς βυζαντιολόγους τῆς ἐπιστημονικῆς ὁλκῆς ἑνὸς Ἀμάντου, Ζακυνθινοῦ, Τωμαδάκη καὶ ἄλλων οἱ ὁποῖοι εἰς οὐδὲν ὑπολείπονται τῶν ξένων.

Ἀπὸ τὴν μαθητικήν μου ζωὴν εἰς τὸ Ζωγράφειον Γυμνάσιον τῆς Κων) πόλεως διατηρῶ μίαν ζωηρὰν ἀνάμνησιν ἑνὸς περιστατικοῦ.

Εἰς τὸ μάθημα τῆς ἱστορίας ποὺ ἐδίδασκεν ὁ Τζ. Παπαδόπουλος μᾶς ἐπεσκέφθη ὁ Τοῦρκος γενικὸς ἐπιθεωρητὴς τῆς ἐκπαιδεύσεως τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας, τοῦ ὁποίου δὲν ἐνθυμοῦμαι τὸ ὄνομα, ἀλλὰ μόνον ὅτι ἦτο Κρητικῆς καταγωγῆς καὶ ἀπόφοιτος τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Τὸ μάθημα τῆς ἱστορίας, ὅπως τὸ ἐδίδασκεν ὁ Τζ. Παπαδόπουλος καθίστατο συναρπαστικὸν καὶ ἦτο θαυμαστὸς ὁ τρόπος τῆς διδασκαλίας του μὲ τὴν ἀναδρομὴν εἰς τὰς προϋποθέσεις τῆς ἱστορικῆς ἐξελίξεως, μὲ τὸν αὐστηρὸν καθορισμὸν τῆς ἀλληλουχίας τῶν ἱστορικῶν γεγονότων, μὲ τὴν ἔρευναν τῶν αἰτίων καὶ συνεπειῶν αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν ἀγάπην του πρὸς τὸ ἀντικείμενον τῆς διδασκαλίας του. Εἰς τὸ τέλος τοῦ μαθήματος ἐγερθεὶς ὁ Τοῦρκος Ἐπιθεωρητὴς μᾶς εἶπε ἑλληνιστί: «Γνωρίζετε ποῖον Καθηγητὴν ἔχετε; Ἐὰν δὲν τὸ γνωρίζητε σᾶς τὸ λέγω ἐγώ, ὅτι ὁ Καθηγητής σας Τζ. Παπαδόπουλος εἶναι ὁ μεγαλύτερος τῶν βυζαντιολόγων τῆς Ἀνατολῆς». Εἰς τὸν κ. Χ. Φραγκίσταν διακεκριμένον Καθηγητὴν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Θεσσαλονίκης εἰς τὸν ὁποῖον ἀνέφερα τὸ περιστατικόν μου εἶπε: «Ἐγὼ θὰ προσέθετα ὅτι ὁ Τζ. Παπαδόπουλος ἦτο εἷς ἐκ τῶν μεγαλυτέρων βυζαντιολόγων τοῦ κόσμου».

Ὡς παλαιὸς μαθητής του μετ' εὐλαβείας ἀναπολῶ τὴν μνήμην του καὶ εὔχομαι ἐκ καρδίας νὰ παραμείνῃ αὕτη ἀκμαία καὶ ἀΰδιος καὶ κάλλιστον ἔναυσμα εὐγενῶν ἀγώνων εἰς ἡμᾶς τοὺς περιλειπομένους καὶ εἰς τοὺς ἐπερχομένους.

ΚΑΤΙΝΑΣ ΒΕΪΚΟΥ - ΣΕΡΕΜΕΤΗ

ΘΡΑΚΙΚΗ ΠΟΙΗΣΙΣ

Μετὰ πολλῆς εὐχαριστήσεως δημοσιεύομεν κατωτέρω ποιήματα τῆς ἐκλεκτῆς ποιητρίας ἐξ Ἀνατολ. Θράκης Κας Κατίνας Βεϊκου - Σερεμέτη.

ΣΤΗ ΧΑΜΕΝΗ ΠΑΤΡΙΔΑ

Μιὰ εἶν' ἡ ἀλήθεια μου, αὐτὴ ποὺ θὰ σου εἰποῦνε,
τὰ χείλη μου, ὡς πικρογελοῦν ἢ σιωποῦνε:
μαντήλι μισεμοῦ ἡ σκέψη μου, ἀναδεύει,
νωπό· καὶ ποὺ παντοτινά, σὲ σένα ὁδεύει.

Ο ΤΟΠΟΣ

Ὁ τόπος ἐγκαταλειμένος,
ντυμένος στὴ σιωπή,
μὲ τὴν πνιγμένη κραυγή,
σημαδεύει,
φυλλομετρᾶ, σὲ ἄλμπουμ,
τὶς φιλοτεχνημένες ἐπέτειες,
ἢ, μὲ μουντὰ χρώματα,
. . . . . .
. . . . τ ρ α γ ο ύ δ ι α,
ποὺ ἀντιμάχονται τὴ φθορά,

τὸ ἀδιάφορο περπάτημα
τοῦ χρόνου.

ΨΗΦΙΔΕΣ

Γιὰ μιὰ ἱστορία γνώριμη, θλιμμένα ἀναρωτιέμαι,
Πολύς, ὅαρὺς ὁ θρῆνος της· μοίρομαι, ἀνανογιέμαι.

Ὅλο πασκίζω, ὁλημερίς, μ' ἄδικα· δὲ μερώνω.
Γι' αὐτό, γυρνῶ στὴν τέχνη μου, στὸ στίχο μου καὶ μόνο.

Εἶν' λογισμῶν ἀπαύγασμα· εἶν' ἡ καρδιὰ ποὺ κλαίει·
κι αὐτὸ τὸ δάκρυο τὸ πικρό· τ' ἀστέρευτο· ποὺ λέει...

Μ' ἂς ἔρθουν ἄλλες θύμησες· ἂς ἔρθει ἄλλο τραγούδι·
μὴ κι ἔβρω λησμονιᾶς ἀνθὸ — ποὺ μαγικὸ λουλούδι! ;...

Τότες, σιγῶ· καὶ δέομαι. Ὥρα τοῦ μυστικοῦ μου.
Γνώστης ἀπὸ κληρονομιά. Συνθέτης τοῦ καιροῦ μου.

Στὴ συμφορά, γιὰ λύτρωση, θέλω γιὰ νὰ χαρίσω,
ψ η φ ί δ ε ς, ὅσες δύνομαι — τί πρῶτα ν' ἀφυπνίσω!...

Ρίζες βαθιές· ἀσάλευτες, ποὺ ἀναβλασταίνουν· θάλλουν.
Σκιὲς - χορεῖες χιλιόχρονες, ὑμνολογοῦνε· ἀγάλλουν.

Μορφὲς λογὶς καὶ σχήματα, λογὶς οἱ ἀντρειωμένοι.
Πομπές, γιορτὲς καὶ θρίαμβοι, δοξολογίες, αἶνοι.

Εἶν' οἱ καστρόπορτες κλειστές· γερά, ἀκόμα, κρατοῦνε.
Χαρμόσυνα τὰ σήμαντρα κι εὐλαβικὰ ἀντηχοῦνε.

Εἶν' ἡ Ψ υ χ ή, ἡ ἀδούλωτη, πού, πάντα, ἀναμετριέται.
Εἶναι τὸ ἴδιο τὸ ριζικό, ποὺ κονταροχτυπιέται.

Χρόνοι περνοῦν, γενιὲς περνοῦν, τὸ σκηνικὸ ἀλλάζει.
Ἄλλα πλάνα κι ἄλλες φωνές, ἄλλη βουλὴ ὀρντινιάζει.

Μαῦρα τὰ νέφη κι ἡ σκλαβιά. Κι ἀπαντοχή· καρτέρι.
(Στὴ σκοτεινιὰ πιὰ ἀπόκαμε, ν' ἁρμολογάει τὸ χέρι!)

Κι ἡ γῆς ἀναγεννήθηκε, μὲ τῶν ἡρώων τὸ αἷμα.
Τώρα, λευκὸ καὶ γαλανό, τῆς ἱστορίας τὸ γνέμα.

Φωτᾶ, σὰν ἥλιου πρόσωπο, στὴν πιὸ γλυκιὰ γαλήνη.
Ζητᾶ, ὡς εὐλογία, ν' ἁπλωθεῖ, καθὼς ἡ εὐχὴ τὸ δίνει.

Μά, φλόγες καὶ χαλάσματα!... Οἱ δρόμοι ἀλλοῦ ὁδηγοῦνε!...
Τὰ λαβωμένα ὀνείρατα, μένουν, φτεροκοποῦνε.

Κι ἂν δὲ λαφρώσουν οἱ καημοὶ κι ἡ κατάχνιὰ ἂν δὲ σβήνει,
ἀνέγγιχτο εἶναι τ' Ὅ ρ α μ α, τὸν πόνο ν' ἀπαλύνει...

Τί, ἡ Μούσα, τ ὸ π ρ ο φ ή τ ε ψ ε!...

ΡΥΘΜΟΙ

ΣΤΟΝ ΠΟΝΕΜΕΝΟ ΤΗΣ ΒΙΖΥΗΣ

Προανάκρουσμα

Νὰ μπορεῖ κανείς, γιὰ νὰ ταξιδεύει
εἶναι οἱ δρόμοι· ὅπως τοὺς χαράζει
σὲ στεργιὲς καὶ θάλασσες.
Ν' ἀπομακρύνεται
ἀπὸ τὸ ἀνάλγητο μουσεῖο
ποὺ εἶναι ἡ ψυχή.
Ἂν καὶ τὰ ρωτήματα
πληθαίνουνε ὡς ἀκολουθοῦν,
καθὼς καὶ οἱ κρωγμοί·
τὰ σμήνη τῶν ἀπολιθωμένων γλάρων.

Ὅπου αὖρες, μέρες ἡλιόχαρες,
ἢ νέφη καὶ θύελλες
καὶ τ' ἀποκοιμισμένα ἀστέρια
νὰ συνομωτοῦν.
Ὅπου, πολλαπλή, ἡ φωνή,
ἀπὸ τὸ ἴδιο σημεῖο
πάντα καλεῖ,
στέλνει τὰ σήματά της,
μὲ τὴ φλόγα τοῦ φάρου
τοῦ ἀκοίμητου.

Στιγμὲς σὲ χώρους ἀδιάβατους.
Σχισμὲς ἀπὸ ἐξωτικές,
ἐξακολουθηματικὲς κατακρημνίσεις.
Ναυαγισμένα ὄνειρα,
ἀπωθημένα,
διάστικτα ἀπὸ ψηφίδες,
στὰ πέλματα
τῆς πιὸ τεφρῆς σιωπῆς,
ἄλγη·
νὰ τὰ θωπεύουνε,
καταφυγή, ἀπάγκιο,
ὅπως σὲ πεντάγραμμα,
λυγμικοί,
οἱ ρυθμοί.

Π ο ρ τ ρ α ῖ τ ο

Κάτω ἀπὸ μιὰ σιωπηλὴ ἀλέα,
ψηλαφώντας, μὲ πυκνὴ καταχνιά ,
σκοντάφτει, ἀφουγκράζεται,
ὕστερα ἀναξέει
κάποιες ἐπιχρισμένες δάφνες
ἡ μνήμη καὶ λέει,
πὼς τὸν γνωρίζει αὐτὸν τὸν ἀποχαιρετισμό,
νωπό, πολλαπλασιασμένο δάκρυ,
ποὺ παντοῦ ἐπικάθεται,
ὅταν μιὰ μάνα... δ ε ν τ ρ ὶ
...ἀ ν τ ί κ ρ υ σ τ ὸ χ ι ο ν ι ά,
δὲν παύει νὰ κλαίει.
Ὅταν ἕνα παιδί,
μὲ τὴ μοίρα τοῦ μισεμοῦ,
παρηγορεῖ... θὰ ξ α ν α ρ θ ῶ,
μὲ τὴ λύρα - ἀνταύγεια,
ἀπὸ ἰδιαίτερο, αὐτόφωτο ἀστερισμό,
δὲν παύει νὰ κλαίει,
δὲν παύει νὰ σταλάζει τὸ ρυθμό της,
πικρότατο ἀντίλαλο.

Στὴ βαθύτερή τους οὐσία,
ἀνεξίτηλες οἱ μέρες. Λὲς περιπαίζοντας,
μ' ἀνελέητη κατεύθυνση, γεννημένες
ἀπ' τὴν πλεκτάνη ποὺ οἱ ἴδιες ὑφαῖναν,
χωρὶς ἐπούλωση ἐπαναλαμβάνονται.
Ὅπου θαμπά,
φωτίζεται μιὰ ἄλλη σκιά,
παραμερίζει, ἀποτραβιέται, ξαναφαίνεται
— σὲ ραγισμένο καθρέφτη, ἀπατηλό, εἴδωλο —,
ποὺ διατηρεῖ τὸ σχῆμα της, τὸ πέπλο,
τῶν λεμονανθιῶν τὸ διάδημα,
τὸ χαμόγελο,
ὅπως ἀναδύεται,
ὅπως κληδονίζεται
στὴν καταιγίδα,
μὲ τ' ἀχνά, τὰ σκορπισμένα πέταλα
τοῦ ρόδου.

Ἀκάθεχτοι, βαρύτατοι ἀπόηχοι
τριγυμίζουν,
ἀπὸ τὴν τελειωτικὴ ἐπέλαση·
τὴν κύκλωση·
τὴ μυστικὴ χορεία τῶν φαντασμάτων.
Γιατὶ ἡ καρδιά,
ἐνδιαίτημα ἀπροσπέλαστο
τῶν πιὸ μύχιων σχηματισμῶν,
ἐπαγρυπνεῖ· κάποτε προετοιμάζει,
θυμίζει,
αὐτὴ τὴν ἀπελπιστικὴ ἔξοδο.
Ἐπαληθεύει τὸ τελικό της ἄσμα,
μὲ τὸ λευκὸ γυάλινο
τοῦ κύκνου.

Η Ο Λ Υ Π Τ Υ Χ Ο

ΒΙΩΜΑ

Μεγάλο...
ἀτέλειωτο τὸ ταξίδι,
γιὰ τὴ Χαμένη μου Πατρίδα.

Ο ΔΡΟΜΟΣ

Ὁ δρόμος,
γιὰ τὴ Χαμένη Πατρίδα,
μὲ πλάνεψε,
μὲ ταλαιπώρησε,

ἀπὸ παιδί...

Η ΠΑΤΡΙΔΑ

Ἡ Πατρίδα,
καταπονεμένη,
περιφέρει τὸ θρῆνο της.

Παντοτινὴ φωνή,
ποὺ καλεῖ.

ΔΕΝ ΞΕΡΩ...

Δὲν ξέρω,
τί ἔμβλημα φέρνει
Τὸ πλοῖο μου.
Συγκεχυμένη
ἡ στηθαία παράσταση.

Ἡ ὁμίχλη,
ὁλοένα,
πυκνώνει.

ΔΕΝ ΕΧΕΙ

Δὲν ἔχει θέση,
γιὰ ἐφόδια,
αὐτὸ τὸ ταξίδι.

Ὁ πόνος.
κατακλύζει τὰ πάντα.
Τὰ πάντα.

Μονάχα αὐτός.

ΑΝΑΡΩΤΙΕΜΑΙ

Ἀναρωτιέμαι,
πάλι καὶ πάλι
καὶ μὲ τὸν Εὐριπίδη·
ἂν ὑπάρχει,
ἀπὸ τὴν Πατρίδα,
ἄν:
«εἶναι κι ἄλλας καημός;»

ΣΥΝΤΟΜΟΣ ΕΚΘΕΣΙΣ
ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΟΣ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ ΘΡΑΚΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ
κατὰ τὴν τελευταίαν 5) ετίαν 1969 - 1973

Ἡ Ἑταιρία Θρακικῶν Μελετῶν αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκην νὰ δώσῃ ἕνα σύντομον ἀπολογισμὸν τοῦ ἔργου της κατὰ τὴν ἀνωτέρω 5) ετίαν, ὡς κάτωθι:

Ι. «ΘΡΑΚΙΚΟΝ ΑΡΧΕΙΟΝ

Συνεχίζουσα τὸ ἀξιόλογον ἐθνικὸν ἐκδοτικόν της ἔργον κατὰ τὰ ἔτη 1969 καὶ 1970 ἐπεράτωσε τὴν ἔκδοσιν τῶν 34ου καὶ 35ου τόμων τοῦ διεθνῶς ἀνεγνωρισμένου περιοδικοῦ της, «ΑΡΧΕΙΟΝ - ΘΡΑΚΗΣ».

Εἰς τοὺς τόμους τούτους περιλαμβάνονται αὐτοτελεῖς μελέται ἱστορικοῦ, λαογραφικοῦ, ἐθνολογικοῦ, γλωσσικοῦ, ποιητικοῦ καὶ λογοτεχνικοῦ περιεχομένου, αἱ ὁποῖαι περιλαμβάνουν τὰ ἀδιαμφισβήτητα τεκμήρια τῆς ἑλληνικότητος τῆς Θράκης. Ἕκαστος τόμος ἐξεδόθη εἰς 500 ἀντίτυπα. Ἑκάστη δὲ μελέτη ἐξεδόθη εἰς 2.500 ἀντίτυπα, τὰ ὁποῖα ἀπεστάλησαν δωρεὰν εἰς τὰς μεγαλυτέρας βιβλιοθήκας τῶν Δήμων, Κοινοτήτων, Γυμνασίων καὶ Δημοτικῶν Σχολείων τοῦ Κράτους. Οὕτω ἡ Ἑταιρία ἡμῶν συνέβαλεν οὐσιωδῶς εἰς τὸν πλουτισμὸν τοῦ σημαντικοῦ θεσμοῦ τῶν βιβλιοθηκῶν τούτων καὶ εἰς τὴν διαφώτισιν καὶ τὴν πνευματικὴν ἔτι ἄνοδον τοῦ λαοῦ.

Κατὰ τὰ ἔτη 1971 καὶ 1972 ἀνέστειλε τὴν ἔκδοσιν τοῦ περιοδικοῦ της τούτου, ἵνα ἐν συνεννοήσει καὶ συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ «Θρακικοῦ Κέντρου» συνεχίσῃ τὴν ἔκδοσιν ἐνιαίου περιοδικοῦ μὲ τὸ αὐτὸ ὡς ἀνωτέρω περιεχόμενον. Μὴ ἐπιτευχθείσης ὅμως δυστυχῶς πλήρους πρὸς τοῦτο συμφωνίας, λόγῳ ἀνακυψασῶν κατὰ τὸ τελευταῖον στάδιον τῶν σχετικῶν συνεννοήσεων, δυσχερειῶν, περὶ ὧν ἐπὶ τοῦ παρόντος ἀποφεύγομεν νὰ κάμωμεν λόγον, ἡ Ἑταιρία ἡμῶν ἀπεφάσισε νὰ συνεχίσῃ μόνη της τὴν ἔκδοσιν τοῦ περιοδικοῦ της, ὑπὸ τὸν τίτλον «ΑΡΧΕΙΟΝ - ΘΡΑΚΗΣ» καὶ κατὰ τὸ τρέχον ἔτος 1973, διὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ 36ου τόμου, δι' ἰδίων της ἐξόδων καὶ μέσων, ἐπὶ τῇ ἐλπίδι, ὅτι ἡ πάροδος τοῦ χρόνου θὰ πείσῃ καὶ τοὺς ἀντιδρῶντας εἰς τὴν συνεργασίαν διὰ τὴν κοινὴν ἔκδοσιν, ὅτι ἡ συνένωσις τῶν δυνάμεων τῶν Θρακῶν, τόσον εἰς τὸν πνευματικὸν τομέα, ὅσον καὶ ἀλλαχοῦ ἀποτελεῖ τὴν μοναδικὴν ὁδὸν ἐξυπηρετήσεως τῶν ἐθνικῶν καὶ εἰδικώτερον Θρακικῶν συμφερόντων.

Ἐπίσης κατὰ τὰ ἔτη 1972 καὶ 1973 ἐξεδόθησαν ὑπὸ τῆς Ἑταιρίας ἡμῶν

αἱ κάτωθι ἀξιόλογοι μελέται εἰς χίλια ἀντίτυπα ἑκάστη τὰ ὁποῖα ἀπεστάλησαν δ ω ρ ε ὰ ν εἰς τὰ μέλη αὐτῆς καὶ εἰς τὰς βιβλιοθήκας τῶν Γυμνασίων καὶ Δημοτικῶν Σχολείων τῆς Ἀνατολικῆς Μακεδονίας καὶ Θράκης, ἤτοι:

α) ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΞΕΡΡΙΖΩΜΕΝΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ ΕΙΣ ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΝ ΑΝΟΔΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ — Δημητρίου Ι. Μαγκριώτη.

β) Ο ΘΡΑΞ ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΔΗΜΟΚΡΙΤΕΙΟΝ ΙΔΡΥΜΑ — Δημ. Ι. Μαγκριώτη.

ΙΙ. «ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ»

Α΄ Διαλέξεις δοθεῖσαι εἰς Ἀθήνας

Ἡ Ἑταιρία Θρακικῶν Μελετῶν, ὄχι μόνον δι' ἐκδόσεων, ἀλλὰ καὶ διὰ διαλέξεων προσπαθεῖ νὰ διαφωτίσῃ τὸ Ἑλληνικὸν κοινὸν διὰ τὰ προβλήματα καὶ τὰς ἀνάγκας τῆς Θράκης. Ἐξετάζει πρὸς τοῦτο θέματα ἱστορικά, λαογραφικά, ἐθνολογικά, πολιτιστικὰ κλπ. τὰ ὁποῖα συγκεντρώνουν πάντοτε τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ καὶ προκαλοῦν μεγάλην συρροὴν κόσμου κατὰ τὴν ἐνέργειαν τῶν διαλέξεων.

1) Τὴν 29ην Ἀπριλίου 1969 ἡ Ἑταιρία ἐτέλεσεν Πνευματικὸν Μνημόσυνον εἰς τὴν αἴθουσαν τῆς Στέγης Καλῶν Τεχνῶν καὶ Γραμμάτων πρὸς τιμὴν τοῦ ἐπιφανοῦς τέκνου τῆς Θράκης ἀειμνήστου Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, Στίλπωνος Κυριακίδου, μὲ ὁμιλητὴν τὸν κ. Γεώργιον Μαμέλην, ἐπίτιμον Γενικὸν Ἐπιθεωρητὴν Μέσης Ἐκπαιδεύσεως.

2) Τὴν 3ην τοῦ μηνὸς Φεβρουαρίου 1970 εἰς τὴν αὐτὴν αἴθουσαν τῆς Στέγης, ὡμίλησεν ἡ κ. Ἑλένη Φιλιππίδου, μέλος τῆς Ἑταιρίας μὲ θέμα: «Η ΘΡΑΚΙΩΤΙΚΗ ΣΑΡΑΚΑΤΣΑΝΙΚΗ ΠΟΔΙΑ» μὲ προβολὴν φωτεινῶν εἰκόνων σημειώσασα ἐξαιρετικὴν ἐπιτυχίαν.

3) Τὴν 21ην Μαρτίου 1970 εἰς τὴν αὐτὴν αἴθουσαν τῆς Στέγης ὡμίλησεν ὁ λογοτέχνης καὶ μέλος τῆς Ἑταιρίας κ. Τάκης Ἀκρίτας, μὲ θέμα: «Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΘΡΑΚΗΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΤΙΚΟΝ ΑΓΩΝΑ τοῦ 1821» σημειώσασα ὁμοίως μεγάλην ἐπιτυχίαν.

4) Τὴν 16ην Δεκεμβρίου 1972 ἡ Ἑταιρία ἡμῶν συμμετέσχεν εἰς τὰς ἐκδηλώσεις ἐπὶ τῇ συμπληρώσει 50ετίας ἀπὸ τῆς Μικρασιατικῆς Καταστροφῆς τοῦ ὁλοκαυτώματος τοῦ Χαλασμοῦ καὶ τοῦ ξερριζωμοῦ τοῦ Ἑλληνισμοῦ τοῦ Πόντου, τῆς Ἰωνίας καὶ τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης, ἐν συνεργασίᾳ δὲ μετὰ τῶν ἄλλων ἐν Ἀθήναις Θρακικῶν Σωματείων, ἤτοι τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου, Μαδυτείων καὶ Καλλιπόλεως, ὠργάνωσεν διάλεξιν εἰς τὴν αἴθουσαν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας μὲ ὁμιλητὰς τοὺς κ.κ. Ἀριστ. Κωνσταντινίδην καὶ Δημ. Μαγκριώτην καὶ μὲ θέματα:

α) ΜΝΗΜΗ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΘΡΑΚΗΣ, ὁ κ. Κωνσταντινίδης.

6) ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΞΕΡΡΙΖΩΜΕΝΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ ΕΙΣ ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΝ ΑΝΟΔΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ, ὁ κ. Μαγκριώτης.

Ἐπίσης ἡ Ἑταιρία ἡμῶν συμμετέσχεν μετὰ τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου εἰς τὸ Μνημόσυνον τὸ ὁποῖον ἐτέλεσεν ἡ Ἱερὰ Σύνοδος εἰς τὸν Μητροπολιτικὸν Ναὸν Ἀθηνῶν, εἰς μνήμην τῶν σφαγιασθέντων κατὰ τὴν Μικρασιατικὴν Καταστροφὴν καὶ κατέθεσεν στέφανον εἰς τὸν ἀνδριάντα τοῦ Μητροπολίτου Σμύρνης ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ.

5) Τὴν 23ην Μαΐου 1972, ὠργάνωσε ἀπογευματινὸν τέϊον, πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν πόρων τοῦ ἐκδοτικοῦ της ἔργου εἰς τὸ Ξενοδοχεῖον «ΧΙΛΤΟΝ». Εἰς τοῦτο προσῆλθον πολλοὶ Θρᾶκες καὶ ἀρκετοὶ φίλοι τῆς Θράκης.

Πρὸς τοὺς συγκεντρωθέντες ὡμίλησεν ὁ πρόεδρος τῆς Ἑταιρίας κ. Δημ. Μαγκριώτης, ὁ ὁποῖος ἀνέπτυξε τοὺς ἐθνωφελεῖς καὶ κοινωφελεῖς σκοποὺς τοῦ ἔργου τῆς Ἑταιρίας.

Τὴν συγκέντρωσιν ἐτίμησε διὰ τῆς παρουσίας του καὶ ὁ τότε ὑφυπουργὸς Ἐξωτερικῶν καθηγητὴς κ. Δημ. Τσάκωνας, ὁ ὁποῖος καὶ ὡμίλησεν ἀναφερθεὶς εἰς τὴν ἱστορίαν, τὸν πολιτισμὸν καὶ τοὺς ἀγῶνας τῶν Θρακῶν, οἱ ὁποῖοι διετήρησαν ἐπὶ αἰῶνας ἄσβεστον τὴν φλόγα τῆς ἐλευθερίας καὶ συνέβαλον μεγάλως εἰς τοὺς ἀπελευθερωτικοὺς ἀγῶνας τοῦ Ἔθνους ἀπὸ τοῦ 1821 μέχρι τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Μακεδονίας, τῆς Ἠπείρου καὶ τῆς Θράκης. Ἡ ἐκδήλωσις δὲ αὕτη ἐστέφθη ὑπὸ πλήρους ἐπιτυχίας.

6) Τὴν 19ην Μαΐου 1973, ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου ἔδωκεν διάλεξιν εἰς τὴν ἄϊθουσαν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας, μὲ ὁμιλητὴν τὸν πρόεδρον τῆς Ἑταιρίας κ. Δημήτριον Μαγκριώτην καὶ μὲ θέμα: «Ο ΘΡΑΞ ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΔΗΜΟΚΡΙΤΕΙΟΝ ΙΔΡΥΜΑ» σημειώσασαν ἐξαιρετικὴν ἐπιτυχίαν.

7. Τὴν 14ην Ὀκτωβρίου 1973 κληθεὶς ὑπὸ τῆς Ἑστίας Νέας Σμύρνης διὰ τὸ ὀργανωθὲν ὑπὸ ταύτης μνημόσυνον διὰ τοὺς σφαγιασθέντας κατὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ 1922, ὁ πρόεδρος τῆς Ἑταιρίας Δημ. Μαγκριώτης, ὡμίλησε διὰ τὴν ἐγκατάλειψιν τῆς Ἀνατ. Θράκης μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ 1922.

8) Ἡ Ἑταιρία ἡμῶν ἐμερίμνησε διὰ τὴν μεταφορὰν τοῦ παραμελημένου καὶ ποδοπατουμένου τάφου, τοῦ ἐπιφανοῦς θρακὸς ποιητοῦ καὶ λογοτέχνου Γεωργίου Βιζυηνοῦ, λόγῳ τῆς δημιουργηθείσης ἐγγὺς αὐτοῦ διόδου, εἰς τὸ Α΄ Νεκροταφεῖον Ἀθηνῶν εἰς περίοπτον θέσιν, ἐγγὺς τοῦ τάφου Ἀχιλλέως Παράσχου καὶ στρατηγοῦ Μακρυγιάννη, παραχωρηθεῖσαν τιμῆς ἕνεκεν, διὰ τῆς ὑπ' ἀριθμ. 1005 τῆς 6-7-1971 Πράξεως τοῦ Δημοτικοῦ Συμβουλίου τοῦ Δήμου Ἀθηναίων τῇ εἰσηγήσει τοῦ δημάρχου κ. Δημ. Ρίτσου, κυρωθείσης διὰ τῆς ὑπ' ἀριθμ. 54514 τῆς 5-8-1971 ἀποφάσεως τῆς Νομαρχίας Ἀττικῆς.

Β'. ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ ΔΟΘΕΙΣΑΙ ΕΙΣ Δ. ΘΡΑΚΗΝ

1) Τὴν 29ην καὶ 30ην Μαΐου 1970 ἡ Ἑταιρία ἡμῶν συμμετέσχεν εἰς τὴν ἐπιμορφωτικὴν συγκέντρωσιν ὑπαλλήλων Ὀργανισμοῦ Τοπικῆς Αὐτοδιοικήσεως Νομοῦ Ξάνθης, κατόπιν τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 10623) 1970 ἐγγράφου τῆς Νομαρχίας Ξάνθης διὰ τοῦ ἐκπροσώπου της λογοτέχνου κ. Τάκη Ἀκρίτα, ὁ ὁποῖος ὡμίλησεν μὲ θέμα: «Η ΕΛΛΗΝΙΚΟΤΗΣ ΤΟΥ ΘΡΑΚΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ».

2) Ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Ἐθνικοῦ Ἱδρύματος «ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΠΑΥΛΟΣ» ἀπὸ 5 - 31 Ἰουλίου 1970 ἐπραγματοποίησεν σειρὰν διαλέξεων διὰ τοῦ ἀειμνήστου Γενικοῦ Γραμματέως της Γεωργίου Τσιτσιμπουρούνη, εἰς τὰς πόλεις τῆς Θράκης, Ξάνθην, Κομοτηνήν, Σάππας, Ἀλεξανδρούπολιν, Σουφλί, Διδυμότειχον καὶ Ὀρεστιάδα μέ θέματα: Γεωργικά, ἐδαφολογικά, παραγωγικά, ὑδρονομικά, λίπανσιν ἐδάφους, ἀρδεύσεως, δενδροκαλλιέργεια, φροῦτα — ἀποθήκευσις — ψῆξιν αὐτῶν, σποροπαραγωγή, σκαλιστὴ καλλιέργεια κ.λ.π. Αἱ διαλέξεις συνωδεύοντο μὲ προβολὰς εἰκόνων δι' ἐπιδιασκοπίου ἐπὶ ὀθόνης.

3) Τὴν 23ην Μαΐου 1971 πρωτοβουλίᾳ τοῦ Δ. Συμβουλίου τῆς Στέγης Καλῶν Τεχνῶν καὶ Γραμμάτων τοῦ Δήμου Ξάνθης ἐκλήθη καὶ ἔδωκε διάλεξιν ὁ πρόεδρος τῆς Ἑταιρίας ἡμῶν κ. Δημ. Μαγκριώτης εἰς Ξάνθην, ἐνώπιον τῶν τοπικῶν ἀρχῶν καὶ πολυπληθοῦς ἀκροατηρίου μὲ θέμα:

«Ο ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΣ Ο ΕΞ ΑΒΔΗΡΩΝ ΤΗΣ ΘΡΑΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ ΚΑΙ ΠΑΤΗΡ ΤΗΣ ΑΤΟΜΙΚΗΣ ΘΕΩΡΙΑΣ».

4) Τὸ τρίτον 10ήμερον τοῦ μηνὸς Ὀκτωβρίου 1971 κατόπιν προσκλήσεως τοῦ περιφερειακοῦ Διοικητοῦ Ἀνατολικῆς Μακεδονίας καὶ Θράκης, ὑφυπουργοῦ κ. Μπράβου, ὁ λογοτέχνης καὶ μέλος τῆς Ἑταιρίας μας κ. Τάκης Ἀκρίτας, ὡμίλησεν εἰς τὰς πόλεις Καβάλαν, Ξάνθην, Κομοτηνὴν καὶ Ἀλεξανδρούπολιν μὲ θέματα:

1) Η ΘΡΑΚΗ ΔΙΑ ΜΕΣΟΥ ΤΩΝ ΑΙΩΝΩΝ.

2) ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΣ Ο ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ ΤΗΣ ΘΡΑΚΗΣ.

3) Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΩΝ ΘΡΑΚΩΝ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΤΙΚΟΥΣ ΑΓΩΝΑΣ κ.λ.π. θρακικῶν θεμάτων.

4) Τὴν 5ην Νοεμβρίου 1972 ὑπὸ τοῦ Μορφωτικοῦ ὁμίλου Κομοτηνῆς, ἐκλήθη ὁ πρόεδρος τῆς Ἑταιρίας κ. Δημ. Μαγκριώτης, ὅπως ὁμιλήσῃ εἰς τὰς ἐκεῖ ὀργανωθείσας ἐκδηλώσεις ἐπὶ τῇ συμπληρώσει 50ετίας ἀπὸ τῆς Μικρασιατικῆς Καταστροφῆς μὲ θέμα: «Η ΕΠΙΒΙΩΣΙΣ ΤΟΥ ΞΕΡΡΙΖΩΘΕΝΤΟΣ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΘΡΑΚΗΣ».

ΙΙΙ. ΔΙΕΘΝΕΣ ΔΗΜΟΚΡΙΤΕΙΟΝ ΙΔΡΥΜΑ

Τὴν Ἑταιρίαν ἡμῶν ἀπὸ τοῦ ἔτους 1970 καὶ μέχρι σήμερον ἀπησχόλησε καὶ ἀπασχολεῖ σοβαρῶς ἡ σύστασις τοῦ Διεθνοῦς Δημοκριτείου Ἱδρύματος μὲ ἕδραν τὰ Ἄβδηρα (Ξάνθης) τὴν γενέτειραν τοῦ μεγάλου θρακὸς φιλοσόφου Δημοκρίτου, τοῦ παγκοσμίως γνωστοῦ ὡς ἱδρυτοῦ τῆς ἀτομικῆς θεωρίας.

Πρὸς τοῦτο συνειργάσθη μετὰ τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου τῆς Ἑνώσεως Ἑλλήνων ἐξ Ἀνατολικῆς Ρωμυλίας, Μητροπόλεως Ξάνθης, Δήμου Ξάνθης, Κοινότητος Ἀβδήρων Ἐμπορικοῦ καὶ βιομηχανικοῦ ἐπιμελητηρίου Ξάνθης, καθὼς καὶ μετὰ Ἀκαδημαϊκῶν, Καθηγητῶν Πανεπιστημίου, διαπρεπῶν ἐπιστημόνων καὶ ἄλλων ἐξεχόντων μελῶν τῆς Κοινωνίας μας.

Ἀντικειμενικὸς σκοπὸς τῆς πρωτοβουλίας ταύτης εἶναι ἡ διὰ τῆς προβολῆς τῆς γενετείρας τοῦ Δημοκρίτου διεθνὴς προβολὴ τῆς Ἑλληνικότητος τῆς Θράκης.

Πρὸς τοῦτο προβλέπεται: ἡ ἀνέγερσις ἑνὸς μεγάρου ἔνθα θὰ τελοῦνται Συνέδρια ἀτομικῶν ἐπιστημόνων, διὰ τὴν ἀποκλειστικὴν χρησιμοποίησιν τῆς ἀτομικῆς ἐνεργείας δι' εἰρηνικοὺς σκοπούς, ἡ ἀξιοποίησις τῆς ὡραίας παραλίας τῶν Ἀβδήρων, ἡ ἐνέργεια εἰς μεγάλην κλίμακα ἀρχαιολογικῶν ἀνασκαφῶν, καὶ ἐν γένει ἡ οἰκονομική, δημογραφικὴ καὶ ἐθνολογικὴ βελτίωσις τῆς ἀκριτικῆς περιφερείας Ξάνθης.

Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον συνετάχθη τὸ ὑπ' ἀριθ. 1778 τῆς 15 Ἀπριλίου 1971 Συμβολαιογραφικὸν Συστατικὸν Καταστατικὸν τὸ ὁποῖον ὑπογραφὲν ὑπὸ τῶν ἱδρυτικῶν μελῶν, ὑπεβλήθη εἰς τὴν ἁρμοδίαν ἐπὶ τῶν ἱδρυμάτων ἐπιτροπὴν τοῦ Ὑπουργείου Οἰκονομικῶν, ἡ ὁποία ἐκτιμήσασα τὴν ἐθνικὴν σημασίαν τοῦ ἱδρύματος τούτου, ἐνέκρινε τὸ ἱδρυτικὸν Διάταγμα καὶ τὸ ἀπέστειλε εἰς τὸ ἁρμόδιον ἐπὶ τῆς ἐποπτείας τοῦ ἱδρύματος Ὑπουργεῖον Πολιτισμοῦ καὶ Ἐπιστημῶν ὑπογεγραμμένον ὑπὸ τοῦ ὑπουργοῦ Οἰκονομικῶν. Τὸ Ὑπουργεῖον πολιτισμοῦ καὶ Ἐπιστημῶν ἐζήτησε τὴν γνώμην τοῦ Νομικοῦ Συμβουλίου τοῦ Κράτους, τὸ ὁποῖον διὰ τῆς ὑπ' ἀριθμ. 1971 γνωμοδοτήσεώς του συνέστησε τὴν ἀναμόρφωσιν ὡρισμένων βασικῶν σημείων τοῦ Κανονισμοῦ τοῦ ὑπὸ σύστασιν Ἱδρύματος. Κατόπιν τούτου τὰ ἱδρυτικὰ μέλη προέβησαν εἰς τὴν σύνταξιν νέου ἱδρυτικοῦ Συμβολαιογραφικοῦ Καταστατικοῦ ὑπ' ἀριθμ. 3700) 1972, τὸ ὁποῖον ὑπεβλήθη ἱεραρχικῶς καὶ ἁρμοδίως διὰ τὴν αὐτὴν διαδικασίαν πρὸς κατάρτισιν καὶ δημοσίευσιν τοῦ ἐγκριτικοῦ Διατάγματος.

Τὸ ἐγκριτικὸν Διάταγμα καταρτισθὲν καὶ ὑπογραφὲν ὑπὸ τῶν ἁρμοδίων ὑπουργῶν Οἰκονομικῶν καὶ Πολιτισμοῦ καὶ Ἐπιστημῶν, πλὴν ὅμως δὲν ἐδημοσιεύθη, διότι τὸ συμβολικὸν κεφάλαιον τοῦ ἱδρύματος ἐθεωρήθη ἀνεπαρκές.

Τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον τῆς Ἑταιρίας Θρακικῶν Μελετῶν συνεχίζει τὰς ἐνεργείας του καὶ παρακολουθεῖ τὴν ἐξέλιξιν τοῦ ζητήματος, ἐδόθη δὲ ὑπὸ τοῦ ἁρμοδίου ὑπουργοῦ ἡ ὑπόσχεσις ὅτι διὰ Νομοθετικοῦ Διατάγματος θὰ ρυθμισθῇ τὸ θέμα τοῦτο κατὰ τρόπον ριζικόν, ἀναλαμβανομένης τῆς σχετικῆς δαπάνης ὑπὸ τοῦ Κράτους.

Διὰ τῆς συστάσεως τοῦ ἱδρύματος τούτου βασίμως ἐλπίζεται ὅτι σὺν τοῖς ἄλλοις θὰ ἐπιτευχθῇ ἡ ἀνάσχεσις τοῦ μεταναστευτικοῦ ρεύματος τῶν κατοίκων τῆς ἀκριτικῆς περιοχῆς Θράκης καὶ θὰ κατορθωθῇ ἡ παλινόστησις τῶν Ἑλλήνων κατοίκων της, καθὼς καὶ ἡ βελτίωσις τῆς δημογραφικῆς καὶ ἐθνολογικῆς συνθέσεως τοῦ πληθυσμοῦ της.

ΤΙΜΗΤΙΚΗ ΕΚΔΗΛΩΣΙΣ
ΔΙΑ ΤΟΝ ΑΕΙΜΝΗΣΤΟΝ ΔΗΜΑΡΧΟΝ Ν. ΣΜΥΡΝΗΣ
ΙΩΑΝΝΗΝ ΜΑΓΚΡΙΩΤΗΝ
ΕΞ ΕΥΚΑΡΥΟΥ ΤΗΣ ΑΝΑΤ. ΘΡΑΚΗΣ

Διὰ τὸν καταγόμενον ἐξ Ἀνατολικῆς Θράκης (Εὐκάρυον) ἐκπαιδευτικὸν καὶ πρῶτον Δήμαρχον Νέας Σμύρνης ἀείμνηστον Ἰωάννη Μαγκριώτην, ὁ Δῆμος Νέας Σμύρνης ἀποτίων τὴν ὀφειλομένην πρὸς τοῦτον τιμὴν διὰ τὴν μέχρις αὐτοθυσίας προσήλωσίν του εἰς τὸ καθῆκον, φονευθέντα ὑπὸ τῶν κομμουνιστῶν κατὰ τὸ Δεκεμβριανὸν κίνημα (1944), ἔστησε τὴν προτομήν του εἰς πλατεῖαν τῆς Ν. Σμύρνης, καὶ τὰ ἀποκαλυπτήρια ἐγένοντο ἐν σεμνῇ τελετῇ, τὴν 20ὴν Ἀπριλίου 1973 ὑπὸ τοῦ Δημάρχου Ν. Σμύρνης κ. Ρόκκα, παρισταμένου τοῦ Δημοτικοῦ Συμβουλίου, πολλῶν φίλων τοῦ ἀειμνήστου ὡς καὶ κατοίκων τῆς Νέας Σμύρνης.

Εἰς τὴν προτομὴν ἐχαράχθη τὸ κάτωθι ἐπίγραμμα τὸ ὁποῖον ἀπεικονίζει ἀνάγλυφον τὸν ἀδαμάντινον χαρακτῆρα τοῦ τιμηθέντος ἀνδρός.

«Ἀρετή, κι' ἂν θάνῃ τις, οὐκ ἀπόλυται
ζῇ δέ, οὐκέτι ὄντος σώματος - κακοῖσι δὲ
ἅπαντα φροῦδα συνθανόθ' ὑπὸ χθονός».

(Εὐριπίδου). (Τημενίδαι, Ἀπόσπασμα 734)

Τὸν πανηγυρικὸν ἐξεφώνησεν ὁ δικηγόρος κ. Ἀντ. Πανταζῆς, ἀποσπάσματα τοῦ ὁποίου καταχωροῦμεν κατωτέρω.

* * *

Ὑψίστη ἐπιταγὴ καὶ ὑποχρέωσις ἡ ἔκφρασις εὐγνωμοσύνης, ἡ ἀναγνώρισις καὶ ἡ ἀπόδοσις τοῦ δικαίου ἐπαίνου εἰς τὸ ἔργον ἀνθρώπων καὶ μάλιστα ἡγητόρων.

Τοιοῦτος ὑπῆρξεν ὁ ἀείμνηστος Ἰωάννης Μαγκριώτης.

Γέννημα - θρέμμα τῆς Ἑλληνικωτάτης καὶ Ἱστορικῆς Ἀνατολικῆς Θράκης (χωρίον Εὐκάρυον).

Δυναμικὸς διδάσκαλος καὶ παιδαγωγός, μὲ ἰδιαιτέραν μόρφωσιν καὶ μετεκπαιδεύσεις.

Τέλειος γνώστης τῆς μουσικῆς, τῆς γερμανικῆς γλώσσης, τῆς γυμναστικῆς, τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων.

Ἄριστος διαπλαστὴς τῶν ψυχῶν καὶ τῶν σωμάτων τῶν μαθητῶν του.

Ἡ ἐργατικότης του ἀκατάβλητος. Ἡ ἀκεραιότης τοῦ χαρακτῆρος του ἀδιαμφισβήτητος. Ὁ ἀπόλυτος σεβασμός του πρὸς τὴν ἀλήθειαν, ἡ προβολὴ αὐτῆς καὶ ἡ ἐνδελεχὴς διερεύνησις αὐτῆς, πάντοτε τὸν ὡδήγουν εἰς τὸ νὰ μὴ συμβιβάζεται πρὸς ὅ,τι ἦτο ἀντίθετον εἰς τὰς πεποιθήσεις του, τὸ ὀρθὸν καὶ τὸ δίκαιον.

Πρῶτοι σταθμοὶ τῆς ἐκπαιδευτικῆς καὶ παραγωγικῆς δράσεώς του, ἦσαν: αἱ Σαράντα Ἐκκλησίαι καὶ τὸ Σουφλί.

Ἐδῶ ἀπέδειξεν ὅτι ἦτο ἰδεώδης Σχολάρχης καὶ παιδαγωγός.

Συμβοηθόν του καὶ συμπαραστάτην του εἶχεν τὴν ἀνταξίαν σύζυγόν του Ἑλένην, διευθύντριαν τοῦ Παρθεναγωγείου Σουφλίου.

Ἐδῶ, ἐπεδόθη εἰς τὴν συγγραφὴν διδακτικῶν καὶ σχολικῶν βιβλίων, ἀντλῶν γνώσεις, ἰδίως ἐκ τῶν γερμανικῶν συγγραμμάτων, γνώστης ὢν τῆς γερμανικῆς γλώσσης.

Εἰς τὸ Σουφλὶ ἐπεξέτεινεν τὴν δρᾶσιν του καὶ εἰς τὸν Ἐθνικὸν τομέα. Ἡ ὕπουλος ἀνθελληνικὴ προπαγάνδα τοῦ Βουλγαρικοῦ κομητάτου προετοίμαζεν τὰ ἐπεκτατικὰ σχέδιά της ἐπάνω εἰς τὴν Μακεδονίαν καὶ τὴν Θράκην. Ὁ Ἰωάννης Μαγκριώτης εὑρέθη ἀμέσως στενὸς συνεργάτης τοῦ Ἕλληνος Προξένου τοῦ Δεδὲ - Ἀγὰτς (Ἀλεξανδρουπόλεως) Ἴωνος Δραγούμη.

Ἕνεκα τῆς δραστηριότητός του ταύτης, προδίδεται εἰς τοὺς Τούρκους, καὶ μόλις προλαμβάνει τὴν σύλληψίν του.

Διωκόμενος, μετὰ καὶ στὴν Κωνσταντινούπολιν, τὴν ὁποίαν ἐγκαταλείπει γρήγορα, ὑπακούων εἰς συμβουλὴν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Ἰωακεὶμ τοῦ Γ'., ὅστις ἐτύγχανεν προσωπικὸς γνώριμός του καὶ κατήγετο ἐκ τῆς γενετείρας του τοῦ Εὐκαρύου, φθάνει εἰς τὴν Συνασόν.

Ἐδῶ, ἀναλαμβάνει τὴν διεύθυνσιν τῆς Σχολῆς Ἀρρένων, ἡ σύζυγός του δέ, τὴν διεύθυνσιν τῆς Σχολῆς Θηλέων.

Ἀργότερον τὸν εὑρίσκομεν διευθυντὴν τῶν Σχολῶν Θεραπείων (προαστείου τῆς Κωνσταντινουπόλεως), μὲ παράλληλον δρᾶσιν εἰς τὸν ἐθνικὸν καὶ κοινωνικὸν τομέα.

Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1932 ἐγκαθίσταται εἰς τὴν Νέαν Σμύρνην.

Ἐδῶ καὶ μετὰ ἀπὸ τὴν συνταξιοδότησίν του, ἀνεμείχθη εἰς τὰ κοινά. Ἐδῶ ἀνεδείχθη ἐξαίρετος κοινωνικὸς παράγων, ἀναπτύξας ἔντονον δραστηριότητα καὶ ἐξετιμήθη βαθύτατα ἀπὸ τὴν Κοινωνίαν τῆς Ν. Σμύρνης.

Κατὰ τὰς πρώτας Κοινοτικὰς Ἐκλογάς, τῆς 12.4.1934, ἀμέσως μετὰ τὴν ἀνακήρυξιν τῆς Ν. Σμύρνης εἰς Κοινότητα, ἐξελέγη Κοινοτικὸς Σύμβουλος, μεταξὺ τῶν πρώτων, ὑπὸ τὸ ψηφοδέλτιον τοῦ δικηγόρου Σταύρου Δεπάστα.

Ληξάσης τῆς διετοῦς θητείας τοῦ Προεδρείου τῆς Κοινότητός μας, τὴν 15.12.1935, κατὰ νόμον τὰ μέλη τοῦ Κοιν. Συμβουλίου θὰ ἐξέλεγον Πρόεδρον καὶ Ἀντιπρόεδρον αὐτοῦ διὰ τὴν διετίαν 1936 - 38.

Ἔκτοτε ὁ Ἰωάννης Μαγκριώτης ἐπέπρωτο νὰ παίξῃ πλέον πρωτεύοντα ρόλον.

Ἀπετέλεσεν τὸν ἀρχηγὸν τῆς Ἀξιωματικῆς Ἀντιπολιτεύσεως ἐν τῷ Κοιν. Συμβουλίῳ.

Τὰ ἐπακολουθήσαντα γεγονότα τῆς Δικτατορίας τοῦ Μεταξᾶ καὶ ἡ ἐπώδυνος Γερμανικὴ Κατοχή, οὐδεμίαν ἀλλαγὴν ἐπέφερον εἰς τὰ τῆς Κοινότητος, ἀλλὰ ἰδίως ἡ τελευταία αὕτη ἔδωσεν ἀφορμὴν εἰς τὸν Ἰωάννην Μαγκριώτην, κυρίως, νὰ ἀναδειχθῇ εἰς πρωτεργάτην τῆς συμπαραστάσεως τῆς ἀνθρωπίνης δυστυχίας, νὰ ἀντισταθῇ κατὰ τῶν κατακτητῶν καὶ νὰ σώσῃ ζωάς, πολλῶν Ἑλλήνων. Ἑλλήνων καίτοι οὗτοι ἐκ τῆς μετέπειτα ἐγκληματικῆς των συμπεριφορᾶς, τοῦ ἀπεστέρησαν τὴν ζωήν του, ἀλλὰ τοῦ ἐχάρισαν τὴν ἀθανασίαν.

Μὲ τὴν παῦσιν - παραίτησιν τοῦ Προέδρου τῆς Κοινότητος Ἀθαν. Καρύλλου τὴν 16.8.1942, ὁλόκληρον τὸ βάρος τοῦ Προεδρεύοντος τῆς Κοινότητος πίπτει εἰς τοὺς στιβαροὺς ὤμους τοῦ Ἀντιπροέδρου Ἰωάννου Μαγκριώτη ἀναλαβόντος πλέον αὐτοῦ ὅλας τὰς εὐθύνας τῆς Διοικήσεως τῆς Κοινότητος ὑπὸ Κατοχήν.

Οἱ συμπολῖται του ἐστέναζον κάτω ἀπὸ τὴν μπότα τοῦ κατακτητοῦ. Παρέμεινεν κοντὰ εἰς τοὺς πεινῶντας, εἰς τοὺς ὁδηγουμένους δι' ἐκτέλεσιν εἰς τὸ Γουδί, κοντὰ εἰς τὴν Ἐθνικὴν Ἀντίστασιν.

Ἦτο ὁ κύριος συντονιστὴς ὅλων τῶν εὐγενῶν προσπαθειῶν διὰ τὴν διατροφὴν τῶν πεινώντων συμπολιτῶν μας, διὰ τὴν διατροφὴν τῶν παιδιῶν τῶν συμπολιτῶν μας, μὲ τὰ Κυριακάτικα γεύματα, καὶ τὰς παρεμφερεῖς ἐκδηλώσεις συμπαραστάσεως.

Μὲ τὴν σύστασιν τοῦ «Δήμου Πρωτευούσης» καὶ ἀπὸ τῆς 30ῆς Ἰανουαρίου τοῦ 1943 ἡ Νέα Σμύρνη ἀνεκηρύχθη εἰς Δῆμον, μὲ δημαρχοῦντα τὸν Ἰωάννην Μαγκριώτη, παραμένοντος ὅμως τοῦ αὐτοῦ Κοινοτικοῦ Συμβουλίου.

Ἡ ὑπάρχουσα δὲ τότε νομοθεσία περὶ τῶν Δήμων καὶΚοιοτήτων προέβλε-

πεν διὰ τοὺς Δήμους τοῦ «Δήμου Πρωτευούσης» Διοικούσας Ἐπιτροπὰς μὲ ἐπικεφαλῆς τὸν ἀσκοῦντα τὰ καθήκοντα τοῦ Δημάρχου.

Οὕτω καὶ εἰς ἐκτέλεσιν ταύτης τὴν 10.7.1944 καὶ εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ. 140 φύλλον τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως, ἐδημοσιεύθη ἡ ἀπὸ 4.7.1944 ἀπόφασις τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Ἐσωτερικῶν, ἡ ὁποία ἐπὶ λέξει ἀνέγραφε «διωρίσθη μέλος τῆς Διοικούσης Ἐπιτροπῆς τοῦ ἀρτισυστάτου Δήμου Νέας Σμύρνης, ἀσκῶν καὶ τὰ καθήκοντα Δημάρχου ὁ Ἰωάννης Μαγκριώτης».

Οὐδὲν ὅμως ἕτερον μέλος τῆς ἐν λόγῳ Ἐπιτροπῆς διωρίσθη, μέχρι τῆς 22.7.44 ὅτε διωρίσθησαν καὶ τὰ ὑπόλοιπα μέλη τῆς ἐν λόγῳ Ἐπιτροπῆς.

Τὴν 14.11.1944 συνῆλθεν εἰς Νέαν Σμύρνην ἡ Γεν. Συνέλευσις τῆς πρὸ 1 ἔτους ἱδρυθείσης Λαϊκῆς Ἐπιτροπῆς Ν. Σμύρνης, ἥτις ἐπέπρωτο νὰ παίξῃ κάποιον ρόλον εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Νέας Σμύρνης καὶ εἰς τὴν ζωήν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἀθανασίαν τοῦ Α΄. Δημάρχου Νέας Σμύρνης ἀειμνήστου Ἰωάννου Μαγκριώτη.

Ἐκπρόσωπος τῆς διαβοήτου ταύτης Λαϊκῆς Ἐπιτροπῆς τὴν 12) 10) 1944 ἐζήτησεν ἀπὸ τὸν Δήμαρχον Ἰωάννην Μαγκριώτην νὰ τοὺς παραδώσῃ τὴν Δημοτικὴν Ἀρχήν.

Ἀλλὰ ὁ εὔψυχος καὶ ἀτρόμητος εἰς τὸ χαρακτῆρα του Ἰωάν. Μαγκριώτης, παρ' ὅλον ὅτι διεκυβεύετο καὶ αὐτὴ ἡ ζωή του ἀκόμη, τὴν κρίσιμη ἐκείνη στιγμή, ἐστάθη εἰς τὸ ἀπαιτούμενον δι' ἀξίους ἡγέτας ὕψος, καὶ πιστὸς εἰς τὴν πίστιν του εἰς τὰ ὑψηλὰ ἰδανικά, τοὺς ἀπήντησεν:

. . «Ἔχομεν νόμιμον Κυβέρνησιν. Φέρτε μου διαταγὴν τοῦ ἁρμοδίου Ὑπουργοῦ τῶν Ἐσωτερικῶν καὶ τότε θὰ σᾶς παραδώσω τὴν Δημαρχίαν».

Ἦτο τότε ἡ Κυβέρνησις τῆς Ἐθνικῆς Ἑνότητος ὑπὸ τὸν Γ. Παπανδρέου.

Οἱ εἰσβολεῖς ἔμειναν ἐμβρόντητοι ἐμπρὸς εἰς τὴν παράτολμη καὶ ἀπροσδόκητη δι' αὐτοὺς ἀνδρικὴ καὶ θαρραλέα στάσιν του.

Βεβαίως ἡ φαινομενικὴ ἀταραξία, τὸ θάρρος του καὶ ἡ ἀποχώρησίς του, προκειμένου νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν οἰκίαν του, δὲν τοῦ ἀποστεροῦσαν τὴν πλήρη γνῶσιν τῆς καταστάσεως.

Τὴν 20ὴν Δεκεμβρίου 1944 ὁ Δήμαρχος ἤνοιξεν τὸ μικρὸν παράθυρον ἑνὸς δωματίου τῆς ταράτσας του, προκειμένου νὰ περιποιηθῇ τὰ κουνέλια του, καὶ γρήγορα ἤρχισεν νὰ κλείῃ τὰ ἐξώφυλλα τούτου.

Τότε ἐδέχθη κατάστηθα μία πολὺ καλὰ συστημένη σφαῖραν ντούμ - ντούμ.

Κι' ἔπεσεν ὁ Α΄. Δήμαρχος Ἰωάννης Μαγκριώτης ἐπάνω εἰς τὰς ἐπάλξεις τοῦ καθήκοντος, ὅπως πάντοτε τὸ ἐπιζητοῦσε.

Νὰ γιατὶ τὸν τιμοῦμε σήμερα τὸν Α΄. Δήμαρχον Νέας Σμύρνης Ἰωάννην Μαγκριώτην.

Κατὰ τὴν κηδείαν του ἠκούσθη ἀπὸ χείλη συναγωνιστοῦ του τῆς Ἐθνικῆς Ἀντιστάσεως, ἡ προσφορά του καὶ εἰς τὴν κατὰ τῶν Γερμανῶν ἀντίστασιν.

Κατὰ τὴν νεκρώσιμον ταύτην ἀκολουθίαν ὁ ἄγνωστος εἰς τοὺς οἰκείους τοῦ

θανόντος Δημάρχου, Ἀστυνόμος Κατσιμακλῆς ἀνέφερεν περὶ τῆς συμμετοχῆς τοῦ Δημάρχου εἰς τὸν ἀντιστασιακὸν ἀγῶνα κατὰ τῶν κατακτητῶν, προσθέπων χαρακτηριστικῶς τὰ λόγια τοῦ Ἰωάν. Μαγκριώτη κατὰ τὴν πρώτην συνεδρίασιν τῆς ὀργανώσεώς των: «Κύριοι, θὰ πρέπει νὰ εἶναι πάντοτε ὁδηγός μας τὸ Φανάρι, γιὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος μας». Ἐννοοῦσε τὴν θυσίαν τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ Ε΄.

Καὶ ἐτήρησεν τὸν λόγον του. Ἔπεσεν ἔχων ὁδηγὸν τὸ Φανάρι.

Ἀλλά, τί εἰρωνεία! Κατὰ τὴν νεκρώσιμον ταύτην ἀκολουθίαν ἀνεφέρθησαν καὶ αἱ ἐπανειλημμέναι προσπάθειαί του, αἱ ὁποῖαι πολλάκις ἐστέφθησαν ὑπὸ σωτηρίου διὰ τὴν ζωὴν τῶν συμπολιτῶν του ἀποτελέσματος.

Πρόκειται περὶ τῶν συχνῶν μεταβάσεών του εἰς τὰ Στρατόπεδα κρατουμένων - μελλοθανάτων εἰς τὸ Γουδί, ὅπου ἔσπευδε πεζῇ, προκειμένου νὰ συνηγορήσῃ εἰς τοὺς Γερμανοὺς δεσμώτας των, διὰ τὴν ἀπελευθέρωσίν των.

Αἱ ἐπανειλημμέναι δὲ αὗται ἐπισκέψεις του εἰς τὸ Γερμανικὸν Φρουραρχεῖον ὡδήγησαν τὸν Γερμανὸν Φρούραρχον εἰς τὸ νὰ τοῦ ὑπογραμμίσῃ ὅτι ἡ δραστηριότης αὐτὴ τοῦ ἐφαίνοντο ὕποπτος καὶ τὸν ἠπείλησεν ὅτι τὴν ἑπομένην φορὰν θὰ συλλάβῃ αὐτὸν τὸν ἴδιον.

Ἐπρόκειτο περὶ συλλήψεων κομμουνιστῶν. Ὅταν δὲ ἀντίθετοι τῶν ἀριστερῶν, τοῦ ἀνέφερον περὶ τῆς συνηγορίας του ὑπὲρ τῶν κομμουνιστῶν, οὗτος ἀπήντα:

«Ἀδιαφορῶ, ἐὰν αὐτοὶ ποὺ συλλαμβάνονται εἶναι κομμουνισταί, οὔτε ἠμπορῶ ν' ἀφήσω τὸν ἑαυτόν μου νὰ παρασυρθῇ ἀπὸ συναισθήματα ἀντιπαθείας, ὀφειλόμενα εἰς διαφορὰν ἰδεολογικῶν πεποιθήσεων. Ὅλοι οἱ συλλαμβανόμενοι ἀπὸ τοὺς κατακτητὰς εἶναι: Ἕλληνες καὶ τὸ καθῆκον μοῦ ἐπιβάλλει νὰ κάμω ὅ,τι μπορῶ διὰ νὰ τοὺς σώσω ἀπὸ τὰ νύχια τους».

Ἡ ἱστορία ὅμως ἀλλοίμονον ἐπαναλαμβάνεται. Ἀντὶ ὄξους, δέχθη χολήν. Ἀργότερον τὸ Δημοτικὸν Συμβούλιον καὶ ὁ τότε Δήμαρχος Ν. Σμύρνης τὸν ἐτίμησαν διὰ τῆς ὀνομασίας μιᾶς κεντρικῆς ὁδοῦ πρὸς τιμήν του.

Τὸ σημερινὸν Δημοτικὸν Συμβούλιον ἀπεφάσισεν τὴν τοποθέτησιν τῆς παρούσης προτομῆς του εἰς αἰωνίαν μνήμην του. Ὁ ἀξιότιμος Δήμαρχος Ν. Σμύρνης κ. Ἰωακεὶμ Ρόκας παρεκλήθη νὰ ἀποκαλύψῃ τὴν προτομὴν ταύτην.

ΝΕΚΡΟΛΟΓΙΑΙ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΤΣΙΤΣΙΜΠΟΥΡΟΥΝΗΣ

Ἡ Ἑταιρία Θρακικῶν Μελετῶν μετὰ τὴν ἀπώλειαν τοῦ ἱδρυτοῦ της, Πολυδώρου Παπαχριστοδούλου καὶ τοῦ Ἀντιπροέδρου της, Ἰωάννου Καρδαρᾶ, θρηνεῖ ἤδη τὴν ἀπώλειαν τοῦ Γενικοῦ της Γραμματέως, Γεωργίου Τσιτσιμπουρούνη.

Ὁ ἀδόκητος θάνατός του ἐβύθισεν εἰς βαθεῖαν ὀδύνην, ὄχι μόνον τὰ μέλη τῆς Ἑταιρίας μας, ἀλλὰ καὶ ὅλους ὅσοι τὸν εἶχαν γνωρίσει, τόσον ὡς Γενικὸν Γραμματέα τῆς Ἑταιρίας μας, ὅσον καὶ εἰς ἄλλους τομεῖς τῆς δημιουργικῆς του δράσεως.

Γέννημα καὶ θρέμμα τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης, κατήγετο ἀπὸ τὰς Σαράντα Ἐκκλησίας, ὅπου εἶχε λάβει τὰς πρώτας ἐγκυκλίους σπουδάς.

Συνέχισε δ' ἔπειτα τὰς σπουδάς του εἰς Ἀδριανούπολιν καὶ εἰς Ἀθήνας, ὅπου ἐσπούδασεν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον. Ἡ μιλομάθειά του ἦτο τόσον μεγάλη καὶ τὰ ἐνδιαφέροντά του τόσον πολλὰ ὥστε δὲν ἠρκέσθη εἰς τὸ νὰ λάβῃ τὸ δίπλωμα τοῦ Χημικοῦ, ἀλλὰ ἔλαβε καὶ τὸ δίπλωμα τοῦ Νομικοῦ, διότι ἐφοίτησεν καὶ εἰς τὰς δύο Πανεπιστημιακὰς ταύτας Σχολὰς μὲ ἐξαιρετικὴν ἐπίδοσιν.

Ἐπιστημονικῶς ἄρτια κατηρτισμένος, προσελήφθη εἰς τὴν Ἑταιρίαν Χημικῶν Προϊόντων καὶ Λιπασμάτων ὅπου ὑπηρέτησεν, ὡς χημικὸς ἐπὶ 28 ἔτη, ἀφήσας φωτεινὰ τὰ ἴχνη τῆς δημιουργικῆς του δράσεως, χάρις εἰς τὴν ἄκραν εὐσυνειδησίαν του, τὴν ἐπιστημονικήν του κατάρτισιν καὶ τὸ ὀργανωτικόν του τάλαντον.

Πνεῦμα ἀνήσυχον, ἐπιζητεῖ διαρκῶς νὰ καινοτομῇ καὶ νὰ δημιουργῇ ἐνῷ ἡ καρδία του πάλλει διαρκῶς μὲ συμπόνοια καὶ μὲ κατανόησι πρὸς τοὺς συνανθρώπους του, πρὸς ἐκείνους ἰδίᾳ ποὺ πάσχουν καὶ ἔχουν τὴν ἀνάγκην του. Μὲ τὸν διακαῆ δὲ πόθο νὰ προσφέρῃ κάτι περισσότερον πρὸς αὐτούς, εἶχε τὴν ἔμπνευσι νὰ ἱδρύσῃ καὶ νὰ ὀργανώσῃ τὸ «Ταμεῖον Ἐπικουρικῆς Ἀσφαλίσεως τοῦ Προσωπικοῦ τῆς Ἑταιρίας Λιπασμάτων» (ΤΕΑΠΕΛ) μὲ τὴν συνδρομὴν τοῦ ὁποίου θὰ ἐξησφαλίζετο ὁ μόχθος καὶ ἡ ἀξιοπρεπὴς συντήρησίς τους ὅταν θὰ ἔπαυαν νὰ ἐργάζωνται.

Εἶχεν διατελέσῃ προηγουμένως καὶ δημόσιος Ταμίας ἐπὶ δωδεκαετίαν περίπου. Ἄφησε δὲ καὶ εἰς τὴν δημοσίαν ὑπηρεσίαν φωτεινὰ τὰ ἴχνη τῆς διαβάσεώς του μὲ τὴν ἄκραν ἐντιμότητά του, τὴν πρόθυμον ἐξυπηρέτησιν τῶν συναλλασσομένων καὶ τὴν παροιμιώδη ἐργατικότητά του.

Ὁ ἄλλοτε Γενικὸς Ἐπιθεωρητὴς Δημοσίων Ὑπαλλήλων καὶ μετέπειτα Πρόεδρος τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου, Θεόδωρος Θεοδωρακέας εἰς μίαν συνεδρίασιν τῆς Ὁλομελείας αὐτοῦ, μᾶς ἔκανε εὔφημον μνείαν τῆς σπανίας ἐργατικότητος καὶ μεθοδικότητός του, τὴν ὁποίαν εἶχε διαπιστώσει κατὰ τὴν ἐπιθεώρησίν του.

Φλογερὸς πατριώτης, ἔτρεφεν ἀληθινὸν πάθος πρὸς τὴν ἀλύτρωτον πατρίδα του, πρὸς πᾶν ὅ,τι ἦτο Θρακικόν. Ἡ Θράκη ἦτο διὰ τὸν Γ. Τσιτσιμπουρούνην τὸ ἴνδαλμα τῆς ψυχῆς του. Καὶ ὅταν ἱδρύθη τὸ πρῶτον ἡ Ἑταιρία Θρακικῶν Μελετῶν ἀπὸ τὸν μεγαλόπνοον βάρδον τῆς Θράκης, τὸν ἀλησμόνητον Π. Παπαχριστοδούλου, ἔγινεν ἀπὸ τὰ πρῶτα ἀκόμη βήματα τῆς Ἑταιρίας, τὸ δεξὶ χέρι τοῦ ἱδρυτοῦ της. Καὶ προσέφερε τὰς πολυτίμους του ὑπηρεσίας ὡς Γενικὸς Γραμματεὺς τῆς Ἑταιρίας ἐπὶ εἰκοσαετίαν περίπου ἐργαζόμενος συστηματικῶς

καὶ ἀόκνως διὰ τὴν εὐόδωσιν τῶν σκοπῶν της.

Ὅτε δὲ πρό τινων ἐτῶν ἐγένετο φεστιβὰλ λαϊκῶν τραγουδιῶν εἰς Βουλγαρίαν καὶ ἐκλήθη ἡ Ἑταιρία Θρακικῶν Μελετῶν νὰ μετάσχῃ διὰ Θρακικοῦ μουσικοῦ συγκροτήματος, ὁ Γ. Τσιτσιμπουρούνης προθύμως ἐδέχθη νὰ ἡγηθῇ τῆς ἀποστολῆς καὶ νὰ ἐκπροσωπήσῃ τὴν Ἑταιρίαν εἰς τὸ φεστιβάλ. Ὑπῆρξε δὲ πρωτοφανὴς ἡ ἐπιτυχία τοῦ θρακικοῦ μουσικοῦ συγκροτήματος εἰς τρόπον ὥστε ἡ Βουλγαρικὴ Κριτικὴ Ἐπιτροπὴ νὰ τὸ προκρίνῃ ἐξ ὅλων τῶν ἄλλων μουσικῶν συγκροτημάτων καὶ νὰ τὸ βραβεύσῃ ὡς καὶ τὴν Ἑταιρίαν μας. Ἡ τιμὴ δὲ αὕτη ἀνταναικλοῦσεν φυσικῷ τῷ λόγῳ τόσον εἰς τὸν ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ συγκροτήματος

Ἕλληνα ἀρχιμουσικόν, ὅσον καὶ εἰς τὸν ἀρχηγὸν τῆς ἀποστολῆς Τσιτσιμπουρούνην, ὁ ὁποῖος ποικιλοτρόπως συνετέλεσεν εἰς τὴν προβολὴν καὶ ἀξιοποίησιν τῆς ἑλληνικῆς συμμετοχῆς.

Ὅτε δέ, κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος, τὸ Βασιλικὸν Ἐθνικὸν Ἵδρυμα ἐκάλεσεν εἰς κοινὴν σύσκεψιν ὅλα τὰ ἐν Ἀθήναις Θρακικὰ σωματεῖα καὶ συνεζήτησε διὰ τὸν τρόπον τῆς συμβολῆς των εἰς τὴν προσπάθειαν τῆς περιφερειακῆς ἀναπτύξεως τῆς Θράκης τῆς ὑπαγομένης εἰς τὴν ἁρμοδιότητα τοῦ Β. Ε. Ἱδρύματος, ὁ Γ. Τσιτσιμπουρούνης ἀνέλαβεν ἐκ μέρους τῆς Ἑταιρίας Θρακικῶν Μελετῶν νὰ δώσῃ διαλέξεις εἰς τὰς κυριωτέρας πόλεις τῆς Θράκης ἐπὶ γεωργικῶν θεμάτων, τὰ ὁποῖα κατεῖχεν ἐκ τῆς μακρᾶς προϋπηρεσίας του εἰς τὴν Ἑταιρίαν Χημ. Προϊόντων καὶ Λιπασμάτων.

Συνεπὴς πρὸς τὴν ὑπόσχεσίν του ἔκρινεν, παρὰ τὴν κλονισμένην ὑγείαν του, παρὰ τὰς ταλαιπωρίας, καὶ τὸν κάματον ποὺ θὰ συνεπήγετο ἡ κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ θέρους ὑπερκόπωσίς του, παρὰ τὰς ἐπανειλημμένας συστάσεις μας ν' ἀποφύγῃ αὐτὴν τὴν ταλαιπωρίαν, δὲν ἐδίστασεν νὰ πραγματοποιήσῃ αὐτὰς τὰς διαλέξεις.

Αὐτὸ δὲ ἦτο καὶ τὸ κύκνειον ἆσμα τοῦ Γ. Τσιτσιμπουρούνη. Ἡ μέχρις αὐτοθυσίας προσφορά του ὑπῆρξε μοιραία δι' αὐτόν.

Ἡ ἐπισφαλὴς ὑγεία του ἐπεδεινώθη, δὲν ἠμπόρεσεν ἔκτοτε νὰ συνέλθῃ.

Ἡ εὔθραυστη καρδιά του δὲν ἠμπόρεσεν ν' ἀνθέξῃ μέχρι τέλους. Καὶ τὸ μοιραῖον ἐπῆλθεν.

Ἡ εὐγενὴς καὶ ἀλτρουϊστική του ψυχὴ ἐπέταξεν ἐκεῖ ὅπου βασιλεύει ἡ αἰωνία εἰρήνη, ἡ αἰωνία ἀγάπη, ἡ αἰωνία χαρά.

Ὁ Γ. Τσιτσιμπουρούνης ἔπεσεν ἐπὶ τῶν ἐπάλξεων τοῦ καθήκοντος ὡς γνήσιος θράξ, προσφέρας τὴν ἰκμάδα τῆς ζωῆς του χάριν τῆς ἀγαπημένης του Θράκης.

Καὶ ἂν ἡ φθαρτή του ὕπαρξις ἔσβησεν, ἡ ἀνάμνηση ὅμως τῆς φωτεινῆς του ψυχῆς καὶ τῆς δημιουργίας του καὶ ἀλτρουϊστικῆς του δράσεως ποτὲ δὲν πρόκειται νὰ σβύσῃ στὶς καρδιὲς ὅλων ἐκείνων ποὺ τὸν ἐγνώρισαν καὶ τὸν ἠγάπησαν.

Ἡ Ἑταιρία Θρακ. Μελετῶν αἰσθάνεται βαθυτάτην ὀδύνην διὰ τὴν ἀπώλειαν τοῦ ἐκλεκτοῦ της συνεργάτου, καὶ διὰ τὸ δυσαναπλήρωτον κενὸν τὸ ὁποῖον ἀφῆκεν αὕτη, εὔχεται δ' ὅπως ὁ Πανάγαθος Κύριος χαρίζῃ ὅλην τὴν παρηγορίαν του εἰς τὴν προσφιλῆ του σύζυγον, καὶ τοὺς οἰκείους του. Ἔστω αἰωνία ἡ μνήμη του!

Δημ. Ἰ. Μαγκριώτης

ΧΑΡΙΤΩΝ ΜΙΣΑΗΛΙΔΗΣ

Ἕνας ἀκόμη ἀπὸ τοὺς παλαιοὺς καὶ θερμοὺς ἀγωνιστὰς τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης μας ἔφυγεν ἀπὸ τὸν κόσμον αὐτόν. Ἕως τὰς τελευταίας στιγμάς του ἦταν ἕνας ἀπὸ τὰ πιὸ τακτικὰ καὶ ἀφοσιωμένα μέλη τῆς Ἑταιρίας Θρακικῶν Μελετῶν, καὶ δὲν παρέλειπε ποτὲ νὰ παρακολουθῇ ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὰς ἐργασίας καὶ τὰ ἐνδιαφέροντα τῆς ἀγαπημένης του Ἑταιρίας τῆς ὁποίας ἦτο ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν ἀπὸ τὰ ἐκλεκτότερα καὶ πιστότερα μέλη.

Διετέλεσεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἐνεργὸν μέλος τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου.

Ἐγεννήθη εἰς τὸ Φανάρι τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἐσπούδασε εἰς τὴν Μεγάλην τοῦ Γένους Σχολήν. Ἦτο ἕνας μεγάλος φιλόμουσος καὶ ἐκλεκτὸς δημοσιογράφος.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου, κατέφυγεν εἰς τὴν Ὀδησσὸν τῆς Ν. Ρωσίας, ὅπου διεκρίθηκεν εἰς τὸ ἐμπόριον.

Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1922, ὁπότε ἦλθεν εἰς Ἀθήνας ἠσχολήθη εἰς τὸ Χρηματιστήριον Ἀθηνῶν καθὼς ἐπίσης καὶ μὲ τὴν δημοσιογραφίαν.

Ἔχων ἔμφυτον τὴν κλίσιν καὶ τὸ ἐνδιαφέρον διὰ τὰ κοινά· ἠσχολεῖτο τακτικὰ μὲ τὰ φλέγοντα ἐθνικὰ καὶ κοινωνικὰ ζητήματα τοῦ τόπου εἰς ἐφημερίδας καὶ περιοδικά, χειριζόμενος μετὰ πολλῆς γλαφυρότητος τὸν κάλαμον.

Ἡ Ἑταιρία Θρακικῶν Μελετῶν τὸν ἀναμιμνήσκεται πάντοτε διὰ τὸν ἄγνὸν πατριωτισμόν του.

Δ. Ι. Μ.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΟΥΚΙΔΗΣ

Ἕνας ἐκλεκτὸς συμπατριώτης μας, ὁ Κ. Κουκίδης ἀπεβίωσε στὰς ἀρχὰς Ἰανουαρίου τοῦ 1974.

Ἐγεννήθη στὴν Γένναν τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης, διὰ τοῦτο εἶχεν ὡς δημοσιογράφος τὸ ψευδώνυμον Γεννιώτης. Ἦτο ἐπίλεκτον μέλος τῆς Ἑταιρίας Θρακικῶν Μελετῶν καὶ ἐπὶ πολλὰ ἔτη διετέλεσε μέλος τοῦ Διοικητικοῦ της Συμβουλίου καὶ Ἀντιπρόεδρος αὐτῆς.

Ἦτο διδάκτωρ τῆς Νομικῆς Σχολῆς τῶν Παρισίων. Κατέγινε δὲ μὲ τὴν Ἱστορίαν τοῦ Δικαίου καὶ τὴν Γενικὴν Ἱστορικὴν ἔρευναν, ἰδίως τῆς περιοχῆς τῆς Θράκης.

Διετέλεσεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἀνταποκριτὴς τῆς ἐφημερίδος «Ἑστίας» καὶ τῆς «Καθημερινῆς» εἰς Παρισίους καὶ ἀκολούθως συντάκτης αὐτῆς εἰς Ἀθήνας. Διεκρίθη διὰ τὸ ἦθος του καὶ τὴν εὐσυνείδητον ἐκτέλεσιν τοῦ δημοσιογραφικοῦ του ἐπαγγέλματος. Συνέγραψεν ἀρκετὰς ἐπιστημονικὰς καὶ λαογραφικὰς μελέτας.

Ἡ Ἑταιρία Θρακικῶν Μελετῶν διατηρεῖ ζωηρὰν τὴν ἀνάμνησιν τοῦ ἐκλεκτοῦ τούτου τέκνου τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης καὶ πολυτίμου συνεργάτου της.

Δ. Ι. Μ.

Σημείωσις:

Ἡ ὀρθογραφία καὶ ὁ γλωσσικὸς τύπος ἐν γένει τῶν περιλαμβανομένων εἰς τὸ «Ἀρχεῖον Θράκης» μελετῶν, δημοσιεύονται, ὡς ἔχουν εἰς τὰ χειρόγραφα τῶν συγγραφέων.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ 36ου Τόμου

Πρόλογος 5

Κ. Δ. ΣΤΕΡΓΙΟΠΟΥΛΟΥ

Οἱ ἀρχαῖοι συγγραφεῖς καὶ τὰ ὄρια τῆς Θράκης . . . . . 7 - 33

1. Οἱ μυθικοὶ χρόνοι
2. Ἡ Ὁμηρικὴ Θράκη
3. Οἱ κλασσικοὶ χρόνοι
4. Οἱ Ἑλληνιστικοὶ χρόνοι
5. Οἱ Ρωμαϊκοὶ περίοδοι

ΔΗΜ. Ι. ΜΑΓΚΡΙΩΤΗ

Δημόκριτος, ὁ Θρᾷξ φιλόσοφος . . . . . 35 - 38

Τὰ Ἄβδηρα καὶ τὸ Διεθνὲς Δημοκρίτειον Ἵδρυμα

I. Α. Περὶ τῆς ζωῆς καὶ τῆς προσωπικότητος ἐν γένει τοῦ Δημοκρίτου

Β. Περὶ τῆς ἀτομικῆς θεωρίας ὡς τὴν διεμόρφωσεν καὶ τὴν ἐπεξέτεινεν ὁ Δημόκριτος

Α. Αἱ περὶ ἠθικῆς ἀντιλήψεις του

II. Τὰ Ἄβδηρα

1. Ἡ ἱστορία τῶν Ἀβδήρων
2. Ὁ πολιτισμὸς τῶν Ἀβδήρων
3. Οἱ ἀρχαιολογικοὶ θησαυροὶ τῶν Ἀβδήρων
4. Διατὶ τὰ περὶ Ἀβδηριτῶν σκώμματα τῶν ἀρχαίων

III. Τὸ Διεθνὲς Δημοκρίτειον Ἵδρυμα

ΚΩΣΤΑ Π. ΜΠΑΜΙΟΥ

Ὀνόματα Σουφλίου . . . . . 60 - 72

Α. Εἰσαγωγὴ

Β. Βαπτιστικὰ ὀνόματα Σουφλίου

ΔΗΜ. Δ. ΖΑΓΚΑΗ

Βυζαντινοὶ καὶ Βούλγαροι . . . . . 73 - 82

Ἡ παρὰ τὸν Ἀχελῶον ποταμὸν (Ἀγχίαλον) μάχη μεταξὺ Βυζαντινῶν καὶ Βουλγάρων

ΑΝΤ. Β. ΚΑΨΗ

Αἷμος ἀντὶ τοῦ ἐσφαλμένου «Μπαλκάν» . . . . . 83 - 122

Εἰσαγωγὴ

Γεωγραφικὴ ἑνότης τοῦ Ἑλληνικοῦ χώρου

Ἐτυμολογία τοῦ ὀνόματος «Μπαλκάν»
Ἱστορικὴ προέλευσις τῶν ὀνομάτων Αἷμος καὶ Ἑλληνικὴ Χερσόνησος
Τὰ ὀνόματα Αἷμος καὶ Ἑλλην. Χερσόνησος ἀπὸ τοὺς Ἱστορ. χρόνους
Τὰ ὀνόματα Αἷμος καὶ Ἑλλην. Χερσόνησος κατὰ τὴν Ἑλληνοβυζαντινὴν περίοδον
Τὰ ὀνόματα Αἷμος καὶ Ἑλλην. Χερσόνησος κατὰ τὴν περίοδον τῆς Τουρκοκρατίας
Τὰ ὀνόματα Αἷμος καὶ Ἑλλην. Χερσόνησος κατὰ τὴν περίοδον ἀπὸ τοῦ 1821 - 1878
Τελικὴ ἀνασκόπησις καὶ συμπέρασμα

ΓΕΩΡΓΙΟΥ Ζ. ΣΒΩΛΑ
Τὸ ροδέλαιον — Θρακικὴ Ἠθογραφία . . . . . 123 - 164

ΚΩΣΤΗ ΜΠΑΜΙΟΥ
Τὸ μαλλὶ ὅπως τὸ ἐπεξεργάζονται στὸ Σουφλὶ . . . . . 167 - 198

ΑΓΓΕΛΟΥ ΠΟΙΜΕΝΙΔΟΥ
Ἀπὸ τὴν ἀρχαία Σάλη - Δεδεαγάτς στὴν σημερινὴ Ἀλεξανδρούπολι . . . . . 199 - 215

ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΦΩΤΟΥΛΗ
Τὸ χρονικὸ τοῦ Ζαλουφοπούλου (κατ' ἀφήγησι τοῦ Ἰ. Γεωργοπούλου) . . . . . 216 - 226

ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ Δ. ΨΑΘΑ & ΒΑΣΙΛΙΚΗΣ Μ. ΨΑΘΑ
Τὸ Σκούταρι Ἀδριανουπόλεως τῆς Ἀνατ. Θράκης . . . . 227 - 298

ΕΥΕΛΠΙΔΟΥ ΛΙΒΕΡΙΑΔΟΥ
Ἡ μορφὴ καὶ τὸ ἔργον τοῦ Βυζαντινολόγου Τζαννῆ Παπαδοπούλου . . . . . 299 - 304

ΚΑΤΙΝΑΣ ΒΕΪΚΟΥ - ΣΕΡΕΜΕΤΗ
Θρακικὴ Ποίησις . . . . . 305 - 310

ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΘΡΑΚΩΝ
Σύντομος ἔκθεσις δραστηριότητος τῆς Ἑταιρίας Θρακικῶν Μελετῶν κατὰ τὸ 1969 - 1973 . . . . . 311 - 315
Τιμητικὴ διάκρισις τοῦ ἀειμνήστου Δημάρχου Ν. Σμύρνης Ἰ. Μαγκριώτη . . . . . 316 - 320
Νεκρολογία Γ. Τσιτσιμπουρούνη . . . . . 321 - 323
Νεκρολογία Χαρ. Μισαηλίδη 324
Νεκρολογία Κ. Κουκίδη 325